

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 176 4°
INKUNABULY

BIBLIOT. UNIW. W POZNANIU
Tb 2218
INKUNABULY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 177 4°
INKUNABULY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 178 4°
INKUNABULY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 179 4°
INKUNABULY

11.
—
474a.

II
—
474a.

474a.

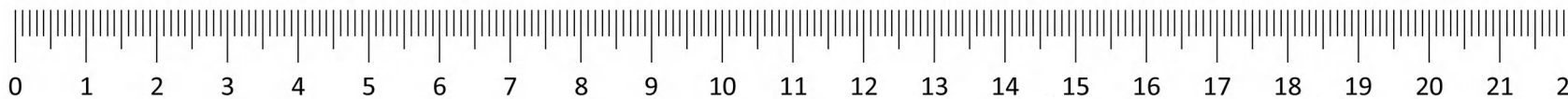

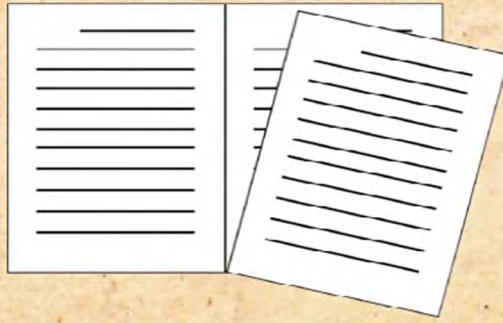
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

**Diui Thome Aquinatis sacri pre
dicatoꝝ ordinis in libros Aristote
lis de celo ⁊ mūdo preclarissima cō
mentaria cum additionibus Petri
de aluernia eiusdem ordinis.**

4e
RR 6765

℥* 1532

W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

Inc. 176

Inc. 177

Inc. 178

Inc. 179

LIBRERIA ALBERTI

Dar Kuratorium Okr. Szk. Poznańskiego.
Z księgozbioru Gimn. im. Marji Magdaleny w Poznaniu.
1930.

Divi Thome Aquinatis sacri pre
dicatoꝝ ordinis in libros Aristote
lis de celo ⁊ mūdo preclarissima cō
mentaria cum additionibus Petri
de aluernia eiusdem ordinis.

RR 6765

4e
ZL* 1532

De sacris ecclesie constitutionibus
quibusdam in libris scriptis
et in ceteris rebus et personis
quibusdam in libris scriptis
et in ceteris rebus et personis

Aristotelis stragyrite peripatheticorum principis textus primi libri de Celo et Mundo.

5.1.

De natura scientia ferre plurima videtur circa corpora et magnitudines: et horum existens passiones et motus: adhuc autem circa principia quecumque talis substantie sunt. Natura. n. constantium hec quidem sunt

corpora et magnitudines. Nec autem habent corpus et magnitudinem. Nec autem principia habentium sunt.

Diui Thomae Aquinatis sacri predicatores ordinis in primis librum de celo et mundo Aristotelis preclarissima commentaria.

Sec. 1.

Sicut philosophus dicit in primo physicoz tunc opinamur cognoscere unum quodque: cum causas cognoscimus primas et principia prima et usque ad elementa: ex quo manifeste probatur ostendit: in scientiis esse processum ordinatum prout procedit a primis causis et principijs usque ad p-

rimas causas que sunt elementa constituentia essentiam rerum. Et hoc est rationabile. Nam processus scientiarum est opus rationis: cuius proprius est ordinare. Unde in omni opere rationis ordo aliquis inuenitur: sicut que procedit ab uno in aliud. Et hoc patet tam in ratione practica: cuius consideratio est circa ea que nos facimus: que in ratione speculativa: cuius consideratio est circa ea que sunt aliunde facta. Inuenitur autem processus de priori ad posterius in consideratione practice rationis secundum quadruplicem ordinem. Cuius primus ordinem apprehensionis: prout artifex prout apprehendit formam domus absolute: et postea inducit eam in materiam. Cuius secundus ordinem intentionis: secundum quod artifex intendit totam domum perficere: et propter hoc facit quod opatur circa partes domus. Cuius tertius ordinem compositionis: prout scilicet prius doliat lapides et postea componit eos in unum parietem. Cuius quarto ordinem sustentationis artificij: prout artifex primo facit fundamentum super quod ceterae partes domus sustentantur. Cuius quintus ordinem inuenitur quadruplex ordo in consideratione rationis speculative. Cuius primus quidem secundum quod procedit a comibus ad minus comia. Cuius secundus ordinem rationis videtur proportionaliter primo ordini quem diximus apprehensionis. Universalia enim considerantur secundum formam absolutam. particularia vero secundum applicationes forme ad materiam sicut probatur in primo de celo dicitur formam in materia. Cuius tertius ordinem videtur proportionaliter primo ordini quem diximus intentionis: prout scilicet totum est prius in consideratione que partes: non qualescumque: sed partes que sunt secundum materiam: et que sunt individui. Sicut semicirculus: cuius diffinitione ponitur circulus. Est enim semicirculus media pars circuli. acutus angulus in cuius diffinitione ponitur rectus. Est enim acutus angulus minor recto. Accidit autem circulo et recto angulo sic diuidi. vbi huiusmodi non sunt partes speciei. Huiusmodi enim partes sunt priores in consideratione que totum et ponunt in diffinitione totius sicut carnes et ossa in diffinitione hominis: vt dicitur in 7. metha. Cuius tertius autem ordinem est sicut procedit a simplicibus ad composita in quantum composita cognoscuntur per simplicia sicut per sua simplicia principia. Et hic ordo comparatur tertio ordini quem diximus compositionis. Cuius quartus autem ordinem est secundum quod principales partes ne

Sec. 19.

Sec. 7.

esse est prius considerare sicut cor et epar que arterias et sanguinem: et ordo hic proportionaliter practico ordini qui fundamentum prius facit. Et hic quadruplex ordo consideratur et in processu scientie naturalis. Nam primo determinatur comia nature in libro philosophicoz in quo agit de corpore mobili in quantum est mobile. Cui restat in alijs libris scientie naturalis in quantum comia applicare ad propria subiecta. Subiectum autem motus est magnitudo et corpus: quod nihil mouetur nisi quantum est motus. In corporibus autem est attendere tres alios ordines. Uno quidem modo secundum quod totum vniuersum corporeum est prius in consideratione que partes eius. Alio modo secundum quod simplicia corpora prius considerantur que mixta. Tertio modo secundum quod inter simplicia corpora prius necesse est de priori considerare. scilicet de celesti corpore: prout quod omnia alia firmanter. Et hec tria in hoc libro aguntur qui apud grecos intitulatur de celo. Traduntur enim in hoc libro quodam pertinentia ad totum vniuersum sicut patet in primo libro quodam pertinentia ad corpus celeste sicut in secundo. quodam pertinentia ad alia simplicia corpora sicut patet in tertio et quarto. Et id rationabiliter hic liber ordinatur primus post libros philosophicoz. Et propter hoc statim in principio huius libri agitur de corpore: cui necesse est applicari omnia que tradita sunt de motu in libro philosophicoz. Quia igitur diuersa in hoc libro traduntur. Dubium fuit apud antiquos expositores Aristotele de subiecto huius libri: Alexander namque opinatus est quod subiectum: de quo principaliter in hoc libro agitur: sit ipsum vniuersum. Cuius autem celum tripliciter dicitur: quoniam ipsa vltima sphaera: et totum corpus quod circulariter mouetur: quoniam autem ipsum vniuersum: asserit hunc librum intitulari de celo: quasi de vniuerso: vel de mundo. In cuius asseritionem assumit quod probatur in hoc libro determinat quodam ad totum vniuersum pertinentia: puta quod sit finitum et sit vnum tantum et alia huiusmodi. Econtrario autem alijs videtur quod subiectum de quo principaliter in hoc libro intenditur: est corpus celeste quod circulariter mouetur. Et propter hoc intitulatur de celo. de alijs autem corporibus determinatur in hoc libro vel ex parte in quantum pertinentur a celo et eius influentia recipiunt sicut philosophus dicit. vel ex parte accis in quantum alioz corporum notitia assumitur ad manifestandum ea que dicuntur de celo vt dicit Sirianus: sed hoc non videtur probabile. quod postquam probatur in 2. libro. determinauit de celo: in 3. et 4. subiungit considerationem de alijs simplicibus corporibus quasi principaliter de eis intendens. Nam non presunt probatur principalem partem alicuius scientie assignare his que per accis assumuntur. Et ideo alijs visum est: sicut simplicius dicit: quod intentio philosophi in hoc libro est determinare de simplicibus corporibus in quantum veniunt in comi intentione simplicis corporis. Et quod inter simplicia corpora principaliter est celus: a quo alia dependet. Ideo denotatur totus liber de celo. Et sicut dicit: non obstat quod in hoc libro determinatur que dam que pertinent ad totum vniuersum: quod huiusmodi conditiones veniunt vniuerso: in quantum conueniunt celesti corpori. scilicet esse infinitum et sempiternum et alia huiusmodi. Si autem intentio principalis philosophi esset determinare de vniuerso: siue de mundo: oporteret quod Aristoteles consideratione sua extenderet ad omnes partes mundi: et usque ad plantas: et animalia: sicut Plato in thimaco. Sed eadem ratione possemus arguere contra simplicium: quod si in hoc libro principaliter intendere de corporibus simplicibus oporteret quod omnia que pertinent ad corpora simplicia in hoc libro tradere. Nam autem in hoc libro traduntur solum ea que pertinent ad leuitatem et grauitatem ipsorum. Alia vero traduntur in libro de generatione. Et id rationabiliter dicendum videtur secundum sententiam Alexandri quod subiectum huius libri sit ipsum vniuersum. quod dicitur celum vel mundus. Et quod de simplicibus corporibus determinatur in libro secundum quod sunt partes vniuersi constitutione. Constituit autem vniuersum corporeus ex suis partibus secundum ordinem situs. Et id solum de illis partibus vniuersi determinatur in hoc libro que primo et per se habent situm in vniuerso. scilicet de corporibus simplicibus. vbi de quatuor elementis non determinatur in

Jnc. 177

1398942 (W)

hoc libro fm q sunt calida & frigida vel aliqd hmōi. sed solū fm gravitatem & leuitatē. ex qbus determinat eis situs in vniuerso: alijs aut pibus vniuersi: puta lapidibus: plātis: & aialibus nō determinat situs fm se: sed fz simplicia corpora. & iō de his nō in hoc libro agendum est. Et hoc psonat ei qd psuevit apud latinos dici: q in hoc libro agit de corpore mobili fm sitū siue fm locum q qdem motus cōis est oib' partib' vniuersi.

Cia igit in hoc libro primo incipit applicare Aristo. ad corpora que cōter di cta sunt de motu in libro pbicor: iō pmo ptemialiter ofidit q ad sciam nāles pmet determinare de corporib' & magnitudinib'. secūdo incipit psequi suū ppositū ibi. (Cōtinuū qdes zc.) Circa primus ponit tale rōnem. Res nāles sunt corpa & magnitudines & que ad h ptinent: sed scia nālis est de reb' nālibus: ergo scia nālis pstitit circa corpa & magnitudines. pmo ergo ponit p lōnes dicens q scia que est de natura fere plurima. i. in maiori parte videtur esse existens circa corpora & magnitudines. i. lineas & superficies: de qb' tñ aliter cōsiderat nālis qz geometra. Nālis qdem p dicitur de corpib' in qzū sunt mobilia: de superficiebus aut & lineis in qzū sunt termini corpoy mobilū. geometra aut p dicitur de eis put sunt qdā quanta mensurabilia. Et qz ad sciam pmet non solū cōsiderare subiecta: sed et passioes: vt dī in primo posterioroy: iō subiungit q nālis scia existit circa p dicitoy passiones & motus: vt per passiones intelligant alterationes & alij motus psequētes fm quos alterat aliqd in substātia rei. Subdit autē & motus: quasi pcedens a spāli ad cōe: vel per motus intelligit spāliter motus locales: qui sunt pfectiores in genere motuū: vel p passioes intelligit pprietates: p motus opatioes rez. Alium que nō sunt sine motu. Sed qz in qualibet scia oqz cōsiderare pncipia: subiungit q naturalis scientia est circa quecuqz pncipia p dicitē substātie. i. corporee mobilis. pper qd dat intelligi q ad nālem pertinet precipue cōsiderare de corpore in quātuz est in genere substātie: sic. n. est ubiectū motus. ad geometram aut in quātum est in genere qz titatis sic. n. mensuratur. Et qz minor est manifesta. i. q scia nālis sit de rebus nālibus: subiungit maiorem dicens q iō scia nālis existit circa p dicitā: qz coz que sūt fm nām: quedam sunt corpa & magnitudines: sicut lapides & alia inatata: quedam hnt corpus & magnitudinem: sicut plante & aialia: quoy pncipalioz ps est aia. Un magis sunt id qd sunt fm aiam qz fm corpus. que dā vō sunt pncipia hntiuz corp' & magnitudinē: sicut aia & vlr forma & mā. Et ex h apparet qre dicit q scia de nā fere plurima existit circa corpora & magnitudines. quedā. n. pars eius est circa hntia corpus & magnitudines. Est et circa pncipia horum. Est et circa quedā: que non sunt in nā q aliq attri buerunt corporibus & magnitudinibus: scilicet circa vacuum & infinitum.

10.
20.
Continuum quidem igitur est: quod diuisibile in semper diuisibilia. Lectio. ij.

Item pbs ofidit ptemialiter q determinandum est de corporibus & magnitudinibus in scia nāli: hic incipit psequi pncipale ppositum. Et qz vt supra dcm est: in h libro pncipaliter intendit Aristo. determinare de vniuerso corporeo & pncipalibus pibus eius: que sunt corpa simplicia: inter que potissimū est corpus celeste. Ideo di ui' liber iste in tres partes. In pta determinat de vni u. corporeo. In secūda determinat de corporeo cele sti: & hoc in secūdo libro ibi. (Qd quidē igitur neqz factum ē zc.) In tertia pte determinat de alijs simplicib' s. de graui & leui. ibi. (De primo qdē igit celo zc.) Circa primū duo facit. p ofidit pfectionem vniuersi. Secū

do determinat quasā p ditiones seu pprietates ipsius ibi. (Sed qm māifestū de his zc.) Circa primū duo facit. primo ofidit pfectionē vniuersi. secūdo ofidit ex qbus pibus eius pfectio integret. Ibi. (De totius qdes igit natura zc.) Circa primū duo facit. primo ofidit pfectio nem vniuersi quā hz fm cōem rōnem sui generis in quātum. i. est corpus. secūdo pbat pfectionem ppriā ipsi'. Ibi. (Partialiū qdem igitur corpoy zc.) Circa primū tria facit. primo manifestat diffinitionem corpis: q vtitur ad ppositum ofidendū. secūdo pbat ppositū. Ibi. (Itaqz qm oē & totū zc.) tertio ofidit qd ex pmissis pos sit esse manifestū. Ibi. (Quēcuqz qdem igit zc.) Circa primū duo facit. primo diffinit pntiū qd est genus cor poris. secūdo māifestat corporis diffinitioes. Ibi. (Cor pus aut zc.) Circa primū ofiderandū est qz pnti' in inuenit a pbo duplr diffinitū. Uno mō diffinitioe x mali put dī in predicamētis qz pntiū est cuius p s copulant ad vnum cōem terminū. vntas. n. pntiū est quasi forma ipsius. Alio mō diffinitione mali que sumi tur ex pibus que hnt rōnem materie. vt dī in z pbicoy Et sic diffinit hic qz pntiū est qd est diuisibile in emp diuisibilia. Nulla. n. pars pntiū pōt esse indiuis' lis: qz ex indiuisibilibus nō pponit aliqd pntiū: vt atur in. 6. pbicoy Satis puenienter hec diffinitio ponit hic alia autem in predicamētis: qz cōsideratio nālis ver satur circa materiam: cōsideratio autem logici circa ra tionem & speciem. Deinde cum dicit.

Corpus aut quod omniquaqz diuisibile. Ma gnitudinis aut quod quidē ad vnum linea. Qd ad duo planū. Qd aut ad tria corpus. Et pre ter has nō est alia magnitudo propter tria oia esse & ter omniquaqz.

Diffinit corpus: & primo pponit diffinitionem ens q corpus est pntiū qd est diuisibile oiquaqz. i. quo ad oēm ptem: vel fm oēm dimensiones. secūdo Ibi. (Ma gnitudis aut zc.) pbat posita diffinitiones tali rōne. I lud qd diuidit fm tres dimensiones: diuidit fm oēs di mensiones: vel oiquaqz: corpus diuidit fm tres dime siones. ergo corpus est diuisibile fm omnes. pmo er go manifestat minozē qsi p diuisionem. Nam magnitu dinum: quedā est que diuidit ad vnā ptem: & hec i li nea: quedā autē ē q diuidit ad duas ptes: & hec dī planū . i. superficies. quedā autē est que diuidit fm tres dimensio nes. Et cum talis magnitudo nō sit linea neqz superficies segt q sit corp'. maiore ppōnez ponit ibi. (Et preter has zc.) & p' ponit eā: & dicit q pter has magnitudines seu dimensiones nō est alia magnitudo seu dimensio: pp h q tria hnt rōnem vt sint oia: qz hnt rōne cuiusdā tota litatis & qd est corpus: vt esse oiquaqz vel oino. i. fz om nem modum. Secundo ibi.

Cuēadmodū. n. aiunt & pythagorici. Totū & omnia tribus determinata sunt. Cōsumatio eniz & medium & pncipiū numey habent eum qui ois: hic autē eum qui trinitatis.

Probat qd dixerat: p. qdem fm rōnem pythagorico rum: q dixerunt q id qd dī totum & oē determinat ter nario numero. pncipiū. n. mediū: & cōsumatio. i. finis hnt numey q cōuenit toti & omni. In rebus diuisibi libus pncipia ps nō sufficit ad integritatem totius qd cō stituit per vltimū. & a pncipio puenit p mediū: hec aut. i. pncipiū: mediū & finis hnt numerum ternariuz. Et sic patet q numerus ternarius cōuenit omni & to ti. Secundo ibi.

Propter quod a natura accipientes tanq le ges illius: & ad sanctificationes deorum vtuntur numero hoc.

Probat idem p ea q in cultu diuino obseruant. Uti-
mur. n. numero b. s. ternario ad sacrificatōes deoz q̄s
s. gēiles colebant in sacrificijs 7 laudib' ipsoz: ac si ac
ceperim' a nā leges 7 regulas ipsius: vt. s. sicut nā p̄ficat
oia ternario numero: ita illi q̄ instituerūt cultū diuinuz
volētes deo attribuere oē qd̄ p̄fectū est: attribuūt ei ter-
narium numerum. Tertio ibi.

Assignamus autem 7 appellationes s̄m mo-
dum hunc. Que. n. duo ambo dicimus 7 duos
ambos. Omnes autem nō dicimus: sed de tri-
bus hanc predicationem dicimus primū. Hoc
aut̄ quēadmodum dictuz est. p̄pter naturā ip̄s
sic inducere sequimur.

Probat idē p eōm vsuz loquēdi: 7 dicit q̄ et assigna-
mus vocabula rebus s̄m modū p̄dictum: quo. s. p̄fectio
cōpetit ternario. Si. n. aliqua sint duo: decimus q̄ sunt
ambo: 7 duos hoies dicim' ambos: nō aut̄ de his di-
cimus omnes: sed p̄io hoc vocabulo utimur circa tres.
Et istum modum loquēdi sequunt̄ cōiter oēs: p̄pter b
q̄ nā ad hoc nos inclināt. Ea. n. que sunt p̄pria lingulis
q̄ nā loquēdi: vidēt̄ puenire ex p̄p̄ijs p̄ceptionibus
scilicet: sed id qd̄ obseruat̄ cōiter apud oēs vidēt̄
et nāli inclinatioe puenire. Est aut̄ attendēdū q̄ nusq̄
alibi Aristo. inuenit̄ pythagoricis rōnib' vtens ad p̄po-
sitiū ostēdēdū: neq̄ inuenit̄ alibi p̄ numeroz p̄p̄ietates
aliquid de rebus p̄cludere. Et forte hoc hic facit: p̄p̄ al-
finitate numeroz ad magnitudines de q̄b' hic agitur.
Utiq̄ cū hoc q̄ bec p̄batio nō est efficax. Non. n. ma-
gis vidēt̄ sequi: q̄ dimensiones sint tres: p̄pter hoc q̄
ternarius est numerus totū: 7 ois: alioq̄ segr̄c̄ p̄ eam
dem rōnem. q̄ essent soluz tria elementa: vel tres digitū
manus. Sed sciendū est q̄ sicut dicit simplicius in com-
mento. Ari. nō p̄cedit̄ hic demonstratioe: sed s̄m p̄babi-
litate. 7 h' modus sufficiens est post demonstratiōes p̄mil-
las vel p̄suppositas ab alia scia. Manifestum est aut̄ q̄
determinare de dimensionibus corpoz inq̄stum h̄mōi p̄
se p̄tinet ad mathematicā. nālis aut̄ p̄supponit a mathe-
matico ea q̄ circa dimensiones p̄siderat. Et id p̄bare de
monstratiue esse solū tres dimensionē p̄tinet ad mathe-
maticū: sicut p̄tholome' p̄bat p̄ hoc q̄ impossibile est cō-
lunghi simul lineas p̄pendiculares plures q̄ tres super
idem punctū. ois aut̄ dimēsiō mensurat̄ h' aliqua lineā
p̄pendicularē. Hui' igit̄ demonstratiōe supponēs Ari-
sto. mathematico vtitur testimonio 7 signis sicut puenit̄
facere post demonstratiōes a se iductas. Deide cū dicit.

Itaqz qm̄ omne 7 totum 7 perfectum non s̄m
speciem differunt abinuicē. sed si quidem utiqz
in materia: 7 in quibus dicuntur: corpus utiqz
erit magnitudinum perfecta: solum. n. determi-
natum est tribus. Hoc aut̄ est oē terquaqz autē
eritens diuisibile: oiquaqz est diuisibile. Aliozū
aut̄ hoc qdem ad duo: hoc aut̄ ad vnū. At enīz
numez adepta sunt sic 7 diuisionem 7 cōtinuitā
tem: hoc qdem. n. ad vnū cōtinuum: hoc aut̄
ad duo: hoc aut̄ oiquaqz tale.

Et eo qd̄ ostēsum est p̄cedit̄ ad principale p̄positū ostē-
dū: 7 dicit q̄ bec tria omne: 7 totū: 7 p̄fectū: nō differūt
ad inuicem s̄m spēm. i. s̄m formalem rōnem: qz oia im-
portāt integritatem quādā: sed si in aliquo differāt: dif-
ferūt in mā 7 subiecto inq̄stū de diuersis dicitur. Itaqz
hoc q̄ dī oē: utimur in discretis sicut dicimus oēm ho-
minē: utimur et cō in p̄tinuis q̄ sunt p̄p̄inqua diuisioni
sicut dicimus oēm aquā 7 oēm aerem. Totū aut̄ dicit̄ 7
in his 7 in p̄tinuis: dicim' .n. totū populū 7 totū lignū.
P̄fectū ēr dicim' 7 in his 7 in formis: dicimus. n. p̄-

fectā albedinem 7 p̄fectā virtutem. Quia igit̄ omne 7 p̄-
fectum est idem. q̄s est q̄ corpus sit p̄fectum inter ma-
gnitudines: qz solum corpus est determinatus tribus di-
mensionibus. 7 hoc h' rōnem ois: vt supra ostēsum est.
Lum. n. sit tribus modis diuisibile: oiquaqz. i. s̄m oēm
dimensionem. Sed inter alias magnitudines aliquid est
diuisibile s̄m duas dimensiones. s. lineā 7 superficiem: ali-
ud aut̄ s̄m vnā. s. lineā. Ut. n. numez adepta sunt. i. sicut
magnitudines h̄nt numez dimensionum: ita h̄nt diui-
sionem 7 p̄tinuitatem. ita. s. q̄ aliqua magnitudo est cō-
tinua s̄m vnū modū. s. lineā. alia est cōtinua duob' s
modis. s. superficies: corpus aut̄ est cōtinuum s̄m oē
duz. Uti p̄ q̄ corpus est magnitudo p̄fecta q̄si habens
oēm modum p̄tinuitatis. Deinde cum dicit

Quęcunqz qdem igitur diuisibilia magnitudi-
num: 7 continua bec. Si autem 7 continua oia
diuisibilia nondum manifestuz er his que hūc.
Sed illud quidem palam nō est in aliud genus
transitio: quēadmodum ex longitudine in sup̄-
ficie: in corpus aut̄ ex superficie. Non. n. adhuc
talis perfecta erit magnitudo. Accessit. n. fieri
eritum s̄m defectionem. Non autem possibile
perfectum deficere: oiquaqz. n. est.

Ostendit qd̄ ex p̄missis manifestū sit vel nō: 7 ponit tria
quoz primū s̄m se manifestū est. s. q̄ quilibet magnitu-
do diuisibilis sit p̄tinua. Si. n. nō esset p̄tinua: nō hēret
rōnem magnitudinis: sed potius numeri. Secunduz aut̄
est p̄uersum huius. s. q̄ oē cōtinuū sit diuisibile sicut in
diffinitione fuit positum. Et hoc qdem manifestū est ex
his que p̄bata sunt in sermo p̄physicoz vt supra dictū est.
Non est aut̄ manifestū ex his que p̄dicta sunt. Quia q̄
cōtinuū sit diuisibile: hic supponit̄: non p̄bat. Tertius
est manifestum ex p̄missis. s. q̄ non sit transitus a corpe
in aliud genus magnitudinis: sicut sit transitus ex longitu-
dine in superficiem 7 ex superficie in corpus. Et vtrū nō lo-
quendi quo vultur geometre: Imaginantes q̄ punct' 7
motus facit lineā: lineā vō mota facit superficiem: sup̄-
cies aut̄ corpus: a corpore aut̄ non sit transitus ad alias
magnitudinem: qz talis erit' sine processu ad aliud ge-
nus magnitudinis est s̄m defectum eius a quo transit:
vñ et motus nālis est actus imperfecti: nō est aut̄ impossi-
bile q̄ corpus qd̄ est p̄fecta magnitudo deficiat s̄m hāc
rōnem: qz est p̄tinuum s̄m oēm modū: 7 id nō potest fie-
ri transitus a corpore in aliud genus magnitudinis. De-
inde cum dicit.

Partialium quidem igitur corporum s̄m ra-
tionem vnūquodqz tale est: omnes enim habet
dimensiones: sed terminatum est ad proximuz
factur: p̄pter quod modo quodam multa copo-
rum vnūquodqz est.

Manifestat p̄p̄iam perfectionem vnūuersi per diffe-
rentias ad corpora particularia: 7 primo ponit qualiter
particularia corpora se h̄nt ad p̄fectiones: 7 dicit q̄ vnū
quodqz p̄ticularium corpoz s̄m rōnem corpis est tale:
id est p̄fectum: inq̄stuz h' oēs dimēsiōes: sed tñ te-
nat̄ ad primū corpus: inq̄stum cōtingit ip̄s. Et ita
qd̄qz talium corpoz quodāmodo est multa. i. p̄fectū in
q̄stum h' oēs dimēsiōes: 7 imperfectū inq̄stum nō ad ex-
tra se corp' ad qd̄ terminat̄: vel est multa s̄m p̄ctū ad di-
uersa corpa: vel est multa: qz sunt plura vnū sp̄i p̄ ip̄
fectione: qd̄ nō p̄tingit de vnūuerso. Secundo ibi.

Totum autē cui' be partes: perfectum necesse
est esse: 7 quēadmodum nomē significat oiquaqz
7 nō hac qdem: hac aut̄ non.

co. 4

Sec. i.

co. 3

Offendit quod uniuersum se habet ad perfectionem et dicitur quod totum. i. uniuersum. cuius partes sunt particularia corpora: necesse est quod sit perfectum omnibus modis: et sicut ipsum nomen uniuersi significat: oiquaque. i. omnibus modis perfectum: et non solum unum modum ita quod non solum alium: quod habet omnes dimensiones: et comprehendit in se corpora.

De totius quidem igitur natura siquidem infinitum est solum magnitudinem: siue finitum solum totam molem posterius intendendum.

Cay. 2. 135.

His autem que solum speciem ipsius partibus nunc dicimus principium facientes hoc.

Lectio.

111.

ostendit partes ostendit uniuersum esse perfectum et ratione sue corporeitatis et ratione sue uniuersitatis: hic ostendit ex quibus partibus perfectio eius integratur: et per dicitur de quo est intentio. et ostendit oppositum ibi. (Omnis enim particularia corpora etc.) Circa primum considerandum est quod sicut dicitur in 3. philosophorum antiqui dixerunt infinitum esse esse quod nihil est. Quia igitur per hanc uniuersum esse perfectum est hoc quod nihil est esse ipsum: hoc omnia complectitur: posset aliquis suspicari ipsum esse infinitum et ideo huic opinioni occurrens: concludit subdicens quod posterius intendendum est quantum ad naturam totius uniuersi si est infinitum solum magnitudinem siue finitum solum totam suam molem fieri tamen antequam tractetur: dicendum est de partibus eius que sunt solum speciem: in quibus. scilicet integritas speciei ipsius consistit: cuiusmodi sunt simplicia corpora. Nam animalia et plante et alii huiusmodi: sunt secundarie partes eius que magis pertinent ad bene esse ipsius quam ad primam eius integritatem: et hanc considerationem inchoabimus a principio infra posito. Deinde cum dicitur.

Omnia enim physica corpora et magnitudines solum seipsa mobilia dicimus esse solum locum. Nam enim principium motus esse dicimus in ipsis.

Ostendit oppositum. scilicet ex quibus partibus principalibus perfecta species uniuersi integretur: et per ostendit quod propter quatuor elementa necesse est aliud corpus simplex esse. et ostendit quod propter quod corpora simplicia non est aliud corpus ibi. (Manifestum autem est ex dictis etc.) Circa primum duo facit. primo ostendit esse quantum corpus propter quatuor elementa. secundo ostendit differentiam eius ad quatuor elementa ibi. (Quia autem hec quidem supponunt etc.) Circa primum duo facit. primo permittit quedam que sunt necessaria ad oppositum ostendendum. secundo argumentatur ad oppositum ibi. (Si quidem igitur est simplex motus etc.) Circa primum duo facit. primo permittit quedam que pertinent ad motum. et ponit quedam que pertinent ad corpora mobilia ibi. (Quia autem corpora hec quidem etc.) Circa primum duo facit. primo permittit similitudinem motus localis ad corpora naturalia. secundo ponit distinctionem motuum localium ibi. (Omnis autem etc.) dicit ergo primo: quod omnia corpora physica. i. naturalia dicimus esse mobilia solum locum solum seipsa: et solum sui naturam: et similia alias magnitudines naturales per superficies et lineas: puta sunt termini naturalium corporum: ita tamen quod corpora per se mouentur: alie tamen magnitudines per accessus: motus corporibus. Et ad huius probationem inducit differentiam nature que est principium motus in eis: in quibus est: ut dicitur in secundo philosophorum: et hoc autem sic argumentatur: corpora naturalia sunt que habent naturam: sed natura est principium motus in eis in quibus est: ergo corpora naturalia habent principium motus in seipsis: sed quocumque mouentur quocumque motu: mouentur localiter. non autem e contrario: ut patet in 8. philosophorum: et motus localis est primum motuum. omnia ergo corpora alia mouentur naturaliter motu locali: non autem omnia alia alio motu. Sed videtur hoc esse falsum: eorum enim est corpus naturale: nec tamen eius motus videtur

Lec. 11

Lec. 14

de motu etc.

esse a natura: sed magis ab aliquo intellectu: sicut et his que determinantur in 8. philosophorum: et 12. metaphisice: patet. Sed ostendendum est: quod duplex est principium motus. Unum quidem actum quod est ipse motor. Et tale principium motus animalium est anima. Unde est principium motus passiuum solum quod corpus: habet aptitudines ut sic moueatur: et huiusmodi principium motus est in grauibus et leuibus: non enim componuntur et mouentur et moto: ut partes dicitur in 8. philosophorum. Quod quidem inquit nihil horum. scilicet grauium et leuium ipsum mouet seipsum: manifestum est. Sed motus habet principium non mouendi: neque faciendi sed patiendi. Sic igitur dicitur est quod principium actiuum motus celestium corporum est intellectus substantia. principium uero passiuum est natura illius corporis in qua natura est tali motu moueri: et esse sicut in nobis: si anima non moueret corpus nostrum nisi solum naturam inclinationem eius. scilicet deorsum. Deinde cum dicitur.

Lec. 11

Lec. 14

Omnia autem motus solum locum quem uocamus lationem: aut rectus: aut circularis: aut et his mixtus.

Ponit distinctionem localium motuum. In primo distinguit motus locales tam compositos quam simpliciter. Secundo distinguit motus simplices ibi. (Circularis quidem igitur etc.) Circa primum duo facit. primo ponit quod intendit. scilicet quod omnis motus localis quod uocatur latio: aut est circularis: aut rectus: aut mixtus et his: sicut motus obliquus eorum que hac illaque ferunt. Secundo ibi.

Simplices. n. hi duo soli. Causa autem quod magnitudines iste simplices.

Probat quod dicitur per hoc quod motus simplices non nisi duo. scilicet rectus et circularis: et huiusmodi assignat ex eo quod sole sunt due magnitudines simplices. scilicet recta et circularis: motus autem localis solum loca specificat: sic quod quilibet alius motus solum suos terminos. Sed uero quod probatio Aristotelis non sit ueniens quod ut dicitur in primo posteriorum transcendit in aliud genus non contingit demonstrare: inconuenienter igitur per demonstrationem magnitudinum que pertinent ad mathematicum: concludit aliquod circa motus que pertinent ad naturam. Sed dicitur quod scia que se habet et additio ad alia uis principium eius in demonstratione: sicut geometria utitur principijs arithmetice: magnitudo enim addit ponit supra numerum. uero punctus dicitur esse uis: et posita: sicut autem corpus naturale addit naturam sensibilem super magnitudinem mathematicam: et ideo non est inconueniens si naturalis in suis demonstrationibus utatur principijs mathematicis: non enim est omnino aliud genus: sed quodammodo sub illo pertinet. Itaque uero esse falsus quod sole due magnitudines sunt simplices. scilicet recta et circularis: elix enim. uero esse una linea simplex: quod omnis pars eius est uniformis: et tamen linea elix nec est recta nec est circularis. Sed dicendum quod elix si quis eius origine consideret non est linea simplex sed mixta et recta et circulari. Catur enim elix ex duobus motibus imaginatis: quorum unum est linee circueutis columnam. alius est puncti moti per lineam. Si enim ueteris motus sit et regulariter periciatur: periciatur elix linea per punctum in linea mota. Itaque uero quod motus circularis non sit simplex. partes enim. solum circulariter motus: non uniformiter mouetur: sed pars que est circa polos uel circa centrum: mouetur tardius: quod patet minoris circuli in eodem tempore: et ita motus solum uero compositus ex tardo et ueloci. Sed dicitur quod quantum non habet partes in actu: sed solum in potentia: quod autem non est actu: non mouetur actu: uero partes solum cum sit corpus quantum: non mouentur actu: uero non sequitur: quod in motu spherico uero circulari sit diuersitas actualis: solum solum potentialis: que non repugnat simplicitati de qua nunc loquimur. omnis enim magnitudo habet pluralitatem potentialem. Deinde cum dicitur.

Lec. 15

Circularis quidem igitur est qui circa medium.

Distinguit motus simplices: et per ponit unum. scilicet circularis. Secundo ponit duos rectos: ibi. (Rectus autem etc.) tertio concludit naturam ternarium simplicium motuum ibi. (Itaque necesse etc.) dicitur quod per quod circularis. i. motus circularis dicitur quod est circa medium et intelligendum circa mundi medium: rota eiusque mouetur circa medium

ea mediū sui: n̄ mouet p̄prie circulariter s̄ mot⁹ ei⁹ ē cō
posit⁹ ex circuatione ⁊ deplōide: s̄ v̄r̄ s̄m̄ h̄ q̄ non oīa cor
pora celestia circulariter moueāt: n̄ā s̄ p̄tholomeū: mo
tus planetarū ē i ecētrici⁹ ⁊ epicyclis: q̄ qdē motus s̄ s̄t
circa mediū mūdi: qdē ē cētrū ⁊ re: s̄ circa qdā alia cētra
dicendū q̄ Az. nō s̄uit h̄. s̄ opinionis s̄ existimauit
q̄ oēs motus celestiu⁹ corpeꝝ s̄t circa cētrū terre vt pone
bant astrologi sui t̄pis. postmodū āt yparcus ⁊ p̄tholo
meus adinuenerūt mot⁹ ⁊ cētricoꝝ ⁊ epicycloꝝ ad sal
uandū ea q̄ apparēt sensib⁹ in corpib⁹ celestibus: v̄r̄ hoc
nō ā mōstratū sed suppositio qdā: s̄ t̄n̄ hoc v̄r̄ sit: n̄
bilo. n̄us oīa corpora celestia mouent̄ circa cētrū mū
di s̄m̄ motum diurnum qui est motus sup̄reme spere re
uoluentis totum celum. Deinde cum dicit.

Rectus aut̄ sursum ⁊ deorsū. Dico aut̄ sursum
qdē eū: q̄ a medio. Deorsū aut̄ eū: q̄ ad mediū.

Distinguit motū rectū in duos. i. in eū qui est sursum ⁊
in eū q̄ ē deorsū: ⁊ describit v̄r̄q̄z n̄ aptitudinē ad me
diū mūdi sicut descriperat motū circularē vt sit vn̄for
mis descriptio: ⁊ dicit qd mot⁹ sursum est q̄ a medio mū
di. motus autem deorsum est qui est ad mediū mun
di: vnde primus est motus leuiū: sc̄d̄s āt ē motus gra
uium. Deinde cum dicit.

Itaqz necesse oēm esse simplicēz lationē. Hāc
quidem a medio. Hanc autem ad mediū. Hāc
autem circa medium.

Clōdit numerū simpliciu⁹ motuū: ⁊ p̄io iducit delu
sionē itēta ⁊ qd necesse ē simplicē lationē. i. motū localē
quē i eē a medio: ⁊ hic ē mot⁹ sursum corpeꝝ leuiū. quē
dā eē ad mediū: ⁊ hic ē mot⁹ deorsū corpeꝝ grauiū:
alio v̄o eē circa medium: ⁊ huiusmodi est motus circu
laris corporum celestium. Secundo ibi.

Et videt̄ cōsequi s̄m̄ rationem hoc his que a
principio. Etenim corpus perfectum est in tri
bus ⁊ motus ipsius.

Ondit hāc cōclusionē supradictis ⁊ arguere: ⁊ dicit q̄ h̄
qd dicit̄ ē de numero simplicium motuū videt̄ p̄ster se
b̄re ad id qd supra dicit̄ ē: de p̄fectiōe corporis q̄ sic p̄st
sit i tribus dimensionib⁹: ita ⁊ mot⁹ simplices corpis i
tres distinguuntur: hoc āt d̄r̄ eē s̄m̄ rōnē. i. s̄m̄ pbabili
tatem quandam: non. n. p̄oprie tres motus coaptantur
tribus dimensionibus. Deinde cum dicit.

Quoniam aut̄ corpeꝝ hec qdē s̄t simplicia:
hec āt cōposita ex his. Dico aut̄ simplicia que
cūqz mot⁹ p̄cipiū h̄nt s̄m̄ nām: puta ignē ⁊ ter
rā: ⁊ h̄oz spēs ⁊ cognata his necesse ⁊ motus eē
hos qdē simplices. hos aut̄ mixtos aliq̄liter:
simpliciu⁹ qdē simplices. mixtos aut̄ cōpositoz.

Adoueri autem s̄m̄ predominans.
Conit qdā ex pte corpeꝝ mobiliū. Circa qd sciēdū ē
in ⁊ p̄bicoꝝ q̄ mot⁹ ē act⁹ mobilis: act⁹ āt p̄portioat̄
p̄fectibili: v̄r̄ oīz mot⁹ p̄portioari corpeꝝ mobilib⁹
sunt āt corpeꝝ qdā simplicia: qdā cōposita. simplex āt
corp⁹ ē qd h̄z primū alicui⁹ nālis mot⁹ in seipso: sic p̄z
de igne q̄ ē simplr̄ leuis: ⁊ de terra q̄ ē simplr̄ grauis: ⁊
de spēs h̄oz sicut flāma dicit̄ cē qdā spēs ignis ⁊ bitu
men qdā species terre: addit āt ⁊ cognata his p̄ media
elemēta: quoz aer h̄z maiorē affinitatē cū igne. aq̄ v̄o
cū terra: ⁊ p̄ h̄s necesse est corp⁹ mixtū eē: qd nō h̄z i se
s̄m̄ p̄p̄riā nām p̄cipiū alicui⁹ motus simplicis. ⁊ ex
hoc cōcludit qd necesse est motuum quosdam eē simpli
ces: quosdā āt aliq̄ualr̄ mixtos: siue ita q̄ mot⁹ mixt⁹ nō
sit vn̄us sed h̄s diuersas ptes: sicut ille q̄ cōp̄dit̄ ex ele
uatiōe ⁊ deplōide: aut̄ ex pullu ⁊ tractu: siue ita q̄ mot⁹
mixt⁹ sit vn̄us. sicut p̄z de motu q̄ ē sup̄ lineaz elicā: v̄r̄

simpliciu⁹ corpeꝝ necesse ē rē mot⁹ simplices: mixto
mixtos: vt p̄z de motu pluuię: aut̄ alicui⁹ vn̄us co. is
i quo nō totalr̄ grauitas aut̄ leuitas d̄nat̄: ⁊ si aliq̄n cō
tigit q̄ corpus mixtum moueāt motu simplici: h̄ ē s̄m̄
elemētū qd in eo est predominans sicut ferrum mouet̄
deorsum s̄m̄ motū terre q̄ in eius mixtione d̄nat̄.

Si quidem igit̄ ē simplex motus qui in circui
tu coporis: ⁊ simplex motus simplicis corpis.
Etenim si cōpositus fuerit s̄m̄ p̄dominans erit
necessariū eē aliq̄ corpus simplex: qd natum est
ferri circulari motu s̄m̄ suūp̄ius nāz.

Volentia qdē eni cōtigit eo q̄ alteri⁹:
s̄z aut̄ nāz ipossibile. Sigdē vn̄ vn̄ius
cuiusqz mot⁹ q̄ s̄m̄ naturā simpliciu⁹.

Lectio. liij.
Ost̄qz p̄bs p̄misit qdā necessaria ad p̄positū
ōndēdū: hic icipit arguere ad p̄positū. ⁊ h̄
q̄nqz rōnib⁹: quaz p̄ia talis est: mot⁹ circū
laris ē mot⁹ simplex. mot⁹ āt simplex ē p̄ ⁊
p̄ se corpis simplicis: qz ⁊ si cōtingat q̄ ali
qs mot⁹ simplex sit alicui⁹ corpis p̄positū: h̄ erit s̄m̄ cor
pus simplex qd i eo p̄d̄nat̄: sic i lapide p̄d̄nat̄ terra: s̄m̄
cui⁹ nām mouet̄ deorsū: q̄ necesse ē eē aliq̄ corp⁹ sim
plex qd moueāt nāl̄r̄ s̄m̄ motū circularē. p̄d̄set āt ali
qs huic rōni obuiare dicēdo q̄ h̄z simplex mot⁹ sit sim
plicis corpis: nō t̄n̄ oīz q̄ id simplex corp⁹ qd mouet̄ cir
culariter sit aliud a corpē simplici qd mouet̄ motu sim
plici recto. ⁊ iō h̄ excludit subdēns q̄ nihil prohibet qn
diuersa corpa moueāt vno motu nō nāl̄r̄: ita. i. q̄ vn̄us
corp⁹ moueāt p̄ violentiā motu alteri⁹: s̄z q̄ vn̄ corpus
moueat s̄m̄ nām motu nāl̄r̄ alteri⁹ corpis: ē ipossibile:
necesse. n. ē eē vn̄ motū simplicē nāl̄r̄ vn̄us simplicis
corpis: ⁊ diuersos diuersoz: v̄r̄ si mot⁹ circularis ē sim
plex ⁊ ali⁹ a motib⁹ rectis: necesse est q̄ sit nāl̄r̄ corpi sim
plici ⁊ q̄ sit aliud a corpib⁹ simplicib⁹ q̄ mouet̄ motu re
cto. S̄z v̄r̄ h̄ ē falsū q̄ vn̄ mot⁹ simplex sit solū vn̄ cor
pis simplicis: mot⁹. n. deorsū ē nāl̄r̄ aq̄ ⁊ terre: ⁊ mot⁹
sursum ē nāl̄r̄ igni ⁊ aeri. S̄z v̄r̄ q̄ mot⁹ localis attribui
tur elemētū s̄m̄ calidū ⁊ frigidū hūidū ⁊ siccum: s̄m̄ q̄
distinguunt̄ quoz elemēta. vt. n. p̄z in z̄ de ḡnatiōe: hec
. n. s̄t p̄cipia alterationū: mot⁹ āt localis attribuit̄ ele
mētis s̄m̄ grauitatē ⁊ leuitatē: v̄r̄ duo corpa grauia cō
parant̄ ad motū localē sic vn̄ corp⁹: ⁊ s̄m̄ duo corpa
leuia: hūmidū. n. ⁊ siccū s̄m̄ q̄ differūt aq̄ ⁊ terra: vel
ignis ⁊ aer: accidētalē h̄itudinē h̄nt ad motū localē: ⁊ t̄n̄
i graui ⁊ leui d̄na qdā ē: nā ignis ē leuis simplr̄ ⁊ abso
lute: terra āt grauis: aer āt ē leuis p̄ cōpationē ad duo
elemēta. ⁊ s̄m̄ aq̄ ē grauis: v̄r̄ nō oīno ē idē s̄m̄ spēs mo
tus aq̄ ⁊ terre vel ignis ⁊ aeris. qz nō s̄t idē termini s̄m̄
quos specificāt̄ corpeꝝ mot⁹: aer. n. nat⁹ ē moueri ad locū
q̄ subdit̄ igni: aq̄ āt ad locū q̄ sup̄eminet̄ terre. Itē v̄r̄ q̄
nō sit necessariū si corpis simplicis ē vn̄ mot⁹ simplex qz
p̄p̄ h̄ aliqs mot⁹ simplex sit alicui⁹ corpis simplicis: sic
ēt nō ē necessarium q̄ tot sint corpa cōposita quot sunt
mot⁹ cōpositi q̄ diuersificant̄ in infinitū. S̄z dicēdū ē qz
sicut motus simplex localis nō r̄ndet̄ corpi simplici quā
tū ad calidū ⁊ frigidū hūmidū ⁊ siccū: ita ēt neqz
mot⁹ cōpositus r̄ndet̄ corpeꝝ mixto s̄m̄ grad⁹ mixtio
nis p̄dictaz q̄litatū: s̄z s̄m̄ cōpositionē grauis ⁊ leuis. s̄z
cuius diuersitatē diuersificatur obliq̄tio corpis mixti a
simplici motu grauis vel leuis: v̄r̄ qz āt diuersitas nō
tendit̄ in infinitū s̄m̄ spēm: s̄z solū s̄m̄ numerū. Itē v̄r̄
qz s̄m̄ q̄ h̄ sint multa corpa simplicia: qz sic mot⁹ sursum
⁊ deorsū videt̄ eē motus simplices. ita motus q̄ dextroz
sum vel sinistrosum ⁊ q̄ aū ⁊ retro. Sed v̄r̄ est q̄ cū cor
pora simplicia sint essentialē ⁊ prime partes vn̄uerſi:
oīz q̄ mot⁹ simplices q̄ s̄t nāl̄r̄ corpib⁹ simplicib⁹ at.

lō.

lō.

lō.

lō.

lō.

lō.

lō.

tendat fm pditione vniuersi: qd cu sit sphericu vt infra p
babif: o3 q mor' eius atcedat p copationem ad mediu
qd est immobile: qz ois mot' fundat supra aliqd immobile
vt dicitur i li' . de ca mor' aialiu. r id o3 ee solu tres motus
simplices. s. cu q e a medio: r cu q e ad mediu: r cu q est
circa mediu: fm diuersas btudines ad mediu. dertx at
r similtz: aut an r retro: cōsiderat i aialib': r non i toto
vniuerso: nisi hz q ponit i celo: vt i z' dicit: r fm h mo
tus circularis celi e fm dertx r similtz: an r retro. Etia
vz q motus rectus r circularis no sut eiusde rōnis: e. n.
motus rectus corpis nodu hntis cōplemētū sue spēi: vt
i 4' dicit: r existētis eē p pūū locū: motus at circularis
e corpis hntis plemētū sue spēi r in loco p pūū erātis.
vñ no vñ q hz eadē rōnē motus simplices corpales sint
simpliciu corpoy. hz q alijs motus sint corpoy. put se
i fieri: circularis at put se i facto eē. Sz oim q qz mo
tus pportioat mobili tāqz act' ei': pueniēs. e qz corpi
qd e sepatū a gñatōe r a corruptōe: r si pōt p violētā
expelli a p pūo loco debeat mot' circularis: q e corpis i
suo loco erātis: corpi b' at gñabilib' alijs r cor' r upibili
b' debeat loc' eē p pūū locū: q e absqz plemētō spēi: no
tū ita qz corpus qd n. eē nālī motu recto no hēat pri
mū plemētū sue spēi: id e for'. hāc. n. seq' talis mor'
hz qz no hz vltimū cōplemētū: qd est in psecutiōe finis:
qui est locus pueniēs r conseruans. Deinde cū dicit.

Lec. 1.

Lec. 3.

Lec. 2.

Adbuc siqu pter naturā cōtrariū ei q fm na
turam r vñ vni cōtrariū necesse: qm q circulo
simplex: si no erit hz naturā lati corpoy pter
naturā ipsius esse. Si igit ignis aut aliud aliqd
taliū est circulo in circuitum latum cōtraria q
fm naturā ipsius latio erit ei q i circuitu: hz vñ
vni cōtrariū. Que aut sursum r deorsum inui
cem cōtrarie. **S**i aut altez aliqd e corpus la
tū circulariter pter naturam: erit aliquis ipsi'
alius motus fm naturā: hoc at impossibile. Si
quidem enim qui sursum ignis erit aut aer. Si
autem q deorsum: aqua aut terra.

Lec. 1.

Secundam rationem ponit. Et primo supponit duo
principia: quorum vnum est qz motus qui est pter nāz
.i. violentus contrariet' motu nālī r rra mouet deor
sum fm naturā: sursum at h nām. Sz n at p pūū e qz
vñ vñ e hūū vt pbatū e in r'. meta. Opz at tertiu sup
ponere qd seq' vñ. f. eē aliqd corpus circulariter motū:
r siqd ille mot' sit illi corpi nālī: habem' ppositū fm
p mūā rōnē qz. s. illud corp' nālī motū circulo sit aliud
qz corpi b' simplicib'. Si vo mot' h' no sit ei nālī
o3 qz sit ei h nām: ponat g' p' qz illud corpus circularit'
motū sit ignis: vt qdā dicit vel qdēqz aliud qz corpi ele
mētōz: oportebit ergo qz mot' nālī ignis q est moue
ri sursum. sit hūū motū circū .i. Sz h no pōt eē: ga
vñ vñū e hūū: motū at surū. m hūūat motus deorsū
r sic no pōt ei hūūari mot' circularit': r eadē rō e de alijs
tribus elementis r silr si def' qz illud corpus qd h nām
mouet circulariter. sit qdēqz aliud corpus pter qz corpi
elementa: oportebit qz hēat aliqū aliū motū nālī. Sz
h e impossibile: qz si sit ei nālī motus q e surū. erit ignis
aut aer. Si at motus qui est deorsus: erit aq' aut terra.
positum e at qz sit eē qz corpi elementa. Sic ergo necesse est
corpus qd mouet circularit': nālī h motu moueri. vide
tur at fm ea que hic dicitur. dicit cōtrariū eē platonī q po
luit corpus quod circulariter fert' eē ignē hz fm verita
tē eadē e circa hec vtriusqz p hī opinio .i. ato. n. corpus
qd circulariter fert': ignē vocat pp luc. q spēs ignis po
nitur. n qz sit de nā ignis elemētāris. vñ r posuit qnqz ef
se i vniuerso. qbus adaptauit qnqz figuras corporeales:
qz geometre tradūt: qntū corp' etherē noians. Sz vl

Lec. 8

terius qd hic d' ignē nō moueri circulariter esse pte
nām: vñ hūū ei qd dō in pūo mcthauroz vbi idē d' p.
ponit qz ypercaunia. i. ignis r superior ps aeris fer' cir
culariter motu firmamenti sic p3 p motū stelle c. mate.
Sz oim e qz illa circulatio ignis vel aeris nō e c. nālī
qz no causat' ex p pūo: intrinseco: neqz itez e p violen
tiā: siue h nām: sed est quodāmo supra nāz. qz talis mo
tus ict ei s ex impōsione superior corpoy: cui' motum
ignis r aer sequitur hz ppletā circulationē: qz hec cōpa
sunt celo p pūo: aq' vo fm circulationē icōpletā. s. hz
flutu r refluxum maris. terra vo velut remotissima a ce
lo: nihil a tali pmutatiōe picipiat nisi fm solum altera
tionē pūū ipsi'. Qd at inest iseriorib' corpib' ex ipōsio
ne superior: n e eis violētū nec h nāz: qz nālī apta se mo
ueri a superior corpoy. Sz vñ fallū eē qd hic d' vñ vñ
esse hūū: vñ. n. vitio hūūat r virtus: r vitium oppositū
sic illiberalitati: p dīgalitas r liberalitas. **C**D. m. qz ei
dē fm idē e vñ vñ hūū: nihil tū p hēat qn v. m. di
uerla sint plura hūū: sicut si sit idem subm dulce r albu
hūū videntur ei migrū r amaz. sic igitur illiberalitati h
riatur virtus liberalitatis: sicut ordinatum inordinato:
prodigalitas autem sicut superabundantia defectū: no
pōt aut dici: qz vterqz motus. s. qui e sursum r qui e deor
sus cōtrariet' motū circulari fm communem rationem
recti. **R**ectū. n. r circularē no sut cōtraria: pterinent. n.
ad figuram: cui nihil est contrarium. Deinde euz dicit.

Lec. 12

Sed adhuc r primā necessariū esse talē latio
nem. **P**erfectū. n. est prius natura imperfecto
Circulus aut perfectoy. **R**ecta at linea neqz
vna. **N**eqz. n. q infinita: habebit. n. vtiqz finē
r terminū. **N**eqz finitay neqz vna. **O**mnū. n.
erit aliqd extra. **A**ugeri. n. contingit quācumqz.
Itaqz siqdem prior motus prioris natura cor
poy: qui aut circulo in circuitu prior recto: qui
aut in recta: simplicium corpoy est. **E**tenī ignis
ad rectū sursum fert': r terrea corpora deorsū ad
mediū necesse circularē motū alicui' simpliciu
esse corpoy. **A**d dicitōz. n. lationem dicebamus
esse fm pcedominans in mixtura simplicium.

Ex his qdē vtiqz manifestū: qz nata est eē q
dam substātia corpoy alia pter eas q hic cōsi
stentias diuiniōz: r prior hoz omnium

Lec. 13

Tertā rōnē pōit. **C**irca quā pūo ofidit qz mot' circu
laris sit primus inter mot' locales. e enī cōpatio mot'
circularis ad motū rectū q e sursum vel deorsū: sicut cōpa
ratio circuli ad rectā lineā. pbat at qz circū .i. linea cir
laris e pfecta: qz qd in ea accipit' e p pūū: r finis e
mediū vñ no recipit alicui' exterioris additiōes. **L**inea at
recta nulla e pfecta. qd p3. r qz tū ad lineā infinitā q im
pfecta e: qz sine caret: ex quo denotat' aliqd pfectū i gre
co. r idē p3 in linea finita: qz quālibet lineā finitā ptingit
augeri. i. accipe maiore qz tū: r sic e aliqd extra cā: r
sic linea circularis nālī e prior qz recta. g' r mot' circu
laris e prior nālī recto motu: hz prior mot' e nālī poyis
corpoy. motus at rectus e nālī alicui' simpliciu corpoy:
sic ignis mouet sursum r terra deorsū: r ad mediū. r si pti
gat qz mot' rect' sit corpoy mixtoz: h erit fm naturam
simplicis corpoy dominātis i mixtōe. cū igit corp' sim
plex sit nālī prius mixto: pns e qz motus circularis e p
prius r nālī alicui' corpoy simplicis: qd e pūū corpib'
elementarib' q sut hic apud nos: r ita ex his p3: qz pē sub
stātiā corpoyales q hic sunt apud nos: nata est eē quēdā
substātia corpoyales q est dignior r prior omnibus sub
stantiis corpoyalibus que sunt apud nos. **V**idetur autē
esse falsum qz nulla linea recta sit perfecta: si enim pfe
ctum est

tam est q̄ habet principium medium et finem: ut supra
 habitum est: videt̄ q̄ linea recta finita que habet princi-
 pium et medium et finem: sit perfecta. Sed r̄ tendum est
 q̄ ad hoc q̄ aliquid sit perfectum par. . . oportet q̄
 habeat principium medium et finem in seipso: sed ad per-
 fectionem perfecti simpliciter: requiritur q̄ nō sit aliqd
 extra ipsum: et hic modus perfectionis competit primo
 et supremo corpori qd̄ est oium corporū conuentiuū: et h̄
 hunc modum linea recta dicit̄ esse imperfecta: circula-
 ris vō p̄fecta. Item videt̄ q̄ etiā h̄m hunc modus q̄ ali-
 qua linea recta sit perfecta: q̄ diameter celi nō pōt ad-
 ditionem accipere. Sed dicendum ē q̄ hoc ei accidit iqd̄
 nō est in tali materia: non autem hoc habet et hoc q̄ est
 linea recta. h̄m hoc enim non impediret ne ei possit ad-
 ditio fieri. Sed circulus ex propria ratione circuli hēt
 q̄ non sit additionis susceptiuus. Videt̄ q̄ h̄m hoc cō-
 cludi nō possit q̄ motus circularis sit perfectus. additio-
 nem enim recipit: cum sit continuus et sempiternus: h̄m
 Aristo. ad hoc dicendū est q̄ vna circularis habet com-
 plementum sue speciei cum redierit ad principium a quo
 incepit. unde non sit additio ad eandem circulationem.
 Sed quod sequitur ad alias circulationē pertinet. Et itē
 si hoc solum perfectum dicitur: cui non pōt fieri additio
 sequitur q̄ neq̄ homo neq̄ aliquid aliud finitum in cor-
 poribus sit perfectum: cuius eis possit additio fieri. Ad
 hoc dicendū est q̄ hoc dicuntur esse perfecta h̄m species
 inquantū nō pōt eis fieri additio alicuius qd̄ pertineat
 ad rationē speciei ipsius. Linee autē recte fit additio ei qd̄
 pertinet ad speciem suam: et pro tāto dicitur imperfecta
 inquantū est linea. Item videtur q̄ circulus sit imperfe-
 ctus: perfectum. n. est in magnitudinibus q̄ h̄nt tres di-
 mensiones: hoc autē linee circulari non cōpetit. Et s̄ d̄
 dicendum est q̄ linea circularis non est simpli-
 do p̄fecta. q̄ nō habet q̄qd̄ pertinet ad rōnem magni-
 tudinis: est tamen quoddā perfectum in linea: q̄ lineali-
 ter aliquid ei addi non potest. Videt̄ etiam falsum ē q̄
 perfectum sit prius imperfecto: ex quo simplex est prius cō-
 positum: cū tamen cōpositum se habeat ad simplicia: ut p̄-
 positum ad imperfecta. Ad qd̄ dicendum est q̄ perfectū
 ad imperfectum se habeat sicut actus ad p̄-
 quidem simpliciter est prior potentia in diuersis: in vno
 autem et eodem qd̄ mouet̄ de potentia ad actum: poten-
 tia ē prior actu tēpore. sed actus est prior h̄m naturā: q̄
 n. hoc est quod prior et p̄cipaliter natura intendit. nō at-
 p̄bus intendit q̄ perfectum sit prius imperfecto in vno
 et eodem sed in diuersis. Nec etiā q̄ sit prius tēpore h̄
 natura: sicut exp̄sse dicit. Item v̄ q̄ p̄bus in cōuenienter
 argumētet̄. p̄cedit enim ex perfectione linee circularis
 ad p̄bandum p̄fectionem circularis motus. ex cuius p̄-
 fectione procedit ad probandū p̄fectionē circularis cor-
 poris: et sic v̄ ei? p̄batio esse circularis: q̄ linea circula-
 ris nō v̄ esse alia q̄ que ē ipsius corporis qd̄ circulari-
 ter mouet̄. Et s̄ dicendū est q̄ motus circularis p̄bat̄
 ē perfectus ex p̄fectione linee circularis absolute. ex p̄-
 fectione autem motus circularis in cōmuni probatur h̄
 corpus quod circulariter mouetur: esse perfectum: et sic
 non proceditur ab eodem in idem sed ex communi ad p̄-
 prium. Deinde cum dicit.

L6.

Et utiq̄ sigs adhuc accipiat oēs esse simplice
 motum aut h̄m naturā: aut p̄ter naturam: et euz
 qui alij p̄ter naturā: alteri h̄m naturā: quale
 q̄ sursum et qui deorsum passi sunt. Hic q̄dem
 eni igni: hic autē terre p̄ter nāz et h̄m nām. Qua-
 re necessarium et circularē motū: qm̄ his p̄-
 ter nāz alteri? cuiusdā esse h̄m naturam.

Quarta rōne ponit. Que qd̄ p̄cedit ex duab? p̄pō-
 sitionib? suppositis: q̄rū p̄ia est q̄ ois mot? simplex: aut est
 h̄m naturā: aut p̄ter nāz. et ē q̄ motus qui est p̄ter nat-

turā vni corpori: est alij corpori h̄m nām: sicut patet in
 motu qui est sursum: qui est h̄m naturā igni. et p̄ter natu-
 rā terre. et in motu qui est deorsum. qui est naturalis ter-
 re et p̄ter naturā igni. Ad manifestū est autē q̄ mot? circu-
 laris inest alicui corpori qd̄ ad sensū circulariter moue-
 tur. Et siqd̄ talis motus sit eidē naturalis: habebim?
 p̄positū. s. q̄ p̄ter quatuor elementa sit quoddam aliud
 corpus qd̄ circulariter mouet̄. Si autē motus circularis
 sit p̄ter naturā corpori qd̄ circulariter fert̄: sequit̄ et p̄-
 missa suppositione q̄ sit alterius corporis h̄m naturam
 qd̄ p̄ter erit aliud in nā a quatuor elementis. Videtur
 at̄ Ari. sibi esse p̄trari. Itā supra p̄bavit q̄ motus cir-
 cularis nō est p̄ter nām corpori qd̄ circulariter fert̄: hic
 at̄ supponit p̄trari. Dicit̄ igit̄ quidā q̄ p̄bs supra accepit
 p̄ter nāz: pro eo qd̄ ē h̄m naturā. sic. n. o3 q̄ motus h̄m nāz
 alicuius corporis sit cōtrarius motui et nāli eiusdē: ut
 supra p̄cedebat. hic at̄ accipit p̄ter naturā cōius h̄z q̄ p̄-
 ter naturā idē est qd̄ nō h̄m nāz. sic eni in se cōprehendit
 tam id quod est h̄m naturā q̄ id qd̄ est supra naturā: et h̄
 modo supponit hic q̄ aliqd̄ corp? pōt circulariter p̄ter
 naturā moueri: sicut dictū est supra q̄ ignis in sua spe-
 ra circulariter mouet̄ p̄ter naturā delatus a motu celi.
 Sed hoc v̄ esse h̄m itationē Arist. eodē autem mō vide-
 tur v̄trōiq̄ accipere p̄ter nām: q̄ tā hic q̄ supra exēpli-
 ficat de motu qui est sursum et deorsum: qui est vni corpo-
 ri cōtra nām et alteri h̄m naturā. Et ideo dicendum ē et
 melius q̄ Aristo. in p̄ia rōne p̄bavit q̄ aliquod corp?
 h̄m naturā circulariter mouetur: et quia posset aliqd̄ di-
 cere q̄ corpus quod videtur circulariter moueri moue-
 tur hoc motu contra naturam: dupliciter contra hos
 arguitur. vno modo ostendendo q̄ iste motus non ē cō-
 tra naturam: ut p̄ in secunda ratione. et etiam in tertia.
 alio modo ostendendo q̄ etiam si moueatur contra na-
 turam: adhuc sequitur esse aliud corpus quod h̄m nām
 mouetur circulariter. Sic ergo quod supra negauit h̄m
 veritatem proprie opinionis loquens: hic negauit qua-
 si vtens suppositione aduersariorum. Item non videt̄
 sequi q̄ si aliquis motus sit p̄ter naturam alicui cor-
 pori q̄ sit alteri corpori naturalis. potest enim ignis v̄
 quodcumq̄ aliud corpus multiformiter moueri: nec ta-
 men p̄pter hoc oportet q̄ huiusmodi mot? omnes sint
 naturales alicuius corporibus. Est autem aduerte-
 dum q̄ p̄bs hic loquitur de simplici motu ad quem nā
 corporis simpliciter inclināt: sicut ad aliquid vnum. mo-
 tus autem diuersimode variati magis videntur ex arte
 dispositi que potest esse principium diuersorum. Est
 etiam considerandum q̄ h̄z motus qui est alicui corpori
 p̄ter naturam sit alteri corpori h̄m naturam: non tamē
 oportet q̄ omne corpus cui est aliquis motus h̄m natu-
 ram habeat aliquem motum p̄ter naturam: quia oē
 corpus quod susceptiuum est aliene ip̄ressionis: habet
 aliquid sibi proprium et cōnaturale. Non autem oē
 corpus pōt extraneā ip̄ressionē accipere: ut sic possit na-
 turalē motum habere. Deinde cuius dicit.

L6.
15

Adhuc at̄ siquidem est circularis alicui latio
 h̄m naturam: palam quidem utiq̄ q̄ erit aliqd̄
 corpus simplicium et priorum: quod natum est:
 quemadmodum ignis sursum: et terra deorsum
 et illud circumferri h̄m naturam. Si autē p̄ter
 naturam feruntur lata circū scdm̄ periferiā mi-
 rabile et oīno irrōnabile solū esse cōtinuus h̄m
 motum et sempiternum existentem p̄ter natu-
 rā. Vident̄. n. in alijs citissime corrupta que p̄-
 ter naturā. Itaq̄ siquidem est ignis: qd̄ circūferē
 quemadmodū autē quidā: nihil min? p̄ter natu-
 ram mot? est iste q̄ qui deorsum. Igni. n. motū

Lc. 16

videm^r eē a medio fm rectā. ¶ Propter qd ex oib^r vtiqz his aliqz syllogizans credit qd est aliqd pter corpora q hic z circa nos alterz segre gatū tāto honorabiliorē habens naturā: quā tō quidem plus elongatū est ab his que hic.

¶ Quintam rationē ponit ibi: que est talis: conclusum est exprimissa ratione qd si corpus quod ad sensus circulariter mouetur: mouetur preter naturā: oportet qd talis motus sit alteri corpori fm nām: qd quidē si pcedat .i. qd circularis mot^r sit alicui corpori fm nām: notum ē qd erit aliqd corp^r simplcx. z primū qd circulariter mouet^r ppter simplicitatē z pluralitatē circularis mot^r: vt ex pmissis pz. sicut ignis mouet^r sursum: z terra deorsum. si at nō cōcedat^r pcessus pcedētis rōnis: s; dicat qd oia q mouet^r circulariter fm pferiā. i. s; circūferētiā: mouēt^r pter nām: ita qd hic mot^r nulli corpori sit s; naturā: hoc autē videt^r eē mirabile oīno imo irrōnabile. ostēdit^r est. n. in. 8. pbicoz qd solū motū circularē cōtingit eē cōtinuus z sempiternū. Irrōnabile at^r d^r qd id qd ē sempiternū sit s; nāz: z mot^r nō sempiterni sint s; nāz. videm^r .n. qd ea que sunt pter nāz citissime trāseūt z corrūpūt: sicut calcfactio aque: z plectio lapidis i altū. ea vō que sūt fm nām vident^r diuti^r p̄māere. sic ergo oīno motū circularēz eē alicui corpori nālez: si ergo istud corp^r qd videm^r circulariter ferri ē de nā ignis. vt qdā dicit: motus iste erit pter nām: sic z mot^r qd ē deorsū. videmus enī qd motus nālis ignis ē sursum fm rectā lineā: z sic sic motus qd ē deorsū ē alteri corpori nālis. s. terre: ita erit motus circularis alicui alij corpori nālis. ¶ Ultio epilogaō cōcludit qd si aliqz ex oibus pmissis silogizauerit p modū pdictūz credit. i. firmiter assentiet qd sit aliqd corp^r pter corpora q sūt hic circa nos. s. quatuor elemēta: z er his cōposita: separatū ab eis: z in nā tanto habēs nobiliorē naturā: qzto ē magis elōgatū fm loci distātiā ab his q sūt hic. corpa enī cōtinētia in vniuerso se habēt ad corpora cōtenta: sicut forma ad mām: z actus ad potētiā: vt dictum est in. 4. pbicoz.

Lc. 19.

Ca: 3

Lc. 8. Lc. 17

¶ Quoniam at^r hec qdē supponūtur: hec autē ex dictis offensa sunt manifestū qz neqz leuitatē neqz grauitatē habet corpus totū Lectio. v.

¶ Ostēdit^r pbs ostēdit qd est corp^r quoddā aliud a corp^ribus q sūt hic. s. a qtuor elemētis z his q pponūt^r ex eis: hic ostēdit differētiā hui^r cor^ris z corp^roz q sūt hic. z pzo p cōpationez ad motū localē. scdo s; alios mot^r ibi. (Similiter at^r rōnabile zc) Circa primū tria facit. pzo ppoit quod intēdit. secundo ostendit ppositū ibi. (Oportet autē supponere zc) tertio excludit quandam obiectionez. ibi. (Quoniam at^r i idē ferūt zc) Dicit ergo pzo: qd quia cor^rū que dicta sunt quedā sunt supposita. s. qd vnus vni sit s; ruz: z qd sint sole due simplices magnitudines. s. recta z circularis: z quedā alia huiusmodi. quedā autē sūt de monstrata ex qbusdā pmissis: puta qd sint tres mot^r simplices. z qd motus circularis sit nālis alicui corpori: qd est aliud in natura a corporibus que sunt hic. Notum pōt esse ex pdictis qd totū corp^r illud quod circulariter mouet^r nō hēt grauitatem neqz leuitatē: que sunt principiā quorūdam motuum localū. Deinde cum dicit.

¶ Oportet autē supponere qd dicimus graue: z qd leue: nunc qdem sufficienter vt ad p̄sentem necessitatem diligentius aut iterum cū cōsiderabimus de substātia ipsoz. Graue qdem igit sit quod ferri natum est ad medium. Leue autez quod a medio.

¶ Ostendit ppositū: z qd p̄cipiū demōstrationis est qd qd est. vt d^r in libro posterior. primo supponit diffōnes grauis z leuis. secūdo ex his argumentat^r ad p̄positū ibi. (Necessē ē at^r zc) Circa primū duo facit. p^ro describit qd graue. z qd leue ē. z^ro describit qd ē grauisimū. z qd leuissimū. Ibi. (Grauisimū vō zc) Dicit s^ro pzo qd ad p̄positū ostēdēdū oī supponere qd dicam^r graue. z qd leue: iō at^r dicit supponere. qd nō p̄fecte iuestigat hic cor^rū diffōnes. s; vti eis vt supponib^r qz tū sufficit ad necessitatē p̄sentis demōstratiōis. Diligētī at^r cōsiderabit de eis i. 4. b^r: exponet sba siue nā ipsoz. diffinit ergo graue qd natū ē moueri ad medium. leue vō qd natū ē moueri a medio. vti at^r tali mō diffiniēdi: vt obfuet se a rictate platonis q dicebat qd in mūdo fm se nō ē sursum p̄ rotunditatem mundi. corpus enī rotunduz est vniqz vni forme. dicebat at^r qd sursum z deorsum est in mūdo soluz quo ad nos: qz noiāmus sursum qd est supra caput nām. deorsuz at^r id qd ē sub pedib^r nostris. si at^r effem^r ecōtrario situati: nomiāremus sursum z deorsū ecōtrario sic s^ro Plato nō accipit id qd ē sursum z deorsū s; rei nāz s; quo ad nos. Aristo. at^r vti eis noib^r fm cōdem modū loquēdi. put dicit in. z. thopicoz qd noibus vtendū ē vt plures. vñ sursum: z deorsū appellat in mūdo id qd cōiter ab oibus appellat^r sursum z deorsū: nec tñ est diffictum solū quo ad nos: s; ēt fm nām. sic. n. i nobis distinguit^r dextrū z sinistrum s; diuersā bitudinē ad motū aiālē q est fm locū: ita sursum z deorsum determinant^r in mūdo fm bitudinē ad motus simpliciū corp^roz q sūt p̄cipales partes mūdi: z ppter hoc ipse dicit qd sursum ē locus i quē ferunt^r leuia. deorsū at^r locus i quē ferunt^r graua: z rōnabiliter. nā sicut in nobis nobilior pars ē q ē sursum: ita in mūdo corpa leuia sūt nobiliora: qz formaliōra. hic tñ vt sine calūniā pcedat ad p̄positū ostēdēdū. diffinit graue z leue p̄ bitudinē ad mediū. Deīn cū dicit.

Lc. 2. 2. libri.

¶ Grauisimū at^r qd omnibus substat deorsum latis. Leuissimū qd oibus supfer^r sursum latis.

¶ Diffinit grauisimum z leuissimum. z dicit qd grauisimum est qd substat oibus que deorsuz ferunt^r. leuissimū at^r est quod supra eminet oibus que sursum feruntur. z ē intelligenduz inter ea que deorsum z sursum feruntur. Nam celū nō est leuissimum: s; oibus supemineat q feruntur sursum. Est at^r attēdēdū qd hic vti^r eo qd est sursum: z deorsuz tanqz sursum z deorsuz ēt accipiat ad que termini^r motus qui ē a medio vel ad mediūz. Deīde cū dicit

¶ Necessē autem oē quod fertur deorsum in aut sursum: aut leuitatē habere: aut grauitatez: aut ambo. Nō ad idem aut. Adinuicē enī sūt graua z leuia: puta aer ad aquā: z ad erram aq.

¶ Qd autē circūfer^r corp^r ipossibile habere grauitatem aut leuitatē. Neqz enī fm naturā neqz pter naturā cōuenit ipsi moueri ad mediūz vel a medio. Scdōz naturā qdem nō ē ipsi q i rectuz latio: vna enī erat vnus cuiusqz simpliciū. Quare erit idem alicui sic latorum pter nāz: aut lato siquidem que deorsum pter naturāz. q sursum erit fm naturā. Si autē que sursum sūt pter naturā. que deorsum fm naturā: posuimus enim contrariarū cui altera pter naturā alteram esse fm naturā.

Lc. 18

¶ Ostendit ppositū ex pmissis dicēs notū esse qd oē corpus qd fert^r deorsū aut sursum: hēt absolute grauitatē tāqz grauisimū: sic terra q substat oibus: aut q habeat leuitatē absolute: sicut ignis q supstat oib^r: aut habeat ambo: nō qdē respectu eiusdē: s; respectu diuersoz: Adediā

Media. n. elementa. s. aer 7 aqua sunt adinuices graua
 7 leuia: sicut aer est leuis p respectu ad aqua: qz supfer
 ei: 7 eade rone aqua ad terra. aer vo ad igne qd grauis
 est: qz substat ei: 7 sili aqua ad aerē. corpus aut qd circu
 lariter mouet: impossibile e qz habeat grauitate aut le
 uitate: neqz. n. pot moueri ad mediu vel a medio fm na
 turā: neqz pter nam 7 qz nō possit fm nam hoc mō mo
 ueri: manifestat p hoc qz motus rectus q e ad mediu: vt
 a medio nalis quatuor elemtis e. dictū e at supra qz vn
 motus e nalis vni simpliciū corpoy: ergo sequeretur qz
 corpus qd circulariter ferē sit eiusde nature cum aliquo
 corpoy qd mouet motu recto: cuius cōtrarium e supra
 ostēsum. sili nō pot dici qz motus rectus ppter hoc que
 niat corpi qd circulariter ferē: qz si vn^o p^otrarioz motuū
 inest alicui corpi pter nam: alius mot^o erit ei fm nam: s
 vt ex supradictis pz: si ergo motus deorsum sit qnto cor
 poi pter nam motus sursum erit ei fm nam 7 eouerso.
 vtrūqz aut^o e falsuz: vt pz p pcedētes rone: sequit^o er
 go qz cor^o qntū qd circulariter ferē: nō moueat a me
 dio vel ad mediu: neqz fm nam: neqz pter nam. Qe aut
 cor^o hñs grauitate aut leuitate mouet vno hoz motuū
 um fm nam: 7 altero pter nam: ergo cor^o qntum neqz
 bz grauitate neqz leuitate. C Deinde cum dicit.

15.
12.

Quonia aut in idē ferunt totum 7 pars fm na
 turam: puta tota terra 7 paruus bolus: accidit
 p^oimū quidē neqz leuitate habere ipsum: neqz
 vnam: neqz grauitatem. Aut enim vtiqz ad me
 dium aut a medio posset ferri fm suūp^oius natu
 ram. Deinde qz ipossibile moueri eo qz fm lo
 cum motuz aut sursum aut deorsum detractuz.
 Neqz enim fm naturam cōtingit ipsi moueri
 motu alio: neqz pter naturā: neqz ipsi: neqz pti
 culaz nulli. Eadem. n. rō de toto 7 ptibus.

Excludit quādā obiectionē. Dicebat. n. quidā qz ptes
 elementoy sunt corruptibiles: ita extra p^oimū locū cri
 stentes mouent nāliter motu recto. Ipsa aut ela fm suā
 totalitate sunt icorruptibilia: 7 nūqz extra p^oimū locum
 eē possūt: vñ in locis suis mouent circulariter. 7 sic cor
 pus qd circulariter mouet in suo loco fm suā totalitate
 nō opz qz careat grauitate 7 leuitate: ad hoc igit^o excludē
 dū pbs pponit qz in eadē locū ferunt nāliter pars 7 to
 tū: sicut tota terra 7 vnus bolus eius: 7 h pars ex gete: qz
 vñ qd qz mouet naturaliter ad locū in quo gescit nālī:
 in eodē aut loco gescit nālī tota terra 7 ps ei^o. vñ māise
 sū e qz tota terra habeat inclinationē nālem qz moueat
 ad mediu si eēt extra suū locū: sic ergo ex pmissis duo se
 quunt: quoz p^oimū est: qz totū cor^o qntū nullā hz gra
 uitate neqz leuitate: qz vt pz ex rone pdicta mouerēt nā
 liter ad mediu vel a medio. Scdo. sequit^o ex suppositiōe
 nūc iudicta qz si aliqua ps a corpore celesti traherēt: non
 mouebitur neqz sursum neqz deorsum: qz cum sit eades
 rō de toto 7 partibus: non conuenit neqz ton corpoy qu
 to: neqz alicui parti eius qz moueat vel fm nam vel pte
 ter naturam alio motu qz circulari.

15.
20.

Similiter aut rōnabile existimare de ipso: et
 qd ingenitū 7 icorruptibile 7 inaugmentabile et
 inalterabile: ppter fieri quidē oē generabile ex
 contrario 7 subiecto quodaz 7 corūpi 7 similiter
 supposito quodam 7 a cōtrario 7 in cōtrarioz:
 quēadmodū i primis dictū e sermonib^o. Cōtra
 rioz aut 7 lationes cōtrarie. Si aut nihil dūz
 cōtingit esse: eo qz circulariōi alicui nō est cōtra
 rius motus: recte videt natura futurū ingenitū

7 icorruptibile exemisse a dūz. Inter dūz eniz generatio 7 corruptio. Lec. vi.

Ostēz pbs ostēdit differētiāz qnti cor
 poris ad alia corpa que sunt hic ex pte
 leuitatis 7 grauitatis fm qz corpa hñt
 inclinationē ad motū locale: hic ostēdit
 differētiā qnti corpis ad corpa que sūt
 hic fm alios mot^o ostēdēs qz illud cor
 pus nō subiecit alijs motibus qb^o hec
 corpora subieciunt: 7 primo ostēdit hoc p rōnem. scdo
 per signa ibi. Videt aut 7 rō rē. Circa p^oimū duo fast.
 primo pponit quod intēdit: 7 dicit qz sicut dictū est de
 qnto corpore qz careat grauitate 7 leuitate: sili rōnabi
 le est estimare de ipso qz sit igenitū 7 icorruptibile: 7 in
 augmentabile: 7 inalterabile. i. nō subiectū gnatiōi 7 cor
 ruptioni: neqz augmento: neqz alterationi. Scdo ibi.
 p^opter sili qdem rē. p^obat ppositū: 7 primo ostē
 dit corpus celeste esse ingenerabile 7 icorruptibile. scdo
 qz est inaugmentabile ibi. At vo 7 augmentabile rē. tertio
 qz nō est alterabile ibi. Si aut est 7 inaugmentabile. Cir
 ca p^oimū ponit talē rōnem: omne generabile fit ex p^otra
 rio 7 subiecto quodā siue mā. Nā ex cōtrario fit aliquid
 sicut ex nōpmanente ex subiecto: sicut ex pmanēte: vt pz
 j. p^oicoz. 7 sili et oē corruptibile corūpit^o exite aliquo
 subiecto: est et ois corruptio a cōtrario actiū: ois et cor
 ruptio terminat in p^otrariū: sicut dictū e in primis fmo
 nib^o. i. in. j. p^oicoz. Sed corpi qnto nō e aliqd p^otrariū. Lec.
 ergo nec e gnabile: nec e corruptibile: mediuz pbat p h
 qz p^otrarioz p^otrariū sūt motus: sicut leue mouet sursum: Lec.
 7 graue deorsum. Sed motui nālī qnti corpis q e mot^o rj.
 circularis: nullus motus est p^otrariū: vt infra pbabit. er
 go huic corpi nihil e p^otrariū: 7 ita recte videt nā fecisse
 exercitiēs siue crimēs h cor^o a p^otrariū tanqz futuru
 i. debēs eē igenitū 7 icorruptibile. C Sed circa ea que b
 Arist. dicit dupler p^osideratio occurrit. vna qdē circa po
 sitionē ei^o qua ponit cor^o celi eē ingnabile 7 icorrupti
 bile. alia aut eē circa rōnē ipsi^o. C Sciēdū e aut circa pri
 mū qz qdā posuerūt celi cor^o eē gnabile 7 corruptibile
 fm suā nām sicut Joānes grāmaticus q dicit^o e pbs: et
 ad suā intētionē astruēdū primo vñt auctoritate p^olato
 nis q posuit celū eē genitū 7 totū mundū. Scdo inducit
 talē rōnē: ois virt^o corpis finiti e finita: vt pbat i. viij.
 Lec. p^oicoz: sed virtus finita nō pot se extēdere ad duratio rj.
 nē finitā. vñ per virtutē finitā nō pot aliqd moueri tpe
 ifinito vt ibidē pbat: ergo cor^o celeste nō hz virtutes:
 vt sit ifinitū tpe. C Tertio obijcit sic. In oī corpe nālī e
 mā 7 p^oriatio: vt pz in. j. p^oysicoz. sed vbiqz e mā cū
 p^oriatio e potētia ad corruptionē: ergo cor^o celeste est
 Lec. corruptibile. Si qs aut dicat qz nō e eadē mā celestium rj.
 corpoy 7 inferioroy: obijcit in p^otrariū: qz fm hoc oportet
 ret qz mā eēt cōposita: ex eo. s. qz est eōe vtriqz māe: 7 er
 eo qz facit diuersitatē iter māe. C Sed hec necessitatem
 nō habet. Q d. n. p^olato posuit celū genitū: nō itellerit
 er hoc qz e gnatiōi subiectū: qd Arist. hic negare intēdit
 sed qz necesse e ipm habere eē ab aliqua supiori cā: vtpo
 te multitudinē 7 distēsiōnē in suis ptib^o hñs: p qd signa
 tur eē eius a p^oimo vno cāri a quo opz multitudinē cau
 sari. Q d at obijcit vntē corpis celestis eē finitā: soluit
 Auerroys dicēdo qz in corpe celesti e virtus siue potētia
 ad modū fm locū. Nā e aut virtus siue potētia ad esse
 neqz finita neqz ifinita. sed in hoc manifeste dixit cōtra
 Arist. qz infra in hoc eodē libro ponit in sēpiternis virtutē
 ad hoc qz sint sp. fuit aut decept^o p h qz existimauit vir
 Lec. tutē eēndi p^otere solū ad potētiā passiuā: q e potētia ma rj.
 z. li. terie: cū magis p^oineat ad potētiā forme: qz vñ qdaz e
 p suā formā. vñ tātu 7 tā diu hz vnaqz res de eē: qsta
 e virtus forme ei^o: 7 sic nō solū in cor^oib^o celestib^o: s; et
 in sibijs sepatis e virt^o eēndi sp. D d m e ergo qz illud qd

Lec. viij.

Lec. viij.

Lec. viij.

Lec. viij.

regit virtutē infinitā: opz eē infinitū: infinitū autē fm p̄m in p̄o pb̄icoz p̄tinet ad quātitatē ita q̄ illud qd̄ quantitate caret, neqz finitū neqz infinitū est. motus autē quātitate h̄z, que mēsurat t̄ps et magnitudie, vt pz in. vi. pb̄ico r̄i. et iō virt⁹ que p̄t in motū sempiternū, p̄t effectū in finitū, et p̄pter hoc talē virtutē oz esse in finitū. Ipsuz at̄ esse alicuius rei fm se cōsideratū, nō est quātū, nō enī h̄z partes, s̄z totū est simul, accidit autē ei q̄ sit quātū, vno q̄ dē nō fm duratiōe, inquantū est subiectū motū, et per cōsequens tēpori, sicut esse rex variabiliū, vñ virtus cuiuslibet rei tēporalis, cui⁹ esse subiectū est variatiōi, nō p̄t nisi in duratiōe finitā. Alio autē mō esse alicuius rei p̄t per accūs dīci quātū ex pte subiecti qd̄ h̄z determinatā quātitatē. Dicendū est ergo q̄ esse celi nō ē subiectū variatiōi, nec tēpori, vñ nō est quātū quātitate duratiōnis, et per cōsequens neqz finitū neqz infinitū, est at̄ quātū s̄z quātitatē corp̄is extēsi, et h̄z hoc est finitū. Sic ergo dīcedū q̄ virt⁹ essēdi corp̄is celestis ē finitā, nec tñ sequit̄ q̄ sit ad essēdū tpe finitū, qz finitū et infinitū t̄ps accidit ipsi esse rei q̄ nō est subiectū variatiōi t̄ps, nō tñ posset h̄mōi virtus carere esse in infinita magnitudine, vel et in maiori q̄ sit magnitudo celestis corp̄is. Silt̄ tertius qd̄ obijcit, soluit Averrois p̄ interreptionē, negat enī corpus celeste h̄re materiā, s̄z dicit corp⁹ celeste eē solū actu ens ad qd̄ p̄patur aīa eius sicut forma ad mām, et si qdē intel ligat q̄ corp⁹ celeste nō habeat materiā, fm q̄ dicit ma teria in ordine ad motū vel mutatiōe, vey dicit, sic enīz etiā Aristō, in octauo pb̄icoz et duodecimo mct̄baphis̄ ce ponit corp⁹ celeste habere mām, nō ad esse, sed ad vbi qz, s̄z nō est subiecta trāsmutatiōi, que est h̄z esse, sed ei q̄ est fm vbi, si vō itelligat q̄ corp⁹ celeste nullo mō h̄z ma teria vel qdēqz subiectū, manifeste dicit falsū, pz enim q̄ corpus illud est actu ens, aliogn nō ageret in bec infe riora, oē aut qd̄ est actu ens, vel est actus vel est habens actū, nō p̄t at̄ dīci q̄ corp⁹ celeste sit act⁹, qz sic esset for ma subsistēs, et eēt aliqd̄ intellectū in actu, nō at̄ sensu ap prehenū, oz ergo in corp̄e celesti ponere aliqd̄ subiectū sic actualitati, nō tñ oz q̄ istud subiectū vel mā h̄eat p̄i uatiōe, qz p̄uatiō nihil aliud est q̄ absentia forme, q̄ est nata in eē, huic aut̄ materic vel subiecto: nō est nata in esse alia forma, s̄z forma sua replet totā potētiā ma terie, cū sit qd̄dam totalis et v̄lis p̄fectio, qd̄ pz ex h̄ q̄ v̄ actiua eius est v̄lis nō p̄ticularis, sicut virt⁹ inferioz cor porū, quoz forme tāqz p̄ticularēs existētēs, nō possūt re plere totā potētiā ma terie, vñ simul cū vna forma remanet in mā p̄uatiōe forme alteri, q̄ est apta nata in esse, sicut etiā videm⁹ q̄ corpa inferiora sūt susceptibilia diuersaz figuraz, s̄z corp⁹ celi nō est figurabile aliq̄ alia figura, sic igit̄ in corp̄e celesti nō est p̄uatiō alicui⁹ for me, s̄z solū p̄uatiō alicui⁹ vbi, vñ nō est mutabile s̄z for mā per gnatiōe et corruptionē, s̄z solū h̄z vbi. Et quo pz q̄ mā celestis corp̄is est alia et alteri⁹ rōnis a mā inferio rū corp̄oz, nō quidē per aliquēz p̄pōnem: sicut philipo nus existimauit, s̄z p̄ habitudinē ad diuersas formas: q̄ r̄ū vna est totalis et alia p̄tialis, sic enī potētie diuersifica tur fm diuersitatē actū ad quos sūt, manifestū est igit̄ ex his q̄ corp⁹ celi fm suā nām nō est subiectū gene ratiōi et corruptioni, vtpote primū in genere inobiliū et p̄p̄inquisimū reb⁹ inobiliū, et inde est q̄ minimū ha bet de motu, monēt enī solū motū locali, qz nihil vari at intrinsecū rei, et inter motū locales h̄z motū circulares q̄ etiā minimū variatiōis h̄z, qz in motū sperico totum nō mutat suū vbi sub̄o, s̄z solū rōne vt p̄bat in. vi. pb̄is̄i corū, s̄z p̄tes mutāt vbi, diuersū et sub̄o, nō tñ dicim⁹ fm finē catholicā q̄ celū sp̄ fuerit, s̄z dicim⁹ q̄ sp̄ sit dura tuz, nec h̄ est d̄ demonstratiōe Aristō, h̄ posita, nō enim dicim⁹ q̄ iceperit esse p̄ gnatiōe, s̄z p̄ effluxū a p̄o p̄i cipio, a quo p̄ficiē totū eē oīum rex, sicut etiā p̄bi posue rit, a q̄ tñ in hoc differimus, qz illi ponūt deū p̄duris se celū coeterne sibi, nos aut̄ ponimus celū esse p̄ductum

a deo fm totā sui substantiā ab aliquo determinato p̄i cipio t̄ps. Cōtra, qd̄ tñ obstat simplicius Aristō, cōmen tator sup̄ hūc locū tripli. C. Primo qdē, qz de⁹ p̄durit celū fm suū esse nō p̄ aliqd̄ aliud additū, vñ cū eē suū sic eternū, et inuariabile, sp̄ celū ab ipso p̄cessit. C. Itē si bo nitas dei est cā rex, fuisset bonitas dei ociosa et vacans anteqz mūdus esset, si ex aliquo determinato p̄cipio tē poris incepti. C. Itē oē qd̄ incepti esse aliq̄ determinata pte tēporis cū prius nō fuerit, hoc p̄tingit ei ex ordie ali cuius superioris motus ex quo cōtingit q̄ hoc nūc icepit et nō prius, sicut homo incepti esse nunc, et nō prius fm or dine reuolūtiōis celestis corp̄is. Non est autēz dare aliqd̄ superiorē reuolūtiōe aut motū vltra corpus ce leste, nō ergo p̄t dīci q̄ corp⁹ celi ita nūc iceperit, qz p̄i us nō fuerit. S̄z hec necessitatē nō habet, qd̄ enī primo dicit q̄ de⁹ agit p̄ suū eē et nō p̄ aliqd̄ sup̄additū, vey est, s̄z etiā eē suū nō est distinctū a suo itelligere, sic in no bis, Nec et a suo velle, Cū p̄durit res fm itelligere et velle suū. In his at̄ q̄ p̄ducunt ab aliquo agēte inquantū est itelligēs et volēs, oz esse id qd̄ p̄ducit h̄ mō, sic enī in lectū a p̄ducēte, nō aut̄ eo mō quo est ipse p̄ducēs fm suū esse, Cū sicut nō opz q̄ id qd̄ est p̄ductū a deo p̄du cēte fm suū eē sit in alijs p̄ditionib⁹ tale q̄le est eē diuina sed quale est determinatū p̄ ei⁹ itelligē, ita nō est necessa riū qz id qd̄ ē p̄ductū a deo sit tā diuurnū quātū de⁹, s̄z quātū determinatū est p̄ intellectū ipsius, Et hoc etiam p̄t dīci circa quātitatē dimēsiuā celi, Qd̄ n. celū tātas h̄at quātitatē et nō maiore puenit ex determinatiōe itel lectus diuini determinatis sibi talē quātitatē, et coap̄ta tis ei nām p̄portionatā tali quātitati, sic et̄ exemit ipm a d̄ijs vt eēt igenitū et icorruptibile, vt dī in lra, Quod enī dicit recte fecisse nām ipozat actionē itellectus agen tis p̄pter aliq̄ finē, Nō enī alia natura superior exemit eū a p̄trarijs nisi diuina, Silit̄ qz dicit bonitatē diuina fuisse vacatē et ociosāz an p̄ductionē mūdū, nō h̄z rōnez, Ociosū enī dicit qd̄ nō cōsequit̄ finē ad quē est, boni tas aut̄ diuina nō est p̄pter creaturas, Cū creature eēt ociose si nō p̄sequerēt diuinā bonitatē, diuina at̄ bōitas nō esset ociosa, et si nullā vnqz creaturā p̄durisset, Silt̄ etiā qd̄ tertio obijcit locū h̄z in agēte p̄ticulari qd̄ p̄sup ponit t̄ps, et in parte t̄ps aliqd̄ facit, et ita oportet qz id qd̄ sit: p̄portione tā agēti, et ad aliā pte t̄ps et ad to tū t̄ps, vel etiā ad eām totū t̄ps, Sed nūc agim⁹ de agē te v̄li quod p̄durit ipm totū t̄ps simul cū bis q̄ sūt in tē pore, Et iō nō habet hic locū qd̄ cū q̄rit quare nūc et nō prius, quasi p̄supponat alia ps t̄ps p̄cedēs, vel aliqua causa v̄lioz causans totū t̄ps, Sed habet h̄ locū qd̄ qua re agēs v̄le, s̄z deus voluit t̄ps nō esse semp, et ea q̄ sūt in tempore, qz depēdet ex determinatiōe itellectus ipi, si cut et in domo artifex quātitatē alicui⁹ p̄tis domus acci pit fm p̄portione ad aliā partē vel totā domū, sed quan titatē totius domus determinat fm suū itellectū et vo lūtatē, C. Restat at̄ alia p̄sideratiō circa demonstratiō nem Ari, quā obijcit Joānes grāmatic⁹, qz si nihil gnāt et corrupit nisi qd̄ habet d̄iū, cū sube nō sit d̄iū aliqd̄: qd̄ marie manifestū est in aīalib⁹ et plātis, silt̄ etiā nec si guris et relationib⁹ est aliqd̄ d̄iū, nihil hoz gnabit̄ aut corrupit, C. R̄idet at̄ ad h̄ simplicius qz h̄ est itelligen dū de d̄iū cōiter dicto put̄ icludit etiā d̄ietatem p̄uatiōis et speciei, Sic enī Aristō, loqz de d̄iū in p̄o pb̄ico r̄i, ad qd̄ nos remittit, Et h̄ mō d̄iū inuenit̄ in oib⁹ p̄di ctis: sicut iforme est d̄iū formato, et figuratū figurato, p̄uatiō at̄ nō habet locū i corp̄ib⁹ celestib⁹, vt dcm̄ est, C. Nec aut̄ r̄isio: et si sit vera, nō tñ habet locū in p̄posito, Aristō, enī dicit d̄ietates motū localiū r̄idere d̄ietati corp̄oz, cū tñ certū sit qz p̄uatiōi nō r̄ideat aliqz mo tus local, Cū dicendū est qz sic ipse post dicit, substantie nihil est p̄trariū p̄positū vel fm mām vel fm formā sub stantiale, est tñ aliqd̄ sibi d̄iū fm p̄p̄iā dispōne ad talē formā, sicut ignis d̄ esse d̄iū aque d̄ietate calidi et r̄i gidi et tali s

Lec. viij.

gidi: talis contrarietas requiritur in omnibus quibus generantur: et contrarietas
 sunt. hinc autem contrarietas consequitur contrarietas motuum sicut
 graue et leue: per quorum subtractionem intelligitur corpus celeste
 esse exemptum ab omnibus alijs contrarijs que comitantur graue et le-
 ue. **C**um vero sit contrarietas corporum de respondere con-
 rietas motuum: quod ignis magis sit sicut terre quam aque: eius
 qua conuenit in una qualitate. scilicet in siccitate. Sed videndum quod
 pbs in hoc libro agit de corporibus simplicibus sicut sunt. sic
 in. pbs in hoc libro agit de corporibus simplicibus sicut sunt. sic
 tas ignis ad terram quam ad aquam: sed ad aquam sit maior contra-
 rietas ignis sicut qualitates actiue et passiuas: quod pertinet
 ad considerationem libri de generatione. **C**um et nunc ex neces-
 sitate sequi quod corpori celesti nihil sit contrarium: et eo quod mo-
 tu circulari quo mouetur: nihil sit contrarium: quod et ignis in
 propria sphaera eius: et suprema pars aeris circulariter mouetur: ut
 in primo methauroz dicitur: aer tamen et ignis est aliud contrarium. sicut
 videtur est quod aer et ignis non mouentur circulariter quasi proprio
 motu. sed deferuntur per motum celi. corpora autem celestia mouentur
 circulariter proprio motu: unde non est sicut in ratione. **C**um vero sit
 quod contrarietas motuum non assequatur contrarietas mobiliu. eadem
 in. suba numero: quod sibi non contrariatur et susceptiua contra-
 riorum: ut dicitur in predicamentis. et ita mouetur motibus sicut: quod
 sunt ad contraria: puta de albatide et denigratide et silibus
 motibus. **C**um aer mouetur sursum in loco ad quod eris: et deorsum
 eris in loco ignis. Idem ergo contrarijs motibus mouetur: et
 sic contrarietas motuum non consequitur contrarietas mobiliu.
Cum ad hoc et videtur quod eadem anima mouetur motu virtutis et vi-
 ui quod sunt contrarij motus. **C**um est autem circa hoc considerandum quod
 pbs videtur hac propositione quod si motus non sunt contrarij quod et mo-
 bilia non sunt contraria: non autem potest e conuerso: quod si mobilia
 non sunt contraria quod motus non sunt contrarij: quod posset aliquis
 dicere quod omnes corporum contrarietates habentur sicut contrarij
 motus. non autem omnes contrarij motus sunt contrarij: contra-
 rias predictas obiectiue procedit: tamen sicut rei veritates contrarie-
 tas motuum naturalium consequitur proprietates actiuorum principiorum
 sue formalium: ad quod consequitur motus. non autem contrarietates pri-
 cipiorum passiuorum sue naturalium: quod eadem materia susceptiua est con-
 trarij: et idem alterationes que sunt ex principijs extrinsecis. **S**iqua
 bil prohibet esse circa idem subiectum quod sunt contrarie. **S**iqua
 vo alterationis est ex principio intrinseco pueniens: sic sana-
 tio quod fit per narium: quod contrarietas talium alterationum consequitur
 contrarietates mobiliu: et eadem est ratio de motibus localibus
 de quibus nunc intendit: hinc enim motus consequitur prius
 pia formalia intrinseca. **C**um ad idem videtur quod obicitur de aere vi-
 dendum quod contradictio que includit in omnibus oppositis habet in
 sui ratione quod sit sicut idem: et respectu eiusdem. **A**d hoc autem aeris na-
 lis non est sursum et deorsum respectu eiusdem sed sursum quod
 respectu aquae et terre: deorsum vero respectu ignis. unde hinc motus
 non sunt contrarij. non enim sunt ad contraria loca sicut ad eum-
 des locum: qui. supereminet aquae: et subsidet igni. **Q**uod
 autem dicitur de motu anime sicut virtutem et virtutem. non est
 ad oppositum: quod hinc motus non sunt naturales: sed voluntarij.
Cum vero sit augmetabile omne augetur a conatu-
 rali adueniente et resolutio in materiam. **H**inc autem
 non est ex quo factum est.

Sec. 6.

Sec. 21.

autem celesti non est dare aliquid ex quo sit generatum: ut ostendit
 sum est: ergo non potest esse augmentabile vel diminui-
 bile. Deinde cum dicitur.
Si autem est augmetabile et incorruptibile eiusdem
 intellectu est suscipere et alterabile esse. Est quidem
 enim alteratio motus sicut quales. Qualis autem ha-
 bitus quod est dispositio non sine his que sicut pas-
 siones sunt transmutationibus: puta sanitas et lan-
 guor. Secundum passionem autem quecumque transmutantur
 physicorum corporum habitia omnia et augmentum et de-
 crementum: puta animalium corpora et partes
 ipsorum et planetarum: similiter et elementorum. **L**o. 22.
Cum itaque siquidem circulare corpus neque augme-
 tum habere contingit: neque decrementum rationabile
 et inalterabile esse. **Q**uod quidem igitur sempiternum: et
 neque augmentum habens neque decrementum: sed
 in se insensibile et inalterabile: et impassibile est pri-
 mum corporum: siquis suppositis credit manife-
 stum ex dictis est.

Lo. 22.

Ostendit quod non sit subiectum alterationi. posset tamen videri
 alicui quod breuis via removendi alterationes a corpore ce-
 lesti esset per remotionem contrarietatis. sicut enim generatio est
 ex contrarijs: ita et alteratio. sed aduertendum est quod Aristoteles
 remouit contrarietatem a quanto corpore: remouendo ab eo con-
 trarietatem motus: alteratio autem videtur fieri non solum sicut contrarie-
 tatem cui respondet contrarij motus locales: quod sicut grauis et
 leuis. et eorum que assequuntur. sed et sicut alia contraria que ad hoc
 non pertinet: puta sicut albu et nigrum: et idem videtur alia via que sumi-
 tur ex parte augmenti. et dicitur quod eundem rationis est estimare quod
 corpus celeste non sit alterabile: et quod non sit augmetabile seu
 corruptibile: quod alteratio est motus sicut qualitates: ut dicitur
 in. v. physicorum. alteratio autem videtur in. vii. physicorum ostendit: pro-
 pter sicut sicut tertia species qualitatis que est passio et passibilis
 qualitas: quod eius habitus et dispositio pertineant ad ge-
 nus qualitatis: non tamen cantur sine transmutatione que fit sicut pas-
 siones: sicut sanitas et languor pueniunt ex transmutatione sicut
 gidi et calidi: humidum et siccum: omnia autem corpora naturalia que trans-
 mutantur sicut passionem vel passibilem qualitatem: per quod videtur
 tur habere augmentum et decrementum: sicut per. de corporibus
 astatum et de partibus eorum: et de planetis quibus proprie est
 augmentum. Ita et de elementis est: que quod sicut transmu-
 tatione calidi et frigidi rarefiunt et condensantur: et per quod trans-
 mutatione calidi et frigidi rarefiunt et condensantur: et per quod
 sequens transmutantur in maiorem vel minorem quantitate: quod est
 quodammodo augmentum et diminui. sic igitur per quod sicut cor-
 pus quod circulariter mouetur non subiacet augmento: vel
 decremento: quod et non subiacet alterationi. **U**ltimo autem capi-
 tulo: concludit manifestum esse ex dictis: siquis velit consen-
 tire prioribus demonstrandibus non proterue contradicendo
 quod corpus primum: quod. s. mouetur motu proprio et perfecto. i. circu-
 lari: et sempiternum: quasi non subiacet generati et corruptioni:
 neque et habet augmentum neque decrementum: et non subiacet sen-
 cuiti: neque alterationi neque passio. **C**um igitur tamen obicitur con-
 tra hanc Aristoteles rationem duplicem. **P**rimo quod contra conclusionem: videtur enim
 esse falsum quod corpus celeste non alteretur: manifeste enim apparet lu-
 nam a sole illuminari: et per umbra terre obscurari. **C**um dicitur
 est autem quod duplex est alteratio. una quod est passiuas sicut qua ita
 aliquid abicitur quod est aliquid aliud addit: sicut cum aliquid alteratur
 de calido in frigidum: amittit calorem et recipit frigiditatem: et
 tale alterationem que fit per passiones ita dicitur habet passiones excludere
 re a corpore celesti. Est autem altera alteratio perfecta que fit
 sicut quod aliquid ab alio phisice absque alterius abicitio. qua-
 les alterationes ponit pbs in secundo de anima: etiam in poten-
 tia sensitua. et talem alterationem nihil prohibet esse in
 corporibus celestibus: quorum quedam recipiunt virtutes
 b

Sec. 4. Sec. 5.

Sec. 11.

alteratio

Lectio. **V**ii. **O**stendit pbs ostendit quod corpus quantum ad se subiectum
 generationi et corruptioni: habet ostendit quod non est
 subiectum augmento et diminutioni: et virtuti
 tali ratione. **D**e corpore augmetabile est quantum ad
 ad aliquid subiectum generati et corruptio. ad
 cuius manifestatidem potest quod de corpore au-
 gmentabile augetur per appositionem alicuius
 consuetis aduenientis: quod quod est prius est dissimile: fa-
 ctum est sicut per resolutionem in propria materia que deposita for-
 ma prioris corporis augmentati assumpsit: sicut pa-
 nis resoluti in materiam: accipit formam carnis: et ita per additio-
 nem ad carnem existente facit augmentum: unde videtur quod est au-
 gmentum ibi omnia quod sit generatio et corruptio in aliquid. corpori

ab alijs fm cōiunctiones: et varios aspectus absqz hoc qd aliquod corz ppriam virtutē amittat. Secūdo obijcitur p̄ra p̄cessum rōnis hic inducte: non enim videt esse ve rū qd quēcūqz alterantur: augmentum et decrementū su scipiant. augmentum enim et decrementum fit per addi tionem alicui quod est cōversum in substantiam ei quod auget. vt d̄r in libro de gnatione: et in sc̄do de aia. et ē b̄ supra dictū est. hic autē motus augmētū nō est nisi in aiali bus et plantis. nam ea que rarefunt et d̄sant. nō au gentur ex aliquo addito. vt p̄bat in. iiii. p̄bi. Incōueniē ter igit̄ vt hic Aristō. attribuerē motū augmētū nō solū aialibus et plātis et partibus corz: sed etiā elementis. Di cendū ē autē qd Arist. attribuerē motū augmētū non so lum animalibus et plantis et partibus corz: sed etiam elemētis. dicendū est at qd Arist. hic loq̄r de augmētō p̄ q̄ libet motu quo aliquid proficit in maiore quātitate. Nō dū enim perfecte explicauerat naturā motus augmētū. ē autē sue consuetudinīs. vt ante manifestationes veritatis vtatur opinionibus oibus. nec impedit virtutem pro ba tionis eius qd supra exclusit augmētū a corpore celesti per exclusionem additionis corporis in ipsum: qd augetur trāsmutari: qz sicut qd augetur per additionē: nō est oīno liberū a gnatione et corruptiōe: ita et qd augetur p̄ ra refactionē. Est at̄ p̄siderandū qd signat̄ in hac rōne mē tionem facit de corporibz p̄bificis qz in corporibus ma thematicis potest esse augmentum sine alteratione. pu ta cū quadratū creuit appposito gnomone. Sed nō est al teratum. vt d̄r in predicamentis: et ecōtrario p̄t aliquid alterari sine hoc qd augetur sicut cū fit triāgulus eq̄lis q̄ d̄ rato. Deinde cum dicit.

Videt at̄ et rō apparentibz testificare et appare tia rationi. Omnes enim homines de dijs ha bent existimationem: et oēs eum qui sursum deo locū attribuunt: et barbari et greci quicūqz qui dē putāt deos. Malā vt immortalē imortale coa ptatum. impossibile enī aliter. si quidem igitur est aliquid diuinum: quemadmodum est: et nunc dicta de prima substantia corporū deā sunt b̄n.

C Manifestat p̄positū etiam per signa: et dicit qd rō et ea que apparent: p̄babiliter vident̄ in materia ista inuicē testificari: et ponit tria signa: quoz primū est ex cōi ho minū opinione. qui ponūt multos deos vel vñ deū cui alias substantias sep̄atas seruire dicūt: et oēs sic opinā tes attribuūt sup̄remū locū. s. celestem deo siue sint bar bari siue greci quicūqz. s. putant eē res diuinas: sic autē attribuūt celū diuinis substantijs quasi adaptātes im mortale locū immortalibz et diuinis rebz: vt sic habitatio dei in celo intelligat̄ esse fm similitudinē et adaptationē: qz s. illud corpus inter cetera corpora magis accedit ad fili tudinē sp̄aliū substantiarz: et diuinaz. est enim ipossibile qd aliter deo habitatio celi attribuatur: quasi id̄geat lo co corporali a quo p̄prehendat̄. Si igit̄ ponēde sint ta les res: immo qd pro certo ponēde sunt p̄ns est: qz be ne sint dicta ea que dicta sunt de prima substantia cor porali. s. de corpore celesti: qz. s. est ingēnū et ipassibile. Quis autē existimant hoīes templa eē locū dei: hoc tñ existimant ex pte ipsi dei: s. ex pte colētū dei: quos oīz deū in aliquo loco colere. vñ templa corruptibilia sunt p̄portionabilia hoībus corruptibilibz. celū atē ē icorru ptibile p̄portionabile substantie diuine. sc̄dāū signum ponit ibi.

Accidit autē hoc et per sensum sufficienter vt ad humanā dicere fidem. In oī enim p̄terito tpe fm traditam inuicem memoriā nihil videt trāsmutatus: neqz fm totū extremum celum: neqz fm partem ipsius propriam nullam.

Quod quidem accipit̄ ab experientia longi tēporis: et dicit: qd id quod probatū ē p̄ rōne et p̄ cōez opinione ac cidit. i. p̄sequitur sufficienter: nō qdē simplr: s. sic p̄t dici p̄ p̄parationē ad humanā fidē. et q̄tū hoīes p̄nt testifica ri de his q̄ paruo tpe: et a remotis viderūt. Sc̄d. n. me moriā quā libitūnicē tradiderunt astrologi dispōnes. et motus celestū corporū obseruantes in toto p̄terito tpe nō videt̄ aliquid trāsmutātū: neqz fm totū celū: neqz fm ali quā ppriā partē ei. qd qdē nō esset si celū generabile et corruptibile esset. Quēcūqz enīz generāt̄ et corrupit̄ur paulatim et successiue ad p̄fectū statū perueniūt: et ex paulatine recedūt: qd qdē nō posset tanto tpe latere i ce lo: si nāliter gnationi et corruptioni subiaceret: nec tñ b̄ est necessariū: sed probabile: quāto enim aliquid est diu turnius: tanto maius tempus requirit̄ ad hoc qd ei mu tatio deprehēdatur: sic trāsmutatio hoīs nō deprehē dit̄ in duobus vel tribus annis in quibz deprehēditur trāsmutatio canis: vel alicuius alteri aialis breuiozē vi taz hūitis. Posset igitur aliqz dicere qd si celū sit nāl̄r corruptibile. ē tñ tā diuturnū qd totū tps cui memoria p̄t haberi: nō sufficit ad p̄prehēdēdā ei trāsmutatio nem. Tertū signū ponit ibi.

Cū autē et nomē ab antiquis datum eē vsqz ad tempus p̄sens hoc modo existimantibz quo qd dcm et nos dicimus. Non enīz semel: neqz bis sed infinities oīz putare easdem aduenisse opinio nes ad nos propter qd tanq̄ altero quodā exi stente p̄io corpe p̄ter terram et ignē et aere: et aquā ethera appellauerunt sup̄remū locū a cur rere semp sempiterno tpe ponētes denomina tionē ipsi. Anaragoras autē vtitur noīe hoc non bene nominat enim ethera pro igne.

Quod qdē sumit̄ a noīe imposto ab antiqz qd durat vsqz ad p̄ns tps per quod dat̄ intelligi qd ipsi et hoc mo opinantur celū eē incorruptibile: sicut nos opinamur: et ne aliquis cōtra b̄ obijceret qd aliq̄ circa suū tps celū ge nerabile et corruptibile posuerūt: subiungit qd opinōes vere renouate sunt fm diuersa tpa nō semel: aut bis: sed infinities supposita infinitate temporis. destrunt̄. n. stu dia veritatis per diuersas mutatiōes in his inferioribz ac cidentēs: sed qz mentes hoīuz nāl̄r inclinant̄ ad verita tē cessantibz ipedimētis: renouant̄ studia. et hoīes tādes pueniunt ad opiniones veras que p̄t fuerūt. Opinōes autē falsas nō necesse est renouari. et id̄ antiq̄ opinantes qd primū corp. s. celi eēt alteri nature p̄ter quattuor ele mēta: nominauerūt sup̄remū locū mūdi ethera ponētes. s. ei nomen ab eo qd semp currit sempiterno tpe: them enīz in greco idem est qd currere. sed anaragoras male interpretat̄ est hoc nomē attribuens ipz igni quasi celeste corp. sit ignē. ethim enim in greco idem est qd ardere quod est propriū ignis: sed qd celeste corp. nō sit ignē patet ex supra dictis.

Manifestū at̄ ex dictis. qz et nūc ipossibi le eē plurē deoz corporoz simplicū. Si plicisq̄dē. n. corpis necē motū simplicē esse. Solos autē hos eē dicim simpli ces eū q̄ circū: et eū q̄ in rectū: et b̄mōi duas par tes. Hunc quidez a medio. hūc autē ad mediū.

Lectio.

Rost. s. p̄ns ostendit necesse eē aliq̄ corp. p̄te ter q̄tuoz elementa: hic ostendit qd p̄ter ista corpora nō requirit̄ itegritas vniuersi aliq̄ aliud corpus. et primo ostendit p̄positū. sc̄dā do p̄bat qdā quod supposuerat ibi. (Ad aut vō est circulationi et). Dicit ergo primo qd ex p̄dictis

Lo 1 27

etis: quib' pbatum est ee qntum corp' preter graua 7 leuia: pot' etiam manifestari q' impossibile est esse maio rem numeru simpliciu' cozpoz. q' sicut supra dictu' est: necesse est q' cuiuslibet simplicis cozpoz sit aliquis motus simplex. Sed non est alius motus simplex preter p'dictos: quorum vnus est circularis: 7 alius est rectus q' i duas partes diuiditur. Itaq' motu' rectoz vnus quidem est a medio qui dicitur motus sursum. alius autē est ad medium qui dicitur mot' deorsum: hoz aut motu' ille qui est ad medium est cozpozis grauis. s. terre 7 aque. ille autez qui est a medio: ē cozpozis leuis. s. ignis 7 aeris. Ille aut' qui est circularis: ē primi 7 sup'emi cozpozis. vnde relinquatur q' preter p'dicta cozpozia simpliciā nō est aliquod corpus simplex: 7 ita itegritas vniuersi ex istis quinqz cozpozibus consistit. Deinde cū dicit.

Co. 24

Quod aut' non est circulationi cōtraria alia latio: ex multis vtiqz quis accipiet fidem.

Probat quoddā quod supposuerat. s. q' motu' circulari non sit aliquis motus cōtrarius. 7 hoc quidem supposuerat in demonstratione qua probauit cozpus celi nō ēē subm' g'ationi 7 corruptioni: sed ideo hoc statim non pbauit: sed distulit probationē vsqz huc. q' hoc ēē valz ad ostendendū q' nō sit maior numerus simpliciu' cozpozū. si enim motu' circulari eēt aliquis mot' p'trarius: posset dici q' sicut est duplex cozpus qd' mouet' motu recto ppter p'trarietates huius mot'. ita ēē duplex cozpus quod mouet' motu circulari. hoc aut' nō continget si constet q' cozpozū circulari nō sit aliquis motus circularis cōtrarius. Circa hoc ergo primo proponit qd' intendit. 7 dicit q' per multas rationes potest aliq' accipere fidem: q' motu' circulari non sit aliquis mot' localis cōtrarius. Secunda ibi.

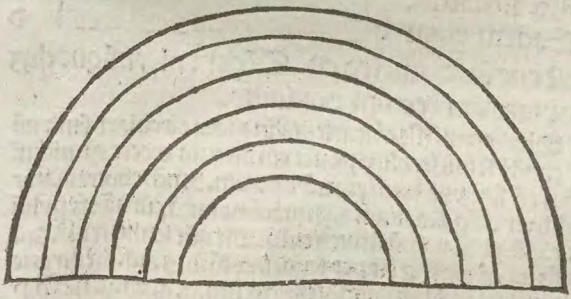
Primum quidem. q' circulari rectum opponi maxime ponimus. Concauū enim 7 gibbosū non solū adinuicē oppōi vidētur. sed 7 recto cōbinata 7 iuxta se posita. Itaqz si quidem cōtraria aliqua est eā in recto maxime necessariū cōtraria eē: ad eū q' in circuitu motū. Que autē in recto ad inuicem opponuntur propter loca. Quod enim sursum ei quod deorsum: 7 loci est differentia 7 cōtrarietas.

Ostendit propositū circa quod considerandū est q' si in motu circulari sit cōtrarietas: oportet hoc esse altero trium modozum: quozū vnus est: vt motu' circulari rectus sit p'trari'. Alius modus est: vt sit aliqua p'trarietas in ipsis partibus mot' circularis Tertius vtrū motu' circulari alius motus circularis p'trariet'. primo ergo ostendit q' motu' circulari non cōtrariet' mot' rect' secundo ostendit q' non sit cōtrarietas in partib' mot' circularis ibi. Deinde si q's existat etc.). q' nō sit cōtrarietas in toto motu circulari vnus. s. motus circularis ad alius. ibi. At vō neqz que aliam etc.). Dicit ergo primo q' motu' maxime circulari videtur opponi rectū. Linea enim recta nullam habet fractionem. figura aut' angularis habet quādam fractionem: nō per totū. sed in angulis. Sed figurā circularis videtur per totū habere fractionem: ac si totum esset angulus 7 fm hoc rectus 7 circularis videntur esse cōtraria quasi maxime distātia 7 q' posset aliquis dicere q' circulari non opponitur rectum. sed concauo opponitur cōuerū siue gibbosum: ad hāc obiectiōne' ercludendā subiungit q' p'cauū 7 gibbosum. i. cōuerū nō solū videntur h'cē oppositiōne' adinuicē: sed etiā ad rectū. ad seinuicē aut' vident' habere oppositiōne' sicut cōbinata. 7 iuxta se posita. i. fm relationez. Itaq' p'cauū dicitur respectu eoz que intra sunt: gibbosū vō respectu eoz q' extra sunt. 7 sic oī mō rectū p'trariatur

circulari siue accipiat' sub rōne cōcaui siue sub rōne conueri: 7 q' p'trarietas motū v' esse fm p'trarietatem eorū in quibus est motus: v' esse p'ns q' aliquis mot' sit p'trarius motu' circulari: maxime q' sit ei p'trarius motus rect': q. s. est sup' lineā rectā. sed motus recti p'trariatur adinuicem ppter loca p'traria: motus. n. q' est sursum p'trariat' ei qui deorsum est. q' deorsum 7 sursum iportāt differentiā. 7 p'trarietate' loci. 7 sic vni motu' recto cōtrariabit' alius motus rect' 7 circularis: hoc aut' est impossibile. q' vni vni est p'trariū. ergo impossibile est q' tui circulari sit aliquis motus cōtrari'. It' d' aut' aliq' obijcere cōtra hoc quod dicitur: q' circulari maxime cōtrariat' rectum. dictū est enim in predicamentis q' figure nihil est cōtrarium. rectū aut' 7 circularis sunt differentie figuraz: pot' aut' dici q' p'bs hic ex ypothesi loq' 7 non simpliciter. si enim esset aliqd' cōtrariū circulari: maxime p'trariat' sibi rectum: rōne supra dicta: p' etiā dici q' in quolibet g'ne inuenit' p'trarietas differentiarū vt patet. r. metaphisice h' nō sit in omni g'ne cōtrarietas speciez. Et si enim rōnale 7 irrōnale sint cōtrarie differentie: nō tū homo 7 asinus sunt cōtrarie species. sic igitur ponitur cōtrarietas inter rectū 7 circularis: nō sicut iter spēs. sed sicut inter differentias eiusdem generis: huiusmodi aut' cōtrarietas posset attendi in motibus. fm differentiam recti 7 circularis nō est cōtrarietas corruptiua: qualē intendit hic p'bs ercludere a cozpore celesti: sic est p'rietas calidi 7 frigidi: cōtrarietate' aut' fm diās alioz generum nihil p'hibet in cozpore celesti esse. puta fm q' par 7 impar vel aliquid huiusmodi. Obijcit autez Jobes gramaticus cōtra id quod p'bs v' ponere cōcauū 7 gibbosum opponi fm relationem. q' relativa videtur simul eē. cōcauū aut' 7 gibbosum non sunt simul ex necessitate: potest enim esse aliquod cozpus sp'ricū exterius cōuerum: absqz hoc q' sit interius cōcauū: sed in hoc deceptus fuit: q' p'bs loquitur de concauo 7 conuero fm q' inueniuntur in linea circulari: non autem h'z q' inueniuntur in cozpore sp'rico: in quo vni potest eē sine altero: non autem in linea. Deinde cū dicit.

Deinde si quis existimat eandem rationez eē: quā 7 in recto in circulari: eam enim que ab. a ad. b. lationem cōtrariam ei que .a. b. ad. a. eam que in recto dicit. Ne eniz finite sunt. Circulares at infinite vtiqz erunt circa eadē signa.

Co. 27.

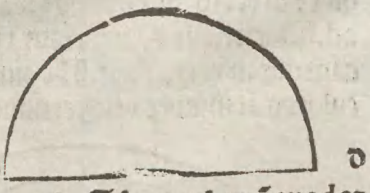
Ostendit nō esse cōtrarietatem in partib' mot' circularis 7 primo ercludit cōtrarietatem a partibus hui' motus scdo ostendit q' cōtrarietas partiu' nō sufficit ad cōtrarietate' toti' ibi. Si at' 7 iste d'ic etc.). Circa p'mū tria fac. p' ostendit q' nō ē cōtrarietas in partib' motus circularis: q' accipiunt' fm diuersas portiones circuli: q' designant' inter duo puncta. 7 ostendit q' nō est cōtrarietas in partibus mot' circularis q' accipiunt' h'z eūdē semicirculū ibi. Si militer autem 7 que in semicirculo etc.). Tertio ostendit q' nō est cōtrarietas in partib' motus circularis Itacipitur fm duos semicirculos ibi. Sili autez 7 vtiqz etc.). Dicit ergo primo q' posset aliq' existimare q' eadē

Co. 25.

Handwritten note or signature in the right margin.

fit rō dicitatis i motu q est p lineā circularē: r i motu q est p lineā rectā. Si enī designet vna lineā recta iter duo pūcta q sūt. a. r. b. māifestū q mot' local' q fiet sup licas rectā. ab. a. in. b. Huius crit motui locali q fiet ecōuerso a. b. in. a. sed nō est filis rō si describat vna lineā circularis sup duo pūcta: q sūt. a. r. b. qz inter duo pūcta non potest eē nisi vna lineā recta: sed inter duo pūcta possunt describi in finite linee curue. q sūt diuerse portiones circularoy: sequeret igit' si motui qui est ab. a. in. b. p circularē lineā esset p'ari' mot' q est. a. b. in. a. fm lineam circularē: qz in finite motus essent cōtrarij vni. C Est autē attendēdū q loco huius qd debuit dicere q lineā recta est vna inter duo pūcta dixit q linee recte sunt finite qz si accipiamus in diuersis locis duo pūcta erunt inter ea linee recte finite: sed inter quelibet duo pūcta poterit describi linee curue infinite. Obijcit autē cōtra hāc rationē Jobes grāmatic': qz nō videt' q vni motui sint infinite motus d'ij: s; infinite infinitis: qz fm vnāquāqz portione circuli q describunt' sup duo pūcta: erunt duo motus sibi inuicē d'ij. C Itē videt' q sit idē incōueniēs qd seqt' ex p'arietate motuū rectoy: manifestū est enī qz q sicut inter duo pūcta possunt describi infinite linee curue: ita a cētro mūdi ad circūferētiā pnt describi infinite linee recte. C Sz dicēdū ē ad primū: qz si cōtrarietas sit motuū q sūt p lineas curuas fm cōtrarietate terminoy sicut accidit in motib' rectis: sequit' ex hac suppositione qz quilibet motus q sit a. b. in. a. p quācūqz lineaz curuaz sit p'ari' motus q est ab a in. b. r sic sequet' q nō solū vni motui sint infinite motus p'arij: sed qz quilibet infinite motuū ex vna parte incipientiū: cōtrariet' infinite motus qui incipiūt ex parte cōtraria. C Ad secundū dicēdū: qz infinite linee recte que sunt a cētro ad circūferētiā sunt equales r ideo designāt eandē distantā inter cōtrarios terminos r ideo i oib' est eadē ratio cōtrarietatis que importat maximam distantiam: sed omnes linee curue infinite que describuntur super eades pūcta sunt inaequales: vnde nō est in eis eadē ratio cōtrarietatis: qz nō est vna r eadē distantia accepta fm quantitatem li r ee curue. Deinde cum dicit.

26. C Similiter autem r que in semicirculo vno puta. a. g. ad. d. r. a. d. ad. g. Eadem enim b

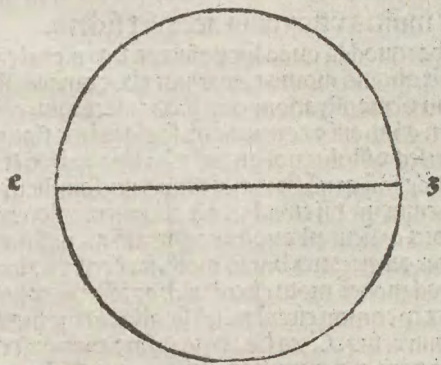

est que in diametro est. Sēper enī vnūquodqz distare fm rectum ponimus.

C Ostēdit qz nō sit cōtrarietas in motu circulari fm vnū r eundē semicirculo: posset enī aliquis dicere qz motui qui est sup vnā lineā curuā ab. a. in. b. nō cōtrariatur qlibz mot' q ē. a. b. in. a. p quācūqz lineā curuā: s; p vnā r eadē: puta p vnū semicirculū. Sit autē semicircul' .g. d r sit ita qz mot' q est per semicirculū. a. g. ad. d. cōtrarietur motui: q ē sup eundē semicirculū. a. d. ad. g. s; h p cedit Arist. ex h qz eadē distantia reputat' q ē. a. g. in. d. p semicirculū illi distantie q accipit' p diamet' nō qz semicircul' sit eglis diametro: sed qz oēs distantia mēsuram' p lineā rectā. Cui' rō est: qz ois mēsurā oēs eē certa r de terminata r minima. Inter duo autē pūcta mēsurā linee recte est certa r determinata: qz nō pot' eē nisi vna. r ē minima oīuz lineaz q sūt int' duo pūcta: linee vō curue int' duo pūcta describi pnt infinite q oēs sunt maiores linee recta: iter eadē pūcta descripta. Cū distantia q ē int' duo pūcta: mēsurat' p lineā rectā: r nō p lineā curuā semicirculi: seu cuiuslibet alterius portione circuli aut maioris: aut minoris portione circuli. Cū igitur de cōtrarietatis rōne sit qz habeat maximā distantiam: vt d' i. r. meth. cū distantia q est int' duo pūcta nō mēsurat' fm lineā curuā: sed fm rectā. qz ē qz p'arietas terminoy nō faciat p'arietate i motib' q sunt sup semicirculū: s;

26.6

solū in motib' qui sūt super dyametz. Obijcit autē cōtra b Joānes grāmatic'. qz nō solū geometre r astrologi accipiūt qzitate linee curue p lineā rectā: sed et ecōuerso. pbāt enī qzitate chorde p archū. r qzitate arc' p chorde: sed in b deficit ab intellectu Arist. Nō enim b hēdit Arist. qz lineā curuā mēsurat' p rectā: s; qz distantia q ē int' qlibz duo pūcta mēsurat' p lineā rectā rōne iā oca. Obijcit et qz maxima distantia ē in celo que est int' duo pūcta opposita: puta iter principiū arietis: r principiū libe. r tūc si p'arietas ē maria distantia: pot' fm hāc distantia attēdi p'arietas i motu circulari. Sz dōz ē: qz illa distantia marine attēdit' fm qzitate dyametri. r nō fm qzitate semicirculi. aliogn plus distaret principiū arietis a principio sagittariū quod respicit trino aspectu qz a prin' libe qd respicit aspectu recte oppositiōis. C Deinde cum dicit

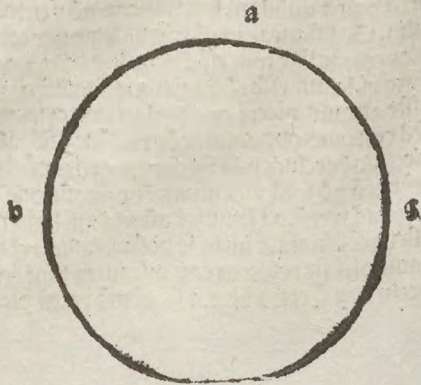

C Sit autē r utiqz: si qs circulū faciēs eā q i altero semicirculo lationē d'ia pōat ei: q i altero: puta in toto circulo eā que ab. e. ad. z. ei' q. i. semicirculi: ei que. a. z. ad. e. i. t. semicirculo.

C Ostēdit nō esse p'arietate in motu circulari fm duos semicirculos. r dicit qz similit' rō: si qs describēs circulū totū pōat motū q ē i vno semicirculo d'ij ei q ē i alio semicirculo. Sit enī circul' cui' dyamet' sit. e. z. diuidēs ipz in duos semicirculos: i vno qz describat. i. i alio. t. pōset' g' aliqs dicē qz motui q ē ab. e. ad. z. p semicirculū. i. d' riat' mot' q ē a. z. ad. e. p semicirculū. r s; h p'obāt eadē rōne qz r primū. qz. i. distantia q ē iter. e. t. z. nō mēsurat' semicirculo: s; dyametro. e. z. Adhuc alia rō ē. qz vn' mot' p'iniū ē: qz incipiēs ab. e. vēr. i. z. p semicirculū. r iter p semicirculū. t. redit. a. z. i. e. duo at' mot' d'ij nō pnt sibi inuicē p'inuari: vt p3 in. viii. philoz. C Deinde cū dicit.

C Si autē r iste cōtrarie: sed nūqz: r que in toto circulo inuicem propter hoc cōtrarie.

C Ostēdit qz ē si iste ptes motuū circulariū eēt p'arie. nō tū p' h seqret' qz p'arietas eēt in motib' circularib' fm totū: nō enī seqt' ad p'arietate partū p'arietas totū. Et sic p3 qz id qd iā ostēdit pbs de d'ietate p'itū mot' circularis ex abūdāti psecut' ē: vt totalr a motu circulari d'ietate excluderet. Deū cū dicit.

CAt vero neque que ab. a. ad. b. circulatio contraria ei que ab. a. ad. g. Ex eodem enim in idem motus. Contraria autem determinata est latitudo et contrario in contrarium esse.

Constat quod toti motui circulari non est alius totus motus circularis contrarius. et hoc duobus rationibus: quarum prima sumitur ex consideratione ipsius motus circularis in circulo. sit ergo unus circularis super quem in tribus punctis describatur. a. et b. et g. super hunc autem circulum intelligatur duo motus circulares. quorum unus incipiat ab. a. et per. b. vadat in. g. et sic revertatur ad. a. alius autem motus e converso incipiens ab. a. primo vadat ad. g. et sic transiens per. b. revertatur ad. a. dicit ergo illos duos motus non esse contrarios. uterque enim horum motuum ab eodem incipit. scilicet ab. a. et in idem terminatur. scilicet in ipm. a. et sic per quod isti duo motus non incipiunt a contrario: neque terminantur ad contrarium: contrarius autem motus localis est. qui est a contrario in contrarium: per ergo predictos motus circulares non esse contrarios. Obijcit autem hoc itez Joannes grammaticus. primo quidem. quod in diversis videtur esse diversa ratio contrarietatis. moveri enim a contrario in contrarium determinat contrarietatem in motibus rectis: unde non oportet si talis diversitas non est in motibus circularibus quod propter hoc nulla contrarietas in eis esse possit. Ita sicut est de ratione motus in motibus rectis quod sit de ratione in contrarium: ita est de ratione motus quod sit de uno in aliud. per hoc autem quod motus circularis est ab eodem in idem non solum excludit a motibus circularibus quod non sint contrarii: sed etiam quod penitus non sint motus. **C** Dicendum est autem ad primum quod esse a contrario in contrarium non est ratio contrarietatis propria in motibus localibus qui sunt secundum lineas rectas: sed est communis ratio contrarietatis in omnibus motibus ut patet. in. v. philis. Et huius ratio est. quod contrarietas est differentia secundum formam. ut ostenditur in. x. meth. motus autem habet formam: seu spem ex suo termino. et ideo in nullo motu potest esse contrarietas absque contrarietate terminorum. **C** Ad secundum dicendum quod motus circularis. quod est primus motuum minimus habet de diversitate. et plurimum de uniformitate. Et hoc quidem apparet proportionabiliter in mobili et in motu. In mobili quidem. quod non mutat suam ubi secundum totum subiecto: sed solum ratione: per se quod quilibet mutat suam ubi et subiecto: ut ostensum est in. vj. phi. Et sicut etiam pars motus circularis est de uno in aliud subiecto differens: totus autem motus circularis est quidem de eodem in idem secundum subiectum: sed est de uno in aliud differens sola ratione. Si enim accipiatur circulatio una que ab. a. redit in. a. ipsum. a. quod est terminus a quo et in quem est idem subiecto: sed differens ratio ne in quantum accipitur ut principium et finis: et ideo quia motus circularis plurimum habet de unitate. est natura eius longinqua a contrarietate: que est maxima distantia. Et ideo talis motus competit primis corporibus que sunt propinquissima substantiis simplicibus que penitus contrarietate carent. Secundam rationem ponit ibi.

CSi autem et esset que circum ei: que circum contraria: frustra utique esset altera. Ad eadem enim quod necesse quod circumfertur undecumque incipiens in omnia similiter advenire contraria loca. Sunt autem loci contrarietates sursum et deorsum: ante et retro. et dextrum. et sinistrum. Rationis autem contrarietates. **C**Si quidem enim equales essent non utique esset motus ipsarum. Si autem alter motus dominaretur: alter utique non esset. Itaque si ambo essent frustra utique esset alterum corpus non motum eodem motu. Frustra enim calcula-

mentum hoc dicimus: cuius non est calculatio. deus autem et natura nihil frustra faciunt.

CEt hec quidem ratio sumitur per applicationem circularis motus ad corpora naturalia: quod quidem ratio talis est. Si unus motus circularis esset contrarius alii oporteret: quod alter eorum esset frustra: sed nihil est frustra in natura. ergo non sunt duo motus circulares contrarii: conditionaliter autem probat sic. si essent duo motus circulares contrarii: oporteret quod corpora que moverentur illis duobus motibus: transirent per eadem signa in circulo signata. et hoc ideo quod contrarietas motus localis exigit contrarietatem locorum que attingit utriusque mobilium. Si ergo essent motus circulares contrarii oporteret quod loca designarent contraria in circulo. In recta quidem linea designantur sola duo loca contra que. scilicet maxime distant. alia vero loca signata per lineam rectam que sunt infra duo loca extrema: cum non maxime distant: non habent contrarietatem ad invicem: sed in circulo cuiuslibet puncti est accipere maximam distantiam ad aliquod aliud punctum circuli. quod a quolibet puncto signato in circulo: potest ducere aliquam diametrum que est maxima linearum rectarum cadentium in circulo. deum est autem quod omnis distantia mensuratur secundum lineam rectam: quod igitur ea que moventur contrariis motibus: necesse est attingere contraria loca: necesse est si motus circulares sint contrarii quod utriusque corpus circulariter motum a quovis puncto circuli moveri incipiat: perveniat ad omnia loca circuli que omnia sunt contraria. Hec est inconueniens si in circulo describuntur loca contraria secundum omnem partem. quod contrarietates loci accipiuntur: non solum secundum sursum: et deorsum: sed etiam secundum ante et retro: et dextrum: et sinistrum: deum est autem quod contrarietates motus localis accipiuntur secundum contrarietates locorum: et sic si motus circulares sunt contrarii necesse est accipi contrarietates in circulo secundum predicta. Et his autem sequitur quod alter motuum vel corporum esset frustra. quod si equales essent magnitudines motus. scilicet equalis virtutis: neutra ipsarum moveretur. quod una totaliter impediret alteram. cum oporteret utraque transire per eadem loca: si vero alter motus dominaretur propter preminentiam virtutis in altero mobilium vel moventium: potest esse quod alter motus esse posset. quod totaliter impediret per motum fortiozem. Itaque si ambo corpora essent que essent nata moveri contrariis motibus circularibus frustra esset alter istorum corporum: quod non posset moveri illo motu qui impediret per fortiozem: unquamque. n. dicimus esse frustrum quod non potest habere suum usum. sicut dicimus calculamentum esse frustra. quo non potest aliquis calciari et similiter corpus erit frustra quod non poterit moveri proprio motu. et etiam motus erit frustra quo nihil potest moveri. Sic ergo patet quod si sint duo motus circulares contrarii: necesse est aliquid esse frustra in natura: sed quod hoc sit impossibile: probat sic. Omne quod est in natura: vel est a deo: sicut prime res naturales. vel est a natura: sicut a secundum causa: puta inferiores effectus: sed deum nihil facit frustra. quod cum sit agens per intellectiones: agit propter finem. sicut etiam natura nihil facit frustra. quod agit sicut mota a deo: velut a primo movente: sicut sagitta non manetur frustra in quantum emittitur a sagittante ad aliquod certum: Relinquitur ergo quod nihil in natura sit frustra. Est autem attendendum quod Ari. hic ponit deum esse factorem celestium corporum. et non solum causam per modum finis. ut quidam dixerunt.

CObijcit autem contra hanc rationem Joannes grammaticus quia pari ratione possit aliquis concludere quod in motibus rectis non sit contrarietas. quod contraria mobilia impediunt se invicem. sed dicendum quod alia ratio est in motibus rectis et circularibus propter duo. primo quidem. quod duo corpora moventur contrariis motibus rectis absque eo quod se invicem impediunt. eo quod non attenditur contrarietas in motibus rectis nisi secundum extrema linearum rectarum: puta secundum centrum mundi: et circumferentiam eius: a centro autem

ad circumferentias possunt infinite linee duci. ita qd id qd mouetur per vna eaz sursum: non impedit id quod mouetur deorsum per alia: sed in motu circulari eadem ratio contrarietatis est in oib' partib' circuli & id oportet qd per eadem loca circuli vtriqz transeat. & sic ex necessitate oportet qd motus circulares contrarij seinuicem impediant. Secundo est diuersa ro vtrobiqz: qz corp' qd mouetur naturaliter motu recto: sicut naturaliter est aptum corrumpi: ita naturaliter est aptum impediri: vnde si impediatur: non est hoc frustra: sicut nec qz corrumpatur. Sed corpus circulariter motum est naturaliter incorruptibile: vnde non est natum impediri: vnde si in natura est aliquod impeditiuu ipsius est frustra. Et potest obijci de motu planetarum qui mouetur proprijs motib' ab occidente in orientem: quod v' esse in p'arium motus firmamenti: quod mouetur motu diurno ab oriente in occidentem. Sed dicendum est qd tales motus hnt quidem aliquam diuersitate abinuicem que designat aliquo modo diuersa in natura mobiliu. nō tñ est aliqua contrarietas pp' tria: p' imo quide. qz hōdi diuersitas non est fm contrarios terminos: sed fm contrarias vias perueniendi ad eundem terminum. puta qz firmamentum a puncto orientis mouetur ad punctu occidentis per hemispheriu superius: & redit ad punctu orientis per hemispheriu inferius: planeta aut mouetur a puncto occidentis ad orientem per aliud hemispheriu: moueri at diuersis vijs ad eundem finem non facit diuersitate actionu: vel motuuz sed pertinet ad diuersum ordinem motu vel mobilium qz qd nobiliori via pertigit ad terminu e mobilu: sic melior est medic' quā i efficaciori via sanitate inducit. Et inde est qd mot' p' im' firmamenti est nobilior: secūdo motu qui est planetarum: sicut & suprem' orbis est nobilior: vnde & orbis planetarum mouent' motu p'imi orbis absqz hoc qd impediantur a suis proprijs motib'. Secūda rō est. qz quis vterqz motus sit super idem eaz. est tñ vterqz mot' sup' alios & alios polos: vñ nō sūt contrarij. Tertia rō est. qz nō sūt in eodem circulo: sed mot' planetarum sūt i inferioribus circulis: oportet autem contrarietates attendi circa eandem distantia: sicut p' in motib' rectis quoqz diuersitas consistit in distantia centri & circumferētie.

Ed quoniam manifestus de his: & de reliquis intendendū est. Et primo vtrū & corpus infinitum quoadmodū plurimi antiquorum philosophorum putauerunt: aut hoc vñ ē aliquid impossibile. *Lectio. ix.*

Ostendit p'bs ostendit p'fectiones vniuersi. & ex qb' partib' ei' p'fectio integref: hic incipit inquirere de infinitate ipsi'. qz vt dicitur in. iii. phi. qdā rōne p'fecti attribuerūt infinito. p' dicit aut aliquid dici infinitum impliciter. Uno modo fm magnitudinē. Alio mō fm numeru. Tertio mō s' durationē. Primo igit' inquirat vtrū vniuersum sit infinitū fm magnitudines. Secūdo vtrū sit infinitū s' multitudinē: vtrū. s' sit vñ mūdus tñ: vel infiniti seu plures ibi. Quia aut neqz plures &c. Tertio vtrū sit infinitus duratione: qz si semp' existens ibi. His aut determinatis &c. Circa primū duo facit: primo ostendit de quo est intentio: secūdo assignat rōnem sue intentionis ibi. Sic enim aut nullo modo &c. Tertio dicitur mi nat modū agēdi ibi. Necessē aut itaqz &c. Et dicitur ergo primo. qz manifestū est ex p'dictis qd motu circulari nō est aliquis mot' p'ius. & de alijs que dicta sunt oz nunc intendere ad ea que residua sunt & primo inquirendū est vtrū sit aliquod corpus infinitum in actu fm ma-

gnitudines sicut primi antiquorum philosophorum putauerunt: oēs. s. qui posuerūt vñ principiu naturale: puta ignē: vel aerē aut aquā. aut aliquid mediu horum: vel potius hoc est impossibile qd sit aliquod corpus infinitum in actu: sicut probatum est in. iii. phisicorum: supponendo tñ qd non sit aliquod corpus p'ter quattuor elemēta s' opinionem aliorum: sed qz iā pbant qd est aliqd corp' p'ter quattuor elemēta reperit hanc considerationē: vt vniuersalis sit inquisitio veritatis. Et deinde cū dicit.

Si enim aut nullo modo habere nō aliqd modicum: sed totū differre facit. & oē ad eaz que de veritate speculationem. Fere. n. hoc oium principiu contradictionū enūciantib' aliquid de tota natura: & fuit: & erit vtiqz.

Assignat rōnem sue intentionis ex diuersitate q' accidit p'pter predictā positionē. & primo p'ponit hanc diuersitatem p'sequēte. & dicit: qd nō modicu differre in p'paratione ad speculationē veritatis in naturali philosophia: vtrū hoc: aut illo modo se habeat. s. qd sit aliqd corp' infinitū fm magnitudinē: vel nō: sed magis inducit diuersitatem totū. i. circa totū vniuersū. & circa oēm considerationē nālē: h. n. qd dicit' est: fere fuit in p'terito: & erit i futuro principiu oīuz p'dictionū inter eos qui aliqd enūciant' de tota natura rez. Illi enī q' posuerūt vñ infinitū principiu: posuerūt alia fieri quasi p' separationem ab illo principio: & sic p'pter infinitatē illius principii dixerūt gnationē rez nō deficere: sicut si aliquis diceret qd ex infinita massa possent fieri panes i infinitū. Illi vō q' posuerūt principia finita: dixerunt res fieri in infinitis p' reciprocam congregationem & separationem elementorum. Et deinde cum dicit.

Si quidē qui modicum transgressus fuerit a veritate sit: longe plus decies milles. Puta si quis minimaz aliquā dicat esse magnitudinē. sic enim minimuz introducēs maxima vtiqz amouebit mathematicorum. Hui' autē cā. qz principiu virtute mai' q' magnitudinē. Quapropter qd in principio modicu: in fine sit multū magnū: i finitum aut principii hz virtutē: & quanti maximā. Itaqz nihil inconueniens: neqz irrationabile mirabile eē differētiā: ex eo qd sumitur qd est aliquid corpus infinitum: p'pter qd de ipso dicendum a principio resumentibus.

Assignat eaz quare tāta diuersitas ex h' sequat: qz si qd modicu transgredit' a veritate circa principiu p'cedēs i vltiora: sit magis longe a veritate decies milles. & h' idē qz oia subsequētia depēdēt ex suis principijs. & h' maxie apparet in errore viarū. qz q' par' elongat' a recta via: post modū p'cedēs sit multū longe. Et ponit exēplū de eo qd dicit' est in his qui posuerūt aliqz minimā magnitudinē sic Democritus posuit corpora indiuisibilia. sic aut' iroducēs aliqd minimū i q'itate: destruit maxias p'positas mathematicorum. puta qz lineā datā ptingit secari in duo media. & huius cā est qz principiu & si sit modicu magnitudinē seu q'itate: est tñ magnū virtute: sic ex modico semine pducit magna arbor. Et inde ē qd illud qd est modicu in principio: in fine multiplicat'. qz ptingit ad totū id ad qd se erredit virtus principii: siue h' sit rez: siue falsus: infinitū aut hz rōne principii: oēs. n. q'cuqz sunt locuti de infinito posuerūt infinitū eē principiu: vt dicit' est in. iii. phi. & cū hoc hz maximā virtutē quo ad q'itātē. qz erredit oēs q'itate datā. si igit' principiu qd ē minimū q'itate facit magnā diuersitatem in sequētib': multo magis infinitū: qd nō solum erredit i virtute principii: s' ē i quantitate. & id neqz inconueniens: neqz irrationabile ē: si mirabilis

Cap. 5
Ld.
33.

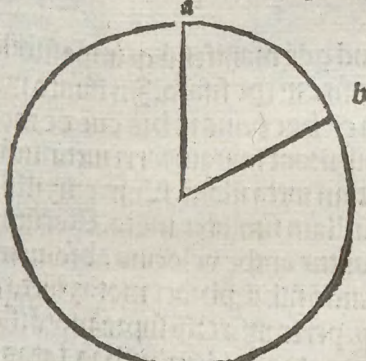

L. 54

bilis differentia sequat in scia nati: et eo qd sumit aliqd corp' ee infinitu. z id de b' dicendu est resumendo p' sideratio ne nra: a principio qd supra accepim' de oia simpliciu corpor' z oppositoz. C Deinde cum dicit.

34. Necesse itaqz oē corp': aut simpliciu ee: aut cōpositoz: quare z infinitu: aut simplex: aut cōpositu. Sz adhuc z q' finitis simplicib' necesse finitu ee cōpositu palā. Ex finiti. n. z multitudine z magnitudine cōpositu: finitu est z multitudine z magnitudine. Tātū. n. ē ex q'tis est cōposituz.

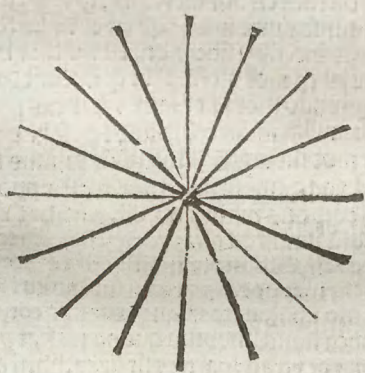
35. Restat igitur videre: vtruz contingit aliquod simplicium infinituz esse magnitudine: aut hoc impossibile. preargumētantes aut de principio cor'poz sic intendamus z de reliquis.

corp' z infinitu: nō p' moueri circularit: sz corp' primum mouet circularit. s' nō ē infinitu. p' s' pbat p' ditionale sic qz si corp' qd circularit fert ē infinitu: necesse ē q' linee recte q' egrediūt a cetro ipsi' sint infinite: p' dicit. n. qz dū curat corpis q'zitas: distātia at q' ē iter infinitas licas: ē infinita: possz at aliqs dicē q' ē si sint linee infinite a cetro egrediētes: tū int eas ē aliq' distātia finita. qz ois distātia mēsurat' fm lineā rectā. possz at aliq' lica finita p' tra hi infra duas p'dictas licas. puta i' p'rimoz p'p'iq'tate ad cetro: h' manifestū ē q' ex illā lineā poterit alia lica recta maior p' trahi iter illas lineas: de qb' p'rio loq'bamur. Et id' dicit q' nō loq't de distātia quā mēsurat' tales licē: sz illā distātiā dicit ee infinitā q' mēsurat' p' lineā cū quā nō ē sumere aliqz aliā lineā maiore: q' tāgat vtrāqz p'la rī lineaz. Et talē distātiā pbat ee infinitā dupl. p' qdē qz ois tal' distātia finita ē int lineas egrediētes a cetro finitas. oz enī q' idē sint termini lineaz egrediētū a cetro z linee finite mēsurantis extremā distātiā iter eas. sedo pbat idē p' hoc q' qlibet distātia data iter duas licas mēsurat' egrediēt' a cetro: ē accipe aliā maiore: sic qlibz nūero dato ē accipe maiore: vñ sic ē infinitū i' nūeris. ita ē infinitū i' tali distātia. Et h' sic arguit. infinitū nō ē p' trāsi re: vt pbatū ē i. vi. pbi. sed si corp' sit infinitū: necesse ē q' distātia sit infinita iter lineas egredientes a cetro vt pbatū ē. ad h' at q' fiat mot' circularis: oz q' vna linea egrediens a cetro p'ingat ad situz alterius. sic igit' nūq' contingeret aliquid circulariter moueri. Secūdo ibi.

2.11. Sedū aut videm' circūolui: z rōne determinauim' qz ē alicuius circularis motus.

Probat destructionē p'ntis dupl. p' qdē qz ad sensū videm' q' celū circularit mouet. z qz supra p' rōne pbatū ē q' mot' circularis ē alicui' corpis: vñ relinqtur q' impossibile sit ee corpus infinituz qd circularit mouet.

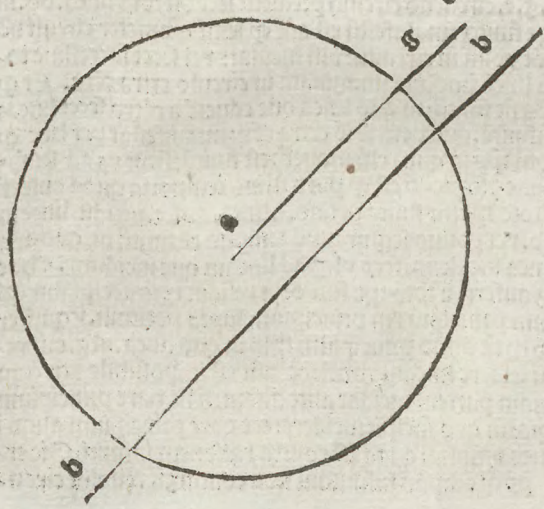
36. Oñdit quo ordie agēdū sit. z dicit q' necesse ē oē corp' aut de nūero simpliciu: aut de nūero oppositoz cor'poz ee. vñ oz ē q' corp' infinitu: aut sit simplex: aut cōpositu. ite rum manifestū ē q' si corpora simplicia cēt finita multitudine: z magnitudine: necesse ē q' cōpositū sit finitu z multitudine z magnitudine. Tātū enī q'zitas hz corp' cōpositū: q'zitas ē q'zitas cor'poz simpliciu: ex qb' cōpositū est: oñsū ē at supra q' corpora simplicia sūt finita multitudine. qz nō est aliquod corp' p'ter p'dicta. Restat igit' videre: q'zitas aliqd corp' simpliciu sit infinitū magnitudine: vñ si resp'z: sit impossibile. Et h' qdē ostēdem' p'rio argumētantes de p'rio cor'poz: qd. s. circularit mouet. z sic itēdem' ad reliq' corpora q. s. mouet motu recto. C Deinde cum dicit.

37. Qd qdē igitur necesse cor'p' quod circūfertur finitu esse oē ex his palam.

Oñdit q' nō sit corp' infinitu. z p'rio p'p'ris rōnib' de singulis cor'porib'. sedo trib' cōib' rōnib' de oibus ibi (Quod qdē igit' nō ē infinitu cor'p' zc). Circa primum duo facit. p'rio oñdit p'positū i' corpore qd circularit mouet. sedo in cor'ponb' q' mouent motu recto ibi. Sed adhuc neqz qd ad mediū zc). Circa primū duo facit. p' p'ponit qd itendit z dicit q' manifestū est ex his q' dicet q' necesse est oē corp' qd circulariter fertur esse finitu: b' enim est primū cor'poz. C Deinde cum dicit.

38. Si. n. infinitū qd circūfert cor'p' infinite erūt q' a medio egrediētes. Infinitaz at distātia infinita. Infinitā. n. distātiā dico licaz: cui' nulla ē extra sumere magnitudinē tāgētē lineas. Hāc igit' necesse ē infinitā ee. Finitaz. n. semp erit finita. Ad huc aut semp est data maiore accipe. Itaqz quē admodū nūeruz dicim' infinitū. qz maxim' nō ē eadē rō: z de distātia. Si igit' infinitū nō est p' trāsi re: infinito aut ente necesse distātiā infinitam esse: nō vtiqz cōtinget circūmoueri.

39. Probat p'positū sex rōnib'. Quaz p': tal' ē: si aliqd

L6.
36.

Ad huc a finito tpe si auferas finitū tps: necesse reliquū esse finituz: & habere principium. Si autē tempus incessus habet principium: ē principium & motus. Quare & magnitudinis que mota est: similiter autē hoc & in alijs. Sit itaqz linea ifinita: in qua. a. g. e. ad alteram pte que. e. in qua autē. bb. ad vtrāqz ptem ifinita. Si itaqz scribat circulum: que. a. g. e. a. g. cetro icidens: qñqz fertur circū p eaz que. bb. a. g. e. in tpe finito. **D**e. n. tps in quāto circulo latum est celum: finitum est: & ablatū ingit quo icidēs ferebat. **E**t igitur aliquod principium: quo primū que. a. g. e. eā que. bb. icidit: s; ipole. **N**ō cōtigit igitur circūuolui ifinitū. Quare neqz mūdū: si erat ifinitus. **Lectio. r.**

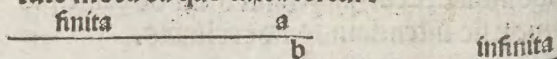

Remissa p̄ia rōne q̄ p̄cedebat ad ostendū corp⁹ nō eē ifinituz q̄ circulariter fertur ex hoc q̄ distātia q̄ ē inter duas lineas a centro egredientes erit ifinita & impertransibilis. hic ponit secundam rōnem ex hoc q̄ linee de scripte imagine i corp⁹ ifinito: siue in ei⁹ loco nō p̄nt seinuicē interfecare. Et p̄mittit in hac rōne quoddā principiu. s. q̄ si a tpe finito subtrahat tempus finitū: quod relinq̄t necesse est esse finitū. qz pars finiti nō p̄t eē ifinita: aliōgn totū eēt minus sua parte. & si illud residuū tēporis est finitū. p̄ns est q̄ habeat principiu. hoc enim tps dicimus eē finitū: quod h; p̄cipiu & finē. demonstratū est autē in. vi. p̄bi. q̄ tps & mot⁹ & mobile p̄sequūtur seinuicē in hoc qd est eē finitū. Unde si tempus mēsurās incessuz: siue motū est finitū: & h̄ns principiu: necesse est q̄ mot⁹ sit finit⁹. & q̄ habeat principiu: & q̄ et magnitudo mota sit finita: & habens principiu: & sicut hoc dicim⁹ in motu celi: similis o; se habere i alijs motibus & mobilibus. **C**istis igitur p̄missis tāqz p̄ncipijs p̄cedit ad demonstrādū p̄positū. Supponat ergo q̄ a centro corporis ifiniti qd est. a. trahat qdā linea s. a. g. e. que sit ifinita ad alias partes. s. ex parte. e. & itelligat ista linea circūuolui fm motū totū corporis. & q̄ p̄ p̄ctū. s. describat quēdāz circulū suo motu. imagine etiam in spatio imaginato in quo reuoluit corpus ifinitū quedā linea stans immobilis que nō trāseat per centru sed sit ifinita ex vtrāqz parte: & sit linea. bb. si ergo sicut dcm est linea q̄ est. a. g. e. sua incessione describat circulū. a. g. e. i. cui⁹ semi diameter sit. a. g. cōtinget q̄ linea a. g. e. circūuolū circulū p̄dictū secabit totā lineā. bb. in tpe finito: manifestū est autē q̄ semi diameter circuli nō p̄t volui in circuitu: nisi incidat: vel secet successiue totā lineā immobilē imaginatā in circulo extra cētz. Et q̄ tps sit finitū: in quo linea que educit a cetro secet lineas ifinitā. que describit extra cētz. manifestat per hoc q̄ totū tps in quo celū mouēt: est finitū: sicut p̄ ad sensuz vnde p̄sequens est q̄ pars illius temporis quod auferat a toto tpe: sit finita in quo. s. linea. a. g. e. incidit lineam bb. vel potius segtur illud tempus eē finitū in quo ista linea incidens: fert vsqz ad lineam que inciditur. & hoc o; auferri a toto tpe finito: vt residui tps accipiatur: qd dam principiu fm principium supra positum. sequit ergo q̄ sit aliqd principium tps in quo linea. a. g. e. incipit icidere lineam. bb. hoc autē est impossibile. qz cum vnam partem incidat ante aliam: si sit dare principium tps: in quo incipit icidere: eēt dare principium aliqd i linea ifinita: quod est contra rationem ifiniti. Sic ergo p̄ q̄ corpus ifinitum non contingit reuolui circū:

lariter. Unde si mundus sit ifinitus. sequitur q̄ non moueat circularit. Uidem⁹ autē firmamentū moueri circulariter. nō ergo est ifinitū. Tertiā rōne ponit ibi.

L6.
37.

Ad huc autē & ex his manifestū q̄ ifinitum impossibile moueri. Si enim que. a. lata iuxta eaz que. b. finita iuxta finitam. Necesse igitur simul & eam que. a. ab ea que. b. absolui: & ea que. b. ab ea que. a. Quātū enī altera accepit alteri⁹: & altera illius tātū. si quidē igitur ambe moueātur in contrariū: velocius vtiqz disjungētur. si autē iuxta manentem feratur tardius: eadem celeritate mota ea que iuxta fertur.

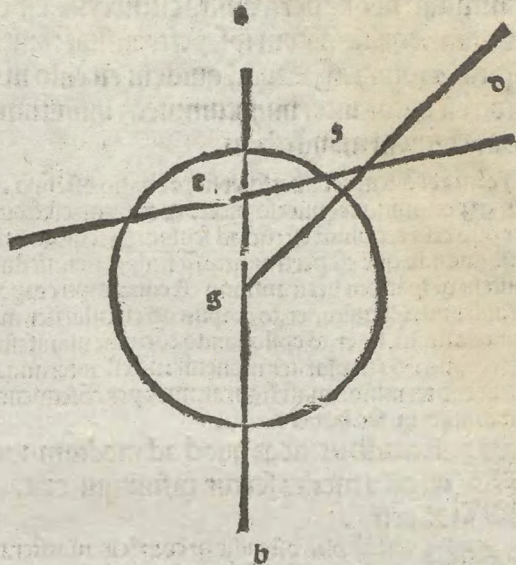
L6.
38.

Sed illud qdē manifestū q̄ impossibile ifinitam p̄transire in tpe finito. In ifinito igitur: oñ sum⁹ enim est hoc prius in his que de motu. differt autē nihil: aut finitam ferri iuxta ifinitam: aut ifinitam iuxta illam. Cum enī illa permuetur iuxta illam similiter mota. Verūtamenē si iuxta moueantur ambe velocius absoluentur. q̄ uis aliquando nihil p̄hibet motaz iuxta quiescētē velocius p̄transire: q̄ supra motā: si quis fecerit cōtra motas quidem ambas latas lente. **E**am autē que iuxta quietam multo illius velocius latā. Nullū igitur ad rōnem impedimētū qz iuxta getā: qm qdē motā cōtingit eā que. a. iuxta motā eā que. b. tardius p̄transire. Si igitur ifinitū tps quo finita absoluit mota: & in quo p̄ ifinita ifinitā mouebatur: necesse ifinitū eē: ipole igitur ifinitū p̄ ifinitū moueri totū. Si enī & p̄ minimum moueat: necesse ifinitū fieri tps. Sed tū celū circuit: & vertit totū in circuitū in tpe finito quare cōtinet totā circuli que itus: puta eā que a. b. finitā: ipole igitur ifinitū eē qd in circuitu.

Et sumit̄ hec rō ex ifinitate totū corporis qd ponitur circularit moueri. dicit ergo q̄ ex his ē q̄ sequit̄ manifestū q̄ ipole est corp⁹ ifinitū moueri circularit. **D**emittit autē q̄ si sint due linee finite: quaz vna sit. a. & alia. b. ita qz. a. ferat iuxta. b. quiescētē. b. ex necessitate segt q̄ si mul linea mota que est. a. separet. a. linea stāte: q̄ ē. b. & ecōtra linea stans: que est. b. separet a linea mota q̄ ē. a. & hui⁹ rō est. qz q̄stā pte vna eaz accipit de alia: tātam ecōuerso alia accipit de ipsa. S; tñ si abe moueāt vna & alia. velocius separabūtur linee abinuicē: oñ sit equalis velocitas duaruz motaz: & vnius mote iuxta aliam stantē. & hoc iō p̄missit. qz idē est tps quo vna linea p̄transit alia: & quo alia p̄transit ipsam. Et postqz b manifestauit p̄ lineas finitas applicat hoc ad lineas ifinitas. de quib⁹ itēdit: & dicit manifestū esse q̄ impossibile esse lineā ifinitā p̄transiri tpe finito a linea finita: vñ relinq̄it q̄ linea finita p̄transit ifinitā tpe ifinito: quod qdē ostēdit̄ est prius in his q̄ de motu. i. i. vi. p̄bi. sicut autē apparet ex his que dicta sunt de lineis finitis: nihil differt q̄ linea finita moueatur per ifinitas & q̄ ifinita moueat sup finitā. cū. n. liea ifinita moueat p̄ lineā finitā: silis rō est si liea finita moueat: vñ nō moueatur. **M**anifestū est at q̄ si moueat linea finita: sicut & ifinita vtrāqz eaz: velocius p̄transibit alias. vnde manifestum

L. 9.

manifestus est qd et si non moueat linea finita simile erit qd
 trāsīt a linea infinita: ac si trāsiret illā: sed qz dixerat qd si
 militer habeat: siue moueat altera: siue n̄: ostēdit i quo.
 Circa b̄ posset esse differentia: qz si vtraqz lineaz mouea
 tur vna p̄tra aliā: velocius separabuntur abinuicē. Sz
 hoc intelligēdū est si sit eadē velocitas: sicut supra dictum
 est aliqñ n̄ nihil p̄hibet: qm̄ etiam linea q̄ mouet iuxta
 q̄scētē: velocius pertrāsēat eam: q̄z si moueret iuxta li
 neā in p̄trariū motū: puta quādo due linee q̄ p̄tra se mo
 uerent: habere motū lētū: illa v̄o q̄ moueret iuxta q̄scē
 tē haberet motū velocē. sic igit̄ p̄z qz nullū impedimentū
 est: q̄z ad rōnē istaz qz linea infinita moueat iuxta li
 neam finita getaz. qz p̄tingit qz linea mota q̄ est. a. tar
 dius trāsīt lineā. b. mota q̄z si nō moueret: dūmodo po
 nat̄ qz linea. b. quiescētē lineā. a. veloci⁹ moueret. Sic
 igitur ostēdit qd nihil differt lineā infinitaz moueri iux
 ta finita quiescētē ab eo qz linea finita moueretur sup
 infinitam. ex hoc arguit̄ qz t̄ps quo linea finita pertran
 sit infinitam est infinitū p̄sequēs est qz t̄ps quo linea in
 finita mouetur per lineam infinitam: sit infinitum.
 Sic igitur p̄z qz impossibile est totū corp⁹ infinitū mo
 ueri p̄ totū sp̄tiū infinitū: in quo imaginatur motum
 ei⁹ t̄pe. s. finito. qz si infinitū moueret et p̄ minimū sp̄tiū
 finitū: sequeret̄ qz t̄ps esset infinitū: p̄batū est. n. qz infini
 tū mouet p̄ finitū t̄pe infinito: sic etiam finitū per infini
 tū. videm⁹ aut̄ qz celū circuit totū sp̄tiū suū tempore fi
 nito. Unde manifestū est qz pertransit t̄pe finito aliqua
 lineā finita: puta que cōtinet interius totū circulū descri
 ptū circa centrū ei⁹. s. lineā. a. b. quod nō contingeret: si
 esset infinitū. Impossibile est igitur corpus quod circula
 riter fertur esse infinitum.

C Adhuc at si. a. cētrū sit: q̄ at. a. b. infinita: z q̄ ē ad
 rectū infinita: z q̄. d. g. mota nūq̄ absoluet̄ ab .e.
 sz sp̄ se habebit: quemadmodū. g. e. icidit ei q̄. 3.
 Nō igitur circuit circulū que infinita.

35.
40.

C S̄ p̄p̄dat̄ qz corporis infiniti circularit̄ moti cētrū sit. g.
 ducat̄ at p̄ b̄ cētrū lineā ad v̄trāqz p̄tē infinita: q̄ sit lineā. a.
 b. ducat̄ at alia lineā p̄ter cētrū cadēs ad rectos āgulos
 sup lineā. b. a. in p̄cto. s. e. sit et̄ lineā infinita ex v̄trāqz p̄
 te: z he due linee sint stātes q̄si imagine in sp̄tio: in q̄
 corp⁹ infinitū mouet̄ circularit̄. Sit et̄ alia lineā egredi
 ens a cētro q̄ sit lineā. d. g. infinita ex p̄te. d. nā ex p̄te. g. oz
 eā ē finitam: b̄ at̄ lineā moueat̄ p̄ motū corporis: v̄pote
 i eo descripta. N̄ igit̄ lineā. e. ē infinita: nūq̄ absoluet̄. i.
 sepabit̄ ab ea. qz nō p̄t eā p̄trāsire: cū sit infinita: sz sp̄ se
 habebit quemadmodū. g. e. i. sp̄ p̄tinget. v̄l secabit lineā. e.
 sic secabat eā in p̄cipio a quo incepit moueri: puta qm̄
 lineā. g. d. sup̄p̄debat̄ lineā. b. a. z secabit lineā. e. p̄p̄dicu
 larit̄ in p̄cto. e. recedēt. n. ab b̄ situ icidet̄ lineā. e. i p̄cto
 s. z sic sp̄ i alio z alio p̄cto secabit̄ illā. nūq̄z t̄i totali
 poterit ab ea separi. ipole ē at̄ qz mot⁹ circularis p̄pleat̄
 nisi lineā. g. d. v̄i m̄itat̄ lineā. e. qz oportebit aq̄z p̄pleat̄
 mot⁹ circularis qz lineā. g. d. p̄trāsēat p̄tē circuli q̄ ē i oppo
 sito line. sic p̄z qz linea infinita nullo mō p̄t circuire circū
 lū. ita. s. qz tot⁹ mot⁹ circularis p̄pleat̄. z ita seq̄ qz corp⁹
 infinitū n̄ possit circularit̄ moueri. Sc̄tā rōnē p̄dit̄ ibi.

C Adhuc si qdē infinitū celū: mouet̄ at̄ circū: i t̄pe
 finito: infinitū erit p̄trāsītū. erit. n. hoc qdē manēt̄
 celū infinitū. Hoc at̄ i hoc motū equale. Itaqz si
 quidem circuit infinitum ens infinitum equa
 le ipsi in tempore finito. sed hoc erat ipossibile.
C Et h̄c qdē rōnē foat̄ dupl̄. p̄ ducēdo ad ipole b̄ mō
 sit celū infinitū: sic tu p̄dis: manifestū ē ad sēlū qz mouetur
 circūqz t̄pe finito. videm⁹. n. ei⁹ revolutionē p̄fici i. z 4
 horis ex hoc ḡ seq̄ qz infinitū sit p̄trāsītū t̄pe finito: z b̄
 s̄o qz necē ē imaginari aliqd̄ sp̄tiū cōle celo in quo celū
 mouet̄. b̄ at̄ sp̄tiū imaginatur vt q̄scēs: sic igit̄ oport
 reb̄it: qz sit quoddā celū manēs infinitū. i. ipm̄ sp̄tiū in
 quo celū mouet̄ z qz sit corp⁹ celi qd̄ mouet̄ i b̄ sp̄tio eq̄
 le dicto sp̄tio. qz oz corp⁹ equari sp̄tio in quo ē. Si igit̄
 tur celū infinitū existēs circularit̄ est motū t̄pe finito: q̄s
 est qz p̄transuerit sp̄tiū infinitū t̄pe finito: vt p̄batū est
 in. vi. p̄bi. Impossibile est igit̄ qz corpus infinitū circu
 lariter moueatur. C. Sc̄cūda ibi.

35.
41.

C Est autem z conuertibiliter dicere. Quod
 si finitum tempus in quo reuolutum est: z ma-

35.
42.

Adhuc quēadmodum lineam cuius finis est: impossibile esse infini
 tā: sed si quidem ad lōgitudinez z
 superficiem: similiter cuius finis
 non cōtingit: cū autē determinat̄
 nūq̄: puta tetragonū infinitū: aut circulū aut spa
 tiū: quēadmodū neqz pedale infinitum: si igitur
 neqz s̄pera: neqz tetragonū: neqz circulus est in
 finit⁹. Non existente autem circulo: neqz vtiqz
 que circū erit latio. Similiter asit neqz infinito
 existente: nō vtiqz erit infinita: si neqz circū infini
 tus est: non vtiqz mouebitur circulariter infi
 nitum corpus.

Lectio. xj.

Remissis tribus rationibus ad p̄ban
 tum qz corpus quod circulariter moue
 tur nō possit ēē infinitū. hic ponit ōrta
 que talis est. Impossibile est lineam ēē
 infinitam: cuius est aliqs finis nisi for
 te ad alteram partē habeat finem: z ad
 alteram partē sit infinita. z simile etiā
 est de superficie: qz si habeat finem ad vnam partem qz
 non contingit esse eam infinitam ad illam partem: sz qm̄
 ad omnem partem determinatur: nullo modo p̄t ēē in
 finita: sicut patet qz non contingit esse tetragonū. i. q̄
 dratum infinitum: neqz circulum qui est superficialis fi
 gura: neqz s̄peraz que est figura corporea: hec enīz sunt
 nomina figurarum figura aut̄ est que termino: vel ter
 minis p̄p̄bēditur. z sic p̄z qz nulla sup̄ficies figurata ē i
 finita. ergo neqz s̄pera est infinita Si ergo neqz s̄pera ē
 infinita: neqz quadratum: neqz circulus: manifestū est
 qz nō potest esse motus circularis infinitus: sicut enīz si
 non est circulus: non p̄t esse motus circularis: ita si nō
 sit infinitus circulus: non potest ēē infinitus motus cir
 cularis: sed si corpus infinitū moueatur circulariter: ne
 cesse est motū circularē ēē infinitū. nō ē ergo possibile
 qz corp⁹ infinitū circularit̄ moueat̄. N̄ v̄tā rōnē p̄dit̄ ibi.

25.
43.

gnitudinem que pertransita est: necesse est esse finitam. equale autem ipsi pertransiuit: finitum igitur et ipsum. Quod quidem circulo motu non est igitur interminatum: neque infinitum: sed habet finem manifestum.

Format rationem e conuerso ut sit probatio ostensiva. et dicitur quod possumus e conuerso dicere quod tempus est finitum ex quo celum reuolutum est: sic ad sensum per consequens est quod magnitudo que est pertransita: sit finita: manifestum est autem quod spatium pertransitum est equale ipsi corpori pertransiuit. Sequitur ergo corpus quod circulariter mouetur esse finitum. sic ergo epilogando concludit manifestum esse quod corpus quod circulariter mouetur: non est interminatum et carens termino: quasi figuratum. et per consequens non est infinitum: sed habet finem.

Ad adhuc: neque quod ad medium: neque quod a medio fertur infinitum erit.

lectio.

xij.

Ostendit philosophus ostendit quod corpus circulariter motum non est infinitum: hic ostendit in de corpore quod mouetur motu recto: vel a medio vel ad medium. Et primo proponit quod intendit dicere quod sicut corpus quod circulariter fertur: non potest esse infinitum. ita corpus quod fertur motu recto: vel a medio vel ad medium non potest esse infinitum. Secunda ibi.

Contrarie enim rationes: que sursum et que deorsum. Contrarie autem ad tria loca. Priorum autem si alter determinatum est et alter determinatum erit. Medii autem sunt determinatum est: si enim vnde cumque feratur deorsum quod subsistat: non contingit pertransire longius medio loco. Determinato igitur medio loco: et eum qui sursum locum necesse determinatum esse. Si autem loca determinata sunt et finita: et corpora erunt finita.

Ostendit propositum. et primo ex parte locorum que sunt hominibus corporibus propria. secundo ex parte gravitatis et leuitatis per que hominibus corpora in propria loca mouentur. (ibi. Et adhuc si gravitas etc.). Circa primum duo facit. primo ostendit propositum quantum ad extrema corpora: quorum vnum est simpliciter graue. scilicet terra: et aliud simpliciter leue. scilicet ignis. secundo quantum ad corpora medio modo se habentia que sunt aer et aqua ibi. (Adhuc si sursum etc.). Proponit ergo primo quod hominibus motus qui sunt sursum et deorsum: vel a medio et ad medium: sunt motus contrarij. contrarij autem motus locales sunt: qui sunt ad loca contraria: ut supra dictum est. et est ostensum in v. philosophorum. relinquit ergo quod loca propria que feruntur huiusmodi corpora sunt contraria. Ex hoc ergo statim concludere posset hominibus loca esse determinata. contraria enim sunt que maxime distant. maxima vero distantia locorum: non potest esse nisi sint loca determinata. quod maxima distantia est: qua non est alia maior. infinitis autem semper est maiorem ac maiorem distantiam accipere. vnde si loca essent infinita: cessaret locorum contrarietas. sed Aristoteles pretermittit hac probatione tanquam manifesta per cedit per alium modum. vix est enim quod si vnus contrarij motus est determinatum: quod reliquum erit determinatum: eo quod contraria sunt vnus generis. medium autem mundi quod est medium terminus motus deorsum est determinatum. Et quia cuiusque parte celi aliquid feratur sursum quod. scilicet subsistat superioris parti: que est versus celum: non continget longius pertransire recedendo a celo: quam quod perueniat ad medium. Jam enim fieret propinquus celo. et sic moueret sursum. sic igitur patet quod medium locus est determinatus: per etiam et predictis quod determinato medio quod est locus deorsum

lectio.
8.

sum: necesse est et determinatum esse locum qui est sursum cum sint contraria: si autem ambo loca sint determinata et finita: necesse est quod corpora que sunt nata esse in his locis: sint finita. Unde patet huiusmodi corpora extrema que mouentur motu recto esse finita. Deinde cum dicitur.

Adhuc si sursum et deorsum determinata sunt et intermedium necesse determinatum esse. Si enim non est determinatum: infinitus utique erit motus. hoc autem quod impossibile: ostensum est prius. Determinatum est igitur medium. Quare et quod in hoc corpus: aut existens: aut fieri possibile.

Ostendit idem quantum ad media corpora. et primo proponit quandam conditionalem. scilicet quod si sursum et deorsum sunt determinata. necesse est quod locus intermedius sit determinatus. et hoc probat duplici ratione: quarum prima est. Si primis existentibus determinatis. medium non sit determinatum: sequitur quod motus qui est ab vno extremo in aliud sit infinitus: utpote medio existente in finito: quod autem hoc sit impossibile ostensum est prius in his que dicta sunt de motu circulari: vnde ostensum est quod motus qui est per infinitum: non potest compleri. sic ergo per quod loquor: medium est determinatum. et ita cum locum mensure loco: consequens est quod corpus sit finitum: quod actu existit in hoc loco: vel quod potest ibi existere. Secunda rationem ponit ibi.

Sed et adhuc quod sursum et deorsum fertur: potest in hoc factum esse: natum est enim hoc quod dem a medio moueri. hoc autem ad medium.

Ex his itaque manifestum quod non contingit corpus esse infinitum.

Que talis est. Corpus quod fertur sursum potest peruenire ad hoc quod sit factum existens in loco tali. Quod quidem per hoc quod tale corpus natum est moueri a medio: vel ad medium. id est habet naturalem inclinationem ad hunc vel illum locum. Naturalis autem inclinatio non potest esse frustra. quia deus et natura nihil faciunt frustra: ut habitum est. Sic igitur omne quod mouetur naturaliter sursum vel deorsum: potest motus eius determinari ad hoc quod sit sursum: vel deorsum. Sed hoc non posset esse: si locus medius esset infinitus. est ergo locus medius finitus: et corpus in eo existens finitum. Et premissis epilogando concludit manifestum esse: quod non contingit aliquod corpus esse infinitum. Deinde cum dicitur.

Et adhuc si gravitas non est infinita. neque utique horum et corporum nullum erit infinitum. Necesse enim infiniti corporis infinitam esse et gravitatem: eadem autem ratio erit et in leui. si enim est infinita gravitas et leuitas si infinitum sit quod superfertur.

Ostendit non esse corpus graue: vel leue infinitum: ratione sumpta ex gravitate: vel leuitate: que talis est. si est corpus graue vel leue infinitum: necesse est quod sit gravitas vel leuitas infinita: sed hoc est impossibile. ergo et ipsum ex quo sequitur. Circa hoc duo facit. primo probat conditionalem. secundo probat destructionem consequentis ibi. Sed adhuc quoniam infinita etc.). Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit dicere: si non est gravitas infinita: nullum erit corpus horum. scilicet grauium infinitum. et hoc id quod necesse est infiniti corporis infinitam esse gravitatem. Et eadem ratio est de corpore leui. quia si infinita est gravitas corporis grauis: necesse est quod etiam leuitas corporis sit infinita. si supponatur corpus leue quod sursum fertur esse infinitum. Secunda ibi.

Palam autem ex his. sit enim finita: et sumat infinitum

25.
45.

25.
46.

Cap: 6

in quo dicitur corpus: in quo a. b. gravitas at ipsi in quo g. auferat igitur ab infinito finita magnitudo in qua b. d. et gravitas ei sit in quo est. e. itaque. e. eo quod g. minus erit. Ad minoris. h. gravitas minor. minus foret autem minus quotienscunq. et ut gravitas minor ad maiorem. b. d. ad. b. 3. fiat: contingit enim auferri ab infinito quantumcunq. Si igitur proportionaliter magnitudines gravitatum. Ad minor autem gravitas minoris est magnitudinis et maior maioris utique erit: equalis igitur erit finiti et infiniti gravitas.

Probatur quod suppositur. et primo proponit probationem. secundo excludit obiectiones quas ibi. Nihil autem differt gra. et c. Ad hoc ergo primo ratione ducente ad impossibile que talis est. Si non est verum quod supra dictum est: supponatur quod corporis infiniti sit gravitas finita. et sit corpus infinitum. a. b. gravitas autem eius finita sit. g. a corpore igitur infinito predicto auferatur aliqua pars eius finita: que est magnitudo. b. d. quae necesse est esse multo minorem toto corpore infinito. Ad minoris autem corporis minor est gravitas. sit ergo gravitas corporis b. d. quod est pars finita ablata a corpore infinito cuius gravitas est minor: sit sit gravitas. g. que est gravitas totius corporis infiniti. et sit ista minor gravitas. e. hec autem minor gravitas. f. e. mensuret maiorem gravitatem finitam que est. g. quotienscunq. i. finitum quocunq. numerum: puta finitum tria: ut. f. dicatur q. c. est tertia pars totius. g. accipitur autem a corpore infinito aliqua pars que superaddatur corpori finito. b. d. finitum proportionem qua. g. excedit. e. et hoc corpus excedens sit. b. 3. ita. f. sicut gravitas minor que est. e. se habet ad maiorem que est. g. Ita corpus. b. d. se habet ad. b. 3. et hoc fieri possit probatur quia a corpore infinito potest auferri quantumcunq. oportet. et eo quod sicut dicitur in. 3. philosophorum. infinitum est: cuius quantitate accipientibus: semper est aliquid extra accipere. His igitur presuppositis arguitur ducendo ad tria inconuenientia. primo quidem sic. Eadem est proportio magnitudinum grauium: que est ipsarum gravitatum. Unde minus enim q. minor gravitas est minoris magnitudinis. et maior maioris: sed que est proportio. e. ad. g. minoris sit. gravitatis ad maiorem: eadem est proportio. b. d. ad. b. 3. minoris. f. corporis ad maius: ut suppositum est. Unde igitur. e. sit gravitas corporis. b. d. sequitur q. g. sit gravitas corporis. b. 3. Supponebatur autem quod esset gravitas totius corporis infiniti. ergo equalis numero eadem erit gravitas corporis finiti et infiniti. quod est inconueniens quod sequeretur quod totum residuum corporis infiniti. nihil habeat gravitatis. ergo et primum est impossibile. f. quod corporis infiniti sit gravitas finita. Secundo ibi.

Adhuc at si maioris corporis: maior gravitas eius quod est. i. b. maior erit gravitas quare. 3. b. Quare finiti gravitas erit maior quam infiniti.

Ducit ad aliud inconueniens. quod enim a corpore infinito potest accipi quantumcunq. quis voluerit: ut dictum est: accipiat adhuc aliqua pars corporis infiniti que superaddatur corpori. b. 3. et sit unum corpus. b. infinitum maius corpore finito: quod est. b. 3. maioris autem corporis: maior est gravitas: ut supra dictum est. ergo gravitas corporis. b. l. est maior quam gravitas corporis. b. 3. s. primo supponebat quod. g. erat gravitas totius corporis infiniti. ergo gravitas corporis finiti erit maior quam gravitas corporis infiniti: quod est impossibile. ergo et primum. f. quod gravitas corporis infiniti sit finita. Tertio ibi.

Et inaequalium magnitudinum eadem gravitas erit. Inaequale enim finito infinito.

Ducit ad tertium inconueniens. f. quod inaequalium magnitudinum sit eadem gravitas: illud manifeste sequitur ex praemissis: quia infinitum est inaequale finito: cum sit maius eo. Unde cum haec sint impossibilia: impossibile est corporis infiniti esse gravitatem finitam. Et deinde cum dicitur.

Nihil autem differt gravitates commensuratas esse aut incommensuratas. et enim non commensuratis existentibus: eadem erit ratio puta si in tertio mensuras excedit. g. gravitatem. Ad magnitudinibus enim. b. d. tribus totis sumptis: maior erit gravitas quam que in quo. g. Quare idem erit impossibile.

Excludit duas obiectiones contra praemissam rationem. primo primam. Secundo secundam ibi. Haec utique magnitudinem et c. Prima autem obiectio est. quia suppositur in praecedenti ratione quod gravitas minor que est. e. mensuret finitum aliquem numerum gravitatem maiorem que est. g. quod quidem aliquis posset negare. non enim omne maius mensuratur a minori. quia linea trius palmarum non mensurat lineam octo palmarum: hanc autem obiectionem excludit philosophus dupliciter. primo quidem quia nihil differt ad propositum. utriusque praedictae gravitates. f. quod maior et minor sint commensurate: sic. f. quod minor maiorem mensuret: vel quod sint incommensurate: sic. f. quod minor maiorem non mensuret. eadem enim ratio sequitur utrobique. Necesse est enim quod minor aliquotiens sumptum: aut mensuret maius: aut excedat ipsum: sicut binarius: ter sumptus mensurat senarium. ter enim duo sunt. vi. quinarium autem non mensurat: sed excedit: sic igitur si gravitas. e. non mensuret gravitatem. g. sit ita quod ter sumpta mensuret quandam maiorem gravitatem. que excedit gravitatem. g. et ex his sumitur inconueniens sicut prius. quia si assumpserim ex corpore infinito tres magnitudines finitum quantitatem. b. d. magnitudinis ex his tribus compositae: erit tripla gravitas gravitatis. e. que ponitur esse gravitas corporis. b. d. gravitas autem tripla ad. e. est maior finitum praedicta: quam gravitas. g. que est gravitas corporis infiniti: quare sequitur idem impossibile quod prius. f. quod maior sit gravitas corporis finiti quam infiniti. Secundo ibi.

Adhuc autem etiam contingit commensuratas sumere. Nihil enim differt incipere. a. gravitate: aut a magnitudine: puta si sumatur commensurata gravitas ei quod est. g. ei. quod est. e. et ab infinito auferatur habens gravitatem in quo. puta. b. d. Deinde ut gravitas ad gravitatem. b. d. ad aliam fiat magnitudinem: puta ad. b. 3. Contingit enim infinita existente magnitudine quantumcunq. ablatum esse. His enim sumptis: commensurate erunt magnitudines et gravitates invicem.

Excludit eandem obiectionem modo: et dicit quod possumus sumere in demonstratione praedicta: quod due gravitates sint commensurate. ita. f. quod. e. commensuret. g. supra enim primo sumpta est magnitudinis pars. f. b. d. cuius gravitatem diximus esse. e. Et id dicit potuerat quod. e. non mensurat. g. nihil autem differt ad propositum utrum incipiamus a gravitate accipiendo partem eius quantumcunq. volumus aut a magnitudine sic sumpta: puta si incipiendo a gravitate sumat quaedam pars eius. f. e. quod mensuret totum. f. 3. et sequetur ab infinito corpore accipiamus aliquam partem. f. b. d. cuius gravitas sit. e. et deinde procedamus: ut supra. f. sicut se habet gravitas. e. ad gravitatem. g. ita se habeat magnitudo. b. d. ad aliam magnitudinem maiorem:

L5.
48.L6.
49.

que est. b. 3. et hoc ideo quod ex quo magnitudo totius corporis est infinita contingit auferri ex ea quicquid placuerit. hoc igitur modo sumptis partibus gravitatis et magnitudinis: sequitur quod magnitudines et gravitates erunt in vicem commensuratae. ita. scilicet quod maior gravitas mensurabit maiorem et similiter minor magnitudo maiorem. Et deinde cum dicit.

50.

Nec utique magnitudinem omnimodam esse aut anomomera nihil differret ad demonstrationem. Semper enim erit sumere equaliter gravia corpora ei quod est. b. d. ab infinito quantumcumque aut auferentes aut apponentes. Quia propter manifestum ex dictis quod non erit infiniti corporis finita gravitas. Infinita igitur si igitur hoc impossibile et infinitum aliquid esse corpus impossibile.

Excludit secundam objectionem: supponerat. n. esse magnitudines proportionales gravitatibus. quod quidem necesse est in corpore similium partium. cum enim sit videlicet partium similis gravitatis. necesse est quod in maiori parte sit maior gravitas. sed in corpore dissimilium partium hoc non est necesse. quod potest esse quod gravitas minoris partis excedat gravitatem maioris. sicut minor pars terre est gravior maiori parte aque. Hanc ergo objectionem excludit dicens quod nihil differt ad demonstrationes premissas virum magnitudo infinita: de qua loquimur quantum ad gravitates sit omnimoda vel homogenia. id est similium partium vel eiberosgenia. id est dissimilium partium. quod a corpore infinito possimus sumere quantumcumque voluerimus. vel apponendo. vel subtrahendo. Ita quod accipiamus aliquas partes habere equalem gravitatem parti primo sumptae. scilicet b. d. siue ille partes posterius assumptae sint maiores in magnitudine: siue minores. Si ergo primo acciperemus quod b. d. sit tricybitum: his gravitates. e. et accipiamus aliam multas partes: puta decem cubitorum habentes equalem gravitatem. idem erit ac si sumeretur alia pars equalis: habens equalem gravitatem. sic igitur sequitur idem inconueniens. Premissa igitur demonstratione: et exclusis objectionibus: concludit ex dictis quod infiniti corporis non potest esse finita gravitas. Relinquitur ergo quod sit infinita. Si ergo impossibile est esse gravitatem infinitam: ut statim probabit: consequens est quod impossibile sit esse aliquid corpus infinitum. Et deinde cum dicit.

51.

Sed adhuc quoniam infinita esse gravitates impossibile ex his manifestum.

Ostendit quod supponerat. scilicet quod non possit esse gravitas infinita: et in hoc destruit consequens premissae conditionis. Circa hoc autem duo facit. primo propositum quod intendit. et dicit quod adhuc ostendit manifestare ex his quod subsequitur quod impossibile sit gravitatem infinitam esse. Et secundo ibi.

Si enim tanta gravitas tanta in hoc tempore mouet tantum et adhuc in minori.

Probat propositum: et primo premitit quaedam suppositiones. secundo ex his arguit ad propositum ibi. (Necesse est ex his etc.) tertio excludit quaedam objectiones ibi. (Necesse si esset etc.) ponit autem primo tres suppositiones: quarum prima est. quod si gravitas tanta. id est alicuius determinate mensure. mouet tantum. id est per determinatam magnitudinem spacii. in hoc tempore. scilicet determinato: necesse est. quod tanta et adhuc. id est quod gravitas maior que habet tantam quantum in minor. et adhuc amplius. moueat per tantam magnitudinem spacii in minori tempore. quod quanto virtus motiva est fortior. tanto motus eius est velocior. et ita per transitum equale spacium in minori tempore ut probatum est in. vi. philosophiae secundae. Et secundam suppositionem ponit ibi.

Rec. 3.

Et analogiam quam grauitate habent tempora conuerso habebunt: puta si media gravitas in hoc du-

plum in medietate eius.

Et hec sequitur ex prima. si enim maior gravitas mouet in minori tempore: consequens est quod eadem analogia. id est proportio gravitatum et temporum conuerso. ita. scilicet quod si media gravitas mouet in tanto tempore. duplum gravitatis mouet in medietate eius scilicet temporis. Et tertiam suppositionem ponit ibi.

52.

Adhuc finita gravitas omnem finitam mouet in quodam tempore finito.

Et dicit quod finita gravitas mouet per finitam magnitudinem spacii in quodam tempore finito. Et deinde cum dicit.

Necesse igitur ex his si qua est infinita gravitas moueri quidem secundum tantum quantum finita: et adhuc non moueri quidem: eo quod proportionabiliter oportet secundum excellentias moueri. Contrarie autem maiori in minori: proportio autem nulla est infiniti ad finitum. Ad maiorem autem temporis ad maius finitum sed semper in minori. Ad minus autem non est.

Arguit ex premissis. si enim sit gravitas infinita. sequentur duo contradictoria. scilicet quod aliquid moueatur secundum eam. et quod non moueat. Quod moueatur quidem sequitur ex prima suppositione. quod si tanta gravitas mouet in tanto tempore: maior mouebit velocius. scilicet in minori tempore. quod ergo infinita gravitas est maior quam finita: si finita mouet secundum determinatum tempus per determinatum spacium. ut tertia suppositio dicebat: consequens est quod infinita moueat tantum et adhuc amplius. id est vel per maius spacium in equali tempore. vel per equale spacium in minori tempore. quod est velocius moueri. Sed quod aliquid non moueat secundum infinitam gravitatem sequitur ex secunda suppositione. oportet enim proportionabiliter aliquid moueri secundum excellentias. scilicet quod maior gravitas moueat in minori tempore. nulla autem proportio potest esse infinite gravitatis ad finitam minoris aut temporis ad maius: dummodo sit finitum: est aliquid proportio. sic igitur non erit aliquid tempus dare in quo infinita gravitas moueat: sed semper erit accipere aliquid moueri in minori tempore quam sit tempus in quo moueat gravitas infinita. cum non moueat ita quod possit dici: quod non possit aliquid moueri in minori tempore. Id autem non est minimum tempus accipere: quod cum omne tempus sit diuisibile. sicut et quodlibet continuum quolibet tempore est accipere aliquid minus partem. scilicet temporis diuisi. Sic igitur non potest esse gravitas infinita. Et deinde cum dicit.

53.

Necesse si esset. que utilitas utique esset. Alia. n. contra finita sumeretur in eadem proportione in qua infinita ad alteram maiorem. Itaque in equali tempore equalem utique moueret infinita finitae: sed impossibile.

Excludit quaedam objectionem: posset enim aliquis dicere aliquid esse minimum tempus. scilicet indiuisibile in quo mouet gravitas infinita. sicut et quidam posuerunt aliquas magnitudines esse minimas: et indiuisibiles. Sed hanc obuiationem excludit. et primo dicit quod inconueniens se sequitur si ponatur minimum tempus. et quod in hoc infinita gravitas moueret. secundo ostendit idem inconueniens sequi quolibet tempore etiam non minimo in quo infinita gravitas moueat ibi. (Sed adhuc necesse est etc.) dicit ergo primo quod etiam si esset tempus minimum: nulla utilitas ex hoc esset ponenti gravitatem infinitam. ad vitandum inconueniens: quibus enim ponamus minimum tempus: non tamen excludimus quin sit aliqua proportio huius minimi temporis ad tempus maius: eo quod hoc tempus minimum erit pars maioris temporis sic unitas est pars numeri vbi est aliquid proportio eius ad omnem numerum. Illud autem indiuisibile non habet

habet proportionem ad diuisibile quod non est pars eius sicut punctus non est pars linee. et ideo non est aliqui proportio puncti ad lineam accipiat ergo alia grauitas finita e contrario tanto maior grauitate finita: que mouebat in maiori tempore. Quod grauitas infinita in qua proportio temporis minimum grauitatis infinite se habet ad tempus maius alterius grauitatis finite. puta sit grauitas infinita. e. tempus minimum in quo mouet. b. grauitas aut finita. g. que mouet in maiori tempore quod b. scilicet in tempore. d. accipiat ergo alia grauitas tanto maior quod g. in qua proportio. d. excedit. b. et sic hec grauitas. f. sic ergo comparatio temporis sit secundum additionem grauitatis. legatur quod grauitas. f. que est finita moueat in eodem tempore cum grauitate infinita: quod est impossibile. Est autem attendendum quod sicut non est proportio puncti ad lineam ita etiam non est proportio instantis ad tempus quia instantans non est pars temporis. sic solum ista ratio tolleret si quis poneret quod grauitas infinita moueret in instanti quod est impossibile. ut probatum est in. vi. philosophorum. s. quod aliquis motus sit in instanti. Deinde cum dicitur.

Sed adhuc necesse liquidez in qualicunq; tempore finito mouet infinita: et aliam in ipso finitam grauitatem mouere quandam finitam.

Impossibile igitur infinitam esse grauitatem. Similiter autem et leuitatem et corpora: ergo infinitam grauitatem habendam et leuitatem impossibile.

Ostendit quod illud inconueniens sequitur in quocunq; tempore ponamus grauitatem infinitam mouere: etiam in tempore non minimo: et hoc est quod dicitur: quod si in qualicunq; tempore finito: etiam non minimo grauitas infinita moueret adhuc necesse est quod in ipso tempore aliqua grauitas finita moueat per finitum spacium. quod erit accipere excessum grauitatis secundum diminutionem temporis ut predictum est. sic igitur patet quod impossibile est esse grauitatem infinitam. et eadem ratio est de leuitate. s. quod impossibile est esse leuitatem infinitam.

Quod quidem igitur non est infinitum corpus palam per ea que secundum partem speculantibus hoc modo.

Lectio. xiiij.

Ostendit ostendit de singulis corporibus naturalibus: quod nullum eorum sit infinitum. hic ostendit communem rationem quod nullum corpus naturale sit infinitum. probatio. n. que est per medium commune perfectionem scientiam causat.

Circa hoc ergo duo facit. primo dicit de quo est intentio secundo ostendit propositum ibi. (Necesse itaque corpus omne etc.) Circa primum tria facit. primo ostendit epilogando. quod prius est dictum dicens: quod predicto modo considerantibus: manifestum est quod non est corpus infinitum per ea que sunt secundum partem. i. secundum proprias rationes singularium partium vniuersi. s. corporis quod mouet circulariter: et quod mouetur sursum aut deorsum. C. Secundo ibi.

Et vniuersaliter intendentibus: non solum secundum rationes eas: que in dictis nobis circa principia. Determinatum est enim et ibi vniuersaliter prius de infinito quomodo est: et quomodo non est: sed nunc et alio modo.

Ostendit quid immediate restat dicendum. et dicit quod idem potest esse manifestum si aliquis intendat vniuersaliter id est per medium commune. et hoc non est solum secundum illas rationes communes que posite sunt in lib. philosophorum ubi determinatum est de principiis communibus corporum naturalium. In tertio enim philosophorum determinatur vniuersaliter de infinito quomodo sit. et quomodo non sit. ostensum est ibi quod infinitum est in potentia. sed non in actu. Nunc autem determinandum est alio modo de infinito ostendit

do. s. vniuersaliter quod nullum corpus sensibile potest esse infinitum in actu. C. Tertio ibi.

Post hec autem intendendum vtriusque si non infinitum quidem corpus quod omne. Sed tamen adhuc tantum quidem ut possint esse plures celi. Forte enim utique quis hoc dubitabit: quoniam quemadmodum qui circa nos mundus constitutus est: nihil prohibet et alios esse plures quidem vno: non tamen infinitos. C. Primum autem dicamus vniuersaliter de infinito.

Ostendit quid sit determinandum immediate post ista. et dicit. quod postquam ostendimus hoc quod dictum est intentio nostra erit inquirere supposito quod totum corpus vniuersi si non sit infinitum. vtrum tamen totum corpus sit tante quantitatatis: quod possint ex eo esse plures celi. i. plures mundi. forte enim posset de hoc aliquis dubitare: an sit possibile. quod sicut iste mundus est constitutus circa nos: ita sint alij mundi plures vno. non tamen infiniti. Sed antequam hoc pertractemus: dicemus naturaliter de infinito: ostendendo. s. communibus rationibus quod nullum corpus sit infinitum. C. Deinde cum dicit.

Necesse itaque corpus omne: aut infinitum esse aut finitum: et si infinitum: aut anomionerum totum aut omionerum: et utique si anomionerum: aut ex finitis speciebus: aut ex infinitis.

Ostendit propositum. et primo per rationes naturales demonstratiuas. secundo per rationes logicas ibi. (Rationabiliter etc.) dico autem rationes demonstratiuas et naturales: que sumuntur ex propriis principiis scientie naturalis: cuius consideratio consistit circa motum. et actionem et passionem: que in motu consistunt ut dicitur in tertio philosophorum. primo ergo ostendit nullum corpus esse infinitum ex parte motus localis: qui est primus: et communis motuum. secundo naturaliter ex parte actionis et passionis ibi. (Quod autem omnino impossibile etc.) Circa primum duo facit. primo premitit quoddam diuisiones. secundo persequitur singula membra ibi. (Quod quidem igitur etc.) premitit ergo primo tres diuisiones: quarum prima est quod necesse est omne corpus aut esse finitum aut infinitum. et si quidem sit finitum: habemus propositum. si autem sit infinitum: restat secunda diuisio. s. quod aut sit totum anomionerum siue homegeneum: id est dissimilium partibus. sicut corpus animalis quod componitur ex caribus ossibus et nervis: aut est omionerum siue homogeneum. i. similitum partibus sicut aqua cuius quelibet pars est aqua. Si ergo sit totum dissimilium partium: restat tertia diuisio. vtrum. s. spes partium talis corporis sint finite numero. aut infinite. Si ergo probaretur quod non sunt infinite: neque iterum sunt infinite et quod iterum nullum corpus similitum partium sit infinitum. probatum est quod nullum corpus vniuersaliter est infinitum. C. Deinde cum dicit.

Quod quidem igitur non possibile est ex infinitis manifestum: si quis nobis sinat manere primas hypotheses. finitis. n. primis motibus entibus necesse et species simplicium corporum esse finitas: simplex quidem enim qui simplicis corporis motus. Simples autem finiti motus sunt. Necesse autem semper motum habere omne corpus physicum.

Probat singula predictorum. et circa hoc tria facit. primo ostendit quod non est possibile corporis dissimilium partium esse infinitas species partium eius. secundo ostendit quod non est possibile esse corpus infinitum dissimilium partium. ita quod spes partium sint finite ibi. (Sed tamen siquidem etc.)

Tertio ostendit qd corpus infinitum non potest esse similitudine partium ibi. Sed adhuc neque totum re. Pro ergo ostendit qd non est possibile aliqd corpus infinitum esse si qd permittat manere in sua veritate primas hypothesas. i. suppositiones prius factas. s. qd sunt sole tres spes motuum simplicium. Si. n. primi motus. s. simplices sunt finiti: necesse est qd spes corporum simplicium sunt finiti. et hoc ideo: qd motus ipsius corporum simplicium est simplex: ut supra habitum est: dictum est autem supra qd simplices motus sunt finiti. sunt. n. tres. s. motus qui est ad medium: et motus qui est a medio: et motus qui est circa medium. Iam autem ostendit qd si motus simplicium sunt finiti qd corpora simplicia sunt finita: qd necesse est qd omne corpus naturale habeat proprium motum. si autem essent infinitae spes corporum: motibus existentibus finitis: oporteret esse aliquas species corporum que non haberent motus: quod est impossibile. sic igitur ex hoc qd motus simplices sunt finiti. sufficienter probatur: qd species corporum simplicium sunt finite. oia. n. corpora mixta componuntur ex simplicibus. Unde si esset aliquod totum dissimilium partium quod componeret ex quocumque speciebus corporum mixtorum: tamen oporteret qd spes primorum componendum sunt finite. Quis etiam hoc non videat possibile qd finitorum elementorum: diversificent commixtionem in infinitum nec tamen aliqd corpus mixtum potest dici omnium similitudine partium: qd si partes eius quantitativae sunt similes specie: sicut quilibet pars lapidis est lapis. partes tamen elementales eiusdem sunt diverse secundum speciem: componit enim substantia corporum mixti ex corporibus simplicibus. Et deinde cum dicit.

Sed tamen siquidem ex finitis erit infinitum necesse est partium vnamquamque esse infinita. Dico autem puta aqua aut ignem: sed impossibile. Ostensum est enim: quoniam neque gravitas: neque leuitas est infinita.

Ostendit qd non est possibile esse corpus infinitum dissimilium partium. ita qd species partium sunt finite. et ad hoc inducit quatuor rationes. quarum prima est qd si corpus dissimilium partium infinitum existens ex partibus finitis specie componeret: oporteret qd quilibet partium esset infinita secundum magnitudinem. puta si aliquod corpus mixtum esset infinitum. elementis existentibus finitis: oporteret aerem esse infinitum aut aqua aut ignem. Sed hoc est impossibile. qd cum quodlibet eorum sit graue vel leue: sequetur secundum premissa: qd gravitas eius vel leuitas esset infinita. ostensum est autem qd nulla gravitas vel leuitas potest esse infinita. ergo non est possibile qd corpus infinitum dissimilium partium componatur ex finitis speciebus partium. potest autem aliquis obijcere qd non sequitur hac ratione facta qd vnaqueque partium sit infinita. esset. n. possibile totum esse infinitum: vna parte existente infinita secundum magnitudinem: et alijs existentibus finitis. Sed hoc reprobatur est in tertio philosophi corporum. si. n. vna pars esset infinita consumeret alias partes finitas propter excessum virtutis. potest tamen dici qd et hoc posito sequitur idem inconueniens. s. qd sit gravitas vel leuitas infinita. et id de hoc Aristoteles non curauit. Sed ad rationem ponit ibi.

Adhuc necessarium infinita magnitudine esse etiam loca ipsarum. Quare et motus infinitos esse omnium. Hoc autem impossibile: si ponamus veras esse primas hypothesas: et neque quod deorsum fertur in infinitum contingere ferri: neque quod sursum fertur secundum eandem rationem. Impossibile. n. fieri quod non contingit factum esse: similiter in tali et tanto et vbi. Dico autem si impossibile est factum esse albu aut cubitale: aut in egypto: et fieri aliquid horum impossibile. Im-

possibile igitur et ferri illuc vbi nullus quod fertur possibile peruenire.

Si. n. partes totius infiniti sunt infinite secundum magnitudinem. ostendit qd loca eorum sunt infinita secundum magnitudinem: qd loca esse equalia locatis: sed motus mensurat secundum magnitudinem loci in quem transit ut patet in. vi. philosophi corporum. ergo sequitur qd motus omnium partium horum sunt infiniti. sed hoc est impossibile si sunt vera ea que supra supposuimus. s. qd non veniat aliqd moueri deorsum in infinitum: neque etiam sursum quia deorsum est determinatum cum sit medium: et eadem ratione sursum est determinatum. Si. n. vnum contrariorum est determinatum: et aliud. Et hoc etiam hic ostendit qd id quod est contra omnibus motibus. videmus. n. in transmutatione que est secundum subiectum impossibile est id fieri quod non potest esse factum. sicut non potest fieri a finis rationalis. qd impossibile est a finem esse tale: et sic est in tali. s. in motu que est secundum locum. Si. n. impossibile est qd aliquid quod nigrum sit factum albu: sic corpus impossibile est qd fiat albu. Et si aliquid impossibile est qd sit formica: impossibile est qd ad hoc moueat. et si impossibile est qd aliquid sit in egypto: puta danubius. impossibile est qd ad id moueat. Et huius ratio est. qd nam nihil facit frustra. esset autem frustra si moueret ad id ad quod est impossibile peruenire. sic igitur impossibile est qd aliquid moueat localiter ad illud ad quod non potest peruenire. Hoc est autem transitum locum infinitum. Si igitur loca essent infinita: nullus esset motus: quod cum sit impossibile. non potest esse qd partes corporum infiniti dissimilium partium: sunt infinite in magnitudine. Et tertiam rationem ponit ibi.

Adhuc si et discreta sunt: nihil minus continget utique ex omnibus ignem infinitum esse.

Ostendit. n. alijs dicere qd non est vnum primum infinitum sunt quae partes discrete. i. distincte: et non continue infinite: sic demodum posuit infinita corpora diuisibilia. et sic anaxagoras posuit infinitas partes similes: s. ipse dicit qd ex hac parte nihil minus sequitur inconueniens. qd si sunt infinite partes ignis non continue: nihil prohibet illas omnes coniungi. et sic fieri ex oibus vnum ignem infinitum. Et quartam rationem ponit ibi.

Sed corpus erit vndique distensiones habens.

Ista quoque quomodo possibile est plura quidem dissimilia: vnumquodque autem eorum infinitum esse: vndique enim vnumquodque oportet infinitum esse.

Cum enim aliquid dicitur esse infinitum: oportet qd infinitum accipiatur secundum propriam eius rationem. puta si dicamus lineam esse infinitam intelligemus qd sit infinita secundum longitudinem. superficies secundum longitudinem et latitudinem. Corpus autem secundum longitudinem latitudinem et profunditatem. Corpus enim distendit ad omnem partem. qd huius omnes dimensiones. ut supra dictum est. Et sic si corpus dicatur infinitum: ostendit qd sit infinitum ad omnem partem. et ita ex nulla parte erit aliqd extra ipsum. Non ergo est possibile qd in corpore infinito sint plura dissimilia: quorum vnumquodque sit infinitum: qd non est possibile esse plura infinita secundum predicta. Et deinde cum dicit.

Sed adhuc neque totum omnium continet infinitum esse. Primum quidem enim non est aliud preter istos motus. Debit igitur vnus horum: si autem hoc acciderit aut gravitatem in finitam aut leuitatem esse infinitam. Sed adhuc non possibile corpus quod circumsertur. Impossibile enim infinitum circumserrum. Nihil enim differt hoc dicere qd celum dicere infinitum esse. Hoc autem ostensum est qd non est possibile.

Sed adhuc neque oino infinitum contingit moueri: aut enim secundum naturam mouebit: aut violentia: et siquidem violentia: est ipsi et qui secundum naturam

Sec. 7.
L6.
58.

Sec. 9.

L6.
59.

L6.
60.

L6.
61.

L6.
62.

Quare et locus alius equalis in que fert: hoc autem impossibile.

Ostendit qd corpus infinitum non potest esse similitum partium: et hoc duobus rationib⁹. quarum prima est qd cuiuslibet corporis naturalis oportet esse aliquem motum localem: non est aut alius mot⁹ preter istos qui supra dicti sunt. quorum. s. vnus est circa medium. ali⁹ a medio et tertius ad medium: sequitur ergo qd habeat vnus istorum motuum: sed hoc est impossibile: qd si moueatur sursum vel deorsum: erit graue vel leue: et ita accidet gravitatem et leuitatem esse infinitam: quod est impossibile s^m premissa supra: et non est possibile qd moueatur circulariter: qd est impossibile in infinitum: quod est impossibile: qd si dicatur celum infinitum: quod est impossibile. vt supra ostensum est. non ergo contingit totum corpus infinitum esse omogeneum. **S**ecunda rone potest ibi. (Sed adhuc neqz omnino etc.) que sequit^r ex coi ratione motus localis. si eni sit corpus similitum partium infinitum: sequitur qd nullo modo possit moueri. qd si moueretur aut mouebitur s^m naturam aut s^m violentiam. Si aut sit ei aliquis motus violentus. sequitur qd etiam sit ei aliquis motus naturalis. qd motus violentus contrariatur motui naturali vt supra habitum est. Si autem aliquis sit ei motus naturalis. sequit^r qd sit etiam aliquis locus equalis sibi. in quem naturaliter fertur. qd motus naturalis est eius quod fertur in proprium locum. hoc aut est impossibile: qd sequer^r qd sint duo corporalia loca infinita. quod est eque impossibile sicut qd corpus infinitum moueatur. Si ergo omne corpus naturale mouetur: sequitur qd nullum corpus naturale sit infinitum. Est tamen attendendum qd hec ratio non procedit nisi de motu recto. Nam id quod mouetur circulariter non mutat totum locum subiecto. sed soluz ratione vt probatur in philosophorum. sed qd corpus infinitum non possit moueri circulariter supra multipliciter est ostensum.

Quod autem omnino impossibile infinitum a finito pati aliquid: aut facere finitum: ex his manifestum. Sit enim finitum in quo. a. finitum autem in quo. b. **T**ps aut in quo mouit aliqd aut motu e. g. Si itaqz ab. a. calefactu est: aut latu e: aut aliud aliqd passum e: aut et quodcuqz motu e in tempore in quo. g. Sit. d. eo qd e. b. min⁹ et minus inequali tpe minus moueat. Sit aut quod in quo. e. ab eo quod. d. alteratuz. Quod itaqz est. d. ad. b. e. erit ad finitum aliqd puta. f. **S**it itaqz equale quidem inequali tempore: eque alterans: minus aut inequali minus. Maius aut tatum aut quantum analoguz erit quodcuqz maius ad minus. **N**on igitur infinitum a nullo finito mouebitur in nullo tempore. **M**inus eni aliud in equali a minori mouebitur: ad quod quidem analogum finitum erit. **I**n finitum enim ad finitum in nulla proportioe est. **Lec. xiiij.**

Ostendit philosophus ostendit qd non est infinitum corpus ratione accepta ex parte motus localis. hic ostendit idem coniori rone. que. f. accipitur a motu in coi siue ex actione vel passione que cocomitantur omne motum. Et circa hoc tria facit. primo proponit qd intendit. 2. pbat propositum ibi. (Sit eni infinitum etc.) 3. recludit quandaz obiectiones ibi. (Sed t⁹ et qnqz etc.) Dicit ergo p⁹ qd ex his que sequit^r manifestum est qd corpus infinitum non solu non pot moueri localiter.

sed qd vniuersaliter non potest aut pati aut agere aliquid in corpus finitum. Deinde cu dicit (Sit eni infinitum etc.) probat nullum corpus sensibile esse infinitum tali rone. Nullum corpus infinitum hz virtutem actiuam aut passiuam aut vtranqz: sed omne corpus sensibile habet vtrum actiuam aut passiuam. aut vtranqz. ergo nullum corpus sensibile est infinitum. Circa hoc ergo duo facit. primo pbat maiore. 2. pbat minore. et pclusionem ibi. (Si igit o⁹ corp⁹ etc.) Circa primum duo facit. p⁹o pponit qd intendit. et dicit manifestum esse ex his que dicent^r qd non solum impossibile est infinitum moueri localiter. sed vniuersaliter est impossibile infinitum pati aliquid. vel etia agere in aliquo corpore finitum. Secundo ibi. (Sit. n. infinitum etc.) probat propositum et primo ostendit qd infinitum non patit a finito. 2. ostendit qd finitum non patit ab infinito ibi. (Neqz vtiqz infinitum etc.) dicit ergo primo qd si corp⁹ infinitum patitur a finito: sit corpus infinitum in quo est. a. corp⁹ aut finitum in quo est. b. et qd omnis motus est in tempore. sit tps g. in quo mouit a. aut a. motu est. Si ergo ponam⁹ qd a. quod est corpus infinitum a. b. quod est corp⁹ finitum sit alteratum. puta calefactu. aut latu idest motum s^m locum: aut aliquid passum: puta infrigidatum aut humectatu: aut quocunqz modo motu i tepore g. accipiamus vnam partem b. mouentis. que sit d. et nihil refert ad propositum si. d. esset quoddam aliud corpus minus qd b. manifestum est qd minus corpus mouet minus mobile in equali tempore. hoc tamen supposito qd in minori corpore sit minor virtus. quod oportet esse. si sit corpus similitum partium. minor autem virtus in equali tempore mouet minus mobile. sit ergo corpus. c. quod alterat aut qualitercuqz mouetur a. d. in tempore. g. ita qd intelligamus corpus. e. esse partem totius infiniti quod e a. sed qd ta. d. qz. b. est finitum. et quocunqz duoz finitorum corporum. est aliqua proportio adinuicem. s³ illa proportionem quam habet. d. ad. b. accipiamus proportionem corporis. e. ad quodcuqz corpus maius finituz. puta qd sit. f. hac igitur positione facta ponit qualdam suppositiones: quarum prima est qd alterans equale in magnitudine et virtute. in equali tempore alterat equale corpus. Secda est qd minus corpus alterans in equali tpe alterabit minus. ita. f. qd tantum erit corp⁹ motu min⁹ altero corpe moto: q⁹tu erit analogum quodcuqz maius. g. ad minus. idest q⁹ta est pportio excessus maioris corporis mouentis ad minus. Ex premissis igitur concludit qd infinitum a nullo finito potest moueri s^m quodcuqz tempus. qd aliqd minus qz infinitum mouebitur in equali tepore ab illo minori qz sit corpus mouens infinitum. s. e. quod est minus qz. a. mouebitur a. d. quod e minus qz b. s^m premissa. Id aut quod est analogum ad. e. i. in eadem proportione se habens ad. e. sicut. b. ad. d. est quoddam finitum: non. n. potest dici qd ipm infinituz quod e. a. se habeat ad e. sicut b. se habet ad d. qz infinitum ad finitum nullam proportionem habet. supposito aut qd aliquo finituz se habeat ad. d. sicut. b. ad. d. erit comutatim dicere. qd sicut. d. se habet ad. e. ita. b. se habet ad illud finitum. Sed. d. mouet. e. in tpe. g. ergo. b. mouet finituz in tpe. g. sed in hoc tpe positu est. b. mouere. a. ergo finituz in tpe eode. mouebit finitum et infinitum. Deinde cu dicit.

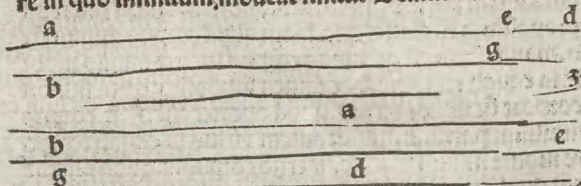
Sed adhuc neqz infinitum in nullo tepore mouebit finitum. Sit enim in quo. a. infinitum. b. vo finitum tempus in quo. g. Igitur. d. in. g. min⁹ eo qd est b. mouebit: sit 3. Quod itaqz est b. et 3. tum ad 3. e. sit habens eandem proportionem ad d. mouebit igitur e. b. 3. in. g. Infinituz igitur et finitum in equali tempore alterabunt: sed impossibile. In minori enim qd minus supponebatur:

ca. 7
Lec. 11.
L5.
63.
L5.
66.

L5.
65.

sed semper sumptum tempus idēz faciet. Quia re non erit tempus: neqz vnuz in quo mouebit.

Probat qd infinitum corpus nō mouet corpus finitū in aliquo tempore. 7 primo ostendit qd non mouet in tēpore finito. secūdo qd nō mouet in tpe infinito sibi. (Sed adhuc infinito 7c.) dicit igitur primo qd neqz etiam corpus infinitū mouebit corpus finitū in nullo tpe scz dēterminato. Si enī datur p̄trariū sit corpus infinitū in quo ē a. corpus vō finitū qd ab eo mouet. sit. b. vt. b. 3. tēpus aut in quo mouet. sit g. d. aut sit quedā pars finita corporis infiniti quod est a. Et qz minus in equali tpe minus moueat min⁹ corp⁹ eo quod est b. 7 sit id minus. 3. qd est pars eius: qz igitur totum b. 3. habet aliquā proportionē a. 3. accipiatur qd sicut totū b. 3. se hz ad 3. ita e. se habet ad d. quoz vterqz est pars finiti. ergo cōmutatim que est proportio d. ad 3. eadē est p̄portio e. ad. b. 3. sed d. mouet 3. in. g. tpe. ergo si in hoc tpe b. 3. mouebat ab a. corpe infinito: sequit qd infinitū 7 finitū moueat in eodem tpe vnū 7 idē mobile. sic igitur impossibile ē qd finitū moueatur ab infinito i tpe g. Et idē sequitur. quodcūqz aliud tps finitum sumatur. nullū ergo tps finitū est dare in quo infinitum moueat finitū. Deinde cum dicit.

Sed adhuc in infinito tempore non est mouisse: neqz motum esse: finem enim nō habet. Factio autem 7 passio habent.

Ostendit qd neqz hoc potest esse in tempore infinito. nō enim contingit qd in tēpore infinito aliquid mouerit vt motum sit. qz tempus infinitum non hz finem: ois aut actio vel passio habet finem. nihil enim agit vel patitur nisi vt perueniat ad aliquem finem. Relinquit igitur qd infinitū nō moueat finitū in tpe infinito. Deide cū dicit.

L5. 66.

Neqz infinitum vtiqz ab infinito contingit nihil pati: sit enim a. infinitum 7 b. Tempus aut in quo passum ē b. ab. a. in quo. g. d. Quod aut in quo e. infiniti pars: qz totū b. passum est nō in equali tempore hoc ipsū mouetur. Supponatur enim in minori tēpore moueri min⁹. Sit enim motum ab a. in d. Quod itaqz d. ad g. d. est ad aliquid eius quod ē b. finitum hoc igitur necesse ab a. motum esse in g. d. tempore: ab eodem enī supponatur in pluri 7 minori tempore maius 7 minus pati q̄cūqz proportionabiliter tempore diuisua sūt. **I**n nullo igitur tempore finito possibile infinitum ab infinito motū eē in infinito igitur. Sed infinitum tempus nō habet finem. Quod autē motum esse habet.

L5. 67.

Probat qd infinitum non moueat infinitum. 7 dicit qd infinitum non cōtingit aliquid pati ab infinito s̄m quācūqz speciem motus. Alioquin sit corp⁹ infinitū agēs in quo est a. 7 corpus infinitum patiens in quo est b. tēpus aut in quo b. passum est ab a. sit d. g. sit aut e. pars infiniti mobilis: quod est b. qz ergo totū b. passus est ab a. in toto tēpore quod est d. g. manifestum est qd e. quod est pars eius: non mouetur in toto hoc tpe. oportet enī supponere qd ab eodem mouente minus mobile mouea-

tur in minori tempore. q̄sto enī mobile magis vincitur a mouente: tanto velocius mouet ab ipso. sit ergo qd e. quod est minus q̄z b. moueatur ab a. i tpe d. quod ē p̄ totū tps. g. d. aut ad g. d. est aliqua p̄portio cu vtrūqz sit finitū. Accipimus aut qd eandē p̄portioē habeat e. ad aliquā partē ipsius mobilis infiniti maiorem: q̄z scz. d. habet ad. d. g. sit ergo istud infinitum magis q̄z e. necesse est qd moueat ab a. in. g. d. tpe. opz enī supponere qd ab eodē mouere moueatur maius 7 min⁹ mobile in maiori 7 minori tēpore: ita qd sit diuisio mobilium s̄m p̄portioē tēporum: qz igitur p̄portio illi⁹ finiti ad e. est sicut p̄portio totū tps. g. d. ad. d. o3 cōmutatim dicere qd p̄portio totū tps. g. d. ad illud mobile finitū maius: sit sicut p̄portio tps. d. ad mobile e. sed e. mouet ab a. in tpe. d. ergo illud finitū maius mouebitur ab a. in tpe. g. d. 7 sic in eodē tpe mouebitur finitū 7 infinitū. quod est impossibile. 7 idem inconueniens sequitur quodcūqz tēpus infinitum accipiatur: sic igitur impossibile est qd infinitum moueat ab infinito in tpe finito. Relinquitur igitur si moueatur. qd moueat in infinito tpe: sed hoc est impossibile. vt supra ostensū est: qz infinitum non habet finē. omne aut quod mouet: habet finē qz si totus motus celi nō haberet finem. vna tamē circulatio habet finē. Sic igitur manifestū est qd infinitum non habet virtutē actiuā neqz passiuā. Deinde cū dicit.

L5. 70.

Si igitur omne corpus sensibile habet virtutem actiuam 7 passiuam: aut ambo: impossibile corpus infinitum sensibile esse.

L5. 68.

Assumpta minori infert p̄conē dices. qd omne corp⁹ sensibile habet virtutē actiuam aut passiuā. aut vtrūqz. dicitur aut corpus sensibile ad differentiam corporis mathematici: ita qd corp⁹ sensibile dicat omne corpus naturale: quod in quātū huiusmodi: natū est mouere 7 moueri: sic ergo cōcludit qd impossibile est aliquid corpus sensibile esse infinitum. Deinde cum dicit.

L5. 69.

Sed tamen 7 quecūqz qdem corpora in loco oia sensibilia. Non est igitur corpus infinitum extra celū neqz vnum: neqz simpliciter: neqz s̄m quid nihil. Igitur omnino corpus extra celum nullum. Si qdem. n. intellectuale erit in loco: si vō sensibile erit in tempore: extra. n. 7 intra locum significant. Itaqz erit 7 sensibile. Sensibile autem nullum non ens in loco.

Excludit quandam obiectionem: quia posset aliqz dicere qd sit aliquid corpus extra celum intelligibile quod sit infinitum. 7 dicit qd omnia corpora q̄ sunt in celo sūt sensibilia. nō enim sunt corpora mathematica: qz talib⁹ non debetur locus nisi s̄m metaphoram vt dicitur in primo de generatione. locus enim non queritur nisi p̄pter motum vt dicitur in. 4. phisicorum. non autem mouentur nisi corpora sensibilia 7 naturalia. naz mathematica sunt extra motum: sic igitur manifestum est qd quācūqz corpora sunt in loco: sunt sensibilia: 7 ex hoc cōcludit qd corpus infinitum nō sit extra celum neqz simpliciter. scz corpus infinitum neqz s̄m quid vel vsum ad aliquid. i. corpus finitum: cū enī corpus omne sit finitum vel infinitum. sequitur qd nullum omnino corpus sit extra celū qz si dicatur qd sit intellectuale: sequitur qd sit in loco. ex quo ponitur extra celum. extra enim 7 intra significant locum: sic igitur relinquitur qd si aliquid corpus sit extra celum finitum vel infinitū: qd sit sensibile: eo qd nullum sensibile corpus est quod non sit in loco: qz etiam celum quodammodo est in loco vt patet in. 4. phisicorum: manifestum est autem s̄m hoc vniuersaliter. qd nullum corpus intelligibile: neqz finitum neqz infinitum est extra celum: qz extra significat locum. Nihil autē est in loco nisi corpus

Lec. 18.

Lec. 1.

Lec. 7.

L5. 70.

L5. 71.

L5. 72.

nisi corpus sensibile. manifestum est etiam. qd nullū corpus infinitum sensibile est extra celum. ostensum est enī supra. qd nullū corpus sensibile est infinitum. qd autē corpus sensibile finitū sit extra celū: nō videtur hic probari sed supponi: nisi forte per hoc. qd omne corpus sensibile est in loco. omnia autē loca continentur infra celum. qd determinantur tribus motibus localibus supra positis: scz qui sunt circa medium: a medio et ad medium.

L5.
70.

Rationabilius autem est conari. et sic neqz enim in circuitu possibile est moveri infinitum omnium ens.

Medium quidem infiniti non est. Quod autem in circuitu circa medium mouetur. Sed et neqz in rectum possibile est ferri infinitum. Oportebit. n. alterum esse tñ locum infinitum: in quem fertur fm naturā: et aliū tñ: in quem preter naturā. Lec. xv.

Ratio pbs ostendit nullū esse corpus infinitum rationibus phisicis. i. que sumunt ex principiis sciētie naturalis: hic ostendit idem rationibus logicis. i. que sumunt ex aliquibus cōioribus principiis. vel aliquibus probabilibus et nō necessariis: et hoc est qd dicit: est. i. cōtingit conari ad ppositum ostendendum rōnabilius. i. per viā logicā sic scz fm rōnes sequētes. vnde alia littera planior est que sic habet. Magis at logice argumentari et. Sic primo autē ostēdit ppositum de corpe infinito pino. et de nō cōtinuo ibi. Sit autē nō cōtinuū et. Circa primū duo facit. primo ostēdit qd corpus infinitū similis ptiū existens non pōt moveri circulariter: quod qdem pbat per hoc qd infiniti non est aliquod mediū sicut nec extremū: motus at circularis ē circa mediū: vt supra habitū est. ergo et. ostēdit tribus rationibus qd nō est possibile. qd tale corpus infinitū motu recto moueat. quaz prima talis ē. Omne corp⁹ qd mouet motu recto: pōt moveri nāliter et per violentiam. Quicquid autē mouet per violentiā hz aliqū locū i quē mouetur violenter. et omne qd mouetur nāliter: hz aliquem locum in quē mouet nāliter. locus autē omnis est equalis locato. sic ergo sequet qd sint duo loca tāta: qz tūm est corpus infinitū: in quoz vnū mouet violenter et in aliū nāliter. hoc autē ē impossibile scz qd sint duo loca infinita sicut et qd sint duo infinita corpa: vt supra habitū est. Relinquit ergo qd nullū corpus nāle sit infinitū. Clidetur autē vtiqz ratio logica esse qd pcedit ex eo qd cōtingit corpi infinito inqz tūm est infinitū. siue sit mathematicum. siue sit nāle scz habere mediū. et non habere aliquod equale extra se. supra autē posuit aliqua similia sed nō tāqz principalia sed tanqz assumpta ad manifestationem aliorum. Sedam rōnem ponit ibi.

L5.
71.

Adhuc siue natura hz motū eius qd in rectū: siue violentia mouet. Atroqz modo oportebit infinitam esse mouentem potentiam. Que enī infiniti infinita et infiniti infinita virtus. Quare erit et mouens infinitū. Ratio autē in his que de motu qd nullū hz infinitū virtutē finitū: neqz infinitam finitam. Si igitur fm naturam et preter naturam contingit moveri: erunt duo infinita: qd quidem mouens sic et quod mouetur.

Ratio talis est siue dicat qd corpus infinitū mouetur motu recto nāliter: siue per violentiā siue vtroqz modo et dicere qd sit potentia mouēs corpus infinitū. ostensum est enī i. 7. et 8. phisicorum qd omne quod mouet: ab alio mouet: nō solū in his que mouentur p violentiā: de quibus magis est manifestum. sed etia in his que mouent

Lec.
Lec.
2.

naturaliter. sicut corpora graua et leua mouentur a generante: vel remouente prohibens: cum autē fortius nō moueatur a debiliori: impossibile est qd infinitum cuius virtus infinita: moueat a potentia finita mouentis. vñ relinquatur qd oportet potentiā mouentis esse infinitā. Manifestum est autē. qd si potentia sit infinita erit rei infinite et eouerso si corpus infinitū ē: opz qd virt⁹ sit infinita: si ergo est corpus infinitū quod mouetur: necessē est qd corpus mouens sit et infinitum. probatum est enī in his que de motu. j. in octauo phisicorum. qd nullū finitorū habet virtutē infinitam: nec aliquod infinitoz hz virtutē finitā: sic igitur patet: qd si sit corpus infinitū qd mouetur motu recto: oportet qd moueatur a corpe infinito. si ergo ponamus qd corpus infinitū contingit moueri. et fm naturā et preter naturā. sicut ptinget fm vtrūqz modū: qd sint duo infinita. scz illud quod mouet sic: id est naturaliter vel violenter. et aliud quod mouetur. hoc autē est impossibile qd sint duo corpa infinita. vt supra ostensum est. ergo non est possibile esse corpus infinitum qd moueatur motu recto. hec etiam ratio logica est: qz pcedit ex communi pprietate infiniti corporis. quod scz nō habeat extra se aliud corpus equale. Idem autē ex hac ratione concludi non solum qd sint duo infinita sed plura. Nam si corpus infinitum mouet naturaliter. corp⁹ naturaliter ipsū mouens erit infinitū. et qd contingit ipsū moueri violenter. corpus quod mouet ipm violētē erit infinitum et sic erunt tria infinita. Rurſus qd motus qui est violentus vni est naturalis alteri. vt supra dictum ē: sequitur qd etiā sit aliud corpus infinitū quod nālit hoc modo moueat a virtute infinita. Tertiā rōnem ponit ibi.

Lec.
zi.

Adhuc mouēs qd infinitū aliquid est: si qd n. ipsū seipm animatū erit. Hoc autē quō possibile infinitū esse aial. Si autē aliud aliquid mouens: duo erunt infinita et mouens et quod mouetur: differentia fm formam et virtutem.

L5.
72.

Et hec quidem ratio inducitur. ad excludendum obuiationem quandam ad predictam rationē. posset enim aliquid dicere qd corpus infinitū mouetur naturaliter nō quidem ab alio sed a seipso sicut animalia dicuntur seipsa mouere. et sic non sequitur esse duo corpa infinita: quod premilla ratio concludebat: et ideo proponit qd necessē ē dicere si sit corpus infinitum: qd mouens ipm sit aliquid aliud: qd si moueret seipm esset animatum. hoc enim est proprium animalium qd seipsa moueant. si ergo corpus infinitum sit mouens seipm: sequitur qd sit animal infinitum: sed hoc non videtur esse possibile: qz omne aial habet determinatam figuram et determinatam proportionem partium ad totum qd non competit infinito: sic igitur non potest dici qd infinitum moueat seipm. Si at dicatur qd aliquid aliud moueat ipsum: sequitur qd sint duo infinita. scz mouens et quod mouetur. et ex hoc sequit qd differunt fm speciem. et virtutem qz mouens comparatur ad mobile. sicut actus ad potentiam. hoc autem ē impossibile sicut prius dictum est. Deinde cum dicit.

Si autē nō cōtinuū totū: hz quēadmodum dicit democritus et leucippus determinatum vacuo: vnū necessariū esse omnium motū. Determinata sunt quidē igitur figuris. Naturam autē esse dicunt ipsoz vnā. quēadmodū si aurū vnū qd qz sit segregatum. Horū autē quēadmodū dicim⁹ necessariū esse eundē motū. Abi enim vnus bolus: et tota terra fertur: et totus quidē ignis et scintilla in eundem locum. Quare neqz leue simpliciter nullum erit corporum si oia habent graui-

L5.
73.

tatem. Si autem leuitatem grade nulli erit.

Ostendit non esse infinitum non primum sed distinctus per interpositionem vacui. sicut posuerunt democritus et leucippus. Et hoc ostendit tribus rationibus: circa quarum primam dicit quod si infinitus non sit unum totum primum: sed sicut dicunt democritus et leucippus quod distinguatur vacuo intermedio: ponebant enim quod corpora indiuisibilia non possunt inuicem coniungi: nisi vacuo mediante: secundum autem horum ponere sequitur quod necessarium sit omnium esse unum motum. dicebant enim quod ista corpora indiuisibilia infinita sint determinata id est distincta ad inuicem solummodo per figuras: in quibus sunt tres unius eorum est pyramidale: aliud sphericum: aliud cubicum. et sic de aliis: et tamen dicunt naturam omnium eorum esse unam: sicut si quis dicat quod unumquodque eorum per se separatim sit de natura auri: si autem eorum est una natura: necesse est quod sit unus et idem motus eorum non obstante quod non sint minime partes corporum: quod idem est motus totius et partis sicut totius terre. et unius boli. id est unius particule: et totius ignis: et unius scintille. Si ergo omnia sunt eiusdem nature: et habent eundem motum: aut omnia mouentur deorsum. quasi habentia grauitatem: et sic nullum corpus erit simpliciter leue: cum omnia corpora dicantur esse ex his composita: aut omnia mouentur sursum quasi habentia leuitatem. et sic nullum corpus erit graue: quod est impossibile. Secundam rationem ponit ibi.

74.

Adhuc si grauitatem habet aut leuitatem: erit aut extremum aliquid totius: aut medium. Hoc autem impossibile infinito ente. Totaliterque ubi non est medium: neque extremum: neque hoc quidem sursum: hoc autem deorsum. Nullusque locus erit corporibus latitudinis. Hoc autem non existente: motus non erit. Necesse enim moueri aut secundum naturam aut preter naturam. Hoc autem determinata sunt locis propriis et alienis.

Et hec talis est: omne corpus graue mouetur ad medium: omne autem corpus leue mouetur ad extremum. si ergo aliquid vel quodlibet predictorum indiuisibilium corporum haberet grauitatem aut leuitatem: sequeretur quod totius spatium contineretur indiuisibilium corporum: et vacuis intermediis sit aliquid extremum aut medium: sed hoc est impossibile cum totum istud spatium sit infinitum. Relinquitur ergo hanc positionem esse impossibilem. Et quod hec ratio valet ad destruendum infinitum qualitercumque infinitum ponatur: sine sicut continuum siue sicut non continuum. Ideo hanc eandem ulterius ponit eorum subdit. (Totaliterque etc.) et dicit quod vltimum possumus dicere. quod ubi non est medium et extremum ibi non est sursum quod est extremum neque deorsum quod est medium: quibus subiectis nullus locus erit quo corpora ferantur motu recto. feruntur enim sursum vel deorsum. sublato autem loco nullus erit motus. et omne quod mouetur necesse est moueri aut secundum naturam aut preter naturam. quod quidem determinatur per loca propria et aliena. Nam motus naturales dicuntur quibus corpora mouentur ad loca propria. motus autem violenti dicuntur: quibus mouentur ad loca aliena. hoc autem est impossibile quod motus auferatur a corporibus ergo impossibile est ponere infinitum. Tertia rationem ponit ibi.

75.

Adhuc si ubi preter naturam aliquid manet aut fertur: necesse cuiusdam esse alterius hunc motus secundum naturam. Hoc autem credibile ex inductione. Necesse igitur neque omnia grauitatem habere aut leuitatem: sed hoc quidem: hoc autem non. Quod quidem igitur non est corpus omnino infinitum: ex his manifestum.

Dicit quod motus ad quem mouetur aliquid preter naturam vltimum in quo quiescit preter naturam. necesse est quod sit cuiusdam alterius secundum naturam ad quem. scilicet naturaliter mouetur. et in quo naturaliter quiescat. et hoc credibile sit ex inductione. Nam

terra mouetur sursum preter naturam: ignis vero secundum naturam: et e converso ignis deorsum preter naturam: terra vero secundum naturam. videmus autem quedam moueri deorsum. et quedam sursum: si autem ista que mouentur sursum. mouentur preter naturam: oportebit dicere aliqua alia esse que mouentur sursum secundum naturam: similiter si ponatur quod ea que mouentur deorsum: mouentur preter naturam: necesse est ponere alia que mouentur deorsum secundum naturam. Unde non omnia habent grauitatem. neque omnia habent leuitatem secundum positionem predictam: sed hec quidem habent grauitatem que naturaliter mouentur deorsum. hec autem non que naturaliter mouentur sursum. Ultimo autem epilogoando concludit manifestum esse ex predictis. quod omnino non est corpus infinitum. scilicet infinitum continuum: neque infinitum distinctum per interpositionem vacui. dicuntur autem hec vltime rationes: logice: quod procedunt ex quibusdam probabilibus nondum plene probatis.

Quia autem neque plures possibile est esse celos dicimus. Hoc enim dicimus intendendum: si quis non putat vltimum omnium esse de corporibus quod impossibile est esse extra mundum. scilicet

de quocumque ipsorum: sed solum in infinite positum dictam esse rationem. Lec. xvj.

Ostendit plures ostendit quod vniuersum non est infinitum magnitudine: hic ostendit quod non sunt plures mundi numero necum quod sint infiniti. et primo dicit de quo est intentio. scilicet de ereque oppositum ibi. (Quia enim et manet etc.) dicit ergo primo: quod quod ostendit quod corpus totius vniuersi non est infinitum: restat dicendum quod non est possibile esse plures celos. id est plures mundos. Ita enim supra diximus quod de hoc erat intendendum. Est autem considerandum quod supra plures fecit mentionem. quod extra celum non est aliquid corpus neque finitum neque infinitum. ex quo sequitur quod non est alius mundus preter istum. est enim aliquid corpus extra celum: et ideo si sufficenter est supra probatum quod extra celum non sit aliquid corpus neque finitum neque infinitum: nihil restaret probandum: sed si quis non putat quod si superioribus sit ostensa vltimum de corporibus: quod scilicet impossibile sit quodcunque eorum esse extra mundum. sed solum quod ratio supra sit inducta de corporibus que ponuntur esse infinita. secundum hoc adhuc restat videndum an sit possibile esse plures celos siue plures mundos. Deinde cum dicit.

Omnia enim et manent et mouentur secundum naturam et violentia: et secundum naturam quidem in quo manent non violentia: et feruntur: et in quem feruntur et manent. In quo autem violentia et feruntur violentia et in quem violentia feruntur: violentia et manent. Adhuc si violentia ista latitio contraria secundum naturam.

Probat oppositum. et primo ostendit. quod tamen est vniuersus mundus. et igitur an possibile sit esse plures mundos ibi. (Quod autem non solum vniuersus). Circa primum duo facit. primo ostendit esse trimodo vniuersum ratione septima ex inferioribus corporibus ex quibus ostendebat mundum existere. et ostendit idem conueniens esse ex vltimis corporibus tam inferioribus quam celestibus ibi. (Adhuc autem et per eas etc.). Circa primum duo facit. primo inducit rationes ad oppositum ostendendum. scilicet probat quod dicitur quod supposuerat ibi. (Quod autem est aliquid etc.). Circa primum ponit tres rationes. scilicet incipit ibi. (Adhuc necesse etc.). tertia ibi. (Sed adhuc etc.). Circa primum duo facit. primo permittit tres suppositiones: quod prima est. quod omnia corpora quiescant et mouentur tam secundum naturam quam preter naturam quod quidem habet veritatem in corporibus inferioribus. que cum sint generabilia et corruptibilia: sicut per vim fortioris agentis possunt permutari a sua specie: ita et possunt remoueri a suo loco per motum violentum et quiescent. In corporibus

8

76.

78

77.

In corpibus autem celestibus nihil potest esse violentum et extra naturam sunt corruptibilia. Secunda suppositio est, quod in quocumque loco aliqua corpora manent secundum naturam et non per violentiam, in illis locis per naturam feruntur, et in quocumque locis eorum aliquid per naturam feruntur: in illo loco naturaliter quiescunt, et idem dicendum est circa violentiam, quod in quo loco aliqua quiescunt per violentiam: in illum locum feruntur per violentiam, et e converso si ad aliquem locum feruntur per violentiam in illo loco per violentiam quiescunt, et huius suppositionis ratio est, quia cum quies in loco sit finis motus localis: oportet motum proportionari quieti sicut finis proportionatur his que sunt ad finem. Tertia suppositio est, quod si aliquid loci mutatio sit per violentiam alicui corpori, tria sunt ei secundum naturam, scilicet per se et his que supra dicta sunt. Secunda ibi.

¶ Ad medium itaque quod hic si infertur terra, inde hinc feretur illuc secundum naturam.

¶ Et predictis suppositionibus arguit ad propositum, primo quidem ex parte motus, si enim sunt duo mundi, oportet esse in utroque aliquam terram, terra ergo que est in alio mundo: aut feretur ad medium huius mundi per naturam, aut per violentiam, si per violentiam oportebit dicere secundum tertiam suppositionem quod contraria loci mutatio que est ab isto mundo in medio illius mundi sit ei secundum naturam, et hoc patet esse falsum, quia a medio istius mundi nunquam terra movetur secundum naturam, et primum est falsum, scilicet quod sint plures mundi. Secundo ibi.

¶ Et si manet hic inde non violentiam: et feret secundum naturam huc. Una enim que secundum naturam.

¶ Arguit ad idem ex parte quietis, sicut enim manifestum est, quod natura non patitur, quod moveatur secundum naturam a medio huius mundi ita etiam terra natura hoc habet quod in medio huius mundi quiescat naturaliter, si ergo inde huc velata terra manet hic non per violentiam: sed per naturam, sequitur per secundam suppositionem quod ab illo medio feret huc secundum naturam, et hoc ideo, quod unus est motus vel una loci mutatio terre habet naturam. Unde non potest esse quod uterque motus sit terre naturalis, scilicet ab illo medio ad istud, et ab isto ad illud. **¶** Deinde cum dicitur.

¶ Adhuc necesse est omnes mundos ex eisdem esse corporibus, scilicet quod existentes secundum naturam. Sed adhuc necesse est et corporum unumquodque necessarium eadem habere virtutem, ut puta dico ignem et terram et intermedias eorum. Si enim equivalet hec et non secundum eandem ideam dicitur que ibi his que apud nos, et totus equivoletque dicitur mundus, palam igitur quod hoc quidem a medio ferri naturam est, hoc autem ad medium ipsorum, siquidem omnis eiusdem speciei ignis igni et aliorum unumquodque quemadmodum et que in hoc partes ignis.

¶ Nonit secundam rationem que excludit quandam defectum quem posset aliquis imponere prime rationi, posset enim aliquis ad primam rationem respondere quod terra que est in illo mundo est alterius nature quam terra que est in hoc mundo, primo ergo Aristoteles, hoc excludit, scilicet eundem ex hoc arguit ad propositum ibi. **¶** Mate sunt igitur ferri etc. Tertio excludit quendam obiectionem ibi. **¶** Dignificare autem etc. ostendit autem primo terram que est in alio mundo esse eiusdem nature cum terra que est in hoc mundo primo quidem ratione accepta ex parte mundi, secundo ratione accepta ex parte motus ibi. **¶** Quod autem necesse sit etc. Dicit ergo primo quod si plures mundi qui ponuntur: sint similis nature necesse est quod unumquodque illorum corporum habeat eandem virtutem cum corpore quod est in hoc mundo, sic oportet ignem et terram esse eiusdem virtutis in quolibet illorum mundorum, et eandem ratio est de intermedijs corporibus que sunt aer, et aqua, quod si corpora que sunt ibi in alio mundo dicantur equivoce cum corporibus que sunt apud nos et in hoc mundo, et non secundum eandem ideam, id est non secundum eandem spe-

ciem, consequens erit quod etiam ipsum totum constans ex huiusmodi partibus equivoce dicatur mundus. Ex partibus enim diversis in specie necesse est et totum diversum in specie componi, hoc autem non videntur intendere qui ponunt plures mundos: sed univoce utuntur nomine mundi. Unde sequitur secundum eorum intentionem quod corpora que sunt in diversis mundis habeant eandem virtutem, et ita manifestum est, quod etiam in alijs mundis sicut in isto aliquid ipsorum corporum, ex quo constituit mundus nam sit ferri a medio, quod competit igni, aliud autem ad medium quod competit terre, si hoc verum est quod omnis ignis omni igni est eiusdem speciei, in quocumque mundo sit ignis sicut et diverse partes ignis in hoc mundo existentis: sicut unum spiritus, et eadem est ratio de alijs corporibus. **¶** Deinde cum dicitur.

¶ Quod autem necesse sit habere ex his que circa motus suppositionibus manifestum, motus enim finiti.

¶ Et unumquodque elementorum dicitur secundum unum quandam motum. **¶** Quare si quidem et motus idem: et elementa, necesse est esse ubique eadem.

¶ Ostendit idem ratione accepta per parte motus, et dicit manifestum esse quod necesse sit sic se habere, sicut dictum est de uniformitate corporum que sunt in diversis mundis, hoc ex suppositionibus que accipiuntur circa motus, vocat autem suppositiones ea quibus utitur ad propositum ostendendum, propter hoc, quod hec supponuntur si cut principia, id est quedam eorum supra fuerint probata. Est autem una suppositio quod motus sint finiti, id est determinati secundum species, non enim sunt infinite species motuum simplicium, sed tres tantum, ut supra probatum est, secunda suppositio est quod quodlibet elementorum dicitur secundum quod habet naturam ad aliquem unum motum, sicut terra dicitur gravis propter habitudinem ad motum deorsum ignis dicitur levis propter aptitudinem ad motum sursum, quia igitur sunt determinate species motus, necesse est quod sint determinata loca, unde motus secundum speciem in quolibet mundo, et unumquodque elementorum dicitur secundum aliquem motum necesse est ulterius quod elementa sint eadem habet species: ubique, id est quilibet mundo. **¶** Deinde cum dicitur.

¶ Mate sunt igitur ferri, et ad hoc quodque medium, quod in alio mundo terre partes, et ad hoc quodque extremum, quod ibi ignis, si impossibile, si enim hoc acciderit, necesse est ferri sursum quodque terram in proprio mundo, ignem autem ad medium, si autem et eam que hic terram a medio ferri secundum naturam latas ad id quod ibi medium proprio mundo sic ponit ad invicem. **¶** Aut, non ponendum eandem esse naturam simplicium corporum in pluribus celis, aut dicentes sic medium unum necesse est facere extremum. **¶** Hoc autem existente in consequenti, impossibile est esse mundos plures uno.

¶ Et premissis arguit ad propositum, si enim corpora que sunt in quolibet mundo sunt eiusdem speciei, videmus autem quod omnes partes terre que sunt in hoc mundo feruntur ad hoc medium huius mundi: et omnis ignis ad extremum huius consequens erit: quod etiam omnes partes terre que sunt in quocumque alio mundo: feruntur ad medium huius mundi, et omnes partes ignis que sunt in quocumque alio mundo feruntur ad extremum huius mundi, sed hoc est impossibile, si enim hoc accideret, necesse esset quod terra que est in alio mundo ferretur sursum in proprio suo mundo, et quod ignis in illo mundo ferretur ad medium et simili ratione: terra que est in hoc mundo ferretur secundum naturam a medio huius mundi in medium illius mundi, et hoc necesse est sequi propter dispositionem mundorum que talia sunt habent ut medium unius mundi sit distans a medio alterius, et sic non potest terra ad medium alterius mundi moveri nisi recedat a medio sui mundi mota versus extremum, quod est

moueri sursum. sicut quod extrema diuersorum mundorum habent diuersum finem. necesse est quod si ignis debeat ferri ad extremum alterius mundi. quod recedat ab extremo proprii mundi quod est moueri deorsum in proprio mundo. Nec autem sunt inconuenientia. quod aut ponendum est. quod non sit eadem natura simplicium corporum in pluribus mundis. quod supra probatum est: aut si dicamus eam eadem naturam. et velimus vitare predicta inconuenientia. que sequuntur ex diuersitate mediorum et extremorum. necesse est ponere unum solum medium. ad quod feruntur omnia grauia vbiuisque sint. et unum extremum ad quod feruntur omnia leuia vbiuisque sint. quo posito impossibile est esse plures mundos. quod ad unitatem medii et extremi. sequitur unitas circuli seu sphaere. Deinde cum dicitur.

Dignificare autem aliam esse naturam simplicium corporum. si distet minus vel plus a propriis locis: irrationabile. Quid enim differt tanta quod dicitur longitudine distare: aut tanta. differt enim secundum rationem quanto plus magis: species autem eadem.

Excludit quaedam objectionem qua posset aliquis dicere quod corpora que sunt in alio mundo non mouentur ad medium. et extremum huius mundi. pro distantia. sed ipse hoc excludens dicit quod irrationabile est signum reputare quod sit alia natura simplicium corporum propter hoc quod distat plus vel minus a propriis locis: ita scilicet quod ad propria loca moueantur de proprio quo. et non de remoto. non enim videtur differre quantum ad naturam corporum. quod per tantam longitudinem distet a suo loco. vel per maiorem. quod differentia mediorum mathematica non diuersificat naturam. est enim secundum rationem. quod quanto plus corpus appropinquat ad suum locum. tanto magis velociter moueatur. ita tamen quod species sit eadem et motus et mobilis. differentia enim velocitatis est secundum quantitates: non secundum speciem: sicut et differentia longitudinis.

L5.
82.

Sed adhuc necesse est aliquos motuum ipsorum. Quod quidem enim mouentur manifestum. vtrumque igitur vbiuisque dicemus moueri et contrariis. sed quod non natum est omnino moueri impossibile hoc moueri violentia. si igitur est aliquis motus ipsorum secundum naturam. necesse est eorum que similis species. et singulorum. ad unum numero locum existere motum. Puta ad hoc aliquod medium et ad hoc aliquod extremum.

Rec. xvij.

Remissis duabus rationibus ad ostendendum unitatem mundi. huius Aristotelem ponit tertiam rationem ad idem. que quod dicitur. scilicet addit quoddam aliud quod videbatur deficere ad primam rationem. posset enim aliquis dicere quod corporibus non inest moueri naturaliter ad aliqua loca determinata. vel si ad aliquod loca determinata mouentur ea que sunt unius speciei. et diuersa secundum numerum mouentur ad loca diuersa secundum numerum. que conueniunt in specie. non autem ad eundem locum secundum numerum. sicut prima ratio supponebat. Ad hoc igitur certificanda probatio inducit tertiam rationem. circa quam tria facit. primo ponit rationem. secundo excludit quaedam objectionem ibi. (Si autem ad speciem eadem recedat). tertio infert principalem conclusionem ibi. (Itaque necessarium est). Dicit ergo primo necessarium esse quod sit aliquis motus predictorum corporum. manifestum est autem quod mouentur. Quod quidem apparet et per sensum et per rationem. quod homini sunt corpora naturalia. quibus competit moueri. potest ergo dubitatio permanere. vtrum sit dicendum quod corpora naturalia moueantur per violentiam omnibus motibus quibus mouentur. etiam si sint contrarii. puta quod ignis inducat sursum et deorsum per violentiam. sed hoc est impossibile. quod quod non est omnino natum moueri. id est quod nullum motum habet ex sua natura. impossibile est quod moueatur per violentiam. hoc enim dicimus per violentiam pati quod per superioris

agentis naturam remouet a propria inclinatione. si igitur corporum non inest aliqua naturalis inclinatio ad quosdam motus violentia in eis locum non haberet. sicut si animal non esset natum videre non attribueret ei cecitas. opus igitur dicere quod istorum corporum que sunt partes mundi. sint aliqui motus secundum naturam. ergo quorum est una natura est vnus motus. vni autem motus dicitur quod est ad vnus terminus. vnde per in philosophis. necesse est ergo quod motus singulorum que sunt vnus speciei sit ad vnum locum numero. videlicet si sint grauia ad medium huius mundi. et si sint leuia ad hoc extremum huius mundi. et ad hoc sequitur esse vnus mundus. C Deinde cum dicitur.

Si autem ad speciem eadem. plura autem. quod et singularia plura quidem. specie autem vnus quodque idifferens. non huic quod dicitur. huic autem non. tale erit partium. sed sicut omnibus. si militer enim omnia secundum speciem indifferetia abinuicem. Nunc autem alter quod dicitur a quocumque. **D**ico autem hic. quoniam partes que hic adinuicem. et que in altero mundo. sicut se habent. Sumptum igitur hinc nihil differt per comparationem ad aliqd eorum. que in alio aliquo mundo partium. et respectu eorum que in hoc ipso: sed sicut. Differunt enim nihil specie abinuicem.

Excludit quaedam objectionem. posset enim aliquis dicere quod omnia corpora que habent eundem motum naturales mouentur ad loca que sunt eadem specie. sed plura numero. quod ipsa singularia. id est singule partes vnus corporis naturalis. puta terre vel aque sunt plura numero. sed non differunt specie. Non videtur autem plura requirere unitas nature mobilium que sunt vnus speciei. quod quod corporum motus sit vnus secundum speciem ad quod videtur sufficere quod loca ad que terminantur. sunt similia in specie. Sed ipse ad hoc excludendum dicit quod tale scilicet accidens. id est moueri ad eadem loca secundum speciem non videtur conuenire huic partium. huic autem non. sed quod quedam partes similes specie moueantur ad eundem locum numero. que dam vero ad eundem locum secundum speciem. sed similiter opus conueniat omnibus. quod scilicet vel omnes partes similes specie moueantur ad vnus locum secundum numerum. vel omnes hominum partes moueantur ad locum similes specie. numero tamen differente. quod omnes hominum similiter se habent quantum ad hoc quod non differunt specie adinuicem. sed vnus quodque differt ab altero secundum numerum. hoc autem id dicitur. quia partes alicuius corporis puta terre que sunt in hoc mundo. similiter se habent adinuicem. et cum partibus terre que sunt in alio mundo. ex quo terra hic et ibi est eiusdem speciei. si ergo hinc. id est ex isto mundo. sumatur aliqua pars. puta terre nihil differt si comparet ad aliquam partem que sunt in alio mundo. sed similis est comparatio ad vtriusque quod non differunt specie adinuicem partes terre. que sunt in hoc mundo et que sunt in alio mundo. et eadem ratio est de alijs corporibus. videmus autem quod omnes partes terre que sunt in hoc mundo mouentur ad vnus numero locum. et simile est in alijs corporibus. ergo omnes partes terre in quocumque mundo sint naturaliter. mouentur ad hoc medium huius mundi. Ipsa igitur naturalis inclinatio omnium corporum grauius ad vnus numero medium. et omnium leuius corporum ad vnus numero extremum manifestat unitatem mundi. non enim potest dici quod in pluribus mundis ordinentur corpora secundum diuersa media et extrema. sicut et in pluribus hominibus sunt media et extrema diuersa numero. sed in eadem specie. quod non membrorum hominis. vel cuiuslibet animalis non determinat secundum ordinem ad aliquod locum. sed magis secundum ordinem ad aliquod actum. talis autem situs partium animalis congruit decet operationis membrorum. Sed non grauium et leuium determinat ad certa loca. ita scilicet quod omnia que habent eadem naturam ad vnus numero locum. vna numero habent naturam inclinationem. C Deinde cum dicitur.

Itaque necessarium: aut amouere has suppositiones

L5.
83.

fitiones: aut medium vnum esse. z extremum. Hoc autem ente necesse est z celum vnum solum esse z non plures eiusdem his argumentis. z eiusdem necessitatibus.

Infert principale conclusionē. cum enī conclusio fm formā debitā infert ex premissis. necesse est vel conclusionem concedere. vel pmissas negare. cōcludit ergo q aut est necesse amouere. i. negare has suppositiones. i. principia ex qbus cōcludit ppositū. aut necesse est cōcedere cōclusionē. s. qz vniū mediū ad quod referunt graua ferunt oia leuia. z vniū extremū ad qd ferunt leuia ferunt oia leuia quo existēte. necesse est ex cōsequenti. q sit vniū celū. i. vniū mūdus. z nō plures. z h per argumēta. i. signa p̄dicta. z per necessitates. i. necessarias rationes p̄dictas. C Deinde cū dicit.

Quod autē est aliquid quo nata est terra ferri z aqua: palam est ex alijs.

Ostendit quoddā quod supposuerat. s. qz corpa natura hā habent loca determinata ad que nāliter feruntur. z p̄mo ostēdit ppositū. scdo destruit opinionē contrariam ibi. (Sed adhuc neqz ab alio zc). Circa primū duo facit. primo ostēdit ppositū per rationes nālem. scdo p̄ finem ibi. (Argumentū aut zc). Circa primū tria facit primo proponit qd intēdit z dicit. manifestū eēt ex alijs rōnibus. qz ex p̄missis. vel ēt ex alijs motibz. qz est alius locus determinatus quo nāliter terra feruntur z similit̄ dicendū est de aqua. z de quolibet aliorum corporum. Secundo ibi.

Omniū enim quod mouetur ex quodam in quiddam transmutatur. z hoc ex quo. z in quod specie differunt. His enim finita transmutatio puta quod sanatur ex infirmitate in sanitatez. z quod augmentatur ex paruitate in magnitudinem. z quod fertur. igitur etenim hoc fit vnde quo. Oportet igitur specie differre ex quo. z in quod natum est ferri. quemadmodum quod sanat. nō vbi attingit. neqz vbi vult mouēs z ignis igitur z terra non ad infinitū feruntur. sed in opposita. opponitur aut fm locū sursum. ei quod deorsum. Quare ista erunt termini lationis.

Donit rōnem dicēs oīno hoc vliter esse vey qz omne quod mouet. trāsmutatur ex quodam determinato. i. qd dā determinatū. dicit enī in primo phisicor. qz album fit nō ex quolibet nō albo. sed ex nigro. hec aut duo scilicet ex quo motus pcedit. z in quod determinat differunt specie. sunt enī cōtraria. vt pz in. 3. phisicor. cōtrarietas aut est differētia fm formā. vt dicit in. 10. metha phisice. hoc aut qd p̄dictū est. pbat p hoc qz oīs trāsmutatio est finita. vt pbat in. vi. phisicor. z etiā p ea que supra dicta sunt. s. qz nihil mouet ad id ad qd nō pōt puenire. nihil aut pōt puenire ad infinitū. vñ oz oēm mutationē esse finitā. si at nō esset aliquod determinatū in qd tēdit motus differēs spē ab eo a quo motus incipit. oportet ret motū esse infinitū. nulla enī ratio eēt. qre magis motus terminaretur b qz alibi. sed eadē rōne qua incepit illic moueri incipiet moueri z hic. Ad manifestū etiā p̄ exem plū qd dictum est. Illud enī qd sanat. mouet ex infirmitate in sanitate. z illud qd auget mouet ex paruitate in magnitudine. oz igitur ēt illud qd fert. i. qz mouetur fm locum. moueri a quodāz determinato in quoddāz determinatū. z hec sūt loca. vñ incipit motus z locus quo tēdit. Sic igitur opz qz spē differat locus in quo aliquid mouet loca liter. z in que nāliter fert. sicut id qd sanat. nō tēdit vbi cumqz contingit quasi a casu. neqz ex sola voluntate. mo-

Lec. 10. Lec. vii. Lec. xi. Lec. xiiij.

uentis. sed ad aliquid determinatum ad quod. nā inclinat. sic igitur z ignis z terra z alia corpora nālia nō feruntur ad infinitū. i. ad aliqd inde terminatum. sicut posuit Democritus. s. feruntur in loca apposita locis in quibz prius erant. cōtrariat autem sursum fm locum ei qd est deorsum. sequitur ergo qz sursum z deorsum sunt termini naturalium motuuz corporum simpliciu. Tertio ibi.

Quoniam autem z qui circum habet aliqua- liter opposita ea que fm diametrum. toti autē nō est contrariū. neqz vnum. quare z his modo aliquo motus in opposita z finita. Necesse igitur esse aliquem finē. z nō in infinitū ferri.

L6. 87.

Excludit quandā obuiationē qz posset aliqz obuiare ex motu circulari. qz nō videt ēē ex opposito in oppositū. s. magis ex eodē in idē. ipse dicit qz ēt motus circularis aliquāliter habet oppositum in termino. dicit autem aliquāliter ppter duo. Primo qdē. qz nō inuenit oppositio in motu circulari s. aliqz p̄cta in circulo designata p̄ ut sūt p̄cta ipsi circuli. s. solū put sūt extrema diametri fm quā mēsurat magna distātia in circulo. vt supra dictū est vñ subdit. (Ea qz sūt diametri). s. et rēa opposita sūt. Scdo qz sicut totū corp⁹ sphericuz nō imutat locuz subiecto. s. soluz rōnes. ptes at eius variāt locuz. ēt subiecto. ita si accipiat totus motus circularis nō inuenit aliqua oppositio in terminis. nisi s. rōnē. put. s. idē a quo z in quid motus circularis accipit vt p̄cipiū. z vt finis. s. accipiendo ptes motus circularis accipit. ibi oppositio fm lineā rectā. vt supra dictū est. z id subdit qz totū circulariter ferunt. mutatio est aliquo mō i opposita. s. finita. z sic vlt̄ pcludit quod intēdit. s. qz necesse est ēē aliqz finem motus localis. nō autē in infinitum fert corpus naturale. i. ad aliquod indeterminatum. sicut posuit Democritus motum athomoz. C Deinde cum dicit.

Argumentū autem est eius quod nō infinitum ferri. z terra quidem quanto vtiqz p̄p̄inquoer fit mediū velocius ferri. Ignem autē quāto vtiqz ei qd est sursum. si aut infinitū esset infinita itaqz velocitas. Si aut velocitas z grauitas z leuitas vt enī amplius descēdēte velocitate altez grauitate vtiqz erat velox. sic si infinita erat hmoi additio. z velocitatis additio infinita vtiqz esset.

L6. 88.

Probat idem p̄ signum quā qdē p̄bationem vocat argumentum. eo qz talis p̄batio est qz p̄dicturalis. z dicit qz argumentum eius qz corpus nāle nō feratur in infinitum. sed ad aliquod certum est qz terra quāto magis appropinquat ad medium velocius fertur quod potuit deprehendi ex maiori eius impulsu. put scilicet a graui cadēte fortius impellit aliqd iuxta terminum sui motus. z eadem ratio est de igne qz motus eius in tanto est velocior quāto magis appropinquat ad totum sursum. Si ergo in infinitū ferretur terra vel ignis in infinitum. posset velocitas eius augeri. z etiā grauitas. vel leuitas corporis naturalis. sic enim velocitas corporis grauis est maior quanto graue corpus. amplius descendit: quod quidem corpus graue est velox p̄ suam grauitatem. sic etiā ita poterit esse additio infinita ad velocitatē. si sit additio infinita ad grauitatē vel leuitatem. ostendit autem supra qz nō pōt esse grauitas vel leuitas infinita. z qz nō potest aliqd moueri ad id ad quod nō pōt p̄tingere. Sic igitur additio grauitatis nō pōt esse infinita z p̄ cōsequens nec. additio velocitatis. vñ nec motus corporum nālium pōt esse in infinitū. C Sciēdū est autē qz cāz huius accidentis qz terra velocius mouetur quāto magis descēdit. yparcus assignauit ex pte mouētis p̄ violentiam. qz quāto elōgat motus. tāto minus remanet de-

de rā mēst m finē. qz motu nāli

virtute mouētis. & sic motus fit tardior. vñ motus violētus in principio qdē intēdit. in fine autē remittit intātum qd finaliter graue nō potest plus sursum ferri. s; incipit moueri deorsum pp puitatē eius qd remāserat de virtute motoris violētū. que quāto magis minorat motus s; fit velocior. S; ista rō est p̄cularis solū in his que mouentur nāliter post motū violētū. nō autē h; locū in his que mouent nāliter. eo qd generantur extra ppria loca. Alij assignauerūt huius cām ex quātitate mediij p qd fit motus. puta aeris q minus resistit quāto plus pcedit in motu nāli. Et iō minus pōt impedire motū nāle. sed & hec rō nō minus p̄teret in motibus violētis q̄ nālibus in qbus tñ p̄trariū accidit: vt infra dicet. Et iō dicēdum est cū Aristo. qd cā hui' accidētis est qd quāto corpus graue magis descendit: tāto magis cōfortatur grauitas ei' pp p̄p̄nuitatē ad propriū locū. & iō argumentat qd si crederet in infinitum velocitas qd crederet etiam in infinitum grauitas. Et eadem est ratio de leuitate.

26.
89.

Sed adhuc neq; ab alio fertur ipsorum hoc quidem sursum: hoc autē deorsum. Neq; vi quēadmodū qdam aiunt extrusione. Lec. xviii.

Ostendit p̄bs qd corpora nālia mouent naturaliter ad determinatata loca. hic excludit opinionē p̄trariā. & p̄rio p̄ponit qd intēdit. scilicet p̄bat p̄positum ibi. (Tardius enī &c). Quia vō per hoc qd falsitas excludit. veritas cōprobat. inducit hic p̄bs exclusionē erroris quasi quādam veritatis demōstrationem dicēs qd adhuc et quod dictū est manifestat per hoc qd corpora nālia nō ferunt sursum & deorsum. neq; sicut ab alio exteriori mota per quod qdē intelligendū est qd remouet exteriorē motorē qd h̄mōi corpa moueat. postq̄ sunt formā specificā sortita. mouent enī leuia quidē sursum. graua autē deorsum a generāte in quātū dat eis formā quā sequit talis motus a remouēte p̄hibēs p̄ accidens. & nō p se. Quidā vō p̄suerūt qd postq̄ sp̄m sunt adeptā h̄mōi corpora. idigēt ab aliquo extrinseco moueri p se. qd h; p̄bs rēouet. Neq; etiā dicēdū est qd h̄mōi corpa moueant p violētā: sicut quidā dixerūt qd mouent per quādā extrusione in quātū. s. vñ corpus trudit ab alio fortiori. ponebat enī qd olium corporū erat nāliter vnus motus. sed dū quedā eorū ab alijs ipellunt: fit qd qdā eorū mouent sursum. quedam autē deorsum. C Deinde cum dicit.

Tardius enim vtiq; moueret maior ignis sursum. & maior terra deorsum. nūc autē contrariū semper maior ignis velocius fertur & maior terra in eum qui ipsorum locum.

Probat p̄positū tribus rōnibus. quaz prima principaliter inducit ad ostendēdū qd h̄mōi corpa in suis nālibus motibus nō mouent ab exterioribus motib'. manifestū est enī qd tāto tardior est motus: quāto mouēs minus vincit super mobile. eadē autē virtus mouētis minus vincit maius mobile q̄ minus. si ergo h̄mōi corpa mouerent ab aliquo exteriorē mouēte. tardius moueretur maior ignis sursum: vt maior terra deorsum. Nūc autē cōtrariū accidit qd maior ignis: & maior terra velocius ferunt in ppria loca. per qd datur intelligi. qd huiusmodi corpa habent intrinsecus principū sui motus quoz virtutes motiue tāto sunt maiores. quāto corpa fuerint maiora. & iō velocius ferunt. sic ergo p̄ qd huiusmodi corpa suis motibus nālibus mouent. nō p virtutē exteriorē. s; p virtutē intrinsecā quā acceperūt a generante. C Secundaz rationem ponit ibi.

Neq; velocius vtiq; in fine ferret. si vi extrusione. Dia. n. a vi iferēte lōgi' fca' tardi' ferunt. Que qdē principaliter ad hoc inducit qd mot' horum

corporū nō est p violētā. videmus enī qd oīa que per violentiā mouent. tāto tardius ferunt. quāto magis cōgātur a motore qui vim intulit. sicut p̄ in his q̄ p̄iiciuntur qd eoz motus in fine est remissio: tāde totaliter deficit. Si ergo corpa graua & leuia mouerent p violētā. quā si motus se trūdētia. lequeret qd eoz motus ad ppria loca nō eēt velocior in fine. s; magis tardior. cuius p̄rium ad sensum apparet. C Tertiā rationē ponit ibi.

Et vñ vi illuc ferunt non vi. Itaq; ex his speculātib' est accipe fidem de dictis sufficienter. 26. 90.

Que pōt respicere ad vtrūq;. qd videmus qd nullū corpus illic fert p violētā. vnde p violentiā remouet. et h̄ enī aliqd corpus a loco aliquo p violētā remouet. quia natū est ibi esse. vnde illuc nāliter & nō p violētā fert. si g' ponat qd mot' aliq̄ corporū grauiū & leuiū qd' ah' ali quibus locis remoueant sint violētū. nō pōt dici qd motus p̄trarij qbus ad illa loca ferunt sint violētū. & ita nō est vex: qd oēs motus horū corporū sint ab alio. & per violentiā. Cōcludit autē ex dictis epilogando. qd p speculationē horum cōtingit accipere fides de his q̄ dicta sūt. C Deinde cum dicit.

Adhuc autē & per eas que ex prima philosophia rationes ostendetur vtiq; & ex eo qui in circuitu motu: qd necessarium sempiternum. similiter & hic esse & in alijs mundis.

Ostendit vnitatem mūdi per corpora superiora que circulariter ferunt. & p̄mo specialiter p corpa superiora. secūdo cōiter p superiora & inferiora ibi. (In dālam autē vtiq; &c). Dicit ergo p̄mo qd adhuc ostendit pōt qd sit solum vnus mūdu p rationes sumptas. ex p̄mo. s. p ea que determinatata sunt in metaphysica. & p hoc quod ostensum est in. viij. phisicorum qd motus circularis est sempiternus. Quod quidē h; naturalē necessitatē. & in hoc. & in alijs mūdis. Cōcludit enī p̄bs sempiternitatem motus celi in. viij. phisicorum p ordinē mobiliū & mouētium. quod qdem necesse est sicut se habere in quolibet mūdo. si mūdu vnūoce dicatur. si autē motus celi sit sempiternus. opz qd moueat a virtute infinita. que non sit virtus in magnitudine. vt p̄batur in. viij. phisicorum talis autem virtus est imālis. & per consequens vna numero. cum sit tñ forma & species. multiplicatio autē in diuiduorū eiusdē speciei est per materia: & sic oportet qd virtus que mouet celū sit vna numero. vnde oportet qd & celum sit vnum numero. & per consequens totus mūdu. Pote est autē aliquis dicere hanc rationem. non ex necessitate concludere. p̄imum enim mouens mouet celum. sicut desideratū. vt dicitur in. xij. methaphysice. nihil autem p̄hibet idem a pluribus desiderari: ita videtur qd ex vnitāte p̄mi mouentis. non possit ex necessitate concludi vnitāte celi. C Sed dicendum est qd multa possunt vnum desiderare. nō quidē quasi de pari eo qd vni p̄mo non imediate adungit absoluta multitudo. sed s̄m quendā ordinē possunt multa desiderare vnum. quedam p̄p̄nquius. & quedā remotius. quozū consideratione in ordine ad vnum vltimūm facit vnitāte mūdi. C Deinde cum dicit.

In dālam autem vtiq; sic fiet intendentibus. quoniam necesse vnum esse celum. Tribus enim entibus corporalibus elementis tria erunt & loca elementorum. vnus quidem qui subsistentis qui circa mediū. Alius autem qui circularis: qd quidem est extremus. Tertius autē qui medi' horū qui mediij corporis. Necesse. n. in hoc eē quod superfertur. si enī nō in hoc extra erit. qd s; impossibile extra hoc. qdē. n. sine grauitate. Hoc autem

Lec. 19.

Lec. 19.

Lec. 21.

Lec. 6.

Lec. 91.

antem habes gravitatem. Magis deorsum at
 q̄ gravitate habentis corporis locus non est: si
 quidem qui apud medium grauis. Sed et neq̄
 preter naturam. Alij enim erat s̄m natura. alij
 autem non erat. Necessse igitur in intermedio
 esse: huius autē ipsius que sunt differentie po-
 sterius dicemus. De corporeis quidem igitur
 elementis: que quidem sunt: et quot: et quis vnus
 cuiusq̄ locus: adhuc at̄ vtr: quot s̄m multitudi-
 nem loca palam nobis et dictis

Conprobat p̄positū rōne sumpta cōmuniter ex corporib⁹
 superiorib⁹ et inferiorib⁹: et dicit q̄ etiā sic intēdēdo sicut
 dicit: necesse est eē vniū celi. i. vniū mūdū ad qd̄ p̄bādū
 assumit: q̄ sicut tria sunt corporalia elemēta. scilicet et ter-
 ra et mediū: ita sunt et tria loca eis correspondētia: vnde
 vnus qd̄ locus est qui est circa mediū q̄ est corporis sub-
 sistētis. i. corporis grauisissimi qd̄ substāt oib⁹. scilicet terre: ali-
 us autē locus q̄ est extremus in altitudine: q̄ est corporis
 qd̄ circulariter mouet. tertius at̄ locus q̄ est intermedius
 horū q̄ est mediū corporis. Circa que qd̄ naturalia p̄io
 p̄siderādū est q̄ etiā celi iter elemēta cōputat: cū tamen
 elemētū sit: ex quo cōponit̄ res: vt dicit̄ in. 5. metaphis-
 ce. celi autē nō veniat in cōpositionē corpis mixti: ve-
 nit t̄m in cōpositione totius vniuersi: q̄si qdā pars eius:
 vel elemēta large nominat̄ quecūq̄ simplicia corpora q̄
 qd̄ vocat corporalia elemēta ad differentia materię p̄ie:
 que est elemētū. nō t̄m corporale: sed absq̄z omni forma:
 put̄ in se p̄siderat̄. **S**ecūdo autē cōsiderādū est de hoc q̄
 dicit̄ tria esse loca: cū autē locus sit terminus corporis cō-
 tinētis: vt dicit̄ in. iij. phisicorū: satis pōt̄ esse manifestū
 qd̄ sit locus mediū elemētū. q̄ superficies sup̄remi corporis
 cōtinētis ip̄m. de primo autē corpore quo modo sit in lo-
 co ostēsum est in. iij. sed quomodo mediū quod nō h̄z rō-
 nem cōtinētis: sed cōtēti sit locus corporis grauis: h̄z
 dubitationē habere. Sed dicēdū est: q̄ sicut dictū est in
 iij. phisicorū. superficies corporis cōtinētis nō h̄z rōnē lo-
 ci s̄m q̄ est superficies talis corporis: sed s̄m ordinem si-
 tus: quez habet ad primū p̄tēs. put̄. scilicet magis et minus
 ei appropinquat. corpus autē graue in sua natura est ma-
 xime elongatum a corpore celesti p̄pter eius materialita-
 tem: et ideo debetur ei locus remotissimus a primo conti-
 nente qui est p̄p̄inquissimus mediū. et ita superficies cont-
 nens corpus graue dicit̄ locus eius s̄m p̄p̄tate ad me-
 diū. Unde signat̄ dicit̄ q̄ locus qui est circa medium
 est corporis substātis. Ex his autē que p̄bata sunt: p̄ce-
 dit ad p̄positū ostēdendū ex corpore leui: sicut supra p̄ce-
 serat ex corpore graui: nec esse: est. n. corpus qd̄ sup̄ferē
 esse in hoc loco mediū. q̄ cū oē corpus sit in aliquo loco
 si corpus leue nō esset in hoc loco mediū: eēt extra ipsum
 qd̄ est possibile est. q̄ extra hūc locū mediū ex vna p̄te ē
 corpus celeste: qd̄ est sine gravitate et leuitate. ex alia par-
 te est corpus terrestrē qd̄ h̄z gravitatē. nō pōt̄ at̄ dici q̄
 sit aliq̄s locus magis deorsum q̄ locus q̄ est corporis ha-
 bētis gravitatē. q̄ locus q̄ est apud mediū est p̄p̄ius ei⁹
 Ex hoc autē p̄ q̄ impossibile est esse aliū mūdū. q̄ oportet
 ret̄ ibi esse aliq̄d corpus leue: et sic si mūdus ille esset su-
 pra hūc mūdū. corpus leue esset supra locū celi. si autē eēt
 infra hūc mūdū: corpus leue eēt intra locū corporis grauis
 qd̄ est impossibile. **S**ed hūc rōni pōt̄ aliq̄s obuiare di-
 cēdo q̄ corpus leue ē extra hūc locū mediū: nō s̄m nāz
 s̄ p̄ter naturā: s̄ ad hoc ercludēdū subdit̄ q̄ neq̄z ē p̄ter
 nām possibile est corpus leue eē extra hūc mediū locum
 q̄ ois locus qui est alicuius corporis p̄ter naturā est ali-
 cuius corporis s̄m naturam. nō. n. deus vel natura fecit
 aliq̄d locū frustra: in quo. scilicet nō sit natū esse aliq̄d corp⁹
 nō autē iuenit̄ in rez natura aliquod aliud corpus preter

ista tria: q̄b⁹ tria loca deputant̄: vt ex dictis p̄. vñ neq̄z
 s̄m natura: neq̄z p̄ter naturā pōt̄ esse corp⁹ leue extra hūc
 mediū locū. et sic impossibile est eē multos mūdus. Qd̄ vñ
 locutus fuerat de mediū elemēto: quali de vno quodam
 corpore subiūgit q̄ posterius. scilicet in tertio et quarto dicit̄
 que sunt differentie istius mediū. diuidit̄. n. in ignē: aerē et
 aquā: que etiā est leuis per respectū ad terrā. Ultimo epi-
 logado p̄cludit q̄ ex dictis manifestū ē de corporeis ele-
 mētis: que et quot sint: et quis sit locus cuiuslibet corp⁹: et si
 militer quot sint loca corporalia.

Quod autem non solum vnus est
 sed et impossibile fieri plures. Ad-
 huc autē quod sempiternus incor-
 ruptibilis existens et igenitus di-
 cimus primū dubitantes de ip̄o.
 Lectio. r̄r.

Ostēns p̄bs ostēdit q̄ est vnus solus mundus
 hic ostēdit q̄ impossibile est esse plures: et hoc
 necessarium fuit ostendere. quia nihil probi-
 bet aliqd̄ esse falsum. qd̄ t̄m cōtingit esset ve-
 rum. Circa hoc autem tria facit. primo ponit

obiectiōnem ex qua videtur ostēdi q̄ impossibile sit eē
 plures mundos. secundo soluit eam ibi. (Cōsiderandū
 autem iterum etc). Tertio probat quod in solutione sup-
 posuerat ibi. (Hoc ipsum igitur restat ostēdere etc). Cir-
 ca primū duo facit. primo dicit de quo est intētiō: et quo
 ordine sit agendū. scdo incipit crequi p̄positum ibi. (Uī
 debet. n. vtiq̄z etc). Dicit ergo q̄ post predicta restat ostē-
 dendum q̄ non solum sit vnus mūdus: s̄ q̄ ē impossibile
 sit eē plures. et vlti⁹ q̄ mūdus sit sempiternus. ita. scilicet q̄
 sit incorruptibilis tanq̄z nūq̄z desinēs eē et ingēit⁹ tanq̄z
 nunq̄z eē incipēs s̄m suā opinionē. et h̄ adiungit. q̄ vi-
 detur p̄ia p̄sideratio aliquat̄ depēdere ex se. scilicet. n. eēt
 mūdus generabilis et corruptibilis per cōpositionē et dis-
 solutionē s̄m amicitia et lite. vt empedocles posuit. pos-
 sibile eēt eē multos mundos. ita. scilicet q̄ vno corrupto. ali-
 us postea generaret̄. sicut ipse empedocles posuit. Et q̄
 tunc vere cognoscit̄ veritas quādo dubitationes sunt so-
 lute que vident̄ esse contra veritatem. ideo prius oportet
 ponere dubitationes circa hoc ipsum. ex quibus scilicet
 videtur q̄ sint vel possunt esse plures mūdū. huius
 enim solutio est p̄firmatio veritatis. **D**einde cū dicit̄.

Videbitur enim vtiq̄z sic intendētib⁹ im-
 possibile vnum et solum esse ipsum. In omnibus
 enim his que natura: his que ab arte cōstātib⁹
 generatis alterum est ipsa s̄m seipsaz forma et
 mixta cum materia. puta s̄pere. Alterum spēs
 et aurea et erea s̄pera iterū circuli altera forma.
 et ereus et ligneus circulus. Quod quid. n. erat
 esse dicentes s̄pere: aut circuli: non dicemus in
 ratione aurum: aut ereum tanq̄ non existenti-
 bus his de substantia: si eream: aut auream di-
 camus: et si nō possumus intelligere: neq̄z sume-
 re aliud aliqd̄ preter singulare. Quandoq̄z. n.
 nihil prohibet hoc accidere: puta si solum assu-
 matur circulus: nihil enim minus aliud erit cir-
 culo esse et hūc quidem circulo. et hec quidem
 species: hec autem species in materia et singu-
 larium.

Conponit rōnē ex qua aliq̄s pōt̄ dubitare estimās pos-
 sibile eē et sint plēs mūdū: vñ p̄mittit q̄ sic intēdit̄. scilicet
 s̄m rōnē q̄ sequit̄: videbit̄ esse impossibile ipsum. scilicet mūdū

cap: 9.

26.

et vnu. et solū subintelligedū ē ex necessitate. nō. n. sequis
rō pbat qd necesse sit esse plures mūdōs: qd egpoller ei
q est impossibile esse vnu solū mūdum: sed pbat qd possi
bile est esse plures mūdōs: qd egpoller ei qd est nō necesse
esse vnu solū mūdū. Ad hoc autē ostēdēdū inducit rōnē
q dīctet duos syllogismos: quoz primus p. ponit. scdo
scdō ibi. (Quoz at est forma. quedā rē. prim⁹ syllogis
mus talis est. In ob⁹ sensibilib⁹ que sūt ab arte: vel a
nā. alia est p̄sideratio forme s̄m se p̄siderate. alia est cōsi
deratio forme: put est in mā: sed celū est quoddā sensi
bile hās formā in materia. ergo alia est p̄sideratio abso
luta forme ipsius. put cōsiderat in vniuersali. et alia est
p̄sideratio forme ipsi⁹ in materia. put p̄siderat in p̄ticu
lari. p. ergo ponit maiorē. scdo minorē ibi. (Quoniam
igit est celū rē. Tertio infert cōclusionē ibi. (Si at sin
gulariū rē. Dicit ergo p̄rio q in ob⁹ existit. et genera
tis. i. factis: vel a natura: vel ab arte: alter est s̄m n̄raz
p̄siderationē ipsa forma s̄m seipsam p̄siderata. et alterū
est ipsa forma mixta cū mā: s̄m q accipit: put est con
iuncta cū materia. et hoc p̄rio manifestat p̄ exemplū in
mathematicis in qbus est magis manifestū eo q in rō
ne eoz nō ponit materia sensibilis: alter est. n. s̄m p̄si
derationē nostrā ipsa spēs spere: et alterū forma spere i
materia sensibili: put significat: cū dicit aurea v̄l erēa
spere: et s̄m aliud est ipsa forma circuli: et aliud est qd di
cit erēus: aut lignus: circulus. et hoc manifestat. qd cū
dicim⁹ qd qd erat eē. i. diffinitiuā rōnē spere: aut circu
li. nō ponim⁹ eius rōnē aureū et erēū: tanq̄ hoc qd di
cim⁹ aureū: aut erēū nō sint de eoz s̄m: quā. s. signifi
cat diffinitio. Sed videt hoc magis eē dubiū in reb⁹ nā
lib⁹: quaz forme nō p̄nt eē nec itelligi sine mā sensibili:
sicut s̄m nō p̄t esse nec itelligi sine mā sensibili in
cōsi: p̄nt t̄m itelligi sine materia sensibili signata que indi
uiduatōis et singularitatis est p̄cipiū: sicut pes nō po
test itelligi sine carib⁹ et ossib⁹ p̄t t̄m itelligi sine his car
ibus: et his ossib⁹. Et ideo subdit q si nō possumus i
telligere: neqz s̄mtere in n̄ra p̄sideratione aliqd aliud p̄
ter singularē. i. p̄ter materiam que includit in rōne sin
gularis. s. put est signata. qz q̄nqz nihil p̄hibet hoc ac
cidere. vt. s. nō possit forma itelligi sine materia sensibi
li: sicut si itelligamus circuli sine materia sensibili: n̄bi
lominus t̄m i n̄lib⁹ in qb⁹ hoc accidit q nō itelligit for
ma sine materia: alia est rō rei in cōsi accepte. et in singu
lari: sicut hoīs et hui⁹ hoīs: puta si dicamus q aliud est
esse circulo. et huic circulo. i. alia est rō diffinitiuā v̄ri
usqz. et hec qdē. s. rō rei in cōsi: est spēs. i. ipsa rō speciei:
hec aut. s. rō rei in particulari significat rōnez speciei in
materia determinata. et est de numero singularium.

Deinde cum dicit.

Quoniam igitur est celū sensibile singulariū
vtiqz erit: sensibile enī omne in materia existit.

Ponit minorē syllogismū inducti. et dicit q cū celus
i. mūdus sit quoddā sensibile necesse est q sit de nume
ro singulariū. et hoc idē. qz oē sensibile hz esse in materia
id aut qd est forma nō in mā. nō est sensibile: sed itelligi
bile t̄m: qualitates. n. sensibiles sunt dispositiōes medie

Deinde cum dicit.

Si aut singulariū: altera vtiqz erit huic qdēz
celo esse: et celo simpliciter. Alterū igit hoc ce
lum: et celū simpliciter: et hoc quidē vt spēs et for
ma: hoc autem vt materie mixtum.

Ponit cōclusionē. et dicit q si celus. i. mūdus est de
numero singulariū: vt ostēsum est: alter erit esse huic
celo singulari: dicto et celo simplr. i. vniuersali sumpto. i.
alia erit rō v̄riusqz. et sic sequit q alterū sit s̄m p̄sidera
tionē. hoc celū singulariter dictū. et celū vniuersali sum
ptum. ita. s. q hoc celū vniuersali sumptū: sit forma cō

iuncta materie. quod non est sic intelligendū. q in rōne
rei naturalis vniuersaliter sumpte: nullo mō cadat ma
teria: sed q non cadit in eius ratione materia signata.

Deinde cum dicit.

Quorum autē est forma quedam: et spēs: aut
sunt: aut contingit plura facta esse singularia.

Ponit secūdū syllogismū qui talis est: quoz v̄tqz est
forma in materia: aut sunt: aut p̄tingit esse plura indi
dua vnius speciei: sed hoc celū significat formā in mā:
vt dicitū est: ergo aut sunt: aut possunt esse plures celi.

Circa hoc aut primo ponit maiorē. secundo manifestat
eā ibi. (Sue. n. sint spēs rē. Tertio infert cōclusionēz ibi.

Itaqz aut sunt rē. Ad maiorē supponit ex p̄missio syllo
gismo. dicit ergo primo q oia illa quoz est forma que
dam spēs. i. que non sunt ipsa forma et species: aut sunt
plura singularia vnius speciei: aut cōtingit fieri plura.
illa vō que ipsamet sunt forme et spēs subsistentes: sunt
sūbe separate: et non possunt esse plura vnius speciei.

Deinde cum dicit.

Sive enim sint species: quemadmodum di
cunt quidam necesse hoc accidere: siue etiaz se
paratim nullum taliam nihil minus. In omni
bus enim sic videmus quorumcunqz substantia
in mā est plura et infinita entia que eiusdez spēi.

Manifestat p̄dictā p̄positionem tam s̄m opinionē pla
tonicā: qz s̄m opinionē p̄p̄riā: et dicit siue sint species. i.
ydee separate sicut platonici dicūt: necesse est hoc acci
dere. s. q sint plura indiuidua vnius speciei. qz spēs se
parata ponit sicut exēplar rei sensibilis: possibile est at
ad vnu exēplar fieri multa exēplata: siue etiā nullū tali
um. i. nulla speciez separatim cristat nihilominus plu
ra indiuidua possunt esse vnius speciei. videmus enīz in
omnib⁹ sic accidere. quoz substantia. i. essentia: quā signi
ficat diffinitio est in materia signata: q sunt plura nu
mero indiuidua vnius speciei. et huius ratio est. qz cum
materia signata non sit de ratione speciei: rō speciei po
test indifferenter saluari in hac materia signata. et in il
la: et ita plura possunt esse indiuidua vnius speciei.

Deinde cum dicit.

Itaqz aut sunt plures celi: aut contingit esse
plures. Et his quidem igitur suspicabit vtiqz
aliquis et esse: et q contingit plures celos esse.

Infert cōclusionem intentam scilicet q aut sunt plu
res celi: aut contingit esse factos plures celos. Ultimo
autem epilogat q ex p̄missis possit aliquis suspicari
q vel sint: vel possint esse plures mūdī. Sed videtur hic
esse contrarietas inter Arist. et Platonem: nam plato i
thimeo ex vnitāte exemplaris p̄banit vnitāte mūdī. hic
autem Arist. ex vnitāte speciei separate concludit possi
bile esse q sint plures mūdī. Et potest dupliciter respō
deri. vno modo ex parte ipsius exemplaris. quod quidē
si sic sit vnum q vnitāte sit esse: et natura eius: necesse ē
exemplatum etiam imitari exemplar in sua vnitāte. Et
tale est primum exemplar separatim. Unde et mundus
qui est primum exemplatum: necesse est esse vnum: et hz
hoc procedit probatio Platonis. si vō vnitāte non sit
esse natura exemplaris: sed sit p̄ter essentiam eius. et
sic exemplatum poterat assimilari exemplari: in eo qd
pertinet ad eius speciem: puta in ratione hominis vel
equi: non autem quantum ad ipsam vnitāte. et hoc mo
do procedit hic ratio Aristotelis. Alio modo potest sol
ui ex parte exemplati: quod tanto est perfectius: quāto
magis assimilatur exemplari: alia ergo exemplata assi
milantur exemplari vni s̄m vnitāte speciei. non s̄m
vnitāte numeralem materialem: sed celum quod est
perfectum exemplatum assimilatur suo exemplari s̄m
vnitāte numeralem. Deinde cum dicit.

25.
21. Considerandū autem iterū quid horum dicitur bene 7 quid bñ nō. Alteraz quidē igit esse rationem eam que sine materia. 7 eam que in materia forme bene quidem dicitur. 7 sit hoc verū: sed nihilominus. neqz vna necessitas propter hoc plures esse mundos. neqz contingit factos esse plures. si quidem iste ex tota est materia. quemadmodum est.

Soluit obiectionem predictam. 7 primo ponit solutionem. secundo manifestat eam ibi. (Sic aut forte 7c). dicit ergo primo qd oportet iterum ad soluendum dubitationem predictam cōsiderare quid dicat bene 7 quid nō bene. si enim omnia premissa sint vera. necesse est cōclusionem esse veram. dicit igitur qd bene dictū est. qd altera sit ratio forme. ea. s. que ē sine materia. 7 ea que est cū materia. 7 hoc concedatur tanqz verum. 7 sic cōcedatur conclusio primi syllogismi que est minor secūdi. sed non sequit ex necessitate ppter hoc qd sint multi mūdi. vel qd possint esse plures. si vez sit qd iste mūdus sit ex tota sua materia sicut est verum. 7 infra pbabitur. maior. n. ppositio syllogismi. s. qd illa que habent formam in materia possint esse multa numero vnius speciei. non habet veritatem nisi in illis que nō p̄stāt ex tota sua materia.

Deinde cum dicit.

25.
24. Sic aut forte magis quod dicitur. erit manifestum. Si. n. est similitudo curuitas in naso. aut carne. 7 est materia similitati caro. si ex omnibus carnis vna fiat caro. 7 existat in hac similitudo nihil vtiqz aliud erit simum. neqz continget factum esse. Similiter aut 7 si homini sūt materia carnes 7 ossa. si ex omni carne 7 omnibus ossibus homo fiat impossibilib⁹ existentibus dissoluta esse. nō vtiqz continget esse alium hominem. sicut aut 7 in alijs. Omnino enim quozcunqz est substantia in subiecta quada materia. hoz nihil cōtingit factum esse. nō existente quada materia.

Manifestat qd dixerat per exemplū. 7 primo ponit exemplū. secūdo adaptat ad ppositum ibi. (Celū aut est qd singulariū. 7c). primo ergo ponit exemplū illius qd dicitur est. similitudo enim est curuitas in naso aut in carne. 7 ita caro est mā similitatis. si ergo ex oib⁹ carib⁹ fieret vna caro. s. vnius nasi. 7 in hac esset similitudo. nihil aliqd aliud esset simū. neqz posset esse. Et eadē rō est de homine euz carnes 7 ossa sint mā hoīs: si ex oibus carnibus 7 ossibus fieret vnus hō. ita. s. qd nullo mō possent dissolui. nō posset esse aliqs aliū hō qd vnius. si vō possent dissolui possibile esset illo hoīe corrupto aliū hoīes esse. sicut dissoluta archa. ex eisdē lignis fit alia archa. 7 ita et est in alijs: 7 hui⁹ rōne assignat. qd nihil eoz. quoz forma ē in mā pōt fieri si nō affuerit ppria mā. sicut domus non posset fieri si nō sint lapides 7 ligna. 7 ita si non sint alie carnes 7 ossa pter ex qbus cōponitur vnus hō. nō poterit fieri aliū hō pter illū. Deinde cum dicit.

25.
25. Celum aut quidem singularium. 7 eoz que ex materia. sed si nō ex parte ipsius constat. sed ex omni esse quidem ipsi celo. 7 huic celo alterum est. Non tamē neqz vtiqz erit aliud. neqz vtiqz continget factos esse plures propter omnez materiam comprehensam esse.

Adaptat ad ppositum. 7 dicit vez esse. celū esse de numero singularium. 7 eoz que ex materia p̄stunt. non tamē ex parte sue materie. sed ex tota sua mā. 7 id qzuis

fit alia rō celi 7 hui⁹ celi. non tñ pōt esse aliud celū. pp b qd tota mā celi apprehēsa est sub hoc celo. Sciendum est aut qd quidā alijs modis pbant possibile esse plures celos. Cūno mō sic. mūdus factus est a deo. s. potentia dei cū sit infinita nō determinat ad istū solum mūdum ergo nō est rōnabile qd nō possit facere etiā alios mūdus. Et ad hoc dicendū est qd si deus faceret alios mūdus: aut faceret eos siles huic mūdo. aut dissiles. si oīno siles essent frustra. qd nō competit sapiētie ipsius. si aut dissimiles. nullus eoz cōprehēderet in se oēm naturā corporis sensibilis. 7 ita nullus eoz esset pfectus. s. ex oib⁹ cōstitueretur vms mundus pfectus. Cūno mō pōt argui sic. quāto aliquid est nobilius. tāto eius spēs est magis virtuosa. mūdus aut est nobilior qualibet re nāli hic existente. igitur cū spēs rei nālis hic existētis. puta eq. aut bouis possit p̄ficere plura indiuidua multo magis spēs totius mūdi potest plura indiuidua p̄ficere. C Sed ad hoc dicendū est. qd maioris virtutis est facere vni p̄fectum qd facere multa imp̄fecta. singula aut indiuidua re naturalium qd sunt hic sunt ip̄fecta. qd nullum eoz cōprehēdit in se totū quod p̄tinet ad suam spēm. sed mūdus hoc mō p̄fectus est. vnde ex hoc ipso eius spēs ostēdit magis virtuosa. C Tertio obijciunt sic. melius est multiplicari optima qd ea que sunt minus bona. s. mūdus est optimus. ergo melius est esse plures mūdus. qd plura animalia. aut plures plātas. C Et ad hoc dicendū qd b̄ ipius p̄tinet ad bonitatem mundi qd sit vnus. qz vnus habet rationē boni. videmus enī qd per diuisionem aliqua decidunt a propria bonitate.

Hoc ipsum igitur restat ostendere. qd ex omni naturali 7 sensibili constat corpore. 25.
96.

Scamus autem primū. quid dicimus esse celum 7 quotiens. vt magis nobis manifestum fiat quod queritur.

Lectio. 11.

Postea solutione inducta. hic p̄b̄ pbat quod supposuerat. s. qd mūdus p̄stet ex tota sua mā qd p̄io dicit de quo est intētio. 7 quo ordine p̄cedendū dices qd hoc ipm restat ostendere ad cōplemētū p̄missæ solutionis qd mūdus p̄stet ex oī corpore naturali 7 sensibili. qd est mā eius. s. ante qd hoc ostēdamus oportet primo dicere quid significet per b̄ nomen celum. 7 quot modis dicatur. vt id qd querit magis possit manifestari. Secūdo ibi.

Quo quidē igitur modo celus dicimus subaz extreme totius circulationis. aut corpus naturale. quod est in extrema circunferentia totius. Consueuerimus enī extremum 7 qd sursum maxime vocare celū. in quo 7 diuinum omne locatum esse dicimus. Alio aut sursum modo continuum corpus extreme circunferentie totius. in quo luna 7 sol. 7 quedam astroz. etenim hec in celo esse dicimus. Adhuc autem aliter dicimus celum contentum corpus ad extrema circunferentia. totū. n. 7 omne p̄uenim⁹ dicere celū.

Exequitur p̄positū. 7 primo ostendit quot modis dicitur celū. secūdo ostendit principale p̄positū ibi. (Triplex aut ac). Circa primū ponit tres significatiōes celi. Cūno enī modo dicitur celum substantia quedā. que est extrema circulationis totius. i. que in toto vniuerso est extrema. 7 circulariter mouet. Et quia exposuerat significationem nominis per substantiā. cuius rō trāscendit cōsiderationem naturālē cū pertineat ad cōsiderationē metaphisice adhibet aliā expositionē. in eadem tamē si-

gnificatione dices qd celū est corpus naturale : qd est in extrema circumferentia totū. Et h̄ expositio est magis p̄ pria scientie naturali. p̄bat aut̄ hanc significationē ex cōsuetudine loquendi. qz nominib⁹ est v̄tēdum vt plures: si cut dicit in. z. thopicoz. Cōsueuerūt enī homines vocare celū id qd est extremū totius mundi. z qd est maxime sursum. nō quidē s̄m qz sursum accipit̄ in sc̄ia naturali. put̄ scilicet est terminus motus leuiū. sic enī nihil magis est sursum q̄ locus i quē fert̄ ignis. sed sumit̄ h̄ sursum s̄m cōmunē modum loquēdi. put̄ id qd est remotius a medio vocatur sursum. Cōsueuit̄ et̄ vocari sursum. id qd est locus oium diuinorū. vt dicunt̄ corpora celestia q̄ nō oia sunt in suprema sphaera. Sed sciendū qz diuina dicunt̄ substantie imales z incorporee: dictū est enī supra qz cēs hoies locū qd est sursum attribuit̄ deo. Secūdo mō dicit̄ celum nō solū suprema sphaera. sed totū corpus qd cōtinuat̄ cum extrema circumferentiā totius vniuersi. i. oēs sphaere celestiuū corporoz in qbus sunt luna z sol. z qdā stellaz. s. alij qnqz planete. nam stelle fixe sūt in suprema sphaera s̄m opinionez Aristoz. q nō possunt̄ aliā sphaerā esse stellaz fixaz. H̄c etiā significationē p̄bat per cōez vsū loquēdi. dicit̄ enī solē z lunā z alios planetas esse in celo. vident̄ autē hec corpa p̄tinuari cū sup̄ma sphaera. pp̄ueniētiā i nā. qz. s. sunt incorruptibilia. z circulariter mobilia. nō autē ita qz ex oibus sit vniū corpus p̄tinuū. qz sic eoz n̄ p̄nt̄ eē files z diuersi mot⁹. p̄tinuū est enī cui⁹ mot⁹ est vni⁹. vt dicit̄ in. v. methaphisice. tertio mō dicit̄ celū totū corpus qd cōtinuetur ab extrema circumferentiā. i. a sup̄ma sphaera. z hoc p̄bat et̄ ex vsū loquēdi. qz cōsueuimus totū mūdū. z oē. i. vniuersū vocare celū. Est autē p̄siderandū qz celū his tribus modis dicit̄ si equocē. s. analogice. s. p̄ respectū ad vniū p̄tinuū. Primo enī z principaliter dicit̄ celū sup̄ma sphaera. Secūdo autē alie sphaere celestes ex p̄tinuitate quā h̄nt ad sup̄mā sphaerā. Tertio mō vniuersitas corporoz s̄m qz p̄tinet̄ ab vltima sphaera.

126.
6.

126.
97.

Deinde cum dicit. **T**ripliciter autem dicto celo: totum ab extrema circumferentia contentus ex omni necesse constare naturali z sensibili corpore. propter neqz esse nullum extra celum corpus. neqz cō.ingere factum esse.

Ostendit̄ p̄positū. z p̄rio ostēdit̄ qz nō est aliquid corp⁹ sensibile extra celū. tertio mō dicit̄. i. extra hūc mūdū. secūdo ostēdit̄ qz nō est extra s̄m aliquid eoz q̄ sequunt̄ ad corpora nālia ibi. (Silit̄ at̄ manifestū zc). Circa primūz tria facit. p̄rio p̄ponit̄ qd̄ itēdit̄. sc̄do p̄bat p̄positūz ibi. (Si enī ē zc). Tertio claudit̄ p̄cipale sc̄dū ibi. (Ad h̄c sc̄dū igit̄ ex dictis zc). Dic̄ ḡ p̄rio. qz cū tripl̄ dicit̄ celū nūc itēdit̄ de celo tertio mō deo s̄m qz celū dicit̄ totū quod cōtinēt̄ ab extrema circumferentiā. z hoc celū necesse est qz p̄stet̄ ex oī corp⁹ sensibili z nāli quod est eius mā. z sic cōstat̄ ex tota suā mā pp̄ hoc qz extra h̄ celū nullum corpus est. nec p̄tingit̄ esse.

Deinde cum dicit. **S**i enim est extra extremam periferiam corpus phisicū. necesse ipm aut simplicium eē corporum: aut cōpositozum: aut s̄m naturam: aut p̄ter naturā habere.

Probat̄ p̄positū z p̄rio ostēdit̄ qz nullū corpus est extra celum. sc̄do qz nullū p̄t̄ esse ibi. (Sed etiā neqz factus esse zc). Circa primūz duo facit. p̄rio p̄mittit̄ quādā diuisionē per quā manifestat̄ p̄positūz. sc̄do excludit̄ singula mēbra diuisionis ibi. (Simpliciuū quidē igit̄ zc). Ostēdit̄ ergo p̄rio qz si est aliquid corp⁹ phisicū. i. nāle extra periferiā. i. circumferentiā. necesse est qz id corpus: aut sit de numero simpliciuūz corporozum: aut de numero

cōpositozum. Item necesse est. vel qz sit ibi s̄m naturam vel p̄ter naturam. C Deinde cum dicit.

Simpliciuū quidē igit nullū vtiqz erit. Quod enī circūfert: ostensū est: qm̄ nō cōtingit̄ p̄mutare suūpsius locus: sed z neqz qd a medio possibile. neqz quod in medio substās: s̄m naturam quidem enim nō vtiqz erit. Alia enīz ipsoz p̄pria loca.

Excludit̄ singula mēbra diuisionis. z p̄mo ostēdit̄ qz extra extremā sphaerā nō est aliquid corpus simplex s̄z naturam. Quia corporoz simpliciuū quoddā est circulariter motū. quoddā est qd̄ mouet̄ a medio. quoddā qd̄ mouetur ad mediū z in medio subsistit̄ oibus alijs vt supra habitū est. Nullū autē hoz p̄t̄ esse extra extremā circumferentiā. ostēdit̄ est enī supra in. vi. phicoz qz corp⁹ qd̄ circulariter fert̄. nō p̄mutat̄ p̄p̄riū locū s̄m totū. nisi solum rōne. sic igit̄ nō est possibile qz corp⁹ quod circulariter fertur trāsseret̄ ad aliquē locū extra eū in quo est. Hoc autē sequerēt̄ si esset aliquid corpus circulariter motū extra hūc circumferentiā. sicut in suo loco naturali. z p̄ quā rationē esset nālis illi corpori: circulariter moto. per eādē rōne esset nālis huic corpori quod in hoc mūdo circulariter fertur. Omne autē corpus nāliter fert̄ ad suū locum naturālē. sequerēt̄ ergo qz illud corpus circulariter motū trāsseret̄ ad locū suū: quod est impossibile. Silit̄ etiā nō est possibile esse extra extremā circumferentiā. Corpus leue quod mouet̄ a medio. neqz et̄ corpus graue qd̄ subsistat alijs corporibus in medio. Si enī dicat̄ qz sit extra extremāz circumferentiā nāliter hoc esse nō p̄t̄. qz habet̄ alia loca nālia. s. infra extremā circumferentiāz totius. ostēdit̄ est autē supra qz oium grauiū est vnius numero locus: z s̄m oium leuiū. Cū nō est possibile qz ista corpora sint nāliter extra extremā circumferentiā totius. z est sciendum qz ista rō z inquit̄ ad corpus circulariter motum z inquit̄ ad corp⁹ quod mouet̄ moto recto: h̄z necessitatem: ex eo qz supra p̄batum est. qz tū vnum est extremum: z vnum mediū. Secūdo ibi.

126.
11.

Proter naturā aut si qdē sunt. alij cuidā erit s̄m naturā qz extra locus. Cū. n. qz huic p̄ter naturā: necessariū alij eē s̄m naturā. s. non erat aliud corp⁹ p̄ter hoc. Nō igitur est nullū possibile simplicium extra celum esse corpus.

Ostendit̄ qz nullū corpus est extra celum p̄ter nāz. qz ille locus alicui corpori esset nālis. locus. n. qz est vniū corpori p̄ter naturā. necesse est qz sit alicui corporis s̄m nāz qz si alicui loco deesset p̄p̄riū corpus. locus ille esset frustra. sed non potest esse qz ille locus sit naturalis alicui corpori. non enīz est naturalis. neqz corpori circulariter moto. neqz corpori leui aut graui. ostensum est autē supra qz nullum aliud corpus est p̄ter ista. Sic igitur patet qz nullū corpus simplex est extra celū. neqz s̄m nām neqz p̄ter naturā. Tertio ibi.

Si aut non simpliciuū neqz mixtoz. necesse enī esse simplicia: mixto existente.

Probat̄ qz non sit ibi aliquid corpus mixtum. quia si non est ibi aliquid simplicium corporum. sequitur qz non sit ibi etiam aliquid corpus mixtum. vbiqz enī est corpus mixtum. necesse est ibi esse corpora simplicia que sint in mixto. z mixtum sortitur locum naturalem s̄m corpus simplex. quod in eo dominatur.

Deinde cum dicit.

Sed z neqz factum est possibile. Aut enim s̄m naturam erit: aut p̄ter naturam: z aut simplex: aut mixtū. Quare itez idē veniet sermo. Nihil enim

126.
98.

enim

enim differt considerare si est, aut si factum esse possibile.

C Ostendit q̄ etiam extra celum non contingit esse ali- quod corpus, unde dicit q̄ nō est possibile fieri aliquod corpus extra celum, quia aut esset ibi s̄m naturam, aut p̄ter naturam, 7 iterum, aut esset simplex, aut mixtū, 7 quicquid horum dicitur: erit eadem ratio, que est supra, q̄ non differt s̄m rationes premissas: an sit aliquod cor- pus extra celum: vel possit ibi fieri: q̄ rationes premis- se vtrūq̄ concludunt: 7 q̄ in sempiternis non differt cē- 7 posse: vt dicitur in. iij. physicorum.

C Deinde cum dicit. **M**anifestum igitur ex dictis: quia neq̄ est ex- tra: neq̄ contingit factam esse corpus molem nullius: ex omni enim est propria materia totus mundus. **M**ateria enī erat ipsi corporis natu- rale sensibile. Itaq̄ nunc sunt plures celi: neq̄ fuerunt: neq̄ contingit fieri plures: sed vnum 7 solum 7 perfectum est istud celum.

C Concludit conclusionem principaliter intentam. Et vi- cit manifestum esse ex dictis, q̄ extra celum neq̄ ex ali- qua moles cuiuscunq̄ corporis neq̄ contingit ibi tale aliquid fieri: q̄ totus mundus est ex tota materia sua p̄- pria, materiale autem mundi est corpus naturale sensi- bile, nec est intelligendum q̄ velit probare nullum cor- pus sensibile nec extra celum propter hoc q̄ est ex tota sua materia, sed potius econuerso, vitur autem illo mo- do loquendi propter hoc q̄ ista duo inuicem conuertun- tur, concludit igitur q̄ neq̄ sunt in presenti plures celi: neq̄ fuerunt in preterito: neq̄ vnq̄ poterunt fieri in fu- turo: sed istud celum est vnum: 7 solum 7 perfectum: vt pote, cōstans ex omnibus suis partibus: siue ex tota sua materia.

Simul autem manifestum: q̄ neq̄ lo- cus: neq̄ vacuum neq̄ tempus est extra celum.

Lectio. iij.

Ostendit philosophus ostendit q̄ extra ce- lum non est aliquod corp⁹ sensibile nec potest esse, hic ostendit q̄ extra celū nō est aliquod eorum que consequuntur ad corpora sensibilia. Et primo ostendit p̄- positum, secundo ostendit qualia sunt q̄ extra celū nata sunt esse ibi. **C** Propter quod quidem neq̄ in loco 7c. Circa primum via facit primo proponit quod intendit, secundo probat p̄positum ibi. **C** In omni enim loco 7c. tertio infert conclu- sionem intentam ibi. **M**anifestum igitur 7c. Dicit er- go primo q̄ simul cum hoc quod probatum est extra ce- lum non esse corpus sensibile: manifestus est q̄ extra ce- lum neq̄ est locus, neq̄ vacuum: neq̄ tempus. de his enim tribus determinatur in quarto physicorum, sicut de quibusdam consequentibus corpora naturalia.

C Deinde cum dicit. **I**n omni enim loco possibile existere corpus: **V**acuum autem esse dicunt: in quo non existit corpus: possibile autem factum esse. **E**st autem tempus numerus motus. **M**otus autem siue physico corpore non est. **E**xtra celum antez offensum est: quia neq̄ est: neq̄ contingit fieri corpus. **M**anifestum igitur q̄ neq̄ locus neq̄ vacuum neq̄ tempus est exterius.

C Probat propositum, primo quidem quantum ad lo-

cum. **I**n omni enim loco possibile est existere corp⁹: alio- quin locus esset frustra: sed extra celum non est possibili- le existere aliquod corpus vt probatum est, ergo extra ce- lum non est vacuum: illi enim qui ponunt vacuum, dis- sident vacuū esse locū in quo nō existit corpus: sed im- possibile est sic esse, ergo extra celum non est vacuum.

Est autem sciendum q̄ stoici posuerunt vacuum infini- tum: in cuius quadam parte est mundus, 7 ita relinquitur s̄m eos q̄ extra extremam circūferentiam sit vacu- um. **Q**uod quidem tali imaginatione probare volebāt si enim esset aliquis in extrēa circūferentia celi, aut pos- set extendere manum suam, aut non, si non posset: ergo impediretur ab aliquo extrinseco existente, 7 redibit ea- dem questio de illo extrinseco, si in extremo eius aliquis existens posset vltra manum porrigere, 7 ita vel procede- retur in infinitum vel veniret ad extremum corpus vl- tra quod homo ibi existens non posset manum porrige- re, quo dato: sequitur q̄ extra id possit esse corpus, 7 cū non sit: extra erit vacuum. **A**d hoc autem respondet Ale- xander dicens positionem esse impossibile, cum enī cor- pus celi sit impossibile non est receptivum alicuius ex- tranei, unde si ex hac impossibili positione sequitur ali- quod inconueniens non est curandum, sed ratio non vi- detur esse sufficiens, q̄ impossibilitas huius positionis non est ex parte huius quod est extra celum, sed ex par- te ipsius celi, nunc autem agitur de eo quod est extra ce- lum, unde eadem ratio est si totum vniuersum esset ter- ra in cuius extremo posset esse homo: 7 ideo oportet ali- ter dicere sicut ipse etiam dicit, q̄ manum suam extra ex- tendere non posset homo in extrēa circūferentia con- stitutus, non propter extrinsecum impediens, sed q̄ de natura omnium corporum naturalium est q̄ contineā- tur infra extremam circūferentiam celi, alioquin celum non esset vniuersum, unde si esset aliquod corpus quod non deberet a corpore celi sic contineri: id nihil prohiberet esse extra celū sicut sube spūales vt infra dicitur. **Q**uod autem non sit vacuum extra celum: probat Ale- xander: q̄ aut illud vacuum erit finitum aut infinitum. si finitum: oportet q̄ alicubi terminetur 7 redibit eadem questio, vtrum extra id possit aliquis manum extendere si autem sit infinitum: aut ergo ista potentia vacui erit frustra: aut oportebit ponere corpus infinitum q̄ pos- sit recipi in infinito vacuo. **I**tem si sit vacuum extra mū- dum, similiter se habet mundus ad aliam partem vacui sicut ad istam in qua est mundus, ergo ista non est pro- prie locus eius, nulla ergo est causa quare in hac parte vacui maneat, si autem mundus non feratur magis ad vnam partem ad aliam, q̄ in vacuo non est differentia: fertur ergo ad omnem partem, 7 ita mundus destruetur.

C Tertio ibi. **E**st autem tempus 7c. **P**robat q̄ ex- tra celum non sit tempus, tempus enim est numerus mo- tus, vt patet in quarto physicorum, motus autem non potest esse sine corpore naturali, corpus autem nec ē nec potest esse extra celum, vt probatum est, ergo extra ce- lum non potest esse nec tempus nec motus.

C Deinde cum dicit. **P**ropter quod quidem neq̄ in loco que ibi apta nata sunt. **N**eq̄ tempus ipsa facit senesce- re. **N**eq̄ etiam nullius: neq̄ vna transmuta- tio eorum que super eam: que maxime extra or- dinatam lationem.

C Ostendit qualia sunt ea que sunt extra mundum: 7 cir- ca hoc duo facit, primo concludit ex premissis eorū qua- litatem, secundo ostendit ex his idem quod cōmuniter dicitur ibi. **E**t enim quēadmodum 7c. **C**irca primum duo facit, primo remouet ab eis conditionem eorū que sunt hic, sc̄do ostendit propriam conditionem eorū ibi. **S**ed inalterabilia 7c. **D**icit ergo primo, q̄ extra celū

Lec. 17.

Xcc.
7.

Xcc.
20.

non est locus: sequitur q̄ ea que ibi sunt nata esse: non sint in loco: et hoc quidem Alexander dicit posse intelligi de ipso celo quod quidem non est in loco s̄m totum s̄ s̄m partes: vt probatur in quarto physicozum. Item q̄ tempus nō ē extra celum: sequitur q̄ non sit in tempore: et ita tempus non facit ea senescere. quod etiam dicit Alexander posse celo conuenire: quod quidem non est in tempore. s̄m q̄ esse in tempore est quadam parte temporis mensurari. vt dicitur in quarto physicozum. et non solū talia non senescunt in tempore: sed neq̄ est aliqua transmutatio eorum que sunt super illam rationē que est maxime extra ordinata. i. super motum localem corporum leuium. motum enim rectum consuevit vocare rationes sed hoc non videtur esse verum. q̄ corporum celestium non sit aliqua transmutatio cum moueantur localiter nisi forte exponamus de transmutatione que est in substantia: sed hec videtur erronea expositio: cum p̄b̄s vniuersaliter omnem mutationem excludat. similiter etiam non potest dici proprie q̄ celum sit ibi. i. extra celum: et ideo conuenientius est q̄ hoc intelligatur de deo. et de substantijs separatis. que maxime neq̄ in tempore neq̄ in loco continentur. cum sint separate ab omni magnitudine et motu. huiusmodi autem substantie dicuntur esse ibi. i. extra celum non sicut in loco: sed sicut non contenta nec inclusa sub continentia corporalium rerum. Sed totaz corporalem naturaz excedentia: et his conuenit quod dicitur. q̄ eorum nulla sit transmutatio: q̄ superexcedunt supremam rationem: s̄z vltime spere que ordinatur sicut extrinseca et contentiua omnis mutationis.

C Deinde cum dicit.
Sed inalterabilia et impassibilia optimam habent vitam et per se sufficientissimam perficiunt toto eterno.

Ostendit qualia sunt huiusmodi entia. Et primo ostendit eorum conditionem. s̄do exponit quoddam nomen quo vsus fuerat ibi. (Etenim hoc nomen etc.) Tertio ostendit influentiam eorum in alia ibi. (Unde et alia etc.) dicit ergo primo. q̄ illa entia que sunt extra celum sunt inalterabilia et penitus impassibilia habentia optimam vitam: in quantum. s. eorum vita non est materie permixta sicut vita corporalium rerum: habent etiam vitam per se sufficientissimam in quantum non indigent aliquo. vt ad conseruationem sue vite: vel ad executionem operis vite: habent etiam vitam non temporalem sed in toto eterno: horum autem que dicuntur quedam possunt attribui corporibus celestibus: puta q̄ sint impassibilia et inalterabilia: sed alia duo non possunt eis conuenire. Etiam si sint animata. non enim habent optimam vitam: cum eorum vita sit ex vntone anime ad corpus celeste: nec etiam habent vitam per se sufficientissimam cum per motum suum bonum consequuntur: vt dicitur in secundo. Deinde cum dicit.

Xcc.
1.

Etenim hoc nomen diuine enunciatum est ab antiquis. Finis enim continens id quod vniuersalis vite tempus: cuius nihil est extra s̄m naturam eternam vniuersalisque vocatum est. Secundum eandem autem rationem et totius celi finis et omne tempus et infinitatem continens perfectio: eternum est a semper esse sumens denominationem immortalis et diuinus.

Exponit nomen eterni. quo vsus fuerat. et dicit q̄ anti qui pronunciauerunt hoc nomen diuine. hoc est conuenienter rebus diuinis: hoc enim nomen dupliciter accipitur. Vno quidem modo s̄m quid. quod. s. est eternum vel seculum rei vniuersalis. idem enim apud grecos significat. dicit ergo q̄ eternus vel seculus vniuersalis rei vo

catum finis. i. mensura quedam terminans: que continet tempus vite cuiuslibet rei. ita q̄ nihil de tempore vite q̄ est alicuius rei s̄m naturam est extra illum finem vel mensuram. sicut si dicamus q̄ spacium centum annorum ē seculum: vel eternum hominis. Alio modo dicitur eternum simpliciter. quod comprehendit: et continet omnes durationem. et hoc est quod dicit. q̄ s̄m eandem rationem: eternum dicitur finis totius celi. i. spacium continens totam durationem celi. quod est spacium totius temporis. Et s̄m hoc dicit eternus perfectio quedā que continet omne tempus et omnem infinitatem durationis non quidem sic q̄ ipsum celum distendatur s̄m successiones preteriti et futuri sicut spacium temporis quantumcumq̄ sit. q̄ talis successio sequitur motum: ista autem sunt penitus immobilia: que dicit habere vitam in eterno: s̄z eternum totū simul existens comprehendit omne tempus et omnem infinitatem: et deriuatur in greco ab hoc quod ē semper esse: et talis finis qui eternum dicitur est immortalis: q̄ vita illa non determinatur morte et diuinus q̄ et cedit omnem materiam quantitatem et motum.

C Deinde cum dicit.
Unde et alia dicitur est bis quidem clari.

His autem obscurius: esse et viuere.
Ostendit influentiam eorum in alia: est autem manifestum q̄ ab eo quod est perfectissimum sit deriuatio ad alia que sunt minus perfecta. sicut calidum deriuat ab igne ad alia que sunt minus calida: vt dicitur in secundo metha. vnde cum ista entia habeant vitam optimam: et per se sufficientissimam. et esse perfectum. consequens ē q̄ inde comunicetur alijs esse et viuere: et non tamē equaliter omnibus: sed his quidem clarius. i. euidentius. et perfectius. s. his que sunt sempiterna. ea de numero existentia: et his que habent vitam rationalem. his autem obscurius. i. debilius. et imperfectius sicut his que sunt sempiterna non s̄m idem numero sed s̄m idem specie: et que habent vitam sensibilem vel nutritiuam.

Xcc.
2.

C Deinde cum dicit.
Etenim quemadmodum in enchyridijs philosophis circa diuina multotiens declaratum est rationibus: q̄ diuinum intransmutabile necessarium esse omne primum et sumum: quod sic habens testificatur dictis.

Manifestat quod dixerat de conditione predictorum entium. que sunt extra celum: et primo proponit quod intendit. secundo inducit rationes ibi. (Neq̄. n. aliud etc.) Circa primum considerandum est q̄ apud p̄bos erant duo genera dogmatum: quedam. n. erant que a principio in ordinem doctrine multitudini apponebantur. quidem vocabantur enchyria. quedam autem erant magis subtilia que proponebantur auditoribus iam profectis. que vocabantur sintagmatica. i. coordinata vel akumatica. i. auditionalia. dogmata autem p̄borum dicitur philosophimata. dicit ergo q̄ in huiusmodi enchyrijs philosophimatis circa res diuinas multotiens p̄bi rationibus manifestabant. q̄ necesse est omne diuinum esse intransmutabile. quasi non subiecti motu. et primum quasi non subiectum tempori: et sumum quasi non contentum loco: diuinus autē dicebant omne substantiam separatam: et hoc attestatur his que dicta sunt de huiusmodi entibus. **C** Deinde cum dicit.

Neq̄ enim aliud melius est quod mouebit. Illud enim vtiq̄ erit diuinus. **N**eq̄ habet prauum nihil: neq̄ indigens eorum que ipsius bonorum nullum est.

Nonit rationes ad ostendendum quod dixerat: s̄z q̄ primum et supremum sit intransmutabile. et primo ostendit propositum.

propositus. scdo inferz quadas conclusiones ex dictis
 sibi. (Et incessabili itaqz ꝛc.) Circa primuz ponit duas
 rationes: quarū prima talis est. semper mouens ꝛ agēs
 est melius moto ꝛ passo. sed non est aliquid melius pri-
 mo ꝛ sumo diuino. quod possit ipsuz mouere: qz id ad
 hoc esset diuinius. primū ergo diuinus non mouetur:
 qz omne quod mouetur: necesse est ab alio moueri: vt p
 datur in. vij. ꝛ. viij. p. phisicorum. C Secundaꝝ rationem
 ponit ibi. (Itaqz habet prauum nihil ꝛc.) que talis est.
 omne quod mouetur aut ad hoc mouetur vt fugiat ali-
 quod maluz: aut ad hoc qz requirat aliquod donū: sed
 primuz non habet aliquod maluz quod possit euadere:
 primuz non habet aliquo bono quod possit acquirere: qz ē p-
 neqz indiget aliquo bono quod possit acquirere: qz ē p-
 fecitissimum. ergo primuz non mouetur: pōt autē ꝛ sic
 formari ratio: omne quod mouetur: aut mouet ad me-
 lius: aut ad deterius. sed neutruz potest deo conuenire
 fm ea que hic dicuntur. ergo deus nullo modo mouet:
 ꝛ est attendenduz qz hec scda ratio potest induci ad hoc
 qz non moueatur. C Deinde cū dicit.

Lec.
 1.
 Lec.
 2.

Et incessabili itaqz motu mouet rationabili-
 ter. Omnia enim quiescunt: que mouentur:
 quando venerint in proprium locum: eius au-
 tem quod circum corporis idem locum vnde in-
 cepit: ꝛ in quem consumat.

Inferz conclusionē ex dictis. Et dicit rationabiliter .i.
 probabiliter sequi qz istud primū mobile moueat motu
 incessabili. quecumqz enim mota quiescūt: tunc quiescūt
 quando perueniunt ad propriū locuz sicut patet in gra-
 uibus ꝛ leuibus. sed hoc non potest dici in primo mobi-
 li: quod circulariter mouetur. qz idem est vnde incipit
 motus eius. ꝛ in quod terminatur. ergo primuz mobile
 mouetur a primo motore motu incessabili. ꝛ est attendē-
 dum qz hec ratio non ex necessitate concludit. potest. n.
 dici qz motus celi non cessat. non propter naturam loci
 sed propter voluntates mouentis. ꝛ ideo non inducit eaz
 tanqz necessarias sed tanqz probabiles. *Ca. 10.*

Is autem determinatis dicamus
 post hoc: vtrum ingenitus aut geni-
 tus: ꝛ vtrum incorruptibilis aut cor-
 ruptibilis pertranseuntes priꝝ alio-
 rum suppositiones. Lectio. xxiij.

Ostēz pbs ostēdit qz corpus totius mū-
 di non est infinituz. ꝛ qz non est multi-
 plex numero. hic inquit vtrū sit infinitum
 durationis eternitate. ꝛ primo ponit
 opiniones alioruz. scdo determinat
 proposituz fm proprias opiniones ibi.
 (Primū autē diuidendum ꝛc.) Circa
 primū tria facit. primo dicit de quo est intētio. scdo ponit
 opiniones ibi. (Genitus quidē igitur ꝛc.) tertio im-
 probat eas ibi. (factuz esse quides ꝛc.) Circa primum
 duo facit. primo dicit de quo est intentio: ꝛ quo ordine
 sit agendū. ꝛ dicit qz post determinationē premissoz di-
 cendū est postea vtrū mundus sit ingenitus. i. vtrū per
 generationē incepit esse a quodaz principio tēporis aut
 non. ꝛ vtrū sit incorruptibilis aut corruptibilis. i. vtruz
 per corruptionem post aliquod tēpus esse desinat vt nō
 prius tamen qz hec pertractemus fm nostraz opinionē
 debemus pertransire ꝛ breuiter dicere suspensiones alio-
 ruz. i. opiniones aliorū pborum. quas suspensiones h no-
 tat: qz ex leuibus rationibus ad hec dicenda moueban-
 tur difficile ad hoc inducere efficaces rōnes vnde ꝛ ipse
 Arist. dicit in primo topicoz. qz quedaz problemata sūt
 de quibus rationes non habemus: vt vtruz mundus sit
 eternus vel non. Secūdo ibi.

Contrariorum enim demonstrationes dubi-

tationes de contrarijs sunt.

Assignat rationes tres quare hic ꝛ alibi alioruz opinio-
 nes pertractet: quaruz prima est: qz demonstrationes. i.
 probationes contrariozū. i. contrariaruz opinionuz: sūt
 dubitationes de contrarijs. s. opinionibus. i. sunt obie-
 ctiones ad contrarias opiniones: expedit autē ei qui vult
 cognoscere aliquā veritatē soluere dubitationes. qz so-
 lutio dubitatoruz est inuētio veritatis: vt dicitur in. iij.
 metha. ꝛ ita ad sciendū veritatē: multū valēt rōnes pna-
 rū opinionū. C Secūdam rōnem ponit ibi.

Simul autem ꝛ magis vtiqz erunt credibilia
 dicenda pre audientibus dubitatorum sermo-
 num certificationes.

Et dicit qz simul cuz predicta ratione est alia ratio: qz
 ea que dicenda sunt magis creduntur credibilia apud il-
 los qui audiunt certificationes sermonū ex quibus du-
 bitatio emergit: qz qz diu homo dubitat anteqz ei? du-
 bitatio soluat: est mens eius similis ligato qui nō pōt
 ire. C Tertiā rationē ponit ibi.

Gratis enim condēnare videri minus itaqz
 nobis erifet. Etenim oportet disquisitores sed
 non inimicos esse iudicatos vtz sufficienter.

Et dicit qz quando nos posuerimus opiniones aliorū
 ꝛ induruerimus eozū rationes ꝛ soluerimus eas: ꝛ posue-
 rimus rationes in contrarium: inerit nobis qz non vi-
 deamur condēnare dicta alioruz gratis. i. sine debita ra-
 tione sicut qui reprobant dicta aliorum solo odio: quod
 non conuenit pbs qui profitentur se inquisitores eē ve-
 ritatis: opz enim eos qui volunt sufficienter iudicare de
 veritate. qz non exhibeant seipsos sicut inimicos eorum
 de quozū dictis est iudicandū. sed sicut arbitros ꝛ disqsi-
 tores pro vtraqz parte. C Deinde cum dicit.

Genitum quidem igitur omnes esse dicunt:
 sed genitum hi quidem sempiternum: hī autem
 corruptibilem: quemadmodum quodcumqz cō-
 stitutorum. Hi autem vicissim quandoqz qui-
 dem sic: quandoqz autem aliter habere corru-
 ptum: ꝛ hoc semper perficere sic quemadmo-
 dum Empedocles Agrigentinus ꝛ Eracritus
 Ephesius.

Nonit opiniones aliorū. Et primo ponit in quo om-
 nes conueniunt: ꝛ dicit qz omnes qui fuerunt ante eum
 dixerunt qz mundus sit genitus. i. a quodam principio
 temporis esse incipiens per generationē. C Secūdo ibi.
 (Sed genitū ꝛc.) Nonit in quo differant: ꝛ tangit tres
 opiniones: quidaz enim dicebant qz quis inceperit eē ab
 aliquo principio tēporis: tamen in sempiternuz durabit
 sicut primo dixerunt quidā poete vt Orpheus ꝛ Irido-
 rus qui dicti sunt theologū: qz res diuinas poetice ꝛ fabu-
 lariter ediderunt. quos in hac positione secutus ē Plato:
 qui posuit mundum generatuz: sed indissolubilem.
 Scda opinio fuit quorūdam aliorū. qui posuerunt mū-
 dū corruptibiles esse: eo modo quo quodlibet aliud ge-
 neratorū que constituuntur ex multis. ita. s. qz mundus
 post corruptionem nūqz reparabitur: sicut fortes post
 corruptionē nūqz reparatur per naturaz. ꝛ hec fuit po-
 sitio Democriti: qui posuit mundū generari casu p con-
 cursum athomozum semper mobilium. ꝛ ita per eozuz
 segregationē quādoqz eē dissoluendū. Tertia opinio ē
 dicentū qz mundus quāqz vicissim generatur: ꝛ quandoqz
 corrumpitur. ꝛ ista vicissitudo semper durauit ꝛ dura-
 bit: ꝛ hoc dicit Empedocles agrigentinus. posuit enim
 qz amicitia congregante elemēta: ꝛ lite dissolvente ea.
 mundus generabatur ꝛ corrumpebatur: hoc etiaz po-
 suit Eracritus Ephesius. qui posuit qz quandoqz totus

Lec.
 1.

Lc.
 101.

mundus erueret per ignē. et post certos decursus tporū iterum totus mundus generet per ignem que ponebat esse principium oīum rerum. Dicunt autē quidam qd isti poete et phi. et precipue Plato non sic intellexerūt fm qd sonat fm superficiem verborū: sed suā sapiam volebant quibusdā fabulis et enigmaticis locutionibus occultare. et qd Arist. consuetudo fuit in pluribus nō obicere ptra intellectū eorū qui erat sanus: sed cōtra verba eorū ne ali quis ex tali modo loquēdi errore incurreret: sicut dicit simplicius in cōmēto. Alexander tamen voluit qd Plato et alij antiqui phi hoc intellexerunt: qd verba eorū exterius sonant. et sic Arist. nō solū cōtra verba: s; cōtra intellectum eorū conatus est argumētari: quicquid autē horum sit: nō est nobis multum curādum: qz studij pbie nō est ad hoc qd sciat qd hoies senserint: s; qualr se habeat veritas rerum. Deinde cum dicit.

Factum esse quidem igitur: sempiternumqz tamen esse dicere impossibiliū. Sola enim hec ponendum rationabiliter quecumqz in multis aut omnibus videmus existentia. De hoc autē accidit contrarium. Omnia enim que generantur: et corrumpi videntur.

Importat rōnes predictas. et primo primā. scdo tertias ibi. (Uicissan autē etc.) tertio scdam ibi. (Totaliter autē factū etc.) scda. n. opio min⁹ hz rōnis. Circa primū duo facit. primo iprobat positionē. scdo excludit quādā excusationem ibi. (Auxilium autē etc.) Circa primum duo facit. primo ponit duas rōnes. circa quarū primā dicit. qd impossibile est mundū eē factum vel genitum ex quodā principio tps. et qd postmodum in sempiternū duret: cū enim aliqua volumus sumere rōnabiliter. i. pbabiliter absqz demōstratione: talia opz ponere: q videmus esse vera in omnibus aut in multis. hoc. n. est de rōne pbabilis: sed in pposito accidit huius: qz oīa que gñantur: videmus corrumpi. non ergo est ponendum qd mundus sit generatus: et qd sit incorruptibilis. **S**cdam rationem ponit ibi.

Adhuc autem non habeamus principū eius quod est sic se habere: sed impossibile aliter habere prius per omnia secula: impossibile transmutari. Erit enim aliqua causa: que si extitit prius possibile utiqz erit aliter habere: impossibile aliter habere. Si autem prius ex aliter habentibus consistit mundus. Si quidem semper sic habentibus et impossibilibus aliter habere: non utiqz fieret. Si autem factus est: necesse. s. et illa possibilia esse aliter se habere: et non semper sic se habere. Itaqz constantia dissoluentur et dissoluta constiterunt prius: et hoc infinites: aut sic se non habebat: aut possibile erat. Si autē hec nō utiqz erit incorruptibilis: neqz si aliter habebat aliqn: neqz si possibile aliter habere.

Et inducit primo quoddam principū. et dicit qd si aliquid est qd non hz in se potentiam q sit principium ei⁹ qd est sic et aliter se habere: sed impossibile sit qd aliter se habeat prius per oīa secula: impossibile ē qd talis res transmutetur: et hoc pbat inducendo ad impossibile: qz si talis res transmutat: erit quādo transmutat: aliqua cā facies eā transmutari. s. sua potentia ad transmutationē. que si prius fuisset: possibile erat illam rem aliter se habere qd tū ponebat impossibile se aliter habere: et postea hz eaz: hoc ipsum ē transmutari illā rē. et sic etiā anteqz haberet po-

tentiam transmutandi erat potēs transmutari ad hoc. s. qd acciperet potētiam transmutandi. Et his autē sic arguitur ad ppositum. si mundus constitutus est ex quibusdā rebus que priusqz mundus fieret aliter se habeat: si ita sit qd illa ex quibus constitutus est mundus semp sic se haberent. sicut prius se habebat. et impossibile sit aliter ea se habere non fieret mundus ex eis. si ergo factus est mundus ex eis: necesse est qd illa ex quibus factus ē mundus sint possibilia aliter se habere. et qd non semp eodem modo se habeat. vnde sequitur qd et cōstantia. i. postqz fuerint adunata ad constitutionem mūdi. iterū possint dissolui: et qn erant dissoluta. prius fuerunt composita et infinites viciss; hec sic se habebant: aut possibile erat sic se habere: et si hoc est verū: sequit qd mundus nō sit incorruptibilis: neqz vniqz erit incorruptibilis. si ea ex quibus constat mundus aliter se habebat. neqz et si possibile erat qd aliter se haberent: qd ex vtroqz sequit: qd et non possibile sit ea aliter se habere.

Auxilium autem quod quidam conantur ferre sibiipsis dicentibus in corruptibilem quidem esse: factus autem non est verum. Similiter enim dicunt his qui descriptiones

Lō.
104

scribunt: et seipsos dixisse de generatione non tanqz generato aliquando sed doctrine gratia tanqz magis instructes velut descriptionē gentium aspicientes.

Lectio. xxij.

Remissis rationibus contra opinionē Platōnis. hic pbs excludit quādā excusationē predictę opinionis quā Xenocrates et alij Platōnici asserbant. Et circa hoc duo facit. primo pposit excusationē. scdo excludit eā ibi. (Hoc autē quēadmodum est dicimus etc.) dicit ergo primo: qd non est verū illud auxilium. i. illa excusatio quā quidā platonicorū faciebant: dicentū mundū eē incorruptibilem. sed tamen factum. vel genitum conantur ferre. sed ipsi vt non irrōnabiliter posuisse videantur: dicunt se dixisse de generatione mundi: ad similitudinem eorū qui describunt figuras geometricas: qui primo describunt quāsdā partes figure: puta trianguli: postea alias nō quasi prius fuerint hmoi partes anteqz alia figura ex hmoi partibus constitueret: sed vt magis explicitē demōstrent ea que ad figuram requirunt: et similitur dicunt platōnem dixisse mundū factū esse ex elementis: non tanqz aliquo tpe determinato mundus sit generatus: sed causa doctrine vt facilius instruerentur aliqui de natura mundi dum prius demonstrant partes mundi. et quid habeat hmoi partes: ex ipsis postea demonstrant eis compositionē quā habent a cā mundi que deus est: ita aspiciunt. i. cōsiderāt mundū eē genitū ad modū descriptionis: qua vtuntur geometre in descriptione figurarum. **D**einde cum dicit.

Hoc autem est quemadmodum dicimus non idem. In factione quidem enim descriptionū positis omnibus esse simul idem accidit. In demonstrationibus autem horum non idem: sed impossibile. Que enim accipiuntur prius et posterius sub contraria sunt. **E**t inordinatis quidem enim ordinata facta esse dicunt. Simul autem idem inordinatum esse: et ordinatus impossibile: sed necesse generationem esse separantes et tempus: in descriptionibus autem nihil tempore segregatū

Lō.
105

Lō.
106

Lō.
103

poze segregatum est. Quod quidem igitur impossibile ipsum sempiternum esse et factum esse manifestum.

¶ Improbatur quod dictum est. et dicitur quod non eodem modo se habet quod ipsi dicunt circa generationem mundi. et quod geometre dicunt circa descriptiones figurarum. sicut manifestabitur per ea que nunc dicemus: quod in descriptionibus geometricalibus idem accidit si omnes partes figure sint accipiantur ut constituant figuram et si non accipiantur simul. Quia quoniam non accipiuntur simul nihil aliud dicitur de eis. nisi quod sint linee vel anguli. et hoc est salvatum in eis quoniam accipiuntur omnia simul in figura constituta et eis. Sed in demonstrationibus eorum qui ponunt generationem mundi non idem accipiuntur cum sint simul et cum non sunt simul: sed impossibile est quod idem ex utraque parte accipiantur. sicut impossibile est opposita esse simul. illa autem que accipiuntur prius. scilicet in constitutione mundi et posterioribus. scilicet mundo iam constituto. sunt subcontraria. id est habent quaedam adiuncta et latetem contrarietatem. dicitur. n. quod ex elementis inordinatis. facta sunt ordinata. deo. scilicet reducete in ordinationem elementorum ad ordinem ut Plato in thymeo dicit. geometre autem non dicunt quod ex lineis diuisis componatur triangulus sed simpliciter quod ex lineis. Et eadem sententia. si isti solus dicerent quod mundus sit ex elementis: sed dicunt quod mundus ordinatus sit ex elementis: Non est autem possibile quod aliquid sit simul ordinatum et inordinatum: sed necesse est dare aliquam generationem per quam unus eorum ab altero separet. ut. scilicet ante generationem. sit inordinatum. post generationem vero ordinatum. et per hoc necesse est dare aliquod tempus distinctionis utriusque: sed in descriptionibus figurarum non requiritur aliqua distinctio temporis. non enim. quod linea et triangulus tempore distinguantur sicut ordinatum et inordinatum: voluit autem quidam ad hoc excusare Platonem quasi non posuerit quod aliqua inordinatio prius tempore fuerit in elementis mundi et posterioribus aliquo tempore incepit ordinari: sed quod inordinatio semper quantum ad aliquid adiuncta est elementis mundi. id est habet quantum ad aliquid ordinem. sicut et ipse Aristoteles. ponit quod materie semper adiungitur privatio. quod quibus et semper sit forma aliquid formata. Potest etiam intelligi Platonem dedisse intelligere quod elementa ex se in ordinationem haberent si non essent ordinata a deo. non quod prius tempore fuerit inordinata: sed quicquid Plato intellexerit. Aristoteles. sicut dictum est obijciebat contra id quod verba Platonem ex primis. Concludit ergo ex premissis quod impossibile sit mundum factum esse per generationem: et tamen cum in sempiternum durare.

¶ Deinde cum dicitur.

¶ Vicissim autem constare et dissolui nihil aliud facere est quam astruere ipsum sempiternum quidem sed transmutantem formam: quemadmodum si quis ex puero virum factus: et ex viro puerum: quandoque enim corrumpi quandoque esse putet. Valde enim quod et adinvicem continentibus elementis non contingens ordo sit et constitutio sed eadem. Aliterque et secundum eos qui dixerunt hunc sermonem: qui dispositionis utriusque causant contrarium. Itaque si totum corpus continuum ens: quandoque quidem sic: quandoque autem illo modo disponitur et aptatur: totius autem consistentia mundus et celum: non utique mundus generabitur et corrumpetur: sed dispositiones ipsius.

¶ Prosequitur opinionem Empedoclis quam tertio posuerat. et dicit quod illi qui dicunt mundum vicissim componi et dissolui nihil aliud faciunt quam quod asserunt mundum esse sempiternum secundum substantiam. sed se transmu-

tare secundum formam siue secundum eius dispositionem. sicut si aliquis videns aliquem ex puero factum virum: si ponatur quod videat vicissim eundem ex viro factum puerum: putet eum quandoque fieri. quandoque corrumpi. Et quod secundum hanc opinionem Empedoclis ponatur ipsa substantia mundi sempiterna manifestat per hoc quod post separationem elementorum per litteram quando iterum conveniunt elementa: non fiat qualiscumque ordo mundi. et qualiscumque eius constitutio: sed eadem que nunc est: et hoc manifestum est etiam aliter per rationem: quod ab eadem causa seque amicitia congregabuntur tunc elementa: et qua et prius congregata sunt: et sic eadem constitutio mundi sequetur: sed etiam hoc manifestum est secundum eos qui hanc positionem ponunt qui asserunt contrarietatem litteris amicitie ponunt causam contrarie dispositionis in elementis: ut seque quandoque sint coniuncta quandoque separata.

¶ Unde concludit quod si totum corpus mundi continuum existens id est coniunctum: quandoque disponatur et aptetur uno modo: quandoque alio modo cum ipsa consistentia siue substantia omnium corporum vocetur mundus siue celum: sequitur quod mundus non generetur et corrumpatur: sed solum dispositiones ipsius.

¶ Totaliter autem factum corrumpi et non reflecti existente quidem uno impossibile est: priusquam enim fieret: semper existebat que ante ipsius consistentia: qua non facta: non possibile esse dicimus transmutari: infinitis autem entibus mundis: contingit magis. Sed tamen et hoc utrum impossibile aut possibile: erit manifestum ex posterioribus. ¶ Sunt enim quidem quibus contingere videtur et ingentium aliquid ens corrumpi: et genitum incorruptibile perdurare sicut in thymeo. Ibi enim ait celum factum esse quidem non solum: sed et fore de cetero sempiterno tempore. Ad quos naturaliter quidem de celo solum dictum est: uniuersaliter autem de omni speculantibus: erit et de hoc hoc manifestum.

¶ Prosequitur autem opinionem Democriti quam supra posuerat. et primo dicit qualiter se habeat ista opinio. secundo ostendit quid circa hanc postmodum erit manifestum ibi. (Sed tamen etc.) dicit ergo primo. quod si aliquis ponat quod mundus sit factus: et totaliter corrumpatur absque regressu. ita. scilicet quod nunquam iterum fiat: hoc quidem est impossibile si ponatur unus tantum mundus. et hoc ideo: quia si sit unus mundus qui quandoque est factus cum non sit factus ex nihilo priusquam fieret: existebat substantia que erat ante eum: aut ergo ponemus quod illa substantia que preerat mundo: poterat subijci generationi: aut non: et si quidem non poterat subijci: non poterat ex ea fieri mundus: et hoc est quod dicit: qua non facta vel non genita id est qua non subiecta generationi: impossibile esse dicimus transmutari: id est non possibile esse quod transmutetur ad hoc ut ex ea fiat mundus. Si vero in sua natura habebat quod posset transmutari ad hoc quod fieret ex ea mundus: et etiam post corruptionem mundi poterit transmutari ut ex ea iterum fiat mundus. Sed si aliquis ponat infinitos mundos: ita seque quod ex quibusdam atomis uno alio modo compositis. fiat hic mundus et ex eisdem vel aliis modo compositis fiat alius mundus: et hoc in infinitum poterit sustineri quod dictum est: seque quod mundus semel corruptus nunquam iterum generetur: quod ex quo possibile est esse alios mundos: ex illis atomis poterit alius mundus constitui: sed si non posset esse mundus nisi unus: sequeretur inconueniens: quod materia in qua mundus solueret: esset adhuc in potentia ut ex ea fieret mundus: un-

si non posset esse alius mundus oporteret qd idem ipse iter fieret. Deinde cum dicit. (Sed tñ rē.) Ostendit qd resset dicendū: r dicit qd ex posterioribus erit manifestū vtrū hoc sit possibile: r si quidem si hoc referatur ad immediate dictū de opinione ponentiū infinitos mūdōs: non est intelligendū qd posteriora hic nominet ea: que immediate sequuntur. in quibus nulla de hoc fit mentio: sed intelliguntur posteriora: ea que dicentur de opinione Democriti in quarto huius. r in primo de generatione: si vō ly hoc referatur ad totū precedens. vbi actū est de opinione ponentiū mundū esse genitum. per posteriora intelliguntur immediate sequentia. r ad hoc concordat qd immediate subditur: sunt enim quidam quibus videtur esse contingens: qd aliqd quod nunq̄ fuit generatū: corumpatur. r qd aliqd de nouo genitum: incorruptibile perduret: sicut in thimēo dicit Plato: non solus qd celū sit factum de nouo. sed et qd duret de cetero: sempiterno tempore: r sic ponit vtrūq̄ dīctorū. s. qd materia inordi nata que nunq̄ incepit esse inordinata: quandoq̄ eē de finat. r qd mundus incipiat r nunq̄ desinat. r p̄tra istos sic ponentes mundū generari. supra circa principū huius libri. naturalibus rationibus processum est solū quātū ad celū: qd probauit eē igenitū r incorruptibile. tāq̄ nō habens contrarium: sed nūc hoc manifestabit vniuersali consideratiōe de omnibus entibus.

Rimum autem diuidendū. quomodo i generabilia r generabilia dicimus: r corruptibilia r incorruptibilia. Lec. xxiij.

Ostēd p̄hs prosecutus est opiniones aliorū circa propositam questionē de mundo an sit genitus r corruptibilis: hic prosequitur predictam questionem s̄m suam opinionem. r primo premitit quedaz que sunt necessaria ad inuestigationē propositi. scdo prosequitur propositaz questionem ibi. (De terminatis autē his rē.) Circa primum duo facit. primo distinguit multiplicitatē horū nominum: quib' vtrū in questione. s. geniti r ingenti. corruptibilis r incorruptibilis. scdo distinguit multiplicitatē quorūdā nominum que in predictorū diffinitione cadunt. s. possibili r impossibilis ibi. (Si itaq̄ hec sic habent rē.) Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. scdo propositum prosequitur ibi. (Dicitur autem ingentum rē.) Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. r dicit qd circa inquisitionem predictę questionis. primo oportet distiguere quibus modis aliqua dicunt generabilia r ingenerabilia: r iterū corruptibilia r incorruptibilia. C Deinde cū dicit.

Multipliciter enim dictis. r si nulla differentia ad sermonem: necesse intellectus confuse habere: siquis diuiso multipliciter tanq̄ indiuiso vtatur. Immanifestum enim s̄m quā naturam ipsi accidit: quod dictum est.

Assignat rationem sue intentionis r dicit: qd quando aliqua multipliciter dicuntur. contingit quandoq̄ qd illa multiplicitas nullam differentiaz inducat quantum ad rationem que proponitur. quando. s. in illa ratiōe sumitur nomen solum in vna significatione: tunc autem multiplicitas differentiam facit in ratione: quando nomen sumitur in diuersis significationibus: sed tamen s̄ nulla differentia fiat quantū ad rōnez: tñ intellectus audientis se confuse habz. si aliqs vtať nomie qd multipliciter pōt distingui tanq̄ distingui non posset: qd quando aliqs vtrū idistincte multiplici: non est manifestum s̄m quā naturam significatum accidit conclusio.

Deinde cū dicit. Dicitur autem ingenitum vno quidem mo-

do: si sit aliquid nunc prius non ens sine generatione r transmutatione: quemadmodum quidā tangi r moueri dicunt. Non esse enim generari quidam dicunt tactum neqz motum. Vno autē siquidem contingens fieri aut non fieri non est. Similiter enim r hoc ingenitum: quod contingit non fieri. Vno autem si quid omnino impossibile fieri: vt r quandoq̄ sit: quandoq̄ autem non. Impossibile autem dicitur dupliciter. Aut enim simpliciter non verum erit dicere: qd fiet vtiq̄. Aut non facile: neqz cito: aut bene.

Distinguit predicta noia. r primo igenitū r genitū. scdo corruptibile r incorruptibile ibi. (Et corruptibile autem rē.) Circa primum duo facit. primo distinguit hoc nomen igenitū. scdo hoc nomē genitū ibi. (Eodē autē mō rē.) ponit autē qd hoc nomē igenitū v̄ trib' modis. quorum primum ē put v̄ aliqd igenitū qd qdem nūc est. sed p̄ nō erat. ita tñ qd hoc cōtingat sine generatiōe r trāsmutatione eius qd eē icipit. sicut aliq̄ ponūt exēplū de eo qd ē tāgi r moueri. dicit enī qd tactū r motū nō cōtingit generari: r hoc p̄batū est i. v. pbicoz. qz cū generatio sit q̄ dā spēs motus siue trāsmutatiōis. si motus generaret: sequerē qd mutatiōis eēt mutatio. Si ergo tactus r motus s̄ eē icipiant: tñ dicunt igenita. qz nō gnerant nec nata sunt generari. Scdo modo v̄ aliqd eē igenitū: qd qdem contingit fieri vel nō fieri. r tñ nondū ē factū: sicut hoīem q nascet cras cōtingit i futurū fieri vel nō fieri. r tñ v̄ igenitus. qz nōdū ē natus. s̄lī. n. r hoc pōt dici igenitū quasi nō genitū: qd contingit generari. Tertio mō v̄ aliqd igenitū qd oīno impossibile ē fieri: s̄ mō vt qnq̄ sit r qnq̄ nō sit. siue p gnationē siue quocūq̄ alio mō. r s̄m hoc igenita dicunt q nō p̄nt eē. vel que nō p̄nt nō eē hic modus distiguat i duos: nā ipossibile v̄ duplī esse vel fieri. vno mō absolute. qn. s. simplr nō ē vez dīci qd hoc aliqñ fiat. scdo modo put v̄ aliqd ipossibile fieri: qz nō de facili pōt fieri. r hoc qz nō cito pōt fieri. vel qz nō ē bñ factibile: sicut si dicam' aliqd malū ferz nō eē bñ fabricabile. C Ad cuiusdē autē horū modoz p̄siderandū ē q gnatio iportat aliqd eōe qd ē icipe eē. r ē iportat determinatū modū eēndi. s. p trāsmutationem. Negatio igit q̄ iportat hoc noie igenitus. vno mō potest negare vtrūq̄. s. icceptionē r modū icipiēdi: vel pōt solū negare modū icipiēdi: r vtrūq̄ cōtingit duplī. vno mō s̄z actū. alio mō s̄m potētā. Si igit p̄dicta negatio nō neget icceptionē s̄z solū modū icipiēdi. sic ē prim' modus s̄m que v̄ aliqd igenitū: qd pōt icipe eē: s̄z nō p gnationē. si vō neget nō potētā s̄z solū actū. vtputa qz pōt icipe eē. r p̄ gnari nō tñ adhuc icipit eē. vel ē gnatus. sic ē scds modus. Si vō nō solū neget modū icipiēdi. sicut in primo mō. nec solū actū gnatiōis sicut in scdo. s̄z modū icptionis r icceptionē r q̄stū ad actū: r q̄stū ad potētiaz: sic est tertius modus q ē p̄fectissim': s̄m quez pprie r simplr v̄ aliqd igenitus: q̄stus r hic modus distiguat s̄m qd possibile dicitur aliquid: vel simplr vel s̄m quid.

Eodem autem modo r genitum: vno quidem si non ens prius: posterius siue genitum siue nō generatum: siue sine generari quandoq̄ quidē non ens: iterum autem ens. Vno autem si possibile siue per verum determinato possibili: siue per facile. Vno autem si sit generatio ipsius ex non ente in ens siue iam existente: per fieri autē existente: siue etiam nondum existente sed contingente.

C Distinguit

Cap. 11. lō. lio.

lō. lio.

Lec. 30.

Lō. lio.

C Distinguit significationem huius nominis genitum. et dicit quod eodem modo genitum dicitur tribus modis: quorum primus est: si aliquid prius non fuit: et postea incipit esse: sive per generationem sicut homo sive sine generatione. sicut tacitus dummodo id quod dicitur genitum quandoque non sit: et iterum postea sit. secundo modo dicitur aliquid genitum si possibile sit id incipere esse. sive possibile determinetur per verum. ut. si dicatur possibile: quod potest esse: sive determinetur per facile. ut. si dicatur possibile fieri: quod de facili potest. tertio modo dicitur aliquid genitum: cuius potest esse generatio: ut per hoc procedat de non esse in esse: et hoc indifferenter sive iam esse inceperit: et hoc per fieri. id est per modum generationis: sive nondum esse inceperit: sed contingat illud esse incipere per modum generationis. Apparet etiam secundum premissa ratio horum modorum: quia cum dicitur aliquid genitum secundum primum modum: asseritur actualis inceptio: non autem modus determinatus incipiendi quem significat generatio. secundum autem modum secundum asseritur possibilitas inceptiois: absque determinato modo incipiendi: et hoc modus potest distingui in duos secundum distinctionem potentie. secundum autem modum tertium asseritur non solum inceptio: sed determinatus modus incipiendi: et hic modus potest distingui in duos: quia vel asseritur determinatus modus incipiendi secundum actum: ut quod sit aliquid iam generatum: aut secundum potentiam. ut quod aptum natum sit generari. Et si quis recte consideret modos quos posuit circa genitum: differunt a modis: quos posuit circa ingenitum dupliciter. Uno modo secundum distinctionem quidem: quia indistinctionem modo ingenitum sub alio modo comprehendebat negatio determinati modi incipiendi secundum potentiam: et in alio secundum actum. Nam in primo modo dicebatur ingenitum quod non poterat incipere per generationem: sed nondum erat generatum sed quantum ad negationem inceptionis in communi sub eodem modo comprehendebat negationem potentie et actus. Dicebatur enim tertio modo ingenitum quod nec incipit esse. nec potest incipere. Sed circa modos geniti converso ex parte inceptions in communi distinguit modos secundum potentiam et actum. Nam primus modus est quod actum incipit esse quocumque modo. sed non potest incipere quocumque modo licet nondum inceperit. Sed ex parte determinati modi incipiendi sub uno modo comprehendit potentiam et actum. Dicitur enim tertio modo genitum: quod vel est genitum: vel potest generatum esse: vel poterit generari. Et sic patet quod isti tres modi non directe opponuntur tribus primis: quia quod ibi distinguebatur: hoc remanet indistinctum: et converso. secundum ordinem autem differunt isti modi: nam in modis ingeniti premittebatur id quod pertinet ad determinatum modum inceptions: id quod pertinet ad inceptionem in communi. Sed circa ei: quod pertinet ad inceptionem in communi. Sed circa eos modos geniti premittebatur id quod est ex parte inceptions in communi: et hoc subtili ratione Aristoteles fecit. Voluit enim primo ponere modos imperfectos: et ultimo modos perfectos. differenter autem se habent negatio et affirmatio. circa proprium et commune. Nam negatio que negat proprium: est imperfecta. Negatio autem que negat commune est perfecta: quia negatio commune: negatur proprio. et ideo ultimum modum ingeniti quasi perfectus posuit. quo negatur inceptio in communi: Et quia negatio particularis modi incipiendi est imperfecta. ideo ex hac parte posuit partiales modos distinctos secundum potentiam et actum: sed affirmatio proprii est perfecta. quia positum proprio ponitur commune. affirmatio autem communis est imperfecta: et ideo ultimum modum geniti posuit tanquam perfectum: quod incipit esse per generationem. Et comprehendit sub hoc modo tanquam sub perfecto et potentiam et actum: Modos autem pertinentes ad inceptions in communi: premittebat tanquam imperfectos: non enim perfecte dicitur aliquid genitum ex hoc solo: quod incipit esse. Et ideo

ex parte distinguit hos modos: tanquam partiales secundum potentiam et actum. **C** Deinde cum dicit.

C Et corruptibile autem et incorruptibile similiter: sive enim prius aliquid ens: posterius autem non est: aut non esse contingit: corruptibile esse dicimus sive corruptum aliquando et transmutatum: sive non. Est autem quando et quod per corrumpi contingens non esse corruptibile esse dicimus. Et adhuc aliter quod facile corrumpitur: quod dicitur utique aliquis eustarchon.

C Distinguit modos corruptibilis et incorruptibilis. et primo corruptibilis. secundo incorruptibilis ibi. (De incorruptibili et.) Dicit ergo primo quod corruptibile. similiter et incorruptibile dicuntur multipliciter: et ponit tres modos corruptibilis. Ubi considerandum est. quod sicut generatio importat inceptionem cum determinato modo: ita corruptio importat desitionem cum determinato modo: sed transmutationis. Primum ergo modum corruptionis ponit desitionem in communi absque distinctione potentie et actus. Et est eadem ratio ordinis. que est supra de genito. sicut enim non dicitur aliquid perfecte genitum ex hoc quod incipit esse. ita non dicitur aliquid perfecte corruptum: ex hoc quod desinit esse. nec perfecte corruptibile. ex hoc quod potest desinere esse: est ergo primus modus: secundum quem dicimus aliquid esse corruptibile. quod cum prius sit aliquid. posterius autem vel non est: vel contingit non esse. sive hoc contingat per corruptionem: et transmutationem sicut homo est corruptibilis. sive non per corruptionem et transmutationem desinat esse sicut tactus et motus. Secundo modo dicimus aliquid esse corruptibile: et non contingit illud non esse. id est quando potest desinere esse per specialem modum corruptionis.

Tertio modo dicitur aliquid corruptibile quod de facili corrumpitur: quod potest dici eustarchon. id est corruptibile. Est autem considerandum quod licet modi corruptibilis cum modis geniti conveniant quantum ad ordinem. quia sicut ibi premittebatur generalis inceptio: ita hic premittebatur generalis desitio: est tamen differentia quantum ad distinctionem. nam ibi distinguebantur modi secundum potentiam et actum: hic autem distinguuntur modi secundum potentiam absolutam et perfectam. que est ultimus modus tanquam perfectissimus. perfectissime enim est corruptibile quod de facili potest corrumpi: et huius ratio est quod genitum dicitur secundum actum. corruptibile autem dicitur secundum potentiam. unde genitum potest intelligi secundum actum et potentiam. Sed corruptibile non potest intelligi nisi secundum potentiam. ideo autem posuit genitum secundum actum: et corruptibile secundum potentiam. quia cum generatio sit de non esse in esse: corruptio de esse in non esse: id quod est generabile nondum est ens. sed solum id quod iam est genitum. converso id quod est corruptibile est ens: non autem id quod iam est corruptum: intendit autem philosophus farere questionem de entibus. non autem de non entibus: et ideo videtur nomine geniti et corruptibilis.

C Deinde cum dicit.

C Et de incorruptibili eadem ratio: aut enim quod sine corruptione quandoque quidem ens: quandoque autem non ens: puta tactus: quia sine corrumpi prius existentes postremo non sunt. Aut ens quidem impossibile: aut non fore: aut non futurum aliquando: nunc autem ens. Tu enim es et tactus nunc: sed tamen corruptibilis: quia est aliquando: quando non verum te dicere: quia es: neque hoc tanquam maxime autem p-

28.
ii.

28.
ii.

prie ens quidem : impossibile autem corrumpi sic: vt z nunc ens postremo non sit : aut contingat non esse. Et si nondum corruptum contingens autem postremo non esse. Dicitur autem incorruptibile z qd non facile corrumpitur.

C Distinguit modos corruptibilis. Et dicit q de incorruptibili etiam est eadem distinctionis ratio. ponit enim tres modos. quorum primus est fm negationem determinati modi desitionis fm. s. q incorruptibile dicitur. quod quidem potest desinere. sic q quandoqz sit ens. et postmodum non ens: sed hoc sine corruptione. sicut tactus z motus. qui cum primo sint: posterius non sint: s; hoc est sine corruptione eorum: qz eorum non est corruptio sicut nec generatio. Unde hic modus respondet primo modo ingeniti. Secdo modo dicitur aliquid incorruptibile fm negationem inceptionis in comuni. z sic dicit. q illud quod nunc est ens. z est impossibile q postea non sit: vel quandoqz non sit futurum dicitur incorruptibile: z hic modus incorruptibilitatis non competit alicui rei qua possit desinere esse per corruptionem. tu enim qui potes desinere esse per corruptionem: es nunc in presenti. z similiter tactus. qui potest desinere esse: sed non per corruptionem est nunc: sed tamen vtriusqz horu dicitur aliquo modo corruptibile. s. fm modum primus corruptibilis: qz. s. erit aliquando. quando non erit verum dicere q tu sis. nec erit verum dicere q hoc tagat. ideo id maxime dicitur proprie incorruptibile. qd quidem est ens. sed impossibile est illud corrumpi. hoc modo: vt cum modo sit ens: posterius non sit ens: aut contingat non esse: z qzuis nondum sit corruptum contingat postremo id non esse. id enim quod non hoc modo se habz dicitur proprie incorruptibile. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile quod non de facili corrumpitur. qd etiam respondet tertio modo corruptibilis. z secundus scdo. z primus primo.

L. 5.
ii.

Si itaqz hec sic habent. considerandum quomodo dicimus possibile z impossibile. **Ec. xxv.**

Ostz philosophus ostendit quot modis dicitur genitum z ingenitum. corruptibile z incorruptibile. hic erponit significationem huius quod dicitur possibile z impossibile. Et primo dicit de quo est intentio. Secdo erequitur propositum ibi. (Si itaqz aliqd pot t).

Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. z dicit q cum ita se habeant ea que dicta sunt circa significationem geniti z ingeniti. corruptibilis z incorruptibilis. oportet considerare quomodo dicatur aliqd possibile z impossibile. **C** Secundo ibi.

Propriissime enim dicitur incorruptibile: eo q non possit corrumpi: neqz aliquando quidem esse: aliquando autem non. Dicitur autem z ingenitum: quod impossibile: z quod non potens fieri sic: vt z prius quidem non sit: posterius autem sit: puta dyametrum simetrum.

Assignat rationem sue intentionis. qz. s. possibile z impossibile includuntur in ratione predictorum. qz vt supra dictum est: propriissime dicitur aliquid esse incorruptibile quod non solum non potest corrumpi: sed nec et quocunqz modo aliquando esse: postea non esse: s; sit ingenitum proprie dicitur quod est impossibile. s. esse z non esse: z quod non potest fieri quocunqz tali modo qz prius non sit. z postea sit. sicut dyametrum quadrati e simetrum. i. comensuratum lateri quadrati: est ingeni-

tum. quia nullo modo potest accidere esse.

C Deinde cum dicit.

Si itaqz aliquid potest moueri stadia centum aut leuare pondus: semper ad plurimum dicimus: puta talenta leuare centum: aut stadia ire centum: quauis z partes potest que intus: siquidem z super abundantiam: vt nominetur ad finem: z excellentie virtutem. **N**ecessse quidem igitur potens fm excellentia tanta: z que infra posse: puta si talenta centum tollere z duo: z si stadia centu z duo posse ire: virtus aut excellentie.

Ostendit quomodo dicatur possibile z impossibile. vno modo dicitur aliquid possibile z impossibile absolute. quod. s. fm se est tale. qz possit esse verum vel non possit esse verum: propter habitudinem terminorum ad inuicem. alio modo dicitur possibile z impossibile alicui. quod. s. potest esse vel non esse verum. vel fm potentiam actiuam vel passiuam. z sic accipitur hic possibile z impossibile fm qd aliquid agens aut patiens potest aut non potest. hec. n. significatio maxime congruit rebus naturalibus. primo ergo ostendit quomodo si dicatur aliquid esse possibile vel impossibile. scdo excludit objectionem ibi. (Nihil aut nos t). Circa primum duo facit. primo manifestat quomodo dicatur aliqd esse possibile. secundo ostendit quomodo dicatur aliquid esse impossibile ibi. (Et vtrqz si quidem t). Ad primi manifestationem dicit. qz si contingat aliquam rem posse in aliquid magnum. puta qz aliquis ambulet per centum stadia. aut possit leuare aliquod magnus pondus: semper determinamus siue denominamus eius potentiam per respectum ad plurimum id quod potest. sicut dicimus potentiam huius hominis esse qz potest leuare pondera ducentorum talentorum. aut qz potest ire per spacium centum stadiorum. qzuis possit omnes partes infra istam quantitate contentas. si quidem potest in id quod supra abundat. nec tamen denominatur ab illis partibus. puta qz determinetur eius potentia qz potest ferre. so. talenta. aut ire. so. stadia. sed per id quod est maximum. ita. s. qz potentia vniuersiuisqz denominatur per respectum ad finem. i. per vltimum z per maximum ad quod potest. z per virtutem siue excellentie. sicut etiam z magnitudo cuiuslibet rei determinatur per id quod est maximum. sicut quauitate tricubiti notificantes non dicimus qz sit bicubitum. similiter rationem hominis assignamus per rationale z non per sensibile. qz semper per illud quod e vltimum z maximum z completium z dans spem rei. sic igitur pz qz ille qui pot in ea que excellentur necesse est qz possit etiam que sunt infra. puta si aliquis pot portare centum talenta. poterit et portare duo. z si potest ire per centum stadia: potest ire per duo. sed tamen virtus rei non attribuitur nisi excellentie. i. fm id attenditur virtus rei quod est excellentissimum omnium rerum in qz potest: z hoc est quod dicitur in alia translatione. virtus est vltimum potentie. quasi. s. virtus rei determinet fm vltimum in quod potest. z hoc et habet locum in virtutibus anime. dicitur. n. virtus humana per qua homo pot in id quod est excellentissimum in operibus humanis. s. in opere qd est fm rationem. **C** Deinde cum dicit.

Et vtrqz siquidem impossibile tantu fm excellentiam dicentibus z plura impossibile: puta no potes mille ire stadia: z manifestu qz z mille z vnu.

Ostendit quomodo dicatur aliquid alicui esse impossibile: z dicit. qz si aliquid tantu est impossibile alicui: si aliquis accipiat ea que excellentur: manifestum est qz impossibile erit ei portare vl facere plura. sicut ille qui non potest ire per mille stadia: manifestus est. qz non potest ire per mille

L. 6.
ii.

Cap: 12.

per mille et unus. Unde patet. quod sicut determinatur possibile id quod est possibile alicui per maximum in quod potest. in quo attenditur virtus eius. ita id quod est impossibile alicui. determinatur per minimum eorum in quo non potest. in quo consistit eius debilitas. puta. si maximum. in quod potest aliquis est ire. 20. stadia. minimum eorum in quo non potest. est. 20. et unus. et ad hoc oportet determinare eius debilitatem: non autem ex eo quod non potest ire per centum vel mille.

Deinde cum dicit.

Nihil autem nos turbet. Decrementus enim secundum excellentiam terminum dicitur quod proprie possibile. Forsitan enim instabit quis utique quasi non necesse quod dictum est: videns enim stadium non utique que intus videbit magnitudines sed contrarium magis potens videre punctum aut audire paruum sonum: et maiorum habebit sensum.

Excludit quendam objectionem. Et primo movet eam. secundo solvit ibi. (Sed nihil differt etc.) dicit ergo primo quod nihil debet nos turbare. quin id quod proprie dicitur possibile sit determinandum secundum terminum excellentie. posset enim aliquis instare: quia non sit necessarium in omnibus id quod dictum est: videtur enim habere instantiam in visu et alijs sensibus. ille enim qui videt aliquam magnam quantitatem: puta unius stadii: non potest propter hoc videre magnitudines minoris quantitatis que infra quantitatem illam continentur: sed magis accidit contrarium: quia iste qui potest videre punctum: id est aliquod minimum sensu percipibile: aut etiam qui potest audire paruum sonum: potest et maiora sentire. Deinde cum dicit.

Sed nihil differt ad rationem. Determinatur enim aut in virtute: aut in re excellentia. Non enim dicitur manifestum: visus quidem enim quod minoris excedit: velocitas autem que maioris.

Solvit predictam objectionem. Et dicit quod hoc quod dicitur est nihil differt ad rationem qua determinabatur quod possibile determinatur secundum excellentiam: quia huiusmodi excellentia. secundum quam attenditur virtus rei potest determinari: vel secundum virtutem: vel secundum rem: secundum rem quidem quando in ipsa re est excellentia sicut dictum est de centum stadiis vel centum talentis: et secundum hanc excellentiam oportet determinari virtutem actuam: quia quod potest agere in rem maiorem: potest etiam in rem minorem. Secundum virtutem autem attenditur excellentia: quia ad aliquod quod non excellit in quantitate: requirit excellentiam virtutis: et hoc maxime videtur accidere circa potentias passivas: quanto enim aliquid est passibilius tanto a minori potest moveri: et quia potentie sensitive sunt potentie passive. ideo in sensibilibus accidit. ut qui potest sentire minus. potest sentire maius. Illud autem quod dictum est hoc modo manifestat: quia visus qui est sensitivus minoris corporis: excedit in virtute. et sic attenditur hic excellentia in virtute: non in re. sed velocitas est excellentior: quod est maioris magnitudinis. Illud enim est velocius: quod in eodem tempore per maius spacium movetur: et talis excellentia non solum est in virtute: sed etiam in re.

Determinatis autem his. Dicendum quod deinceps. Si itaque sunt quedam possibiliter esse et non: necesse tempore aliqua determinatum esse plurimum: et eius quod est esse: et ei

quod non. Dico autem non possibile rem esse et ens possibile non esse secundum quacumque predicationem: puta hominem aut album: aut tricubitus: aut aliud quodcumque talium. Si enim non erit quantum aliquod: sed semper plus proposito: et non est cuius minus: in infinito erit tempore id est possibile esse et non esse alio infinito: sed hoc impossibile.

Lectio. xxvi.

ostendit per se exponit significationes nominum que in questione proponuntur hic incipit argumentari ad questionem propositam: utrum scilicet aliquid possit esse genitum et incorruptibile: vel ingenitum et corruptibile. Et primo ostendit hoc esse impossibile per rationes communes. Secundo per rationem propriam scientie naturalis ibi. (Et naturaliter etc.) Circa primus duo facit.

Primo ostendit quid sequitur ex premissis circa propositum. Secundo incipit argumentari ad propositum ostendendum ibi. (Principium autem sit hinc etc.) Dicit ergo primo quod terminatis premissis circa significationem nominum: nunc oportet dicere illud quod consequenter se habet in hac consideratione. dictum est enim supra quod possibile dicitur secundum aliquod determinatum. puta potens currere dicitur aliquis secundum centum stadia: sunt autem in rebus quedam que possunt esse et non esse: necesse est ergo ex premissis quod sit determinatum aliquod plurimum tempore: et respectu ipsius est ita: scilicet quod non possit ampliori tempore non esse. Et ne hoc intelligatur solum de esse substantiali: subiungit quod cum dicitur minus possibile non esse: potest intelligi secundum quacumque predicationem: id est secundum quodcumque predicamentum: puta hominem esse vel non esse: quod pertinet ad genus substantie: aut album esse: aut non esse: quod pertinet ad genus qualitatis: aut bicubitum esse vel non esse: quod pertinet ad genus quantitatis: aut de quocumque alio consimili. Et quod oportet intelligi secundum aliquod determinatum tempus: cum dicitur aliquid posse esse vel non posse esse: probat ducendo ad impossibile: quia sicut ipse dicit si non est aliquod tempus determinate quantitatis in quo possit esse vel non esse: sed semper accipitur maius tempore proposito. puta si potest esse in quin quaginta annis: et adhuc plus: et iterum plus: et non sit devenire ad aliquod tempus respectu cuius omne tempus in quo potest esse sit minus: cum id possit esse et non esse: ut dictum est: sequitur quod id possit esse in tempore infinito: et non est in tempore infinito: quia eadem ratio est circa hoc quod est non esse: et circa hoc quod est esse: non tamen ita quod id tempus respectu cuius aliquid potest non esse: quod concluditur esse infinitum: sit idem cum illo tempore infinito respectu cuius aliquid dicitur posse esse quia sic posset esse et non esse in eodem tempore: quod est impossibile: ut infra dicitur: secundum quod aliquid tempus in finitum sit eius quod est non esse: et aliquid eius quod est esse: quod est impossibile. non enim possunt esse duo tempora infinita: quia sic essent duo tempora simul. hoc autem impossibile sequitur ex hoc quod dicitur quod possibile esse: vel possibile non esse: non intelligitur respectu determinati temporis. hoc ergo oportet primo esse manifestum quod possibile est esse: respectu determinati temporis: similiter possibile non esse: quod etiam consonat his que sunt premissa de significatione possibilis.

Deinde cum dicit.

16.
17.

109.

Proicipitū aut sit hinc. Impossibile et falsū nō idē signant. Est aut impossibile et possibile: et falsum et verū. hoc quidē ex suppositiōe. Dico autē vtputa trigonum impossibile duos rectos habere: si hoc. Et dyameter cōmensurabilis: si hoc. Sunt autē simpliciter et possibilia et impossibilia et falsa et vera.

Incipit argumētari ad ppositū. Et circa hoc duo facit p^o arguit ad ppositū p cōes rōnes. scdo p pziā rōnes scie nālis ibi. (Et nāliter aut rē) Circa primū duo facit primo ostendit veritatē. s. q. icorruptibile et igenitū se cōsequunt. et sicut corruptibile et igenitū. scdo iprobat positio nē pziā ibi. (Dicere itaqz nihil rē). Circa primū duo facit. primo ostendit ppositū ostēdendo quō se hēat sepiter nū ad igenitū. et icorruptibile ad genitū: et corruptibile. scdo quō ista se habeāt adinuicē ibi. (Istā autē rē de terminatiōe rē). Circa primū tria facit. primo ostendit q. oē sempiternū est icorruptibile et ingenitū. scdo ostendit q. nullū sempiternū est genitū vel corrupibile: nec eōuer so ibi. (Am aut negatio rē). tertio q. oē igenitū et icorruptibile est sempiternū ibi. (Igit si et ingenitū). Circa primum duo facit. primo pmittit quedā necessaria. scdo arguit ad ppositū ibi. (Sicut itaqz aliqd rē). Dicit ergo primo q. opz hinc sumere principū ad ppositū ostēdendū q. impossibile et falsum nō significāt idē. Circa qd quatuor ponit: quoz primū ē q. tā possibile qz impossibile. tā vez qz falsum dicunt dupliciter. Uno modo ex suppositione quod. s. necesse ē eē vez vel falsum: possibile vel impossibile suppositis qbusdā: sicut triāgulu fm rei veritate necesse ē habere tres āgulos equales duob? rectis: sed tñ hoc ē iposibile suppositis qbusdā. puta si supponamus q. triāgulus sit quadratū ad qd sequit triāgulu habere quatuor rectos. sicut et dyametru quadrati sequitur eē cōmensurabile lateri si quedā supposita sint vera: puta si ponam? q. quadratū dyametru sit quadruplū quadrati lateris. Sic. n. sequit q. ppositio dyametru ad lateris sit sicut ppositio numeralis q. ē rō cōmensurabilis. Alio mō dicunt aliqua simpli. s. absolute et fm se possibilia et impossibilia: falsa et vera. C. Secundū ponit ibi.

Nota autē idem est falsum aliqd eē simpliciter et impossibile simpliciter. Te eni nō stantē dicere stare falsum quidē: nō impossibile aut. Similiter autē citharizantē: nō cantantē aut cantare dicere falsum: sed nō impossibile. Simul autē stare et sedere: et dyametru cōmensurabile eē nō solum falsum: sed et impossibile.

Et dicit q. nō est idē aliqd eē falsū simpli. i. absolute. et eē impossibile absolute. si. n. dicas te stare q non stas: sed sedes: falsum erit qd dicit: nō aut impossibile: sed sicut falsum erit: et nō impossibile: sed quis dicat cātare eū q citharizat: sed nō cātat: sed q. aliqs simul stet et sedeat: vel q. dyameter sit cōmensurabilis lateri: nō solū ē falsum: s. et impossibile. C. Tertium ponit ibi.

Non itaqz idē est supponi falsum et impossibile. Accidit autē impossibile ex iposibili.

Concludit ex pmissis cum idē nō sit falsum et iposibile: sequit q. nō sit idē supponere falsum et iposibile: naz ex falso sequit iposibile: sed ex iposibili sequitur falsū.

Quartum ponit ibi.

Hoc quidē igit sedere et stare simul hz virtutē qz qnqz habet illam et alterā: sed nō vt simul sedeat et stet: sed alio tempore.

Et qz dicitū est q. simul stare et sedere est iposibile: xlv

dū q. lz aliquid simul habeat virtutē ad opposita. puta ad sedere et stare: tali rōne: qz qnqz vna potētia reducit in actus: qnqz altera. nihil tamē hanc habz potētiā: vt simul habeat opposita: puta vt simul sedeat et stet: s. opz hoc in alio et alio tempore esse. Deinde cū dicit.

110.

Si itaqz aliquid infinito tpe pluriū hz virtutē nō est in alio tpe: sed hoc simul. Quapropter si quidē infinito tpe ens corruptibile ē. Virtutem habebit vtqz eius qd est non eē. Si itaqz in finito tpe est sic existens q. pōt nō eē: simul igit erit et nō erit fm actum. Falsum quidē igit accidit vtqz: qz falsum positum est. Sed si non iposibile erat: non vtqz impossibile esset quod accidit. Omne igitur semper ens.

Ostendit ppositū. s. q. oē sempiternū sit icorruptibile et ingenitū. et primo ostendit q. oē sempiternū sit icorruptibile. scdo q. oē sempiternū sit ingenitū ibi. (Sicut autē et ingenitū). Dicit ergo cōcludēs primo ex pmissis in qbus dicitū ē possibile determinari ad aliqd tps: si aliqd habz virtutē ad plura tpe infinito: nō pōt dici q. possit aliqd eoz respectu vnius tps: et aliud respectu alterius tps: sed q. qd pōt. potest respectu huius tps: q. nō est aliqd tps extra tēpus infinitū. Si ergo ponamus q. aliqd existens in infinito tpe sit corruptibile: sequit ex hoc q. ē corruptibile q. hēat virtutē ad hoc q. qnqz nō sit: qd qdem opz itelligi respectu eiusdē tps infiniti in quo ē: vel respectu alicuius tps eius: qz ergo ē in infinito tpe: et tñ ponitur potēs nō eē: eo q. ē corruptibile: sic existēs: q. potest nō eē: et qz poterat nō eē respectu infiniti tps: vel alicuius tps ei? sequit q. simul fm actū sit et nō sit: qz in infinito tpe ponebat eē: et postea ponebat nō eē respectu eiusdē tps: manifestū qdē igit q. hoc falsū accidit ex falso posito. Ex hoc q. tñ ponebas istud existēs in infinito tpe nō eē qnqz: sed si hoc falsum eēt verū: tūc nō sequerit iposibile: sequit aut iposibile. s. idē simul eē et nō eē: ergo iposibile fuit illud nō eē: nō ergo poterat nō eē: et ita nō erat corruptibile. Sic ergo p. q. oē quod erat: sp. ens: nō pōt eē corruptibile. et ita simpli est icorruptibile. S. v. dicit q. iste pcessus Aristo. necessitatē non habeat: qz q. v. uis nullius potētia sit ad hoc q. duo opposita sint in eodē tempore: in actu tñ nihil phibet q. potētia alicui? sit ad duo opposita respectu eiusdē tps sub distinctiōe eqli ter et eodē modo: sicut potētia mea ē ad hoc q. cras in ortu solis: vel sedea vel stem: nō tñ q. vtqz sit simul: sed equaliter possum stare nō sededo: vel sedere nō stando: sic igit posset aliqs obuiare rōni Aristo. ponamus ens aliqd semp. ens. ita tamē q. istud eē suum sempiternū sit cōtingēs: et nō necessariū. poterit ergo nō eē respectu cuiuscūqz tps infiniti. vt in quo ponit semp. eē: non tñ ppter hoc sequit q. aliqd sit simul ens et nō ens: si. n. ponamus q. aliqs sit in domo semp. p. totā diē: tñ non ē iposibile eū in domo nō esse in quacūqz pte diei: quia nō ex necessitate est in domo p. totā diē: sed ptingent.

111.

Similiter aut et igenitū. Si. n. genitū tpe: tpe erit possibile quodā nō esse: corruptibile quidē eni est: prius quidē ens: nūc aut nō ens aut cōtingens qnqz posterius nō eē: genitū autē ens qd cōtingit

cōtingit prius nō esse sed nō est in quo tpe possi-
 bile: qd sp ens: vt nō sit: neqz infinito tpe. neqz
 finito. Et nō finito tpe pōt eē: siquidē z infinito.
 Nō igit cōtingit idē z vnū sempqz posse eē z non
 eē: s; z neqz negationē: puta dico nō sp eē. Im-
 possibile igit z sp qdē aliqd eē: corruptibile at es-
 se. Similiter at neqz genitū. Duobus. n. termi-
 nis si impossibile posterius sine prio existere: z il-
 lud impossibile existere: z qd posteri. Itaqz si sp
 ens nō cōtingit qnqz nō eē: impossibile z genitū eē.
 Cōdit idem ex pte geniti vel ingenti. z dicit qz simili-
 ter illud qd ē sp. s. i. infinito tpe: necesse ē eē ingenti. qz
 si eēt genitū eēt possibile qz quodā tpe non eēt. sicut de
 corruptibili dcm est. sicut. n. corruptibile: qd tamē pri-
 fuerit nūc nō ē: vel ptingit nō esse qnqz in futurū. ita ge-
 nitūz est quod nūc ē: sed prius nō fuit: nō ē autē dare ali-
 qd tēpus i quo id qd sp est: possibile sit non esse: neqz i
 tēpore finito: neqz in tēpore infinito: qz qd pōt eē tēpore
 infinito: sicut id qd sp est: pōt eē quolibz tpe finito quod
 includit a tpe infinito. z ita seqt fm p̄dictā deductionē qz
 aliqs simul sit z nō sit: qd est impossibile: nō igit ptingit
 qz vnū z idēz sp possit eē z semper non esse. qz hoc esset
 sp esse: z sp non esse: tēpore infinito. Similiter et nō est
 possibilis negatio ei? qd ē sp esse: puta vt si dicamus: qz
 id quod semp est: possit nō sp eē b. n. esset posse nō esse
 ad minus tēpore finito. sic igit p; qz impossibile est aliqd
 sp esse: z qz sit corruptibile: vel et qz sit genitūz. qz si sint
 duo termini: ita se habētēs qz posteri? nō possit esse sine
 prio sicut hō nō pōt esse sine alali: si id. s. primū est ipof-
 sibile eē. sequit qz posteri? etiā sit ipof sibile eē: sicut si L-
 possibile est lapidē esse alal. ipof sibile est lapidē esse
 hōiem. B aut qd ē aliqd nō esse sequitur ad corruptibile
 z genitū: sicut quoddā cōmuniū: vt ex dictis. p; si er-
 go id qd semp ē: non cōtingit qnqz nō eē: seqt etiā qz
 ipof sibile sit id qd semp est esse genitū: z similiter ipof-
 sibile est id esse corruptibile: z sic patet qz omne quod ē
 sempiternū: est ingenitū z incorruptibile.

z contradictoria ē: nō ois hō nō ē. equipollens huic. aliqs hō
 est: ita huic quod dico. sp esse cōtradictorie opponit: nō
 sp esse: quod equipollit ei qd est aliquādo nō esse: s; ei qd
 ē semp esse: contrarie opponitur: semper non esse: quod
 equipollit huic quod est nunqz esse. huic vō contradi-
 ctorie opponitur non semper non esse quod equipollit
 ei quod est aliquādo esse. C Secundo cum dicit.

Necessse negationes ambarum eidem existe-
 re z esse medium semper entis z semper nō en-
 tis quod possibile esse z non esse.

Cōcludit ex p̄dicto modo oppositiōis: qz ois eidē subie-
 cto inesse negationes ambarum. s. eius quod est semper
 esse: z eius quod ē semp non eē: q. s. negationes sunt nō
 sp eē: z non semp nō esse: que qdē negationes eodez mo-
 do isunt eidē: vt illud sit medium inter semper ens z nō
 semper ens: quod quidem pōt qnqz esse: z qnqz nō esse
 sicut si dicamus inter omnem hominem esse: z nullum
 hominem esse medium est aliquem hominem esse. z ali-
 quem hominem nō esse. C Tertio ibi.

Atriusqz enim negatio quādoqz existet: si nō
 semper sit. Quare z non semp nō ens erit quā-
 doqz: z nō erit: z nō semp possibile eē simul: sed
 quādoqz ens: quare z non esse. Idez igitur erit
 possibile esse z non: z hoc ē amboz medium.

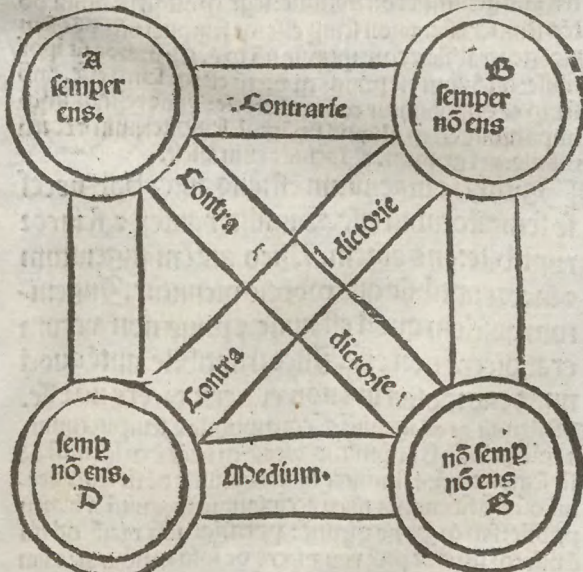
Probat hanc cōclusionēz seq ex p̄missis. z prio rōne p̄-
 pria: que. s. sumit ex rōne terminoz in qōne positoz dī-
 cēs vtriusqz. n. negatio. s. tā eius que est sp esse: qz eius
 q ē sp nō esse: qnqz existet. i. ponit aliqd qnqz esse: si nō
 semp sit. i. si p negationē non ponit qd sp. verbi gratia:
 ista negatio nō sp ens: nō ponit sempiternū: neqz circa
 esse: neqz circa nō esse. z id ponit qnqz eē: z qnqz nō esse
 Et simile est de hac negatione nō semp nō eē. cōcludit
 ergo qz id qd non semper ē nō ens: erit qnqz. z qnqz nō
 erit: qz sic negat semp nō esse: qz nō ponit sp z eē simili-
 ter ista negatio. q est non semp possibile esse. quia remo-
 uet sempiternitatem circa esse. ita qz nō ponit sempiter-
 nitatem circa non esse. Et ponit ens qnqz. qz non ponit
 esse semper: nihil p̄hibet illud non esse. sic ergo idē erit
 possibile esse qnqz. z non esse qnqz. z b est medium inter
 duo p̄ria qu e sunt semp esse z sp non esse. C Secdo ibi.

lō. 122.

Quoniam autē negatio eius quidez
 quod est semper possibile eē: non
 semper possibile esse: semper autē
 possibile non esse contrariam. cu-
 ius negatio non semper possibile
 non esse. Lectio. xvij.

Stedit qz oē sempiternū ē igēitū z incor-
 ruptibile. hic p̄parat sēpitemū ad cor-
 ruptibile z genitū: ostēdēs qz simul esse
 si possūt. z prio p̄mittit qdā ex qb? p̄ce-
 dit rō. scdo ex illis argumētāt ad p̄po-
 sitū ibi (neqz ita sp existēs zc). Circa
 primū tria p̄ponit. prio qdē declarat oppositiōnē eius.
 qd ē sp esse. z sp nō esse. Et quāuis adiungat b qd ē pos-
 sibile: nō tamē tradit oppositiōnē q̄ attēdit fm possibi-
 le z nō possibile: s; fm sp eē. z nō sp esse. dicit ergo prio
 qz huius affirmatiue q̄ est: possibile sp esse. negatio con-
 tradictorie ei opposita est possibile nō sp esse. nō qdē ex
 parte ipsius possibilis cui? hec est affirmatiua. possibi-
 le est nō semp eē: s; q̄ntū ad ipm qd est non sp esse: s; b
 quod est possibile sp nō esse: opponit h̄rie fm eūdez mo-
 dum ei qd est possibile sp esse. Negatiua aut hui? ē: pos-
 sibile nō sp nō esse. Et hui? rō ē: qz hoc aduerbium sp
 significat vniuersalitatē tēporis sicut hoc signū: ois de
 signat vniuersalitatē suppositoz. Cū sicut huic enun-
 ciationi. ois hō ē: cōtradictoria est. nō ois hō est: equipol-
 lens ei q̄ ē. aliqis hō non: h̄ria vō huic: ois hō ē dicit
 ois hō nō ē: equipollens huic: nullus hō ē. huus autē

Ratio at vniuersalis hoc. Sint. n. a. z
 b. nulli eidē possibilis existere. O; at.
 a aut. g. z. b. aut. d. necesse itaqz cui
 neqz. a. existit: neqz. b. oī existere. g. d.

lōe 123.

Sit itaqz. e. inter mediū eoz q. a. b. Contrario-
rū. n. q. neutrū mediū. Quic' itaqz necesse am-
bo existere z g. z. d. omni eni g. aut a. quare z ei
quod est e. Quoniam igitur a. ipossibile g. exi-
stet. Eadem autem ratio z in d.

Probat idē rōne coi. q. s. in quibuslibz terminis locū
hnt. Sint. n. duo termini a. z. b. ita. se hntes q. nulli ei-
dē possint esse. q. sūt z. i. j. sicut sp. ens. z. sp. nō ens. Ac-
cipiat aut alius terminus. s. g. qui ita se habeat ad a. q.
oi subō sūt vel a. vel g. habeat. n. se sicut affirmatio z ne-
gatio: vt semp ens: z non semp ens: sūt aut alius termi-
nus. s. d. qui eodē modo se habeat ad b. sicut semp non
ens z nō semp nō ens. Necesse est ergo q. oi ei qd neqz
est a. neqz b. i. quod neqz est semp ens: neqz sp nō ens
sūt. z. g. z. d. q. sūt negationes amboz. q. a. quo remo-
uet semp esse: z semp nō ee: necesse est q. attribuat ei
nō semp esse. i. qnqz non ee. z nō semp nō ee. i. qnqz esse
z sic illud vtrū a quo remouet vtraqz affirmatio cui at-
tribuit vtraqz negatio est mediū iter a. z. b. q. id qd ne-
gat vtrūqz extremū: ē mediū iter duo pna: sicut q. neqz
est albū: neqz nigr: est mediū iter albū z nigrū. hinc er-
go. medio necesse ē q. ambe negatōes sūt. s. g. z. d. q. si
eūt dictū est: oz q. cuiūqz sūt g. aut a. vñ oz q. alter eo-
rū sūt ei qd ē e. q. igit ei qd ē e. ipossibile ē q. sūt a. seqz
q. sūt ei g. Et eadē rōne pbat q. sūt ei d. Sic igit z. g. z.
d. pdicatur de o. z a. a quo remouet. z a. z b. q. s. aliqd
ē qnqz ens: qnqz nō ens: qd neqz ē sp. ens: neqz sp. non
ens: z b. ē qd pbare itendit. C Deinde cum dicit.

124. Necz itaqz semper existens genituz: neqz cor-
ruptibile: neqz semper ens. Palā autē qz z si ge-
nitū: aut corruptibile non sempiternū. Simul
enim erit possibile semp esse: z possibile nō sp. es-
se. Hoc autē qd ipossibile ostensum est prius.

Ex pmissis argumētat ad ppositū. si. n. ē aliqd sp. exis-
neqz est genitū: neqz corruptibile: sūt z si est semper nō
eris: neqz est genitum: neqz corruptibile: manifestum ē
aut q. z ecōuerso si aliqd est genitum: aut corruptibile:
nō est sempiternum: neqz quātū ad esse: neqz quātū ad
nō esse. Si. n. deē oppositū. s. q. aliqd sit simul semp-
iternū. z genitū: z corruptibile: seqz q. aliqd sit simul po-
tēs semper esse. z non semp esse: q. sempiternū: pōt sem-
p. generabile z corruptibile nō sp. ē. Q. at hoc sit ipos-
sibile: ostensum est prius: q. dictū est: q. semp esse. z nō
semp esse opponuntur contradictorie: vnde relinquitur q.
impossibile est q. aliqd sit simul sempiternum z coru-
ptibile: vel genitum. C Deinde cum dicit.

125. Igitur si z ingenitum est: ens autēz hoc neces-
se sempiternum esse. Similiter autēz z si incor-
ruptibile: ens autem. Dico autem ingenitum
z incorruptibile que proprie dicuntur. Ingeni-
tum quidem quod est nunc z prius non verum
erat dicere non esse. Incorruptibile autē quod
nunc ens: posterius non vez erit dicere nō esse.

Ostendit q. oē ingenitū z incorruptibile ē sempiternum.
z priō pcludit b. ex pmissis dicēs: q. necē ē q. ingenitū oē
sit sempiternū: z similiter incorruptibile oē sit sempiter-
nū dūmō sit ens. ita tñ q. accipiamus ingenitū z incor-
ruptibile: s. m. q. pprie dicunt: put. s. ingenitū dicit qd ita
ē nūc: q. nō erat pri' vez dicere de ipso q. nō erat: z s. m.
q. incorruptibile dī qd ita nūc est q. posteri' nō erit vez
dicere de ipso q. nō sit: sicut pz ex his q. supra dicta sunt
in distinctione horum nominum. Secundo ibi.

Aut siquidem hec adinuicem consequuntur z
quod quidem ingenitum incorruptibile: z quod

incorruptibile ingenitum: necesse z sempiternū
vtrūqz consequit: z siue aliquid ingenitum semp-
iternum: siue incorruptibile sempiternum.

Probat idem ex his q. infra ostendent dicēs: q. cum
ingenitū z incorruptibile: psequunt se inuicē. hoc modo q.
oē ingenitū sit incorruptibile z ecōuerso: necesse ē q. sem-
piternū psequat ad vtrūqz: vt. s. oē ingenitū: z oē incor-
ruptibile sit sempiternū. Ex oibus aut pmissis talis pōt in-
telligi ratio: nullū sempiternū est genitū: neqz corrupti-
bile. oē ingenitum z incorruptibile est sempiternum. er-
go nullum ingenitum est corruptibile: z nullum incor-
ruptibile est genitum: nec corruptibile.

126. Alam autem z ex determinatiōe
ipsoz. Est enim necesse: si cor-
ruptibile genitū: aut. n. ingenitū
aut genitū. Si eni ingenitū: incor-
ruptibile supponitur.

127. Lectio. r. viij.
Ostāz pbs ostādīt ppositum ex p te sempiter-
ni. nunc at ostādīt ppositum ex parte geniti z
ingeniti. corruptibilis z incorruptibilis. z priō
probat ppositum ex suppositione. secundo
ex necessitate ibi. Q. uod autem necesse con-
sequi zc. Circa primum duo facit. primo ex supposi-
tiōe hui' q. ingenitū z incorruptibile puerit: pbat q. ge-
nitū z corruptibile ecōuertit. scdo ostādīt vñ sit supponē-
da pueritō ingeniti z incorruptibilis ibi. Si aut nō psequi-
tur zc. Dicit ergo priō q. id qd itēdim' pōt fieri māise
stū ex determinatiōe ipsoz. i. ex distinctiōe z hūitudine hoz
trū adinuicē: z priō ostādīt q. genitū sequat ad corrupti-
bile. ita. s. q. si aliqd sit corruptibile. ex necitate sit geni-
tū: oz. n. id qd est corruptibile: aut ee genitū: aut ingeni-
tū. q. de quolibet existētū alter hoz oz pdeari. si ergo
aliqd sit incorruptibile qd nō sit genitū: seqz q. sit ingeni-
tū. supponimus aut q. ingenitū z incorruptibile puerit.
z ita si aliqd ē ingēitū: erit incorruptibile. si ergo aliqd cor-
ruptibile non sit genitum: sequitur q. aliquod corrupti-
bile si incorruptibile. C Secundo ibi.

Et si genitum autem: corruptibile necesse: aut
enim corruptibile: aut incorruptibile: sed si in-
corruptibile ingenitum supponitur.
Probat eodē mō q. necesse sit q. si aliqd est genitū sit
corruptibile: oz. n. id qd ē genitum: aut ee corruptibile
aut incorruptibile: s. b. supponit si aliqd ē corruptibile:
q. ingēitū sit pp eoz pueritilitatē: seqz ergo q. sit aliqd
genitū: z q. sit ingenitū: qd ē ipossibile. Et sic pbatū ē q.
oē corruptibile ē genitum: z ecōuerso. supposito tamen
q. ingenitum z incorruptibile conuertantur. C Deinde
cum dicit.

Si autem non consequuntur adinuicem incor-
ruptibile z ingenitum: necesse: neqz ingenitum
neqz incorruptibile sempiternum esse.
Ostādīt vñ b. oporteat supponi: z dicit si nō psequit se i-
uicē incorruptibile z ingēitū. nō ex necessitate b. qd ē ee semp-
piternū erit psequēs ad b. qd ē ingenitū z incorruptibile
quod tamen supra ostensum est. C Deinde cum dicit.

127. Qd autem necesse cōseq. ex his: manifestū. Ge-
nitum eni z corruptibile cōsequit adinuicē.
Probat ppositū ex necessitate. z p ostādīt q. genituz z
corruptibile puerit. scdo ex b. vltim' ostādīt: q. ēt ingeni-
tum z incorruptibile puerit ibi. Si itaqz i quo ē e. z.
Circa primum tria facit. priō pponit qd itēdit. z dicit q.
ex his q. dicent: manifestū erit. q. necesse ē pdicta se i-
uicē pseq. q. priō b. manifestabit q. genitū z corruptibile
se iuicem consequuntur. Secundo ibi.

Palam

128.

Palam autē et hoc ex prioribus: semp eni entis: et semp non entis: est intermediū cui neutrū consequit. Hoc autē ē genitū et corruptibile: possibile eni et ē: et nō ē determinato tēpore vtrūqz. Dico aut vtrūqz. et esse quāto quodaz tempore et non esse. Si igitur est quod genitū: aut corruptibile: necesse hoc intermediū esse.

Inducit rōnē ad hōndendū: et dicit qz sicut quertibilia icorruptibilia et igeniti. manifestat ex prius dictis. ita et h qz genitū et corruptibile sint quertibilia manifestatur ex prioribz qz iter semp ens. et sp nō ens: est mediū. sicut supra dēn ē. id. s. qd neutrū sequit. i. qd neqz ē sp ens neqz est semp nō ens: tale autē ē genitū et corruptibile qz vtrūqz eoz ē possibile eē et nō ē hz aliqd tēpus determinatū. ita. s. qz aliquo tpe finito. vtrūqz eoz sit. et ite nō non sit quodā alio tēpore. si eras ē aliqd qd sit genitū aut qd sit corruptibile: necesse ē qz huiusmodi sit mediū iter semp ens. et sp nō ens: et sic vtrūqz eoz eidē attribuitur. et seimicē sequi vident. C Tertio ibi.

Sit enim. a. semper ens. b. autem ens non sp. g. autē gēitū. d. at corruptibile. Necesse itaqz. g. Intermediū esse a. et b. his quidē eni nō ē tempus ad neutrū terminū. in quo a. non erat: aut b. erat genitū autē necesse: aut actu: aut potētia esse: His autē que a. b. neutro modo: quāto igitur quodam et determinato tempore et erit. et iteruz non erit. g. similiter autem et in. d. Genitū igitur et corruptibile vtrūqz. Consequuntur igitur inuicem genitū et corruptibile.

Manifestat pmissā rōnē i terminis dicēs: sit a. semper ens. et b. sit sp nō ens. g. aut sit genitū. d. aut sit corruptibile: necesse est g. qd ē genitū: eē mediū iter a. et b. iter sp ens. et sp nō ens. qz his. s. a. et b. nō ē aliqd tēpus ad neutrū terminū. i. nec aū: nec post: in quo vel a. qd ē semper ens nō sit: aut b. qd ē sp nō ens sit. et hoc vel fm actum vel fm potētia: cum tñ his que sunt a. et b. neutro mō existat tēpus ad oppositū. i. nec fm actū nec fm potētia. Relinqt g. qz genitū qd ē g. in quodā determinato tēpore ē. et quodā determinato tpe nō ē. et silis rō ē de d. seqt igitur qz vtrūqz eoz sit igenitū et icorruptibile ita. s. qz genitū sit vtrūqz. et corruptibile sit vtrūqz. Sic ergo p qz genitū et corruptibile: seimicē sequunt: sed vī qz hoc rō nō sit efficax: non. n. ē necesse qz qd ē mediū iter duo dria sit vni et idē. nā iter albū et nigz mediū qdā est qd neqz ē albū: neqz nigz et tñ hoc dicit de diuersis q seimicē nō sequit. qz et rubē et pallidū: et qlibet medioz color: neqz ē albū: neqz nigz. et tñ isti colores nō seimicē sequunt. et ita posse aliqs dicere qz mediū iter sp ens: et semp nō ens ē: qd neqz ē semp ens: neqz sp nō ens: sed semp nō ens quēnit corruptibili. et alio mō gnabili: nam genitū hz nō ē aūqz sit. corruptibile at hz nō ē postqz fuit: Sz hec obiectio excludit p h qd dicit qz vtrūqz eoz ē: et non ē quodā determinato tēpore: et ita opz qz vtrūqz habeat eē post nō eē. et aū nō eē. et hoc magis manifestabitur in sequentibus. C Deinde cum dicit.

129.

Si itaqz in quo est e. ingenitum. qd autē. z. genitum: quod autem in quo. i. icorruptibile. qd autem in quo t. corruptibile. Que itaqz z. t. ostēsum est quod consequuntur inuicem. Quando itaqz sic posita: vt hec: que quidem z. et que t. consequētia. Que autē e. et z. nulli autē eides: omni autem alter um. et similiter autem: et que. i. t. ne-

cessē: et que. i. e. cōsequi inuicem. Sit enim ei qd i. e. nō consequens. z. igitur consequet. Omni eni e. aut z. insūt cui z. et t. Si igitur quod. i. t. cōsequetur: sed supponebatur impossibile esse. Eadem autem ratio: et quod. i. e. quod e. Sed et sic habeat ingenitū in quo e. ad genitum in quo est z. et icorruptibile i quo i. ad corruptibile i quo. t.

Ostendit ex hoc etiā qz ingenitum et icorruptibile conuertant dicēs. sit e. igenitū. z. genitum. i. icorruptibile. t. corruptibile. qz igit ostēsum ē qz genitū et corruptibile seimicē sequunt: planū est qz z. et t. seimicē sequunt. qñ igit oppositū fuerit qz z. et t. se sequuntur. s. genitū et corruptibile. et qz e. et z. i. genitū et igenitū nulli eidē insunt hz cuilibet opz esse alterum eoz. Et eadem rō ē de t. et i. s. de corruptibili et icorruptibili. s. qz nulli eidē insunt: sed oī alter. Nā igit hec ita ponunt: necesse est qz i. et e. i. ingenitum et icorruptibile seimicem sequant. Et hoc pbat ducēdo ad impossibile. si. n. ad. i. qd est icorruptibile ex necessitate nō sequatur e. qd est ingenitum: sequitur qz z. qd est genitū: simul possit stare cū i. qd est icorruptibile. qz iā dictum est qz de quolibet p dicit: aut e. idest i genitum: aut z. idest genitū: isup dēn est: qz cui uest z. idest genitum: ei inest et t. i. corruptibile: sic igit seqt qz t. idest corruptibile: isit ei qz est i. idest icorruptibile quod ē h suppositū. positum enim erat qz. t. et i. nunqz eidem iessent: nihil eni est corruptibile et icorruptibile. Et eadem ratio est qz i. idest icorruptibile consequatur ad id qd est e. s. ingenitum. quia eodem modo se hz ingenitum quod est e. ad genitū qd est z. sicut icorruptibile quod est i. ad corruptibile qd est t. sic igitur patet ex predictis: qz omne corruptibile est genitum. et conuerso. et oē icorruptibile ingenitum. et conuerso.

130.

Scire itaqz nihil prohibere factū esse qd icorruptibile: et ingenitum quod corrumpi semel existente. Huic quidē generatione: huic autē corruptione pertinere est datorum aliquid: aut eni infinito: aut qz to quodam determinato tēpore possunt omnia: aut facere: aut pati: aut eē: aut nō eē. et infinito pp hoc qz determinatū est aliquāter infinitū: cui nō est plus. Quod autem quo infinitum: neqz infinitum: neqz determinatum. Lectio. rrr.

Ostēd qz pbs ostēdit qz generabile et corruptibile seimicē sequunt. et silr igenitū et icorruptibile: hic reprobat opinionē p rīa p h qz ex opinione dria necesse ē aliqua pncipioz suppositoꝝ destrui. et p ostēdit quomō p hāc positionē destruit id qd suppositū est. s. qz nō pigit sit eē et nō eē ibi. Adhuc qdē magis et. Dicit ergo p qz cū ostē sū sit demonstratiue ex p suppositis quibusdā pncipiis qz oē genitū est corruptibile. et oē igenitū ē icorruptibile et eō uerso: sequēs est qz q dicit nihil phibere: qz aliqd qd ē factū seu genitū sit icorruptibile. et aliqd qd est igenitū possit corrumpi ita. s. qz vni eoz. s. genitū ad sit semel tñ generatio: alteri ad sit tñ semel corruptio sine vicissitudine generationis et corruptionis: per hoc necesse est destruere aliqd pncipioꝝ suppositoꝝ. sic. n. cōclusio syllogistice seqt ex pmissis: nisi iterimatur aliqd pmissioꝝ. Hic aut videt dicere d Platonē q posuit mūdū genitū hz corruptibiles. et ex sequēti posuit qz id loz dinatū et q mūdus est genitū: fuerit igenitū: hz corruptibile: qzuis qdā dicat hic platonē nō sic intellexisse sicut sonāt verba eius: d q hic Arist. disputat. Sz qzū pertinet ad expositionē huius libi: nō refert vtz sic vel aliter plato senserit: e ij

dūmodo videt qualr hęc posicio iprobet p rōnes Ari.
 Rclumit ar vniū pncipiū dātoꝝ ex cuiꝝ suppositione ar
 gumētabit ad ppositū ostēdēdū. r dicit qꝝ oīa habētia
 aliquā virtutē: pnt facere vel pati: vel eē vel nō eē ea: qꝝ
 rū hāt virtutē: vel i tpe infinito. vel in quodā tpe determi
 nate quātitatis: qꝝ sit simplr infinitū. Et qꝝ supra nō fece
 rat mētionē qꝝ virtus diceret nisi respectu determinati
 tps subdit qꝝ pp h habētia virtutē pnt aliqꝝ facere. vel
 eē tpe infinito. qꝝ et ipm tēpus infinitū est determinatū ali
 quali. s. fm rōnē. vt nō possit i eo diuersitas iuentri. qꝝ
 .i. infinitū ē: cuiꝝ nō ē plus. i. quo nō pōt maius accipi:
 nec obitat qꝝ Aristo. in. 3. phisicoꝝ iprobat hāc diffini
 tionē infinitū dicēs eā eē diffinitōez pfectū r totū. cū tñ i
 finitū sit ipfectū. r sic p modum partis se hās: qꝝ pbs
 ibi loqꝝ de infinito fm id qd de eo ē in actu cui sp pōt ad
 ditto fieri. hic at loqꝝ de infinito fm totū qd ē de eo in
 potētia: cui nō pōt additio fieri. Et talis etiā ē disposi
 tio tēporis: de quo nūc loqꝝ. qꝝ tēpus nō ē totū simul:
 s; ē successiuū. illud at tps qd ē infinitū quo. i. fm aliqd
 .i. fm pncipiū vel finē. neqꝝ ē infinitū simpliciter. qꝝ pōt
 eo aliqd eē plus: neqꝝ simplr determinatū qꝝ nō h; aliqꝝ
 certā qūitate. Et iō fm pdictā suppositōez nō pōt eile:
 qꝝ aliquid habeat virtutē faciēdi: vel patiēdi: siue eēndi
 vel nō eēndi aliquo tpe qd sit finitū ex vna parte r infi
 nitū ex alia. qꝝ qꝝ at ponit qꝝ aliquid est ingenuū r cor
 ruptibile: vel genitū r incorruptibile: ponit qꝝ aliquid
 habeat potētā effēdi: vel non effēdi in tempore fm
 quid infinito: r fm qd finitū. ergo destruit pdictū pnci
 pium suppositū. C Deinde cum dicit.

25. 131.

Ad hoc quidē magis in hoc signo semper ens
 prius corruptum est: aut nō ens infinito factus ē
 si enim nihil magis: infinita autem signa: palam
 quia infinito tēpore erat aliquid generabile r cor
 ruptibile. **P**otest igitur non esse infinito tēpore
 simul igitur habebit virtutem eius quod nō eē
 r eē: hoc quidē priꝝ si corruptibile: hoc autē po
 steriorius si generabile. Itaqꝝ si existere ponamꝝ
 que possunt opposita simul existunt.

Ostendit qꝝ pdicta posicio destruit aliud pncipiū sup
 positū. s. qꝝ impossibile ē idē eē r nō eē. Et circa h duo fa
 cit. p. oñdit ppositū ex pte potētie eiꝝ qd ponit gñari
 vel corripū. r ex pte eāe ipsiꝝ ibi (Est at r sic videre re)
 Circa primū duo facit. qꝝ p. oñdit p. ponentibꝝ aliqd in
 genitū corripū: vel aliqd genitū incorruptibile: sequitur qꝝ
 aliqd possit sū esse r nō eē. scdo oñdit qꝝ idē icōueniēs
 seqꝝ ponētibꝝ aliqd eē corruptibile qd non corripū ibi
 (Manifestū at r alr rē) Circa primū ponit tres rōnes.
 Circa qñ primā dicit: si ponamꝝ qꝝ aliqd igenitū prius
 semp fuit: r postea corripatꝝ i aliquo signo tps. i. i ali
 quo istātū: nulla rō pōt assignari: qre magis possit cor
 rūpi i isto istātū: qꝝ i aliquo infinito: pcedētū r sili si ali
 qd sit genitū qd priꝝ nō erat tpe infinito. postea factum
 ē in aliquo istātū. nulla rō pōt assignari: qre magis pos
 sit eē vel fieri i hoc istātū qꝝ in aliquo pcedētū infinitoꝝ.
Potest at rō assignari si tps pcedens ponereꝝ finitū.
 qꝝ posset dici qꝝ haberet virtutē ad eē vel nō esse in tāto
 tpe: r nō i pluri: s; ex quo ponit fuisse vel nō fuisse tpe i
 finitū: pdicta rō cessat. Et iō necesse ē ponere qꝝ igenitū
 potuit non eē in quolibet istātū pcedētis tps: r sili qꝝ
 genitū potuerit eē i quolibet istātū pcedētis tps. Si. n.
 nihil magis: nisi nulla maior rō ē qre possit icipe eē vel
 nō eē i isto istātū: qꝝ i aliquo pcedētū cū infinita signa. i.
 infinita istātū pcesserint: manifestū ē qꝝ i illo infinito tpe
 erit aliqd gñabile. ita qꝝ i quolibz istātū illiꝝ tps infinito
 potuit gñari. Et sili ē vdm qꝝ i quolibet istātū illiꝝ tps
 erat corruptibile vel incorruptibile id qd ponit igenitū r
 postea corripū. Sic igit pꝝ qꝝ id qd ponit pērtūisse tē

pore infinito potuit et nō eē toto illo tpe infinito. seqꝝ igit
 qꝝ aliqd habebit virtutē sū. i. respectu eiusdē tps: eiꝝ qd
 est eē. r eiꝝ qd ē nō eē. ita tñ qꝝ ex pte eiꝝ qd ē ingenitū r
 corruptibile. accipiat eē priꝝ qꝝ nō eē. ex pte at genitū r
 incorruptibilis accipiat eē posteriorius qꝝ nō eē. Nihil at
 pbibet ponere id qd ē possibile. Si g. ponamꝝ qꝝ illud
 qd est igenitū p illo tpe i quo erat. poterat nō eē qꝝ tūc
 nō fuerit: seqꝝ opposita simul eē. s. qꝝ idē simul sit r non
 sit. Sic igit pdicta posicio remouet h qd suppositū ē. s. qꝝ
 impossibile ē idē simul eē r nō eē. S; vt qꝝ ista rō nō cogat
 nihil. n. pbibz aliqd eē simplr possibile: qd tñ ē ipossi
 bile aliquo posito: licet si ponamꝝ forte nō sedere p ali
 quo tpe. possibile ē simplr illū p illo tpe sedere. tñ nō est
 tūc p possibile. Ita et pōt dici: qꝝ illud qd fuit tpe infinito
 p tpe illo poterat nō eē. nō tñ h qd ē ipm nō eē ē pposi
 bile posito: vt. s. sili possit poni cū eo: qd ē ipm eē. C Sed
 vdm ē qꝝ illud qd ē icōpossibile: ei qd ē p r gēter: nihil p
 hibz simplr possibile eē: s; illud qd ē icōpossibile: ei qd sim
 plr necesse ē eē: ē simplr impossibile. Id aut. qd naturā ē p
 tps infinitū necesse ē eē. qꝝ necesse ē qꝝ vniū qd qꝝ tātu sit qꝝ
 nā rē h; nō. n. aliqd deficit eē: nisi qñ iā nō pōt eē: eo qꝝ
 oīa appetūt eē. Si g. aliqd ponat possibile eē ex h ipso
 necesse ē qꝝ ponat p possibile ei qd necesse ē eē. Et iō si pona
 mus id qd sp fuit fuisse possibile nō eē p illo tpe: sequitur
 qꝝ possit sū eē r nō eē. C Secundam rationem ponit ibi.

Ad hoc aut r hoc similit in oi signo exister: qua
 re infinito tpe eius qd non eē: esse habebit vir
 tutē s; ostensum est. qꝝ impossibile hoc.

25. 132.

Et dicit qꝝ id qd sp fuit: vel sp nō fuit fm pmissa ponit
 tur habuisse potētā oppositā eiꝝ qd ei erat: nō h; aliqd
 signū vel istās: s; simplr i oi signo. i. i oi istātū. r sic seqꝝ
 qꝝ aliqd heat potētā: vt sit r nō sit tpe infinito qd ē ipossi
 bile: vt supra seqꝝ ostēdū est. C Tertiā rōnē ponit ibi.

Ad hoc si prius virtus existit actu. oi existet tē
 pore r ens igenerabile. Aut et non ens infinito.
 fieri aut possibile: sili aut nō erat. r eius qd est el
 se virtutem habebat. Et hoc quoqꝝ esse r poste
 rius infinito vtiqꝝ tempore.

Que rō talis ē i eo qd iripit eē postqꝝ nō fuerat: vel nō
 eē postqꝝ fuerat. priꝝ ē vt vel pō qꝝ actꝝ. r si aliqd ens
 ē igenitū qd sp fuit: seqꝝ qꝝ sp habuit virtutē: vel potētā
 ad nō eē. nulla. n. ē rō qre aduenit ei ista pō nō eēndi
 post tps infinitū. Sili et si sit aliqd genitū qd priꝝ nō fue
 rit tpe infinito: seqꝝ qꝝ toto illo tpe fuerit possibile fieri.
 ita qꝝ simul dū nō erat habebat potētā eēndi r nō eēndi
 di h. r qꝝ eēt posteriꝝ fm infinitū tps ex quo ponit qꝝ h; eē
 incorruptibile. Si igit i infinitū anqꝝ eē habeat: habeat po
 tētā. vt eēt i sumꝝ i infinito tpe: nulla rō erat: quare po
 tuerit esse i tali istātū: r nō prius ex quo nō ē in pō ad h
 esse in tpe determinato. Relingitur ergo qꝝ potuerit esse
 etiā in aliquo tpe anteqꝝ fuerit: r ita nō poterit eē in il
 lo tēpore in quo non erat. Et sic seqꝝ fm pmissa qꝝ po
 tuerit sū eē r nō eē. Et eadē rō ē de eo qd ponit semper
 fuisse: quandoqꝝ corripū. C Deinde cum dicit

Manifestū aut r alr qd impossibile corruptibile
 ens nō corruptū esse quādoqꝝ semp. n. simul r
 corruptibile r incorruptibile endelechia: quare
 simul erit possibile r semp eē r nō semp: corripū
 pif igit quādoqꝝ corruptibile: r si gñabile factū
 est possibile enim factum esse. r nō sp qd ē esse.

25. 133.

Clōcludit fm eadē rōnē qꝝ impossibile ē qꝝ aliqd sit corru
 ptibile qd qñqꝝ nō corripat. **P**otest at aliqꝝ obuiare
 pdictis rōnibus: dicēdo qꝝ oē genitū ē corruptibile fm
 suā nās: s; pōt ptingere: qꝝ id qd ē corruptibile: nūqꝝ cor
 rūpat pp aliqꝝ eam pseruātē ipꝝ esse: sicut **P**lato po
 suit qꝝ mūdus ē genitū r corruptibilis fm seipm: s; semp
 maneb:

manebit pp voluntate dei: quis qda dicat q Plato no sic itellerit mudu ee corruptibile: sic ea q in se hnt ne-

135. 136. 137. 138. 139.

Est at z sic videre qd impossibile aut qd factu est qnz icorruptibile aliqd pficere: aut in gnabile ens. z semp pri corrupti. Neqz eni a casu: neqz

ostendit ide ex pte cae ei qd ponit igenitu. vel incorruptibile: primo pponit rone. scdo excludit quada objectionem ibi (S ad huc neqz vez zc) Dicit ergo pri mo qd sic. sicut dicit: pigit videre qd impossibile e: aut

Sed adhuc neqz vez dicere nunc qd est annus prior: neqz annus prior: qd nuc e. Impossibile er go no ens aliquado: posterius sempiternu. Ha

ens sempiternum posterius no erit. Habetur vtur: cui act no e. Itaqz si ponam possibile: vez e dicere nuc. qd e an prior zvlr i pterito tpe

Excludit quada objectione. possit. n. aliqz dicere qd id icorruptibile qd e genitu: hz potetia ad no ee: no qdem i futuz: s respectu pteriti. z sllr id qd e igenitu: s corru ptibile: hz potetia ad ee respectu pteriti: s hoc ipse exclu dit dices qd no est vez dicere nuc: qd modo sit an prior

Et nali aut z no vlr itedentib ipossibile: aut se pitemu ens pri: corrupti posterio: aut prius no ens: posterio sempiternu ee. Corruptibilia. n. z generabilia sut: z alterabilia oia. alterat at co trarijs: z ex quibus constat natura entia z ab eis

Ostendit ppositu principale p rone ppria scie nali. z dicit qd et p rones nali. z no p rone vlez. i. logica vel matha phisica: sicut i pcedentib pot piderari qd ipossibile est id qd sp fuit: postea corrupti: vel id qd pri no fuit: postea esse sempiternu. qd oia corruptibilia z gnabilia sut alte rabilia. gnatio at z corrupno est termin alteratiois: al teratio aut fit a prio in triu. Et sic pz qd ex illis trijs. er qbus aliq fuit cu prius no eent ab illis et postea cor rupunt. z eade reducunt p corruptione. Sicut si aliqd ex calido factu sit frigidu. Et sic pz qd illud qd est gnatio pot itez corrupti: z id qd e corruptu: fuit qnz geniu. Est aut pideradu qd p dicit rones Arist. pcedut i positione ponentem mudu esse factu p gnatione z et corruptione: vel p se: vel p voluntatem dei. nos aut per fidem catholi ca ponimus qd iccepit esse: no qdem p gnatione: qsi a na s effluens a prio principio: cui potetia no erat alligata ad vada ei esse isinito tpe. s hnt qd voluit postqz prius no fuerat: vt manifestet excellentia virtutis ei supra to tum ens. qd. i. totu ens tui dependet ab ipso. z eius vir tus no e alligata vl determinata ad pductione talis entis ea vo qd ab eo sic pducta sunt: vt in sempiternu sint: hnt potentia z vtur ad semp essendu. z nullo mo ad hoc qd aliquado no sint. qn. n. no erat tale potetia no habebat qn at ia sut: no hnt potetia respct no ee qd pri: s respectu ee qd nuc e: vel erit qd potentia no respicit pre teritu: sed presens vel futuruz: vt philosophus dicit. sic igit patet qd rationes premisse i nullo ipugnant sntiam ca tholice fidei. z in hoc terminatur sententia primilibr.

138. 140.

Aristotelis stragyrite peripatheticorum prin-
cipis textus secundi libri de Celo et Mundo.

26.
i.

Quod quod igitur: neque
est o[mn]i factu[m] celi: neque
attingit corrupti: que-
admodum quodam dicitur
ipsum: sed est unum et se-
piternu[m] principiu[m] qui-
de et consumationem
non habens. Habes autem et
continens in seipso infi-
nitu[m] tempus: ex dictis
licet accipere fide[m]: et

per opinionem eam que ab aliter dicitur et generatibus
ipsum. Si enim sic quodam habere contingit: secundum quem autem
modum illi factu[m] esse dicitur non contingit: magnam utique
habebit. et hoc inclinationem ad fidem de immortalitate
ipsius. et sempiternitate. **C**lectio. j.

Diui Thomae Aquinatis sacri predicato[r] ordinis in se-
cundum libru[m] de Celo et Mundo Aristotelis preclaris-
sima commentaria.

Quod in primo libro perib[us] determinavit
de toto mundo in quo ostendit esse quodam cor-
pora que mouentur circulariter: quodam que mo-
uentur motu recto. hic incipit determinare
de corporibus que mouentur circulariter. Et
primo determinat de ipsis corporibus circulariter
motis. Secundo determinat de celi
tro super quod circulariter mouentur ibi (Reliquum autem de ter-
ra dicitur). Circa primum duo facit. primo determinat de
celo: quod est corpus circulariter motu[m]. secundo de stellis que sunt
in celo ibi (Denocatis autem astris etc.). Circa primum duo
facit. primo determinat de his que pertinent ad substantiam ce-
li. Secundo de his que pertinent ad motu[m] eius ibi (Quia autem est du-
pliciter etc.). Circa primum tria facit. primo determinat de du-
rat[i]o[n]e celi. secundo de diuersitate partiu[m] eius ibi (Quia autem est quod-
dam sit etc.). tertio determinat de figura ipsius ibi (figu-
ra autem sphericam etc.). Circa primum duo facit. primo infert conclu-
sione[m] in precedentibus manifestata[m]. secundo ex illa conclu-
sione arguit ad oppositu[m] ibi (Propter quod bene habet etc.). Di-
cit ergo primo quod ex premissis possumus accipere et edulita-
te[m] quod totu[m] celi: neque sit factu[m]: neque attingat ipsum corrupti: si-
cut quodam dicitur: dicit autem totu[m] celi esse igenitu[m]: et incorruptibi-
le: eo quod maxima pars corporu[m] mundi est suba corporis cele-
stis quod est igenitu[m] et incorruptibile per modu[m] quo in primo libro
probatu[m] est. Vel hoc dicit ad differentiam quarundam partiu[m] mu-
di que sunt generabilia et corruptibiles secundum presens: sed non secundum totu[m]
sicut per de elementis. Vel quod homin[u]m corpora que sunt genera-
bilis et corruptibilis: sicut animalia et plume et lapides non per
partes sunt presens mundi: alioquin mundus nunquam perfectus esset: cum
non habeat omnia homin[u]m similia: sed homin[u]m sunt quodam effectus partiu[m] mu-
di. et ideo hoc homin[u]m res subiaceat generationi et corruptioni: non
solum secundum partem sed secundum totu[m]. nihilominus tamen totus mundus
caret generatione et corruptione. **C** Et est notandum quod celi esse
non est factu[m] neque corruptu[m]: sed neque attingit corrupti per il-
los que dicebant mundu[m] esse sua esse corruptibile[m]. et tamen nunquam
corruerit per voluntate[m] dei. et ideo signanter dicit. quead-
modum quodam dicitur: sed probatu[m] est supra quod est unum tamen et sempi-
ternu[m]: quod dicitur ne crederet sempiternu[m] esse. non unum numero
sed specie[m]. ita. scilicet quod non habet principiu[m]: neque finem totius eterni. i. to-
tius sue duratiouis infinite. Et ne aliquis putaret mundum
corporeu[m] sic dici eternu[m]: sicut deus cuius esse et viuere est to-
tu[m] simul. scilicet successio[n]e prioris et posterioris subiungit
habes infinitu[m] tempus. quod scilicet eius duratio extendit secundum successio[n]em

ne[m] tempus. non tamen totus mundus habet in se duratiouem temporalem: si-
cut aliquod singulare et generabile et corruptibile. cuius dura-
tio apprehendit a tempore: non tamen pertinet tempus sed tempus pertinet a toto
mundo tamen quod tempus non extendit ultra duratiouem mundi. quod tempus
catur ex motu primi corporis mundi: ut in. 4. philosopho[rum] ha-
bitu[m] est. Unde tempus pertinet a mundo: sicut effectus a causa: hoc
autem tempus que mensuret motu[m] celi: non quodam equatum pertinet ab
eo sicut effectus a causa. non enim pertinet mensurat per tempus. sed
ecce[n]terio: sed hoc inquam habet tempus equatu[m] est imago quodam dei na-
ta ab eternitate diuina. sicut et Boetius dicit quod tempus ab euo-
lutione iubes. Hec igitur que dicta sunt: non solum credibilia reddu[n]t
tur per rationes supra positas: sed et per opiniones aliter dice-
ntiu[m] qui attribuunt mundo generationem et corruptionem. si enim ita
sit: quod corrigat mundus sic se habere: sic nos dicimus abso-
lutu[m] quod aliquod inconueniens sequatur. non autem pertingit se habere secundum
modu[m] quo illi dicitur mundu[m] factu[m] esse. hoc ita habebit ma-
gnam inclinationem. i. magnam vi persuasiuam ad hoc quod aliquis cre-
dat immortalitate[m] celi. et sempiternitate[m] ipsius: ut immortali-
tas referat ad perpetuitate[m] vite: sempiternitas autem ad per-
petuitate[m] eandem: ponebat. non celi non solum esse: sed et viuere
tanquam alatum. Et hoc autem quod hic dicitur: appetit quod Ari-
stotelem predictas rationes ad probandum sempiternitatem mun-
di: non tamen ostendentes ex necessitate quod mundus non ince-
perit: sed tanquam ostendentes quod non incepit illo modo quo
ab alijs incepisse ponebatur. **C** Deinde cum dicit.

Propter quod bene habet persuasibilem se-
ipsam exhibere antiquis: et maxime patrum no-
strorum veros credere esse sermones. ut sit im-
mortale aliquid: et diuinum habentium qui-
dem motu[m]: habentium autem talem: ut nul-
lus sit finis ipsius: sed magis iste aliorum finis.

Præmissa conclusione que erat de sempiternitate to-
tius mundicludit oppositu[m]. scilicet sempiternitate[m] corporis
celestis. Et circa hoc tria facit. primo infert conclusionem in
generalis. secundo manifestat eam in speciali ibi (Celi autem)
tertio ex veritate manifestata excludit contrarias opinio-
nes ibi (Propter quod quidem etc.). Circa primum duo
facit. primo infert conclusionem intentam. secundo ponit
rationem ipsius ibi (Etenim finis etc.). Dicit ergo pri-
mo quod quia ex premissis inclinamur ad credendum
sempiternitatem mundi: consequens est quod homo se
exhibeat de facili persuasibilem a dictis antiquo[rum]: non
tamquam quatu[m] ad quoscunq[ue] antiquos errates: sed precipue
quatu[m] ad patres nostros: quod scilicet nos in cultu diuino in-
struerunt: ut scilicet credamus eor[um] sermones esse veros quatu[m]
ad hoc quod credamus aliquid esse immortale et diuinu[m]: non solum
de numero suba[m] immobilium que sunt a materia separate: sed etiam
quatu[m] ad corpora que habent tale[m] motu[m]: tamen ut ipsius motus
corporis diuini et immortalis non sit alius finis: quod scilicet iste
motus terminet: sed magis iste motus sit finis alio[rum] mo-
tu[m]. Ideo autem hoc attribuit antiquis sermonibus patrum: quod
omnes illi que apud gentiles cultu[m] diuini instituerunt: hoc int[er]
debant quod cultus diuinus exhiberetur celo tanquam diuino
et immortalis corpori. et quod semper mouetur: unde et ab
ethyn quod est semper currere: in greco theos. i. deum
nominauerunt. **C** Deinde cum dicit.

Etenim finis continentiu[m] est: et ipsa circulatio p[er]
fecta ens: continet imperfectas: et habetes ter-
minus et quietem. Ipsa quidem nullu[m]: neque princi-
piu[m] habes: neque finem: sed incessabilis ens in fini-
to tempore. Alio[rum] autem horu[m] quidam causa princi-
pij: horum autem suscipiens quietem.

Domitione predicta conclusionis quatu[m] ad hoc quod dicitur
rat quod motus celi sit finis alio[rum] motu[m]. o[mn]i enim continens habet
rationem finis in quatu[m] pertentiu[m] terminat ad suu[m] pertinens: ma-
nifestu[m] est autem quod perfectu[m] natu[m] est pertineri a perfecto: sic autem
in primo

26.
2.

In primo ostenditur: motus circularis est perfectus. motus autem recti sunt imperfecti: quia non redeunt ad suum principium: sic motus circularis: sed habet terminum maxime distantem et huius principium: unde sicut in principio incipit moveri. ita cum sunt in termino incipit quiescere: unde oportet quod motus circularis contineat alios motus: sicut perfectus continet imperfectum. Et propter hoc motus circularis est finis aliorum motuum. ita scilicet quod ipse motus circularis nullus habeat principium: neque finem qui incipiat moveri: neque desinat: sed quod incessabiliter moueat tempore infinito: unde autem quod incipit: aut desinit moveri: habet partem per aliquem motum precedentem qui est causa motus ipsius. si enim in eadem dispositione haberet motus et mobile: non magis inciperet motus postea quam per us in his que a natura mouentur. Unde si alius motus incipit de nouo: oportet quod persistere aliquem motum qui causet nouitatem huius motus. Si autem mundus est sempiternus: oportet quod si fuerit motus. Unde oportebat ponere aliquem motum sempiternum qui contineret alios motus: non sempiternos tanquam finis ipsorum. ita tamen quod hoc tamen quod est mobile sit causa qui incipiat moveri: illorum autem qui desinit moveri: suscipiat quiescere: non autem dicitur causat quiescere: sed suscipiat: quia de intentione cause vltima est qui imprimat suam similitudinem effectibus: qui tamen non possunt adquire causam vltimam: sed recipiunt similitudinem eius secundum suum modum: sicut patet quod hec inferiora non recipiunt vniuersaliter a deo sempiternitatem diuini esse: vt scilicet. maneant secundum eadem numero remanent tamen idem specie per generationes indiuiduorum: unde deus ipse quidem datus esse rebus: sed earum corruptionem recipit quasi ea vltima ad generationem aliorum. Et sicut inferiores motus recipiunt similitudinem sempiternitatis motus celestis: non vniuersaliter: sed secundum alternationem quies et motus. Unde id quod est in eis de defectu motus: tunc ex motu celesti: quod autem est in eis de defectu motus: id est de quies causat ex defectu ipsorum in quorum natura non est: vt semper moueantur: sed motus celi dicitur suscipere quiescentem hominum corporum: sicut ordinata ad finem. Et sic et Plato in Timæo deum mundi conditorem inducit ducentem celestibus dijs alimentum dantes augere: et decrementum passa iterum suscipere. C Deinde cum dicit.

C Celum autem et eum qui sursum locum: antiqui quidem dijs attribuerunt: velut existens solum imortale.

C Manifestat in speciali quod dixerat. primo quod ad sempiternitatem celi. et quod ad similitudinem motus eius ibi. (Adhuc autem si sine labore etc.) Quod autem celum sit sempiternum manifestat dupliciter. primo quod dicitur antiquorum: et dicitur quod antiqui ipsi dijs attribuerebant celum et locum qui est sursum: tanquam celum sit imortale: vt ostendit possit esse locum imortaliu: sic et super deum est in primo mo. vocat autem locum sursum ipsum celum: propter eandem opinionem sic loquuntur. et quod locum qui ferunt leuia quod proprie dicitur locus sursum: propter quod simplicissimus est celesti corpori. C Secundo ibi.

C Nunc autem testificatur ratio quod incorruptibile et generabile. Adhuc autem impassibile omnis mortalitatis difficultatis est.

C Manifestat idem per rationem supra positam: quod ostendebat quod celum sit impassibile et incorruptibile: ex hoc scilicet quod caret passione: ibidem et est ostensum quod celum est impassibile passione que inducit difficultatem corruptionis: vt ibidem ostensum est: sunt tamen corpora celestia passibilia passione perfectionis sicut quod luna illuminat et recipit virtutem a sole: et hec et supra dicta sunt. C Deinde cum dicit.

C Adhuc autem sine labore propter neque vna indigere violenta necessitate que detineat prohibens ferri aptum naturam ipsius aliter. Omne enim tale magis laboriosum: quanto quidem vtiq; sempiternus sit: et dispositionis optime experis.

C Manifestat similitudinem motus celi. et quod mouet sine labore. et hoc probat: quia non est potest: quod per aliquam necessitatem violentam detineat: quod prohibeat ipsum aliter moveri. scilicet secundum suam naturam. unde cum labore mouet: mouet sine motu naturalem sui corporis propter quod motus naturalis sursum est laboriosus. quod autem secundum naturam

25.
14.

suam mouent: si debeat eorum motus continuari: oportet quod hoc sit per aliquod violentam mouens: quod imponat eis necessitatem coactionis. nam necessitas naturalis non est nisi ad ea que sunt secundum naturam: unde autem quod est tale: quod scilicet mouet aliquo motu secundum suam naturam: tanto magis laboriosum est: quanto magis motus eius est continuus et sempiternus: et quanto magis experis optime dispositionis est: vt scilicet sit secundum suam naturam: hoc autem non potest attribui corpori celesti: quod est nobilissimum corporum: unde relinquitur quod motus celi non sit laboriosus. C Deinde cum dicit.

C Propter quod quidem: neque secundum antiquam fabulam suspicandum habere: qui dicunt atlante quodam ipsi opus esse ad salutem: videntur enim. et hunc constituentem sermonem: eandem habere suspicionem his: qui posterius: vt. n. gravitatem habentibus et terrenis oibus his que sursum corporibus substituerunt ipsi fabulose necessitatem aiataam. Neque vtiq; hoc modo suspicandum.

C Excludit opiniones huius et primo excludit errores. secundo concludit veritatem intentam ibi. (Si itaque que admodum etc.) Circa primum excludit tres opiniones quarum prima est fabularis: et dicit: quod quod motus celi non est laboriosus: nec contra naturam non est: nec leuiter suspicandum quod se habeat sempiternitas celi et motus eius secundum antiquam fabulam homeri et aliorum poetarum: quod dicebant: quod celum ad se quod preseruet in suo situ indiget quodam gigante: quem vocabant atlante stantem super duas columnas: et sustentare humeris celum: illi enim quod istum sermonem fabulare composuerunt: vident eandem opinionem habuisse de corporibus celestibus: quia habuerunt quodam posteriores. scilicet vt essent graua et terrea: vt sic indigeret sursum secundum suam naturam detineri per aliquam virtutem animata: vel alii cuius rei viuentis: puta dei: vel cuiuscumque substantie separata: et si quidem hoc dicat celum esse necessarium. propter hoc quod celum habeat grauitatem: fabula est omnino reprobanda: si autem intelligant quod celum habeat naturam talis situs et motus: et tamen datus est ei ab alio cantante et conseruante: sic fabula aliqua diuinum continet. C Secundo ibi.

C Neque propter circūgyrationem celerioris existentie lationis propria inclinatione adhuc saluari tanto tempore: que admodum empedocles inquit.

C Excludit opinionem empedoclis: qui ponebat: quod celum in tali situ preseruetur ne cadat: propter velocitatem sui motus: quo excedit inclinationem proprie nature ad cadendum sicut accidit in aqua que non effunditur: si vas aque velocius giretur quam sit motus aque deorsum: et hoc et dicitur posuisse democritus et anaxagoras: sed quidem forte esse possibile accidere in aliquo breui tempore: sed quod per tale velocitatem conseruetur motus celi in tanto tempore. scilicet per petuo et infinito: hoc est valde improbabile: cum enim id quod est violentum: sit quedam exorbitatio ab eo quod est secundum naturam. non videtur quod possit esse maius tempus eius quod est violentum quam eius quod est secundum naturam: quia id quod est secundum naturam est quasi semper aut sicut frequenter. Arguunt etiam isti. sicut et primi: quia videntur putasse corpora celestia esse graua: sed propter velocitatem motus: deorsum non cadere. C Secundo ibi.

C Sed adhuc neque ab anima rationabile cogente manere sempiternum.

C Excludit tertiam opinionem. que est platonis qui posuit in libro meo quod in medio mundi: alia eius ad extremum celum oiquaque complexa inceptit incessabiliter et prudentem vitam ad omne tempus: et primo ex parte ipsius corporis: vnde dicit quod non est rationabile dicere quod celum et motus eius in sempiternum maneat propter coactionem aie rationalis: quia nullum coactum potest esse sempiternum. cum enim violentum sit contra naturam: sequeretur id quod est secundum naturam nunquam esse. C Secundo ibi.

25.
5.
6.

¶ Neqz. n. anime possibile esse talem vitam sine tristitia et beatam. Necessesse. n. et motu cum violentia existente: si quidem mouet ferri apto nato primo corpe aliter. Et mouere continue sine vacatione esse et oi carēs remissione prudētī: si qdē neqz vt aie mortaliū animalū est reges circa sōnum facta corporis remissio: sed necessariū sustentātis cuiusdā ptem retinere ipsam sempiternam et incorruptibilem.

¶ Ostendit idem ex parte aie dicēs: qd nō posset esse vita aie mouentis sic corpus sine tristitia et beata. Cū. n. motus sit corpus p violentiā. et aia moueat circulariter corp⁹ qd est aptū nati aliter moueri: et cum hoc moueat ipm ptime: necesse est qd talis aia nūqz vacet: et qd sit remota ab omni robore prudenti: et pōt p robur prudēs intel ligi operatio speculatiui intellectus ad quam requiritur prudentia et robur: quasi dicat: si nullo mō vacat anima celi a labore: quez patitur mouendo celum contra suam naturam: smp̄ impediēt a vehementi contemplatiōe quam impedit continuitas laboris: et tristitia psequens. Vel per prudēs robur: itelligit conatū aie: appositus ad mouendum s̄m prudētiam: nō. n. videtur esse prudentis adhibere robur suum ad continue laborandū sine intermissione: nam si aliqd laboriosum assumat ad modicū tps: tolerabile erit: celū aut mouet motu p̄tinuo et sempiterno. Cū si aia celi moueret celū p̄ suā nāz et cū labore. sed: ret qd cēt peioris p̄ditiois: qz aie mortaliū aialiu: q̄ regescūt a motu corporis. saltē in sōno: sed necium ē qd spericū. i. alicui⁹ superioris corporis ordinatio detineat ipaz aiaz celi sempiternā: et iteribile. i. nō deficiēt a mouēdo ad silitudinē cuiusdā vti q dicebat hiriō de quo fabulariter dicit: qd cū cēt p̄posit⁹ a ioue nuptijs iunōis: p̄cupiuit eā: q̄ loco sui nebulā ei supposuit: ex q̄ genuit cētaurū: vñ iuppiter alligauit troco l q̄ p̄tinue moueret. Qd qdē vñ Aris. dicere p̄ dem̄ platonis: qd dixit qd ex medio mūdi ad extremū celū: aia omniuaqz cōplera icēpit incellabile et prudētē vitaz q̄ ad oē tps. s̄z h. n. vñ aia celi alligata corpib⁹ siue celo sic hiriō troco. Et vñ qd vita talis aie nō sit prudēs: sed ispiēs: vtpote q̄ icēpit p̄petuuz laborē: nō aut rep̄hēdit h̄ Ari. platonē qd posuit celū aiatū: qd et iferi⁹ b̄ ipse ponit: sed de h̄ qd vñ ponere: qd moueat celū in sempiternū p̄ suā nām: s̄ forte plato nō itellerit motū hūc cē p̄ nāz celi: sed voluit exprimere qd nā s̄m quā puenit ei talis motus est ei ab alio. C Deidē cū dicit.

¶ Si itaqz quēadmodum dicimus contingit dicto habere modo de prima latione nō soluz ipsius de sempiternitate sic existimare melius: sed et diuinationi ei que de dijs solū vtiqz habebim⁹ sic cōfesse enunciare cōcordes sermones: sed tallium qdem sermonum satis sit nunc.

¶ Cōcludit ex p̄missis: qd si p̄tigit ita se h̄ie de primo motu locali: qd est mot⁹ celi. sicut diximus: vt. s. sit sine labore: nō solū h̄ existimare est meli⁹ q̄z ad sempiternitatē ipsius celi: sed et h̄ est magis pueniēs existimatiōe quaz bēm⁹ de dijs: quā qdē vocat diuinationē: q̄si ex diuina reuelatōe habita. solū. n. p̄ istū modū dicim⁹ vbiqz cōcordes sermones: nō. n. vñ esse p̄sonū: qd celū moueat a deo. et qd motus eius sit cū labore: sed de talibus s̄m. nibus satis sit nunc ad presens dictum.

¶ Quomā aut quidam sunt qd dicunt esse aliqd dextz et sinistrū celi: quē admodū vocati pithagorici: illoz enīz iste sermo est: cōsiderandum vtrū hoc se h̄z modo: vt illi dicit

aut magis aliter: si qdem oportet adaptare toti corpori hec principia cōfessi neqz primū si dextrū existit et sinistrū adhuc pri⁹ priora existimandum existere principia in ipso. Rec. ij.

¶ Ostē p̄bs determinauit de p̄petuitate celi hic determinat de diuersitate p̄tū eius. et primo determinat de diuersitate p̄tū celi q̄ accipiunt s̄m diuersitate sit⁹ in eodē celo. et de diuersitate p̄tū q̄ accipiunt s̄m ordinē corporz celestiu adiuicē ibi. (Qm̄ aut nō ē p̄mo tus et). Circa primū duo facit. p̄o determinat de diuersitate situaliū p̄tū celi s̄m opinionē alioz. et s̄m opinionē p̄p̄riā ibi. (Nobis aut qm̄ determinatū est et). Circa primū duo facit. p̄o p̄ponit qd̄ intēdit. et manifestat p̄positū ibi. (Determinatū est qdē igit et). dicit ergo p̄ qd qdā dicit qdā ptem celi cē dextrā. et qdā sinistrā. s̄. pithagorici qd posuerūt dextrū et sinistrū in oib⁹ rebus: p̄siderādū vñ vtrū hoc mō se h̄eat sicut illi dicit: vel magis aliter sint celo attribuenda qz ipsi dicāt. si tñ oz aptare h̄ principia. s̄. dextz et sinistrū corpori totius mūdi per hoc qd insūt corpori celesti qd̄ otinet totū mūdū. h̄ aut̄ ideo p̄siderandū vñ: qd statim a p̄cipio occurrit hoi: qd dextz et sinistrū sint in celo: qd multo magis et p̄ pri⁹ estimāda sint esse in celo priora principia. s̄. sursum et deorsum. ante et retro. C Deinde cum dicit.

¶ Determinandū est qd cm igitur de bis in bis que circa animalū motus: p̄pter p̄p̄ria nature illoz esse: manifeste. n. in aialibus crissentia videntur: his qdem oēs tales ptes. Dico aut̄ putata et dextrū et sinistrū. His aut̄ quedā: plantis autem sursum et deorsum solum.

¶ Manifestat p̄positus: et p̄o ostēdit p̄ditionē istoz principioz s̄m qd in alijs reb⁹ inueniunt. et ostēdit qd nō inueniuntur in oib⁹ corporib⁹ ibi. (p̄p̄t qd nō in oi corpe. Circa primū duo facit. p̄o ostēdit: qd nō oia p̄dicta principia s̄ sit oib⁹. et ostēdit qd̄ ordie se h̄eat adiuicē ibi. (Est autē sursum qdē et). Circa primū duo facit. p̄o ostēdit qd h̄mōi principia nō oia oib⁹ insūt: sed q̄busdā qdā et nō oia. et ostēdit h̄ oino cē incōueniēs: vt celo attribuānt qdā. et nō oia ibi. (Si aut̄ oz celo adaptare et). dicit ergo p̄rio qd h̄mōi principijs qd̄ dñr̄ oie p̄onū determinatū ē in libro de p̄cessu aialiu: p̄p̄ h̄ qd sūt p̄p̄ria nature istoz. s̄. aiatorū. In aialib⁹. n. manifeste vident h̄mōi existere s̄m determinatas ptes: ita qdē: qd aliqb⁹ aialib⁹. s̄. p̄fectis q̄ nō solū sentiūt: sed et mouent motu locali: insūt oēs tales ptes. s̄. dextrū et sinistrū: an et retro. sursum et deorsum: q̄busdā vñ aialibus. s̄. vel p̄fectis vel ip̄fectis et imobilib⁹: insūt qdā eoz. s̄. sursum et deorsum. an et retro. plāris aut̄ nō insunt nisi sursum et deorsum. C Deinde cum dicit.

¶ Si aut̄ oz celo adaptare aliqd taliū et primuz: quēadmodū dixim⁹ in aialib⁹ et nō rōnabile existere in ipso. Trib⁹. n. entib⁹ vñū qd̄qz velut p̄cipiū quoddā est. Dico aut̄ tria sursum et deorsum: et anterius: et oppositū: et dextrū et sinistrū: has. n. distensiones rōnabile existere corporib⁹ p̄fectis omnes.

¶ Oportet qd si i celo aliqd de his ponat: qd necesse ē oia h̄mōi in eo ponere: et dicit qd si aliqd taliū oz attribuere celo. s̄. vel dextruz vel sinistrū: rōnabile est: qd ibi primū existat id qd inueniēt in aialib⁹ p̄fectis: vel rōnabile ē qd in eo existat id qd est primū in animalib⁹: qd posito posteriori: ponit prius: cum aut̄ sint tres oppositiones vel distensiones: vnumquodqz hoz trium. s̄. sursum ante et dextrum. est velut quoddā p̄cipiū siue oppositiōis vñ distensionis

Cap. 2.
Lō.
7.

Lō.
8.

mensuris: exponit autem inter quod dixerit et illa tria: quorum unum est oppositio vel dimensio: quod est iter sursum et deorsum: in quo gradus sursum est principium. Aliud autem est iter anterius et eius oppositum: quod dicitur retro: ubi quod est ante est principium. Tercia autem inter dextrum et sinistrum: in quo dextrum est principium: et quod praesens est quod stat ex omnibus partibus seu principijs: rationabile est quod omnes homines oppones vel dimensiones inveniunt in corporibus perfectis: ubi cum celum sit maris perfectum: rationabile est quod si sit capax harum partium quod habeat omnes: et non quaedam tantum. C Deinde cum dicit.

Est autem sursum quidem longitudinis principium. Dextrum autem latitudinis: anterius autem profunditatis.

Offendit ordinem dictorum principiorum dupliciter. primo quidem ex parte ipsarum dimensionum: nam sursum est principium longitudinis. nam in homine qui est animal maxime perfectum: dicitur longitudo quasi maxima dimensio eius a capite: quod est sursum eius usque ad pedes quod dicitur deorsum eius: dextrum autem est principium latitudinis: attenditur. n. latitudo hominis secundum distantiam que est inter dextrum et sinistrum. Anterius autem est principium profunditatis. attenditur. n. profunditas siue grossities hominis secundum distantiam: que est iter ante et retro. In alijs autem animalibus proportionabiliter se habet: longitudo autem prior est latitudine. et latitudo profunditate. sicut linea superficie. et superficies corpore. ergo sursum est prius eo quod est ante. et ante est prius eo quod est dextrum. C Secundo ibi.

Adhuc autem aliter secundum motus: principia enim hec dico: unde incipiunt primum motum habentibus. Est autem et sursum quidem augmentatio: a dextris autem qui secundum locum: ab anterioribus autem qui secundum sensum. Anterius enim dico. in quo sensus.

Probat idem ex parte motuum: et hoc ideo: quia ea quae dicta sunt sunt quaedam principia motuum in animalibus habentibus hominibus: motus siue principia: motus. n. augmenti incipit quod est a sursum: et hoc manifeste apparet in hominibus: nam caput quod est sursum hominis. est et sursum secundum positionem mundi: a capite autem incipit motus augmenti: quod in officio oris quod est in capite: trahit alimentum quod est augmenti materia: plantarum autem sursum est radice: que proportionat capiti in animalibus in sumptione alimentum: sed id quod est sursum platea per oppositum se habet secundum sursum ad situm mundi. In alijs autem animalibus medio modo se habet: motus autem qui est secundum locum. incipit a dextris naturaliter. n. animalia prius mouet dextram partem quam sinistram. sicut in ambulando prius mouet dextrum pedem. Sed in motu alterationis ipsorum sensuum est principium id quod est anterius: anterius. n. pars animalis dicitur in qua sensus existit. Quia igitur motus augmenti est prior motu sensuum: quod est et est prior motu locali in animalibus: consequens est quod sursum sit prius quam anterius: et anterius prius quam dextrum. C Deinde cum dicit.

Propter quod et non in omni corpore sursum et deorsum: et dextrum et sinistrum: et anterius et posterius querendum: sed quaecumque habent motus principium in ipsis animata entia. Inanimatorum enim in nullo videmus unde principium motus: hec quidem enim omnino non mouentur. Hec autem mouentur quidem: sed ab omni parte similiter: puta ignis sursum solum: et terra ad medium.

Offendit quod hominibus principia non sunt in omnibus corporibus. et per eundem ex praemis: quod proprie et per se loquedo. non sunt huiusmodi principia in corporibus inanimatis. et offendit per quos modum ibi esse dicunt ibi. Sed in his quod dicitur. dicit ergo primo: quod quae dicta sunt principia quorundam motuum: prius

est quod sursum et deorsum dextrum et sinistrum: anterius et posterius non sunt querenda in omnibus corporibus: sed solum in corporibus animatis quaecumque habent in seipsis principium motus: sed in nullo corporum inanimatorum videmus aliquid principium unde incipiat motus: quod quidem potest intelligi dupliciter. Uno modo quod in corporibus animatis est principium actiuus motus: quod est anima. in corporibus autem inanimatis non est principium motus actiuus: quod. s. moueat: sed mouentur ab exteriori mouente: quod est generans vel remouens prohibens: iterum autem habent principium motus passiuus: quo. s. nata sunt moueri: puta grauitate vel leuitate: ut patet in. 8. philosophorum. Alio modo potest intelligi: quod in corporibus animatis inueniuntur determinata pars corporis a qua incipit motus sicut dictum est: quod quidem in corporibus inanimatis non inueniuntur: quod sicut subdit: inanimatorum corporum: quaedam omnino non mouentur. sicut illa que sunt in proprijs locis: vel potius hoc dicitur propter corpora artificialia quae non habent ex seipsis aliquem motum: quaedam autem mouentur: sicut corpora naturalia existuntia esse proprium suum locum: sed tamen unquamque eorum mouetur ad suum locum solum ab omni parte. sicut ignis solum mouetur sursum. et terra solum mouetur ad medium mundi: nulla alia diuisio situs considerata: vel ex parte corporis quod mouetur. ut. s. vna pars eius prius incipiat moueri quam alia: vel et quantum ad locum. ut. s. ex vno situ locali moueatur corpus naturale ad suum locum et non ex alio. C Deinde cum dicit.

Sed in his quidem dicimus sursum et deorsum et dextrum et sinistram ad nos referentes. Aut. n. secundum nostras dextras: quaedammodum diuinatorum aut secundum similitudinem nostri: quaedammodum que statue: aut que herio habita positione. Dextrum quidem. n. quod ad nostram sinistram. sinistrum autem contrarium: et posterius quod ad nostrum anterius. In ipsis autem his nullam videmus differentiam: si enim e contrario vertantur: contraria dicimus dextra et sinistra: et sursum et deorsum et posterius et anterius.

Offendit quomodo praedictae positiones quae dicuntur in corporibus inanimatis. et dicit quod in hominibus corporibus dicimus sursum et deorsum et dextrum et sinistrum. et sicut ante et retro solum per comparationem ad nos. Et hoc triplici. vno modo. secundum quod dicimus dextrum id quod est nobis positum secundum nostram dextram. sicut diuinatorum: puta augures noiant autem dextram: quod est nobis ad dextram: sinistram vero quod est nobis ad sinistram. Alio modo per similitudinem ad presens sicut in statua dicimus dextrum: quod est sicut dextro hominis: et sinistrum quod est sicut sinistro. Tertio modo per heriam positionem dicendo sinistrum quod est oppositum nostro dextro: et dextrum quod est oppositum nostro sinistro. sicut patet in imagine quae resultat in speculo: et eadem ratio est in alijs positionibus: sed in ipsis rebus inanimatis secundum se consideratis nulla inuenitur diuersitas talium partium. Et hoc patet: quia si uertantur ad nos e contrario se habent quae prius. Illud. n. quod erat dextrum: dicitur sinistrum et e converso et simile est in alijs positionibus. In rebus autem animatis quilibetque vertantur semper eadem modo se habent hominibus presens. C Deinde cum dicit.

Propter quod et pythagoricos utique quos ammirabit quod duo sola hec principia dicebant dextrum et sinistrum. quattuor autem dereliquerunt: nihil minus principia entia.

Offendit pythagoricos male attribuisse celo hominibus diuisas. et habentibus modis: quod ex superioribus accipi potest. et ideo illos per modum pelonis habentem iduc. primum autem modus est: quod cum sint sex positiones: mirabile est quod solum habet duas attribuebat. celo. s. dextrum et sinistrum: et alias quattuor reliquerunt. cum tamen rationabile sit quod omnia celo ueniunt: ut supra dictum est. Secundum modum ponit ibi. (Nihil minus et). quod. s. si aliquid debuerit pretermitti: ut non attribueret celo: oportuit pretermitti illa quae sunt minus principia. Quae autem illa quattuor quae pretermittuntur sunt minus principia quae illa duo quae posuit offendit quattuor rationibus. Quae per potest ibi.

L6.
10.L6.
11.

Contrarium enim maiorem differentiam habet que sursum: ad que deorsum: et que anterior: ad que posterior: quod dextra et sinistra in omnibus animalibus: hec quidem. n. virtute differunt solus: hec autem et figuris.

Contra. n. videmus quod quibuslibet animalibus quod minoris dñam habeat ps quod est sursum ad eam quod est deorsum et quod est anterior ad eam que est posterior quod dextrum et sinistrum: imo maiorem. nam ps dextra et sinistra differunt solus virtute: et conveniunt in figura. man. n. dextra est fortior quod sinistra: sicut sit eiusdem figure: et sicut humerus dexter est fortior quod sinister ad motum: quod quis sinister sit fortior ad portandum onus? et sicut pes dexter est fortior ad motum: sed pes sinister ad frionem: manifestum est autem quod ps anterior et posterior animalis: et superior et inferior differunt non solum in virtute: sed et in figura. Illa autem que magis differunt videntur principalioram distantiam habere. Secundam rationem ponit ibi.

Et sursum et deorsum omnibus animatis: similiter et animalibus et plantis. Dextrum autem et sinistrum non existit in plantis.

Que ratio talis est: sursum et deorsum inveniuntur in omnibus corporibus animalibus tam animalibus quod plantis: sed dextrum et sinistrum non existit in plantis: sed solum in animalibus perfectis: et sic sursum et deorsum sunt priora secundum quod prius dicitur a quo non revertitur potentia essendi. Terciam rationem ponit ibi.

Ad hoc autem ut longitudo latitudine prior: si sursum longitudinis principium: dextrum autem latitudinis: prioris autem principium: prius utique erit sursum dextro secundum generationem: quoniam multotiens dicitur prius.

Que ratio talis est. Longitudo est prior latitudinis. et hoc in via generalis: quod secundum geometras linea mota facit superficiem. sursum autem est principium longitudinis: dextro autem prius latitudinis: ut supra ostensum est: cum igitur principium prioris sit prius: et hoc est quod sursum sit prius quod dextro. secundum. s. quod aliquid est prius generaliter: propter quod multis modis dicitur aliquid prius ut patet in predicamentis. et s. meta. Quartam rationem ponit ibi.

Ad hoc autem si sursum quidem est unde motus. Dextrum autem a quo. Anterior autem ad quod: saltem sic utique habebunt quandam virtutem principii: que sursum ad alias species. Ideoque quod derelinquunt principaliora principia iustum est ipsos increpare: et quod hec in omnibus similiter putabant existere.

Et dicitur quod sursum est unde motus: quod potest intelligi de motu augmenti. dextro autem est a quo est motus localis. Anterior autem est ad quod preedit animal quod oppositum suo sensui: et sic patet quod sursum habet quodam principalitatem respectu aliarum specierum positionis sic motus augmenti est magis essentialis et magis intrinsecus animalis: quod motus localis: potest autem melius totum quod dicitur ad motum localem referri: ut dicatur quod sursum in animalibus quod movetur secundum locum est principium: unde motus: quod. s. in capite quod est sursum viget sensus quod est movens in animalibus: ut dicitur in. 3. de anima: dextro est autem a quo incipit motus localis: quod ps dextra potest movetur ut dicitur est: sed anterior est usus quod movetur animal. principium autem movens est principalissimum in motu animalis. secundum hoc patet quod sursum habet principalitatem inter alias species positionis: sic igitur ex his quod tuor rationibus concludit philosophus secundum modum improbandi dictum perthagoricorum: concludens quod iustum est eos vituperare quod derelinquunt principaliora principia non attribuentes ea celo. Tercium modum ponit ibi. (Et quod hoc.) dicitur quod et sunt increpandi: quod ponebant sicut dextro et sinistro existere in omnibus: cum tamen non sint nisi in animalibus perfectis. ut supra dicitur est. Sciendum tamen quod de intentione perthagoricorum erat omnia reducere ad bonum. et

malum sicut ad duo principia. Et quod credebant omnem numerum sub denario deprehendi: posuerunt decem ex parte boni: et decem opposita ex parte mali. ut patet in. 5. meta. per unumquodque autem aliorum quod ponebant in ista enumeratione intelligebant omnia quod sunt sui generis. Cuius per dextrum et sinistrum intelligebant omnes alias positiones intelligentes. quod sicut dextro: ita sursum et anterior referuntur ad bonum: sinistrum autem et posterior et deorsum ad malum. Ideo autem potest prebent dextro et sinistrum quod alias positiones: quod manifestum dextro consuevit referri ad bonum: et sinistrum ad malum. consuevimus. n. bonam fortunam vocare dextram: malam autem sinistram. et id attribuebant dextro et sinistrum: quibus attribuebant bonum et malum: vel id notabant tamen dextro et sinistrum: in his alia prebentes: quod videbant quod in quibuslibet invenit dextrum et sinistrum. inveniuntur et alia: sed non convertuntur. forte autem specialiter celo attribuerunt dextro et sinistrum potius quod alia: quod in celo est motus localis ad quem pertinet dextrum et sinistrum non autem augmentum: ad quod pertinet sursum et deorsum. neque est alteratio sensus: ad quam pertinet ante et retro: vel quod sursum et deorsum: ante et retro: diversificantur secundum figuram: non autem dextro et sinistrum. partes. n. celi sunt circulares. et non diversificantur secundum figuram.

His autem quod determinatum est prius: quod in his principii motus tales virtutes existunt. Est autem celi animalis: et habet motus principii: manifestum quoniam habet sursum et deorsum: et dextrum et sinistrum.

Lectio.

113.

Ostendit determinavit philosophus de partibus situabilibus celi secundum opinionem aliorum: hic determinat de his secundum opinionem suam: et circa hoc tria facit. primo ostendit quod homines dicitur esse in celo. secundo ostendit secundum quam dimensionem celi accipiat sursum. et deorsum in ipso ibi. Dico autem longitudo. et. 3. ostendit que ps in celo sit sursum et quod deorsum iuxta. Dolor autem quod sit per nos. Circa primum duo facit. primo ostendit propositum. et ostendit quod ista obiectioes ibi. Contra opus. n. dubitare. Circa primum ponit tale rationem: determinatum est prius quod in his principii motus. s. in corporibus animalibus. quod habet in se principium movens: existunt tales virtutes. s. ponuntur dicitur secundum determinatas virtutes partium: et non solum secundum habitudinem ad nos: sicut est in corporibus inanimatis: que non habet in se principium actuum motus: sed solum passivum: ut dicitur in. 8. philosophorum quod omnia mobilia necesse est reducere in unum primum: quod est movens seipsum: et habet in se principium motus actuum: et non solum principium passivum. sicut quidam posuerunt: ut simpliciter refert: qui posuerunt Aristotilem dicere celi animalis: non quia haberet animam rationalem: sed ita quod haberet quodam vitam completam corpori. ita quod in eo nihil est aliud anima: quod natura talis corporis. Quod manifeste ostendit esse falsum: ex hoc quod Aristoteles in. 12. meta. dicit quod primum movens quod est omnino inmobile: movet celum: sicut desideratum et intellectum. et sic sequitur quod secundum opinionem eius celum est secundum suam animam appetens et intelligens. et secundum hoc motus celi est: et a natura et ab anima eius: sed a natura quidem sicut a principio secundario et passivo: in quantum. s. tale corpus est aptum natum sic moveri. ab anima vero sicut a principio principali: et activo motus. Nec multum refert: quantum ad hoc modum movendi: utrum moveatur a substantia spirituali coniuncta: que dicatur anima eius: vel tamen a substantia spirituali separata: nisi quod ponere ipsum moveri a substantia spirituali coniuncta pertinet ad maiorem dignitatem ipsius celi. Quod attendens Plato et Aristoteles posuerunt celum animatum: quod quis possit aliquis e contrario dicere quod sicut nobilior est corpus quod habet substantiam spirituales coniunctam: ita nobilior est substantia spiritualis: quod est omnino a corpore separata: unde plato posuit bonum animalis esse: quod quibus a corpore separata: et secundum hoc cum movens

fit nobilior motus: 7 magis ab eo dependeat motus: magis videtur dicendum substantiam mouentem celū esse a corpore separatam q̄ corpus celi esse aiatum: vt motus celi sit nobilior alioquin videretur fm̄ dictum platonis q̄ aia celi esset peioris conditionis q̄ aia humana. Sed ad hoc pot̄ responderi: q̄ aie humane q̄tus ad ali quid nobilior est esse extra corpus q̄ in corpore. s. quātum ad hoc q̄ mouet corpus cum labore cōtra naturā eius: sed quātum ad naturale esse ipsius aie: melius est ei esse in corpore: q̄ per hoc consequitur perfectum esse speciei. vnde si sit aliqua substantia spūalis cuius virtus sit determinata ad motum celi: quē mouet sine labore: vt supra dictum est: nobilior est ei esse in tali corpore q̄ esse separatam: q̄ perfectior est actio: quā quis agit p̄ instrumentum coniunctum: q̄ per instrumentū separatum sed substantia separata cuius virtus nō determinat ad hunc effectum: est oīno nobilior. Et hoc aut̄ q̄ celū est aiatum cōcludit fm̄ predicta: q̄ habeat sursum 7 deorsum dextrum 7 sinistrum. Sed videt̄ hoc non esse cōueniens. dicit. n. supra q̄ sursum 7 deorsum cōperit corpore aiatum fm̄ augmentum: ante 7 retro fm̄ sensum: dextrum 7 sinistrum fm̄ motum localem. Nullus aut̄ ponens celum aiatum: ponit in eo motum augmenti: neq̄ et motum sensus. ergo neq̄ deberet poni in celo sursum aut deorsum: aut ante aut retro. Sed dicendum est in aialibus perfectis hñribus motum localem attendunt̄ predicte differentie non solū fm̄ augmentum 7 fm̄ sensum sed et fm̄ motum localem. Unde supra ipse dicit in quadam rōne. q̄ sursum est: vñ est motus: dextrum autem quo: anterius aut̄ ad q̄d. Sed in illis que nō hñt motum localem: que oīno carent dextro 7 sinistro inueniunt̄ sursum 7 deorsum: ante 7 retro: fm̄ alios motus. Et sic op̄oia ista attribui celo fm̄ solum motum localem sicut perfectissimo. C Deinde cum dicit.

¶ Non oī. n. dubitare p̄pter spericam esse figuram totius quomodo erit huius: hoc quidem dextrum: hoc autem sinistrum: similibus entibus partibus oibus: 7 motus omni tempore.

¶ Excludit duas obiectiones 7 primo ponit eas. scdo soluit eas ibi. (Sed intelligere ac). celū. n. est sperice figure 7 ita oēs ptes eius sunt similes. p̄dicte autē dñe p̄num requirunt dissimilitudinem partium vel in virtute solum sicut dextrum 7 sinistrū: vel et in figura sicut sursum 7 deorsum: ante 7 retro: vt dictū est: nō ergo videtur q̄ huiusmodi positionum differentie possint celo attribui. Secunda obiectio est: q̄ in oibus quibus hñōi positionus species attribuntur vna pars mouetur ante alterā: sed hoc nō pot̄ esse in celo: sed partes eius omni tpe mouentur vt ipse dicit in. 8. p̄bicoz. Unde videt̄ q̄ hñōi positiones nō sint ponende in celo. C Secūdo ibi.

¶ Sed intelligere vtique si quis in quibus hz dextrum ad sinistrum differentiam etiam figuris: deinde circūponat speram. Habebit qdem. n. virtutem differentem: videbitur autem non p̄pter similitudinem figure.

¶ Soluit predictas obiectiones 7 primo primam dicens q̄ non op̄ p̄pter hoc dubitare sed hoc mō oportet hoc intelligere in celo sicut si aliquā habeat differentiaz dextrū 7 sinistrū: 7 fm̄ figuras partium: 7 postea circūponat aliq̄s ei speram: non qdem exterius: sicut vestimentum: sed sicut corpus cōiunctum nāliter contegēs exterius. sicut q̄d hñōi est habere virtutē: differentē dextrū 7 sinistrū. sed videt̄ nō habere p̄pter similitudinem figure q̄ exterius. Et similiter ab aia celi sunt diuerse virtutes in diuersis partibus eius quibus similibus fm̄ figuram p̄pter quas predictae positiones celo attribuntur. C Secūdam soluit ibi.

¶ Eodem autem modo 7 de principio eius quod est moueri. Et enim si nequaquam incepit habere tamen habere necessarium principium vnde incepit si incipiat quod mouetur moueri: 7 vtique si steterit: mouebitur vtique iterum.

¶ Dicit q̄ eodem modo non est dubitandum p̄pter hoc q̄ aialia in quibus sunt dicte differentie positionum hñt principium eius q̄d est moueri: 7 si. n. celum nunq̄ incepit moueri. fm̄ q̄ motus eius est ordinatus: necesse est in motu eius accipere aliq̄d principium. vñ motus eius incepit si incepit moueri: 7 vñ et itez moueri incipet si cōtinueret ipm̄ stare. C Deinde cum dicit.

¶ Dico autem longitudinem quidem ipsius: que fm̄ polos distantia: 7 polozum hunc quidem sursum: hunc autem deorsum. 13.
14.

¶ Oñdit fm̄ quā dimētionem celi attendat̄ sursum 7 deorsum: 7 p̄rio pponit q̄d intēdit: 7 dicit. q̄ longitudo celi est distantia que est inter polos ipsius poli articuli. s. ad antarcticum ita q̄ vnus polozum sit sursum: 7 alius deorsum. C Secūda ibi.

¶ Differentiā. n. in his solū videmus hemispherū p̄ nō moueri polos. Simul aut̄ 7 cōuenim⁹ dicere latera in mūdo nō q̄d sursum 7 deorsum sed q̄d iuxta polos tanq̄ hoc lōgitudie existēte. Qd. n. ad lat⁹ est q̄d iuxta sursum 7 deorsum.

¶ Probat p̄positū dupl̄. p̄rio q̄dē p̄ rōnem: manifestū ē . n. q̄ in quolibet corpe lōgitudō attendit̄ fm̄ maximā dimētionē ipsi⁹. maxima autē dimētio corpis spici est fm̄ diamet̄ ei⁹: diameter autē in celo determinat̄ solū q̄ est iter duos polos: q̄ sūt duo p̄icta sperē imobilis. 7 semp̄ eodē mō se hñtia. q̄cūq̄ autē alia p̄icta p̄rahant̄: ideterminate se hñt: 7 p̄pter hoc p̄ lineā q̄ est iter duos polos maxime attendit̄ lōgitudō celi: q̄ i his solis p̄ictis celi videt̄ determinataz dñam hemispheroz: p̄ hoc q̄ hñōi poli nō mouent̄. C Secūdo ibi. (Simul autē ac). p̄bat idē p̄ cōdez modū loquēdi: p̄uenim⁹. n. dicē q̄ latera in mūdo nō sunt ipsi poli: quos dicimus sursum 7 deorsum. sed id q̄d est iuxta polos: ex vtraq̄z. s. p̄te eoz. s. oriēs sit vnū latus mūdi. 7 occidēs sit aliud tanq̄ distantia polozū sit ipsa lōgitudō celi. hoc. n. dicim⁹ laterale q̄d ē iuxta sursum 7 deorsum ex vtraq̄z p̄te ei⁹. sicut p̄ in hoīe. Est autē attendendum q̄ fm̄ astrologos considerantes non dimētionē celi: sed magis dimētionē nostras ha-

bitabiles: attenditur longitudo sive differentiam occidentis et orientis. latitudo autem sive distantiam meridiani et septentrionis: quod quantitas nostra habitabilis est maior plus quam in duplo ab oriente in occidentem. Quod a polo versus equinoctialem: quod nec hoc totum habitatur. **C** Deinde cum dicit.

Polorum autem qui quidem super nos apparent: que deorsum pars est. Qui autem nobis immanifestus: que sursum.

Condit quod polos sit sursum. et quis deorsum. et primo ostendit hoc quantum ad motum celi stellati. secundo quantum ad motum planetarum ibi. (Sed stelle quidem etc.). Circa primum tria facit. primo proponit quod intendit. secundo probat quod dixerat ibi. (Dextrum. n. etc.). Tertio infert conclusionem ex dictis ibi. (Et ibi quidem habitates etc.). Dicit ergo primo quod inter polos ille qui semper apparet super nos: est pars celi que est deorsum. scilicet polus arcticus: ille autem qui semper nobis est immanifestus qui dicitur antarcticus: propter hoc quod est ei oppositus: est pars celi: que est sursum. **C** Deinde cum dicit.

Dextrum enim unumquodque dicimus: unde principium eius qui sive locum motus. Celi autem principium circulationis: unde ortus astrorum. Quare hoc utique erit dextrum. ubi autem occasus: sinistrum. Si igitur incipit a dextris: et ad sinistra circumfertur: necesse quod sursum: esse immanifestum polum: si. n. erit qui manifestus: ad sinistra erit motus. quod non dicimus.

Manifestum igitur quia immanifestus polus est quod sursum.

Probat quod dixerat: manifestus est. n. quod in unoquoque animali dextrum dicimus: ubi est principium motus localis eius: et propter hoc pars dextra animalis est calidior. ut sit magis apta ad motum. principium autem circularis motus celi: est ex illa parte: unde astra oriuntur. que vocatur orientis: unde orientis dicitur dextrum celi. et per consequens occasus erit sinistrum eius: si ergo motus celi incipit a dextris: et circumfertur ad dextrum. tanquam ab eodem in idem necesse est: quod polus immanifestus. scilicet antarcticus sit sursum celi: si. n. polus arcticus qui semper est nobis manifestus esset sursum: sequeretur quod motus celi esset a sinistra: et ad sinistram quod nos non dicimus. Et hoc sic apparet: imaginemur. n. hominem cuius caput sit in polo arctico. et pedes

in polo antarctico manus eius dextra: erit in occidentem: et manum sinistra in orientem. si tamen facies eius sit versus hemispherium superius: quod est nobis apprensus: cum ergo motus celi sit ab orientem in occidentem: sequeretur quod sit a sinistro in dextrum. sed si ponamus e converso. quod caput hominis sit in polo antarctico. et pedes in polo arctico: eadem dispositione facies manente: manus dextra erit in orientem. et sinistra in occidentem: et sic motus incipiet a dextra: sive quod convenit. et ita manifestum est quod sursum celi est polus immanifestus. **C** Sed primo contra hoc obijcit quod Aristoteles premitit determinare quid sit anterius et posterius celi. Sed dicendum est quod hoc premitit tanquam manifestum esse ex his que determinant: motus animalis a dextris incipiens procedit in ante: et non retrorsum: unde cum celum moveatur ab orientem versus superius hemispherium: quod apparet per elevationem stellarum orientium: prius est. quod anterius celi. sit superius hemispherium. posterius autem celi sit hemispherium inferius. **C** Secundo obijcit: quod cum in animalibus sit semper eadem pars dextra: et eadem pars sinistra hoc in celo observari non videtur. nam eadem pars celi que prius est in orientem: posterius autem est in occidentem. Et sic si dextrum est orientem et sinistra occidentem: eadem pars celi que erit dextra: que sinistra. **C** Sed hoc soluitur per hoc. quod philosophus dicit in 8. philosophorum quod principium movens celum: non movet sive accensum sicut principium movens animalia inferiora: homini autem virtutes sive quas attribuunt predictae positiones animalibus dependent ex principio motivo: et ideo in animalibus que sunt hic virtus dextra movet per accensum motu corpore animalis sed in celo virtus illa intelligitur quasi immobiliter stans et partibus celestis corporis motis: et ideo semper dextra celi est in orientem. Quodque partem singularem celi contingat ibi esse. et eadem ratio est de alijs virtutibus. tertio obijcit quod orientem et occidentem non videtur esse determinata pars celi: sed sive orientem uniuscuiusque regionis. sic igitur si dextrum et sinistra attribuitur ortui: et occasui: dextrum et sinistra non erunt determinata in celo sive se: sicut in corporibus animalia: sed relatione ad nos sicut in corporibus animalis. **C** Sed dicendum est: quod propter immobilitatem polos sursum et deorsum dicitur esse determinata in celo. dextra autem et sinistra lateraliter se habent ad sursum et deorsum: accipit ergo hic Aristoteles. ortum et occasum non per comparationem ad aspectum nostrum: sed per comparationem ad polos immobiles mundi. **C** Deinde cum dicit.

Et ibi quidem habitantes in eo quod sursum sunt hemispherio: et apud dextram. Nos autem in eo quod deorsum: et apud sinistram: e contrario quas ut pithagorici dicunt. Illi. n. nos sursum quidem faciunt et in dextra parte. Nos autem qui ibi deorsum et in sinistro: accidit autem contrarium.

Concludit sive predicta differentiam habitationis terre dicens. quod ex quo polus immanifestus est sursum: illi qui habitant sub illo polo sunt in hemispherio superiori. et apud dextrum celi. nos autem qui in hac parte terre habitamus sumus in inferiori hemispherio: et in sinistra: et hoc est e contrario ei quod pithagorici dixerunt qui posuerunt nos habitare sursum. et in dextra parte. illos autem deorsum: et in sinistra parte. cum tamen contrarium accidat sive predicta: hemispherium autem hic videtur accipere sive quod videtur celum per circulum equinoctialem eque distantem ab utroque polo: et ex hoc patet Aristoteles. hic dicitur quod etiam ex alia parte equinoctialis aliqui homines habitant vel habitare possunt in parte opposita nobis. Si quod autem habitant vel habitarent in duabus quartis terre que distinguunt a nobis per circulum qui intelligitur secare equinoctialem ad rectos angulos transeuntem per polos equinoctiales: illi distinguerent a nobis utriusque. scilicet habitamus: et sursum et deorsum. tanquam habitantes in posteriori parte

parte celi ab habitantibus in anteriori: in quantum motus ce-
li posterius ad eos puenit. utpote stellis eis orientibus cum
nobis occidunt. et redeuntibus ad principium motus quod est de-
xtrum in occasu stellarum: sed cum dextrum et sinistrum equaliter di-
stent: et lateraliter ab eo quod est sursum et deorsum: ut inco-
uenienter dicere quod nos qui sumus sub polo artico: ha-
bitemus in inferiori parte et sinistra: alij autem in superiori et de-
xtra. Et ad hoc potest dici: quod Aristoteles locutus est secundum greciam
in qua habitabat: que quidem est ad sinistram in quantum est
versus occidentem: est autem deorsum in quantum est sub po-
lo artico: Sed quod Aristoteles hic loqui videtur ceterum per habitan-
tibus oibus in terra nostra habitabili: melius ridentur
quod ipse loquitur more pitagorico: qui ad idem refere-
bant dextrum sursum et ante: et opposita est ad idem: pi-
thagoras autem secundum hoc estimauit nos esse in parte su-
periori et dextra: vel secundum aspectum: quod polus articus su-
pereminet nobis: vel magis aspiciens ad motus planeta-
rum immediate patebit. Et deinde cum dicit.

Sed secunde quidem circulationis puta eius
que planetarum. Nos quidem in his que sur-
sum et in dextris sumus. Illi autem in his que deor-
sum et in sinistris: e contrario. nam in his principium
motus est propter contrarias esse lationes: ut ac-
cidat nos quidem esse apud principium: illos autem
apud finem. De his quidem igitur que secundum di-
stentiones partibus et secundum locum determinatis
tanta dicta sunt.

Offendit quoque iste positiones distinguantur secundum motus plan-
etarum: et dicitur quod quantum ad secundum motum circulare quod est
planetarum: nos e conuerso sumus sursum: et in dextra: illi
autem deorsum: et in sinistra: quod principium huius motus e con-
trario se habet. Incipiunt. nam mouere ab occidente: et hoc id
quod isti duo motus sunt contrarij: id est diuersi: nam contra-
rietas proprie non est in motibus circularibus: ut in prio
ostensum est: et secundum hoc accidit nos esse in principio et illos
in fine motus planetarum: et id illi videtur esse potiores qua-
tum ad permanentiam que est in primo motu: nos autem quod
tum ad diuersitatem generationis et corruptionis et que de-
pendet ex secundo motu: ut infra dicitur. Et ultimo autem epi-
logat dicens: quod tanta dicta sunt de partibus celi que ter-
minantur secundum dimensiones celi: et secundum locum. non autem sunt ma-
teriales partes celi ut dictum est.

Quoniam autem non est contrari-
us motus qui circuz: ei qui circuz:
considerandum propter quod plures
sunt lationes

lectio. .iiij.

Quoniam philosophus determinauit de diuersitate par-
tium situatum celi: hic determinat de diuersi-
tate partium quantum ad ordinem sperarum ostendens
videlicet eam quare in celo non est una spera
tamen circulariter mota: sed sunt plures spe-
re que circulariter mouentur. et circa hoc tria facit. primo
ponit dubitationem. secundo ostendit difficultates solutionis
ibi. (Ea autem longe temptantibus etc.). tertio incipit sol-
uere ibi. (Unumquodque est quorum est opus etc.). Circa pri-
mum considerandum est quod si contingeret motus circulares esse
duos: non esset difficile videre: quare in celo non est tamen
vnius motus circularis: sed plures: cum. nam tria differant
specie: eo quod contrarietas est differentia secundum formam: ut dicitur.
io. metha. non esset vniuersum perfectum in suis speciebus.
si esset vnius motus contrarius. et non alius: puta si esset mo-
tus deorsum et non esset motus sursum: quod ergo ut supra p-
batur est: vnius motus circularis non est contrarius alteri:
et diligenter considerare: que est necessitas. quod in celo eorum

multi et diuersi motus circulares: et questio satis congrue se-
quitur ad premissa in quibus dictum est quod sursum et deorsum
et alia huiusmodi aliter considerantur in celo quantum ad primum mo-
tum et aliter quantum ad secundum. Et deinde cum dicit.

Et quidem a longe temptantibus facere quonem
longe autem non sic tanto: multo autem magis
eo quod accidentium ipsius de omnino paucis ha-
beamus sensum. Attamen dicamus: causa autem
de ipsis hinc sumenda.

Ostendit difficultate soluende quonem: B. n. dicit. est consideranda
duo huiusmodi que temptant facere quonem a lege. i. de corporibus celestibus
lege a nobis existibus. cum tamen de his que sunt elongata a no-
bis non possumus habere certum iudicium. corpora autem celestia non
ita sunt longe a nobis tato. i. secundum quantitate localis distantie:
sed multo magis. eo quod pauca accitibus eorum cadant super sen-
sum nostrum: cum tamen quantitate sit nobis quod ex accitibus. i. sensibili-
bus deueniamus ad cognoscendam naturam alicuius rei: hanc
autem elongationem dicit multo maiorem esse quam localem: quod si con-
sideremus localem distantiam: alij proportio est distantie que di-
stat a nobis corpus celeste ad distantiam que distat a nobis
aliquid inferiorum corporum: puta lapis aut lignum: et utraque di-
stantia est vni generis: sed accitibus celestium corporum sunt alte-
rius rationis: et oino inproportionata accitibus inferiorum cor-
porum: et tamen quibus sit difficile. dicam propter quod est talis diuer-
sitas motus in celo: et huiusmodi diuersitatis causa est accipienda
ex his que nunc dicentur. Et deinde cum dicit.

Unumquodque est quorum est opus: gratia operis.

Dei autem operatio immortalitas. Nec autem est vi-
ta sempiterna. Itaque necesse deo motum existere
sempiternum. Quoniam autem celum tale: corpus. nam quod-
dam diuinum: propter quod habet circulare corpus: quod
natura circummoueatur semper.

Assignat eam predictorum. et prio assignat eam per viam compositionis
precedendo a prio ad vltimum quod dicitur. et per viam resolutionis.
precedendo a vltimo quod dicitur versus ad primum ibi. (Nunc autem
tamen manifestum est etc.). Circa primum ponit tale rationem. si ce-
lum est quoddam corpus diuinum: necesse est motum eius esse sempiternum
et circulare. si motus eius est sempiternus: et circularis necesse
est terra esse. et si terra est necesse est ignem esse. si ignis est et terra
est necesse est aliquid corpora intermedia esse. si autem sunt huiusmodi cor-
pora: necesse est generationem esse: si autem generatio est: necesse est di-
similes motus esse in celo. ergo si celum est corpus perpetuum et di-
uinum: necesse est plures motus esse in celo. et per omnia plura cor-
pora mobilia: singula igitur per ordinem manifestat: et per primum.
Circa quod considerandum est. quod platonici ponebant vnum deum
sumum quod est ipsa essentia bonitatis et vnitatis sub quo pone-
bant ordinem superiorum intellectuum separatos quod apud nos quod siue
sunt intelligitue vocari. et sub hoc ordine ponebant ordinem aia-
rum sub quo ordine ponebant ordinem corporum. dicebant ergo
quod iter intellectus separatos superiores: primi dicuntur intellectus
diuini propter similitudinem et propinquitate ad deum. alij vero non sunt
diuini: propter distantiam ad deum. sicut et aiaz supreme sunt intel-
lectiue: istis autem non intellectiue: sed irrationalis. corpora et sup-
ma et nobilioza dicebantur aiaza. alia vero iaiata. Rursus
dicebant quod supreme aie propter hoc quod dependet ex intelligitibus diui-
nis: sunt aie diuine. et iter corpora suprema propter hoc quod sunt diui-
na aiaz diuinis: sunt corpora diuina. Hoc igitur modo Aristoteles.
Hic loquitur dicens quod unumquodque quod habet propria operationes: est propter
sua operationem. quilibet enim res appetit sua perfectionem. sicut
sua sunt. operatio autem est vltima rei perfectionem vel saltem ipsam ope-
rationem: in his in quibus est aliquid operum propter operationem: ut videtur in p-
ethicorum. dicitur enim in. ij. de aia: quod forma est actus primus
operatio autem est actus sed tanquam operatio sit finis operantis.
Et hoc est verum tam in corporalibus quam in spiritualibus. puta in habiti-
bus aie: et tam in naturalibus quam in artificialibus. dicit enim quorum
operum est: propter ea que sunt in natura: sicut sunt mostra quorum non

est aliqd opus inq̄stum h̄mōi: sed patiunt defectū opa-
tione virtutis: vt pz in his qui nascunt claudi vel ceci. non
enim claudicatio est finis intētus a nā: ppter quē faciat
nasci claudū: sed hoc accidit pter intēdēz nāe ex defectu
nālium principioz. Subdit aut q̄ operatio dei est imor-
talitas. notat aut deū: nō solū primā cām oīum rerū:
sed more platōicoz ⁊ alioz gētiliū oīa q̄ dñr diuina s̄m
more p̄dictū. Sed vt q̄ immortalitas nō sit opatio. sed po-
tius oīa vel ipassibilitas sicut mortale est oīa v̄l passio.

Dicendū est ergo q̄ immortalitas signat vitā indeficiētem:
vivere aut nō solū notat ipm eē vivētis: sed et opationē
vite. sicut intelligere est qdā vivere ⁊ sentire. ⁊ alia h̄mōi
vt pz i secūdo d̄ aia. ⁊ d̄. ethicoz: ⁊ ad b̄ exprimēdū subijū
git: b̄ aut. s. immortalitas: est vita sempiterna: pp̄ qd̄ et nō
dicit q̄ dei opatio sit icorruptibilitas q̄ iportat solū sem-
pitermitatē ip̄i esse. sed dicit immortalitas vt icludat sem-
pitermitatē opatiōis. vñ icludit q̄ si aliqd imobilū dica-
tur deus s̄m modū p̄dictū: q̄ mot⁹ eius sit sempiternus:
sicut ⁊ si qua s̄ba imobilis deus d̄: eius opatio est sem-
piterna absq̄z motu aliquo: q̄ frustra eēt talis res sempit-
terna. nō h̄ns opationē sempiternā: pp̄ quā vnaquēq̄z
res est. ⁊ ergo celū est tale: q̄ s̄m antiquos deus dice-
bat. nō q̄ sit ipse s̄mus deus: sed q̄ corp⁹ eius est qd̄-
dā diuinū: pp̄ b̄ q̄ est igenitū ⁊ icorruptibile: vt supra
oñsum est: inde est: q̄ h̄z corp⁹ circulare: ad hoc q̄ possit
semp ⁊ circulariter moueri: oñsum est. n. in .s. pbicoz
q̄ solū motus circularis p̄t ee p̄petu⁹. nā sup̄ lineā re-
ctā ifinitā: nullus est mor⁹. vt et in p̄ pbatur est. sup̄ li-
neā aut̄ rectā finitā nō p̄t esse mor⁹ ifinitus: nisi p̄ refle-
xionē: que qdē nō p̄t ee sine iterpollatione getis vt p̄-
bat in .s. pbicoz. Et est attēdēdū q̄ Ari. b̄ pbat sempit-
nitatē motus celi ex sempiternitate corp⁹ eius. q̄ via nō
fuit v̄lus in .s. pbicoz: q̄ nōdū pbauerat sempiternita-
tē mūdi: sed q̄ ad motū celi se h̄z ipm corpus celeste: vt
mā ⁊ subm. primū aut̄ mouēs. s. deus sicut agēs qd̄ fa-
cit ipm esse in actu ex pte celi p̄bari p̄t q̄ sit potēs sem-
p moueri. ex pte aut̄ volūtatis diuine depēdet q̄ mouea-
tur in actu vel semp vel nō semp. C Deinde cū dicit.

Rec.
16.

Rec.
16.
18.
Rec.
19.
20.

Propter quid igitur nō totius celi corpus ta-
le: q̄ necesse manere aliquid corp⁹is lati circū
qd̄ in medio: huius aut̄ nullam possibile est ma-
nere partem: neq̄z vniuersaliter neq̄z in medio.
C Tenim si s̄m nām motus erat ipsius ad me-
dium: nā aut̄ circūmouetur: nō vtiq̄z effet sem-
pitermus motus. Nihil. n. p̄ter naturā sempit-
ternuz: posterius aut̄ eo qd̄ s̄m naturam. Et ex-
cessus quidam est in generatione qd̄ p̄ter natu-
ram eius: qd̄ s̄m naturam: necesse igitur terram
esse: hoc enim quiescit in medio. Nunc quidem
igitur supponatur hoc: posterius autem demon-
strabitur de ipso.

Rec.
18.

Condit secūda p̄ditionalē. s. q̄ si celū mouet semp̄ iterno
⁊ circulari motu: q̄ necesse sit eē terrā. dicit ergo sic ita
est q̄ celū est corpus diuinum. sempiternē ⁊ circulariter
motū: ppter qd̄ ergo nō est tale corpus totius celi: idest
totius mūdi vt. s. quelibet ps nūndi esset de nā celestis
corp⁹is. Et ad b̄ r̄ndet. q̄ necesse est esse aliqd̄ manēs ⁊
quietū in medio corp⁹is qd̄ circulariter fert̄. manifestuz
est. n. q̄ oīs motus circularis est circa aliqd̄ mediū ge-
scens. ⁊ hoc oīs esse aliqd̄ corpus. nā hoc q̄ dico mediū
nō est aliqd̄ subsistens: sed accēs alicui rei corporee vt sit
mediū corp⁹is: nō est aut̄ possibile q̄ tale aliqd̄ sit aliq̄
pars huius. i. aliq̄ pars celestis corp⁹is vt supra dire-
rat corpus diuinū: l̄ oporteat q̄ sit pars totius mūdi: ⁊
hoc pbat dupl̄. primo q̄ nulla pars celestis corp⁹is
v̄l p̄t quiescere pbicūq̄z: cum corp⁹i celesti conueniat

sempiternus motus: vt oñsum est. mediū aut̄ circa quod
est motus circularis: oīs esse getuz. secūdo q̄ sp̄aliter nō
p̄t esse q̄ gescat in medio: q̄ si s̄m nām in medio quie-
sccret: nāliter moueret ad mediū: vñiq̄q̄z. n. nālit̄ mo-
uetur ad locū in quo gescit: vt in primo habitu est: nulla
aut̄ ps corp⁹is celi nāliter mouet ad mediū q̄ nālis ei⁹
motus est: q̄ moueat circulariter: ⁊ sicut in primo habi-
tū est vnūs corp⁹is simplicis nō p̄t esse vno mot⁹ nā-
tes. Vñ relinquit q̄ ges partis illius celestis corp⁹is in
medio esset ei⁹ nām: ⁊ ex hoc legatur: q̄ motus celi non
possit esse sempiternus: q̄ nō p̄t esse nisi sit aliqd̄ quie-
tuz in medio: ⁊ si ges eius qd̄ est in medio esset violenta:
sequeret q̄ nō possit ee sempiterna: ⁊ p̄ p̄ns nec motus
ei⁹ sempitern⁹: nihil. n. qd̄ est p̄ter nām: est sempiternū.
q̄ id qd̄ est p̄ter nām: est posterius eo qd̄ est s̄m naturam.
qd̄ qdē pz ex hoc: q̄ in gnatione cuiuslibet rei: id qd̄ est
p̄ter nām est excessus quidā. i. corruptio ⁊ defectus eius
qd̄ est s̄m nām: sicut videmus q̄ mōstra s̄nt qdā coru-
ptōes ⁊ defectus rei nālis. corruptio aut̄ ⁊ defect⁹ est nā-
liter posterior: sicut priuatio q̄z habit⁹. Ad aut̄ est possi-
bile id qd̄ est nāliter pri⁹: nūq̄z eē qd̄ est nāliter po-
sterius: eē semp. Vñ pz: q̄ nō est possibile id qd̄ est vio-
lentū ee sempiternū. Id aut̄ qd̄ in medio gescit: sempiter-
ne gescit sicut ⁊ celū sempiternē mouet. Relinq̄ ergo q̄
oporteat eē aliqd̄ qd̄ nāliter gescat in medio. si mor⁹ celi:
sit circularis ⁊ sempiternus: hoc aut̄ qd̄ nāliter gescit in
medio: est terra: vt infra oñdet. ergo si celū mouet circu-
lariter ⁊ sempiternē: necesse est terrā esse. Quod fuit p̄-
positum. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc si terram: necesse ⁊ ignem esse.
Condit tertiā p̄ditionalē. s. q̄ si est terra. q̄ sit ignis: ⁊ p̄-
mo p̄ponit qd̄ intēdit dicens. q̄ adhuc si necesse est ter-
rā esse: necesse est ⁊ ignem esse. C Secūda ibi.
Contrariozum enim si alterum natura: neces-
se ⁊ alterum esse natura. Si vō sit contrarium:
⁊ esse quandam ipsius naturam. Eadem enim
materia contrariozum.

Probat hoc duabus rōnibus: quaz prima talis ē: si
vñū d̄ioz est in nā: necesse est et q̄ alterz sit in nā: ⁊ hoc
qd̄m pbat sic: q̄ si sit aliqd̄ d̄ioz: necesse est q̄ sit aliq̄
nā ei subiecta: vt pz ex primo pbicoz: est aut̄ eadem mā
p̄trarioz. vt ibidē oñdit: ⁊ sic oīs q̄ mā vnūs cōtrarij ha-
beat potentā ad aliud cōtrariū: ⁊ sic poster esse in nā. vñ
cū nihil sit frustra in nā: necesse est q̄ si vñū d̄ioz est: q̄
⁊ reliquū sit. Ignis aut̄ ⁊ terra sunt d̄ia: q̄ maxime di-
stant s̄m d̄ietatē situs: de qua nūc loq̄mur. inq̄stū vñū
est grauissimū ⁊ aliud leuissimū: q̄stū aut̄ ad alias q̄lita-
tes ignis maxime p̄trariat̄ aque sicut calidissimuz frigi-
dissimo: sed nō loq̄ de istis corp⁹ibus nisi s̄m cor⁹ sitū
sic. n. sunt ptes totius vniuersi. Relinq̄ ergo q̄ si terra
est: necesse est ⁊ ignem esse. C Secūda rōnem ponit ibi.

Rec.
12.

Et priuatione prius. Dico autēz puta calidū
frigidū. Quies autem ⁊ grauitas dicūtur p̄ pri-
uationem leuitatis ⁊ motus.

Circa quā p̄siderādus est q̄ semp p̄traria se habent s̄m
p̄rius ⁊ melius: vt d̄ in primo pbicoz: ita. s. q̄ vnus est
priuatio ⁊ defectus respectu alterius: sicut frigidū respe-
ctu calidi: ⁊ nigz respectu albi. Manifestū est at̄ q̄ affir-
matio. i. oē qd̄ positue d̄: vt aliqd̄ cōpletū: est prius eo
qd̄ d̄ p̄ priuationē. ⁊ defectū: sicut calidum est prius fri-
gido: ges aut̄ ⁊ grauitas que attribuunt̄ terre dicuntur
per priuationē leuitatis ⁊ motus que attribuunt̄ igni. er-
go ignis nāliter est prior terra. posito aut̄ posteriori: po-
nit̄ pri⁹. ergo necesse ē q̄ si ē terra q̄ sit ignis. Et est p̄si-
derandū: q̄ plato in thimco pbauit eē terrā ⁊ ignē p̄ b̄:
q̄ necesse est corpora esse visibilia ppter ignē. ⁊ passibi-
lia ppter terram. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc

superficiales figuras circularis est prima. Secunda rationem ponit ibi.

23. **A**d huc autem siquidem perfectum est: cuius nihil est extra accipe eorum que ipsius possibile: que admodum determinatum est prius: et recte quidem appositum est semper: circulari autem nequaquam: manifestum quod perfecta utique erit continens circulum. Itaque si perfectus prius imperfecto: egedes propter hoc prior erit utique figurarum circulus.

Lec. 10. Lec. 2. 1. libri.

Perfectum dicitur esse id est quod nihil est accipe eorum que prius ipsi provenire: sicut homo dicitur esse perfectus: cui non deest aliquid eorum que ad hominem pertinent. et hoc determinatum est prius tam in 3. phisicorum: quam in principio huius libri. Uidem autem quod recte linee semper potest fieri appositio quod est ex natura ipsius linee: sed forte ex aliqua causa non posset ei aliquid aliud apponi: sicut diametro totius mundi. et hoc manifestum est: si linea recta sit finita. ubi omnis linea recta finita est imperfecta: de infinita autem manifestum est quod sit perfecta: caret enim fine: que nata est habere. linee vero circulari non potest fieri additio: quod finis eius coniungitur principio. Ubi manifestum est quod linea continens circulum est perfecta: perfectum autem est prius imperfecto. simpliciter quidem natura tempore. in uno autem et eodem perfectus prius est natura: sed imperfectum est prius tempore: sicut aliquis homo prius tempore est puer quam vir perfectus: tamen vir perfectus est prius natura: quod hoc est quod natura intendit. simpliciter autem et tempore perfectum est prius. Nam puer ab aliquo viro generatur. Sic igitur patet quod propter hanc rationem et circulus est prima superficialium figurarum. Deinde cum dicit.

Similiter autem et spera solidorum. Illa enim sola continetur una superficie: rectilinee autem pluribus: sicut enim se habet circulus in planis: sic spera in solidis.

Ondit que sunt prima figurarum corporum. et dicit quod si spera est prima inter figuras solidas. i. corporeas: quod sola spherica figura continetur in una sola superficie que undique ambit corpus sphericum: figure autem rectilinee corporales continentur pluribus superficiebus: sicut corpus cubicum sex superficiebus: et pyramis: et angularis quatuor: sicut enim se habet circulus in superficiebus: ita se habet spera in solidis. i. in corporibus. Deinde cum dicit.

L3. 24.

Ad huc autem dividentes ad plana et ex planis corpora generantes testificari videntur his. Sola enim solidorum non dividunt spheram tanquam non habentem plures superficies quam unam. Divisio enim ad plana non ut utique incidens quis in partes dividet quasi totum hoc dividit modo: sed ut ad alteram speciem. Quod quidem igitur prima est spera solidarum figurarum palam.

Ondit propositum per opiniones aliorum. et ponit duas opiniones: quarum prima est eorum que resoluunt corpora in superficies et ex superficiebus generant corpora: quod solum sphericam figuram inter figuras solidas non resoluunt in plures superficies: eo quod continentur una sola superficie. alias vero figuras resoluunt in plures superficies. sicut pyramidem in quatuor superficies triangulares. Talis autem divisio corporum in superficies non est per illum modum quo corpus aliquid dividit in suas partes corporeas. sic enim et spera dividit in suas partes. Sed hec est divisio. quasi in ea que differunt specie: ab eo quod dividit. Sic igitur concludit planum esse quod spera sit prima solidarum figurarum. Secundam opinionem ponit ibi.

L3. 25.

Est autem et secundum numerum ordinem assignantibus sic positus rationabilissimum circulum quidem secundum unum: trigonum autem secundum dualitatem: quoniam duo re-

cti. **S** autem secundum trigonum unum: circulus non erit si esset. Quoniam autem prima quidem figura primi corporis: primum autem corpus quod in extrema circumferentia sphericum utique erit quod fertur circulatione.

L6. 26.

Et dicit quod quod assignaverunt ordine figurarum secundum species numerorum adaptando figuras numeris. et secundum hoc dicitur rationabilissimum esse quod circulus adaptetur unitati propter hoc quod est prima et simplicissima figurarum: triangulus autem adaptatur dualitati propter hoc quod anguli trianguli adequantur duobus rectis. Si autem acciperetur unitas secundum triangulum: sequeretur quod circulus quod est naturaliter prior triangulo: esset ex genere figure si triangulum esset priora figurarum: probata minor syllogizat ad oppositum: et dicit quod quod priora figura debet priora corpori: cum primum corpus sit id quod est in extrema circumferentia totius mundi: prius est quod tale corpus quod circulariter fertur et ipsi in seipso sit sphericum. Deinde cum dicit.

Et continuum igitur illi: spherico enim continuum sphericum est. Similiter autem et que ad medium horum. Que enim a spherico contenta et tacta tota spherica necesse est esse. Que enim deorsum plantarum tangunt ea que supra speram. Quare spherica utique erit omnis latitudo. Omnia enim tangunt: et continua sunt spheris.

Ondit et quod inferiora celestia corpora sunt spherica. et dicit: quod ex quo primum corpus est sphericum: prius est quod corpus prius unum illi. i. immediate coniunctum ad ipsum sit sphericum. Illud enim corpus quod est primum. i. immediate coniunctum spherico: quod est sit sphericum. et hoc est verum si corpus primum sit sphericum non solum secundum suum generum: sed et secundum suum concavum. Cum enim eadem natura sit primi corporis in concavo et convexo: oportet quod utrobique habeat eandem figuram. Et eadem ratio est de corporibus alijs que sunt in medio horum contenta ab istis: quod ea spherica esse. Illa enim corpora que continentur et contingunt a corpore spherico secundum suum generum: et per prius secundum concavum: sunt unum nature. Cum igitur spherice planetarum inferiorum contingant spheram superiorum: sequitur quod tota latitudo. i. totum corpus quod circumferentiam habeat sphericam figuram: quod omnia illa corpora celestium spherarum similitudinem tangunt et sunt continua. i. immediate sibi invicem coniuncta. Nec est aliquid corpus intermedium quod suppleat vacuitates spherarum: ut quidam ponunt. sequitur enim. illa corpora esse ociosa cum non haberent motum circularem.

Huc autem quoniam videtur et superponitur circulariter: circuli ferri totum. **O**stenditur autem quod extreme circulationis: neque vacuum est exterius: neque locus. necesse est propter hoc sphericum esse ipsum. Si enim erit rectilineum: accidet et locum extra esse et corpus et vacuum. Circulo enim versus rectilineum: nequaquam eidem immorabitur regioni: sed ubi prius erat corpus: nunc non erit. Et ubi nunc non erit: iterum erit propter permutationem angulorum. Similiter autem et utique si qua alia figura fiat non equales habens ex medio lineas puta lenticularis: aut ovalis. In omnibus enim accidet et locum extra: et vacuum esse latitudinis propter non eandem regionem detineret totum. Lec. vi.

L6. 27.

Ostenditur per hoc ostendit quod celus est spherice figure et eo quod hec figura est prima figurarum. hic ostendit idem et eo quod hec figura est convenientissima celo: et prior et eo quod est propinqua celo quod utique ad hoc est vltima continens omnia corpora. secundo ostendit ad hoc quod motum

Lec. 21.

q̄ motus eius est v̄lis mensura oīum motuūz ibi. (Ad-
 buc autē si q̄dem r̄c). Circa primū p̄mittit duas suppo-
 sitiones in sup̄ioribus manifestatis. Quaz prima est: q̄
 celū mouet circulariter. hoc. n. ē ad sensum v̄i z suppo-
 nit ex p̄bationib⁹ primi libri. C̄ Secūda autē suppositio
 est: ex quo oīsum est in p̄rio libro i caplo de v̄itate mū-
 di. s. q̄ extra extremā circulationē sup̄me sp̄ere nō est va-
 cuū: nec locus. Et ex his suppositiōib⁹ ex n̄citate d̄clu-
 dit q̄ corp⁹ celi sit sp̄ericū. Op̄. n. q̄ aut h̄eat figurā re-
 ctilineā totālī: aut ōz q̄ h̄eat q̄tū ad aliquā p̄tē circula-
 rē figurā: q̄ tñ nō p̄ueniat ad p̄fectionē sp̄ere. Si v̄o cor-
 pus celi sit vere rectilineū: puta cubicū pyramidale: seq̄-
 ret q̄ ex celū sit aliq̄s locus: z aliq̄d corpus: z aliq̄d va-
 cuū: quā q̄dē p̄tīā ex hoc p̄bat. q̄ corp⁹ rectilineū si cir-
 culariter vertat nō p̄manebit in eodē loco s̄m oēs p̄tes
 suas: imo sequeret q̄ v̄bi p̄rio erat aliq̄ ps eius: nūc nul-
 la ps est. z q̄ itez v̄bi nunc non est aliq̄ ps eius itez erit
 aliqua pars ei⁹. z b̄ p̄ p̄mutationē anguloz: cuiuslibet
 .n. corp̄is rectilinee figure: ōz esse aliquos angulos cor-
 porales p̄minētes ceteris p̄tib⁹. q̄z linea ducta a medio
 talis corporis est maior linea ducta ad aliq̄ punctum
 designatū in sup̄ficie plana ei⁹. z si q̄n s̄m versionē corpo-
 ris linea terminata ad angulū: p̄uenit ad locū in quo
 erat linea ducta ad aliud punctū: q̄d est iter angulos ac-
 cipiet plus de loco. z ita erit corp⁹ v̄bi p̄ri nō erat z sub-
 sequēs linea q̄ p̄tinget ad locū anguli nō poterit occupa-
 re totū locū q̄ occupabat ab angulo. z id v̄bi nūc nō est
 corp⁹ p̄ri erat. Sic ergo ex illū locū in quo nūc est celūz
 p̄tē ē aliq̄d corp⁹. i. aliq̄ ps eiusdē celi. z p̄ p̄tis est ibi lo-
 cus q̄ est corp̄oris receptaculū. z p̄ter est v̄bi vacuūz q̄d
 nihil aliud est q̄z locus nō plen⁹ corp̄e cui⁹ est capax: sed
 q̄ ē sit quedā figure: nō h̄ites angulos: q̄ tñ nō s̄nt sp̄e-
 rice. id idē oīdit p̄ter de h̄mōi figuris. z dicit q̄ simile
 incōueniēs seq̄ si attribuat celo aliqua alia figura a cu-
 ius medio nō oēs linee p̄tracte sint eq̄les: q̄d est p̄p̄riūz
 sp̄ere. Et has figuras dicit ēē duas: lenticulārē. s. z oua-
 lem. In figura. n. ouali linea que designat longitudinē:
 est maior ea que designat p̄fūditatē. Est. n. figura oua-
 lis: q̄n ex duab⁹ pyramidalib⁹ rotūdis cōiunctis i. basi-
 figura aut lenticularis est quasi facta ad modū rote cu-
 ius latitudo est maior q̄z grossities. In oīb⁹. n. h̄mōi fi-
 guris accidit s̄m aliq̄e modū q̄ extra v̄ltimū motū su-
 p̄me sp̄ere est locus z vacuū: p̄p̄t hoc q̄ totū s̄m oēs p̄-
 tes suas nō semp̄ retinet eundē locū. Et hoc q̄dem acci-
 dit si poli sup̄ quos reuoluit corpus oualis figure acci-
 piat ex p̄te minoris dyametri. z circūuoluat. z sic occu-
 pauit v̄nū caput ouī motū aliq̄e locū in quo p̄ri nulla
 ps ouī erat. Si v̄o longitudo ouī acciperet in motū ip̄i⁹
 aris imobilis: fieret reuolutio semp̄ s̄m p̄tes circulares
 ita q̄ vna ps succederet alteri: z s̄lī est ēē imaginādū in
 figura lenticulari: z ita ēē de figura colūnari. z de qua
 cūq̄z alia h̄mōi. Cū p̄z q̄ sola sp̄erica figura est: q̄ a qua
 cūq̄z p̄te moueat nō occupat de nouo aliq̄es locū s̄m
 aliquam sui p̄tē: sed semp̄ vna ps eius succedit alteri:
 v̄nū talis figura est p̄ueniētissima celo. C̄ Deide cū dicit.

L6. 28.

L6. 29.

Lec. 20.

Adhuc autē si q̄dem motuum mensura que celi
 latio: q̄ est sola cōtinua z regularis z sempiter-
 na: in vnoquoq̄z autē mensura q̄d minimū. Ad-
 nimus autē motus: q̄ velocissimus: velocissimus
 vtiq̄z erit oīum motuū celi mot⁹. C̄ Sed adhuc
 eaz que a seipso ad seipm̄ minima ē q̄ circuli li-
 nea: s̄m minimā autē velocissimus motus. Qua-
 re si celum circūferat: z velocissime mouet: sp̄eri-
 cum ipsum necesse est esse.
 C̄ Probat idē ex alia rōne q̄ sumit ex mēsurā motuū: vt
 habitū est in. 4. p̄bicoz. z h̄i rōne assignat. q̄ sol⁹ mo-
 tus celi est p̄tinu⁹ z regularis: z sempiternus. Ali. n. per

ipm̄ motū celi nō posset certificari q̄titas alioz motuū
 q̄d est mēsurare ip̄sos. Si. n. nō esset mot⁹ celi p̄tinuus:
 sed iterpolar⁹ nō ēēt eq̄litas t̄pis inter motū mēsurātes:
 z mēsuratū. Si autē nō ēēt regularis: sed q̄nq̄z velocior:
 q̄nq̄z tardior: nō h̄eret in se certitudinē determinatā per
 quā posset certificari q̄titas alioz motuū. si autē nō esset
 sempitern⁹: nō mēsurarent s̄m ip̄m mot⁹ q̄ fuerūt añ: z
 q̄ fuerūt post: s̄m op̄imonē ponētū motū s̄m suū genus
 ēēt eternū. his autē suppositis argumētat ad p̄positū sic.
 Manifestū est q̄ id q̄d est minimū in vnoquoq̄z ḡnē est
 mēsurā illi⁹ ḡn̄is: vt habet in. 7. metha. sicut i melodia
 ton⁹. z in p̄oderib⁹ v̄ncia. z in numeris v̄ntas. Manifestū
 est autē q̄ minimus motus est: q̄ est velocissim⁹: q̄. s.
 h̄z minimū de t̄pe: q̄d ē mēsurā motus: oīum ergo mo-
 tuū velocissim⁹ est motus celi. Et accipit h̄ mot⁹ velocis-
 simus q̄ citius pagit cursum suum ex p̄te breuitatis tē-
 poris: s̄ non supponat eq̄litas ex p̄te magnitudis super
 quā trāsit motus: sicut supponit in. 6. p̄bicoz. v̄bi dicit
 q̄ velocius est q̄d p̄rāsit in minori t̄pe eq̄le sp̄aciū: v̄l ēt
 maius. Cū h̄ic subdit q̄ velocissimus mot⁹ attendit sui
 minimā magnitudinē. Inter oēs autē lineas que ab eo-
 dem in idē redunt minima est circularis: q̄ in figuris
 rectilineis sunt anguli ad quas linee p̄tracte a medio s̄nt
 maiores: z sic anguli illaz figurarū excedūt lineā circu-
 larem. Et idē ōz q̄ celū q̄d mouet circulariter q̄n ab eo-
 dē in idē: z velocissimo motu: q̄ mot⁹ ei⁹ sit sup̄ lineā cir-
 cularē. Et ita ōz q̄ ip̄m sit sp̄ericū. C̄ Deinde cū dicit.

Lec. 22.

Lec. 23.

L6. 30.

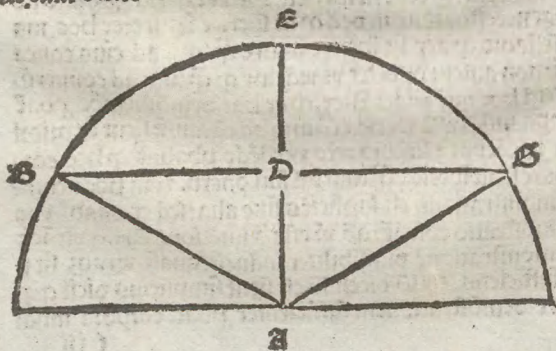
Sumet autē vtiq̄z q̄s ex his que circa mediam
 collocatis corporibus h̄ac fidem. Si. n. aqua q̄
 dem est circa terrā: aer autē circa aquā. ignis autē
 circa aerē z sup̄iora corpora s̄m eandem rōnez.
 Cōtinua quidez. n. non sunt: tangunt autē hec:
 superficies autē aque sp̄erica est. Quod autē sp̄e-
 rico cōtinuū: aut motum circa sp̄ericum: z ip̄z
 tale necessariū est esse. Quare z p̄pter hoc ma-
 nifestum sit q̄n sp̄ericum est celum.

Oīdit q̄ celū sit sp̄erice figure rōne sumpta ex corpori-
 bus inferiorib⁹. z p̄rio ponit rōnem. z p̄bat q̄d supposie
 rat ibi. (S̄z z q̄ aque superficies r̄c). Dicit ergo q̄ aliq̄s
 p̄tē sumere fidē ad ostendū celū esse sp̄ericū: ex corpori-
 bus inferiorib⁹ que sunt collocata circa mediuū mundi.
 Aqua. n. ē circa terrā s̄z nō ex oī p̄te cooperiat terrā: q̄d
 est p̄pter necessitatē gn̄ationis z p̄seruatiōis vite: marie
 aialū: z plātaz. aer autē circūdat aquā. ignis autē circū-
 dat aerē. Et s̄m eandē rōnem sup̄iora corpora circūdat in
 ferioza vsq̄z ad sup̄remū celū. h̄mōi. n. corpora nō s̄nt cōti-
 nua: vt sic totū v̄nū corp⁹: q̄ sic n̄ ēēt q̄dlibet ip̄soz sp̄eri-
 cū: sed totū: ps. n. corp̄is p̄tinuū nō est actu figurata: sed
 b̄ corpora tāgūt seinuicē absq̄z aliq̄ iterpollatiōe alteri⁹: v̄l
 ēt vacuū: vt Democrit⁹ posuit: z b̄ supra noiauit p̄tinuū.
 superficies autē v̄nius hoz inferiorū corp̄oz est sp̄erica: illō
 autē q̄d p̄tinuat. i. sine iterpollatione iungit corp̄i p̄tinē-
 ti: aut ēt q̄d mouet circa corp⁹ sp̄ericū p̄tētū: necesse ē ēē
 sp̄ericū. Cū ab inferiori p̄bati p̄tē ascēdendo vsq̄z ad su-
 premū celū: q̄ celū sit sp̄ericū. Sed v̄z q̄ hec p̄batio nō
 h̄eat necessitatē. si. n. dēt q̄ sit sp̄erice figure: ex hoc ma-
 nifestabit q̄ aer sit sp̄erice figure q̄stum ad eius conca-
 uū: non autem oportet vt videtur q̄ q̄stum ad conuētū.
 C̄ Ad hoc igit̄ r̄ndet Alex. q̄ ex hac demonstratiōe p̄bat
 corpora mūdi esse sp̄erica q̄stum ad cōcauū: sicut ex priorū
 q̄n p̄debat a sup̄mo celo p̄cedēdo p̄batat q̄ hec cor-
 pora essent sp̄erica q̄stum ad suū p̄nerū. z s̄m hoc neutra
 demonstratiōnū est sup̄ficiēs sine alia: sed ex duab⁹ vna
 demonstratiō cōficiat: q̄d v̄l esse ē intētiōnē Ari. q̄ v̄trāq̄z
 demonstratiōnē diuisibilibiter inducit: quasi v̄trāq̄z sit p̄-
 se sufficiens. Et idē dicendū est sicut simplicius dicit q̄ p̄-
 ba n̄ ē demonstratiōnem sufficienter p̄bat corpora mūdi

ta spherica nō solū q̄stum ad p̄cauū: sed et q̄stum ad p̄ue
 rus. Q̄. n. superficies p̄caua aeris sit spherica: p̄z ex hoc q̄
 superficies conuera aque est spherica. q̄ aut̄ superficies aeris
 cōuera sit spherica: p̄z eodem mō: sicut de aqua: q̄. f. oēs
 p̄tes eius equalit̄ p̄currūt ad suū locū: et sic p̄z q̄ et sup̄fi
 cies p̄caua ignis sit spherica. Q̄ aut̄ superficies ignis p̄ue
 ra sit spherica: patere p̄ōt: tum ex eo q̄ cōtinuat cū spha
 lunc: vñ et simul reuoluit cū ea: vt manifeste apparet ex
 motu stelle comate: que mouet̄ ab oriente in occidentem
 fm̄ motum celi. Tum et ex hoc q̄ partes ignis mouent̄
 vndiq̄ equaliter ad suū vbi. C̄ Deinde cū dicit.

Co: 31. **S**ed et aque superficies talis: manifestū sup
 positione sumentibus: q̄z nata est semper fluere
 aqua in magis concauū: p̄cauius aut̄ q̄d centro
 p̄pinquius. Ducant̄ igit̄ ex centro: que. a. b. z
 que a. g. z adiungatur in qua. b. g. Ducta igitur
 ad basez. a. d. minor est earū que ex centro: pro
 fundior igitur locus. Quare circumfluet aqua
 donec vtiq̄z equetur: equalis aut̄ bis que ex cen
 tro: que a. c. Itaq̄z necesse apud eas que ex cen
 tro esse aquam: tunc enim quiescet. Tangēs aut̄
 eas que ex cētro circulari. Spherica igitur aque
 superficies in qua. b. e. g.

Probat q̄ supposuerat. I. q̄ superficies aque conuera
 sit spherica tam de terra inferius ostēdit. Ad hoc aut̄ ostē
 dendum p̄mittit duas suppositōes: quarum primā est
 q̄ q̄z aqua naturalit̄ est grauis: semper nāliter fluit ad id
 quod est magis concauum vel magis infimum. Alia sup
 positio est q̄ illud est magis concauum: et magis infimū
 quod est p̄pinquius centro mundi. His igitur suppo
 sitis sit centrum mundi. a. z signent̄ in superficie aque duo
 p̄cta. b. z. g. per lineam. b. g. z signentur in linea: que a
 dem linea est recta: si suprema superficies aque sit plana.
 Signetur igitur in linea. b. g. que est basis triāguli pun
 cti. d. z ducat̄ a centro linea que est. a. d. hanc lineā neces
 se est eē minorem vtraq̄z duarum linearum a centro pro
 cedētū. si enim esset equalis: tūc omnes tres linee eēnt
 ab eodē puncto procedētes. z ita linea. b. d. g. transiēs p̄
 summitates earum esset circularis: vt ex tertio Euclidis
 p̄z: quod est contra positum: quo posuimus lineaz. b. g.
 esse lineam rectaz. supposito ergo q̄ linea a. d. sit minor:
 sequetur q̄ punctū. d. minus distabit a centro. z ita loc⁹
 ille erit profundior: vel magis infimus. Unde sequit̄ h̄z
 suppositionē p̄missam: q̄ aq̄ que est in puncto. g. z in pu
 cto. b. circūfluet ad punctum. d. donec adequetur locus
 mediū alijs duobus extremis: z sic linea tota adequata
 duobus extremis ex cōcursu aque: linea. a. c. opz igitur
 q̄ aqua sit apud omnes lineas egredientes a cētro equa
 les. Tunc. n. solum aqua quiescit: quando oēs linee sūt
 equales: sed linea que tāgit tres lineas egredientes a cē
 tro equales: est circularis: vt p̄batur in tertio Euclidis.
 Sequit̄ ergo q̄ superficies aque in q̄ describit̄ linea. b. e. g.
 sit superficies spherica. z h̄ ē q̄d demonstrare intēdit. C̄ De
 de cum dicit.

Quod quidem igitur sphericus est mundus: pa
 lam ex his: z q̄ fm̄ diligentiam ornatus: sic vt
 nihil neq̄z Cyrocomiton habeat: similiter nec
 aliud nihil nobis in oculis apparentium: ex q̄
 bus enim constitutionem accepit: nihil sic possi
 bile regularitatem suscipere z diligentiam: vt
 circularis corporis natura. Manifestus igitur
 q̄ p̄portionem h̄z: quēadmodū aqua ad terras
 z plus semp̄ distantia elementorum.

Concludit ex premissis manifestum esse q̄ mundus sit
 sphericus: tum propter corpus primum q̄d continet to
 tum mundum: tum etiam propter alia corpora ab eo cō
 tenta: sunt autem apud nos quedam corpora spherica: q̄
 tamen non perfecte habent sphericā figuram: sicut ipm̄
 corpus terre dicitur esse sphericum: cum tamen habeat
 magnas elevationes montium: z concauitates vallium
 in corporibus etiaz artificialibus que sunt apud nos spe
 rica: inueniuntur alique tumorositates: vel depressioes
 quibus non obstantibus huiusmodi artificiata dicitur
 esse spherice figure. q̄z huiusmodi additiones vel sub
 tractiones fm̄ sursum quasi non apparent. Sic igit̄ cre
 datur hoc et accidere in corpore celesti: addit q̄ est etiaz
 fm̄ diligentiam ornatus sit. i. carens omni tumorosita
 te. z concauitate: sicut corpora que diligenter tornantur
 in tantū q̄ nihil neq̄z thyrōsinton. i. manu elaboratum
 se h̄z similiter ad corpus celeste: q̄stum ad hoc q̄d dictus
 est: neq̄z et quodcūq̄ corpus aliud naturale q̄d nostris
 oculis apparet. q̄ illa ex q̄bus h̄mōi corpora p̄stuntur
 non possunt illam regularitatem. i. vniuersitatem susci
 pere per actionem artificialis nature inferius: z illā di
 ligentiam: q̄stum ad perfectionē spherice figure: quā ha
 bet corpus celeste: quod est naturaliter spherice figure. Et
 hoc p̄bat per p̄portionem partium mundi adiuicem.
 Manifestum est enim q̄ fm̄ eandem p̄portionem: qua
 aqua excedit terram: semper elementa continentia distā
 a corporibus contentis: z et adhuc plus. aqua autē que
 continet terram: non habet huiusmodi tumorositates. z
 concauitates in superficie quas habet terra: sed magis ē
 regularis q̄z superficies terre: similiter oz: q̄ superficies
 aeris sit magis regularis q̄z superficies aque: vnde scitur
 q̄ superficies supremi corporis celestis sit maxime regu
 laris: ita q̄ in eo omnino nihil sit: nec minimum supad
 ditum: vel subtractum.

Quoniam autem est dupliciter in
 circulo moueri: puta ab. a. hunc q̄
 dem ad. b. hunc autez ad. g. Q̄d
 quidem igitur non sunt contrarij
 isti: prius dictum est. C̄ Sed z si
 nihil vt contingit neq̄z a casu euēnit in sempiternis
 esse: celum autem sempiternum z circulatio
 p̄pter quā quidem causam ad alteram fertur:
 sed non ad alteram.

C̄ Lec.

Qst̄ q̄z p̄bs determinauit de partibus celi. z
 de figura ipsius: hic determinat de motu ei⁹
 z p̄io determinat de modo motus. z d̄ deter
 minat de vniuersitate motus celestis ibi.
 (De motu aut̄ ipsius zc). Circa primū tria
 facit. primo p̄ponit q̄dnes. secūdo ostēdit difficultatē q̄d
 nis ibi. (forte quidēz igit̄). tertio p̄ponit solutionē ibi.
 (Nec aut̄ quod videtur zc). Circa primū tria facit. pri
 mo p̄ponit quēdā ex quibus orit̄ dubitatio: quoz vñ
 est quod dupliciter cōtingit per aliquē circulū aliqd̄ mo
 ueri: signetur enim punctus a. in aliquo circulo. z ab eo
 ducatur

ducatur diameter: et in superiori semicirculo signetur punctus b. in inferiori autem signetur punctus g. dupliciter ergo potest aliquid moueri per hunc circulum. Uno modo quod moueatur ab a. versus b. Alio modo quod moueatur ab a. versus g. Aliud autem quod proponitur est: quod isti duo motus non sunt contrarii: ostensum est enim in primo quod duo motus circulares non sunt contrarii. si enim isti motus eant contrarii: oporteret quod competere naturis contrariorum mobilium: ita quod unus eorum attribueretur huiusmodi mobili: et alio contrario. quod sicut supra dictum est: si unum contrariorum est in natura necesse est et alter esse. Secundo ibi (Sed si nihil etc.). Adouet dubitationem. Manifestum est enim ex premissis quod in sempiternis nihil accipit contingenter: aut casualiter: quod ea que sunt a casu non sunt semper neque etiam ut frequenter: deum est autem supra quod celum sempiternum est. et est circularis motus eius. Unde rationabiliter queritur pro qua causa celum mouetur versus unam partem: et non versus aliam partem ab oriente: versus superius hemispherium et non versus inferius. Tertio ibi.

Lec. 6.

Lec. 7.

Lec. 8. p. li.

Lec. 9.

34.

Necesse enim et hoc aut principium esse: aut esse ipsius principium. Forte quidem igitur de quibusdam enunciare aliquid tentare: et de omnibus pretermittere nihil.

Ondit quali sit huiusmodi causa assignanda: in precedentibus. n. dupli assignauit causam celestium accidentium. primo. n. ostendit quod omnes diuersos motus in celo ad hoc quod sit principium generationis: et corruptionis: secundo ostendit quod omnes figuram celi esse rotundam et aliquo principio priori supposito quod. s. coram priori debet figura priora: et sic primitas corporis est principium prioris figure: Et idem hic dicit quod si debeat assignari rationem quare celum sic moueatur: et non aliter necesse est huiusmodi rationem assignari: aut enim hoc quod talis modus motionis sit principium alicuius effectus: aut potius quod iste modus motionis dependeat ex aliquo priori principio. Sed autem et aliter intelligi. dixerat. n. quod sempiterna non potest esse a casu: nec tamen omnia sempiterna habent causam: sed aliquid sempiternum est: quod causam non habet: sed ipsum est prima causa aliorum. Quia igitur ex sempiternitate celi et motus eius concluserat questiones que queruntur: propter quam causam motus celi est versus unam partem et non versus aliam: ne videatur questio irrationalis seu inutilis subiungit quod necesse est hoc ipsum quod est celum sic moueri: aut esse primum principium omnium: quod est impossibile: cum omnis motus habeat causam mouentem: aut omnia dicere quod eius sit quoddam aliud principium et sic ratio habilitate questum est de causa quare mouetur ad hanc partem: et non ad aliam. Deinde cum dicit.

Forsitan utique videbitur esse signum: aut multe stultitie: aut multe promptitudinis. Non tamen iustum quidem omnes similiter increpare: sed videre oportet causam dicendi que est. Adhuc autem qualiter habens incredendo prius huiusmodi modo: aut firmiter: Certiores quidem igitur necessitates quando quis attingit: tunc gratias habere oportet inuenientibus.

Ostendit difficultate huiusmodi questionis: et dicit: quod hoc quod aliis de quibusdam difficultatibus et occultis velit attendere et enunciare assignando causam eorum. quod de omnibus velit inquirere: et nihil pretermittere: forte videbitur esse signum: vel multe stultitie ex qua puenit quod nesciat discernere iter facilia et difficilia: aut est signum multe promptitudinis. i. magne presumptionis ex qua contingit quod homo non cognoscit mensuram facilitatis circa inquisitionem veritatis. Et quis quidam sine super hoc increpandi: non tamen iustum est quod omnes similiter reprehendantur sed ad duo ostendere. Primo quod ad causas que mouent hominem ad loquendum de talibus. videlicet. s. hoc faciat ex amore virtutis: an ad ostentationem sapientie. Secundo opus provide

rare quo modo se habeat aliquis in credendo ea que asserit: videlicet. s. habeat de eis debilem certitudinem: sed eodem hominum modum: aut et si firmiter et certius ea cognoscatur. s. supra communem modum hominum: quando igitur aliquis potest attingere ad hoc quod cognoscat necessarias causas: certius quam secundum communem hominum modum: tunc oportet reddere gratias his qui tales necessitates inueniuntur. magis quam eos increpare. Deinde cum dicit.

Nunc autem quod videtur dicendum. i. n. natura semper facit contingentium quod optimum est autem quemadmodum earum que in rectulationum: que ad superiorem locum honorabilior: diuiniorem enim locus qui sursum: eo qui deorsum: eodem modo et qui ad anterius ea que ad posterius se habet: siquidem et ad dextrum et sinistrum: et quemadmodum dictum est prius: et testificatur etiam dicta dubitatio: quoniam habet prius et posterius. Nec enim causa soluit dubitationem. Si enim habet ut contingit optime: bene utique erit causa dicti. Optimum enim moneri simplicem motum et incessabile: et hunc ad honorabilium.

Soluit premissam questionem. et dicit quod si gratie sint age de his qui certiores necessitates inueniunt: nunc autem in hac questione sufficit dicere quod nobis videtur. et si non sit adeo certum dicit ergo quod inter ea que contingit fieri: natura facit id quod est optimum tanquam mota et directa a priori principio quod est ipsa essentia bonitatis. Videtur autem quod tanto alius motus localis est dignior: quanto versus digniorem partem procedit. Ad motus. n. accipit spem a termino. sicut in motibus localibus rectis motus localis: quod est ad superiorem locum est honorabilior et nobilioris corporis: quam motus localis quod est ad inferiorem locum. eo quod locus quod est sursum: est dignior loco quod est deorsum. Et hoc quidem manifestum est in homine: nam caput quod est sursum: est nobilior pedibus quod sunt deorsum. Et sicut pars anterior dignior est posteriori: sicut et dextera est dignior quam sinistra: sicut supra. deum est: sicut pars animalis. Dicta ergo dubitatio: quam nunc mouimus et testificatur quod in celo sit prior et posterior. i. ante et retro. de quibus supra nulla mentionem facit. Nec. n. causa. s. distinctio anterioris et posterioris in celo: soluit predictam dubitationem. Si. n. motus celi se habet versus unam partem: sicut deum est. s. erit causa dicte dubitationis. quod optimum est quod celum moueatur motu simplici. i. semper versus eandem partem: et incessabili. i. sine interpositione quies: quam necesse est iteruenire: si quando moueretur versus unam partem: quod versus aliam. et ulterius optimum est quod moueatur versus honorabilior partem: est autem anterior pars nobilior. Et idem celum mouetur ab oriente versus suum anterius. i. versus superius hemispherium. non autem versus inferius quod est celi posterius. Sed videtur quod inconuenienter hanc rationem assignet. Supra. n. assignauit distinctionem hanc partium in celo. ex principio motus. quod. s. motus celi videtur incipere ab una parte non ab alia. hic autem assignat rationem: quare celum sic moueatur. et non aliter ex distinctione partium celi. et ita videtur premissis eius esse circularis. Ad quod dicitur. quod distinctio partium celi est causa. quod motus celi incipiat ab hac parte. et non ab alia. et non e converso: sed motum incipere ab hac parte: et non ab alia est signum distinctionis partium celi. Cuius autem distinctionis hanc partium est virtus aie mouentis celum vel cuiuscumque intellectualis sube attributa. diuersis partibus celi. Nihil autem prohibet cum queritur an aliquid sit probare illud per signum: cum tamen queritur de causa alicuius propter quam est: oportet signum ad causam reducere: sicut si probemur cor moueri per motum vene pulsantis: si tamen queratur. que sit causa motus vene

Lec. 3.

pulsatilis: dicitur qd b e pp motu cordis. Et sicut dicitur. pba
uit ce tale diffinitione partiu in celo p ichoatione motus
a determinata parte sicut: p signu: r in ichoatione mo-
tus redit: differencia partiu celi: sicut i cam. Distiguit
aut pars anterior: r posterior in celo no nali. s. hz deter-
minata parte corporis celestis: qz vna r eade pars cele-
stis corpus q nunc e in hemisperio supior: postea erit in
hemisperio inferiori: sed fm situm: sicut et supra dictum
est deff differentia dextri r sinistri.

L6.
35.

De motu autem ipsius quia regularis
est: non irregularis. Deinceps utiqz
dictis erit ptransire.

lectio. viii.

Dicitur pbs assignavit cas quare celum
mouet vltus vna pte r n vltus alia: hic
determinat de vniiformitate motus ce-
li: r prio pponit qd itedit. scdo probat
ppositu ibi (Si. n. irregulariter moue-
bit r). Circa primus duo facit. prio
pponit qd itedit. r dicit q post pdicta
pnter est ptrafeudu. i. breuiter odm de motu celi: onde
do q e regularis. i. sp vniiforme velocitate hns. r nqz
irregularis: vt qnqz. i. veloci: qnqz tardi: moueat. r h
ronabiliter. Na iste motus e regula r mesura oiz alio-
rum motuum: vnde nulla irregularitas vel inequalitas
in eo debet apparere. C Secundo ibi.

Dico autem hoc de primo celo r de prima la-
tione. In his enim que de subtus plures iam la-
tiones conueniunt in vnum.

Exponit qd dixerat. r dicit q hic itedit dicere de prio
celo. i. de suprema spera. r pria latione. i. de motu diur-
no quo totu celu reuoluit p motu pmi mobilis. ab orie
te vsqz i occidente. Jo at de h motu spali loqt. qz i h mo-
tu neqz e aliq irregularitas fm rei veritate: neqz fm ap-
paretia: h in his q subtus. i. i motu planetaz: ia plures
mot? pueniunt ad mouedu vnu corp?: vel hz diuersas spe-
ras voluetes r reuolutes. sicut dicebat astrologi q fue-
rut tepore Arist. vt pz in. xij. methaphy. vel fm motus
eccentricoz. r cpicicloz: hz modernos astrologos r ex hac
diuersitate motuu causat irregularitas q apparet circa
planetas. qz qnqz vident? directi motus: qnqz retrogra-
di: qnqz stationarij: qzuis fm rei veritate nullus mot?
i celo sit irregularis. Rationes aut quas hic inducit ha-
bet verate no solu in motu pmi celi qui e simplex. r ex
hoc nulla apparet in eo irregularitas: h et in motibus
planetaz in qbus appet irregularitas pp pcursum mul-
torum motuum. C Deinde cum dicit.

Lec.
7.

Si eni irregulariter mouebit: manifestu q in-
tensio erit. r virtus r remissio. Omnis. n. irre-
gularis latio: r remissionē hēt r intensioē r vir-
tutē: virtus at est: aut vn fert: aut quo: aut circa
mediu: puta forte his qdē qui fm naturam quo
feruntur: his autē qui preter natura: vnde pro-
iectis at: circa mediū circulationis at no ē: neqz
vnde: neqz quo: neqz mediū: neqz eni picipiū:
neqz finis: neqz mediū ipsi? est simpliciter. Te-
pore eni sempiterna r longitudine sit ducta r in-
frangibilis. Quare si non virtus ipsius latiois
neqz irregularitas erit. Irregularitas. n. sit p-
pter remissionem r intensioem.

Probat ppositu rōmibus quatuor. quaz pria sumit
ex ipsa forma motus circularis r pcedit sic. Si primus
celū irregulariter moueret: manifeste oporteret q in eo

sit intensio. i. augmentū velocitatis. r virtus. i. summū velo-
citatatis. r remissio. i. diminutio velocitatis. Ois. n. mot?
irregularis hz ista tria: no ita q i quolz motu irregula-
ri: vltiū sint ista tria: hz qz i quolz motu sunt duo hoz
i. virtus r intensio: sicut i motu nali corporoz grauiū r leuiū
ē intensio r virtus qz talis mot? sp auget i velocitate vsqz
ad finē i quo ē velocissim?. mot? aut corporoz hoz q est co-
tra nam: hz vtutē r remissionē: qz in picipio ē velocissi-
mus: r semp diminuit velocitas: quousqz tandē totus
mot? psumat. Et sic ly ois accipit quasi collectivē. vt in-
telligatur q in omnibus motibus irregularib? ista tria
inueniunt: non autē in vnoquoqz eoz. C Deinde ondit
in qua parte motus irregularis inueniat maria velocitat
r dicit q virtus motus. i. maxima ei? velocitas: aut vn
fert. i. vltus terminū a q: aut a q fert. i. vltus terminū ad
quē: aut circa mediū. Sicut in his q nali: mouet? motu
recto: inuenit maria velocitas vltus terminuz ad quem
ferit: qz motus nalis itendit in fine: vt i prio habitu est
In his at q mouet? ptra natura inuenit maria velocitas
vnde. i. vltus terminū a quo: qz mot? violētus itedit i p-
cipio: r remittit i fine: vt in prio libro habitu est. Sz in
pictis maria velocitas mot? inuenit circa mediū. C Du-
bitat aut q pbs vocat picta. Na quecūqz picipit aut
mouent fm motū nalem: sicut cū lapis deorsum iacit. r
sic v? q motus itedit in fine vel mouet? violēter: sicut
cū lapis iacit sursum: r sic motus ei? dz ē intensissimus i p-
cipio: no at in medio. dicit at simplici? q picta hic pbs
vocat corpora aialiu q mouet? ab aia no in sursum directe
neqz directe in deorsū: hz quasi in latus ad modū sagitte
r alioz pictoz: pp qd r Arist. hic ea picta vocat: mā-
festū ē aut q i motib? aialiu: maria velocitas no inueni-
tur: neqz a picipio: quodamō paulatim mēbra sua aialia
expediūt ad motū: neqz ēt circa finē: qn mēbra eoz sunt
lallata: hz circa mediū: qn sūt in ipso ipetu mot?. Sz hec
expositio v? esse extorta. C Vnde Alexander dicit q me-
diū hic est accipiēdu fm locū. r no fm tps. Adot? enim
sagitte r alioz sic pictoz: no ē neqz i sursum: neqz i deor-
sum hz in intermedio vtriusqz maria velocitas hoz motuu
inuenit. C Possimus nihilomin? dicere. qz ēt i his fm
tēpus accipiēdo mediū: talia picta circa mediū veloci?
mouent. Causat. n. mot? taliu pictoz ex impulsu medij
deserētis: qd facili? recipit ipressioē mouētis qz ipm
corpus graue qd picipit. vt pz in. 8. phisicoz. Et id qn
multū de aere fuerit qmotū: velocioz est mot? in medio
qz in picipio: qn adhuc paz de aere qmouebat: vel ēt
qz in fine qn icipit debilitari ipressio picipētis. Et hui?
signū est: qz hmoi picta no tātu impulsam faciunt in eo
qd ē oīno ppinquū: vel in eo qd est multū remotū sicut
in eo qd medioeriter distat. C Sic igit manifestū est q
maxima velocitas cuiuslibet mot? irregularis: vel est in
picipio: vel in medio: vel in fine: hz hec tria non est acci-
pere in motu circulari celestis corporis: neqz quantū ad
tps cū sit sempiternus fm ei? opinionē: neqz ēt qstū ad
lōgitudinem. i. quantū ad figurā loci que ē linea circula-
ris: q qdē ē sil ducta: qsi circulariter in seipam rediēs:
r ē ifragibilis: no diuisa i actu. vt possit i actu designari
picipiū r finis. r ita in circulatione celi no inuenit fm
aliquā ei? partē virtus. i. maxima ei? velocitas: r p oīs
neqz irregularitas que sit ppter intensioem. r remissio-
nem. C Secundam rationem ponit ibi.

L6.
37.

L6.
32.

Lec.
22.

L6.
36.

Adhuc quoniam omne quod mouetur: ab ali-
quo mouet: necesse irregularitate fieri motus:
aut pp mouēs: aut pp motū: aut pp ambo: siue
enī mouēs no eadē vtute moueat: siue motuz al-
teretur: r non permaneat idem: siue ambo trā-
mutēt: nihil phibet irregulariter moueri quod
mouetur. Nihil autem horum circa celuz fieri
possibile

possibile. Quod quidem mouetur: ostensum est
qz primum z simplex z ingenitum z incorrupti-
bile z totaliter intransmutabile. Mouens autē
multo magis irrationabile esse tale. Primum
enim primum: z simplex simplicis: z incorruptibi-
le z ingenitum incorruptibilis z ingeniti motiū
qm igitur qd mouet nō trāsmutat corpus eri-
tes: neqz utiqz mouēs trāsmutabit incorruptibi-
le eris. Quare z rationem impossibile irre-
gularem esse.

Ec.
37.
Ec.
3

Quero accipit si ex parte mouentis z mobilis ostēsi
ē. n. in. 7. z. 8. pbycoz qz oīe qd mouet ab aliquo mouē-
te mouet. Unde necesse ē si in aliquo motu sit irregulari-
tas: aut hoc fiat pp mouēs: aut pp id qd mouet: aut
pp vtrūqz. Si. n. mouens nō semp z equali virtute mo-
ueat: s; qnqz maiori: qnqz minori: fiet motus qnqz qdē
velocior: qnqz qdē tardior. qz velocitas mot⁹ ptingit ex
hoc qz virtus mouētis pp suā magnitudinē multū do-
minat mobili. Et sili si corpus qd mouet: p aliquā al-
terationē nō pmaneat in eadē dispositione. nō erit eq̄l
subiectū virtuti mouētis. z ita nō erit eq̄ velocitas mot⁹
z sili si fiat trāsmutatio circa vtrūqz. s. mouētē z mobile
poterit eē mot⁹ irregularis. Sed nihil horū pōt accidere
circa celū. De ipso. n. corpore mobili ostēsi ē supra qz
ē pmi z simplex. qz mouet pmo z simplici motu. z qz ē
genitus z incorruptibile z totali trāsmutabile: trāsmuta-
tione. s. variante subam z virtutē eius. Adotoz autē eius
multo magis ratioabile est qz sit talis p̄ditōis. Cū. n.
mouēs sit potius moto: si corpus qd mouet est zimus
z simplex: z ingenitus z incorruptibile: multo magis mo-
tuum eius erit tale. Ostēsi est et i. s. pbycozū qz mo-
tor celi est incorporeus: nullā habens magnitudinem.
Si igitur ipsum celum quod est corpus: non immutet
a dispositione sue sube z virtutis: multo magis nō trans-
mutabit motor eius qui est incorporeus. Et quo pz qz
impossibile est motum celi esse irregularem.

Ec.
32.

Etenim si fiat irregulariter: aut tota trā-
smutat: z qnqz qdē sit velocior: z qnqz at
tardior iterā: aut partes ipsius: partes
quidē ipsius qz non sūt irregulares ma-
nifestum. Jā enim utiqz facta fuisset distantia
astrozum in infinito tempore. Hoc quidem ve-
locius moto: hoc autē tardius. Non videt autē
nihil habens aliter elongationibus: sed z neqz
totam accidit trāsmutari: remissio enim vniū-
cuiusqz sit pp ipotētā: ipotētā at p̄ter naturā.
Et eni in aialibus ipotentie omnes p̄ter natu-
rā sunt: puta senectus z decrementū. Tota. n.
consistentia aialiu forte ex talibus constat: que
differunt proprijs locis. nulla. n. partius ipsius
habet eam que ipsius regione. Si igitur in pri-
mis non est quod p̄ter naturā: simplicia. n. z
immita z in propria regione z nihil ipsis contrariū
neqz utiqz in potentia erit. Quare neqz remis-
sio neqz intensio. si enim intensio z remissio.

Clectio.

Hic pponit tertiā rationē que sumit soluz
ex parte mobilis. z dicit qz si mot⁹ celi ir-
regulariter peragatur. aut hoc erit ita qz
tota celi mutatio trāsmutet: ita qz qnqz
sit velocior: quandoqz tardior: aut pres

eius. Et intelligitur tota mutatio: motus totius spere
supreme: partes at mutatiois intelligitur motus partū
celi. Qz at partes supreme spere nō moueāt irregulari-
ta. s. qz vna pars celi qnqz cūctus: qnqz tardius moueat
ōndit supponēdo qz spere stellaz fixaz sit supma spere-
nondū. n. suo tēpore deprehēsum erat qz stelle fixe habe-
rent p̄riū motum p̄ter motū diurnū. z id attribuit p̄ri-
mū motū. s. diurnū spere stellaz fixaz: quasi p̄riū ei:
cū tñ posteriores astrologi dicāt qz spere stellaz fixaz
hēat quēdā p̄riū motū: supra quā ponit aliā spem:
cui attribuit p̄riū motū. Supposito ergo qz spere stel-
laz fixaz sit suprema spere: p̄bat qz partes eius nō mo-
ueant irregulariter: quia si singule partes eius qnqz ei-
tius: qnqz tardius mouerent. iam a lōginquo tempore
stelle fixe in alia distantia se haberēt adiuuicē qz p̄ius
vna eaz velocius: z alia tardius mota: s; huius contra-
riū apparet: qz inueniunt eandē figurā p̄seruare: z eodē
modo abinuitem elongari in hoc tēpore: sicut etiam iue-
nerunt antiquissimi observatores. nō ergo est irregulari-
tas in motu p̄riū celi quātū ad partes ei⁹. S; neqz etiā
tota trāsmutatio p̄riū celi trāsmutat de velocitate in re-
missionē velocitatis. Manifestū est autē qz remissio. velo-
citatē mot⁹ cuiuscūqz mobilis sit pp ipotentā: sicut vi-
demus qn corpora aialiu lassant: remittit eoz motus:
ois at ipotentia z defectus est p̄ter naturā: sicut pz in ala-
libus: in quibus senectus z decrementū z alia huiusmo-
di sunt p̄ter naturā: qd est itelligendū quātū ad naturā
particularem qz est p̄seruatiua vniuscuiusqz idividui quā-
tū pōt. Unde p̄ter naturā eius est qz deficiat in p̄seruari-
do: nō at est p̄ter naturā vlem: ex qua cāf non solū ge-
nerationē s; ē corruptio. z per q̄s alij defectus ad corru-
ptionem tēdentes in his iserioribus. Dicit autē natura
vltis vltis actiua in causa vniuersali: puta in corpore ce-
lesti. id aut defectus p̄ter nām particulare in aialib⁹ ac-
cidere possunt: qz tota substantia aialis consistit ex tali-
bus corporibus que distant a proprijs locis. componit
n. corpus aialis ex quatuor elemētis: quoz nulli tenet
ppriū locum. Et qz ea qz sunt p̄ter nām nō possunt eē
sempiterna: vt patet ex his qz supra dicta sūt: necesse est
qz qnqz aialibus accidat corruptio z defectus: s; in pri-
mis corporibus. s. celestibus nihil pōt accidere p̄ter nām.
qz sunt simplicia: nō at mitta ex diuersis: z i proprio lo-
co existāt z nihil ē contrariū eis: vt p̄ter his qz in primo li-
bro dicta sūt: z ita in eis nō pōt eē aliq̄ ipotentia. Et id i
eis nō pōt eē aliq̄ remissio. i. diminutio velocitatis: z p
q̄s neqz intensio. i. velocitatis augmentum. qz ista duo
sic se iuicē p̄sequūt: sicut. n. qn itēdit mot⁹: p̄cedit a re-
missio ad intensum: ita cum remittitur: procedit ab intē-
so ad remissum. Cū uariā rationem ponit ibi.

Ec.
4.
Ec.
7.
Ec.
6.

Adbuc autem z irrationabile infinito tempo-
re potens esse mouens: z rursus alio infinito im-
potens. Nihil enim videtur existens infinito
tempore p̄ter naturam. Impotentia autem
p̄ter naturam. Neqz equali tempore p̄ter
naturam z fm naturam: neqz totaliter potens
z impotens. Necesse autem si remittitur mot⁹:
infinito remitti tempore.

Ec.
38.

Quero sumit ex parte mouens: z p̄cedit ex quadā di-
uisione. Si. n. in motu celi sit itētio z remissio: hoc autē
pōt eē nisi trib⁹ modis. Uno mō vt semp itēdat: vel semp
per remittat. Alio modo: vt qnqz itēdat: z qnqz remitta-
tur. Et hoc dupli. Uno modo vt rota itēdit z tota re-
missio sit simul: qd qdē supposito qz celū moueat tēpo-
re p̄riū itēdat mot⁹ ei⁹. z postea remittat z econuerso:
Alio modo: vt vicissim quandoqz remittat. qnqz inten-
dat. S; qdlibet istoz ē impossibile. qz impossibile ē qz i mo-
tu sit remissio itētio. p⁹ s⁹ oñdit impossibile eē qz infinito tē

potest itēdat prius et postea in infinito tempore remittat vel eodē verso. secūdo ostēdit impossibile esse qd sep itēdat: vel semper remittat ibi (Sed adhuc neqz etc). tertio ostēdit impossibile esse qd vicissim itēdat et remittat ibi (Reliquit autē etc). Dicit ergo p̄rio qd irratiōabile ē qd motor celi in infinito tempore sit ipotēs: et velociter moueat: et rursus alio infinito tempore sit ipotēs: et tarde moueat. Itā remissio motus cāt ex ipotētia: itētio at ex potētia. Et h̄ idē irratiōabile ostēdit duobus medijs. p̄rio qd ē qd nihil p̄ter nām vide existere tempore infinito. Ea. n. q̄ sūt fm nām sunt semper: vel in maiori parte. ipotētia autē ē p̄ter nām: vt habitum est ergo impossibile est qd aliquid in infinito tempore sit ipotēs. Secūdo qd nō est equalis tēpus eius qd est fm naturam et ei? qd est p̄ter naturam. qd id qd est p̄ter naturam: est in paucioribus. id at qd est fm naturam: est vt i pluribus vel semper: h̄ potentia rei est fm naturam. impotentia at est p̄ter naturam. ergo impossibile ē qd aliquid tempore totali. s. tempore infinito sit potēs et impotēs. et p̄ter consequens impossibile est qd in infinito tempore itēdatur motus: et iterum in infinito tempore remittatur. Sed si remittatur motus celi fm modum qui dicitur ē: necesse est qd i finito tempore remittat. Quidā tñ non itelligentes itētionē Arist. accipiunt hoc quasi simpli et absolute dictū: eo qd non ē rō. quare magis vno tempore remittat qz alio: h̄ hoc est p̄ter intentionē p̄bi. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc neqz intendi semper aut iterū remitti possibile. Infinitus. n. vtiqz erit: et ideterminatus motus. Omne autem dicimus ex aliquo in aliquid esse et determinatum.

Ostendit qd impossibile sit motum celi: vel semper itēdi vel semper remitti. et hoc duabus rationibus: quarū prima est: quia intensio et remissio cuiuslibet motus irregularis deficit circa terminū ipsius motus: sic motus naturalis intenditur vsqz ad aliquem terminum. et similiter motus violentus remittitur vsqz ad aliquem terminum. Si ergo intensio vel remissio motus celi nunqz terminetur: sed in infinitum procedat: sequitur qd motus celi sit infinitus: et indeterminatus. quod patet esse falsum. probatum est enim in 6. physicoz qd qd omnis motus est ex aliquo in aliquid: necesse est qd sit determinatus. Unde etiam vna circūlatio celestis ē determinata: sed motus celi dicitur infinitus. fm diuersas circūlatiōes sibi succedentes. C Secundam rationem ponit ibi.

Lec. 13.

L5. 39.

Adhuc autem si quis accipiat esse aliquod tempus minimum: cuius non cōtingit in minori moueri celum. Sicut eni neqz citbarizare neqz ire in quocūqz tempore possibile nō vtiqz erit: sed ē vnus cuiusqz actus determinatum minimum tempus ad non excedere: sic neqz moueri celum in quocūqz tempore possibile. Si igitur hoc verum: non vtiqz erit semper intensio lationis. si autē non itētio: neqz remissio: similiter eni ambobus alterum: si quidem eadem intenditur velocitate aut maiori: et infinito tempore.

Et dicit qd hoc ēt eē impossibile ē manifestū. si qd concedat eē aliqd tēpus minimum. ita qd in minori non p̄tingat moueri celū. quilibet. n. motus vel actio: h̄ determinatū tempus quod non trāscendit. Quis. n. tempus sit diuisibile in infinitū: non tñ est possibile citbarizare. vel ambulare in quocūqz tempore: sed quilibet actus habet determinatū minimum tps quod nō excedit velocitate: vt. s. in minori tpe p̄ficiat. vnde nec celū possibile est moueri in quocūqz tpe: sed habet aliquod minimum tps determinatū. Ex quo patet qd nō semper intendit velocitas motus eius: qd sic velocitas eius excederet quodlibet minimum

tempus. C Si vō non semper potest itēdi motus celi pari rōne neqz semper potest remitti: quia eadem ratio est de vno et de altero: sicut. n. est minimum tempus alicuius actionis: ita et maximum in quo pagit. C Posset autē aliquis p̄dicte rationi obuiare dicendo qd semper itēditur velocitas motus celi. et tamē nunqz trāscendit quoddam minimum tempus datum: si quidem fiat appositio velocitatis: nō equalis aut maior: sed semper minor et minor: si cut dicitur in tertio physicozum. qd si linea diuidatur in eandē proportionē: puta vt subtrahatur et tota linea tertia pars. et iterum a residuo tertia pars: a residuo iterum tertia pars: hoc poterit in infinitum procedere: et si eoz que subtrahuntur: posterius addatur prior: fiet in infinitum additio: nec tñ pueniet vnqz ad quantitatem totius linee: quia semper erit aliquid residuū de linea: que diuidebat. si tñ subtraheret pars equalis quantitatis: vt maioris: et adderetur ad id quod prius acceptum est: oporteret trāscendere oēm quantitatem determinatā. Et similiter dicit hic intelligendum esse: qd trāscendatur omne minimum tps datum: quod est trāscendere omnē magnitudinē velocitatis: si semper per infinitū tps addat eōlis velocitas vel etiam maior. Si vō prius adderet magna velocitas: et postea minor: et sic inde sicut dicitur est i diuisione et additione linee: nō trāscenderet ois velocitas nec oē minimum tps: cū nō esset pura intensio: sed intensio remissioni adiuncta: quia mouens non posset equaliter addere ad velocitatem. C Deinde cum dicit.

Lec. 9.

L5. 40.

Reliquitur itaqz dicere vicissim esse motū ad velocius et tardius. Hoc autem penitus irratiōnabile et fictioni simile. Adhuc autem et non latere in his rationabili: sensibilibus. n. iuxta se si uicem posita. Quod quidem igitur et vnus et solum est celum: et istud ingenitum et sempiternū: adhuc at motū regulariter: i tātū ne bis deum sit. C Ostendit impossibile esse qd vicissim itēdat et remittatur motus celi. Et hoc dupliciter. Primo quidē qd hoc videt penitus irratiōabile eē. et simile fictioni. Nulla. n. ratio assignari potest huius vicissitudinis. Secūdo qd talis diuersitas in motu celi non lateret. Opposita. n. iuxta se posita magis sentiunt: et tñ nihil tale percipimus: vnde relinquit qd in motu celi nulla sit irratiōnabilitas. Ultimo autē qd hic sunt suā p̄siderationem de toto celo: epilogat in tantū dictum eē qd sit tñ vnum celum et qd sit ingenitum et semper p̄ternū: et qd regulariter moueatur.

Vocatis autē astris cōsequens vtiqz erit dicere: ex quibus constant: et in quibus figuris: et qui motus eorum

L5. 41.

Lectio. i.

Ostendit p̄bi determinatū de celo: hic de terminat de stellis: et p̄rio de terminat veritate. secūdo mouet quāsdā dubitationes et soluit ibi (Quas at dubitationes etc) Circa p̄mū quatuor facit. p̄rio determinat de nā stellaz. secūdo de motu eaz ibi (Quas at vident etc). tertio de ordine earū ibi (De ordine at ipsaz etc). quarto de figura eaz ibi. (figuram autem vnus cuiusqz etc). Circa p̄mū tria facit. p̄rio dicit de quo est itētio. sc̄do manifestat veritatem ibi (Ratiōabilissimū at etc). Tertio excludit obiectionē ibi (Laloz at ab ipsis etc). Dicit ergo qd postqz determinatū ē de toto celo: p̄ns est vt dicamus de his qd vocat astra: ex quibus cōstāt. i. ex qd nā sunt: et quā figurā habeat: et quales sint motus eoz. C Deinde cum dicit.

Ratiōabilissimum autem et dictis consequens nobis vnumquodqz astrozum facere ex eodem

eadem corpore: in quo existit latitudo habet: quoniam dicebam aliquid esse: quod circumferri natum est. Si autem ignea dicentes esse propter hoc dicunt: quod quod sursum corpus igne esse dicunt: ut ratioabile existens unumquodque constare ex his: in quibus unumquodque est. similiter et nos dicimus.

Constat ex quo natura sint corpora stellarum. et primo proponit quod intendit dicere: quod ponere unumquodque stellam esse de natura corporis speciei in quo mouetur: est in se consideratum valde ratioabile: eo quod loca quae quantur naturae corporum. unde ratioabile est: quod stelle pertinent ad naturam sperere in qua situatur: sequitur etiam hoc ex necessitate ad ea quae supra diximus. Dicitur enim. n. quod celum habet naturam aliam praeter naturam quatuor elementorum: propter hoc quod habet alium motum naturalem a motibus elementorum. scilicet motus circularis: unde cum stelle moueantur circulariter sicut sperae celestes. Pater est quod habeant eandem naturam cum speris celestibus. et differunt a natura quatuor elementorum: C. S. circa hoc videtur duplex dubitatio. prima quidem dubitatio est quia corpora stellarum videntur habere differentiam ad corpora sperarum celestium: ex eo quod sunt lucida: et videntur spissiora. et ita ut in corporibus celestibus esse aliqua contrarietas. Contrarietas autem cum sit causa corruptionis videtur quod corpora celestia sint corruptibilia secundum suam naturam: quod est contra ea que in primo libro determinata sunt. Et ad hoc videtur: quod non omnis diuersitas proprie loquendo habet rationem contrarietatis: sed ad hoc quod aliqua diuersa sint contraria: duo requiruntur: quorum unum est quod sunt nata aequaliter esse in eodem subiecto vel primo vel saltem remoto: calor. n. contraria frigori: quod tamen non est natum esse in igne: sed est natum esse in materia ignis: quae est primum subiectum: secundo requiritur quod diuersa quae sunt contraria: non possint esse simul: sed mutuo se expellant. Unde albus et niger secundum quod sunt in materia: sunt contraria mutuo se expellunt: secundum quod sunt in intellectu: non habent contrarietatem sed sunt simul: quoniam unum eorum cognoscitur per aliud: forme autem vel qualitates diuersae quae videntur esse in corporibus celestibus nullo modo sunt natae esse in eodem: nec sicut in primo nec sicut in primo subiecto. Ad. n. corpus stelle est natum reduci ad dispositionem ceterarum partium sperae celestis: sed nec e converso: sicut autem omnia dicere formas seu qualitates contrarias quae sunt in inferioribus esse aliquam in corporibus celestibus non quidem videtur esse sicut in causis vniuersalibus per quamdam similitudinem ad modum quo forme quae sunt particulariter in materia sensibili: sunt vniuersaliter in intellectu. Et idem sicut non in intellectu. ita nec in corporibus celestibus sunt sub ratione contrarietatis: unde et plato videtur quod in corporibus celestibus sunt excellentie seu sublimitates elementorum quasi primordialia eorum actiua principia. Comparantur. n. corpora celestia ad elementaria sicut actiua ad passiva. Et idem e contrario accidit in corporibus celestibus et elementaribus. nam corpora elementaria quanto magis congregantur per inspersionem: tanto sunt magis materialia et passiva et minus habentia de luce: sicut patet in terra que est dominatur in corporibus mixtis: sed in corporibus celestibus quanto est maior congregatio per modum inspersionis: tanto magis multiplicat luminositatem. et virtus actiua: sicut patet in ipsis corporibus stellarum. Sic igitur per quod talis diuersitas que in corporibus celestibus apparet: non videtur habere rationem contrarietatis. Unde non legitur quod sunt susceptiua corruptionis: sequitur autem hoc: si ibi esset vera contrarietas sicut in primo Aristoteles ostendit. C. Secunda dubitatio est: quod cum in corpore celesti appareat diuersitas inter stellas et reliquas partes sperarum: videtur quod non sint simplicia corpora. C. Sed dicendum est quod ita dicuntur corpora simplicia: in quantum non sunt composita ex contrariis naturis. Est tamen in eis aliqua diuersitas secundum naturam speciei: licet conueniant in natura generis sicut conueniunt in eadem ratione motus quia circulariter mouentur. Secunda ibi (Sicut enim ignea etc.) ostendit hoc etiam esse consonum aliquantulum dictis aliorum. Dicimus enim quod sicut illi qui dicunt stellas esse igneas: propterea hoc dicunt: quod celeste corpus existimat igne esse: quasi ratioabile sit quod unumquodque astrum consistat ex natura illarum sperarum in quibus est. Ita et nos dicimus quod stelle sunt de natura alia a natura quatuor elementorum: propter hoc quod supra probauimus celos tales esse. C. Deinde cum dicit.

Calor autem ab ipsis et lumen generatur attrito aere ab illorum latitudine. Natus est enim motus ignis et ligna et lapides et ferrum. Ratioabilis igitur propinquius igni: propinquius autem aer: velut et in latis sagittis: De quibus ipse enim igniuntur sic: ut liquecant plumbum. Et quoniam igniuntur iste: necesse est cum qui in circuitu ipsarum aerem hoc ipsum pati.

Concludit obiectionem qua quidam opinabantur stellas esse de natura ignis sic argumentantes. Esse calidum et luminosum videtur esse proprium ignis: sed stelle calefaciunt et illuminant. ergo videtur quod sint de natura ignis. Et circa hoc tria facit. primo soluit hanc obiectionem per quoddam exemplum. scilicet ostendit differentiam exempli ad propositum ibi (De quibus ipse etc.). tertio respondet tamen questione ibi (In hac maxime etc.). Dicit ergo quod calor et lumen generatur a stellis per quandam contractionem siue confricationem aeris ex motu eorum: non propter hoc quod sint ignea. Videmus enim quod motus natus est igni re et ligna et lapides et ferrum. unde multo magis ratioabile est: quod per motum possit igniri corpus quod est propinquius igni quam predicta corpora: quod eorum que sunt sibi propinquiora: facilius est transmutatio inuicem: aer autem propinquius se habet ad ignem: quam corpora predicta. unde aer magis potest igniri ex motu quam predicta corpora. Et ponit exemplum de sagittis que cum sint plumbum quoniam ad aliquam sui partem: ex vehementia motus sic calefiunt ut quodammodo liqueat plumbum. Et quod iste sagitte igniuntur ex motu: necesse est: quod multo magis aer qui est in circuitu sagittarum ignitur. Nec hoc est intelligendum quod calefactio sagittarum sit causa calefactionis aeris: sicut simplicius intellexerit: sed magis est intelligendum quod calefactio aeris per motum: sit causa calefactionis sagittarum ut exposuit aliter Aristoteles enim vult probare per locum a minori quod si sagitte calefiunt: necesse est quod aer circumstantes calefiat qui est propinquior nature ignis: ut supra dixit: non autem per locum a causa ut intellexerit simplicius. Deinde cum dicit.

De quibus ipse incalescunt propter in aere ferri: quod propter plagam motus sit ignis. Eorum autem quae sursum unumquodque in spera fertur: ut ipsa quidem non igniuntur aerem autem sub circulari corporis spera existentem: necesse est lata illa incalescere.

Ostendit differentiam exempli inducti ad propositum: et dicit quod ipse sagitte calefiunt: sed hoc non accidit in stellis: quia vnaqueque stellarum non fertur per aerem: sed in propria sphaera separata ab aere. Et idem ipse stelle non igniuntur nec calefiunt. Tunc quia sunt longe ab aere qui igniuntur per motum. Tunc etiam quia non sunt susceptiue peregrine impressionis: sed aer qui existit sub spera corporis circularis necesse est quod calefiat per motum sperae celestis: quia. scilicet ex ipso motu sperae celestis mouetur non solum ignis: sed etiam aer versus. scilicet ad istum aerem qui infra motus continetur ut apparet ex motu comatae stellarum: ut dicit: in primo methauroz. C. Deinde cum dicit.

Et hac maxime cui sol extat infusus: propter que appropinquante ipso et oriente et super nos existente generatur calor. Quod quidem igitur

25.
42.

2.
2.

flur neq; ignea sunt. neq; in igne se run tur: tãtã nobis dictum sit de ip sis.

C Respondet tacite obiectioni. si. n. per motum spere ce-
lestis aer inferior ignitur: cum spere celestis cõtinue mo-
ueatur: videtur esse consequens q; semper debeat esse cã-
lis calor in acre. s. estate 7 hyeme: nocte 7 die: cuius p-
rius videmus. Sed ad hoc ipse respondet q; maxime ca-
lor ignit per motem illius spere cui sol est infusus: 7 id
generatur calor: propter propinquitatem solis ad nos
Et hoc dupli. vno modo fm q; per suum ortum ascẽdit
ad nostrum hemispherũ superius. Alio mō inquantũ ac-
cedit ad sũmitatẽ capitũ nostrorũ: sicut. n. ẽ maior calor
in die q; in nocte: ita ẽt est maior calor in meridie q; in
mane. vltimo autem cõcludit epilogando tũ dictum es-
se de stellis q; neq; ipse sunt ignee nature: neq; etiam se-
runẽ in corpore igneo: s; supra speram ignis i speris ce-
lestibus. **C** Est at hie p̃rio dubiũ: cũ Arist. proponat q; ex
motu stellarum generetur calor 7 lumen: vñ hoc i sus-
ficienter manifestare cum non manifestet de lumine: s;
solum de calore. Et ad hoc respõdet alexander q; id qd
pertinet ad lumen reseruat ad determinandum ad libz
de aia: in cuius. secundo dicit lumen non est proprium
ignis: sed est aliquid cõe sibi 7 supremo corpori. Sed cũ
Aristo. hic dicat q; vtrunq; eorum generat ex p̃ritiõne
aeris: melius est vt dicamus: q; vtrũq; Arist. hic mani-
festat: per hoc: q; ostendit ex motu superiorum igniri infe-
riora corpora: in igne autẽ inuẽitur calor 7 lumẽ. **C** S;
adhuc dubiũ est ex qua natura contingat q; motus hẽat
virtutem igniendi siue calefaciendi. Ad quod respondet
auerrois in suo cõmento. q; propriũ ẽ calidi esse mobile
7 ideo cum aliquid actu mouetur fit etiã actu calidum.
C Sed hoc non vñ vez: primo quidem q; moueri nõ est
propriũ calidi sed cuiuslibet corporis nãlis. Nam ea q;
mouentur motu recto: in suis locis quiescunt: mouent
autẽ existẽtia extra sua loca. corpora autem celestia mo-
uẽt circulariter in suis locis. que neq; sunt calida neq;
frigida. secũdo quia posterius non est cã prioris: si ergo
moueri sit p̃priũ calidi: magis erit calor a cã motus q; s;
econuerso. Et ideo dicendũ est q; sicut probatur in. viij.
p̃hycoz: motus localis est primus motus in quolibet
autẽ genere: id qd est primũ est cã eoz que sunt post i co-
dẽ genere: vnde motus localis est cã alterationis q; est pria
inter alios motus: 7 p̃cipue est cã prie alterationis: q; ẽ ca-
lefactio. Alteratio at fm oẽs alias q̃litates causat ex al-
teratiõne primaz quattuor q̃litatũ. inter q; due actiue. s.
calidum 7 frigidum: sunt priores passiuis. s. humido 7
siccò. Calidum autem est prius frigidò: sicut forma pri-
uatione vt patet ex supra dictis. vnde motus localis ex
virtute motus celestis: qui est prius localiu motuũ est cã
caloris. **C** Dubitat aut vltorius cum sol immediate nõ itã
gat aerem neq; ignẽ quomodo ex motu solis causat ca-
lor i acre 7 igne. **Ad. n.** media corpa celestia. s. spere ve-
neris mercurij. 7 lue: ex motu solis calefiũt. **C** Ad qd res-
põdet alexander: q; nihil p̃hibet ab aliquo agente aliqd
alterari per mediũ: ita tũ q; illud mediũ non alteret:
sicut piscis qui dicit stupor: stupefacit manus piscato-
ris mediãte i hẽte: qd tũ nõ stupefcit: recipit tũ aliq̃liter
impressionẽ piscis fm suũ modum: alio tũ nõ q; man?
Ita ẽt sol ip̃mit aliquid i corpora celestia media nõ tũ
calefactionẽ: sed impressio solis puenit ad corpora infe-
riora: p modũ calefactiõis fm eoz cõditionẽ. **C** S; cõ-
tra hãc respõsionẽ videt eẽ q; Arist. dicit q; calor causa-
tur in acre trito vel cõpresso p motus stellarũ: hoc at nõ
est possibile: q; cõtritiõ vel cõpressio a motu solis perue-
niat ad aerẽ nisi media corpora celestia cõterant: qd est
ipossibile. Et id auerrois in cõmẽto dicit q; totũ corp?
celestẽ mouet motu diurno q̃si vnũ aial totũ: motus at
planetaz proprij sunt q̃si motus p̃riũ aialis. Causat at
calor in acre p̃cipue ex motu toti celi q; est motus diurnus:

vnde 7 Arist. dicit q; apporimãte sole: 7 orietẽ: 7 super
nos exisente: generat calor: qd quide fit per motũ diur-
nũ. Manifestũ est at q; corpus alterans nõ alterat solũ
fm extremã supficiẽ qua tangit corpus alteratũ: sed fm
suã totã p̃funditates vel grossitiẽ. Et huius signũ est q;
corpus tenue: nõ ẽ ita efficax ad alterandũ sicut corpus
hãis p̃funditatẽ: vel grossitiẽ supposita idẽtitate nature
Et ita totũ celum calefacit. nõ solũ fm infimã sperã sed
fm totũ grossitiẽ celi q̃si vna alteratiõne. Et id alteratio
seq̃t in istis inferioribus: nõ solũ fm orbz lune qui ime-
diãte p̃tingit inferiora corpora: sed etiã fm virtutẽ stella-
rũ: in qbus est magis adunata: 7 quasi comassata vñ-
tus actiua celestis corporis: 7 p̃cipue fm virtutẽ solis: q;
excedit corpora alia virtute 7 magnitudine. **Q** via igit
totũ celũ agitur q̃si vnũ corpus fm motũ diurnũ: nõ est
intelligendũ q; deorsũ vna spere imprimat in aliã s; q;
totũ celũ vna impressione alteret inferiorẽ aerem virtu-
te solis 7 aliaz stellarũ quãdo nobis appropinquãt. Sed
ẽt hoc nõ videt esse sufficiens: vt simplicius dicit. p̃rio
quidẽ q; si fm p̃ritiõnẽ vel ip̃sionẽ aeris ex motu cele-
stis corporis p̃ite sole causaret calor aeris. primo qdẽ
seq̃ret q; loca q; sunt inferiora minus caleferet: tãq; ma-
gis remota a motu calefaciente. nũc autẽ videmus cõtra-
riũ. Nam i planitie est maior calor q; in montibus. Se-
cũdo q; cũ spa terre se habeat p modũ p̃ctũ ad sperã so-
lis supra terrã existens vñ ex oi pte quasi eq̃liter esse
nobis p̃pinquus: 7 ita nõ deberet eẽ tanta differẽtia ca-
lefactiõis ex sole quãta apparet inter mane 7 meridiẽz
7 inter hyemẽz 7 estatem. Tertio q; nulla rõ esset quare
minor esset calor in locis vmbrosis q; in locis in qb̃ra
diũ solis pueniũt. Et eisdem rõnibus pbat q; sol nõ ca-
lefacit q̃si ignee nãe existẽs. Et id simplicius dicit: q; a so-
lis corpore egrediunt radij: quos dicit eẽ corporales. 7
q; p celestia corpora q; sunt infra solẽ q; sũt imãlia sine p-
hibitiõne penetrare p̃nt. p aerẽ at penetrant pp aeris po-
ros: s; a corporibus solidis. s. terra 7 aqua reflectunt ad
equales angulos: q; vt probant p̃spectiu: ois reflectio
fit ad eq̃les angulos. **Q** si ergo radij solaris pcutit ter-
rã diametraliter radij reflectitur in seipsum: 7 sic fit ma-
xima ispissatio. q; cãt maximũ calozẽ: 7 s; q̃si sol est dire-
cte super sũmitatẽ capitum ipsoz: q;to autẽ sol ẽ magis
distãt: tãto generat minor calor: 7 inde est q; in hyeme
7 apud ortũ solis vel occasũ sit minor calor in acre: q; ra-
diũ solares pcutiũt terrã s; angulos magis obtusos. vñ
de radij infuri magis distãt a radijs post obiectis: 7 pp
hoc Arist. signanter nõ simpli dicit q; sole magis appro-
pinquãte generat maior calor: sed addidit orietẽ: 7 sup-
nos existente: vt intelligatur apporimatio per respectũ
ad sũmitatem capitũ nostrorum. non autẽ fm quãritatẽ
linearũ a sole ad nos ductariũ: q; sere ex omni parte sũt
equales. Et siquidem intelligat simplicius in his verbis
radios esse corpora cõstringẽtia aerẽ: 7 inspissantia: 7 p
hunc modum calefacientia: expresse falsũ dicit: probat
enim Arist. in secũdo de aia q; radius neq; ẽ corp? neq;
vestitus corporis alicuius: si vñ dicat esse corporales.
q; ad modum corporum se habent: inquantũ directe p̃i-
ciuntur 7 reflectuntur a corpore spisso: q; radij penetra-
re non possunt: sic verũ dicit. Tales. n. reflexiones per
contra resistentiam corporũ: nõ solum compctunt corpi-
bus sed etiam qualitativis. nam 7 calor reflectitur cum
inuenit obstaculũ: 7 similiter huiusmodi. Si quis autẽ vi-
ligenter cõsideret oia q; dicta sunt aliq̃liter vera sunt: vi-
cit. n. Ari. q; a stellis g̃rat 7 calor 7 lumẽ trito acre ab il-
loz latione: quod nõ videt sic intelligendũ q; calor 7 lu-
men generent per aeris contritiõnẽ ex motu celestiu cor-
porum. **Non. n.** agitur hic de lumine ignis generati ex
motu: vt prius dicebat: sed de lumine quod causat ab
his stellis inquantũ sũt entia lucida in actu: Duplex ẽ er-
go cã caloris ex corporibus celestibus in his inferioribus
generati. vna quidem causa est motus: alia causa est lu-
men. **Quare**

Sec.
14.

Sec.
14.

Non p̃nt
super h̃p

men. Quare autem motus causa sit calefactionis supra dictum est. Non est autem intelligendum quod mutua contritio vel confricatio corporis celestis et aeris sit causa caloris sed solum motus aeris ex superiori motu celestis corporis causatus: mouetur autem aer superior et similiter ignis secundum motum diurnum celi totius secundum veritatem solis et omnium stellarum ut Aucrois dicit. Secunda autem causa calefactionis corporum inferiorum ab astris et precipue a sole est lumen: quod quidem habet virtutem calefaciendi in quantum est qualitas actiua primi alterantis scilicet celi: et directe causat qualitatem primam inferiorum corporum que est calor. Et quod hec qualitas. scilicet lumen magis abundat in sole inde est quod est maxime potens ad calefaciendum. Reliqua autem celestium corporum: in quantum participant de lumine: que est vniuersalis virtus actiua celestium corporum: habent virtutem calefaciendi. Intantum: quod etiam lumen lune est calefactiuus secundum id quod philosophus dicit in libro de partibus animalium: quod noctes plenilunii sunt calidiores: vnde quidam pisces mouentur ad superficiem aque. Quod autem quedam astra dicantur infrigidare: vel humectare: Aucrois in commento dicit hoc non esse per se: sed in quantum agunt calorem proportionatum vnde reprehendit Aucem: qui dicit quod stelle faciunt infrigidationem et calefactionem. Sed in hoc non recte dicit Aucrois. Illud enim videtur esse per accidens: quod non per se producit ab agente. Corpore enim celestia sunt actiua respectu eorum que sunt hic. Si igitur non per se agerent frigiditatem et humiditatem et alia huiusmodi: sequeretur quod ista essent per accis in vniuerso. Item cum omnes forme substantialis inferiorum corporum sint ex virtute celestium corporum: prius est quod eorum virtute sint etiam qualitates sequentes species seu formas elementorum: que sunt calidum frigidum humidum et siccum. et alia huiusmodi. Dicendum est ergo quod omnia corpora celestia secundum communem virtutem luminis habent calefacere: secundum alias proprias virtutes singulis corporibus attributas habent: non solum calefacere et infrigidare. sed etiam omnes alios effectus corporales efficere in istis inferioribus. Et secundum influentiam luminis et hanc virtutem: verum est quod Alexander dicit mediam corpora celestia recipere impressionem solis alio modo quam corpora inferiora. Est igitur considerandum quod secundum quod calor causatur in inferioribus corporibus ex motu astrois et totius celi: corpora propinquiora celo. scilicet ignis. et superior aeris pars que circumferuntur secundum motum celi sunt calidiora. secundum autem quod ex lumine stellarum causatur calor: sunt calidiora ea que sunt iusta. et in superioribus referentibus radiois magis dispersunt. Et inde est etiam quod circa terram plures species reperiuntur ex virtute radiois solis: et stellarum que per reflexionem circa terram multiplicantur. Adouet autem questionem alexander si corpora celestia suo motu coterunt aerem: videtur sequi quod sunt tangibilia: et videtur sequi quod sint calida et frigida: hec enim sunt prime tangibiles qualitates: vt dicitur in secundo de generatione. Sed ad hoc de facili patet responsio per id quod philosophus dicit in primo de generatione quod illa que sunt nata agere et pati ad inuicem: talium qualitates sunt calidum et frigidum: corpora autem celestia agunt. et non patiuntur. Vnde tangunt et non tanguntur: vnde in corporibus celestibus non sunt qualitates tangibiles per modum quo sunt in inferioribus corporibus: sed per modum eminentioris sicut in causa actiua: non est enim ibi calidum. vel frigidum humidum vel siccum: sed virtus que est horum causatiua: similiter non est ibi graue et leue sed loco horum est ibi aptitudo ad motum circulare. Ratione autem et densum inuenitur in corporibus celestibus secundum quod astra sunt spissiora: et magis compressa quam sphaere eorum: non tamen sunt differentia proprietatis: sed solum secundum additionem et diminutionem virtutis: et secundum maiorem et minorem aggregationem partium.

Lec. 2. Lec. 19.

L5. 43.

Quoniam autem videtur et astra translatata et totum celum necessarium: aut quiescentibus vtriusque fieri translationes: aut motis: aut hoc quidem quiescentibus: hoc autem motu.

Lec. 11.

Questio philosophus ostendit quod sit natura stellarum: hic determinat de motu earum: et primo ostendit quod stelle moueantur. secundo ostendit vtrum ex eorum motu sonus causetur ibi. (Manifestum autem ex his etc.). Circa primum ostendit stellas non per se moueri: sed deferri eas motu orbium tribus rationibus: quarum prima sumitur per comparationem stellarum ad orbem: in qua quodammodo vni presupponit ex eo quod apparet secundum sensum: videmus enim totum celum et stellas moueri. Necessarium est autem hoc contingere tribus modis. vno quodammodo: ita quod vtriusque quiescat. scilicet stella et orbis. Alio quodammodo: ita quod vtriusque moueat. 3. vno modo ita quod vni quiescat et alterum moueat. hac autem diuisione posita: prosequitur tria membra supra dicta. Et primo sequitur primum cum dicitur.

Utriusque quidem igitur quiescere impossibile quiescente et terra. Neque enim vtriusque fierent que videntur. Terra autem supponatur quiescere. Relinquitur autem aut vtriusque moueri: aut hoc quidem moueri: hoc autem quiescere.

L5. 44.

Circa quod dicitur quod impossibile est dicere quod vtriusque quiescat scilicet stella et orbis: si supponatur quod etiam terra quiescat. Non enim posset saluari apparatus motus stellarum: si et stelle que videntur moueri quiescerent: et omnes qui videntur. Quod etiam motus appareat: causatur ex motu visibilis vel ex motu videntis. et ideo quidam ponentes stellas: et totum celum quiescere: posuerunt terram in qua nos habitamus moueri ab occidente circa polos equinoctiales quilibet die scilicet. et ita per motum nostrum videtur nobis quod stelle in contraria moueantur: quod quidem dicitur posuisse eraclitus ponticus: et aristarcus. supponit autem aristoteles ad prius quod terra quiescat: quod postmodum probabit. Unde relinquitur remoto primo membro: quo ponebatur celum et stellas quiescere: alterum duorum membrorum verisimile: scilicet vel quod vtriusque moueat scilicet stella et orbis: vel quod vnum eorum moueat: et alter quiescat. Deinde cum dicitur.

Siquidem igitur ambo mouebuntur: irrationabile easdem velocitates astrois esse et circuitorum: vnumquodque enim eque velox erit circulo secundum quem fertur: videtur enim simul astrumque pertransiisse circulum: et circulum allatum esse eaque ipsius latitudine pertransiisse ea que ipsius perferuntur.

Destruit alterum membrum scilicet quod tam stella quam orbis moueatur: et dicit quod si ambo mouentur. videtur sequi quoddam quod est irrationabile scilicet quod sit eadem velocitas stelle et circuli deferentis ipsam: bene vtriusque mouetur: oportet dicere quod velocitas vniuersiusque stelle sit equalis velocitati circuli in quo fertur. Apparet enim stelle si cum circulis redeunt iterum in idem a quo inceperant moueri: et hoc quidem manifeste apparet si loquatur de stellis fixis. que sunt in sphaera octaua. nam omnes huiusmodi stelle si cum tota sphaera videntur vno motu moueri: ita quod stella que est in circulo equinoctiali: que est circulus maximus diuidens sphaeram per medium: in eodem tempore circuit totum circulum suum magni: in quo tempore alia stella que est in minori circulo: versus alterum polorum: circuit circulum suum paruum. Et sic cum illud sit velocius quod in equali tempore mouetur per maius spatium: vt patet in 6. philosophi: sequitur quod stella quod est in maiori circulo: tanto sit velocius motus. Et si quodammodo circuitus est maior: tanto motus eius erit velocius. Et potest etiam hoc intelligi vt Alexander dicit adaptando ad circuitos planetarum. Nam secundum quod mouentur motu diurno: si reuoluuntur cum sphaera: nisi in quantum per motum proprios planete in suis circulis per aliquod spatium retrocedunt. Et quod circuitus superioris planete est maior: sequitur quod superior planeta sit velocius quantum ad motum diurnum: quod in eodem tempore per maiorem circulum reuoluitur. Sic igitur ita in stellis fixis quam in planetis: aliquid accidit:

Lec. 3.

q̄ simul stella pertransiit totum circulus: & q̄ circulus est motus proprio motu pertrāseundo propriam periferiam. i. circūferentiā: quod quidem intelligit̄ in q̄stū ali quod punctum signatum in circulo redit ad pristinus statum. Sic igit̄ ostenso q̄ accidat ex dicta positione easdē esse velocitates astrorum: & circuloꝝ ostendit hoc esse irrationabile vt supposuerat. Deinde cum dicit.

Non est aut̄ rationabile: eandem rōnem habere velocitates astrorum & magnitudines circuloꝝ. Circulos quidem enī nihil inconueniens: sed necessarium analogice habere velocitates magnitudinibus. Astrorum aut̄ vnūquodq̄ quodā in his non valde rationabile: sine enim ex necessitate maiori circulo latū velocius erit: palam q̄: & si transponatur astra in eos qui inuicēz circulos. Hoc quidē erit velocius: hoc aut̄ tardius. Sic aut̄ non vtiq̄z habebunt propriū motum: sed ferent̄ vtiq̄z a circulis: sine a casu cōtingit. **N**eq̄ sic rationabile vt ī omnib⁹ simul: circulus q̄dem sit maior: & latius velocior ei⁹ q̄d in ipso astri: vnū quidem. n. aut̄ duo hūc modum habere nihil inconueniens: omnia aut̄ sibi fictionī assimilant̄. Simul aut̄ & non est in his q̄ natura quod vt contingit neq̄z vbiq̄z & in omnibus existens quod a fortuna.

Et primo quidem proponit q̄ non est rōnabile q̄ sit eadem velocitas astrorum & magnitudinis circuloꝝ: vt sc̄z tāto aliq̄d astrū sit veloci⁹ q̄sto mouet̄ in maiori circulo. sc̄do aut̄ ostendit non esse inconueniens hoc dicere circa ipsos circulos: imo magis videt̄ necessarium q̄ eoz velocitates: analogice. i. p̄portionabiliter se habeāt ad eoz magnitudines: q̄ ita videmus in omnibus corporibus naturalib⁹: q̄ q̄sto aliq̄d fuerit maius: tanto velocius mouet̄ motu proprio. Et sic si nō est rōnabile: q̄ velocitas stellarū p̄portionet̄ magnitudinī circuloꝝ. Est aut̄ rōnabile q̄ velocitas circuloꝝ p̄portionet̄ magnitudinī p̄prie: cōsequēs est irrationabile esse equales velocitates astrorum & circuloꝝ. **Q**uā aut̄ nō sit rōnabile q̄ motus cuiuslibet stelle p̄portionet̄ in velocitate magnitudinī sui circuli: sic ostendit. Quia aut̄ hoc cōtingeret ex necessitate naturali: aut a casu. si autem contingat ex naturali necessitate q̄ stella sit velocior: que mouetur in maiori circulo: sequit̄ q̄ si transponantur stelle in alios circulos: vt. s. stella que prius erat in maiori circulo. postea ponat̄ in minori: sequet̄ q̄ stella que pri⁹ erat tardior: sit velocior: & e conuerso. Et ita videbit̄ q̄ stelle non habebūt p̄prium motum: sed mouebuntur a circulis: & ex quo stella nō cōseruat velocitatem aliquā p̄prie in suo motu: sed velocitas eius consequit̄ solā magnitudinē circuli. Si aut̄ dicat̄ q̄ hoc contingit a casu q̄ stella que est in maiori circulo veloci⁹ moueat̄: hoc improbat̄ dupliciter. primo quidē q̄ si hoc esset a casu: nō eēt rationabile in omnibus circulis & stellis hoc inueniri: sibi esse maiore circuli magnitudinē & maiorem velocitatem motus stelle. **Q**uā enim hoc contingeret ī vno vel in duobus: non videret̄ esse inconueniens: sed q̄ hoc cōtingat in omnibus: & a casu: videt̄ esse quoddā ficticiū. Eānī que sunt a casu non eodē modo se habent in oibus aut ī pluribus: s̄ in paucioribus. Sc̄do ostendit q̄ hoc nō possit esse a casu per hoc q̄ casus nō contingit in his q̄ sunt a natura: sed ea que casualiter fiunt: sunt preter naturam ordinem. Unde ea que a casu vel fortuna fiūt non similit̄ se habent in oibus: sicut ea que sunt a natura. Cū igit̄ tur in motib⁹ celestīū corporum nihil sit preter naturam

vt supra habitum est: non pōt esse: q̄ hoc quod dictus ē a casu accidat. Et ita patet nō esse verum q̄ simul circulus & stella moueatur & equali velocitate. **P**otest etiam ad hoc improbandum alia ratio induci: q̄ vt Alexander dicit: sequeretur q̄ alter motuum esset superfluus: q̄d nō contingit in his que sunt a natura. Deinde cū dicit.

Sed adhuc iterum siquidem circuli manent: astra autem mouentur eadem: & similiter erunt irrationabilia. Accidet enim velocius moueri que extra: & velocitates esse s̄m magnitudines circuloꝝ.

Inquirit de tertio mēbro: & primo ostendit: q̄ non est possibile q̄ stella moueatur: & circulus quiescat. & dicit: q̄ si dicatur circulos manere in eodem situ: & stellas moueri: sequent̄ eadem irrationabilia que & prius. Accidet enim q̄ stella velocius moueatur que est extra: & si hoc referamus ad stellas fixas: dicit̄ stella esse extra que est extra polos propinquoꝝ equinoctiali. si aut̄ referamus ad planetas: dicitur esse extra stella: que est in circulo cōtinenti: cōtētū enim est infra cōtinentem. vtrōbiq̄z enī modo circulus qui est extra est maior: & ita sequetur q̄ velocitates stellarum sint p̄portionabiles magnitudinī circuloꝝ. Secundo cum dicit.

Quoniam quidem igitur neq̄z vtraq̄z moueri rationabile: neq̄z astrum solum: relinquitur circulos quidem moueri: astra autem quiescere: & infra circulis ferri. Solum enim vtiq̄z sic nullum irrationabile accidit: celerioꝝ enim esse maioris circuli velocitatem rationabile eozum que circa idem centrum collocatoꝝ: sicut enim in alijs maior corpus velocius fertur p̄prie latio ne: sic & in circularibus: maior enim ablatozum ab his que ex centro maioris circuli decisio.

Itaq̄z rationabiliter in equali tempore maior circūferet̄ circulus: & non diuelli celū p̄pter hoc accidet. Et q̄ ostensum est cōtinuū ens totum.

Clariſicat vltimum membrum diuisionis dicens: q̄ q̄ neq̄z rationabile est q̄ vtrūq̄z scilicet tam stella q̄ circulus moueatur neq̄z etiam rationabile est q̄ solum stella moueatur: relinquat̄ q̄ circuli. i. s̄pere moueantur: sed altera s̄m se quidem quiescant: quasi nō per se mota: sed mouentur ad motum s̄perarū: quibus sunt fixæ: nō sicut alterius nature existentes: sicut clauus ferreus inſigitur rote lineæ: sed sicut eiusdem nature existentes: ac si stella sit nobilioꝝ pars s̄pere: in qua congregatur lumen & virtus actiua: & hoc quidem rationabile est dicere: q̄ hoc posito: nihil irrationabile sequitur. primo enim nō est irrationabile q̄ sit maior velocitas maioris circuli: inter circulos tamen collocatos circa idem centrum hoc p̄prie accipiatur: oportet hoc referri ad diuersos circulos planetarum: qui s̄m intentionem Aristo. omnes sunt circa idem centrum quod est terra. Non enim astrologi sui temporis ponebāt ecētricos neq̄z epicyclos. **I**ta aut̄ poterit hoc referri ad diuersos motus: quos describunt stelle fixe in suo motu. Non enim omnium eozum circuloꝝ est idem centrū. Sed si ad stellas fixas referre velimus oportet q̄ hic nomine cētri: polus significet̄: eo q̄ sicut se habet centrū ad circulum in superficie plana: ita se habet aliquant̄ polus ad circulum in superficie s̄perica. Cum autem in eadem s̄pera designant̄ diuersi circuli circa eoz polos: tanto aliquis circulus est minor: & tardioꝝ motus: q̄sto est polo propinquoꝝ: sicut & inter circulos ad inuicem positos: tanto aliq̄s circulus ē minor: & tardioꝝ: q̄sto est p̄pinquoꝝ centro. Cū centrū & polus sunt.

25.
45.

25.
46.

25.
47.

polus sunt indiuisibilia et penitus immobilia: imo autem hoc dicit esse rationale: quod et in alijs corporibus quod motu uentur motu recto: quanto aliquid corpus est maius: tanto uelocius mouetur: deorsum. Contrario autem se habet in motu uolentio: in quo corpus: quanto est maius: tanto tardius mouetur. unde et in corporibus que mouentur motu circulari: cum motus eorum sit regularis rationale est: quod quanto circulus fuerit maior: tanto uelocius moueatur. Et quod motus maioris circuli sit uelocior: patet et hoc quod si a centro ducantur due linee recte per omnes circulos usque ad supremam: portio illa que abscinditur ab his duabus lineis: erit maior in circulo maiori: et minor in minori. Et eadem ratio est si ducantur due linee circulares a polo per omnes circulos usque ad maximam eorum. Cum ergo una distantiarum duarum linearum circularium tota simul perueniat ad locum in quo erat alia: manifestum est quod in maiori circulo pertransibit maiorem portionem in eodem tempore: et hoc est uelocius moueri. scilicet. 6. phisico pertransire maius spacium in equali tempore. Sic ergo rationale erit quod maior circulus pertransibit maius spacium in equali tempore: et ita motus erit uelocior. Secundo autem non accidet hoc inconueniens: quod celum diuellatur. scilicet. scidatur quod oportebit dicere si stelle mouentur et orbis quiete: precipue: quod ostensum est quod totum celum est continuus: ita quod inferiora spera tangit superiora secundum totum. Si igitur orbis quiete: et stelle mouerentur: si quidem stelle essent profundate in corporibus sperarum: sequeretur quod suo motu diuellerent siue diriperent ipsam speram subam. Si autem mouerentur in superficie sperae superioris: oporteret quod inferiora spera scinderet a motu stelle: uel quod esset aliquod spacium medium inter duas speras secundum quantitate stelle: et hoc spacium oporteret uel esse uacuum uel esse plenum aliquo corpore passibili quod diriperetur ad modum aeris uel aque per motum corporis transeuntis. Utriusque autem horum est impossibile. Sed hec omnia inconuenientia euitantur si ponamus stellas non moueri per se: sed solum per motum orbium. Hec autem expositio que dicta est conuenit tam quanto ad stellas fixas quam quanto ad planetas. Potest autem aliter exponi secundum quod refert solum ad stellas fixas: quod enim probauerat quod motus maioris circuli est uelocior: per quantitate portionum intersectarum a duabus lineis procedentibus a centro uel a polo: probat hoc iterum alia ratione: quod nisi maior circulus in spera stellarum fixarum uelocius moueretur: sequeretur quod spera stellarum tota non esset continua sed diuelleretur per partes cum stella que est in minori circulo: si haberet motum eque uelocem: oporteret quod in minori tempore sui circuli perageret: hoc enim est de ratione eque uelocis quod in minori tempore minus spacium pertranseat.

Lc. 48.

Huc autem quoniam sperica astrata: que admodum et alij dicunt et nobis concessum dicere ex illo corpore generantibus. Spherici autem duo sunt per se: uolutatio et circūgiratio: siquidem igitur mouentur astra per seipsa: altero utique mouebuntur horum: sed neutro uidentur. Circūgirata quidem enim utique manerent in eodem: et non transferrentur quod et uidetur: et omnes dicunt. Adhuc autem omnia quidem rationale eodem motu moueri: solus autem uidetur astrozum sol hoc operari oriens et occidens: et iste non propter ipsum: sed propter elongationem nostri uisus. uisus enim distans longe nutat propter infirmitatem: que causa forte et eius quod est scintille uideri stellas fixas: planetas autem non scintil-

lare. Planete quidem enim prope sunt. Quare potens existens ad ipsos pertingit uisus: ad manentes autem tremit propter longitudinem porrectus longe ualde. Tremor autem ipsius astra facit uideri esse motum. Nihil enim differt moueri uisum: aut quod uidetur. Sed adhuc quod neque uoluantur astra manifestum. quod enim uoluitur: uerit necessesse est. Lune autem semper parēs est: quod uocatur facies. itaque quoniam mota quidem per seipsa proprijs moueri motibus rationale. His autem non uidetur mota: palam quod non utique mouebunt per seipsa. Lec. xij.

Lc.

49.

Remissa prima ratione ad ostendendum quod astra mouentur per motum circulozum que sumebatur ex comparatione stellarum ad circulos seu orbis hic ponit rationem secundam que sumitur ex figura stellarum que talis est. Stelle sunt spherice figure. unde si mouerentur: oporteret eas moueri motu qui est proprius corpori spherico: qui est duplex. scilicet uolutatio. et circūgiratio. In neutro autem istorum duorum motuum stelle mouentur: ergo non mouentur secundum seipsas: sed hoc quod apparet de motu earum est quod mouentur secundum motum circulozum. Primo ergo proponit stellas esse spherice figure: quod quidem manifestum est dupliciter. Uno modo quod omnes alij ita dicunt quod stellas esse sphericas. et ita hoc est tamquam probabile accipiendum. Alio modo secundum rationem: que sumitur ex determinatis: dictum est enim quod stelle sunt facte ex natura celestium corporum. unde oportet consistere quod habeant eandem figuram quam hoc celum. Ostensum est autem supra celum esse spherice figure. unde omnes stellas spherice figure esse: deinde ostendit differentiam motuum circulozum que sunt proprie spherici corporis. et dicit quod duo sunt motus spherici corporis qui conueniunt ei per se. scilicet secundum rationem proprie figure. scilicet reuolutio et circūgiratio. Differunt autem hi duo motus secundum diuersitatem aris et poloꝝ super quos intelligitur corpus spherici moueri. et hoc per comparationem ad polos. Si enim intelligatur corpus stelle moueri super duos polos. quorum unus sit in superficie que est uersus nos: et alius in superficie opposita: ita quod intelligamus arē esse lineam transeuntem per profunditatem stelle: sic stella mouetur motu circūgirationis cōseruans eandem superficiem uersus nos ad modum: quo mouetur mola molendini. Si uero intelligatur corpus stelle moueri super duos polos: quorum uterque accipit in quacumque parte qua coniungitur corpori spherice: sic in suo motu non semper seruet eandem superficiem uersus nos. et erit motus uolutationis. Quia igitur isti duo motus sunt proprie corporis spherici: oportet si stelle mouentur per seipsas quod altero horum motuum moueantur: deinde ostendit quod neutro horum motuum causetur motus: qui eis uidetur. et primo ostendit quod motus qui in stellis uidetur: non sit motus circūgirationis: et hoc idem probat dupliciter. Primo quidem. quod si corpus stellarum moueretur motu circūgirationis: oporteret quod quelibet partes stelle mutarent loca sua nisi tota stella maneret in eodem loco secundum subiectum. diuersificatio solus secundum rationem. sic patet ex his que probant in 6. phisico. Talis est uisus motus spherici: eo quod est circa centrum. et polos que non mouentur: sed hoc non possumus dicere in stellis quod dicitur huiusmodi appetit sensu. uidemus. nam quicquid stellas in oriente quicquid in occidente: sicut etiam hoc ab omnibus dicitur quod spera et stelle non semper manent in eodem loco: sed de uno loco transferuntur in alium: non ergo motus que appetit in eis est motus circūgirationis. Alio modo ostendit idem: quod si motus circūgirationis ueniret stellis rationale esset quod omnes tali motu mouerentur: eo quod omnes sunt unius nature. scilicet de natura celestis corporis: ut supra ostensum est. hoc talis motus non appetit in omnibus stellis: sed solum in sole: nec etiam in quocumque parte celi sit: sed solum quando oritur: et quando occidit. et hoc ipsum non accidit per ipsum solē quod circūgiret: sed per elongationem uisus nostri a

Lec.

11.

Liber secundus

sole. visus. n. n. qz lōge distat a sole nat. i. s. tremiit. ppē infirmitatem suaz inq̄tum superuincit a supercellenti claritate solis. Et ista ē forte est cā qz stelle fixe videntur sinitillare ppē maximā distantā eaz a nobis: eo qz sūt in spha octaua. planete aut nō videntur sinitillare: ppter b qz sunt ppingores nobis. Et ideo visus noster potēs est in suo vigore ptingere ad ipos: sed respiciens ad stellas manētes. i. fixas visus noster tremiit quasi porrectus valde i longinquū pp elongationē illaz stellaz a nobis. Tremor aut q accidit i visu nro: facit videri qz astz moueat vel s3 sinitillationē: sicut stella fixa. vel ē s3 circū girationē sicut sol eo qz nihil differt q̄stuz ad b qz aliqd videat moueri: vtz moueat visus: vel res qz videt sic p3 de illis qz nauigāt circa littora: qz qz ipsi sunt i motu: videt eis qz mōtes & terre moueant. Est aut circa ea qz hic dicunt considerandū qz pbs dicit hic qz visus nō tremiit porrectus lōge valde respiciens ad stellas fixas: nō qz visus fiat extramittēdo. qd improbat i libro de sensu & sensato: s3 qz in huiusmodi eadē rō ē siue visus fiat extra mittēdo siue intus suscipiēdo. Conat enim visus ad videntū rē a remotis: nō solū si oporteat eum radiū visualem emittere vsqz ad corp⁹ distans: sed etiā si oporteat eū suscipere spēm a corp⁹ distate proueniētem qz corp⁹ distatis debiliōr ē impressio: & ideo difficili⁹ est eā sentire. vti tur aut modo loq̄ndi ac si visus fiat extra mittēdo: quia mathematici itavtunt in suis demonstratiōib⁹: & plures hoies ita loquunt. Moibus aut vtēdum ē vt plures: sic ipse dicit in 2. topicoz. Itē p̄siderandū est qz stellas q̄sdā vocat fixas vel manētes: nō qz oino nō moueant s3 motum sue sphae: sic & planete qz dicunt erratici: sed qz semp a se invicē p̄seruant eandē distantā & elongationē: qd de planetis nō accidit. Itē qz dicit planetas nō sinitillas sic simplicius dicit: intelligendū ē vt in plurib⁹. Nam mercurius sinitillat. vñ & in greco noiat stilbon a sinitillado: sol etiā & sinitillat & circū girari videt: sed sinitillatio qdem videt esse ex eo: qz visus nō pōt perfecte apprehēdere res visam: qd quidē in stellis fixis accidit ppter eaz distantiam. in sole aut pp̄ excellētā claritatis. Circū giratio aut videt ex eo qz res visa potēs est ad emittēdū visum in tñ qz circūvoluto spiritu visibili: videat ipse sol circū uolui. Et inde est qz marie videt circū girari in ortu: & h qz visus noster magis pōt desigi in ipm: qz nō tāta v̄tus ē claritatis ei⁹ ppter vapores terrenos: cū aut eluatus fuerit pp̄ excellētā claritatis nō pōt oculus i tān desigi in ipm qz sufficiat ad apparentā circūuolutionis s3 eū videt sinitillatē. Alexander aut dicit qz ideo sol i ortu & occasu videt circū girari: qz sentit duplex mot⁹ eius sc3 diurnus: & mot⁹ p̄p̄ius ex cōparatione ad qetē terre: sed b nō est credibile qz mot⁹ solis p̄cipue quo mouetur motu p̄p̄io possit in tā breui spacio p̄cipi: cū vit etiā in multis dieb⁹ sentiat. Arist. etiā dicit in littera qz ista circū giratio appet nō ppter ipm solē: sed ppter elongationē visus nostri. Et est sciēdum qz plato posuit stellas p̄ter hoc qz mouent motu orbium: moueri motu circū girationis: quod quidē simpliciter nō oīdere esse verum multipliciter: primo qz cū stelle sint corpora nālia: o3 qz habeāt aliqū motū nālē: & qz sunt de nā celi: oportet qz s3 seip̄as moueant motu circulari qz ē circū giratio. Secundo qz stelle s3 plures sūt corpora animata: & ita op3 qz per se moueant. Et q̄stus sint quodāmodo ptes orbium: hnt tñ s3 seip̄as p̄p̄iā integritatē & circū girationem. & qz cū figura spherica sit ap̄tissima ad motū circularē: sicut est ineptissima ad alios motus. videt qz stelle moueant circulariter motu circū girationis s3 seip̄as. & s3 h plato posuit qz stelle fixe mouent duob⁹ motibus. sc3 in ortu circū giratiōis s3 seip̄as: & motu orbis: qz vident moueri ab oriente in occidentē: stelle aut erraticē mouent s3 ipm tribus motib⁹. sc3 motu circū giratiōis. & motu p̄p̄ij orbis. & motu sup̄p̄ij orbis: qui ē motus diurn⁹. Dicit enim simplicius qz Arist. hanc pōnē non intēdit nunc im

probare. Non. n. ostendit qz stelle nullo modo circū girēt: sed qz iste motus qui sensibilibiter appet in stellis nō est circū giratio: qz circū girata manēt in eodē loco s3 motus: stelle aut s3 motu qui est in eis videt qz nō maneat in eodē loco. qz circū giratio videt in sole apertius in ortu & occasu: ppter hoc ostendit qz id quod i eo videt de huiusmodi motu nō est ppter seip̄m: sed ppter passionē visus nostri. Sed qz p̄positū Arist. fuit nō recedere ab eis qz ad sensū apparēt. qz talis circū giratio nō sensibilibiter apparēt in stellis: id nō asseruit hunc motū in stellis esse: licet non directe improbauerit simul etiā qz mot⁹ celestium corporum causant motus inferiorum corporum inq̄tū appropinquant vel elongant a nobis: s3 in luna semp eadē sup̄p̄icies nobis appet: sc3 illa sup̄p̄icies qz vocat facies: eo qz appet in ea qdā distinctio. sicut in facie hois qdā distinctio s3 qdā lineationē videt. Et sic p3 qz luna nō mouetur motu volutationis. Et eadē rōne nec stelle alie: qz cū sit eadē nā oium stellaz: eadē rō videt ee de vna & de alijs. & ita cōcludit qz qz stelle si p se mouerent rōnabile esset eas moueri p̄p̄ijs motib⁹ qui sunt regitatio & volutatio. his at motib⁹ nō mouent vt ostendit: & p̄s est qz stelle per seip̄as nō moueant. Considerandū est et qz cā illius diuersitatis qz in sup̄p̄icie lune appet a diuersis diuersimode assignat. Quidā n. dicūt. qz cā illi⁹ diuersitatis ē aliquod corp⁹ interpositū inter nos & lunā: quod prohibet nos ne videam⁹ totali claritate lune: vñ ex illa parte qua inter visum nrm & lunā interponunt huiusmodi corpora: videt ee quedā obscuritas: ex eo qz claritatem hēre in illa pte nō videm⁹. Sed b nō pōt ee: qz illud corpus interpositū inter nos & lunā: nō eodem mō interponit inter lunā & visū hois in q̄cūqz pte mundi. & ita nō videt s3 visū in luna ex oī pte mundi. Sic igit nō videt s3 visū eclipsis solaris ex oib⁹ p̄tib⁹ mundi ex interpositione lune inter solē & visū nrm: qz circa p̄dictā diuersitate lune nō accidit: nā s3 videt ex oibus p̄tib⁹ terre siue orientālib⁹ siue occidentālib⁹: siue australib⁹: siue borealib⁹. Alij vō dicūt qz huiusmodi obscuritas apparēt i luna est quedā sinitillatio alicui⁹ corp⁹: puta terre aut maris: aut motū qz resultat i luna ad modū qz resultat forma i speculo. Et b ē tollit per eandē rōnem. qz si huiusmodi forme in speculo viderentur ex quadā reflexiōe visualiū radioz vel etiā formaz visualiūz nō ex omni parte terre s3 diuersitas apparēt in luna. sicut nec forma in speculo apparēt s3 eandē dispōnē vndiqz aspiciētī. qz reflexio fit ad loca determinata s3 p̄portiones corporum ad qz fit reflexio. & p̄terea s3 h ratio Arist. nō valeret. qz posset dici qz semp talis diuersitas apparēt nobis in luna. nō qz semp eadē eius sup̄p̄icies sit ad nos quersa. s3 qz alibet eius sup̄p̄icies ex p̄dictis causis recipit in se hmodi apparentiā qz ad nos quertunt. Et id alij dicūt meli⁹ qz rō quare talis diuersitas videt in luna est ppter dispōnē suē substantie. nō at ppter interpositionē alicuius corp⁹ vel quācūqz reflexiōis. Et horz est duplex opinio. quidā enim dixerunt: qz forme effectui s3 quodāmodo i suis causis: ita tñ qz q̄sto aliqua causa est superior: tanto v̄terse forme effectui s3 sit in ea magis v̄niformiter. q̄sto vō est inferior: tanto forme effectui s3 sit in ea magis diuincte. Corpora aut celestia sunt causa inferiorum corporum inter corpora celestia infinitū est luna: & ideo in luna s3 inferioris superficiem eius cōtinetur quasi exemplaris diuersitas corporum generabilium. & ista fuit sententia Iamblici. Alij vō dicunt qz licet corpora celestia sint aliterius nāe a quoz elementis: p̄sistūt tñ i corpib⁹ celestib⁹ sicut in

Xcc. 3.

20 det 24 d. 2000

sicut in causis proprietates elementorum: non tamen eodem modo sicut in elementis: sed quodammodo excellentiori modo: et inter elementa supremum est ignis: qui plurimum habet de luce. Infimum autem terra: que minimum habet de luce. Et ideo luna que est infima inter corpora celestium: portionatur terre et assimilatur quodammodo nature ipsi et ideo non totaliter est illustrabilis a sole. Unde ex illa parte que perfecte illustratur ab eo: videtur in ea esse quam obcuritas que quidem obcuritas semper appetit eam eadem dispositionem in luna: quod non esset si luna reuolueret: quod paulatim inmutaretur aspectus talis obcuritatis.

25.
30.

Alterum autem irrationabile nullum organum ipsis dedisse naturam ad motum: nihil enim ut contingit facit natura. Neque de animalibus curasse: sic autem preciosa desperasse sed videtur quemadmodum studiose factum erasferre oia: que contingebat procedere per seipsa: et que plurimum distant ab habentibus organa ad motum.

25.
31.

Propter quod et rationabiliter utique videbitur totum celum sphericum esse: et unumquodque astroz. Ad eum enim quidem qui in ipso motum spera figura eum enim utilis: sic enim utique et velocissime mouebitur et maxime retinebit sui ipsius locum. Ad eum autem qui in anterieus locum ineptissima. Neque enim simul motiuis per seipsa: nihil enim depressum habet neque eminentes: sicut rectilineum: sed plurimum distat a figura processuorum corporum. Quoniam igitur oportet celum quidem moueri eo qui in ipso motu: alia autem astra non procedere per seipsa: rationabiliter utrumque erit sphericum: sic enim utique maxime hoc quidem mouebitur: hoc autem quiescet.

2cc. xiiij.

Remissis duabus rationibus ad ostendendum quod corpora stellarum non mouentur secundum seipsa: sed feruntur per motum circuli suiue speraz: hic ponit ad idem rationem quam sumit ex figura stellarum: et dicit quod si stelle mouerentur motu progressiuo quasi circulos suos pambulantes: irrationabile videtur quod non dedisset eis instrumenta conuenientia ad motum localem. Nam enim non facit suos effectus qualitercumque contingit. et hoc seipue obseruat in nobilioribus effectibus: et ideo non est rationabile quod non curauerit de animalibus terrestribus attribuens eis instrumenta conuenientia motui progressiuo. et quod desperarit sic preciosa corpora: sed stellas ut non dederit eis instrumenta apta ad motum progressiuum: sed videtur quasi studiose factum a natura quod non moueant stelle per seipsas: et hoc quod abstulit eis oia instrumenta quibus possent progressiuo motu moueri secundum seipsas: et est quod plus est: quod stelle maxime distant a figura animalium habentium instrumenta ad motum progressiuum apta. Nam huiusmodi animalia quanto sunt perfectiora: tanto habent maiorem diuersitatem in partibus: stelle autem habent maximam vniuersitatem vniuersitatis: eo quod sunt sphericę figure. Et rationabiliter videtur esse factum. quod totum celum sit sphericum et vnaqueque stella. Nam spherica figura videtur esse maxime utilis ad motum circulare: quo sphericum corpus mouetur in seipso. id est non mutat locum secundum totum nisi ratione: sed solus secundum partes. ut patet in sex philosophorum. propter hoc enim quod corpus circulariter motus est sphericum: velocissime mouetur. Tunc quod linea circularis est minima inter omnes figuras continentis equale spacium. Tunc etiam quod corpora rectilinea non habent vniuersalem mo-

tum ex omni parte quod magis figurat ex illa parte quam habet superficiem planam quam ex parte angulorum. vnde cum spherica figura ex nulla parte habeat planitiam sed ex omni parte stet in vno puncto. id est in angulo: quod stat corpus sphericum velocissime moueatur motu circulari: similiter etiam maxime retinebit proprium locum quod seque nulla pars eius incipiet esse nisi vbi alia fuit: quod in corporibus rectilineis non contingit: propter se. minetas angulorum: sed figura spherica est maxime incepta ad motum quo proceditur in anterieus. In nullo enim similiatur corporibus animalium que mouentur per seipsa. In corpore enim spherico nihil est depressum vel supereminens. si inuenit in corpore rectilineo. sed figura spherica plus distat a figura corporum animalium que mouentur motu progressiuo: sed quandoque elevationem et depressionem. vnde et membra animalium in suis iuncturis sunt flexibilia ut sint apta ad motum progressiuum: quod ergo oportebat quod totum celum et ipsa spera moueretur motu circulari: et quod stelle non mouerentur motu progressiuo rationabiliter factum fuit quod utrumque esset sphericum: sed spera et stella: quod propter hoc quod celum est sphericum est aptum ad motum circulare: propter hoc autem quod stelle sunt sphericę: sunt inepte ad motum progressiuum. vnde non mouentur in circulis: sed manent delate per motum circuloz. Et potest autem hic esse dubitatio cum corpora sperarum non percipiant visum: eo quod sunt dyaphana. et possent dici quod stelle mouentur quasi in aere quare hoc Aristoteles. permissit inquirere. Sed dicendum quod multipliciter appetit ex his que Aristoteles docet: esse in celo non solum corpora stellarum distincta. sed etiam speraz. primo quidem ex hoc ipso quod ostendit stellas non per se moueri hoc motu qui in eis appetit. Secundo ex ratione quam supra premisit: quod nulla esset ratio quare stella que peragit minorem circulum velociter moueretur: quod tamen haberet rationem supposito motu circuloz quod maior circulus realiter proprio motu velocius mouetur. Tertio quia Aristoteles in principio huius libri probauit esse aliquid corpus quod circulariter mouetur. motus autem stelle si per se moueretur absque orbe: esset processiuus et non circularis: quia non moueretur in eodem loco. Quarto apparet quod illud spacium in quo stelle mouentur non potest esse vacuum: eo quod impossibile est esse vacuum in natura: ut in quarto philosophorum probatum est: si vero sit plenum aliquo alio corpore quod non contingat ad nam stellas: puta igne vel aere: hoc manifeste est inconueniens duplici ratione. primo quod non esset conueniens. ut idem esset locus corporum generabilium et corruptibilium: sed ignis et aeris: et corporum incorruptibilium: sed stellas: cum diuersa corpora habeant diuersa loca naturis eorum proportionata. et quod non est rationabile quod corpora inferiora sint continua et corpora celestia sint adinuicem discontinuata: Relinquitur ergo quod totum illud spacium in quo stelle videntur moueri: est plenum celesti corpore: quod contingit ad ipsam substantiam sperarum. Quinto etiam appetit ex hoc: quod sol et luna mouentur super circulos seinuicem intersecantes: quod appetit ex hoc: quod luna quicquid est australior quicquid borealior respectu circuli in quo sol mouetur. Ad manifestum est autem quod intersectioes duorum circuloz qui dicuntur nodi siue caput et cauda non semper sunt idem punctus: alioquin semper in eisdem punctis fieret eclipis solis et lune: que non possent contingere nisi luna in iunctione vel oppositione esset: circa aliquem nodum predictorum. Si autem hec diuersitas accideret solummodo per motum lune sequeretur quod luna non moueretur circulariter sed secundum elicam figuram: quod est contra naturam celestium corporum. Sic ergo patet quod iste circulus lune habet suum motum: et eadem ratione circulus solis et altaz stellarum. Est autem considerandum quod cum Aristoteles dicit non esse rationabile quod non curauerit de animalibus. et quod corpora sic preciosa reliquerit stellas non vocat animalia: quod ut Alexander dicit sensitium conuenit animal. In celestibus autem corporibus si sunt animalia non est virtus anime sensitive sicut etiam neque nutritiua. vnde non dicuntur animalia nisi equiuoce: ex eo: sed quod habent animam intellectualem. Sed hoc simpliciter in commento suo nititur probare: quod omne quod est honorabile magis est attribuendum celestibus corporibus quam terrenis. cum ergo sentire contingat ad dignitates

2cc.
4. p.
libri
2cc.
4.
2cc.
17.
rij.
7. 14.
g iij

Liber secundus

Lec.
6.
Lec.
21.

Lec.
17.

corporeis: videt q; multo magis celestia corpora sentiant q; terrena. C. P. Lum corpora celestia seinuice tangant inconuenies videt q; etia seinuice no sentiant. Concedit igitur q; in corpibus celestib; sunt tres sensus: scz visus auditus et tactus. excludit aut ab eis duos alios sensus maiores: scz olfactum et gustu. Est igitur videndu qd horum sit fm sniam Arist. qui videt sentire q; in corporib; celestibus no sit alia de partib; aie nisi intellectiua: dicit eni in. iz. metaph. q; primu mouens mouet celu: sicut desiderati: non qdē desiderio sensus: sed desiderio intellectus: et in scdo de aia dicit: quib; inest rōcinatio corru punitur his et reliqua oia: q; si hoc no sit vez in corporib; incorruptilib; quib; opinat intellectum vel rōne inee absq; alijs potentijs aie. C. Sed dubiu videt facere qd dicitur in tertio de aia. no pot inq; corpus habere alaz et intellectū discretiū: sensum aut no habere: no māsiua nisi maneant semp in eodē loco: sicut plante et aialia im mobilia: genera sit gnabile et corruptibile: sicut patet i hoib; et in alijs hmōi aialib;. Subdit aut. Aut vō neq; ingnabile: per qd videt significare q; neq; etiā corp; ali quod sit igenerabile et incorruptibile: sic sunt celestia corpora: q; scz hēant itellectū sine sensu. et ad hoc pbanduz subdit. Quare. n. no habeat: scz sensum cū hēant itellectū. Aut. n. melius aie aut corpi: quasi dicat: aut h q; non habet sensū: est ppter bonū aie aut ppter bonū corporis: et subdit. Nunc aut neutru est: hoc quidē enim scz aia magis itelliget sine sensu. hoc aut scz corp; nihil magis erit idest no erit durabilius ppter id scilicet ppter hoc q; no habet sensum. Unde cōcludit. nullū ergo habet aiam corpus no manēs sine sensu. Et quo videt sentire q; si corpa celestia sint aialia aia rōnali et intellectiua q; etiā habeat sensum. Sz huic sentētie obuiat quod statim subdit. At vō si sensum habet: necesse est aut corpus ee: aut simplex aut mixtur: impossibile est autē simplex: tactū eni non haberet: est aut necesse hunc habere: ergo corpora celestia cū sint simplicia impossibile est q; hēant sensum. Unde predicta verba Arist. sic exponunt et p the. mistū: et aueroin in suis cōmētis: vt hoc qd dicit. at vō qd est ingnabile: sic itelligat: at vō neq; incorruptibile: scz corpus esse bz sensū: quare eni non hēdit: quali diceret: ista est cā quare no habet. aut. n. aie melius aut corpori et si haberet sensum corpus celeste: aut hoc esset ppter bonū aie: aut ppter bonū corporis: nūc aut neutz est: hoc quidē eni. s. aia celestis corporis no magis itelligit per sensum. Nō. n. habet itellectū a sensib; accipi entem: sicut aia intellectiua humana: sed itelligit talis anima per modū substātie separe: cui imediate pūnuat i ordine rez. hoc aut scz corp; nihil magis erit ppter id scz. i. si no pferuabitur in esse per sensum: sicut accidit in corporibus terrestriū aialium que pferuant a corruptio nibus per sensum: sicut pz ex his q; pmisserat. Et hec qdē expositio videt ee puenientior q; tū ad differentia rōnis. Ad hoc. n. q; aliquid no sit frustra: magis opz querere ppter qd aliqd sit q; ppter qd aliqd non sit. Unde ad hoc q; celu no habeat sensum sufficit ostendere q; ex sensu nihil ei melius proueniat. qd ponit fm expositionem scdam. Nec opz ppter hoc ostendere q; meli; sit ei no habere sensum. quod inquirē fm primā expositionem: q; hoc ipm est sufficiens rō no hobendi sensum si per sensum nihil ei melius adueniat. Conclusio quā infert non videt huic sentētie adaptari: sed magis priori. Concludit eni psequenter. nullū ergo habet aiam corp; no manens sine sensu: q;uis possit dici q; hec pōlo no referat ad imediate precedētia: scz ad id qd supra dixerat de corporibus gnālibus. Quia tū snia videt aliquatenus esse extorta: videt potius dicēdū q; hoc qd dicit. at vō neq; ingnabile est continuādum cū precedentibus. vt sit sensus: q; sicut corpus generabile non habet animam itellectiua sine sensu: ita nec corpus ingenerabile: sed corpus ingenerabile no accipitur hoc celum. Quod patet

ex hoc q; celum est mansiuum. et in eodē loco fm totum. ipse aut loquitur de corpore non mansiuo. Unde videtur hic loqui de quibusdam corporibus animatis: q; platonici demones nominabant dicētes eos esse animalia corpore aerea: tpe eterna: sicut apuleus platonicus dicit in libro de deo socratis. ponebant aut huiusmodi corpa moueri motu progressiuo: et non māsiua in eodem loco. Sed et si quis cōsideret ordinē corporū celestū inter corpora naturalia: manifestum erit q; non contingit ei habere potētia sensitiaz q; ē passiuā. C. Scdo q; huiusmodi corpora sunt vniformia: vtpote spherica existentia: oportet aut corpus habens animam sensitiaz habere diuersitatem organoz. q; cū sensus sit vis cognoscitiua particularium: oportet q; corpus sensitiaz habeat diuersas potentias sensitiaz: si perfecte sentiat: quib; cognoscat diuersa sensibilia: diuersis autem sensibus adaptantur diuersa organa. Unde vniformitas spherici corporis repugnat dispositiōi anime sensitiaz. C. Tertio q; corpora celestia sunt quasi naturales cause inferiorū effectuz: et ita effectus sensibiles sunt in corporib; celestibus: non fm particularem: sed fm vniuersalem rationez: sicut in causis vniuersalibus. Adulto igitur magis rōnes rez sensibile sunt in animalibus celestū corporum si sint animata: no fm rōne particularem: sed fm rōne vniuersalē que pertinet ad itellectum. Corpora autē celestia si sunt animata: habent itellectū sine sensu: sed sic itellectus substantiaz separataz cognoscat non solū vliā: sed etiaz particularia: habet enim per vnā virtutem cognoscitiuā quod nos habemus per plures: et ita est de animalibus celestibus que suo itellectu cognos. unt no solum vliā: sed etia particularia. Ita est etiam in oibus q; perfectiones que attribuuntur inferiori per multa: superioribus attribuuntur per vnū. Sicut imaginatio vna est virtus omnium sensibillium: que tamē sensus participat per diuersas virtutes. C. Et ex hoc excluditur obiectio Aui. q; in sua metaphy. ostendit q; oportet animam celestis corporis habere vim imaginatiuam per quā apprehendat particularis situs qui renouatur in celo fm motū eius: sicut itellectus noster practicus non mouet fm vsem apprehensionē sine particulari. vt dicitur in tertio de aia. Scdm enim predicta substātia que mouet celum: siue sit substātia separata: siue sit aia. potest apprehendere particulares situs per itellectum sine sensu: vt dictum est. Quod autem simpliciter obijcit q; sentire pertinet ad nobilitatem inferioris corporis: vnde magis natum est cōuenire corpori celesti dupliciter soluitur. pmo quidē cum aia no sit ppter corpus: s; eoduer so: no ē cōsiderādū pncipali in potentijs aie id quod pertinet ad nobilitatē corporis: s; id quod pertinet ad rōne aie. scdo q; id quod habent corpora inferiora. i. cognoscere sensibilia inferiori modo: scz per sensum: habent corpora celestia superiori modo: scz per animam itellectiuam eis vnitam.

Manifestum autem ex his quoniam et dicere fieri laterum armoniam tanquaz consonantibus factis sonis: leuiter quod dem dictum est: et superflue a dicētib;.

Non etiam sic habet veritas. Ostēns pbs determinauit de motu stellarum hic determinat de sono earum qui est effectus motus localis. vt dicitur in. z. de anima. Et circa hoc duo facit. primo excludit opinionem aliorum. secundo determinat veritatem sibi. (Sed rationaliter neq; audimus etc.). Circa primū tria facit. primo proponit quod intendit. secundo inducit rationem aliter sententium sibi. (Videntur autē quibusdā). tertio ostēdit quo modo dubitationi satisfaccere nituntur sibi. (Quoniā at irōnale etc.). Dicit ergo manifestū esse ex his que dicta sunt. s. q; stelle no moueant q; si quis dicat q; ex motu earum accidit armonia. i. sonus armoniatu s

Lec.
16.

Lec.
16.

Lec.
16.

mus armoniatus tanquam soni stellarum sibijnticem consonet leuiter loquitur. i. sine ratione sufficienti. et superflue et hoc dicit quasi nulla utilitate et homini sono sequente. sed magis maximo nocumeto ut patebit. et etiam non ita se habet veritas sicut quod ex pmissis demonstrationibus apparet. **C** Deinde cum dicit.

Videtur autem quibusdam necessarium esse tantis latis corporibus fieri sonum. quoniam et his que apud nos neque moles habentibus equalis neque simili velocitate latis solis et lune. Adhuc autem tantorum multitudinem astroz et magnitudinem: latoz velocitate tali latione: impossibile non sonum difficilem quandam magnitudinem.

Inducit rationem pitagoricoz quozum erat predicta sententia. et primo ostendit quomodo probabant quod corpora celestia suo motu faciunt magnum sonum. Tria enim sunt propter que corpora que apud nos mouentur magnum sonum facere videntur. scilicet propter magnitudinem corporum que mouentur. et propter velocitates motus ipsorum. et propter multitudinem ipsorum. corpora autem que apud nos iuncta faciunt sonum. neque habent tantam magnitudinis molem. neque tam velocem motum sicut sol et luna et alie stelle. Quod patet partim ex his que sensu appetunt. nam sol et luna quilibet die totum mundum circumunt. partim ex his que in astrologia monstrantur de magnitudinibus eozum et velocitate motus. Adhuc autem ad hoc facit multitudo stellarum. multo igitur magis videtur quod sol et luna et alie stelle suis motibus faciant maximos sonos. **C** Secundo cum dicit.

Supponentes autem hec et velocitates. et elongationibus habere consonantiarum rationes armonicam fieri vocem latoz in circuitu astroz.

Ostendit quomodo probabant quod sonus eozum esset armoniacus. manifestum est enim et his que in musica traduntur quod velocitas motus facit sonum suauem. tarditas motus facit sonum grauem. determinata autem proportio sicut certos numeros acuti et grauis est causa armonie in sonis. sicut proportio duozum ad unum facit dyapason proportio trium ad duo que dicitur serquialtera facit dyapason. et sic de alijs. Ostensum est autem in premissis quod quanto stella mouetur in maiori circulo. tanto velocius mouetur. Tanto autem est maior circulus in quo mouetur stella quanto in sphaera stellarum fixarum magis distat a polo. in planis autem quanto magis distat a centro. Et ideo sicut proportionem elongationum stellarum abinuicem. siue etiam a centro: vel a polis comprehendebant fieri diuersitatem velocitatum in motibus stellarum. et per consequens acuitatis et grauitatis in sonis earum. Inueniebant autem elongationem siue distantiam esse sicut proportionem numerales. que faciunt musicales consonantias. Et ideo dicebant quod sonus astroz que mouentur in circuitu: est armoniacus. quem vocabant vocem propter hoc quod ponebant corpora celestia esse animata. **C** Deinde cum dicit.

Quoniam autem irrationabile videtur non eo audire nos vocem hanc.

Ostendit quomodo obuiabant cuidam dubitationi. primo enim ponit dubitationem. Cum enim nos habeamus auditum quo nos sonum percipimus. videtur non esse rationabile quod non audiremus talem magnam vocem si ex motu astroz pueniret. **C** Secundo ibi.

Causam huius dicunt esse genitis confestim erisere sonum. quare non permanent esse ad contrarium silentium adinuicem enim vocis et

silentij esse dijudicationem. Itaque quemadmodum eris malleatoribus propter consuetudinem nihil videtur differre. et hominibus idem accidere.

Ostendit quomodo huic dubitationi obuiabant. Dicebant enim hanc esse causam. quare hanc vocem non audimus. quia statim cum nascimur coexistit nobis iste sonus et ideo non potest nobis manifestari propter suum oppositum. quod est silentium. hec enim duo scilicet vox et silentium seipsis inuicem dijudicantur et discernuntur unde accidit hominibus de sono celestium corporum. sicut accidit malleatoribus eris qui propter consuetudinem quasi non sentiunt differentiam soni et silentij. eo quod aures eorum sunt implete huiusmodi sono. **C** Tertio ibi.

Hoc autem quemadmodum dictum est prius: allicienter quidem dicitur et musice. impossibile autem hunc habere modum.

Non enim solum nihil audire inconueniens: de quo soluendi assumunt causam. sed et nihil pati sine sensu. excellentes enim soni destruunt etiam inanimatoz corporum moles. puta qui tonitruum dissipat lapides et durabiliora eozum: tantis autem latis et sono pertranscunte ad eas que fertur magnitudines. multo magis necessarium pertingere huc. et validitatem intolerabilem esse violentie.

Improbat dictam responsionem dicens. quod sicut etiam prius diximus. hoc dicitur ab eis allicienter. i. sicut quaedam probabilem rationem que allicit aures hominum et musice. i. sicut musicas rationes. sed non sicut veritatem. Impossibile enim est quod hec hoc modo se habeant. quia si corpora celestia facerent sonos tam magnos. non solum est inconueniens quod nihil eozum audiat. quod ipsi soluere nituntur. sed etiam inconueniens est quod corpora inferiora nihil patiantur ab illis sonis. etiam si eos non sentiant. Videmus enim quod soni excellentes destruunt non solum auditum animalium. sed etiam quedam corpora inanimata. sicut sonus tonitruum frangit lapides. et etiam alia corpora durabiliora sicut ferrum et edificia: et alia huiusmodi. Quod quidem contingit non ita quod corpora inanimata patiantur a sono in quantum est quoddam sensibile per auditum. sed in quantum simul cum sono fit vehemens percussio aeris et motus ipsius. sicut philosophus dicit in secundo de anima. Cum igitur corpora celestia que mouentur sint tam maxime quantitatis. et sonus eozum si sit: oportet quod transcendat sicut excessum sonum tonitruum. et quemlibet alium sonum sicut proportionem magnitudinis corporum celestium. multo magis necessarium est quod sonus celestium corporum usque huc pertingeret. et quod esset intolerabilis fortitudo violentie illius. quam infert in inferioribus corporibus. Etiam alio modo apparet quod eozum solutio non est sufficiens. quia consuetudo audiendi magnos sonos non solum auferit distinctionem illorum sonorum. sed etiam aliorum: sicut malleatores eris non possunt percipere alios sonos minus. Unde si propter consuetudinem non possumus audire sonos celestium corporum pari ratione nec alios sonos audire possemus. Videtur autem sicut simpliciter dicit in commento sustineri posse pitagore positio contra ea que hic Aristoteles dicit. primo quidem quod potest dici quod sonus celestium corporum non sunt corruptiui. sed magis conseruatiui et viuificatiui sicut et motus celi. ut vita quedam omnibus existentibus. ut dicitur in octauo philosophorum. similiter autem quod nos non audimus sonos celestium corporum. hoc non contingit propter consuetudinem. sicut hic dicitur. quia pitagorici dicunt

26.

35.

2cc.
16.2cc.
1.

pythagoram talem armoniam quandoq; audisse. qui cō-
 suctus fuit eam audire sicut et alij. sed hoc accide-
 re. qz non omnia sensibilia sunt proportionata omnibus
 sensibus vt ab eis percipi possint. sicut multos odores
 percipiunt canes. quos homines percipere nō possūt. Et
 similiter pōt dici qz soni illi non sunt perceptibiles hūano
 auditui nisi aliquis habeat sensum eleuatum. et depura-
 tum. sicut habuit pythagoras: quōuis dici possit qz pytha-
 goras non audiuit huiusmodi sonum per species audi-
 tus. s. cognoscendo proportionem ex quibus illa armo-
 nia constituitur. Sed nō vidēt h̄ veritatē habere. pri-
 mo quidem qz videmus qz h̄ corpora celestia sint cause
 vite. et precipue sol. tamē fulgor eius corrumpit visus nō
 strū. propter hoc qz eius proportōes excedit. et eadem ratio-
 ne sonus qui ex motu illorum corporum proueniret p-
 pter sui excessū nostrum auditū corrumpere. Secun-
 do qz sicut intellectus est perceptiuus omnium intelli-
 bilium. ita sensus ē perceptiuus omnium sensibiliū. visus
 enim oium visibilibus. et auditus omnium audibilibus.
 Unde dicitur in tertio de anima. qz alia quodāmodo
 est oīa s̄m sensum et s̄m intellectū. Unde si esset aliquis
 auditus qui nō esset perceptiuus cuiuslibet soni: aut opor-
 teret illum sonū equiuoce dici: aut etiā talem auditum.
 Potest quidem contingere qz aliquod animal delectetur
 in aliqua specie sensibilibus s̄m aliquem sensum s̄m quem
 nō delectatur in ipso aliud animal. sicut homo delectatur
 s̄m olfactum in odoribus rosarum et liliorum. non autē
 alia animalia. et huiusmodi odores sunt convenientes
 hominibus s̄m seiplos. alijs autē animalibus nō con-
 ueniunt. nec odores delectant canes nisi causa alimentī.
 sicut nec colores. pōt etiā contingere qz aliqd animal nō
 cognoscat s̄m aliquem sensum differētiā alienius sen-
 sibilis ppter sensus debilitatē et sensibilibus puitatē. sicut
 homo qui est debilis olfactus. nō potest cognoscere dif-
 ferentiam aliquorum odorum. puta animalū trāscenti-
 um quos cognoscunt canes. si tamē odores faciūt vehe-
 mentes: etiam boves eos discernunt. similiter etiam que-
 dam animalia s̄m visum solis claritatez inspiciunt. quā
 oculi noctuarum ferre nō possunt propter excellentiam
 eius: sed vitant eam. sicut visus excellens coloratū tāq;
 visus corruptiuū. Unde impossibile esset ex motibus ce-
 lestium corporum puenire sonos tā vehementes. et tamē
 non perciperentur ab hominibus. vel corrumpere-
 eorum auditum. Nisi forte dicat qz soni illi equiuoce di-
 cerentur. Quod videtur consonare positioni simplicij:
 qui videtur arguere Alexandrum dicētē. qz colores et si
 qua existunt celestibus corporibus tanq; accidentia et ex-
 trinsecus aduenientia eis insunt. cōtra quod ipse dicit. qz
 accidentia et extrinsecus assequentia in corporibus cele-
 stibus dicere inconuenientissimum existimat. cum habe-
 ant substantialem et specificam virtutem. videbantur
 enim qz quia corpora celestia sunt causa formarum sub-
 stantialium in his inferioribus. nullum accidens in eis
 esse possit. et s̄m hoc cum sensus non sit cognoscitiuus nisi
 si accidentium. sequitur qz nihil illorum corporum sen-
 tire possimus. Unde ipse dicit qz neq; astra ipsa videm;
 neq; magnitudines ipsorum: aut figuras neq; excellen-
 tes pulchritudines. sed neq; motum. propter quem est
 sonus. sed velut illustrationem quandam ipsorum vide-
 mus talem. velut etiam solis circa terram lumen. non
 ipse sol videtur. Sed hoc est expressissime falsum. primo
 quidem quia Aristo. dicit in. ij. de anima qz nou s̄m qz
 aqua neq; s̄m qz aer dyaphanum est. sed quoniam est
 natura eadem in his vtriusq;. et in natura superius cor-
 pore. Et eadem ratione lumen qd est actus dyaphani.
 est eiusdem nature in inferioribus corporibus. et in cele-
 sti corpore. si ergo in huiusmodi inferioribus corporib;
 sint accidentia sensu perceptibilia. pari ratione in corpo-
 ribus celestibus sunt accidentia perceptibilia sensu. Ad-
 huc figura et magnitudo sunt entia mathematicalia. quo-

Lec.
13.

Lec.
14.

rum rationes sunt indifferentes in quocunq; existant. Si-
 cut igitur figura et magnitudo inferiorum corporum sunt
 accidentia sensibilia. ita etiam et in celestibus corpori-
 bus. Item si hoc esset periret omnis certitudo astrolo-
 gice scientie que procedit ex apparentibus s̄m sensus cir-
 ca corpora celestia. quomodo etiā esset possibile qz mo-
 tus celestium corporum esset eorum substantia. cum sit
 quid imperfectissimum. sequeretur etiam qz idem esset
 in sole figura. lumen et motus. cum vnus rei non sit nisi
 vna substantia. Unde patet omnino impossibile esse qd
 dicit. Nihil autē prohibet corpora celestia specificas vir-
 tutem habere. et tamen quedam accidentia in eis esse. nā
 in inferioribus corporibus sunt quedam accidentalia li-
 cet in eis sit virtus ad generandum sibi simile in specie.
 Deinde cum dicit.

Sed rationabiliter neq; audimus. neq; pa-
 tientia videntur corpora violentam nullaz pas-
 sionem: propter non sonare. Similiter autem
 erit et causa horum manifesta. et testimonium di-
 ctorum nobis sermonum qz sunt veri. Dubita-
 tum enī et faciens pythagoricos dicere fieri sym-
 phoniam latoz nobis erit argumētū.

L5.
54.

Determinat veritatem. et primo proponit quod inten-
 dit. secundo manifestat propositū ibi. (Quocunq; qui-
 dem et). Dicit ergo primo qz rationale est. qz non au-
 dimus sonum celestium corporum. et qz inferiora corpo-
 ra nullam molestam passionem ab eis patiantur pro-
 pter hoc qz nullum sonum faciunt. Similiter autem et
 perfecte manifestabitur causa horum scilicet qz non au-
 dimus sonos celestium corporum neq; ab eis violentiam
 patimur si testimonium acciperemus s̄m veritatem pri-
 morum sermonum. s. qz stelle non mouentur per seipias.
 Illud enim qz erat dubium circa sermones pythagorico-
 rum dicentium symphoniā. i. consonantiam musicalem
 ex motu celestium corporum fieri crit nobis argumētū qz
 stelle nō per se mouentur. Deinde cū dicit.

Quocunq; quidem enim s̄m seipsa feruntur
 faciunt sonum et plagam. Quocunq; autem in
 lato infra sunt: aut existunt. quemadmodum in
 nauis partes non possibile est sonare. Neq; rur-
 sus nauis si feratur in flumio.

Quamuis eisdem rationibus utiq; habebit
 dicere qz inconueniens. si non qui fertur ma-
 lus et pupis facit sonum multum tante nauis. aut
 iterum ipsa nauis mota. Quod autem in non
 lato fertur facit sonum. In lato autem continue
 et non facienti plagam impossibile sonare.

L6.
55.

Quare hic dicendum. qz si quidem fereban-
 tur corpora horum. siue in aeris multitudine
 expansa per totum siue ignis quemadmodum
 omnes necessariam facere super naturales ma-
 gnitudinem sonum. Hoc autem factū. et huc p-
 tingere et perimere. Itaq; quoniam non vide-
 tur hoc accidens. neq; utiq; animata. neq; vio-
 lenta feretur latione nullum ipsorum.

L6.
56.

Manifestat propositum. et primo ex ratione sumpta ex
 causa effectiua soni. scdo ex ea finali ibi. (Velut futur).
 Dicit ergo primo qz quocunq; corpa in his inferioribus
 s̄m seipsa localiter mouentur. faciūt sonum in quātū faci-
 unt plagam. i. aeris percussuram. sed quocunq; corpora
 non mouentur s̄m seipsa. sed sunt infra: aut qualiter-
 cunq; existunt in corpore quod localiter fertur. talia nō
 est possibile

est possibile sonare. sicut homines qui sedent in navi non sonant navi mota. neque partes navis que sunt navi fortiter infire sonant ad motum navis nisi propter debilitatem coniunctionis. et cum navis conquassatur. neque etiam videmus quod navis sonum faciat. si fertur in fluvio currenti. ita tamen quod motus navis non fit per seipsum: sed solum per motum aque. Si vero sit velocior motus navis quam motus aque: tunc in quantum dividit aquam sonabit. Et tamen secundum easdem rationes quibus pithagorici assererant celestia corpora sonum facere. poterit aliis dicere inconueniens esse. si malus. i. arbor navis et puppis cum habeat tantam magnitudinem non faciant sonus. vel etiam ipsa navis cum mouetur in fluvio moto. Intelligendum tamen est quod hic excluditur sonus qui contingit ex diuisione aque. non autem sonus si quis sit ex diuisione aeris quantum ad partem navis que aque superuenit quod precipue apparet. quando aer contra resistit per impulsum venti. sed illud quod mouetur localiter per se seipsum. non in aliquo corpore quod fertur. ita quod non faciat aliquam percussuram: impossibile est sonare. Et dicendum est ergo quod si corpora stellarum per se mouerentur: siue in aeris multitudine: siue intelligamus aerem per totum mundum diffusum: siue etiam in multitudine ignis. sicut omnes dicunt assignantes supremum locum iter corpora igni: necesse est quod faciant stelle suo motu sonum super omnem magnitudinem naturalis soni. Quod quidem si fieret sequeretur quod sonus ille usque huc pertingeret. et non solum audiretur a nobis. sed etiam corrumperet corpora que sunt hic. Sed quod hoc non videmus contingere. consequens est quod nulla stellarum moueat per seipsum. neque motu violento. neque motu qui fit ab anima. Non enim possent moueri stelle per seipsas. nisi facerent diuisionem vel ipsarum sperarum celestium: vel aliquorum corporum celestium intermediorum. Ipse autem spera mouetur per seipsas. nec tamen aliquod corpus diuidunt. Cuius de etiam ex eorum motu nullus provenit sonus. Patet etiam quod per hoc quod philosophus hic dicit. Excludit imaginationem quorundam existimantium quod stelle non mouentur in speris. sed in quibusdam corporibus medijs. puta aere vel igne: aut aliquo humido. Et deum cum dicitur.

¶ Velut futurum prouidente natura. quoniam non hoc modo se habent motu. nihil utique erit circa hunc locum similiter habens. Quod igitur sperica sunt astra. et non mouentur per seipsa dictum est.

¶ Ostendit idem ex causa finali. Ideo enim natura non dedit stellis motum per se et per consequens nec sonos. ac si prouidisset quod nisi ita se haberet motus stellarum quod non mouerentur per se. sed solum per motum sperarum. sequeretur hoc inconueniens quod nihil in his inferioribus esset similiter se habens quasi per aliquod tempus in suo esse conseruatum. Datur autem per hoc intelligi. sicut Alexander notat quod Aristoteles hic sentit quod deus habet prouidentiam de his que sunt hic inferius. non enim potest nature attribui prouidentia secundum quod est quedam virtus in corporibus. sed solum per comparisonem ad intellectum instrumentem naturam. Ultimo autem epilogo do concludit dictum esse quod stelle sunt sperice figure. et non mouentur per seipsas.

L5.
57.

Et ordine autem ipsorum quo quidem modo singula ponuntur: et hec quidem esse priora. hec autem posteriora. et quomodo se habent adiuuantes elongationibus. ex his que circa astrologiam considerat: dicitur enim sufficienter.

¶ Lectio.

Ostendit philosophus determinauit de natura et motu stellarum hic determinat de ordine et situ earum et maxime quantum ad planetas. Nam de stellis fixis manifestum est quod omnes sunt in suprema spera situate. Et circa hoc duo facit. primo ostendit quod circa hoc naturalis a mathematico supponere debeat. secundo ostendit quid circa hoc proprie ad considerationem naturalis pertinebat ibi. (Accidit autem et). Ostendit ergo primo quod de ordine stellarum quo modo singule sint dispositae. ita quod quedam sunt priora: et quedam posteriores. i. superiores et inferiores: et quo modo se habeant adiuuantes secundum elongationes id est quantum una distet ab alia. considerandum est ex his que dicuntur in astrologia ubi de his sufficienter determinatur. hec enim non possunt cognosci per principia naturalis philosophie. sed per principia mathematice. i. per proportionem magnitudinum. dicitur autem Anaximander primo inuenisse rationem in magnitudinibus stellarum: et distantijs earum abinuicem et a terra. ordinem autem planetarum dicitur primo pithagorici deprehendisse. quibus cum maiori diligentia. et perfectiori sit considerata per yparcum et ptolomeum. Deinde cum dicit.

¶ Accidit autem secundum rationem fieri vniuersumque motus elongationibus propter hos quidem esse velociores: hos autem tardiores. Quonia enim supponitur extremam celi circulationem simplicem esse et velocissimam: aliorum autem tardiores et plures. vniuersumque enim contra fertur celi secundum simplicem circulum. rationabile iam propinquissimo quidem simplici et prime circulationi in plurimo tempore pertransire simplicem circulum maxime autem distanti in minimo. aliorum autem semper in pluri. Distantius autem in minori. propinquissimo enim maxime preualet. Distanti autem maxime omnium minime propter distantiam. In media autem secundum rationem iam distantie sicut etiam ostendunt mathematici.

L5.
58.

¶ Ostendit quid circa hoc pertineat ad considerationem naturalis scilicet velocitas et tarditas in motibus eorum dicit ergo quod rationabiliter accidit quod motus quarumlibet stellarum secundum proportionem elongationis earum a prima spera et a terra sunt velociores et tardiores. supponimus enim tanquam sensu apparens quod suprema celi circulatione sit simplex. id est non composita pluribus motibus quia in ea nulla irregularitas apparet. et etiam velocissima: utpote que in breuissimo tempore scilicet spacio vniuersi diei circuit maximum circulum continentem totum. circulationes autem planetarum sunt tardiores: et plures non solum. quia diuersorum planetarum diuersi sunt motus. sed etiam quia motus vniuersumque planetarum ex diuersis motibus constituitur. vniuersumque enim planetarum secundum proprium motum in suo circulo fertur in contrarium motus primi celi large accipiendo contrarietatem. Nam enim in motibus circularibus est proprie contrarietas. sicut in primo habitus est. quod n. motus primi celi fit ab oriente in occidentem. motus planetarum in proprijs circularibus sunt ab occidentem in orientem. vniuersumque rationabile est quod planeta que est propinquissima simplici et prime circulationi que fertur in suo circulo in plurimo tempore pertransit proprium circulum sicut saturnus in 30. annis sui circulum pergit. planeta autem maxime distans a suprema spera. i. luna in minori tempore pergit circuitum suum. i. in spacio vniuersi mensis vel minori. Inter alios autem planetas propinquior supreme sperae semper in maiori tempore circuitum suum pertransit sicut iuppiter in. xij. annis. Mars in duobus. venus: mercurius: et sol fere in anno. Et sic id quod magis di-

stat a suprema sphaera in minori tempore pertransit sui circulum. quia prima sphaera maxime preualet planete sibi propinquissimo. et hoc motus contrarius fit tardior. Ad la nete autem maxime distanti minime preualet pro eius distantia. et ideo motus contrarius in eo est velocior. scilicet in luna. Intermedius autem planete se habet secundum rationem distantie: sicut mathematici ostendunt. ita. scilicet quod superiores planete tardius mouentur in suis propriis motibus. Sed quantum ad motum quo mouentur motu primi mobilis. quanto sunt superiores. tanto velociores sunt ut supra habitum est. Et videtur etiam ex hoc quod Aristoteles hic dicit quod in corporibus celestibus sit aliquid violentius. si motus planetarum propinquorum supremae sphaere efficiuntur tardior ex hoc quod preualet magis super ipsos motus proprie sphaere. pro propinquitate. si autem est ibi aliquid violentius. legitur quod motus illi non sint sempiternae durationis. sic se habent. ut Aristoteles vult. Nihil enim violentius potest esse sempiternum. ut supra habitum est. Et videtur igitur ad hoc Alexander quod violentia supremae sphaere facit quod in propinquioribus planetis necessitate tarditatis. non tamen violentiam. motus enim illi celestes sunt secundum intellectum et voluntatem. In motibus autem voluntariis non est violentus secundum voluntatem etiam si sint cum necessitate quadam. Est autem voluntas moueris super primum planetam ad hoc quod moueat suum mobile secundum consequentiam ad motum superioris mobilis cui desiderat similitudinem. unde non requirit tarditatem illam motus primi planete esse violentam. Sed hoc totaliter non soluit dubitationem. ita ut saluaretur principia ab Aristotele. supposita quod ponit quod corpus maius velocius moueat proprio motu et naturali. Unde si ille motus quo planeta mouetur in proprio circulo est proprius et naturalis consequens est quod sphaera superioris planete cum sit maior velocius moueat proprio motu. similiter etiam non videtur ordinis consequentia seruari. si corpus quod est remotius a terra immobili. propinquius autem velocissimo motu primi mobilis. tardius in suo proprio motu moueatur. Unde et alij dixerunt quod in celo non est nisi unus motus. scilicet quo totus celus revoluitur per motum primi mobilis ab oriente in occidentem. et quantum ad hunc motum superius corpus est velocius motus. non solum quantum ad magnitudinem circuli. sed etiam quantum ad temporis breuitatem. ita scilicet quod superior sphaera in minori tempore percurrat maiorem circulum. et hoc est quod inferior stella deficit a regrediendo ad idem punctum secundum tempus. non quod in contrarium primi motus moueat. Quod secundum hoc saluatur quod ex hoc ipso quod superior planeta parum deficit ab attingente primum motum. inferior autem plus. superior planeta est velocior: et inferior tardior. et hoc quod pertholomeus ostendit si motus planetarum continetur fieri super circulos eque distantes ab aequinoctiali. et super eosdem polos. Cuius contrarius apparet planetis declinationibus quibus ad septentrionem: quibus ad meridiem. Unde magis videtur quod planete derelinquantur a primo motu sit secundum alium motum planetarum quo mouentur ab occidente in orientem quod secundum solam deficientiam a primo motu secundum quam videtur superior planeta tardius moueri. Quibus autem causam assignat Alexander aliam praeter eam quam hic assignat Aristoteles. ex praualentia primi motus. dicit enim quod id planeta superior in maiori tempore peragat circulum suum. non propter tarditatem motus sed propter magnitudinem circuli. potest enim id quod in minori tempore mouetur esse velocius. vel eque velocius. si maior sit excessus magnitudinis quod pertransit. vel equalis quod excessus temporis. Sed istud non apparet in planetis. Cum enim saturnus peragat circulum suum in 30. annis. luna vero quasi in mense. opus quod proportio magnitudinis sphaerae saturni ad sphaeram lune esset secundum proportionem praedictorum temporum. vel etiam maior quod nec hic videtur nec in alijs planetis. Unde dicendum videtur quod in universo est duplicem naturam considerare. scilicet naturam sempiternae permanentie que est maxime in substantijs separatis. et naturam generabilem et corruptibilem. que est in inferioribus corporibus. Corpora autem celestia cum sint media utroque aliquantulum participant secundum duos motus. Nam primus motus qui est

diurnus est causa sempiternae durationis in rebus. secundus autem motus qui est in circulo obliquo ab occidente in orientem est causa generationis et corruptionis. et aliarum transmutationum. ut patet per philosophum in ii. metaphisice. Et primum igitur mobile tanquam propinquissime et nobilissime nature in substantijs separatis habet solum primum motum qui pertinet ad naturam uniformitatis alia vero corpora celestia in quantum magis recedunt a substantijs immobilibus. appropinquando substantijs generabilibus et corruptibilibus. aliquid precipant de motu illo qui pertinet ad naturam uniformitatis. et tanto minus quantum corpus est superius et nobilius. Sic igitur superior planeta. scilicet saturnus minime habet de secundo motu propter nobilitatem suae nature. Unde hic motus in eo est tardior. Luna autem propter propinquitatem suae nature ad corpora generabilia et corruptibilia. plurimum participat de secundo motu. qui est in ea velocissimus. medius autem planete medio modo se habet. Nam iuppiter qui est immediate sub saturno paragit circulum suum proprio motu circa. xij. annos. Mars vero circa duos. sol venus et mercurius fere uniformiter. scilicet per annos. nec tamen oportet sit proportio velocitatis sed proportio ne distantiarum. quia motus celestes non solum sunt naturales. sed voluntarii. et pro fine desiderati. Et id in quantum motus illi sunt naturales. hoc ceterum in eis inuenitur quod superiores planete sunt tardioris motus. In quantum vero motus eorum sunt voluntarii variatur proportio velocitatis eorum in speciali non secundum proportionem distantie. sed secundum id quod melius est. Unde quod motus venis et mercurij: quasi colligantur motui solis. utpote ei deservientes ad productionem sui effectus: quasi uniformiter cum ipso mouentur. Sic igitur quod Aristoteles dicit quod supra sphaera plus preualet in supremum planetam. et minus in remotum. non est secundum aliquam coartationem. sed secundum naturalem impressionem in quantum natura superioris magis precipitat ad quod est ei propinquius quod quod est ei remotius. sic igitur saluantur principia Aristotele. Nam si planeta sit uterque motus naturalis et diurnus. et quod est in proprio circulo. tamen motus diurnus est ei naturalis secundum id quod est dignius in sua natura. Et id solum secundum istum modum saluatur principium Aristotele. quod corpus maius velocius mouetur. si cut in hodie in quo est natura sensitiva et intellectiva. dicitur quod quanto homo est dignior. tanto magis habet de motu dignioris nature. scilicet intellective. minus autem de motu indignioris scilicet sensitivae.

Lec. 6.

Lec. 3.

Lec. 4.

Lec. 59.

Hauriam autem uniuscuiusque astrorum sphaericae maxime utique quis rationaliter existimabit. Quoniam enim ostensum est. quia non nata sunt moveri per seipsa. natura autem nihil irrationabiliter neque frustra facit. palam quia et figuram talem dedit immobilibus. que minime est motiva. Minime autem est motiva sphaera propter nullum habere organum ad motum. palam quia sphaerica utique erunt mole. **Lectio. xvj.**

Istos philosophus determinavit de natura motus et positione stellarum. hic determinat de figura earum. Et circa hoc duo facit. primo ostendit stellas esse figure sphaerice per rationem. secundo per ea que sensibilibus apparent ibi. (Adhuc autem similiter quidem etc.). Dicit ergo primo quod aliquis potest rationaliter existimare figuram uniuscuiusque stelle esse sphaericam. non solum propter hoc quod sunt de natura celi. ut supra probavit. sed etiam. quia supra ostensum est quod stelle non sunt nate moveri per seipsas. sed mouentur motibus circularibus sive sphaerice. natura autem nihil facit irrationabiliter neque frustra. quia tota nature operatio est ordinata ab aliquo intellectu propter finem operum. Unde manifestus est quod stellis immobilibus. id est que per se non mouentur. dedit talem figuram que minime est apta ad motum progressivum. talis autem ut supra dixit est figura sphaerica. propter

ea propter hoc q[ue] nullum habet organu[m] deseruiens ad motum progressiuum licet talis figura sit maxime apta ad motum circularem quo aliquid s[ecundu]m totum non mutat locum. Unde manifestum est q[ue] stelle s[ecundu]m mole[m] sue magnitudinis sunt spherice figure. ¶ Videtur autem hec probatio non esse conueniens. nam supra probauit Aristo. stellas non moueri per se ipsas ex eo q[ue] sunt spherice figure. unde cum hic probet econtra q[ue] sunt spherice figure per hoc q[ue] sunt immobiles s[ecundu]m se ipsas. videtur q[ue] sit probatio circularis. Respondet autem ad hoc Alexander q[ue] ex hoc nullum sequitur inconueniens. q[ue] Aristo. probauit stellas non moueri per se ipsas non solum per hoc q[ue] sunt spherice figure. sed etiam per quedam alia media. 7 non solum per hoc q[ue] sunt s[ecundu]m se immobiles. Obicit autem contra hoc simplicius q[ue] non impeditur ratio singularis demonstrationis per hoc q[ue] vtraq[ue] conclusio pluribus medijs ostenditur. ¶ Sed dicendum est q[ue] licet per hoc non tollatur ratio circularis demonstrationis. tollitur tamen inconueniens quod ex circulari demonstratione contingit. vt. si nihil manifestet. quia non potest aliquid manifestari nisi per notius. Ad potest autem idem esse notius 7 minus notu[m]. sed du[m] vtraq[ue] conclusio per alia media manifestat vna potest sumi vt manifestat alterius ad ostendendu[m] conuertibilitate[m] conclusionum. ¶ Deinde cu[m] dicit.

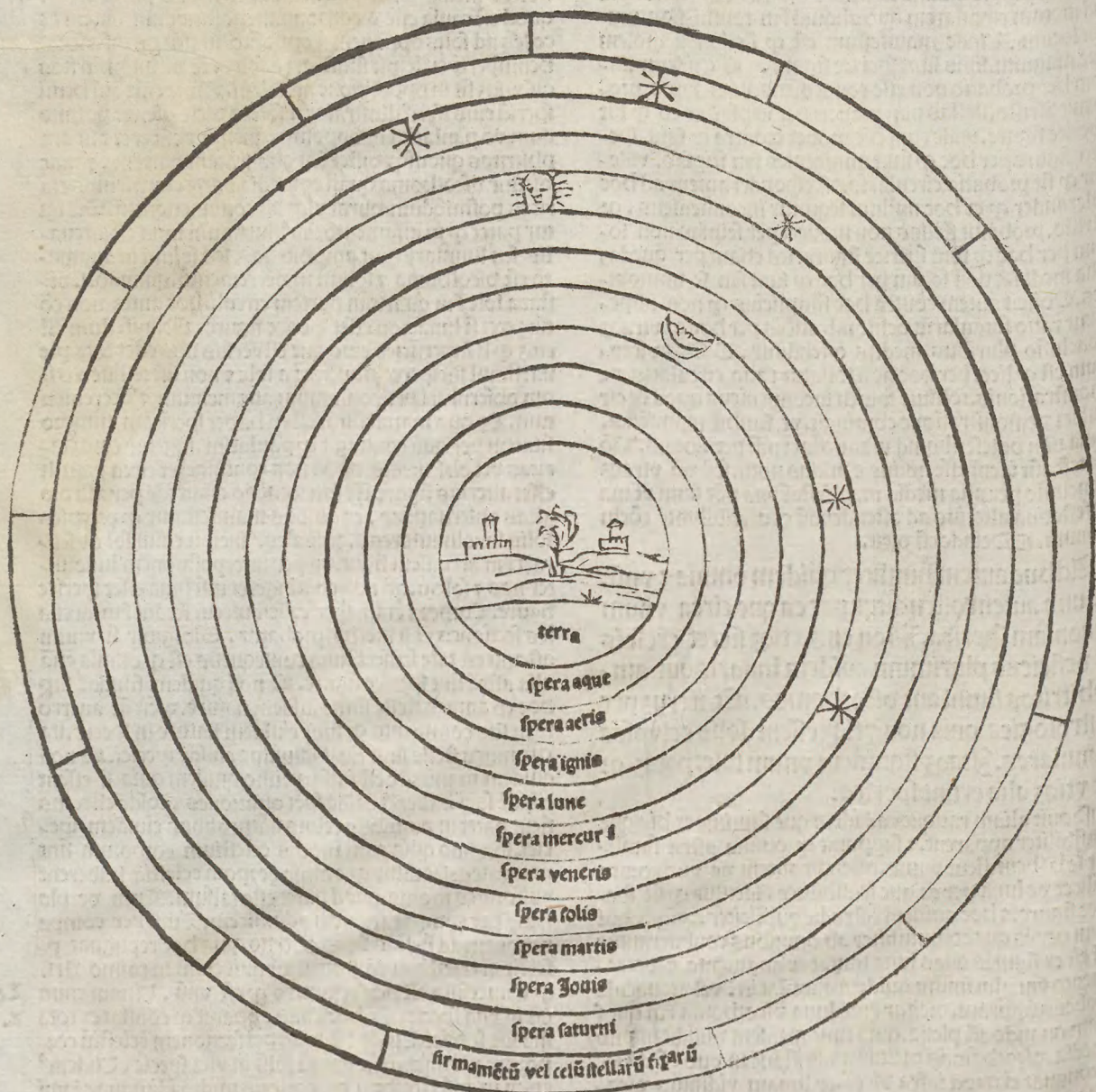
¶ Adhuc autem similiter quidem omnia 7 vnu[m]. Luna autem ostenditur per ea que circa visum quoniam spherica. Non enim vtiq[ue] fieret crescens 7 deficiens plurimum quidem lunaris aut amphitritos simul aut dicothomos. Et iterum per astrologica. quia non vtiq[ue] essent solis eclipses lunulares. Itaq[ue] siquidem vnum tale: palas q[ue] 7 vtiq[ue] alia erunt spherica.

¶ Ponit aliam ratione[m] ad idem que sumitur ex his que sensibilibus apparent. 7 supponit q[ue] omnia astra similiter se habent. sicut vnum. ostendit autem de vno eorum scilicet de luna per ea que sensibilibus videntur q[ue] sit spherice figure. 7 hoc quidem ostendit dupliciter. primo quidem per ea que communiter ab omnibus considerantur id est ex figuris quas luna mutat ex augmento 7 decremento s[ecundu]m plurimum quidem annularis. vel nouacule habens figuram. dicitur autem luna dicothoma s[ecundu]m quodam quando est plena. quia tunc mensem diuidit in duo media. dicothomos dicitur a diuisione in duo. sed hoc repugnat ei quod infra dicit. q[ue] lunam vidimus dicothomam existentem subintrantem martem. 7 occultantem s[ecundu]m nigrum ipsius. exeuntem autem s[ecundu]m clarum 7 lucidum. Et ex hoc patet q[ue] dicothoma dicitur luna quando superficies eius que est versus nos in duas partes diuiditur. ita q[ue] media pars eius est obscura: media clara. 7 sic etiam accipitur hoc nomen in libro syntheseos ptholomei translato de greco. Est ergo considerandus q[ue] Aristo. non facit hic mentionem de figura lune quam habet in principio: aut termino augmenti seu decrementi. sed solum de ea quam habet cum crescit: aut diminuitur. Semper enim cum luna sit spherice figure: vnu[m] eius hemispherium illuminatur a sole 7 aliud remanet obumbratum. quando ergo luna est in coniunctione ad solem totum superius hemispherium quod directe a sole respicitur illuminatur a sole. ita q[ue] inferius hemispherium remanet occultatum. 7 tunc videtur luna nobis obumbrata 7 obscurata. paulatim autem luna recedente a sole superius hemispherium ab vna parte sua qua magis distat a sole definit illustrari. 7 s[ecundu]m eandem quantitatem incipit illustrari hemispherium inferius 7 tunc videtur luna figura annularis. i. arcuosa. 7 hoc procedit quousq[ue] distet a sole s[ecundu]m quadraturam circuli. i. s[ecundu]m quartam par-

tem circuli. 7 tunc videtur superficies eius que est versus nos ex media parte obscurata. 7 ex media parte clara: quod est causa esse dicothomam: postmodum autem accedens ad solis oppo[n]em i opposito maior pars inferioris hemispherij et incipit illustrari a sole. 7 tunc v[er]o amphitritos quousq[ue] sit in oppositione ad solem. Tunc enim totu[m] hemispheriu[m] eius inferius illustratur a sole 7 dicitur plena. postmodum v[er]o paulatim in oppositu[m] incipit deficere. 7 sit amphitritos quousq[ue] distet s[ecundu]m quadratam partem. 7 tunc dicitur dicothoma quasi ex media parte clara. cuius claritas postmodum durat vsq[ue] ad coniunctionem. Sic igitur patet q[ue] in augmento s[ecundu]m plurimum luna est arcualis seu lunularis aut amphitritos. sed solum in augmento est dicothoma 7 solum in decremento. quando. s. distat a sole s[ecundu]m quartam partem circuli. hoc autem non contingeret si luna non esset spherice figure. Manifestum est enim q[ue] si superficies eius que est versus nos esset tota plena: simul inciperet illustrari a sole 7 non successiue: etiam obscurari per continuum augmentum 7 decrementum. Ex quo manifestum est q[ue] habet sphericam tumoresitatem per qua[m] contingit q[ue] paulatim augetur eius claritas vel obscuritas. quod non contingeret circa eam si esset alterius figure q[ue] spherice. Secundo ostendit idem per astrologica obseruationes. ex quibus manifestatur q[ue] eclipses solis sunt lunulares. i. arcuales. Incipit enim sol obscurari s[ecundu]m arcualem figuram per interpositionem lune inter nos 7 solem. q[ue] non contingeret nisi luna esset spherice figure. Corpora enim spherica seinuicem secant s[ecundu]m arcuales sectiones vt a metha. probatur. Sic igitur si vnum astrum est tale scilicet luna consequens est q[ue] omnia etiam alia astra sint spherice figure. Quod quidem fundat supra hoc q[ue] omnes stelle sunt eiusdem nature. dicit autem auerrois in suo commento q[ue] sunt eiusdem nature in specie. ita q[ue] omnes stelle sunt sicut indiuidua eiusdem speciei. Quod quidem manifeste est falsu[m]. primo quidem quia si essent eiusdem speciei haberet easdem speciei operationes 7 eosdem effectus sicut patet in omnibus rebus naturalibus eiusdem speciei. secundo quia cum motus celestium corporum sint naturales: sequitur q[ue] omnia corpora celestia haberent vniiformes motus. quod patet esse falsu[m]. Tum de planetis per comparationem adinuicem. Tum per comparationem ad stellas fixas. Tertio quia hoc repugnat perfectioni celestium corporum. probauit enim in primo Ari. q[ue] vniuersum est perfectum. eo q[ue] est vnu[m]. ¶ Cuius enim est in vna specie. Et hoc enim apparet q[ue] constat ex tota ma[n]e sue speciei. Unde 7 hoc ad perfectionem celestiu[m] corporum pertinet q[ue] sit vnum solu[m] in vna specie. Videmus enim in inferioribus corporibus multa indiuidua esse vnius speciei propter aliquam ipotentiam. Vel q[ue] vnum indiuiduum no[n] potest semper durare. Unde op[er]e q[ue] species conseruentur per successione[m] indiuiduor[um] in eadem specie. Tum etia[m] q[ue] vnu[m] non suscipit perfectam operationem speciei. sicut maxime p[er] in hominibus. quor[um] vnus iuuatur ab alio in sua operatione. pertinet etiam magis ad perfectione[m] vniuscuiusq[ue] multiplicatio[m] specier[um] cuz sit formal[is] q[ue] multiplicatio indiuiduor[um] cu[m] sit malis. Id est ratione quam inducit esse ridiculosam. Dicit enim q[ue] si essent diuersa corpora celestia diuerse spes vnius generis sequeretur q[ue] corpora celestia essent materialia. hoc. n. multo magis sequitur si ponamus sicut ipse vult diuersa corpora celestia esse sicut diuersa indiuidua vnius speciei. quia multiplicatio indiuiduorum in vna specie fit per diuisione[m] materie. q[ue]uis non oporteat a corporibus celestibus totaliter materiam excludere. Non sequitur etiam si corpora celestia habeant materiam q[ue] sint generabilia 7 corruptibilia. vt in p[ri]mo habitum est. Sic igitur dicendum est q[ue] corpora celestia sunt vnius nature s[ecundu]m genus. diuersarum autem naturarum s[ecundu]m speciem. figura autem spherica sequitur in eis naturam generis. sicut 7 motus circularis.

An. astra sunt vni[us] sp[eci]ei

Lecc. 2.

25.
60.

Habes autem dubitationibus entibus de quibus merito utiqz quilibet dubitabit tentandum dicere q̄ videtur dignū esse reputantes prumptitudinem magis imputari verecūdie q̄ audacie. si quis propter philosophiam stare & paruas sufficientias diligit. de quibus maximas habem⁹ dubitatides. **Lectio. xvij.**

Rostū determinavit p̄hs de stellis ostēdēs eaz naturā: motū: ordinē: & figurā hic soluit quasdā dubitationes circa p̄dicta. Et circa hoc duo facit. primo ponit quæstiones. secundo soluit eas ibi. (Sed nos vt de corpibus &c). Circa primū tria fac. p̄ excusat se a presūptione p̄tractandi has difficiles q̄nēs. sc̄do mouet eas ibi. (Adhuc alit &c). tertio ostēdit q̄nū difficultatē ibi. (De

his q̄dē &c). Dicit ergo primo cū circa stellas sint dubitatides. id q̄ nobis videt. ita. s. q̄ nos dignū esse oē q̄d p̄mptitudo hoīs p̄siderātis h̄mōi q̄nēs magis debeat imputari verecūdie. i. honestati vel modestie q̄ audacie. i. p̄sumptioni. s̄ debet ille q̄ h̄mōi dubitatides considerat diligere p̄uas sufficientias. i. p̄as sufficientes rōnes ad inueniēdū de illis reb⁹ de q̄bus h̄emus maximas dubitatides. & hoc p̄pter desiderū. q̄d quis h̄s ad p̄biam. vt s. p̄incipia stēt. i. sic p̄maneāt. **C** Deinde cum dicit. **Adhuc autem multis existentibus talibus. nō minime mirabile. propterquam quidem causas non semper plus distantia a prima latōne mouentur pluribus motibus. sed intermedia plurimis. Rationabile utiqz videbitur esse primo corpore vna latōne latōne propinquissimum in minus moueri motibus. puta duobus. habitu autem tribus aut aliquo alio tali ordine. P̄unc autem**

aut accidit contrarium: paucioribus enim sol et luna mouentur motibus erraticorum astrozum quaedam quamuis longius a medio et propinquius primo corpori super ipsis.

Adouet dubitationes duas. quarum secunda incipit ibi. (Et hoc itaqz etc). Circa primum duo facit. primum mouet quod non est probatum quod supposuerat ibi. (Palala aut de globis etc). Circa primum tria consideranda sunt ad intellectum huius dubitationis: quorum primum est quod Ari. alium ordinem videtur assignare planetarum quod astrologi in seipso. In se enim astrologi supremum planetarum dicit esse saturnum primum que post fuerit iouem. loco martem: quarto sole: quinto venerem: sexto mercurium: septimo lunam. Astrologi autem qui fuerunt tempore platonis et Arist. mutauerunt hunc ordinem quantum ad sole ponentes eum immediatum supra lunam sub venerem et mercurio: quam positionem Arist. legit: sed ptholomeus postea hunc ordinem corripuit ostendens verum esse quod anaxagoras inducit: que etiam moderni astrologi sequuntur. Secundo considerandum est quod circa motus planetarum quedam anomalie: id est irregularitates apparent. puta. si planetarum quibus velociores quibus tardiores: quibus stationarij: quibus retrogradi videtur. Quod quidem non videtur esse conueniens celestibus motibus. ut in supra dictis p. 3. et ideo prius plato hanc dubitationem eudoro sui temporis astrologo proposuit qui huiusmodi irregularitates conat est ad rectum ordinem adducere ad signandos diuersos motus planetarum: quod est postremum astrologi diuersum de facere conati sunt: illos autem super positiones que adinuenerunt non est necessarium esse veras: sed in talibus suppositionibus factis appareat solueri: si tamen ostendat has suppositiones esse veras. quod forte secundum aliquem alium modum nondum ab hominibus probatum apparerit circa stellas saluatur. Arist. tamen videtur huiusmodi suppositionem ad quietatem motuum tantum veris. Tercium considerandum est quod circa sole et luna non apparerit tot irregularitatum genera sicut circa alios planetas. Intra sole et luna non quod apparerit statio seu retrogradatio sicut in alijs planetis sed solis velocitas et tarditas et et eudor: qui prius conat est has irregularitates dirigere ad instantiam platonis: pauciores motus assignauit soli et lune: quos dicit esse istos planetas: quibus superioribus planetis: quorum unicuique assignabat quattuor motus. scilicet tres speras reuoluentes corpus stelle in firmamento in infima eorum: ita scilicet quod prima spera mouet corpus stelle ab oriente in occidentem secundum motum diurnum. secunda mouet corpus stelle e contra ab occidentem in orientem in zodiaco: quod dicitur motus longitudo. et tertia spera mouet corpus stelle motu latitudinis scilicet quod pertingit quod stella quibus est australior: quibus borealior in zodiaco: proponerent autem polos huius tertie spere esse in zodiaco. Cuius sequitur quod circuli maior equidistant ab utroque polo transiret per polos zodiaci: ex quo ita videbatur quod planetarum secundum latitudinis motum quibus puenirent quibus ad polos zodiaci. quod tamen non quibus apparerit. unde proponerent quibus spera moueret stellam in huiusmodi motu. ita quod non quibus puenit ad polos zodiaci: soli autem et lune non attribuit motum huius tertie spere: sed apperentiam eorum conat est saluare solu ponendo tres speras proportionales primis quibuslibet speris planetarum. Ita tamen quod luna habet maiorem motum latitudinis quam sol: sic expositum est in. xij. met. hanc quidem rationem habet Arist. quoniam format. et dicit quod cum multa sint talia dubitabilia circa stellas minime videtur mirabile propter quam casus sunt spiritus astra que plus distant a motu prime sperae mouentur pluribus motibus: sed in intermedia mouentur pluribus. scilicet quibus planetarum quibus hanc positionem eudori mouentur quatuor motibus. rationabile utique est esse videtur quod prima spera moueat vno solo motu: quod astrum eius pinguis moueat paucissimis motibus: puta duobus habitum autem. scilicet sequenter se hanc moueat tribus: videlicet quibus tali ordine progrediat. Sed nunc accidit contrarium secundum ponere eudori secundum que sol et luna mouentur paucioribus motibus. id est sol tribus quibus quedam stellarum erraticorum quibus ponebat hanc quatuor motus: quibus quibus planetarum longitudo distent a medio mundi. id est terre et appropinquates sunt primo corpori. id est summe sperae ipsius. id est sol et luna: hanc opinionem quod habebat tempore Arist. et platonis

Est autem ysteri sciendum. quod secundum suppositiones eudori non poterat ois apparatus circa stellas saluari. quod autem astrologus Calip. noie ad instantiam Arist. corripit eudori suppositiones: addens quod marti et mercurio unicuique vna spera. et vno motu. soli autem et lune unicuique duos. et sic saturno et ioui assignauit quatuor motus. unicuique autem inferiorum planetarum quibus. et sic non haberet locum dubitatio quam habet mouet Arist. quod superiores planetarum secundum hunc modum paucioribus motibus mouentur quam inferiores. ponebat autem unicuique planetarum quedam alias speras reuolutes: ut expositum est in. xij. metha. secundum hanc positionem ponebat oia apparatus de stellis saluari precipue quantum ad propinquitate et remotionem stellarum a nobis deprehendit: ex hoc quod planetarum eadem dispositione actus existere quibus minores videntur: sicut et icome niens videbat quod tanta multitudo sperarum ad motum planetarum decurreret. et precipue videbat superfluum quod cuiuslibet planetarum attribueret vna spera que ipsas reuolueret ab oriente in occidentem motu diurno: cum hoc casu possit suprema spera totum celum hoc motu reuolueri. In hoc apparerit et ptholomeus posuerit unicuique planetarum sola spera: quam posuerit etiam esse supreme sperae eccentricas: et hanc aliam certam partem terrarum. ita quod cum planeta est in ipsa spera magis distante a nobis: corpus planetarum minus videtur et tardioris motus. Cum autem est in opposita parte videtur magis et velocioris motus: propter hoc posuerit quosdam paruos circulos: quos epiciclos dicit quod mouentur super huiusmodi speris. ita quod corpora planetarum in huiusmodi epiciclis mouentur non tantum fixa in huiusmodi circulis: sed quasi motu propinquissimo eos regulans. Si igitur preter motum diurnum que in celo attribuitur et motu prime sperae quatuor planetarum. scilicet saturno: ioui: marti: et veneri attribuit tres motus: quorum vnum est secundum que corpus stelle circuit epicicli. secundus est hanc que centrum epicicli circuit sperae. tertius autem est secundum que ipsa spera mouet ab occidentem in orientem quibuslibet centrum ante gradu vno secundum motum stellarum fixarum quod dicitur motus in gradu vno secundum motum stellarum fixarum: quod quidem dicitur motus augis vel appagiri. id est maxime distantie in circulo eccentrico: super autem tres motus addunt quartum motum mercurio: quo dicitur certam sperae ipsius moueri in quedam circulo paruo. circa certam mundi: quos et quatuor motus attribuit lune supaddentes ei quintum. Cum enim circulus sperae lunaris super que intelligitur moueri certam epicicli cuius declinet a zodiaco ad meridiem: et septentrionem: necesse est quod huiusmodi circulus fecerit zodiacum in duobus punctis: quod dicuntur nodi siue caput et cauda: in quibus tamen locis luna existere potest pertingere eclipses lunares et solares: quod non semper contingit in eadem parte circuli. et ideo ex hoc quantum motum in luna habet predicti nodi mouentur quod dicitur motus capitum et caude. corpus autem solis non dicitur moueri in aliquo epiciclo: sed in suo eccentrico. Cuius attribuit soli nisi duos motus. vnum. scilicet corpus solis mouet in eccentrico. et alium est motus augis que attribuitur sperae solis sic attribuit speris aliorum planetarum: et sic patet quod de secundum hanc positionem procedit dubitatio quam habet Arist. mouet. nam hanc positionem mercurii et luna qui sunt infimi planetarum habent plures motus: sol autem quibus ponunt medium habet paucissimos. alij vero planetarum medio modo se habent. Deinde cum dicit.

Palala autem hoc de quibusdam est visu factum est. Luna enim videmus dicotomam quidem existente: subintrante autem astroz martis: et occultatum quidem secundum nigrum ipsius: excurrentem autem hanc clarum et lucidum. Probatur quod quaedam quod supposuerat. id est ordinem planetarum esse quod dixerat. et primo quidem probatur hoc quantum ad aliquod partem id quod ipse viderat. et dicit quod ordo quorundam planetarum manifestus est etiam visu: dicit enim se vidisse quod luna dicotoma existens id est ex media parte illuminata subintravit stellam martis. nam ipsa est velocioris motus quam est mars. et luna secundum nigritatem situm: id est secundum illam partem ex qua

2.7.

2.7.

b

erat obscura deculcauit marte: qd mars eruit sub luna pertranscunte ipsum fm partem lune claram & lucidam
 Secunda cum dicit.

Silr at & de alijs astris dicit: qui dudū obser-
 uauerūt ex plurib⁹ anis egyptij & babilōij a qui-
 bus multas crudelitates habem⁹ de vnoquoqz
 astrozum.

Manifestat ordinē planetarū q̄ntū ad alia p ea q̄ alijs
 viderūt: & dicit qd silr de ordine planetarū aliorū dicit
 vidisse illi qui a multis temporib⁹ retro talia obseruaue-
 runt per multos annos. s. egyptij & babilōij: quoz stu-
 dium maxime fuit circa astrologiā: ex quoz dicitis ha-
 bemus multas crudelitates de vnaquaqz stellaz. s. ob-
 seruationes eoz. **D**einde cum dicit.

25.
61.

Et hoc itaqz merito dubitauit utiqz alijs: & p-
 pter quā cāz in prima qdē latione tāta ē astrozū
 multitudo: vt arithmeticoz esse videat ois or-
 do. In alijs at vnū solū singulare. Duo at aut
 plura non videntur in eadem infra latione.

Mouet secūdas dubitationē. & dicit qd merito pōt ali-
 qs dubitare qre in prima sp̄ra q̄ mouet p̄io motu: ē i
 certa tāta mltitudo astroz vt ois ordo eoz videat arith-
 meticoz cē. i. innumerabiliū. Nō enī pōt numer⁹ eoz
 p̄chēdi a nobis. In alijs aut inferiorib⁹ orbib⁹ iuenit
 singulariter vna sola stella: in qb⁹ nō vident⁹ due vl plu-
 res de stellis erraticis infire cē vni sp̄re mobili. Est at
 hic p̄siderandū qd tpe Aristo. nōdū erat deprehēsus mo-
 tus stellaz fixarū quas p̄tolomeus ponit moueri ab
 occidentē in orientē super polos zodiaci quibuslibet cē-
 tuz annis gradu vno: ita qd tota reuolutio eaz cōpleat
 in. xxxvi. milib⁹ annozum. Et iō antiqui ponebant sp̄-
 ram stellaz fixarū esse primum mobile. & eius esse tū
 vnū motū qui est motus diurnus. s. supposito motu stel-
 laz fixarū: & motu diurno qui est motus sp̄re supreme
 q̄ est sine stellis. **D**einde cum dicit.

De his quidē igitur querere bene se habet: &
 ad eam que ad plus intelligentiam: & quidē mo-
 dicas babentes causas & tanta elongatione di-
 stantes ab his que circa ipsa accidentibus tamē
 ex his contemplantib⁹ nihil irrationabile utiqz
 videbitur esse: qd nunc dubitatur.

Ondit difficultates harū q̄stionū & dicit bonū esse ingre-
 re de his dubitatioib⁹. subdit aut. (Et ad eā que ad pl⁹
 intelligētā &c). Quā quidem litteraz Alexander dicit eē
 defectiua. & est subintelligendū: qd ea que circa hoc erce-
 dunt nostraz intelligētiam o3 magis suscipere q̄s ampli-
 us querere per nosipfos. Non aut est cōsuetudo Arist.
 q̄suis sit breuiloquus defectiuis locutionib⁹ vti vt sim-
 plicius dicit. & iō ipse sic exponit: qd de his bene se habz
 querere: sed hoc nō ad quoslibet pertinet s3 solū ad eos
 qui plus intelligunt: Auerrois aut in suo cōmento expo-
 nit: sed hec vt intelligam⁹ qd inquirere de his questioni-
 bus. & in se bonū est & etiam ad hoc est vtile qd homo ma-
 gis ac magis intelligat: qui enim se exercitat circa intel-
 lectū difficultius. magis potest intelligere alia. vt dicitur
 in tertio de anima. Ista autem que inquirenda sunt dif-
 ficultatem habent. Quia modicū de causis eoz perci-
 pere possumus: & accidentia eoz magis sunt remota a
 cognitione nostra: q̄s etiam ipsa corpora elongentur a
 nobis fm corporalem situm. Et tamen si ex his que vi-
 centur contemplamur harum dubitationum verita-
 tem: apparebit non esse irrationabile: id quod inquiren-
 do dubitabile videbatur.

Sed nos vt de corporib⁹ ip̄s solis
 & solitarijs: ordinē quidez hntib⁹: &
 animatis autem oino perquirimus
 oportet autē tāq̄ participatibus
 existimare actione & vita: sic enī ni-
 bil videtur tur p̄ter rationem esse accidens.

Lectio.

rvij.

Remissis duabus dubitatioib⁹: b ad
 earū solutiones accedit. & primo soluit
 p̄mā q̄nē. secūda secūda ibi. (De du-
 bitatione autē &c). Circa primum duo fa-
 cit. primo ostendit quid oporteat sup-
 ponere ad hoc vt de facili soluitur que-
 stio primo mota. & ponit solutionem
 ibi. (Universaliter autē &c). Dicit ergo primo qd iō pri-
 ma qd difficilis videt⁹: qd nos inquirim⁹ de corporibus
 celestibus ac si essent sola corpora: habētia quēdā ordi-
 nē. absqz hoc qd sint aiata: & sic v̄ nobis qd debeat i eis
 esse ordo motuū: fm ordinē numeroz. & fm situm corpo-
 rum. S3 ad hoc qd predicta soluat dubitatio o3 opinio-
 nem habere de eis: qd participet: nō solū vitā quāctūqz:
 sed et actionē: qd est p̄p̄iū hntibus aiām rōnalem: que
 agit p̄pter finē: tanqz habentia dominū sui act⁹: & non
 agunt ex solo nature impetu: sic omnia irrōnalia. hoc
 aut suppositū nō videtur accidere: si multitudo motuū
 nō p̄cedat fm eoz sitū: qd magis est accipiēda diuer-
 sitas motuū: & multitudo eoz: fm habitudines ad bonū
 finale: quod est principū i oib⁹ agilib⁹: vt p3 per p̄b3
 in septimo ethicoz & in. phi. Et est attendēdū qd q̄ntuz ad
 b nō refert: vtz ponam⁹ corpora celestia moueri a sub-
 stātiis intellectualib⁹ p̄iactis p modū aie: vl et sepatim.
 Nō at eēt via solvendū: si mouerēt p solū nature ip̄tū
 sicut corpora graua & leua. **D**einde cū dicit.

2.8
2.5

At aut optime quidē habēti existere: qd bene
 sine actione: p̄p̄inquissimo aut p paucā & vna3:
 bis at q longi⁹ p plures quēadmodū in corpore
 hoc quidem neqz exercitatū bene habere. hoc
 autem modicum deambulans: hoc autēz & cur-
 su indiget & lueta & pugna.

25.
62.

Nonit solutionē & duo facit: qd primo p̄mittit princi-
 pia quib⁹ manifestat solutio: secūdo principia applicat
 ad p̄positū ibi. (Hoc igit h3 &c). Circa primum duo facit
 primo proponit principia ex quibus assignat rō: quare
 supiores planete mouēt plurib⁹ motib⁹. primum aut mo-
 bile vno solo motu. & ponit principia ex qb⁹ assignat rō
 qre supiores planete mouēt plurib⁹ motib⁹: inferiores at
 pauciorib⁹ s3 suppositiōnē eudori ibi. (Itē aut alteri
 &c). Circa primum duo facit. primo pōit principū. & ma-
 nifestat p̄ erēplū ibi. (Quēadmodū in corpore &c). Di-
 cit ergo p̄io qd in corpib⁹ v̄ illud corp⁹ optime eēt dispo-
 sitū: qd nō indiget aliq̄ exercitatione ad bonā habitudi-
 nē qd v̄ euchia. In secō at gradu ē corp⁹ qd p modicaz
 deambulationez p̄sequit bonā hntudinē. In tertio autē
 gradu est corp⁹ qd ad bonā hntudinē p̄sequendaz in-
 diget multis exercitijs: puta cursu lueta & pugna. **D**e-
 inde cum dicit.

Item aut aliqñ neqz quātūcūqz laboranti hoc
 utiqz adhuc existet bonū: sed alter aliqd.

Nōit principia p q̄ soluit secūda ps q̄nīs: qre. s. infe-
 riores planete pauciorib⁹ motibus mouēt q̄ supiores.
 & primo pōit principia. secūdo adhibet erēplū ibi. (p̄p̄
 qd o3 putare &c). Circa primum tria facit. p̄io pōit eē quē-
 dā gradū inferioz trib⁹ principijs iā dicitis: & dicit qd iue-
 nitur in quarto gradu aliqd qd q̄ntūcūqz laborib⁹ n̄ p̄-
 ptigere ad b: qd edipiscat bonū p̄fectū: sed pōt p̄seq̄-
 dam

ad aliud bonum minus perfectum bono: puta si aliquod corpus per nullum exercitium possit consequi perfecte bonum habitu. dicitur sed per aliqua exercitia consequitur aliquantulum meliorem dispositionem quam prius habebat secundo ibi.

63. **E**st autem dirigere difficile aut multa aut multotiens: puta mirias astragalos cubitos iacere difficile: sed unum aut duo facile.

Idem certificare aut multa aut multotiens: difficile. n. est rectum se habere in multis quam in paucis. multitudo accipitur vel per diversitatem agendi: vel per diversitatem actionum ordinatarum ad aliqd unum: ad quorum primum pertinet quod dicitur multitudo: ad secundum pertinet quod dicitur multotiens: marie si actus non sic fuerint. Et quo apparet quod maioris virtutis est quod per multa sit: et ita non sequitur illud bonum. Tertio cum dicitur. Puta mirias: ponit exemplum de eo quod nunc dicitur est. et primo quantum ad hoc quod dicitur multa: dicitur quod difficile est iacere. i. perire mirias astragalos. i. decem milia astragalorum que sunt que ad gratiam instrumentorum: alia ista habet chyros: que est aliqua in sola grecie: in qua similiter sunt magni astrologi: facile est autem quod aliquis iaciat unum ex his vel duo. Tertio ibi.

Et iterum quando hoc quidem indigerit huius gratia operari: hoc autem alteri: et hoc alteri: immo quidem aut duobus facile adipisci. Quanto autem utriusque per plura: difficilius.

Exemplificat quantum ad id quod dixerat multotiens: et dicit quod quicquid operari aliquid huius gratia: et hoc alteri gratia: et illud ad hoc alteri gratia. s. quod ad unum finem operari per multas actiones ordinatas adiuvent. facile est hunc finem adipisci: quoniam per unam vel duas actus potest aliquis sequi finem: puta si aliquis emit equum ad hoc quod egerit et equum pueniat ad locum aliquem hoc quod ad finem puenire per plures actus: tunc hoc est difficile: puta si non habeat pecuniam in promptu unum emat equum unum operari ad acquirere per operationem alicuius artificij: manifestus est igitur quod maior virtus requiritur et ex parte intellectus ordinantis et ex parte potentie erequentis per plures actus puenire in finem: quam per unam vel pauciores actus. C Deinde cum dicitur.

Propter quod operari putare astrologorum actionem esse tales qualis quidem animalium et plantarum. Etenim hic ois plura rime operationes: multorum enim eorum que bene possunt adipisci: ut et multa operantur: et aliorum gratia. **Q**uod autem est ut optime habens nihil indiget actione: et enim ipsi quod cuius gratia. Actio autem semper est in duobus cum et cuius gratia sit: et quod huius gratia. Aliorum autem animalium pauciores: plantarum autem parua quedam: et una forte: aut enim unum aliquid est: quo sortitur utriusque que admodum et homo: aut et multa oia prenia sunt ad optimum.

Ponit exemplum a premissis principij. et dicit quod per premissa: operari existimare quod actio stellarum secundum multitudinem vel paucitatem motus: sicut filis actio animalium. et plantarum. videtur. n. quod in istis inferioribus: homo habet perfectam a se virtutem: habet multas operationes: quod potest multa bona adipisci. et multa potest operari non solum absolute: sed et secundum ordinem unum ad aliud: ut puta cum recogitat magnam seriem actionum ordinatarum in unum finem. **N**ec tamen per hoc: homo est optimum in universo. s. quod id quod est optimum in universo. s. deus nulla indiget actione quo ad adipiscendum proprium bonum. **N**am enim habet aliquas finem esse se que oporteat adipisci per aliquam actionem: sed ipse est finis sui ipsius et omnium aliorum. Actio autem que est propter finem per in duobus consistit: cum oporteat ibi considerari et finem: cuius gratia aliquid agit: et id quod est ad finem: quod agit gratia huius. s. finis sed animalium propter hoc sunt pauciores actus preter actus intellective partis. **I**n quod in actibus exterioribus habent determinatum modum proprium sibi a natura sicut yundo

per eodem modo facit naturam: sed plante habet forte unam operationem tantum. s. nutritivam. et hanc parvam. i. imperfectam respectu operationis sensitive et intellective. Et huius diversitatis ratio est quod finis ad quem puenit: vel est unum aliquid summum perfectum: puta ad quem puenit homo. s. beatitudo: quam homo sequitur per multas operationes: aut sunt multa que erigunt ad perfectum bonum: ad quorum aliquod pertingunt plante et animalia: per unam vel paucas operationes: puta ad beatitudinem pergit quodam conseruatio vite: cognitio sensibilium: et ultimo apprehensio virtutis in qua consistit finalis beatitudo: et hanc solus homo sequitur. **O**bservationem autem vite sequitur planta per actum nutritive partem: animalia autem irracionabilia super hoc sequuntur cognitiones singularium. Sic igitur per ex omnibus premissis quicquid esse ordines rerum. **N**am in entibus est supremum: quod habet perfectum bonum sine actione. Secundum autem est quod habet perfectum bonum per unum vel multas operationes: sicut homo. tertium gradus est: quod non potest recipere perfectum bonum nullo modo: sed acquirit aliquid proprium per paucos motus vel per unum tantum sicut animalia et plante. **R**elinquit autem in finem esse quod nihil horum potest acquirere: et per hoc non habet participare aliquem motum. Sic igitur quod aliquid oino careat motu: potest dupliciter contingere. uno modo: quod est perfectissimum. Alio modo: quod est propinquum imperfectissimo. **Q**uod autem aliquid habeat multas actiones vel motus contingit ex eo quod medio modo se habet. C Deinde cum dicitur.

Hoc quidem igitur habet: et participat optimo. **H**oc autem attingit prope per paucos motus: hoc autem per multos: hoc autem neque participat: sed sufficiens ad prope extremo venire: puta si sanitas finis: hoc quidem utriusque semper sanum est: hoc quidem extenuatum: hoc autem currens et extenuatum: hoc autem et aliud aliquid operans currere gratia: quare plures motus. **A**lter autem non potest ad sanari puenire: sed ad currere solum aut extenuari: et horum alter finis ipsius. **Q**uod autem rime quidem. n. illo sortiri sine optimo omnibus. **S**i autem non semper: melius erit: quanto utriusque propinquum sit optimo. **E**t pro hoc terra quidem totaliter non mouetur: propinqua autem paucis motibus. **N**on enim attingunt ad extremum. sed usquequo possunt sortiri diuinissimo principio. primum autem celum confestim sortitur per unum motum. **Q**ue autem in medio primi et extremo: attingunt quidem: per plures autem attingunt motus.

Ad aptat predicta principia ad propositum: et dicit quod in ordine rerum: id quod supremum est: habet et participat optimo absque oio motu: quod quidem contingit in substantijs separatis que sunt oino immobiles. dicit enim optio prope supreme materiae que est deus altissimus qui est ipsa essentia bonitatis. dicit autem participat etc. propter inferiores substantias separatas que esse et bonum habent ex alio. nam participare nihil aliud est quam ab alio partiali accipere: hic est igitur primum et supremum ordo entium. **S**ecundum ordinem distinguit dicitur quod est aliquid quod de propinquo attingit id optimum per paucos motus sicut suprema spera: que in tantum dicitur propinquare ad illud optimum: in quantum pertingit ad hoc: quod sit causa universalis corporaliu: et causa permanente ipsorum. **D**einde ponit tertium gradum dicitur. **Q**uod aliquid appropinquat ad bonum optimum per multos motus: sicut superiores planete que etiam sunt cause universales effectuum in mundo et permanente et fixationis rerum. **C** Deinde ponit quartum gradum dicitur: quod aliquid est quod non potest participare illud perfectum bonum: sed sufficit qualitercumque appropinquare: **E**t ad eorum manifestationem subiungit exemplum. **A**um dicitur: quod si ponam sanitatem vite finem: iuenim quantum

65.
66.
66.

ad hoc aliqd esse optimū: qd semp est sanū. In secundō aut gradu est: quod fit sanū per solā extenuationē. i. subtractionē superfluoꝝ. In tertio aut gradu est qd sanitatē qdem adipiscat ⁊ per extenuationē. sed ad hoc qd extenuet: indiget cursu. ⁊ ad hoc qd currat: requirit qd aliqd aliud agat sit aptum ad cursu: ⁊ sic h3 ad plures motus qd peruenit ad finē sanitatis. Quart⁹ aut gradus est: qd nō pōt peruenire ad hoc qd sanet h3 puenit ad aliqd eoz que sunt preuia sanitatis: puta ad hoc qd solum currat. vel etiam ulterius qd extenuet: quoꝝ neutꝝ est finis: sed eozū est aliqs finis. s. sanitas vt dictū est. Et hoc rōne assignat dices qd maxime optimū est in oibus sine fortiri qualitercūq. s. siue sine motu: siue per paucos: siue per multos mot⁹. Si vō nō contingat adipisci finem: semper tanto aliquid erit melius: q̄to magis appropinquat ad optimū: puta quod pertingit ad extenuationē: que est ppinquissima sanitati: est meli⁹ q̄s qd pertingit ad cursu. Ex quo et patet: qd in vnoquoqz hōꝝ ordine possunt eē multi gradus. Et qd terra maxime distat a summo ordine rez: id totali nō mouet: q̄si nō valens appropinquare ad optimū: per hūc modum qd sit eā alioꝝ. Illa vō que sunt ppinqua terre: que sunt in quarto ordine: paucis motib⁹ mouentur: qd nō attinent ad alterū extremū: vt sint vles cause permanētie rerū: sed in tātū mouētur: in q̄tū possunt fortiri aliqd de similitudine primi. ⁊ diuinissimi principij: in hoc. s. qd ipsa sint alioꝝ principia. Sed primum celū statz foritur hāc similitudinē p vnu motū qd p̄iet ad sedm gradū. illa vō qd sunt intermedia iter primū celū: ⁊ extrema corpora qd sunt in tertio ordine attingūt similitudinē primi principij in cādo p plures mot⁹. In his aut qd dca sunt tria expressit. s. principij qd h3 ⁊ participat optimo: hoc enī expōsit esse diuinissimū principium. Sicut et fm ordine: qd per paucos mot⁹ attingit pfectū bonū attribuit primo celo. quintū et ordinē qd pp inspectionē oī caret motu attribuit terre. Remanet aut dubitatio de alijs duob⁹ ordinib⁹ qd sint attribuendi. Nā si tertij ordinē attribuam⁹ superiorib⁹ planetis: eo qd per plures mot⁹ psequitur pfectū bonū ⁊ duꝝ: videbit attribue q̄tū ordinē soli ⁊ lune: vt dicam⁹ qd nō attingūt ad pfectū bonū quod videt in cōueniens p̄sertim cū sol videatur eē nobilissimus planetaz: ⁊ tā ipse q̄s luna videat h̄re maximaz efficaciam in inferioribus corporibus. Et id auerrois dicit in cōmēto suo: qd quart⁹ ordo eozum. s. qd non attingunt perfectum bonū: sed appropinquant ad ipsū per paucos mot⁹ attribuitur trib⁹ elemētis. s. aq ⁊ aeri ⁊ igni: que quideꝝ mouent duplici motu. s. motu pprio fm naturas grauitatis ⁊ leuitatis: ⁊ motu que cōsequuntur ex celestib⁹ corporib⁹: sicut ignis ⁊ superior pars aeris mouet circulariter fm motū celi: ⁊ mare fluit ⁊ refluit fm motū lune. Tertij aut ordinem attribuit oib⁹ planetis: qui cōsequuntur perfectū bonū: id est causalitates vniuersales super hec inferiora: per plures mot⁹. Sed fm hunc intellectū dubitatio quā mouit Arist. remanet insoluta: ⁊ ideo fm intentionem Arist. dicere oꝝ qd q̄t⁹ gradus attribuatur soli ⁊ lune qui fm ipsum sunt ifimi planetaz: ⁊ fm principia Arist. eoz ordo in dignitate est fm ordinē situs eoz: eo qd supior sphaera p̄inet inferiorē. q̄tinēs aut est nobilior ⁊ formalior cōtento: sicut dicit in quarto phicoꝝ: ⁊ sicut postea dicit in caplo de terra. Scdm hoc ergo intelligendū est: qd optimū in reb⁹ est permanentia: que quidem in substantijs separatis ē absqz omni motu: ⁊ quicquid permanentie est in inferioribus reb⁹: illinc deriuatur. Et inde est etiam qd supremum celum qd est ppinquissimū substantijs separatis: suo motu diurno: est cā sempiternitatis ⁊ permanentie rez. Et ideo maxime attingit ad similitudinē primi principij. Superiores aut planete sunt magis cā pmanētie ⁊ durationis: q̄s inferiores. vñ saturno attribuitur res

2.8

fire. Et inde est etiā qd h3 ptholomēi in q̄drupartito: qd ea que sunt iouis attribuuntur ad vniuersalia loca terre. ea aut que iouis ad loca annualiū tempoz. Ea vō qd sit solis ⁊ martis ⁊ veneris ⁊ mercurij: ad loca mēsiū: trāsitus vō lune ad loca diurna: cōiunctiōes et supioꝝ planetaz coaptatur effectib⁹ magis vniuersalibus ⁊ permanentib⁹ fm astrologos sol aut ⁊ luna qui sunt inferiores planete h3 Arist. h̄nt maiorē efficaciam ad cāndū trās mutatiōes in istis inferiorib⁹ corporib⁹: qd qd nō ē optimū: sed aliqd ordinatū ad optimū ⁊ p̄cūū ei. Nā corpora inferiora p trās mutatiōē ḡnatiōis ⁊ corruptiōis cōsequuntur perpetuitatē in spē quā in individuo habere nō p̄nt. simplici aut dicit in cōmēto. qd nō existimat ordinē nobilitatis eē in corporib⁹ celestib⁹ h3 ordinē sit⁹: sed fm qd vniquodqz corpoz celestū siue nobilius siue min⁹ nobile ibi ponit vbi optimū est ipsū ponit ⁊ id luminaria mūdi. s. sol ⁊ luna. fm Arist. ppinquissime situantē inferiorib⁹ corporib⁹ qd indiget illuminari ab eis. Id tñ qd pri⁹ dcm est: magis vñ eē vñ fm cōuenientia principioꝝ nāliū. Secūdu vō suppositiones modernoz astrologoz: satis cōuenienter videt disposit⁹ numer⁹ celestū corpoz: h3 nō fm rōnem quā Ari. hic assignat. nā sicut dcm est. ⁊ sic Ari. dicit in. rii. metha. oꝝ in celestib⁹ motib⁹ aliquid eē qd est cā p̄tuitatis ⁊ duratiōis rez ⁊ oꝝ aliqd eē qd pertinet ad cā trās mutatiōis: ⁊ in vnoquoqz ordine oꝝ eē aliqd sūmū. Sicut igit in ordie causalitatis permanētie rez post primū motū qd renouit totū p̄eminētia obtinet octaua sphaera: ita et in ordine causalitatis trās mutatiōis rez sūmū locū optinet sphaera sol: qd quodāmodo p̄portionalit̄ r̄idet in hoc ordine sphaera stellarū multitudinē: qd p̄gruit vniuersalitatis causalitatis ei⁹ pp diuersas effectū spē: ita et sphaera solis supabūdat in magnitudinē solaris corpozis. ⁊ luminositatis ei⁹ p̄p̄ficaciam trās mutatiōis inferiora corpora. Cū h̄c sphaera stellarū fixaz attribuuntur duo mot⁹. s. mot⁹ ppri⁹ ⁊ motus superioris sphaera: ita et soli attribuitur duplex mot⁹. s. vñ pprius quo mouet in suo circulo: ⁊ alius quo mouet sphaera ei⁹ h3 motū sphaera fixaz: vtriqz aut sphaera d̄s deseruiunt tres inferiores sphaera. Ita. s. qd sphaera stellarū fixaz intelligantur deseruire ad cāndū permanentiā in reb⁹ ⁊ ad vles effect⁹. Saturn⁹ iuppiter ⁊ mars pp qd vniiformes habent motus fm numerū: nā sicut dictū ē: vnicuiqz attribuunt tres mot⁹. soli aut intelliguntur deseruire tres inferiores planete ad cauandaz trās mutatiōem in reb⁹. ⁊ ideo diuersificantur in numero motū: ita. s. qd soli attribuantur duo mot⁹. vñ vñ attribuantur tres. mercurio quattuor: lune quinqz. Est etiā sciendū: qd qd Ari. hic terram ponit nō participare aliquē motū: Alexander dicit eam esse aiata: sequitur enim in errore gentiliū qd cultū diuinitatis terre attribuebant quod Arist. reprobat in tertio de anima: ostendēs qd nō lum corpus simplex est animatū: quod etiam euidentī signo apparet: qd que in aialib⁹ sunt magis terrea: sicut ossa: insensibilia sunt. Si aut corpus celeste existēs simplex est aiatū: nō impedit hanc rōnem: qd corpus celeste nō subiacet d̄ietati sicut simplicia elementoz corpora: nititur autem probare corpus terre esse animatū: qd in eternuz durat. ⁊ et eo qd aliq̄e partes terre sunt animatae: nō attendens qd ad corpora aiata: terra ⁊ alia elementa h̄nt habitudinē materie: corpus autem celeste habitudinē agētis: agens aut nobilior est facto. sed factum nobili⁹ mā: vnde ⁊ si celū habet nobiliorē formā q̄s corpora animata. elementa habent formaz minus nobilē. sicut at nitē ostēdere qd nō repugnat actioni terre qd non moueat. vno qdē mō: qd et planete sūt aiata: qd tñ nō mouent fm locū. Sed in h̄ fallitur: qd q̄uis nō moueant motu locali: mouentur tñ motu augmētī ⁊ decrementi. Alio mō: qd cū etiā ea que intelligūt dicat Arist. viuere nihil

2.7

2.18

17

nihil prohibet terram esse animam. et viventem sed non moueat secundum locum: potest tamen esse quod intelligat. Sed hoc est contra Aristoteli. qui dicit in secundo de anima: quod in corporibus corruptibilium non est aliquid habens intellectum sine sensu. Terram autem insensibilem esse manifestum est. ex eo quod quotidie scinditur: et attritur. Adhuc autem: cum eadem sit natura totius et partis: sicut et idem motus: si terra tota haberet animam intellectiuam oporteret quod quilibet pars eius diuisa esset animata. et intelligens: et quod vltima omnia corpora mixta in quibus terra superabundat essent talia: quod est verisimile. Addit etiam quod terra scit: habet tamen aliquam operationem: que est ipsa quod stare: ut sic celestis corporis est operatio mouere: ita terre operatio: est stare vel quiescere. Sed in hoc fallit. stare vel quiescere non est operatio: sed priuatio operatiois vel motus. vnde cum cuiuslibet viventis corporis oporteat esse aliquam operationem vite que appareat in ipso corpore. et non solum in anima: alioquin frustra corpori vni retur: manifestum est autem quod terra in cuius corpore nulla vite operatio apparet: non potest esse animata.

67

De dubitatione autem quod secundum primam quidem vnam existente ratione magna multitudo constat astroz. Alioz autem sigillatim vnuquodque accepit proprios motus. Propter vnum quidem vtiq; quod primam rationabiliter existima bit hoc existere. Intelligere enim opus vite et principij vniuscuiusque multa excellentiam esse prime ad alias. Lectio. xii.

68

Remissa solutione prime dubitationis soluit dubitationem secundam: qua scilicet quaerebatur quare cum in sphaera primi motus sint innumerabiles stelle in qualibet aliarum inferiorum non est nisi vna: ponit autem ad hoc tres solutiones: quarum prima est sumpta ex excellentia prime sphaere ad alias et dicit quod circa dubitationem qua dubitatur quare secundum motum prime sphaere qui est vniuersum magis multitudo astrozum. in alijs autem sphaeris inferioribus planetarum vnaqueque stella seorsum accipit proprios motus: ut scilicet alij sunt motus saturni. alij iouis. et sic de alijs: cum tamen omnes stelle fixe sint locate secundum proprium motum. Dicendum est quod aliquis potest existimare hoc rationabile esse. primo quod propter hoc vnum: quod oportet intelligere quod prima sphaera habeat magnam excellentiam in operatione ad alias sphaeras. Tunc quantum ad vitam: quod scilicet habet maiorem vitam vtpote habens nobilioris alias. Tunc quantum ad hoc quod est esse principium vniuscuiusque: quod scilicet vniuersalis casualitas magis operatur prime sphaere quam alicui aliarum. Que quidem excellentia considerari potest ex tribus. primo quod: quod immediatus ordinatur ad primum motum. secundo quod continet et reuoluit omnes alias sphaeras. aut quod habet motum simplicissimum et velocissimum. Manifestum est autem: quod id quod est nobilissimum et magis actiuum in corporibus celestibus: est stella. quod ostendit luminositas ipsius. Et idem conueniens est quod prima sphaera abundet in multitudine stellarum per operationem ad alias sphaeras. Si vero supponamus: quod sphaera stellarum fixarum non sit suprema sphaera: sed sit alia sphaera ea superior: in qua nulla est stella: nec differt ad oppositum: quia motus sphaere non est nisi propter motum stelle ut dicitur in 12. metha. vnde ille motus supreme sphaere qui caret stellis: ordinatur ad motum stellarum fixarum. Sicut et antiquorum astrologos vniuscuiusque planeta habet multas sphaeras carentes stella ordinatas ad motum stelle in sphaera vltima earum. et secundum hoc quantum ad ordinem motus illa sphaera potest cadere eundem ordinem cum stellarum fixarum sphaera. Propter quod et Aristoteles signat dicit esse multas stellas habere primam rationem: si autem habet primam sphaeram: quod latitudes determinant secundum stellas. hoc autem solum ingerit quod motus stellarum fixarum non est omnino simplex. ut dicit Aristoteles. et supponit: sed oppositum

77

ex duobus motibus. Et secundam rationem ponit ibi.

Erit autem vtiq; accidens secundum rationem. Prima quidem enim vna ens: multa mouet corporum diuinorum. Multe autem entes: vnum solum vnaqueque Errantium. n. vnum quodque pluribus fert latitudibus. Sic quidem zigis adequat natura: et facit ordinem: vni quidem in latitudinem multa tribuens corpora: vni autem corpori multas latitudes.

69

Que quidem sumitur secundum proportionem multitudinis stellarum ad multitudinem motuum: et dicit hoc quod in dubitatione ponitur: secundum rationem accidere. Nam primo latitudo cum sit vna: secundum eam mouent multa celestium corporum que vocat corpora diuina propter sui perpetuitates. Inferiores autem latitudes: multe earum mouent vnum corpus solum: quod quilibet stellarum errantium. i. planetarum: mouet pluribus motibus: ut supra dictum est. Sic igitur natura quadam proportionis equalitate inter stellas fixas et planetas et ordinat eas disposuit: ita scilicet quod vni primo motui attribuit multa corpora: id est multas stellas: e converso autem circa planetas vni corporum: id est vni stelle attribuit multos motus. Et rationabiliter ita distribuit: nam planete sunt quasi instrumenta quedam supreme sphaere quasi principalis agentis in corporibus: in quantum planetis mediantibus quodammodo deferuntur et cooptantur multiplices influentie stellarum fixarum ad hec inferiora. Instrumentum autem agit in quantum est motum: principale autem agens agit secundum formam et virtutem propriam. Et ideo conueniens est quod suprema sphaera abundet in multitudine stellarum: in quibus radicanter diuerse virtutes actiue. plante autem abundant in multitudine motuum. Saluatur autem hec ratio et secundum positionem modernorum philosophorum. Nam si sphaera stellarum fixarum habeat duos motus: minimum tamen de secundo eorum participat qui tardissimus est in ea. Tertiam rationem ponit ibi.

70

Et adhuc propter hoc quidem vnum habet corpus alie latitudes: quia multa corpora mouent que prime vltime et vnum habentis. In multis enim sphaeris vltima sphaera infra fert: vnaqueque autem sphaera corpus existit ens. Illius quidem igitur commune erit opus. Nec quidem enim singularis propria per naturam latitudo. Nec autem vult opponitur. His autem finiti corporis ad finitum virtus est. Sed de circulari quidem motu latis astris dictum est: qualia quedam secundum substantiam sunt et secundum figuram: et de latitudine: et ordine ipsorum.

71

Que quidem sumitur ex multitudine sphaerarum mouentium vnuquodque planetarum secundum positiones antiquorum astrologorum et dicit: quod in quolibet apparenti motu planetarum inuenitur vnum tamen corpus stelle que mouet: quod multa corpora sphaerica sunt que mouet stella: ita scilicet quod ille que sunt prime. i. superiores sunt motiue illi sphaere que est in fine: et que habet in se ipsas stella: quod stella mouet infra in vltima sphaera multarum sphaerarum ordinatarum ad motum vniuscuiusque. Vel potest intelligi quod vltima sphaera est quodammodo alligata superioribus sphaeris: et secundum earum motum mouet: manifestum est autem quod vnaqueque harum sphaerarum est corpus quoddam. Sic igitur est oris cetero omni sphaerarum reuoluentium planeta. i. est illi sphaere supreme in illo ordine: que reuoluit omnes inferiores: quod motus in fine sphaere: in qua est planeta: est proprius motus et naturalis ipsius planete. motus autem superiorum sphaerarum qui apponunt ad dirigendum irregularitate que vult in motu planete. scilicet secundum velocitatem et tarditatem retrogradationem directionem: et stationem Et sic patet quod cum sphaera superior moueat omnes inferiores ordinatas ad motum eiusdem planete: si cum habebit mouere plures stellas: esset ei laboriosius: quod cuiuslibet corpo

b 3

L. 21

ria est virtus finita: p̄ comparationē ad aliud corp̄. offi
sū est. n. in 8. p̄bi. q̄ in magnitudine finita: nō est v̄t̄
nita. Non at̄ est intelligēdū: q̄ ista difficultas accideret
ex eo q̄ in stellis sit p̄drositas: aut aliqd̄ resistēs mo-
tui: sed o3 cē excessum mouētis ad mobile: nō at̄ posset
cē excessus superioris spere s̄m virtutē: si in inferiorib̄
s̄l cū multitudinē speraz cēt multitudo stellaz cū in cor-
porib̄ stellaz abundet v̄tus celestū corp̄oz. Est aut̄ di-
ligētē attēdēdū q̄ finitā p̄portionē ponit spere mouen-
tis ad corpora mōra. ex eo q̄ sp̄era mouēs est corp̄. Ex
quo p̄3 q̄ motor separāt q̄ est suba icorporca & imālis:
nō h̄3 s̄z itationē Aris. finitū excessus supra corp̄: qd̄ ab
eo mouēt: sed infinitū: v̄t̄pote cē totū corp̄ magnitudinis
ex̄s: & p̄ mām nō determinatā. Ex q̄ p̄3 s̄z cē qd̄ auer.
dicit in suo cōmēto: q̄ additio primi motoris supra po-
tētā moti: nō est infinita nisi in t̄pe infinito. Quātr autē
si potētia motoris separati est infinita: nō moueat velo-
citate infinita. s̄. in instāt: & q̄r si potentia corporis est fi-
nita: corpus possit durare tempore infinito: manifestus
est. in 8. p̄bi. Sciēdū v̄o est q̄ tertia r̄d nō h̄3 locū s̄z mō-
dernos astrologos qui nō ponūt planetis mltas speras
quarum vna mouet oēs sicut ponebāt antiq̄ astrologi:
qui t̄m ponebant multas stellas fixas nō moueri nisi ab
vna sp̄era. Ultimo aut̄ epilogat dicēs: q̄ dictū ē de stel-
lis que mouentur motu circulari qualia sint s̄m substan-
tiā sue nature & s̄m figuram. dictum est etiam & de mo-
tu & ordine ipsarum.

L. 23

L. 5.
72.

Et quum aut̄ de terra dicere vbi existat
posita: & vtrum quiescētū aut motor: &
de figura ipsius. Lectio. xx.

Quāq̄ pbilosoph̄ determinauit de corpore ce-
lesti: quod mouetur circularit̄: hic determinat:
de terra: nō s̄m q̄ est vniū quatuor elemētōz: s̄
s̄m q̄ est centz celestis mot̄: sicut de ea tractat̄
astrologi. primo ergo dicit de quo est intētio. secūdo p̄-
sequit̄ p̄positā ibi. De positione quidē r̄c. dicit ergo
p̄ q̄ cū dictū sit de celo: relinquit̄ dicere de terra: de q̄
dicit se determinatur. primo de situ ei⁹ vbi. s̄. sit posita.
secūdo de quiete ei⁹. s̄. si sit de numero cor̄ q̄ gēcūt vel
que mouētur. tertio de figura ei⁹ vtrū sit sp̄erice figure
vel cuiuscūq̄ alterius. C̄ Deinde cū dicit.

De positione quidēz igitur non eandē oēs ha-
bent opinionem: sed pluribus in medio positio-
ni dicētibz quicūq̄z totum celū finitū eē aiunt:
contrarie autem qui circa Italiam vocatī py-
thagorici dicunt. In medio quidem ignē eē in-
quunt: terram autem vniū astrozorum existentes
circulariter circa mediū noctez & diē facere.
Adhuc autem oppositam aliam huic astruunt
terrā: quā antiochthona nomine vocant.

Ergo p̄positū: & primo creq̄ p̄dicta tria s̄z opinio-
nē alioz. & s̄z v̄itate ibi. (Nos at̄ dicam⁹. Circa pmū
duo facit. p̄. pōit falsas opinidēs q̄rūdā circa terrā. &.
assignat falsas rōnes illoz circa verā positionē de q̄te
terre ibi. (Hesitare & dubitare. n. r̄c). Circa primū tria
facit. p̄. ponit opinidēs alioz circa sitū terre. & circa ge-
tē. & motū ibi. (S̄l̄ aut̄ & de māsiōe. & q̄zū ad figurā
ibi. (Et de figura at̄). Circa primū tria facit. p̄. pōit opi-
niones alioz circa sitū terre. & pōit rōnes eoz ibi. (Nō
ad apparētia r̄c). & soluit ibi. (L̄ q̄z mediū). Dicit s̄.
primo: q̄ de situ terre nō oēs p̄bi h̄nt eādē opinionē: q̄
cūq̄. n. posuerunt totū vniuersum eē infinitū: nō potue-
runt assignare terre determinate sitū: eo q̄ in infinito nō
est accipere mediū & extrema. sed plures eoz qui posue-
rūt totū mūdū eē finitū: dixerūt terrā eē positam in me-
dio mūdī s̄c anaximander. Anaxa. demo. ep̄cdo. & pla.

Sed qdā pbilosophi q̄ dicuntur p̄thagorici in p̄tib̄ ita-
lie cōmorētēs ecōtra dixerūt q̄ ignis posit⁹ est in medio
mūdi: terra aut̄ ad modū vniū stellaz moueat circularit̄
circa mediū mundi. similiter ponebant aliam terram
oppositā isti terre: quā ponebant moueri sicut istā: quāz
vocabāt antiochthona: eo q̄ est s̄ posita huic terre: q̄ in
a nobis videri nō p̄t̄ p̄pter hoc q̄ sequit̄ in suo motu
terrā istā: in qua nos habitam⁹: ita q̄ per totū corpus
terre interponit̄ inter visus n̄os & alterā terrā. Et s̄z p̄
thagorici dixerūt s̄m apparens suoz sermōnū: intelligē-
bant t̄m metaphorice loquētēs ignē esse in medio: q̄ ca-
loz naturalis ex sole & aliis stellis p̄creatus vsq̄ ad me-
diū mūdī pertingit oīa quodāmodo cōtēperās & cōser-
uās. terrā aut̄ dicebant eē stellaz: q̄ est cā diē & noctis
per suam hatitudinē ad solē: terrā aut̄ aliā vocabāt lunā
vel q̄ obsistit lunari lumini sic & terra: vt i eclipsib̄ p̄3:
vel q̄ est termin⁹ celestū corp̄oz vsus nos: sicut & terra
est terminus elemētōz. C̄ Deinde cū dicit.

Non ad apparentia rōnes & causas querētes
sed ad quasdam rōnes & opiniones ipsoz ap-
parentia attrahētēs & tentantes adornare.

Ponit rōnem eoz. Et circa hoc duo facit. primo po-
nit qualitātē positionis eozum. & pōit ipsas rationes
ibi. (Honorabilissimo. n.) Circa primū duo facit. p̄io
ponit qualibus rōnibus p̄thagorici v̄tebant̄: & diē q̄
p̄thagorici nō querēbāt solūmodo rōnes & cās: vt ap-
plicarēt eas ad ea q̄ sensu apparent. sed ecōuerso ea que
sensu apparēt: conabāt̄ reducere. & per quādā violētiam
attrahere ad quasdā rōnes & opiniones inestimabiles:
q̄s ipsi p̄cogitabāt: quod quidē cōueniens est in his q̄
ab hoīe sunt: quoz principiū est intellect⁹ human⁹. In
his aut̄ que arte diuina sunt scā: o3 econuerso q̄ ipsi ex
operationib̄ que videntur p̄siderent opoz rōnes: sic ar-
tifer ex rōnibus p̄cōceptis assimilāt domū quā facit:
sed quicūq̄z alius videret domū iam factā: ex ipso opere
viso: cōsideraret op̄is rōnes. C̄ Secūdo ibi.

Multis autē vtiq̄z & alijs simul videbitur non
oportere terre mediū regionem assignare credi-
bilem non ex apparentibus considerantibus. s̄
magis ex rationibus.

Ondit q̄ eiusdē rōnib̄ p̄thagoricoz multotiens alios
possibile est moueri: & dicit q̄ multis alijs p̄ter p̄tha-
goricos videri poterit q̄ nō oporteat mediā lationē assi-
gnare terre v̄i p̄siderant id qd̄ oporteat credere: non ex
his que apparēt: sed magis ex intelligibilibz rōnibus.
Q̄ qdē nō diē q̄ aliq̄ p̄ter p̄thagoricos h̄ posuerūt an-
Aris. sed q̄ possibile erat alios ex his rōnib̄ moueri. v̄i
v̄i p̄ Arist. arcidemiū fuisse. C̄ Deinde cum dicit.

Honorabilissimo enim putant conuenire ho-
norabilissimā cr̄tere regionem: esse aut̄ ignem
terra quidem honorabiliozem: terminum autē
intermedijs: extremum autem & mediū termi-
nos. Quare ex his recogitantes non putant in
medio spere poni ipsam: sed magis ignem.

Ponit duas rationes: quarum prima est q̄ putabāt
honorabilissimo honorabilissimam regionē p̄petere. i.
locum: eo q̄ loca proportionantur corporibus s̄m eoz
naturam. Adāifestum est autem q̄ ignis est honorabi-
lior q̄z terra: tum propter claritatem: tum propter v̄itū
actiuam: tum etiam propter subtilitatem ipsius: mani-
festum est autem q̄ termini sunt nobiliores his que sūt
inter mediā inter terminos sicut terminus terminato. &
continens contento. Id aut̄ quod est extremum. i. sup̄e-
mum in mundo & mediū mūdī ponebant esse quasi ter-
minos que propter hoc ponebant nobilissima loca. Et
ideo ista cogitantes non ponebant terram in medio spe-
re mundialis

re mundialis: sed magis ignem: qui tenet scdm locū nō
bilitatis post celestia corpora que sunt in extremo. C Se
cundam rationem ponit ibi.

C Adhuc autem pythagorici quidē propter ma
time conuenire seruari principalissimum totū?

Medium autē esse tale Jouis carcerem nomi
nant: hanc habentem regionem ignem.

C Dicit q̄ pythagorici ponebant ignem in termino mun
di: propter hoc q̄ cum sit principalissimum inter elemē
ta: maxime debet conseruari: sicut res preciosas diligen
tius custodiunt: mediū at locus videtur habere tales con
seruandi dispositionē quasi vallatus et firmatus ex oib⁹
que circūstant mediū. Et inde est q̄ pythagorici meta
phorice loquētes noīabāt hanc regionem que h̄ ignē eē
carcerem vel custodiam iouis: et hoc si intelligam⁹ ignes
eē custoditum. si autē intelligam⁹ ignē eē custodientem:
op̄ econuerso intelligere q̄ ignis qui h̄ hanc regionē
i. qui tenet mediū locū dicatur carcer iouis q̄ h̄ h̄ vir
tutem custodiendi. **C** Deinde cum dicit.

L5.
74. **T**anq̄ medium simpliciter sit dictum: et q̄
magnitudinis medium et rei existens medium et
nature. Quāuis quemadmodum in animalib⁹
non idem animalis et corporis medium: sic cri
stimandum magis et circa totum celum: pro
pter hanc quidem igitur causam nihil eos rez
timere circa totum: neq̄ adducere carceres ad
centrum: sed illud querere medium quale quid
et ubi aptum natum est. Illud quidem enī prin
cipium quod medium et honorabile. **L**oci autē
medium assimilatur vltimo magis q̄ principio
quod quidem enī determinatum mediū: qd
autem determinans finis: honorabilius autem
continens et finis q̄ finitum: hec quidem enī
mā: hec autē substantia cōsistentie est. **C** De lo
co quidem igitur terre h̄ h̄ qdā opinionē.

L5.
75. **C** Soluit predictam rōnem et dicit q̄ pythagorici in pre
dicta ratione vrebantur nomine mediū. ac si simpliciter
id est vniuerso diceretur mediū magnitudinis et id quod
est medium rei. s. fm naturam: per quod. s. natura rei cō
seruatur: sicut videmus in animalibus q̄ non est idem
medium a quo natura animalis conseruatur quod eē cor
pus et quod est medium q̄tū ad corporis magnitudines: qd
est magis vmbilicus: et ita est etiam estimandum in toto
celo. i. in toto vniuerso. Et propter hoc non oportet eos
dubitare circa totum vniuersum: quasi indigeat custo
dia: ita q̄ oporteat carcerem siue custodiam vniuersi at
tribuere centro: quod est mediū magnitudinis: sicut oī
querere de eo: quod est medium nature in vniuerso: sic
in animalī quale sit fm naturam. et quis locus ei natura
liter competit. Et hec duo manifestat primo ostendēs
quale sit medium vniuersi quod proportionatur cordi
sialis: et dicit q̄ est principū alioꝝ corporoꝝ: et maxime
honorabile inter alia corpora. et hec est sphaera stellaz fixa
rū: nō autē p̄petit ei locus mediū sed magis loc⁹ extremi
p̄tinentis: q̄ id quod est medium magnitudinis inter lo
ca vniuersi: magis assimilā vltimo q̄ principio. Et h̄
ideo: q̄ medium est cōtētū. et determinatū oib⁹ alijs. Id
autē quod est finis. i. extremū inter corpora fm ordinē lo
coꝝ h̄ rationem determinantis et cōtinentis: manifestū
est autē q̄ p̄tinentis est honorabilius cōtento. et finis q̄ si
nitū: q̄ p̄tētū et finitū p̄tinet ad rōnem māe: esse autē
p̄tinentis et finiens ad rationē forme: que est substantia to
tius cōtinentie rez. Et ita corpora continentia sunt ma

gis formalia: corpora autē cōtenta sunt magis mālia. Et
ideo in toto vniuerso: sicut terra que ab oib⁹ continet
in medio localiter existēs est maxime materialis: et igno
bilissima corporum. Ita etiam sphaera est maxime
formalis et nobilissima: et inter elementa ignis est maxime
p̄tinentis et maxime formalis. vltimo autē epilogādo cōclu
dit q̄ de loco terre qdā h̄ h̄ talē opinionē etc.

Similiter autē et de māione et motu.
Nō enim eodē mō oēs suspiciant: s̄
q̄cūq̄ quidē neq̄ in medio pōt: autē
ip̄az moueri in circuitu circa mediū
nō solū at h̄c: sed et antichthonā:
quē admodū dixim⁹ pri⁹. Quibusdā autē videt et
plura corpora talia contingere ferri circa me
dium: nobis immanifesta p̄ suppositionē terre.

Lectio.

rrj.

Mostis p̄ h̄ posuit opiniones de situ ter
re h̄ ponit opiniones de motu et gete ip
sius: et ponit duas opiniones: q̄z secū
tam ponit ibi. (Quidā autē et posita).
Circā primū tria facit. primo ponit po
sitiones. secūdo inducit q̄sdam p̄batio
nem ip̄oꝝ ibi. (Propter quod et lune
etc.). tertio ostendit quomodo obuiabant rōnib⁹ in prius
inductis ibi. (Quidā nō est terra). dicit ergo p̄ h̄ q̄ sic
de loco terre diuersimode loquuntur p̄ h̄: ita et de mo
tu et gete ipsius: sed quicūq̄ nō dicit ipsam esse positam
in medio mūdī sicut pythagorici: attribuūt ei motū circu
larē quo mouet circa mediū: nec dicit hanc solā terrā
moueri in qua nos habitamus: sed etiam quā dā aliam
quā vocāt antichthonā. i. p̄ positam hui⁹ terre: sicut su
pra dictū est: et hoc ponebant propter perfectionem ve
nariū numeri: vt sint octo corpora celestia circularitē mo
ta. s. sphaera stellaz fixaz: et septem planete impleat vena
rius numerus positus duabus terris circulariter motis.
Quidā autē pythagoricoꝝ sunt qui nō solum ponit q̄
sint due terre circulariter mote: s̄ q̄ sunt plura alia cor
pora terrea circa mediū mota: que qdē sunt nobis im
manifesta p̄pter h̄ q̄ hec terra in qua habitam⁹ suppo
nitur alijs ita. s. q̄ alie sequuntur motū ipsius: et ideo iter
positio huius terre inter visus nostros et illas occultat
cas nobis. **C** Deinde cum dicit.

C Propter quod et lune eclipses plures q̄ solis
fieri inquit. Quorum enim vnumquodq̄ oc
cultare ipsam: sed non solam terram.

C Inducit ei⁹ qd vltimo dcm est p̄bationes fm eos. ma
nifestum ē. n. q̄ sic eclipsis solis tringit p̄ interpositio
nē lune inter nos et solem: ita eclipsis lune contingit pro
pter interpositionē terre iter solē et lunā: pluries autem
eclipsat luna q̄ sol. Qd quidē dicebāt accidere p̄ h̄
q̄ vna sola luna est q̄ eclipsat solē. interposita iter nos et
ip̄sum: lunā autē nō solā eclipsat ista terra in q̄ nos habi
tam⁹: sed plures alie. Sed hec rō eoz nulla est: q̄ nū
q̄ inuenitur luna eclipsari nisi per interpretationē hui⁹
terre inter lunam et solem: quādo. s. luna subintrat vmb
ram huius terre: accidit autē pluries eclipsari lunā q̄
solē: quia eclipsis solis impeditur propter diuersitatem
aspectus. **C** Deinde cum dicit.

C Quoniā enim non est terra centrū: sed distat
per hemisperiū ipsius totū nihil prohibere pu
tāt apparētia accidere similiter nō habitātib⁹
nobis in cētro: quē admodū et si in medio eē ter
ra: nihil enī neq̄ nūc facere manifestum p̄ me
diatelem distās ab his que diametri.

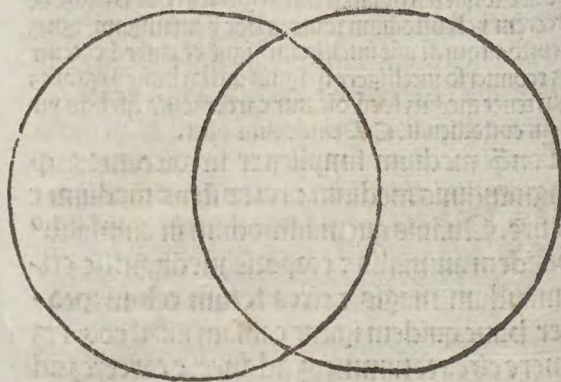
Liber secundus

Costendit quomodo obuiabant rationibus contra se i ductis: quoz tñ precipuū est qd nisi terra eet i medio mū di orizō: q est superficies trāsiens p visum nostz nō secat semp totā sperā r maximos circulos ei i duo media ita. s. qd semp apparerent nobis sex signa sup terrā. r sex signa sub terra. Sed ad hoc ipsi rñdebant qd tota terra nō est centz: qz cētz est indiuisibile r pūctuale: terra autē est corp⁹ magnitudinē hñs vsi circuli vñ qui est in supf cie terre a cētro: tñ hoc nō ipedit quin alia accidāt nob apparere: sic si visus nñ eet in cētro: r b est p puitates terre q quasi nulli⁹ est grauitatis in cōparatiōe ad totuz celū. Et silr existimabant qd si terra i q nos habitam⁹ nñ sit i medio: qd oia apparētia accidāt sic si fra eet i medio mūdi qz et nūc nñ māifestat distātia a medio qz tñ ad apparen tia qzuis visus noster distet a medio mūdi p totā medietatē diametri terre. Sed hoc intelligi posset: si ter ra per modicū spaciū distaret a medio: non autē si dista ret per multū spaciū. Sunt autē quedā alia apparentia q nō solū saluaretur si terra nō esset in medio que accidūt puta eclipsim lune per directam oppositiōnē lune ad so lem. Nisi enim terra semper esset in medio: non semper sequeretur eclipsis lune quando est in oppositiōe existēs in capite vel in cauda: r tñ in eclipsi lune nihil operatur aspectus noster. **C** Deinde cum dicit.

Quidam autē r positā in centro: dicunt ipsaz re uolui r moueri: circa eum qui semp statutuz po lū: quēadmodum in thimeo scriptum est.

Ponit secundam opinionem r dicit. qd lz quidam di cant terram in centro positā: dicunt tamen ipsam moueri r reuolui circa polū semp statutū. i. circa arcem mun di. Nā polus quandoqz dī celum: qñqz autē dicit aris: qñqz vō dī extrema pars aris: sicut dī polus arctic⁹ r an tarcicus. Et hoc dicit scriptū esse in thimeo. Est autem notandū: qd illud qd hic dicitur reuolui vel conuerti sū pte Arist. ex eo qd plato in thimeo fm linguam grecas dixit illomenam esse eū qui per oēm ordinatum poluz: hoc autem quod dī illomenū si in greco scribat per io ta significat alligationem. si vō scribatur per diphthon gum significat prohibitionē. Videtur autē a platōe sum ptum istud vocabulum fm q significat alligationes: vt patet per ea q ipse dicit de terra in libro pbedronis: vbi asserit in medio quiescentē. r quasi ligataz. r sic videtur contra intentionem platonis Arist. verba ei⁹ assumptis se. Dicit igitur alexander Aristotelem excusans qd b qd dicitur illomenum significat proprie prohibitionem vt violentiam: sed qz ista significatio non competit fm ea que ibi plato intendit. Arist. intellexit qd illomenū trans latine acciperet a platone: prout cōsuevit translatum si gnificare quersionem que designat motum: nec pertinet aliquid ad rem presertim si plato alibi aliter dixit ab his que dixerat in pbedrone. motus ex aliqua alia rōne. nā Arist. hic proponit id quod in thimeo scribitur siue. b sit inductum tanqz platonī placens: siue tanqz thymeī opinio quā plato nō approbat. vnde non dicit quēad modum plato dicit. sed quēadmoduz in thimeo scriptū est. **C** Sed contra hoc multipliciter obijcit simplici⁹. primo quidem qz thymeus ibi probat terram in medio esse locatam rfirmataz. Secundo qz illomenam scribit per vnum iota: prout significat alligationem. Tertio qz circularis figure conuersio: id est ad omnem partem ver se: etiam si sint quiescentes. Quarto qz cum dictio mul ta significet: nō oportuit significationem ei⁹ trahere ad manifestum contra intentionem platonis. Sed contra hanc iterum dicit simplici⁹ qz non est probabile quod Arist. ignoraret. aut significationem vocabuli aut inten tionem. Et ideo potest dici: qd qz possibile erat aliquos false intelligere verba platonis. Arist. remouet falsum intellectum: qui ex his verbis haberi possz: sicut frequē

ter consuevit facere circa verba platonis. Vel potest d ei qd hoc quod dicitur moueri: est ab aliquo alio appo situm. In greco autem dicitur illecto pro quo hic ē trās lati remoueri: potest autem significari quod in greco positum est: r alligationem r motum: ita qd intelligam⁹ qd postqz Arist. posuit opinionem pithagoricorum de motu terre circa mediu: hic ponit opinionem platōis de quiete terre in medio. Possumus autem r breuius dicere qd quidam Eraclitus ponticus posuit terram in medio moueri r celum quiescere: cuius opinionem hic Arist. ponit. Qd autem addit quēadmodum in thimeo scriptum est: referendum est nō ad id quod dictum ē re uolui r remoueri: sed ad id quod sequitur qd semper sta tutum polum. **C** Deinde cum dicit:

Similiter autē r de figura dubitatur: his qui dem enim videtur esse sperica: his autem lata r figura tympanilis.

Ponit opiniones de figura terre: r primo ponit opi niones dicēs: qd similiter dubitatur de figura terre si cut de motu r situ. Quidē autē videtur qd terra sit sperica: quibusdam autē videtur qd sit lata habens figu ram tympani. **C** Secundo ibi.

Faciunt autem argumentum: quia occidens r oriens sol rectā r nō circularēz occultationēz videtur faciens a terra tanqz opportunū: sicut dē eet spica circularē fieri a terra abscissionem.

Ponit rōes duas h⁹ scde opinōis: qz pta ē: qd faci unt argumētū accipietes hoc signū qd sol occidēs r ori ens secat a terra fm rectā lineā r nō circularē: qñ. s. ps solis ē apparēs sup terrā: ps autē occultatur: si autē ter ra eet sperica: videret qd oporteret qd secatio illa eet cir cularis: qz duo corpora sperica se intersecant intersec ti one circulari: hoc autē argumētū excludit ibi.

Non attendentes elongationem solis ad ter ram r rotunditatis magnitudinem: quomodo iam apparentibus paruis circulis recta vide tur a lōge: pp hanc quidē igitur fantasiaz nihil ipsos discurrere opz nō rotūdā molē eē terre.

Et dicit qd illi q ponit b argumētū si attēdit distātiāz solis a fra r magnitudinē rotunditatis. s. vtriusqz. vide m⁹. n. qd et pui circuli a lōge apparētes: vident fm mo dū lune recte: vñ multo magis pportōdes magnoz cir culoz a lōge recte vidēt qz sūt min⁹ curue. Sz hoc pci pue itelligēdū ē qñ circuli ē in eadē supficie cū visu sic secatio sol r lūe q nō ē i eadē supficie cū visu nō. vñ nō vñ recta lz circularis vt supra dictū est cū ageret de figu ra stellaz. Secūdam rōnē ponit ibi.

Sed adhuc opponunt r dicunt propter quie tem necessarium figurā hāc habere ipsā. Ete nim de motu r māsiōe dicti modi multi existūt. **C** Dicēs

L. 6.
76.

L. 17

¶ Dicens qz adhuc addit rōne ad idem dicentes: qz ne-
cesse est terrā ad hoc qz qescat: hōe figurā latā: nā figu-
ra spherica facile mobilis est: qz in modico tangit supfi-
cie: sed figura lata fm se totā tangit supficiē z id est ap-
ta ad quietē. Et ne credat qz hec cā qctis terre cōit ab oi-
bus assignet: subiūgit qz de motu z qete terre multi mo-
di dicuntur: vt patebit ex his q infra dicent.

2. 22
23.
24.
25.
26.
27.

Habitare quidem igitur oib' necessari-
um superuenire: forsita enim ir-
rōnabilioris mentis nō mirari
quō quōqz parua pūcula terre q-
dē si eleuata dimittat ferē: z ma-
nere nō vult: z p' temp' veloci:

totā aut terrā si quis dimittat: cū eleuauerit: nō
vtiqz ferē. Pūc aut qescere totā grauitatē. Sz
adhuc vtqz si quis latis particulis ipsi' an eadē
amoueatur terrā: feretur deorsū nullo resistēte.

28.
29.

¶ Quare stupere quidē merito factū est philoso-
phia oibus.

Lectio. xii.

¶ Ostēdit p' b' excludit opinioēs eoz qui
falsas opiniones circa terrā habebant
h' psequit opiniones eoz q' uerā opinio-
nē circa terrā hntes. s. q' ipsa qesceret.
incōuenientes rōnes quietis terre assi-
gnabāt: z primo mouet dubitationē. se-
cundo pponit solutōnū insufficientiā

quas alii assignabant ibi. (Solutioes autē de his zc).
Dicit ergo primo qz necessariū v' qz in oib' supueniat
qdā dubitatio circa terrā. qz sigs de hoc nō mirē v' ir-
rationabilē mētē hōe: quasi q nō possit difficultatē p-
pere: quō. s. si aliqui eleuet p' uolētā aliqua pua terre p-
tūcula: z postea dimittat ferē deorsū: z nō vult mane-
re. i. nō h' aptitudinē nālē vt qescat: z qsto maior. s. ac-
cipiat terre pūcula: tāto veloci' ferē. v' aut qz si tota ter-
ra possit ab aliquo eleuari a suo loco in sursum: z postea
dimittat nō feret' iseri'. Et h' qdē v' p' h': qz nūc accidit
circa totā terrā. Lū. n. hēat intēlas grauitatē nō mouet i-
feri' sed qescit in suo loco. Cū v' qz in quocūqz situ mū-
di poneret: qz ibi qesceret eadē rōne q nūc in hoc loco
qescit. z hoc qsto ad illos q existimant oēs locū indiffe-
rēter se hōe ad quodlibet corp' o'z. Et qz possit aliq' di-
cere qz ptes terre eleuate q nō dimittunt ferunt' deorsū
v' qz ad hūc locū: in quo modo est terra nō ampl' : ideo
ad dubitationē augēdā adiūgit: qz si aliq' sursum ferat
aliq' pūculas terre. z ptingat qz anqz ille particule ter-
re cadētes reuertant' ad terrā remoueat terrā a suo loco
ptes terre sursum eleuate feruntur deorsum. i. magis in-
fra qz sit loc' v' fuerāt assūpte: ex quo iā nō ē aliqd ipe-
diēs. Et h' pōt aliq' cōicere de toto z parte: si. n. aliq'z
lapidē sursum pūciat: z anteqz cadat foueā faciat i' terrā
descēdet lapis ille quousqz resistentiā inueniat: z ita v'z
qz cū tota terra nullā resistentiā habeat: aliq' impediēte
descēsum ipsi' : mix' eē qz nō descēdat. Cōcludit ergo: qz
h' ipsum qd ē stūpe. i. vehemētē admirari circa hoc oi-
b' p' b'is scōm est philosophia. i. p' b'ie p' sideratio: v' p' b'o
p' b'adi occasio: sic in principio metha. d' : qz ex admira-
ri inceperunt hoies p' b'ari. C Deinde cum dicit.

23.

¶ Solutioes autē de hoc nō magis incōueniētes
cē videri dubitatioē mirabitur vtqz aliquis.

¶ Propōnit insufficientiā rōnū a p' b'is circa h' assignataz
z dicit qz nō solū aliq' admirat' de hoc qz sic accidit cir-
ca terrā: sed ē aliq' pōt admirari qz p' b' volētes solue-
re p' dictā dubitationē: nō v' qz solutioes de hac dubita-
tioē assignate ab eis: sunt magis incōueniētes qz sit ipsa
dubitatio. Improbabilior. n. dixerunt eo: ex quo dubi-
tatio p' surgit. v' ipse solutioes magis augēt' dubita-

tionē. C Deinde cum dicit.
¶ Hi qdē eni p' hoc infinitū qd deorsus terre esse
aiūt quēadmodū renophontes Colophonius:
vt nō negocientur querentes causam.

¶ Pōnit quinqz solutiones p' dictē dubitationis. scū
da incipit ibi. (Hi aut in aqua zc). Tertia ibi. (Anari
menes aut zc). Quarta ibi. (Qm at manet zc). Quin-
ta ibi. (Sūt aut qdā zc). Circa primū duo fac. p' ppo-
nit solutioē primā. z dicit qz qdā ppter hoc: vt. s. cui-
tarēt difficultatē p' dictā dicit qz deorsū terre est infinitū.
Q d qdēz pōt intelligi dupl'. Uno modo sic: qz aer
q est infra terrā sit infinitus quasi terra ad hoc non mo-
ueatur inferius: qz nihil mouet ad infinitū. Alio mō z
verius intelligit qz ipsa terra versus partem inferiorē sit
infinita. z ita in infinitū supior ps ei' retinet' ab inferiori: vt
nō descēdat: qd p' mptius est ad intelligēdū: hui' autem
opinionis dicit' fuisse renophanes colophonius: qui qui
dē dixerunt: nō qdē qz fm se verisimile vidēat: s' vt nō
coherentur laborare ad inquirendam causam quietis
terre. C Secunda ibi.

¶ Propter qd ē empedocles sic obstupuit di-
cēs. Sigdē infinite terre profunditates: z imen-
sus ether: qz per multoz ho'z linguā dictavane
effusa sunt: modicū totius intelligētuz.

¶ Pōnit quomodo empedocles hanc solutionez verifit
z dicit qz qz p' dicti hoies hoc nō dicebant quasi aliqd
verisimile: sed vt questionem vitarent: empedocles ob-
stupuit. i. vehemētē admiratus est de eozum errore sic
dicens in suis versibus: quos de philosophia p' posuit:
sigdē inq' infinite sunt terre pfunditates: qz diceret: ter-
ra est in infinitum pfunda. z ether. i. aer v' ignis ē ēt im-
mēsus in altū. z dicit qz h' vane. i. sine rōne effusa sūt. i.
diuulgata: cū sint dicta p' linguā multoz: quasi diceret.
ex ore multoz ho'um intelligētū modicū totius. i. de
nā vniuersi. P' per quod dedit intelligere qz ex defectu i-
tellectus puenit: qz hoc aliqui dixerunt solo ore cū inte-
rius p' sideratū nō sit verisimile: fuit aut p' tentus Arist.
de hac empedoclis reprehensione: tū ppter iprobabili-
tatem ei' qd d' : tū ēt qz in primo ostēsum est qz nō pōt
esse grauitas infinita. C Deinde cum dicit.

¶ Hi autem in aqua ponti: hunc enim antiquissi-
mus suscepimus sermonē: quē aiunt dicere tha-
lem milesium: tanq' propter natationez esse ma-
nentem: quemadmodum lignum vel aliquid ta-
le alteram. Et enim horum in aere quidem ni-
hil natum est manere: sed in aqua.

¶ P' d' sequitur secūda solutioē. z p' zio pponit eam. secū-
do improbat ibi. (Tāqz nō eadē zc). tertio assignat rō-
nem defectus huiusmodi solutionum ibi. (Sed vident'
zc). Dicit ergo p' zio qz sicut p' dicit' posuerūt terraz sustē-
tari a terra in infinitū: ita qdam dixerunt terram poni
super aquā: que qdē est antiquissima opinio: quā vt dī-
cūt: Thales milesius posuit qz fuit vn' de. 7. q dicit' sūt
sapientes: z prim' se itromisit de p' b'ia. posuit aquā eē
principiū olum rez: vt dicit' in primo methaphi. Cū z
posuit terrā eē locatā sup aquā: vt quiescat ibi per mo-
dū supernatationis: sicut accidit de ligno. z de similib'
quozum nihil naturaliter mouetur in aere: sed in aqua
manent huiusmodi ppter supnatationez: z sile dicebāt
accidere de terra. C Deinde cum dicit.

¶ Tanq' non eadem rōne existente de terra z
aqua sustinente terram. Neqz enim aqua nata
est manere eleuata: sed in aliquo est.

¶ Improbat quod dictum est tribus rationibus. z dicit
qz sic assignata est p' dicta solutio tanq' nō sit eadē rō-

de terra et aqua: quae ponunt sustentare terram. Videm⁹. n. q^o sicut terra si eleuetur: non manet nisi sustentet ab aliqua ita nec aqua eleuata: nata est manere: sed op^o q^o sit in aliquo sustentate ad hoc q^o q^o secat: et id si terra sustentaret ab aqua: remaneret eadem difficultas a quo sustentaretur aqua. **C** Secundam rationem ponit ibi.

79. **C** Adhuc autem quemadmodum aer aqua leuior: et terra aqua. Quare quomodo possibile est leuius magis deorsum poni grauiori secundum naturam.

C Et dicit q^o sicut aer est leuior quam aqua. ita et aqua est leuior quam terra vel minus grauis. Est autem de ratione leuioris q^o supereminet grauiori secundum naturam. non est ergo possibile q^o aqua que est leuior: ponat magis deorsum quam terra que est grauior secundum naturam nisi forte quod est inconueniens. **C** Terciam rationem ponit ibi.

C Adhuc autem siquidem tota nata est manere in aqua palam q^o et particularum vniuersaque ipsius. Nunc autem non videre hoc factum: sed quelibet particula fertur in fundum et velocius maior.

81. **C** Que ratio talis est: sicut in primo habitu est idem est motus naturalis: et et quies est eadem: totius terre et partis eius: si ergo tota terra nata est manere in aqua supernatando ipsi manifeste sequitur q^o quelibet particulam eius possit manere in aqua per supernationem: sed hoc non videmus accidere: quinimo quelibet pars terre posita in aqua: fertur ad fundum ipsius: et tanto velocius: quanto fuerit maior. ergo multo velocius tota terra fertur inferius si sit superposita aque. **C** Deinde cum dicit.

80. **C** Sed videntur vsque ad aliquid querere: sed non vsque quidem vbi possibile dubitationis. Vbi enim nobis hoc consuetum: non ad rem fieri questionem: sed ad contraria dicentem. Et tenet ipse in seipso querit vsquequo vtiq^o vbi non amplius habeat contradicere ipse sibi. propter quod oportet questionibus bene istate esse proprias instantias generi hoc autem est oculus considerare differentias.

C Assignat causam defectus dictarum solutionum. et dicit hoc accidisse q^o tam defectiuas solutiones assignauerunt: q^o videntur querere circa dubitationes vsque ad aliquem terminum. et non quousque possibile sit dubitari. Oportet autem eum qui vult recte soluiere: vt perducatur solutionem vsque ad id vbi non sit amplius dubitatio: quod isti non faciunt. Cuius rationem assignant connumerans se alijs causis vitandis iactantiae dicens q^o omnibus nobis dubitationes solutionibus hoc videtur esse consuetum: vt inquisitio fiat non ad rem sed ad contraria dicentem. id est non quousque natura rei requirit: sed quousque aduersarius non habeat ulterius contradictionem. q^o etiam hoc quilibet obseruat ad seipsum: vt cum ipse dubitat de aliquo: querat in seipso quousque ipse non habeat in promptu vnde sibi contradicat. Sed illud non sufficit. q^o cum aliquis vult veram solutionem inuenire: oportet q^o non sit contentus obiectionibus quas habet in promptu: sed diligenter inquirat causas. et propter hoc sicut ipse subdit: oportet cum qui vult bene inquirere veritatem esse promptu ad hoc q^o instet et sibiipsum et alijs non per instantias sophisticas: sed per instantias reales et rationabiles proprias. id est conuenientes generi de quo inquiritur. Et hoc quidem contingit ex hoc q^o homo considerat omnes differentias rerum ex quarum similitudine questio soluitur: sicut in balis soluit questionem presentem ex similitudine ligni ad terram: fuit set autem ei consideranda differentia vtriusque: nam lignum quia multum habet de aere supernatat aque: quod terre non congruit.

Maximenes autem et anaxagoras et democritus latitudinem causam esse dicant manendi ipsam. Non enim diuidere sed superequitare aere qui de subius: quod videntur fictio

nem habentia corporum facere. Hoc enim et ad ventos habent difficile mobiliter propter resistetiam. Hoc ipsum vtiq^o facere in latitudine terram ad suppositum aerem: non habentem autem quo transferatur locum sufficiens multo eo q^o deorsum quiescere: quemadmodum in clepsidris aqua. Quod autem possit multam grauitatem ferre comprehensus et manens aer: argumenta multa dicunt. **Lectio. xxxij.**

Remissa duabus solutionibus. q^o prima assignabat causas quietis ex infinitate eius q^o in terra subsidet. sed a deo ex aqua subsidente terre hic ponit tertiam solutionem que assignatur a parte aeris subsidentis terre. et in primo ponit solutionem. secundo improbat eam ibi. **C** Primus quidem etc. Dicit ergo primo q^o anaximenes et anaxagoras et democritus posuerunt causam quietis terre esse latitudinem eius: ex qua contingit q^o terra non diuidit in ferriorem aerem sed superequitat ipsam: quod quidem videntur facere corpora artificialiter facta cum aliqua latitudine ad obuiandum aeri siue vento: huiusmodi enim corpora lata non de facili videntur moueri a ventis: propter quod resistunt eis secundum totam ipsorum latitudinem. Et si ipsum videtur facere terra propter sui latitudinem per preparationem ad aerem sub ea existentem. q^o ventus non diuidit ipsum: sed resistendo premit eum. Et cum aer non habeat locum quo transferatur ne sit sub terra propter terre latitudinem sufficiens est quiescere terre propter multitudinem aeris deorsum existens et pressus: sicut patet de aqua in clepsidris. si enim sit aliquod vas habens in sui summitate paruum foramen obturatum. et in lateribus aliud non obturatum. et subito submergatur in aquam: aer interius conclusus. q^o non habet quo diffugiat prohibebit aquam intrare. et sicut aer subsistens terre pressus ab ea et non potest diffugere non permittit eam descendere. Inducit autem multa argumenta. id est sensibilia signa ad ostendendum q^o aer conclusus quiescit. id est q^o non potest ex aliqua parte effugere sustinet magnam grauitatem. et hoc maxime fit euidenter ex vtriusque instantiis q^o potest magnam pondus sustinere. **C** Deinde cum dicit.

C Primum quidem si non lata figura terre est: propter hoc quidem non vtiq^o quiescet.

C Improbat predictam solutionem tribus rationibus. Quorum prima est. q^o supponit hoc solutio terram esse late figuram: quod est falsum vt infra patebit. Unde si figura terre non est lata: sed spherica: sequitur q^o non quiescet propter latitudinem sicut isti dicebant. **C** Secunda ratio ponit ibi.

C Quamuis maius non latitudo causa: ex quo dicitur: sed magnitudo magis: propter coartationem. non enim huius transitu aer manet propter multitudinem. Multum autem est aer propter magnitudinem multam comprehendendam. Quare hoc quidem existet: et si spherica quidem sit terra tanta autem secundum magnitudinem: manet enim secundum illorum rationem.

C Et dicit q^o licet ipsi assignarent latitudinem terre causam quietis eius: tamen secundum ea ex quibus procedunt non videtur causam maius terre latitudo: sed magis magnitudo

81.

82.

83.

quod ipse dicitur enim quod si aer non habet quod resistat propter hoc quod coartatur a terra: manet propter sui multitudinem. et propter hoc sustinet terram. Quod autem multum aer coartatur a terra contingit propter hoc quod aer comprehenditur a multa magnitudine terre. Unde videtur quod eadem ratio esset si terra ponatur esse spherice figure et tamen magnitudinis quod possit tantum de aere coartare. quia sic etiam manebit. et aer et terra secundum rationes quam assignat. Et tertia rationem ponit ibi.

Totaliter autem ad sic dicentes de motu non de parte est dubitatio. sed de toto quodam et omni: a principio enim determinandum: utrum est aliquis corporibus natura motus: aut nullus: natura quod denu non est: violentia autem est. Quoniam autem de his determinatum est prius quocumque secundum eam que aderat virtutem habuimus utendum ut existantibus: si enim nullus naturalis motus est ipsorum: neque violentus erit. Si autem non est neque natura: neque violentus: totaliter nihil mouebitur. De his enim quod necessarium accidere determinatum est prius. Et adhuc quod neque quiescere contingit. Sicut quidem enim motus existit aut violentia: aut natura: sic et quies. Sed adhuc siquidem est motus super naturam: non utique violenta erit latitudo solam neque quies. Quare si violentia nunc terra manet. et venit ad medium latitudo propter circungyrationem. Omnes enim causas hanc dicunt ex his que in liquidis et circa aere accidentibus. In his enim semper feruntur maiora et grauiora ad medium gyrationis: propter quod utique et terram omnes quotquot celum generant: ad medium venire dicunt.

Et dicitur quod contra eos qui sic loquuntur de motu et gete corporum naturalium confurgit dubitatio non de parte. id est non de particulari corpore: puta terra vel aqua: sed de toto universo et de omni corpore naturali. hoc enim videtur in principio in talibus dubitationibus determinandum utrum corpora habeant aliquem motum naturales vel nullum: et utrum si non haberent motum naturales possint habere motum violentum. Et quia de his determinatum est prius. scilicet in primo libro: quod ut nunciamur tamque existentibus. id est veris omnibus his visis que supra habuimus probat secundum virtutem que tunc aderat nostro ingenio. supra enim ostensus est quod si nullus est motus naturalis corporum: neque etiam erit aliquis motus violentus eorum. quod violentum est quasi excessio quedam eius quod est secundum naturam: ut supra habitum est: si autem non est aliquis motus corporum: neque per naturam: neque per violentiam: sequitur quod totaliter nihil mouebitur. Et quod hoc necessarium sit accidere: supra determinatum est. Et ad hoc etiam addendum est secundum prius determinata quod pari ratione non contingit aliquid gescere. sicut enim aliquis motus est naturalis et violentus. ita est etiam aliqua quies naturalis et violenta. et si est aliquis motus naturalis non erit solus motus violentus: neque sola quies violenta. quod in loco ad que aliquid mouetur naturali: et gescit naturalis: his ergo premissis quasi principis argumenta ad oppositumcludens ex premissis quod si quies terre in medio non est naturalis: sed violenta sequitur quod motus ad medium non sit naturalis: sed propter violentiam circungyrationis celi: omnes enim qui terram dicunt per violentiam gescere in medio: assignant hanc causam motus terre ad medium. id est circungyrationem celi. considerantes ex his

quod accidunt in liquidis. et etiam in aere: in quibus propter gyrationem: ea que sunt maiora et grauiora congregantur ad medium quasi violentius repulsa ex violentia gyrationis: unde omnes qui ponunt mundum per generationem incepisse: dicunt quod terra venit ad medium propter predictam causam. id est propter violentiam circungyrationis celi. et sic auferunt terre quietem naturalem et motum naturalem: quod est inconueniens: quod sequitur secundum predicta quod totaliter corpora naturalia: nec moueantur nec quiescant.

Quoniam autem manet: querunt causas: et dicunt ibi quod hoc modo: quoniam latitudo et magnitudo ipsius cause. Unde autem quod admodum Empedocles celi latitudinem circumposita et velocius latitudo terre latitudinem prohibere: quod admodum aqua in cyathis: tenet hoc in circuitu cyatho lato multo tiens ad inferius erit facta: tamen non fert deorsum nata ferri deorsum: propter eandem causam. Lectio. xliii.

Remissis tribus rationibus de gete terre que sumebantur ex parte inferiorum corporum. scilicet ipsius terre: aqua et aeris. hic ponit alias rationes que sumuntur ex parte celestis corporis et primo ponit quoniam rationes getis quas ponebat Empedocles. et im

probat eas ibi. Quoniam neque gyratione neque. Dicit ergo primo: quod omnes philosophi qui ponunt mundum generatum esse: assignant causam motus terre ad medium violentiam circungyrationis celi: querunt etiam causam huius quare terra quiescit in medio. Et quidam dicunt quod causa huius est latitudo et magnitudo terre sicut supra dictum est: quidam autem sicut Empedocles. dicunt quod motus celi propter sui velocitatem prohibet terram moueri. Et ponunt exemplum de aqua contenta in ciathis. id est in quibusdam vasis ereis. si enim vas illud in circuitu velocius moueatur: et sit aliquod foramen in aliqua parte erei vasis multotiens vase circulariter moto: aqua descendet ad inferiora vasis erei ubi est foramen: et inde non cadit extra vas secundum quod habet aptitudinem naturalem propter eandem causam. quia scilicet prohibetur ex velocitate motus ipsius vasis: ita quod aqua ante rapiatur a motu vasis quam possit cadere. Et simili ratione dicunt quod terra impeditur a velocitate motus celi ne deorsum cadere possit. Deinde cum dicit.

Quoniam neque gyratione prohibete neque latitudinem sed superueniente aere alicubi feret: ad medium quod enim si violentia fertur: et manet violentia: secundum naturam autem necessarium esse aliquam ipsius latitudinem. Hoc igitur utrum sursum aut deorsum: aut alicubi est. Esse quidem enim quoniamdam necessarium. Si autem nihil magis deorsum quam sursum: aer autem qui sursum non prohibeat eam quam sursum latitudinem: neque utique qui sub terra prohibebit eam que deorsum. Eandem enim eorumdem necessarium esse causas eisdem.

Improbat predictam rationem. et primo quantum ad quietem terre. secundo quantum ad motum ibi. (Inconueniens autem etc.). Circa primum duo facit. primo improbat causam quietis terre communiter tam quantum ad illos qui causam quietis terre ponunt latitudinem vel magnitudinem terre: quam etiam quantum ad Empedocle: quod ponit causam quietis terre velocitates motus celi. et hoc ibi. (Ad huc autem ad Empedocle. etc.). Dicit ergo primo quod ex quo predicti philosophi causam quietis terre ponunt motum celi vel latitudinem terre que coartat inferiorem aerem. ut non possit diffugere necessarium videtur quod si gyratione ce

L6.

L7.

L6.

L7.

L6.

L7.

L13.

L13.

L6.

L7.

si non prohiberet motum terre: neque etiam prohiberet ipsum latitudo terre coartans aerem. si libere veniret et recederet quod terra alicubi ferretur. quod tunc remotis causis getis oporteret eam moveri. **N**on autem videtur sibi eorum positionem quod ferretur ad medium sibi suam naturam: si enim sicut ipsi ponunt terram ferri ad medium per violentiam: necesse esse quod per violentiam quiescat in medio: quod etiam ipsi ponunt. sed tamen necesse est quod terra habeat aliquem motum naturalem cessante omni violentia: oportet enim corporibus naturaliter motum assignare: sicut supra dictum est. **R**estat igitur querendum versus quam partem naturaliter moveretur violentia cessante. scilicet utrum sursum: vel deorsum: vel versus aliquam aliam differentiam: puta ad dextram vel sinistram. quod omnino dicitur quod habeat aliquem motum naturalem. necesse est dare quod ad aliquam aliam partem naturaliter moveatur nisi deorsum et ad medium: ut patet ex motu terre que ad nullam aliam partem naturaliter movetur. Sic igitur male assignant causam quietis terre in medio ex aliqua violentia. **S**i vero dicant quod terra sibi motum suum naturalem non magis habet quod moveatur deorsum quam sursum: videtur sequi sicut aer qui est supra terram non prohibet eam moveri sursum: ita etiam nec aer qui est sub terra prohibebit eam moveri deorsum: vel propter compressionem eius a latitudine terre: vel propter revolutionem eius ex motu celi. quod in eisdem rebus quantum ad eandem effectum: necesse est ponere eiusdem causas. **D**einde cum dicit.

L. 13

L. 5.
87.

Adhuc autem ad empedoclem utique illud quod dicit. Quando enim elementa distabant seorsus a lite que causa terre mansionis erat. Non enim utique et tunc causabitur gyratione.

Improbat specialiter solutionem empedoclis. **C**onside- randum est autem quod empedocles ponebat quatuor elementa principio materia. et duo moventia. scilicet litem et amicitiam: que congregatione elementorum sunt causa generationis et corruptionis mundi. et omnia que in mundo sunt. dicit ergo quod aliquis potest questionem movere contra empedoclem: quod elementa erant ab invicem separata pro lite: oportebat terram gescere. non enim iungebat se aliis elementis dominio litem durate: est ergo quod quodammodo quod fuit tunc causa quod terra gesceret. **N**on potest dici quod causa est gyrationis celi. quod celi motus erat generatus videtur ergo quod nullo modo oporteat dicere gyrationem celi causam quietis terre: sed de hac ratione videtur esse dubium. **V**idetur enim. litem esse causam generationis mundi distinguendo elementa ab invicem. amicitiam autem esse causam corruptionis eiusdem congregando elementa in unum chaos. Unde nunc videtur esse litem dominium propter quod elementa sunt ab invicem distincta: **E**t idem Alexander exposuit hec verba sic: quod elementa distabant seorsus: nunquid ab invicem: sed aliter. id est. quando litem ab elementis aberat tempore. scilicet quo amicitia dominabat. **S**ed hec expositio est ertorta. ideo exponenda est sicut simplicius dicit: quod elementa distabant seorsus. scilicet ab invicem. et hoc a lite. id est. propter litem. **E**st enim considerandum quod empedocles ponebat mundum generari non ex sola lite: sed et cum admixtione amicitie. et sic ipse per verba empedoclis probat: quod ex dominio amicitie provenit circuli gyrationis celi. quod motus celi quasi omnia convolvit in unum. et idem convenienter Aristote. querit antequam gyrationis celi per amicitiam talem sibi ipsum esset: que erat causa quietis terre. **D**einde cum dicit.

Inconveniens autem et non conferre: quod prius quod dicitur propter gyrationem ferebantur partes terre ad medium: nunc autem utique propter quam causa omnia gravitatem habentia feruntur ad ipsam. Non enim gyrationis propinquat ad nos.

Improbat rationem quam assignat communiter de motu terre tribus rationibus. **C**irca quarum primam dicit quod inconveniens est non considerare quare si priusquam stabat mun-

dis partes terre ferebantur ad medium propter gyrationem celi: nunc non est tale causa assignare: quare sicut videmus omnia gravia ferantur ad medium. **G**yratio enim. celi simul circum gyrat ignem et superiorem partem aeris: non autem hanc inferioris aeris partem. **E**t ita illa gyrationis non attingit usque ad nos. **V**idemus enim quod gravia ferantur ad medium. et in hoc aere propinquo gyrationi. **N**on ergo gyrationis celi potest poni causa motus gravium ad medium: quod remota causa remouetur effectus. **C**onsequendam rationem ponit ibi.

Adhuc autem et ignis sursum fertur: propter quam causam. **N**on enim propter gyrationem: si autem tunc hic ferri alicubi natus est: palam quare et terram existimandum.

Et dicit quod considerare oportet propter quam causam ignis ferat sursum. **N**am enim potest dici quod hoc sit propter gyrationem celi. non enim ad hoc se extendit exemplum ab eis inductum. **S**i vero ignis ferat ad aliquem locum propter suam aptitudinem naturalem: manifestum est quod est idem existimare de terra que habet proprietatem ad ignem: ut supra dictum est: **P**rius sunt motus. et si unum prius est naturale: et aliud naturale esse oportet: ut supra dictum est. **T**ertiam rationem ponit ibi.

Sed adhuc neque gyrationis graue et leve determinatum est: sed prius existitibus grauib' et leuib'. hec quidem ad medium veniunt: hec autem sursum contra propter motum. **E**rat igitur et ante ferri gyrationem graue et leve: que quodammodo determinata erant aliquantulum apta nata erant ferri aut alicubi: infinito enim ente impossibile est esse sursum aut deorsus. **D**eterminata sunt autem his graue et leve. **P**rimum quidem igitur circa causas has decreti sunt.

Et dicit quod si quod eorum verba et exempla consideret: non videtur quod graue distinguat a leui in corporibus propter ipsam gyrationem celi: sed presupposita distinctione grauium et leuium quodammodo veniunt ad medium. scilicet grauia: quodammodo autem. scilicet leuia contra tunc sursum ferri: propter motum: in quantum repelluntur a loco medio a corporibus grauib' in ipsius locum. et sic solum per accessum gyrationis celi. cat motum ignis sursum. **N**on autem gyrationis non distinguat graue et leve: sed eorum distinctionem presupponat potest videri ex exemplo quod inducit. **I**n gyratione enim. aeris et liquidorum ea que prius erant gravia feruntur ad medium. **S**ic igitur antequam esset gyrationis celi: erat graue et leve: que sed aliquid distinguantur sibi aptitudinem ad hoc quod aliquo modo et ad aliquem locum moveantur. **N**am graue dicitur aliquid vel leve per inclinationem ad aliquem motum localem. **E**t ita gyrationis non est causa quare leuia moventur sursum: vel gravia deorsum. **P**oterant autem hi distinguere graue et leve: et loca eorum que sunt sursum et deorsum. quia non ponebant uniuersum esse infinitum. **N**on enim impossibile est distinguere sursum vel deorsum: sed apud istos distinguuntur graue et leve: sicut dictum est. **E**t quia aliqui ponebant uniuersum infinitum. **S**anaximenes. et anaxomenes. idem signanter dicit quod plurimi: non autem omnes sunt discreti. perspicui et exercitati circa istas causas motus et quietis grauium et leuium.

Ant autem quidam qui propter similitudinem dicunt ipsa manere: sicut antiquorum anaximadros. **M**agis quidem enim nihil sursum aut deorsum: aut in plagas ferri convenit: quod in medio collocatum et similiter ad extrema se habens: similiter autem impossibile ad contrarium facere motum. **Q**uare ex necessitate manere.

Clectio.

rv.
Premissa

L. 5.
88.

L. 4.
L. 4.

L. 6.
89.

L. 6.
90.

Remissa quarta solutione qua sumebat
rō getis terre ex violentia girationis celi.
hic ponit quā solutionem sūm quā assi-
gnat rōnem getis terre ex similitudine celi
ad terrā ex omni pte. 7 primo assignat
hāc rōnem. scdo probat eā ibi. (Hoc
aut dicit 7c.) Dicit ergo primo qd qui-
dā dixerūt terrā quiescere in medio pp similitudinem. i. si-
milē eius habitudinē ad oēm ptem celi. 7 hoc inter anti-
quos dixit anaximāder. per qd dat itelligere: qd ē aliq-
bus sui tps hoc videbat. vñ enī Plato hoc posuissē: s;
m Arist. hoc ei iponit: qd supra ei iposuerat qd moueret
in medio ēt arētūdi. Ideo aut dicebat terrā pp simili-
tudinē manere: qz nulla est rō: quare id qd est in medio
collocatum magis moueat sursum vel deorsum atqz ad
illas plagas celi cum sū se habeat vndiqz ad extrema.
Impossibile ē aut qd simul moueat ad dnas ptes: ergo
relinquitur qd ex necessitate quiescat in medio.

C Deinde cum dicit.

Hoc aut dicit persuasibiliter quidē nō vere au-
tem: sūm enim hanc rōnem necessariū oē quod-
cūqz ponatur in medio manere. Quare 7 ignis
quiescet. Ad enī dictū ē nō ppiū in terra.

C Improbatur p̄dictā rōnem. 7 primo ex hoc qd rō nō ē ne-
cessaria. scdo ex hoc qd supponit falsum ibi. (S; adhuc
neqz vez qd dicit 7c.) Primo dicit qd id qd dictū ē p̄ua-
sibiliter vñ. nō tñ verū. Et hoc pbat quatuor rōnibus.
Quay prima ē. qz sūm p̄dictā rōnē necessariū cēt qesce-
re oē qd ponit in medio. 7 sic sequerēt qd ē ignis si po-
neret in medio qesceret: qd p̄z eē falsum. qz id quod assi-
gnat p eā getis. s. eē in medio: nō accipit: vt ppiū ter-
re: cū tñ effectus. s. qescere in medio sit ppiū terre.

C Scdam rōnem ponit ibi.

Sed 7 nō necessariū. Non. n. solū videt ma-
nens: sed 7 lata ad mediū. Ubi enī quecūqz fer-
tur pticula ipsius: necesse ferri 7 totam. Ubi au-
tez fert sūm naturā: 7 manet ibi sūm naturā. Nō
igit propter sū se habere ad extrema. Hoc qd-
dem. n. oibus cōmune: ferri autē ad mediū p-
piū terre.

C Et dicit qd nō est necessarium dicere qd terra qescat in
medio ppter similitudinē: cū inueniat alia cōueniētior
eā. Terra. n. nō solū videt quiescere in medio: s; ē ferri
ad mediū: 7 si nō sūm se totā: tñ sūm suas ptes. eadē enim
est rō de motu totius 7 partis. quocūqz enī fert pars
eius: fert de necessitate 7 totū si extra suū locū eēt. Ubi
aut fert sūm nām ibi 7 qescat sūm suā nām. 7 non pp hoc
qd sū se habeat ad extrema. qz hoc p̄t eē eōe omnib;:
vt ponant in medio: sed nālī ferri ad mediū ē ppiū ter-
re. **C** Tertiā rōnem ponit ibi.

Incōueniēs aut 7 hoc quidē querere ppter qd
manet terra in medio. Ignis at nō querere pro-
pter quid in extremo. Si quidez. n. 7 illi natura
locus extremus: palā qz necessariū esse quēdam
7 terre natura locum. Si aut nō huic iste locus
sed propter necessitatē manet eā que similitudi-
nis: quēadmodū qui de trichos sermo. Sortit
quidē similiter aut vndiqz tense: quoniā nō dis-
crepetur. Et esuriētē 7 sitiētē valde qdem: sū se
aut 7 ab esibili 7 potabilibus equaliter distan-
te. Et. n. hunc qescere necessariū. Querenduz
ipsis de ignis māsiōne in extremis.

C Ostendit et insufficientiā huius rōnis. 7 dicit qd incōue-
niens est querere ppter qd terra quiescat in medio: 7 nō
querere quare ignis qescat in extremo. Si. n. ignis quie-
scat ibi. qz locus extremus nālīter conuenit ei: eadē rōne
dicendū est qd terra habeat quēdā locū nālem in quo qe-
scat. Si enī hic locus qui ē medius non sit locus in quo
nālīter quiescat: sed manet in medio ppter necessitatem
similitudinē. restat eis quere: quare ignis maneat in ex-
tremis. Et ponit exēpla de gete terre in medio sūm quas-
dam rōnes sophistar: qui p̄bato videbant qd si trichos-
sa capillis fortiter extendat qd non frāget. qz semp vñ-
diqz extendit: 7 non ē rō quare magis frāgat in vno lo-
co qz in alio. S; hec rō sophistica est. primo qz difficile
ē excuti. si similiter sit vndiqz extensus. 7 scdo qz hoc etiā
p̄t frāgere in medio. qz ibi p̄currit violentia qd ex vtraqz
pte inferit. Aliud exemplū ponit de eo qui equalit̄ esurit
7 sitit. 7 habet cibū 7 potū in equali distātia. Concludit
enī sophiste qd talis qescret. 7 nō ad necessaria moue-
ret: sed hoc non sequit. primo qdes qz sitis magis agit
qz fames. scdo qz si equalit̄ distaret duo cibi vel duo po-
tus equalit̄ desiderabiles curreret ad alterū qd cūqz con-
tingeret. **C** Quartā rōnem ponit ibi.

C Mirabile aut 7 de māsiōne qdē q̄rere. De la-
tione aut ipsorū nō querere ppter quā cām hoc
qdē sursum fert: hoc at ad mediū nullo ipediētē.

C Et dicit insufficientiā p̄dicte rōnis. 7 dicit qd mirabi-
le fuit qd querebāt rōnē getis corporū: 7 nō querebāt rōnē
motū ipsorū: ppter quā. s. cām vniū corp; . s. mouet sur-
sum. aliud vō deorsum. si nō sit aliqđ ipediētē. nā. n. est ter-
minus mot; . 7 getis in eo: vt dicit in. 2. p̄physicorum.

C Deinde cū dicit.

Sed adhuc neqz verū quod dicit: sūm accidēs
tamē hoc verū: qz necessariū manere in medio
oē cui nihil magis huc q̄ illuc moueri cōuenit.
Sed propter hanc rōnem nō manet: sed mo-
uebit: nō tñ totū sed discrepet. **C** Eadē igit ra-
tio congruit 7 in igne. Necesse. n. posito mane-
re sū se quēadmodū terrā: sū se enī se habeat ad
signorū extremorū quodcūqz: sed tamē fertur a
medio: quēadmodum 7 videt latus: si nō aliqđ
phibeat ad extremū: verū tamē nō totū ad vniū
signū. Hoc. n. necessariū solū accidere ex rōne
eā qd sū similitudinē: s; p̄portōdata pticula ad p̄portio-
natū extremū. Dico at̄ puta quarta ps ad quar-
taz cōtinentis partē. Neqz. n. punctū corpus ē.
Quēadmodū 7 si ex magno cōueniat densatus
in minorem locū: sic vtiqz ex paruo in maiorem
rariū factum. Quare vtiqz 7 terra hoc modo
moueret a medio propter similitudinē rōnem
si nō natura terre iste locus esset. **C** Quecūqz qd
dē igit existit de figura ipsius suspicata: 7 de lo-
cis: 7 māsiōne: 7 motu: fere hec sunt.

C Improbatur p̄dictā rōnē ex eo qd supponit falsū. 7 dicit
qd id qd dicit in p̄dicta rōne nō ē vez p se. 7 vñ. Est. n. hoc
vez p accidēs. qz oē. i. totū necesse ē māere in medio ad
qd nihil magis p̄tict qd moueat huc qz illuc: s; si hēat
inclinationē vt moueat ad aliquā pte pp hāc rōnē qz. s. ē
in medio: nō ex necessitate qescret: s; mouebit: nō tñ sū
totū: s; vñ sū in ptes: sicut p̄z de igne. si. n. verū est qd
dicit: necesse eēt qd si poneret ignis in medio mundi qd
qescret ibi: sicut terra qescit: eo qd sū se haberet ad qd
libet punctū in celo signatū: 7 tñ ignis in medio positus

12c.

15.

24.

15.

25.

15.

26.

mouet a medio vsq; ad extremū si nihil p̄hiberet: sicut
 ⁊ nūc videt moueri: s; tñ nō totū mouet ad vnus: ⁊ hoc
 solum remouebatur in predicta rōne: vt scilicet totū mo-
 neretur ad vnaz partem: sed mouebitur vnaqueq; pars
 ignis ad partem celi sibi proportionatam. p̄ta quarta
 pars ignis ad quartam partem continētis: scz celi. Loz
 pus enim non est aliquod punctum indiuisibile. sic autē
 partes terre si essent disperse circa extremum celi. ⁊ con-
 densarētur ad hoc q; venirent in minorem locum: scilicet
 in medium: sic oporteret econuerso: q; si ignis moueret
 a medio vsq; ad extremum: oporteret q; per rarefactio-
 nem ex paruo loco moueretur ad locum maiorem. ⁊ sic
 cessat obiectio qua posset aliqs resistere supradictis de
 impossibile esse q; singule partes ignis ferentur ad sin-
 gulas partes celi. propter hoc q; locus extremus excedit
 locum medium in quantitate: sed hoc remouetur. quia
 ignis per rarefactionem extenderetur in maiorem locū.
 Et ex hoc concludit q; si locus medius non esset natura-
 lis terre nisi propter rationem similitudinis: hoc modo
 etiam moueretur a medio vsq; ad extremum: q; sin-
 gule partes eius mouerentur ad singulas partes extre-
 mi: sicut de igne dictum est. Ultimo autem epilogat di-
 cens fere hec esse omnia que antiqui suspicari sunt circa
 figuram terre: ⁊ locum ipsius: ⁊ motum eius vel quie-
 tem ⁊c.

Nos autem dicamus primum: vtrum
 habeat motum aut manet.

Lectio. xxvi.

Postq; philosophus prosecutus ē alio-
 rum opinionem de terra hic determinat
 de ea s̄m veritatem. ⁊ primo de loco. ⁊
 quiete terre. scdo de figura ipsius ibi.
 (figuram autē habere sphericā ⁊c.) Cir-
 ca primum duo facit. primo determinat
 veritatem per rōnes naturales. scdo p̄
 signa astrologica ibi. (Testificatur autē his ⁊c.) Circa
 primum duo facit. primo ostendit q; impossibile est ter-
 ram moueri. scdo ex premissis assignat veram rationem
 quietis terre ibi. (Adhuc autē palam ⁊c.) Circa primum
 tria facit. primo dicit de quo est intentio. s; q; prius dice-
 dum est vnum terra habeat locum vel quiescat. Et mo-
 tu enī debemus accedere ad alia que sunt circa terrā cō-
 sideranda: ⁊ ideo hoc primo ponit vt assumat hoc itaq;
 principium ad sequentia. C Scdo ibi.

Quemadmodum enim diximus. Hi quidem
 ipsam vnum astrozum esse faciunt. Hi autē in
 medio ponentes eam reuolui ⁊ remoueri dicūt
 circa polum medium.

Lec.
 20.

Primo ergo assignat necessitatem predicte inquisitio-
 nis. sicut enim supra dictum est: quidam. s; p̄thagorici
 posuerunt eam moueri circa medium mundi: ac si esset
 vna stellarum. alij. vō sicut in thimico scribitur ponētes
 terram esse in medio dicunt eam reuolui circa medium
 celi. i. circa arē diuidētē celū p̄ mediū. C Tertio ibi.

Quod autem est impossibile palam sumenti-
 bus principium: q; si quidem fertur siue extra
 medium ens siue in medio: necessarium ipsam
 vi moueri hoc motu. Non enim ipsius terre ē
 motus: etenim vtiq; particularum vnaqueq;
 hanc haberet lationem. Nunc autem in rectū
 omnia ferentur ad medium: propter quod non
 possibile sempiternum esse violentum existen-
 tem ⁊ preter naturam: mundi autem ordo sem-
 piternus.

Ostendit q; impossibile est terram sic moueri quatuor
 rationibus. In quarum prima accidit hoc pro principio
 q; si terra moueretur circulariter siue existens in medio
 mundi: siue extra medium mundi: necesse esset q; talis
 motus sit ei violentus. Ad manifestum est enim q; motus
 circularis non est proprius: ⁊ naturalis motus terre. q;
 si esset ei hic motus naturalis: oporteret q; quelibz par-
 ticula eius haberet hunc motum. q; idem est motus na-
 turalis totius ⁊ partis: vt supra dictum est. hoc autē vide-
 mus esse falsum: nam omnes partes terre mouent mo-
 tu recto vsq; ad medium mundi. si vō motus terre circu-
 laris sit violentus preter naturam: non potest esse sem-
 piternus. q; sicut in precedenti habitum est: nullum vio-
 lentum est sempiternum: sed si terra mouetur circulari-
 ter: necesse ē q; talis motus sit sempiternus s̄m eius opi-
 nionē. q; s̄m ipm opz q; ordo mudi sit sempiternus. mo-
 tus autē vel quies p̄tium principalium mundi p̄tinēt ad
 ordinē ipsius. sic ergo lequit q; terra non mouet circu-
 lariter. C Scdam rōnem ponit ibi.

Lō.
 97.

Adhuc omnia lata latione circulari hesitan-
 tia videntur ⁊ mota pluribus vna latione pre-
 ter primam. Quare ⁊ terram necessarium siue
 circa medium siue in medio posita fertur dua-
 bus moueri lationibus. Si autem hoc accide-
 rit: necessarium fieri mutationes ⁊ versiones si-
 rozum astrozum. Hoc autem nō videtur factū
 sed semper hec s̄m eadem oriuntur: ⁊ occidunt
 loca ipsius.

Que ratio talis est. omnia corpa que circulariter mo-
 uentur essent hesitantiā ⁊ non vniuniformem situm haben-
 tia ex eo q; quodlibet eozum moueretur pluribus moti-
 bus. ⁊ nō vno solo excepta vna sphaera que vno motu mo-
 uetur. ⁊ hec s̄m ipsum est sphaera stellarum fixarum. si er-
 go terra hz motum circulaarem siue in medio existens si-
 ue extra medium: opz q; moueatur pluribus motibz. s;
 motu prime s̄p̄e ⁊ circa polos zodiaci quod non potest
 esse. q; si hoc esset: contingeret fieri mutationes ⁊ versio-
 nes stellarum fixarum per respectum ad terram que p̄-
 pter proprium motum suum deficerent. vt non redirent
 ad idē p̄tium simul cum stella s̄p̄e. vel ipsa terra vt
 aliqua pars eius signata. sicut accidit de planetis. ⁊ ita
 sequitur q; stelle fixe non semper viderentur ori. ⁊ occi-
 dere s̄m eandem partem terre: quod non accidit: s; sem-
 per oriuntur ⁊ occidunt s̄m eadem loca designata. nō er-
 go terra circulariter mouetur. C Tertā rōnem ponit ibi.

Adhuc autē latio partius ⁊ totius ipsius s̄m na-
 turam ad medium totius est.

Lō.
 98.

Que quidem procedit ex situ partium terre ⁊ totius.
 scdo circa hoc mouet quādam dubitationē ibi. (Hoc
 enim vtiq; ⁊c.) Tertio concludit quod intendit. Dicit er-
 go primo q; idem est motus partium terre s̄m suam na-
 turam ad medium mundi ⁊ totius: ⁊ similiter si tota ter-
 ra esset extra medium mundi moueretur ad mediū mū-
 di s̄m suam naturam. q; idem est motus naturalis to-
 tius ⁊ partis. C Deinde cum dicit.

Hoc enim vtiq; si existat posita nunc in cētro.
 Dubitabit vtiq; aliquis quoniam ideoz duo
 rum est medium: ad vtrūq; feruntur grauitates
 habentia ⁊ partes terre s̄m naturam vtrūq; to-
 tius est medium aut q; terre.

Lō.
 99.

Mouet circa hoc quādam dubitationem. ⁊ primo p̄-
 ponit ipsam: ⁊ dicit q; si ponat q; terra sit in medio mū-
 di vel centro hoc modo q; idem sit centrum totius mū-
 di ⁊ ipsius terre: pōt dubitari ad quod horum moueren-
 tur s̄m naturam corpora grauia: specialiter partes terre
 vtrum

utrum mouerentur ad medium: ea ratione qua est medium mundi vel ea ratione qua est medium terre. **C**Secundo ibi.

CNeceſſe itaq; ad id quod totius. **E**tenim leuia et ignis in contrarium lata grauibus ad extremum loci continentis medium. **A**ccidit autem idem medium esse et terre et totius: fertur enim et ad id quod medium terre: sed sicut accidens: sicut quod medium habet in totius medio.

CSoluit dubitationem dicens necessarium esse quod corpora graua moueantur ad medium ea ratione qua est medium totius mundi. motus enim grauium contrariatur motui leuium. sed corpora leuia et specialiter ignis mouentur ad extremum celestis corporis. ergo corpora graua: et specialiter terra mouetur ad medium mundi: sed quod accidit: quod idem sit medium terre: et medium mundi: sicut si cognosco corpus: per accidens cognosco venientem: quod corpus est veniens. **C**Tertio ibi.

Quoniam autem fertur et ad terre medium si gnum: quod lata graua ad hanc non iuxta inuicem ferunt: sed ad similes angulos. **Q**uare ad unum medium feruntur et quod terre.

CProbat quod supposuerat: scilicet quod corpora graua et partes terre mouentur ad medium. et dicit huius signum esse quod corpora graua feruntur naturaliter usque ad terram non iuxta inuicem: nec sicut equidistantes lineas que nunquam concurrunt: sed ad similes angulos. id est ad rectos angulos respectu superficiem vel linee contingentis superficiem terre. et hoc ex quacumque parte corpus graue mouetur usque ad terram. **E**t huius signum est quod si columna in quacumque parte terre non statuatur sicut rectos angulos: sed inclinationem habens cadet usque ad illam partem ex qua facit angulum acutum. est autem probatum in. iij. **E**uclidis quod si aliqua linea contingat circulum: et protrahatur alia linea recta perpendiculariter super lineam contingentem in loco contactus: necesse est lineam illam si protrahatur transire centrum. et sic patet quod omnia corpora graua mouentur usque ad centrum terre. ita quod si non esset aliquod impediens ex diuersis partibus mota concurrerent sibi in centro terre: propter hoc quod quelibet earum moueret sicut lineam rectam perpendiculariter cadentem super lineam contingentem: et in hoc contactus. et sic oportet quod omnia corpora graua ferantur ad unum medium totius mundi et terre. **C**Deinde cum dicit.

CManifestum igitur: quod necesse in medio esse terram et immobilem propter dictas causas.

CConcludit propositum. et infert duas conclusiones. quarum prima est quod terra sit in medio mundi. **Q**uod quidem concludit sic ex premissis. terra est in medio mundi. omnia autem corpora graua mouentur ad medium terre. ut probatum est. ergo medium terre est medium mundi. et ita terra est in medio mundi. **S**ecunda conclusio est quod terra sit immobilis. quod quidem contingit ex premissis sic: nihil mouetur in loco ad quem naturaliter mouetur: quod ibi naturaliter quiescit: sed terra aliquando mouetur ad medium mundi. ut probatum est. ergo terra nullo modo mouetur. **Q**uarta rationem ponit ibi.

Et quia vi proiecta sursum graua sicut regulam iterum feruntur in eundem locum: et si in infinitum virtus projiciat. **Q**uod quidem igitur neque mouetur: neque extra medium ponitur: manifestum ex his.

CUidemus enim quod si suppositus sit lapis alicui tabule et projiciatur sicut sui indirectum. iterum cadet super eadem

rectitudinem quam sursum motus: si tabula non moueatur cadet lapis in eundem locum ut prius: si autem tabula moueatur cadet lapis in alium locum: tanto magis distans: quanto lapis magis fuerit in altum proiectus: quod sicut hoc erit maius tempus inter principia projectionis et terminum tactus. **U**idemus autem quod graua proiecta sursum sicut regulam. id est sicut rectam lineam iterum reuertuntur in eundem locum terre unde fuerunt proiecta. **E**t ne aliquis dicat quod hoc accidit propter tarditatem motus terre. unde imperceptibilis est distantia vtriusque loci subiungit quod hoc idem accidit si infinitum vna vice post aliam aliquis projiciat lapidem sursum. ita scilicet quod magnitudo temporis faciat distantiam locorum esse perceptibilem. **E**t ita patet quod terra non mouetur. **D**einde epilogando concludit manifestum esse ex premissis quod terra neque mouetur neque habet situm extra medium mundi. **C**Deinde cum dicit.

Adhuc autem ex dictis palam causa mansionis: si enim natura nata est ferri ex omni parte ad medium: quemadmodum videtur et ignis a medio iterum ad extremum impossibile latam esse quacumque particulam ipsius a medio non viz passam: vna enim latio vnius: et simplex simplicis: sed non contraria. **Q**ue autem a medio ei que ad medium contraria. **S**i igitur quacumque partem impossibile latam esse a medio manifestum: quod et totam adhuc impossibile: ad quod non pars nata est ferri: et totum illuc natum est. **I**taque si quidem impossibile moueri: necessarium utique erit ipsam manere in medio.

Assignat causam quietis terre: et dicit quod ex premissis manifestum est que sit causa quietis eius. sicut enim dictum est terra naturaliter est nata moueri ex omni parte ad medium. sicut sensibili ex apparet quod ignis naturaliter mouetur a medio mundi ad extremum. **U**nde sequitur quod nulla particula terre. vel parua vel magna: potest moueri a medio nisi per violentiam. sicut enim in primo habitum est: vnius corporis est vnus motus naturalis. et simplex motus simplicis corporis. **N**on autem possunt esse vni corpori simplici duplices motus contrarij. **O**mnis autem motus a medio contrarius est motui ad medium. et sic si ita est quod quacumque pars terre non possit ferri a medio nisi per violentiam: manifestum est quod multo impossibile est quod tota terra moueatur a medio. **P**ossit autem aliquis obuiare dicens quod tota terra non mouetur ad medium: sed ipse hoc excludit dicens quod illuc nata est ferri tota terra: quoniam nata est ferri pars terre: et si pars terre mouetur ad medium naturaliter: et tota terra illuc mouebitur naturaliter. et ita impossibile est quod moueatur. **U**nde necessarius est quod quiescat in medio. **C**Deinde cum dicit.

Testificantur autem his et a mathematicis dicta circa astrologiam. **A**pparentia enim accidit translatis figuris quibus determinatus est astorum ordo: tanquam in medio posita terra. **D**e loco quidem igitur et mansione et motu quem modum habet: tanta sint de ipsa.

Confirmat que dicta sunt de situ et quiete terre per dicta astrologorum. et dicit quod his que dicta sunt. scilicet quod terra sit in medio: et quod quiescat: attestantur ea que de terra sunt a mathematicis circa astrologiam. **S**a enim que sensu apparent circa translationem et figurationem que determinantur sicut astorum situm et ordinem: hoc modo saluari possunt: si terra sit in medio quiescens: et non aliter. **U**t enim **P**tholomeus dicit: si terra non esset in medio.

oportet eam altero trium modorum esse dispositam. Quorum vnus est qd aris mundi extra terras esset. et tamen terra distaret equaliter ab vtroqz poloꝝ. Secūdo modus est qd terra esset in are: et magis appropinquaret ad vnu poloꝝ q̄ ad alium. Tertius modus est: qd neqz esset terra in are neqz equaliter distaret ab vtroqz poloꝝ. Si autem terra esset sita primo modo. s. extra arem equaliter distans ab vtroqz polo: siquidē esset supra arem vel infra: oportet qd orizon habitantium in sphaera recta diuideret equinoctialem. et omnes circulos equidistantes in partes inequales: et ita nunq̄ in sphaera recta fieret equinoctium. vel non fieret in medio duorum solsticioꝝ: qd orizo nunq̄ posset diuidere maximum circuloꝝ equidistantium in duo media: sed forte aliquem alioꝝ. Si v̄o terra declinaret ab are ad partem orientalem: vel occidentalem: sequeretur primo quidem qd stelle non viderentur equales in ortu et occasu propter inequalem distantiam. Iterum secūdo sequeretur qd non esset equale spacium temporis ab vno ortu solis vsqz ad maximā exaltationē eius quando maxime appropinquat capitibus nostris statione temporis: quod est vsqz ad occasum. Si v̄o terra eēt disposita secūdo modo. s. qd terra esset in are: sed appropinquaret magis ad vnum poloꝝ q̄ ad alium: sequerentur duo inconuenientia. Primo quidem: qd in sola recta sphaera orizon diuideret celum in duo media. in sphaera v̄o obliqua semper eēt minor pars celi ex parte poli apparentis: maior autē ex parte poli occultati. et ita sequeretur qd orizon oblique sphaere non diuideret zodiacū in duo media. Cuius contrarium apparet sc̄ hoc qd semper sc̄ signa videmus super terram. Secūdo qd si terra nō esset directe posita sub equinoctiali sequeretur qd vmbre corporū erectoꝝ in equinoctijs orientales non fierent in directo occidentalibus. Cuius contrarium vbiqz apparet. Et ex hoc patet qd neqz tertius modus esse potest: vt. s. terra neqz sit in are: neqz distet ab vtroqz poloꝝ. qd ad hanc positionē sequuntur omnia predicta inconuenientia. Quare iterūqz eēt terra non esset in medio mundi confundere: tur omnis ordo qui consideratur circa augmentum et diminutionem dierum: similiter eēt improbarentur regule eclipsium. Non enim semper eclipses lune fierent in directa oppositione solis et lune si terra nō esset in medio. Nō autē terra non moueatur transiens de loco ad locum contingit ex hoc qd terra semper est in medio. Et iterum sequeretur quocūqz motu mouerent qd propter velocitatem sui motus occultarent a nobis omnes alij motus vel nubium vel animalū. Non. n. videtur qd tardius moueatur iuxta corpus velocius motum. sic igitur epilogando cōcludit p̄bs qd de loco et motu et quiete terre quomodo se habeat tanta dicta sint.

Lc. 104.

Figuram autem habere sphericam necessarium est ipsam: vnaqueqz enī particularium grauitatem habet ad medium: et minor a maiori pulsa non potest intumescere: sed comprimi magis et consentire alteraz alteri quousqz vtiqz veniant ad mediū.

Lectio. xxvij.

Ostēdit p̄bs determinauit veritatē circa motū: vel locum: vel q̄tem terre. hic determinat veritatē circa figurā ipsius. et primo p̄bat terram esse sphericam rōnibus nālibus: que accipiuntur ex parte motus. s. dō rōnibus mathematicis et astrologicis: que accipiuntur ex his q̄ apparent s̄m sensum ibi. (Adhuc autē et per apparentia etc.) Circa primum duo facit. primo ostendit p̄positum rōne sumpta ex ipsa specie naturalis motus terre. secūdo

ex figura motus ipsius sibi. (Et qd oia etc.) Circa primum tria facit. primo ponit rōnem. secūdo cōparat eam rōni quā antiqui assignabāt ibi. (Opz autē intelligere etc.) tertio excludit quasdam obiectiones ad rōnem predictā ibi. (Sive igitur s̄m etc.) Dicit ergo primo qd necesse ē terraz habere sphericā figuram hac rōne. qd quelibet partū eius habz grauitatē ad mediū. i. sua grauitate naturaliter mouetur ad mediū: vt ex supra dictis patet. Est et hic cōsiderādū circa motū partū terre. qd maior pars depellit minorem: quousqz ipsa maior pars pueniat ad mediū. Cuius rō est: qd maior pars terre habz maiorem grauitatē: et per cōsequens maiorem virtutem vt moueat ad mediū. Semper enim minor virtus vincit a maiori. Et ideo non est possibile qd partibus terre motis versus mediū: aliqua pars terre intumescat vel fluctuet: ita. s. qd eleuet in situ vna pars terre super aliā sicut accidit in mari fluctuante quali terra sit alicubi non compressa. et alicubi compressa: s. opz qd cum omnes partes terre tendant versus medium superiores partes terre comprimant inferiores. et vna quasi consentiant alteri cedendo ei: quousqz pueniat ad medium. et sic opz qd partibus terre quasi vndiqz equaliter compressis versus medium: terra habeat sphericam figuram. C Deinde cum dicit.

Lc. 26.

Oportet autem intelligere quod dicitur quēadmodum vtiqz si facta s̄m modum cum et p̄bi sologorum dicunt aliquod factam esse. Verū tamen illi quidem violentiam causam ponunt eius que deorsum lationis. Adhuc autem ponere verum et dicere hoc accidere propter s̄m naturam habere: ferri grauitatem habens ad medium. In potentia igitur existente graui: disgregata ferantur similiter ex oī parte ad mediū.

Manifestat predictā rōnem compando ipsam ad rōnem de figura terre ab alijs assignatam. et dicit qd opz predictam rōnem intelligere ac si positum eēt qd terra esset generata de nouo concurrentibus vndiqz partibus terre versus medium: sicut antiqui naturales posuerunt. In hoc tamen differentia est: qd illi ponunt motum partium terre versus medium causari ex violentia girationis celi: sicut supra dictum est: melius autē et verius ē vt ponamus motum partium terre accidere naturaliter propter hoc qd partes terre habent grauitatem inclinātem eas versus medium. si ergo ponamus qd terra prius erat in potentia: sicut antiqui posuerunt: consequens erit qd partes eius disperse et disgregate prius: quando fuerit in actu graues: ferentur simili modo ex omni parte ad medium: et ex hoc constituetur terra: sphericæ figure.

C Deinde cum dicit.

Sive igitur similiter ab extremis diuise partes conueniant ad medium: siue aliter habentia facient idem. Quod quidem igitur similiter vnumquodqz ab extremis latum ad medium necessarium similem fieri vndiqz moles manifestum: equali enim vndiqz appposito equaliter necesse distare a medio extremum: hec autē figura spherica est. Nihil autē differt ad rōnem: neqz si non ex oī parte similiter puenirēt ad medium partes ipsius: plus. n. semper quod ipso minus propellere necessarium vsqz ad mediū inclinationem habentibus ambobus et grauiori propellente vsqz ad hoc minus graue.

Excludit tres obiectiones contra præmissam rōnem. Quarum prima est qd potest aliquis dicere qd predicta rō non

Lc. 105.

non cogit figuram terre esse sphericam: nisi supposito qd in prima generatione terre vndiqz ptes terre snt et eqli ter cōcurrāt ad mediū: s; potuit ptingere qd in illa disgregatione ptiū terre plures ptes terre iuente fuerint ad vnā partē supioris loci qz ad aliā: et sic plures ptes terre aggregate sunt ad vnā partē eius: qz ad aliā: qd est contra rōnem sphericę figure. Sed ipse dicit qd idē cōtingit circa figuram terre: siue partes terre que prius erāt disgregate snt cōueniant ab extremis terre versus mediū: siue aliter se habeāt. Est autē manifestum qd si ptes terre snt et equaliter vndiqz ab extremis ferant ad mediū: necesse ē qd moles terre vndiqz distet equalit a mediū: et in hoc saluat rō sperę: qd spera nihil aliud est qz corpus: a cuius mediō oēs linee ducte ad extrema sunt equales. Nō differt qz ad hanc rōnem si aliqz dicat qd partes terre nō snt et equalit cōueniūt ad mediū qd semp id quod ē plus cū sit grauius: ppeit id qd est minus graue: vsqz ad hoc. i. vsqz ad mediū. Nō quidē potest itelligi duplr. vno modo sic vt itelligatur qd id qd est minus graue ppeit ad grauiori quousqz graue minus ptingat ad mediū: sed hoc nō ptingit snt intētionē Aristō. qd pdicta positione facta adhuc remanebit maior qzitas versus vnā partē terre ad quā plures ptes concurrūt. Alio modo pot itelligi vsqz ad hoc. i. quousqz ipsum corpus grauius attingat mediū. et hoc cōueniētius dicitur: qd vnūquodqz corpus graue naturaliter tendit ad hoc vt ipsum sit in suo loco: non autē ad hoc qd aliquod aliud in suo loco statuāt. Et inde est qd corpus grauius ad hoc qd ipsum magis appropinquet mediū: repellit per violentiam corpus minus graue a mediō: sicut p de lapide plecto in aquā qui repellit aquā a cōtactu terre. et snt hoc pcedit rō Arist. nam si versus vnā partē terre sit maior qzitas ad hoc qd ipsa magis appropinquet mediū: depellit minorem partem p violentiam a mediō quousqz equale pondus ex oi parte inueniatur.

Secundam obiectionem excludit ibi.

Quod enim vtiqz quis dubitabit eandem habet his solutionem: si enim existente in medio et spherica terra multo maior grauitas apponatur ad alterum hemispherium: non idem erit medium totius et terre. Quare aut non manet in medio: aut siquidem quiescet non etiam medium habens: aut nata est moueri nunc. Quid quidem igitur dubitatur hoc est.

Et primo ponit ipsam obiectionem eo qd sicut ipse dicit eandem habet solutionem cum his que dicta snt. Est autē dubitatio talis: ponamus qd terra existat in medio et qd sit sphericę figure: et qd versus vnū hemispherium terre et qd sit apponatur multo maior qzitas qz ex aliā parte: qd quidē dicit excludēdo obiectionē que posset fieri de motibus: qd videntur supereminere alijs partibus terre. nā qzitas montū nihil est in cōparatione ad totā qzitatē terre sicut si pilus apponeret ex vna parte sperę corporee: dato autē qd tantum de corpore graui supaddaretur versus vnā partē qd haberet notabile qzitatē respectu totius terre: sequeretur qd non esset idem medium mundi totius et terre. Unde sequeretur qd vel nō gesseret in medio: vel si quiesceret etiam non in medio existens: etiam nunc quādo est in medio sic nata moueri. Nec igitur est dubitatio. Secūdo ponit solutionem ibi.

Ad idem autem non difficile: modicum intendentes et diuidētes: qualiter dignificamus quācūqz magnitudinem ferri ad medium: grauitatem habentem. Nam enim quod nō vsquequo tangat centrum extremum: sed oportet pre-

ualere qd plus donec vtiqz sumat sui ipsius medio medium: vsqz ad hoc enim habet inclinationem. Nihil igitur differt hoc dicere in bōlo et parte contingente: aut in tota terra. Non enim propter paruitatem aut magnitudinem dictum est accidens: sed de omni inclinatione habente ad medium. Itaqz siue tota ab aliqua parte ferebatur siue snt partem necessarius vsqz ad hoc ferri: donec vtiqz vnūquodqz similiter sumat medium adequatis minoribus a maioribus propulsione inclinationis.

Et dicit qd id nō est difficile videre si aliqz velit modicum cōsiderare et distinguere qualiter dignificamus qd aliqua magnitudo grauitatē habens ferat ad medium mundi: manifestū ē igit qd ferat ad medium mundi non vsqz solū ad hoc qd infima extremitas tāgat centrum mundi. Sed nisi aliud ipediat: opz qd preualete maiori parte sup minorem vsqz ad hoc ferat qd corpus motus a medio sui tangat mediū mundi: ad quod habet inclinationē omnia corpora graua. puta si nō esset in medio aliud corpus graue nisi vnus lapis qd dimitteret ab alto: oportet ipsum tā diu descendere quousqz medium lapidis tāgeret medium mundi. ppter hoc qd maior pars eius repellit minorem a medio quousqz vndiqz inueniat equales grauitas sicut supra dictū est. vnde ad hoc excludendū primo cōcludit ex premissis qd nihil differt hoc qd dicitur ē dicere in quacūqz parte terre aut in tota terra. Nō enim hoc cōtingit ppter magnitudinē aut puritatē qd dicitur est de motu grauis ad mediū. Sed verificatur de terra eo qd bz inclinationē ad mediū rōne sue grauitatis. Unde siue tota terra ab aliqua parte celi ferat ad medium siue partes eius: necesse est vsqz ad hoc fieri motum donec ex oi parte terra similiter appropinquet ad mediū per hoc qd minores partes adequatur maioribus p impulsionem minorum a maioribus vt dictum est. Et etiam obiectionem excludit ibi.

Siue igitur facta est: hoc necessarium factam esse modo. Quare manifestum: qd spherica: generatio ipsius siue ingenita semper siue manēs eodem modo habet quo et genita vtiqz primum facta est. Scdm hanc itaqz rationem necessarium esse figuram sphericam ipsius.

Nō potest. n. aliquis dicere qd pdicta rō pcedit supposita generatione terre. Sed ipse hoc excludit dicens qd siue terra sit generata siue non necesse est qd hoc modo sit facta in medio existens sicut supra dictum est: ita scz qd mediū sui tangat medium mundi: et ita figura eius erit spherica: siue etiam non sit generata: oportet qd hoc modo se habeat sicut si esset generata qz terminus generationis est natura rei. Unde illud quod non ē generatus: opz tale esse qle heret si generaret. et snt hoc conuenit figuram terre esse sphericam et.

Et qz omnia feruntur graua ad similes angulos: sed non iuxta inuicem. Hoc autem aptum natum est ad naturam sphericam. Oportet autem vnūquodqz dicere tale: qd natura vult esse et existere sed non qd vi: et preter naturā. Lectio. xxviii.

Remissa rōne ad pbandū rotunditatē terre que sumebat ex specie ptiū eius: hic adducit aliam rōnem ad idē que sumit ex figura motus ptiū terre. et dicit qd oia corpora graua ex quacūqz

L5.
108.

Lec.
26.

pte celi moueant ferunt ad terrā ad similes angulos. i. fm rectos angulos quos facit linea recta p qua ē mot⁹ corpis grauis cū linea cōtingente terrā: qd manifestat per hoc q grauia non stant firmiter sup terrā nisi fm lineā ppendicularē: non aut ferunt corpa grauia ad terrā iuxta iuicem. i. fm lineas equedistates qd quidē ordi nat⁹ ad hoc q terra apta nata sit eē spherica: qz simile inclinationē habēt grauia ad locū terre ex quacūqz parte celi dimittant. Et ita similiter z equaliter nata ē fieri appositio ad terrā ex omni parte qd cōstituit eam spherice figure. si vō nāliter esset nata in superficie sua sicut quidā dicebāt: fieret motus corpōz grauiū ad terrā a celo nō vndeūqz fm similes angulos. Oportet igit q vel terra sit spherica vel q nāliter sit spherica. hoc aut ideo appositū ppter tumores mōrū z cōcauitates vallū. que vident⁹ rotunditatem terre impedire. sed hōi sūt ex alia cā accidētali z nō ex eo qd per se conuenit terre. Nec hoc hz aliquā qzitatē notabilem in compatione ad totāz terrā vt supra dictū est. Oportet aut vnūquodqz dicere eē tale quale est. fm suā nām: z nō quale est p aliquā cāz violentam vel preternaturalem. Et ideo hz per accidēs terra nō sit oīno spherica ex aliquo accidēte: qz tamē naturā hz ad hoc q sit: spherica simpliciter dicendum est eam sphericam esse. C Deinde cuz dicit.

Lec. 27.

Lc. 109.

Adhuc autem z per apparentia fm sensum. Neqz enim vtiqz lune eclipses tales haberent decisiones. Nunc enim in his que fm mensem figuratōibus omnes accipit differētias. z n. recta sit z amphitritos z scana. Circa eclipses autem semper gibbosam habet determinantē lineam. Itaqz quoniam quidem eclipsatur propter terre interpositionem: terre vtiqz erit rotūditas figure causa spherica existens.

Probat terrā eē spherica rōnibus astrologicis. per ea que apparēt fm sensum: z iducit tres pbationes. Quā rā prima sumit ex eclipsi lune z dicit: q adhuc manifestū ē per ea que apparēt fm sensum q terra sit spherica. Nisi. n. terra eēt spherica: eclipsis lune non semp haberet circulares decisiones. Videmus. n. sp qn luna eclipsatur: obsecrum ipsius z lucidū distingunt per lineam circulaarem. Accidit aut eclipsis lune per hoc q ipsa subintrat vmbzā terre. vnde apparet vmbzā terre esse rotundam. Ex quo apper terram que facit talē vmbzā: eē sphericam. solum. n. corpus sphericū natum ē semp facere sphericam vmbzā: si. n. corpus lucidū. s. sol sit maior terra: opz qz faciat terra vmbzā pyramidalē: cuius conus sit in alto: z basis in ipsa terra: si vō sol esset minor terra: faceret quidē similiter vmbzā fm figurā rotunde pyramidis: tamen conus e conuerso illius pyramidis esset in terra: basis aut eius in alto. Si vō sol esset equalis terre faceret vmbzā cilindricā idest colūnarē: quicquid autē horū esset: sequerēt ppter hoc qz terra ē spherica: qz vmbzā eius fm lineā circularē absconderet lunam. Id esset aut aliquis dicere q ista circularis absconso lune nō est ppter rotunditatē terre sed ppter rotunditatē lune. Sz ad hoc excludendum subdit. q in augmento z decremento lune quod accidit per singulos mēses: sectio lune accipit oēs differentias figuraz. nam quādoqz diuiditur fm lineam rectam. sicut qn diuiditur per medium puta cum ē. 7. vel. 21. quādo aut sit amphitritos: idest vndeūqz fm circulum. s. quādo est plena. s. cū est. 14. qnqz ē concaua. pnta cuz est prima z a prima vsqz ad. 7. z a. 21. vsqz ad defectū. Quod contingit ppter diuersam habitudinem eius ad solē. vt supra dictū est: sed in eclipsibz semper linea diuidens ipsam est gibbosa idest circularis: qz igitur luna eclipsatur propter terre interpositio-

Lec. 17.

nem: rotunditas terre cum sit spherica: est causa talis figure circa diuisionem lune. C Secundam rationem ponit ibi.

Adhuc autem per astrozū apparentiam nō solum manifestum. qz rotunda: sed z magnitudo non existens magna. Admodica enim facta translatione nobis ad meridiem z articum manifeste alter sit orizon circulus: ita vt que super caput astra magnam habeant transmutationem z non eadem videantur ad articum et meridiem transmutantibus. Quedam enim in egypto quidem stelle videntur z circa cyprum. In his autem que ad articum regionibus non videntur. Et que semper in his que ad articū apparent astrozū: in illis locis occultantur. Quare nō solū ex his palaz rotundā eē figurā terre: sed etiā spere nō magne. Non. n. vtiqz sic velociter palam faceret translatis itaqz modicum. C Propter quod existimantes coapta re eum qui circa herculeas columnas locum: ei qui circa indicum: z hoc modo esse mare vnū non valde suspicari incredibilia videri. Dicit autem argumentantes ex elephantibus: quoniam circa vtraqz loca nouissima existentia genus ipsorum est: velut nouissimis propter conuenire adinuicem hoc passis.

Lc. 110.

Lc. 111.

Que sumit ex appentia stellaz: z dicit qz ex diuersitate appentie stellaz apparet qz terra non solū est rotūda sed ē parua in compatione ad corpa celestia: si. n. aliqz modicū moueat versus meridiem vel septentrionē: manifeste diuersificat nobis orizon. Quod apper: qz nō ad duo. Primo quidē qz nō ad polum orizontis qui est pntis celi existens supra sumitatem capitis nostri: qui quidem punctus diuersificatur fm modicam distantias vt apper ex stellis fixis. qz in modica distantia diuersae stelle appent super sumitatem capitis. Secō apper diuersitas orizontis ex diuersa absconso celi per orizontem. Et hoc manifestat qz mouētibus se versus septentrionem vel meridiem non videntur eedē stelle. In his enim qui habitāt in spera obliqua: polus septentrionalis eleuatur supra orizontē ipsōz: z omnes stelle que nō videntur a polo vltra eleuationem poli supra orizontē: sunt perpetue occultationis. Quia igitur ppter diuersitatē orizontis in terris septentrionalibus polus septentrionalis magis eleuatur: z polus oppositus magis deprimitur: contingit qz quedā stelle que sunt ppolo antartico: non sunt perpetue occultationis: sed vident⁹ qnqz in terris magis meridionalibus. puta in egypto z circa cyprum: que nunqz vident⁹ in terris magis septentrionalibus. Et e conuerso quedam stelle sunt septentrionalis in regionibus magis meridionalibus: que tñ in regionibus magis meridionalibus magis occultant⁹ per occasum. Et ex hoc apper qz terra est figure rotūde precipue fm aspectū ad duos polos. Si. n. eēt supficiē plane oēs habitates in tota terre superficie ad meridiē z septentrionem haberēt eundē orizontem: z eedem stelle eis apperent z occultarentur nullo impedimēto facto ex tumozitate. Et simili rōtione probatur qz terra sit rotūda versus ortum z occasum: alioquin non prius oriret⁹ astrum quodcūqz his qui sunt in oriente qz his qui sunt in occidente. Si enim terra esset figure concaue: sidus oriens prius apperent his qui sunt in occidente. si vō terra haberet planam superficiem: simul appereret oibus.

Adanif estum

Manifestum est autem quod sidus oriens: prius appareat his qui sunt in oriente per eclipsim lune: que si appareat in regione magis orientali apparebit circa mediam noctem in regione magis occidentali apparebit ante mediam noctem secundum distantiam. Et quo prius sol prius orientetur: et occidit in regione magis orientali. Per hoc autem: ut Aristoteles dicit: appareat quod non sit magna quantitas rotunditatis terre. Si enim esset magne quantitatis: non in tam parua distantia fieret ita cito diversitas circa apparentiam stellarum. Et ideo non videntur valde incredibilia opinari qui volunt coaptare secundum similitudinem et propinquitatem locum in extremo occidentis situm: qui dicitur esse circa herculeas columnas: quas scilicet hercules statuit in signum sue victoriae in loco qui est circa mare indicum in extremo orientis: et dicunt esse unum mare oceanum quod continuat utraque loca. et similitudines utroque locorum coniungunt et elephantibus qui circa utriusque locum oriuntur: non autem in medijs regionibus: quod quidem est signum convenientie et similitudinis locorum: non autem propinquitatis. Et tertiam probationem inducit ibi.

Ld. li. 2.

Et mathematicorum quicumque magnitudinem ratiocinari attemptant rotunditatis: ad quadraginta dicunt esse miriades stadiorum: ex quibus argumentationibus non solum sphericam molem necessarium esse terre: sed et non magnam ad aliorum astroz magnitudinem.

Que quidem sumitur ex mensura terre: et dicit: quicumque mathematici attemptauerunt ratiocinari de magnitudine rotunditatis terre contingit usque ad quadraginta miriades stadiorum: id est quadragesimas decem milia: quod est quadragesimae milia stadiorum. est autem stadium octava pars miliaris: octava autem pars predicti numeri est quinquaginta milia: secundum hoc rotunditas terre erit quinquaginta milia miliariorum. Sed et diligenter considerationem modernorum astrologorum est rotunditas terre multo minor: id est vigintimilia milia stadia: et quadraginta: ut alfraganus dicit: vel decem et octo miriadum stadiorum: id est centum octoginta milia stadiorum: ut simplicius dicit: quod quasi idem redit. Ita viginti milia est octava pars centum sexaginta milium. Hoc autem astrologi comprehendere potuerunt considerantes quantum spacium in terra facit diversitatem unius gradus in celo: et inuenerunt quod quinquaginta stadia secundum simplicium: vel quinquaginta sex miliaria et duas tertias miliarij secundum alfraganum. Unde si multiplices hanc numerum per trecentos sexaginta: qui est numerus graduum celi comprehendens rotunditatem terre esse predictae quantitatis: et sic ex his possumus argumentari quantitatem terre non solum esse sphericam: sed etiam non magnam in comparatione ad magnitudines aliorum astroz. nam solem probant astrologi esse centies septuagesies maiorem terram: cum tamen propter distantiam videatur nobis pedalis: dicit autem aliorum astroz: propter opinionem pythagore qui posuit terram unam de stellis et in hoc terminatur sententia secundi libri.

Aristotelis stragyrite peripatheticorum principis textus Tertij libri de Celo et Mundo.

De primo quidem igitur i. tur celo et partibus: adhuc autem de in ipso latis astris: et quibus constant: et qualia quedam natura sunt: adhuc autem quoniam ingenita et inco:ruptibilia pertransiimus prius.

Dei Thomae Aquinatis sacri predicatorum ordinis et Tertij libri de Celo et Mundo Aristotelis preclarissima commentaria.

ostendit quod prius determinavit de corporibus que mouentur motu circulari hic procedit ad determinandum de corporibus que mouentur motu recto. et primo premitte proemium in quo explicat suam intentionem. Secundo prosequitur propositus ibi. (Prius quidem igitur philosophantes etc.)

Circa primum duo facit. Primo continuat se ad precedentia ostendens de quibus iam supra dictum sit. Secundo de quibus restat dicendum ibi. (Quia autem eorum que natura sunt in ipso etc.) Ad autem propter de ferri astra in toto uniuerso sicut in celo quod circulariter ferunt. Et idem dicitur quod dicitur de primo celo et intelligendum de corpore quod circulariter ferunt: sicut quod non dicitur simpliciter de celo: sicut de primo celo: potest referri ad primam spheram que est stellarum fixarum. quod autem dicitur: et partibus: refertur ad dextram et sinistram et alias positionis diuersas quas in celo esse ostendit. Sed secundum hoc non est sufficiens commemoratio: nec eorum que dea sunt in toto primo libro: nec etiam eorum unum que dicta sunt in. 2. in quo habitum est de sphericis planetarum. Et idem melius videtur dicendum quod primum celum intelligitur totum corpus quod circulariter ferunt. Quod dicitur de primo in comparatione ad corpora inferiora: respectu quoque est primum et ordine situs: et perpetuitate duracionis: et virtute causalitatis. Quod autem subdit: et partibus: referendum est ad diuersas spheras que sunt partes totius corporis celestis: dictum est de stellis que mouentur in toto celo et quantum ad stellas fixas: et quantum ad planetas: de quibus dictum est ex quibus constant. Ostendit enim quod sunt de natura celestis corporis. dictum est et qualia sunt secundum naturam: quod sunt aiatata et spherica. dictum est et quod non sunt subiecta generationi et corruptioni. Et si quod in primo libro determinauit de toto uniuerso sicut supra diximus secundum opinionem alexandri: sic recapitulatio se extendit solum ad secundum librum. Si vero est in primo libro intendit determinare de celo principaliter ut simplicius dicit. sic recapitulatio se extendit et ad primum librum. Et deinde cum dicit.

Lec. 20.

Quoniam autem eorum que natura dicuntur: hec quidem sunt substantie: hec autem operationes et passionibus horum. Dico autem substantias quidem simplicia corpora: puta ignem terram et coelementa his et quecumque ex his: puta totum celum et partes eius et iterum animalia et plantas et partes horum. Passiones autem et opera mo

tus horum vniuscuiusq; et aliorum quozcūq; sunt causa ista elementa sicut virtutem ipsorum. Ad huc autem alterationes et inuicem transmutationes manifestum: quod de natura historie plurimam accidit de corporibus esse. Omnes enim naturales substantie aut corpora aut cum corporibus generantur et magnitudinibus: hoc autem palam ex eo quod determinatum est que sunt natura: et ex ea que per singula cōtēplatione.

Considerat de quibus restat dicendum. et primo manifestat in quo consistat tota consideratio naturalis philosophie. Secundo ex hoc concludit quod post premissa restat dicendum ibi. (De primo quidem etc.) Circa primum vti talis ratione. Omnes sube naturales sunt corpora: sed tota consideratio naturalis est de substantiis naturalibus et earum accidentibus. ergo tota consideratio scie naturalis est circa corpora. primo igitur premitit minorem dicēs quod eorum quod dicuntur esse sicut natura: quedam sunt substantie naturales: quedam autem sunt operationes et passiones subiectarum naturalium. Et ad hoc manifestandum primo exponit quod sunt substantie naturales: inter quas primo enūerat corpora simplicia: et inter ea primo exemplificat de igne et terra et de alijs que sunt simul etiam corpora cum eis: sicut sunt aer et aqua: et ad horum naturam pertinet corpora mixta que ex eis componuntur sicut lapides et metalla. Deinde exemplificat de alio corpore simplici propter elementa quod est totum celum et partes eius. ultimo autem ponit corpora mixta alata sicut aialia et platas et partes. Deinde manifestat que sunt operationes harum subiectarum et dicit: quod primo quod sunt motus locales vniuscuiusq; horum corporum: et et aliorum quorum ista corpora sunt causa: vel naturalis: sicut elementa: vel effectiua sicut celum: et tamē tantis corporibus congruit motus sicut virtutē corporum simplicium de quibus causant. Deinde operationes et passiones predictarum substantiarum dicit esse alterationes et transmutationes earum in inuicem que sunt sicut generationem et corruptionem. sedo insert cōclusionem et dicit ex premissis manifestum esse sicut plurimam historie. in narrationis naturalis: et circa corpora. per hoc autem quod dicit plurimam intelligit omnem: sed vti hoc modo loquēdi propter philosophum et parmentum: vel dicit plurimam propter hoc quod in scia naturali aliquid est tradit de primo motore et de anima intellectiua. tertio ponit maiorem. scilicet quod omnes substantie naturales aut sunt corpora aut generantur cum corporibus. et magnitudinibus sicut sunt forme naturales que dicuntur substantie. Et hoc quod dicit esse manifestum dupliciter. primo per hoc quod determinatum est: que sunt sicut natura paulo ante: que omnia vel sunt corpora vel cum corporibus. ut determinatum est in .2. philosophorum quod sicut natura sunt ea que habent in seipsis principium motus et actus: huiusmodi autem sunt sola corpora: quod nihil mouetur nisi corpus. sedo dicit hoc esse manifestum per inductiones considerando per singula ea que in scia naturali tradunt. Inuenimus. n. omnia esse corpora vel cum corporibus. Et est aduertendum quod hec eadem supra in primo libro premissit.

Sec. 1.

Deinde cum dicit. De primo quidem igitur elementorum dictum est: et quale quid sicut naturam: et quoniam incorruptibile et ingenitum. Reliquum autem de duobus dicere.

Considerat quid post dicta restet dicendum. et primo quod quo ad substantiam: dicens dictum esse de primo corpore inter elementa: id est de celo: quod vocat elementum sicut Alexandrum: quod est pars mundi. sicut autem simplicium: quod est corpus simplex de quo dictus est: quale sit sicut naturam: quod est animatum et spiritum. et quod etiam est incorruptibile et ingenitum. unde reliquum est dicere de alijs duobus corporibus. Ostensum est enim in primo libro esse tria corpora. vnum. scilicet quod mouetur circa medium de

Sec. 34

quo iam dictum est. aliud quod mouetur a medio. et tertium quod mouetur ad medium: de quibus duobus restat dicendum. nam de terra supra dictum est: non quantum ad suam naturam: sed quantum ad habitudinem quam habet ad celum. C. Secundo ibi.

Simul autem accidet de his dicentibus: et de generatione et corruptione inquirere. Bene ratio enim aut quod preter omne non est: aut solus in his elementis: et his que ex his est. Ipsius autem primum hoc forte primo considerandum: vtrum est: aut non est.

Ostendit quid restet dicendum quantum ad operationes: et passiones: et dicit quod simul cum his duobus restat inquirendum de generatione et corruptione: quod talis generatio aut nihil est: sed est remota a natura totius vniuersi: aut solum inuenitur in his elementis que mouentur motu recto: et in corporibus que ex eis componuntur: hec autem consideratio locum non habeat vix adhuc de rebus incorruptilibus ageret: opus autem hanc considerationem non pretermittere: quod multum valet ad considerandum naturas corporum.

Rursus quidem igitur philosophantes de veritate et ad quos dicimus nos nunc sermones: et adinuicem diuersificati sunt. Lectio. ij.

Remisso proemio in quo ostendit quid restet considerandum circa scientiam naturalem hic incipit prosequi ea que dicta sunt. et primo inquirendo de opinionibus philosophorum circa predicta. sedo determinando veritatem in quarto libro ibi. (De graui autem et leui etc.) Circa primum duo facit. primo inquit de generatione et motu corporum naturalium an sit. sedo quorum et propter quid sit ibi. (Quod autem neque omnium est generatio etc.) Circa primum duo facit. primo inquit sicut opiniones antiquorum philosophorum an sit generatio. Secundo inquit an motus localis sit naturalis corporibus naturalibus ibi. (Quod autem necessarium est motum etc.) Circa primum duo facit. primo enūerat opiniones antiquorum circa generationem. sedo inquit de veritate earum ibi. (De alijs quod igitur alter sit sermo.) Circa primum tria facit. primo ponit diuersitatem philosophorum circa generationem. sedo ponit opiniones negantis generationem ibi. (Hi quidem eam ipsorum etc.) Tertio ponit opiniones attribuentium generationem corporibus ibi. (Alterius quidem igitur etc.) Dicit ergo primo quod illi qui prius philosophati sunt de veritate. scilicet speculatiua: quod dicit ad differentiam eorum quod philosophati sunt circa moralia et circa politica: diuersificati sunt in suis opinionibus: et contra seinuicem: et contra ea que nunc dicuntur de generatione. C. Deinde cum dicit.

Hi quidem enim ipsorum totaliter auferrebant generationem et corruptionem. Nihil enim neque fieri aiunt: neque corruptentium: sed solum videri nobis: puta qui circa melisum et parmentem: quos et si aliqua dicunt bene: sed non philosophice oportet putare dicere: esse enim quedam entium ingenita: et totaliter imobilia magis est alterius et prioris quam philosophice considerationis. Illi autem propter nihil quidem aliud preter sensibilem substantiam suspicari esse. Thales autem quasdam intelligere primi naturas: si quidem erit aliqua cognitio aut scientia: sic transtulerunt ad hoc per eas que inde rationes.

C. Ponit

¶ **P**onit opiniones auferentiū gnationē. et dicit q̄ qdam antiquoz p̄boz totaliter auferēbāt gnationē et corruptiōnē a rebus. dicit. n. q̄ nihil entiu sit aut corrupit h̄ solū videt nobis aliqd gnari. aut corrupi. S3 ista fuit opinio sequentiū melisum et p̄menidē. quos q̄stum ad aliqd laudat ad hoc q̄ ipsi primi itellerūt q̄ opz eē aliquas naturas igenitas: et icorruptibiles. Q̄ d̄ qdē hac rōne moti ponebāt: q̄ cū de his q̄ subijciunt gnatiōi et corruptiōi nō possit eē certa cognitio aut scia: o3 eē aliquas naturas igenitas et icorruptibiles. Si. n. de his q̄ cadūt sub gnatiōe et corruptiōe sit aliqua scia: hoc nō ē nisi q̄stū in eis est aliqd igenitū et icorruptibile s̄m p̄cipitationē illaz nāz q̄ s̄m se sunt igenite: et icorruptibiles. Cognoscunt. n. s̄m suas formas: forma autē ē qd̄ dā diuina in rebus inq̄stū ē. qdā p̄cipatio primi actus. Rep̄bēdit autē eos Arist. in h̄ q̄ nihil opinabant eē p̄ter sensibilia. et tñ itelligebāt q̄ oporteret eē qdā s̄bas igenitas et icorruptibiles: et trāstulerūt ea q̄ p̄tinet ad rōnē sup̄nāliū substantiaz ad hec sensibilia: dicētes hec sensibilia eē ingenita et icorruptibilia s̄m veritate: gnari autē et corrupi s̄m opinionē. Manifestū est autē q̄ si sūt quedaz entia igenita: et icorruptibilia: et oīno imobilia: eoz p̄sideratio nō p̄tinet ad nālem p̄biam que tota versat circa imobilia: sed magis p̄tinet ad aliā priorē p̄biam: q̄ ē metaphisica. et oī p̄menides et melisus: licet q̄stum ad aliqd bene dicerēt: ponētes q̄ oporteret eē aliqd igenitū. et imobile: nō tñ q̄stum ad hoc bñ dicebāt. q̄ de rebus naturalibus nō nāliter loquebant: attribuentes ea q̄ sunt substantiaz imobiliū substantiis nālibus: que sūt substantie sensibiles. Dicit autē simplicius in sc̄do cōmēto. q̄ Arist. more suo rep̄bēdit p̄menidē. et melisum: s̄m ea q̄ exterius ex eoz verbis apparebāt. ne aliq̄ sup̄ficialit̄ itelligentes deciperent: s̄m autē rei veritate inuentio boz p̄boz erat q̄ ipsum ens: qd̄. s. ē p̄ essentia sua ē igenitū et icorruptibile et oīno imobile. Quod autē dicebāt generationē in rebus eē s̄m opinionē: et nō s̄m veritate: hoc ideo dicebāt q̄ opinabatur q̄ sensibilia: in q̄bus inuenit̄ generatio et corruptio non sunt vera entia: sed solus s̄m opinionem. C̄ Deinde euz dicit.

¶ **A**lteri autem quidam velut studiose factas contrariam his habebant opinionem. sunt. n. quidam qui aiunt nullam ingenitam esse rerum: s3 omnia generari. Genita autem hec quidez incorruptibilia pmanere: hoc aut iteruz corrupi. Maxime aut qui circa hesiodum.

¶ **P**onit opinionē attribuentū gnationē corporibus: et ponit tres opiones. et dicit: q̄ quidā alij habebāt h̄iam opinionē p̄dictis ac si studiose itederēt eis contradicere. Quidā. n. dicit q̄ nulla res ē genita: sed oīa gnantur. Eoz tñ que gnantur: quedā pmanēt incorruptibilia: qdā aut corrupunt: et hoc maxime dixerūt sectatores hesiodi: qui fuit vnus de theologis poetis q̄ diuina sub te sumentis quaridā fabulaz tradiderūt. vñ hesiodus dicit̄ posse ēt chaos: ex quo oīa gnantur: esse gnatum: oē aut gnatur ab aliquo gnante generatur. vnde dabāt itelligere super oīa ista esse quādā cām primā. s. intellec̄ti et nominationem a qua oīa p̄cesserūt. Et h̄mōi p̄cessum a primo principio generationē vocabāt. C̄ Secundaz opinionem ponit ibi.

¶ **D**einde et aliorū primi phisilosophizantes: hi quidem omnia alia aiunt generari et fluere: esse autem fixe nihil: vnum quoddam solum subsistere: ex quo hec omnia transformari nata sūt: quod quidem videntur dicere velle alij multi et Eraclytus Epheusius.

¶ **E**t dicit q̄ post predictos poetas iter alios primit̄ de

natura tractauerūt quidā qui dixerunt q̄ oīa alia gnantur et sunt in p̄tinuo fluxu ita q̄ nihil in eis ē firmum et p̄manēs p̄ter vnū materiale. s. principiu quod subsistit oibus que sūt et corrupunt. Et hoc idē dixerūt multi alij p̄bi: sicut Thalcs q̄ posuit hoc principiu esse aquā. anaximenes autē aerē: anaximāder autē iter vtrūq̄. s. vaporē Eraclytus autē Epheusius ignē: de quo sp̄aliter mentionē facit: q̄ ipse magis asserēbat oīa esse in continuo fluxu. C̄ Tertiam opinionem ponit ibi.

Lec. 4. pmi me. tba.

¶ **S**unt autem quidam qui et omne corpus generabile faciunt componētes et resoluentes ad superficies et ex superficiebus.

¶ **E**t dicit q̄ quidā posuerunt q̄ omnia corpora componuntur ex superficiebus. et iterum resoluntur in superficies. Et hec fuit opinio Platonis.

¶ **A**lijs quidem igitur alter sit sermo. Dicentibus autem hoc modo et omnia corpora cōstituentibus ex superficiebus quecumqz quidem alia accidit dicere cōtraria disciplinis promptum videre. Et quidem iustū aut nō mouere aut credibilioribus ipsa: rōnibus mouere q̄ suspensiones. Lectio. iij.

Lc. 4.

¶ **R**emissis opinionibus de gnatione rerū: b̄ ingrit de veritate dictaz opinionū et p̄termis alijs opionibus: de quibz in alijs locis ingrit sp̄aliter inq̄sitionē facit de vltima opinione q̄ est Platonis. Tum q̄ erat famosior et

¶ **T**us et q̄ ordine inq̄sitionis erat prior. Mā alie opiones ponebant vel auferēbāt sp̄alium corporum generationem. hec aut opinio videbat tradere generationē in quātum est corpus ponēdo corpus ex superficiebus generari. Circa hoc aut duo facit. primo ip̄robat hāc opinionem. sc̄do ostendit eisdem rōnibus improbari posse opinionem pythagoricoz ponētū corpora generari ex numeris ibi. (Idem aut accidit rē.) Circa primū duo facit. primo ip̄robat predictam opinionē rōnibus mathematicis. sc̄do rōnibus naturalibus sibi. (Quēcuqz autē de naturalibus rē.) Circa primum ponit duas rationes. Circa quarū primā dicit q̄ de alijs predictarum opinionum debet fieri alius sermo partim quidē in primo phisicorum. partim aut in libro de generatione: partim autem inferius in hoc eodem libro. Sed q̄stum ad illos q̄ ponunt oīa corpora ex superficiebus p̄tini in promptu est videre. q̄ accidit eis dicere multa cōtraria disciplinis idest scientijs mathematicis que supponūt p̄ctum esse indiuisibile. et ita ex punctis nō fit linea. que ē diuisibilis supponūt. n. lineā esse longitudinē sine latitudine: et ita ex lineis nō fit superficies q̄ hz longitudinē euz latitudine sine p̄funditate. et ita ex superficiebus non fit corpus: quod cum longitudine et latitudine habet profunditatem. nō ē autem rectum q̄ aliquis remoueat huiusmodi suppositiones mathematicis nisi aliquis asserat probabiliores rōnes: q̄z sint iste suppositiones. Et ideo videtur q̄ predicta Platonis positio esset improbanda que absqz ratione cogente huiusmodi suppositiones remouit. C̄ Secundam ponit ibi.

¶ **D**einde palam quia eiusdem rationis est: solida quidem ex superficiebus componi. Superficies autem ex lineis: has autem ex punctis: sic autem habentibus non necesse lineę partem lineam esse. De his autem cōsideranduz est prius in his qui de motu sermonibus: q̄ non sunt indiuisibiles longitudines.

Lc. 5.

Lec. 1. **C** Dicit eiusdem rationis esse quod solida. i. corpora componantur ex superficiebus: et quod superficies ex lineis et linea ex punctis: quod sicut punctus est terminus et divisio linee. ita linea superficies. et superficies corporis: si autem sic se habet sicut Plato posuit: quod corpora componantur ex lineis et linea ex punctis: et ita non erit necesse quod pars linee sit linea: et de hoc dicitur esse prius consideratum in sermonibus de motu. i. in. 6. philosophorum. ubi probatur quod linee non sunt indivisibiles. neque ex indivisibilibus componite: invenitur autem quidam alius libellus in quo probatur quod non sunt linee indivisibiles. quem quidem dicunt esse theophrasti. **C** Deinde cum dicit.

Lec. 6. **Q**uecumque autem de naturalibus corporibus impossibilia accidit dicere: facientibus indivisibiles lineas ad modicum consideremus et nunc. Impossibilia enim in illis accidentia et naturalibus consequuntur. Que autem in his: in illis non omnia propter hoc quidem ex ablatione dici mathematica: physica autem ex appositione.

C Improbatur predicta positio per rationes naturales. Et primo assignatur ratio quare necesse sit homini rationes inducere non solum mathematicas sed et naturales. secundo exequitur appositio ibi. (Adulta autem sunt etc.) Dicit ergo primo quod dicitur esse quod impossibile sequatur secundum mathematicam considerationem ad id quod aliqui ponunt esse lineas indivisibiles: ex quibus componitur superficies: et per prius corpora: oportet quod et nunc consideremus breviter impossibilia que sequuntur ad hanc opinionem circa naturalia corpora: et hoc necessarium est: quod quecumque impossibilia accidunt circa mathematicalia corpora necesse est quod sequantur ad corpora naturalia. Et hoc ideo: quod mathematica dicuntur per abstractionem a naturalibus. naturalia autem se habent per appositionem ad mathematica. supradicitur enim mathematicis naturalibus sensibile. et motus: a quibus mathematicalia abstrahunt. et sic patet quod ea que sunt de ratione mathematicali salutarum in naturalibus: et non e converso. Et ideo quecumque inconuenientia sunt contra mathematica: sunt et contra naturalia: sed non e converso. **C** Deinde cum dicit.

Lec. 7. **A**dulta autem sunt que indivisibilibus non possibile existere: naturalibus autem necessarium: puta siquid est indivisibile. In indivisibili enim divisibile impossibile est existere: passiones autem divisibiles omnes dupliciter: aut enim secundum speciem: aut secundum accidens. secundum speciem quidem: puta coloris album aut nigrum. secundum accidens autem: si cui existat sit divisibile. Quare quecumque simplicia passionum omnia sunt divisibilia hoc modo: propter quod impossibile in talibus considerandum.

C Ostendit que impossibilia ex predicta positione sequantur circa corpora naturalia. et primo ponit quendam rationem generalem. secundo explicat eam per presens ibi. (Si itaque impossibile etc.) Dicit ergo quod multa sunt que non possunt esse indivisibilibus: que tamen necesse est esse naturalibus corporibus. **I**possibile autem indivisibilia habet accipere mathematica: eo quod per abstractionem dicantur. et sic habet quod hic dicitur adducet ad manifestandum quod immediate dicitur esse. scilicet quod naturalia se habent per additionem ad mathematica: quod multa necesse est esse naturalibus: que non possunt esse mathematicis. sic omnes passiones que sunt divisibiles. Si melius est ut indivisibilia accipiamus sic superficies respectu corporum: et linea respectu superficies: et puncta respectu linearum que et indivisibilia sunt simpliciter. Dicit ergo quod multa necesse est esse corporibus naturalibus que non possunt esse rebus indivisibilibus: puta si aliquid est indivisibile ut punctum: vel linea vel superficies. puta si quod est divisibile ex necessitate igitur corpori naturali. non autem rebus indivisibilibus. Divisibile enim non potest esse rei indivisibili omnino: quod id

quod inest alicui: quodammodo comprehenditur ab ipso: divisibile autem non potest comprehenditur ab indivisibili secundum quantum utatur: omnes autem passiones dupliciter dividuntur vel secundum speciem vel secundum accidens. **Q**uod non est sic intelligendum quasi quelibet passio utroque modo dividatur. sed quod quelibet primo vel uno vel altero modo dividitur. Exponit autem utrumque modum divisionis. et dicit quod secundum speciem dividitur passio sicut species coloris sunt album et nigrum. **Q**uod quidem potest intelligi dupliciter. Uno modo quod hoc eodem color dividatur per album et nigrum sicut per suas species: hoc non facit ad oppositum: quod nihil prohibet de aliquo indivisibili predicari aliquid quod est eodem ad multa. Unde oportet intelligere quod passio divisibilis secundum speciem intelligatur sicut color in medio quod componitur ex duabus speciebus coloris: que sunt album et nigrum. Tale autem passio non videtur possibile igitur rei ut simpliciter. **Q**uia cum passiones proprie causentur a subiecto: necesse est quod passiones compositae sint diversa principia: quod repugnat simpliciter subiecti. Exponit autem sequenter de divisibili secundum accidens: et dicit quod passio dicitur secundum accidens divisibilis si subiectum cui accidit sit divisibile: sicut dividitur albedo per divisionem subiecti. **U**nde omnes passiones que sunt simplices secundum speciem. inveniuntur divisibiles hoc modo. scilicet secundum subiectum: in quantum scilicet insunt corpori naturali. Et tunc circa tales passiones que uno vel altero modo sunt divisibiles: est considerandum: quod impossibile sequatur dicitibus lineas indivisibiles vel superficies ex quibus componuntur corpora naturalia ex talibus que non sunt susceptiva passionum corporum naturalium. **C** Deinde cum dicit.

Lec. 8. **S**i itaque impossibile est utroque nullam habente gravitatem ambo habere gravitatem: sensibilia autem corpora omnia: aut que gravitatem habent: puta terra et aqua: ut et utique ipsi dicent. Si quidem punctum nullam habet gravitatem: palam quod neque linee. Si autem non habet neque superficies: quare neque corporum nullum.

C Ponit speciales rationes ad probandum positionem predictam. Circa quarum primam duo facit. primo proponit rationem. secundo probat eam que supponitur ibi. (Sed et quod punctum etc.) Dicit ergo primo: impossibile est si utrumque eorum ex quibus aliquid componitur nullam habeat gravitatem. et quod compositum habeat ex abundantia gravitatem: sed corpora sensibilia habent gravitatem aut oia sicut dicebat Democritus: aut quedam scilicet terra et aqua sicut apud platonem dicebant: ergo corpus potest componi ex rebus non habentibus gravitatem. **C**omponit autem ex eis secundum predictam positionem. Si enim punctum non potest habere gravitatem ergo nec linea que ex punctis componitur. Et si linea non potest habere gravitatem: per prius nec superficies que componitur ex lineis. et ulterius neque corpus quod componitur ex superficiebus. **Q**uod est contra predicta. Est autem considerandum quod ista ratio tenet in partibus quantitativis. que sunt eiusdem nature et rationis adinvicem. et cum toto. non autem tenet in partibus essentialibus quorum alia ratio est ab invicem et a toto. unde non sequitur si materia non est gravis nec forma que aliquod ex eis compositum non sit aliquid grave actum. **C** Deinde cum dicit.

Lec. 9. **S**ed et quod punctum non possibile gravitatem habere manifestum: grave enim omne et gravius et leve levius contingit aliquo esse. Gravius autem aut levius: forte non necesse grave aut leve esse. Quod admodum enim magnum maius: maius non semper magnum. Adulta enim sunt que parva entia simpliciter: tamen maiora alij sunt: si itaque quodcumque grave ens gravius sit: necesse gravitate maius esse: et grave omne divisibile utique erit: punctum autem indivisibile supponitur.

C Improbatur

Probat que supposuerat in ratione premissa. et primo probat quod punctum non sit graue. secundo quod ex non grauibus non potest componi aliquid graue ibi. (Adhuc neque ex non habentibus etc.) Primum autem probat tribus rationibus. Quarum prima talis est. Omne graue potest esse aliquo modo grauius: et omne leue continet aliquo modo esse leuius: sed tamen non est necesse omnino quod est grauius aut leuius esse graue aut leue. Uideatur autem quod hic dicitur esse falsum. nam comparatiuus supponit positium. omne autem albius est album. Dicunt ergo quidam quod comparatiuus si proprie accipitur pre-supponit positium: et infert ipsum: sed quandoque comparatio est abusua: puta cum aliquid comparative dicitur respectu oppositi: sicut si dicatur cignus albius coruo: vel etiam si dicatur comparative propter hoc quod minus participat de opposito. puta si dicatur aliquis ethiops esse albius coruo. quod est minus niger. Et similiter dicitur aliquod minus malum esse eligibilius magis malo: cum tamen malum non sit eligibile: nec ethiops sit albus. Et per hunc modum hic philosophus dicit quod non omne grauius est graue: nec omne leuius est leue: unde ad assignandam abusiuam comparationem addidit forte: sed quod non est consuetudo Aristote. ut et abusiuis locutionibus argumentetur: ideo dicendum est quod quedam sunt que dicuntur absolute: sicut album vel dulce: et in talibus comparatiuus presupponit positium: et infert ipsum: quedam autem sunt que quandoque dicuntur absolute. quandoque autem relative: sicut graue et leue. Nam ut in quarto dicitur: ignis dicitur absolute leuis: terra autem absolute grauis: aer autem ad ignem quidem grauis: ad aquam autem et terram leuis: sic et aqua ad terram quidem est leuis: ad ignem autem et ad aerem grauis. Manifestum est autem quid quod est absolute graue: est etiam graue per comparationem ad alia: et per hunc modum omne graue est grauius: et omne leue est leuius: non tamen sequitur quod omne leuius est leue: aut omne grauius sit graue: quod non sequitur: quod si est leue ad alia: quod sit leue absolute. Et eadem ratio est de graui. Et quod hec sit ratio dicitur in exemplo quod ponit. Magnum enim communitate patet in exemplum dicitur ad aliquid: ut patet in predicamentis: sed oppositum rei alicui dicitur absolute magnum quod pertingit ad quantitatem debitam illi rei: sicut homo dicitur magnus absolute qui attingit ad perfectam hominis quantitatem. Et ita patet quod magnum dicitur absolute et ad aliquid. Et inde est quod omne magnum absolute dicitur magnum ad aliquid quod est esse maius: non autem omne maius est magnum absolute: multa enim sunt que absolute considerata sunt parua: que tamen alijs sunt maiora. Si igitur omne graue est grauius quodam alio: necesse est quod omne graue sit maius alio quodam in grauitate. et ita sequitur quod sit diuisibile. nam omne maius diuiditur in equale et plus. sed punctum est indiuisibile: ut supponitur ex eius definitione. ergo punctum non est graue. Et secundam rationem ponit ibi.

Adhuc si graue quidem spissum: leue autem rarum. Est autem spissum a raro differens eo quod in equali mole plura existant. Si igitur est punctum graue: et leue est: et si densum et rarum. Sed quod quidem spissum et diuisibile: punctum autem indiuisibile.

Que talis est. Si graue et leue consequuntur ad rarum et spissum. videmus enim quod sunt differentiam raritatis et densitatis elementa differunt in grauitate et leuitate sed spissum differt in hoc a raro quod in equali mole: id est sub eisdem dimensionibus plura continet: quod plus habet de materia: ut in quarto physicorum habetur. Cum autem corpora quedam sint graua: quedam leuia cum punctum ponitur

graue aut leue pari ratione ponitur et densum et rarum sed illud quod ponitur spissum oportet esse diuisibile in quantum plura continet sub minori mole similiter id quod est rarum oportet quod sit diuisibile in quantum equale continet sub maiori mole. punctum autem est indiuisibile: neque ergo est spissum neque rarum. per ista neque graue neque leue. Et tertia rationem ponit ibi.

Si autem omne graue molle aut durum necesse est esse. facile ex his impossibile aliquid deducere. Adhuc quidem enim quod in seipso cedit. Quod autem cedens diuisibile.

Que talis est. Omne graue aut est molle aut durum. Cuius ratio est: quod grauitas consequitur duo elementa: scilicet terram et aquam: quorum unum: scilicet aqua cedit tangenti: et ideo est principium molliciei. alterum autem scilicet terra non cedit: ideo est principium duricie. Manifestum est autem quod omne molle est diuisibile: quod cedit tangenti contra seipsum: quod non posset esse nisi haberet plures partes: quarum una quodammodo resurgeret in locum alterius. Et eadem ratione oportet durum esse diuisibile: non enim posset dici cedit nisi haberet quod cederet. Cum igitur punctum sit indiuisibile: non erit durum neque molle: et ita non erit graue. Et deinde cum dicit.

Sed adhuc neque ex non habentibus grauitatem erit grauitas. In quantis enim accidet hoc: et in quantis non: quomodo determinabunt non volentes fingere.

Ostendit quod nullum graue potest componi ex duobus vel pluribus quorum nullum est graue. Sed hoc est intelligendum de compositione qua aliquid componitur ex partibus quantitatibus. nam unde ex partibus essentialibus componitur aliquid graue puta ex materia et forma: quorum neutrum est graue. Ad hoc autem ostendendum inducit duas rationes. Quare prima est que procedit secundum quorundam opinionem: qui dicebant quod ex aliquibus non grauibus quandoque multiplicabatur et componebatur aliquid graue: quoniam autem erat in minori numero non constituebatur ex eis aliquid graue. Oportet igitur quod determinent quot existantibus constituebatur grauitas: alioquin quod dicitur sine certa ratione videtur esse fictitium. Et secundam rationem ponit ibi.

Et si omnis grauitas maior grauitate grauitati accidet: et unam quodque impartibilium grauitatem habere. si enim quatuor puncta grauitatem habent. Quos autem ex pluribus fuerit eodem graui ente grauius. Quod autem grauius grauius: necesse graue esse: quemadmodum albo albius albus. Quare maius uno puncto grauius erit ablato equali: quare et unum punctum grauitatem habebit.

Que talis est. omnis grauitas maior alia grauitate excedit: minore grauitate per aliquam grauitate. quod per additionem simili fit aliquid maius: et ex hoc sequitur secundum positionem predictam quod quodlibet indiuisibile habeat grauitatem. Non enim. n. quod sit aliquid corpus ex quatuor punctis constitutum grauitate habens: sit aliud corpus constitutum ex pluribus punctis. puta ex quibus vel sex: et sic erit grauius: ita. scilicet quod oportet id in quo excedit: esse graue. et quibus non omne grauius sit graue: ut supra dictum est: tamen omnino quod est grauius graui: oportet esse graue: sicut omnino quod est albius albo: oportet esse album. Et ideo cum illud quod est maius in uno puncto sit grauius corpore quod est sibi equale: si auferat ab eo unum punctum: sequetur quod unum punctum sit graue: quod est impossibile. ut ex premissis patet. Ergo relinquatur impossibile quod ex non grauibus fiat aliquid graue.

Rec. 14.

Rec. 14.

25.
13.

Ad huc siquidem superficies solum
fm lineam contingit cōponi incon-
ueniēs: quēadmodum. n. 7 linea ad
lineā vtroq; modo componit: 7 fm
longitudinem 7 fm latitudinē: opoz
tet 7 superficiem supficiē eodem modo. Linea
aut pōt lineē cōponi fm lineā suppositā nō solū
appositā. S; 7 figdē 7 fm latitudinē cōtingit cō
poni: erit aliqđ corpus: qđ neq; elementū neq;
ex elementis compositum ex sic compositis sup
ficiebus.

Lectio. iiii.

Remissa prima rōne quā Arist. posuit ad im
probādum oppositionem. Plato nis ponētis
corpa ex supficiebus gnari. hic ponit scđaz rō
nem. Ad cuius evidētiā sciēdum ē qđ Plato
qđ nō distingubat iter vnū qđ est principūz
numeri: 7 vnū qđ cōuertit̄ cuz ente: qđ significat substā
tiā rei: ponebat per pns qđ vnū: quod est principū nūe
ri esset substātia rei: 7 per pns oēs res ponebat esse nūe
ros. Unde 7 dimēsiōes q̄tītatis continue dicebat esse
quodā numeros positionē hñtes: 7 sic fm ipsum pūctū
est vnitās positionē hñtes: 7 sic de alijs. Et qđ dualitatem
attribuebat materie: vnitatē aut forme: estimabat qđ for
me olum corpoz essent accipiendē fm rōnem figurarū
fm quas corpora terminātur. Ultimi aut termini dimē
sionūz sunt pūcta que sunt vnitates posite vt dictus est.
7 id diuersas figuras corpēas diuersis corpib; attribue
bat: videlz figurā pyramidalem igni. figurā at̄ sex basū
terre: figurā aut octo basium acri: figurā aut. x. basium
aque: figurā at̄. xij. basium etheri. s. celo. Adanifestū est
aut figurā corporeas ex supficiebus cōstitui iquātū ad
inuicem contigunt fm tactū linearē. Sic. n. faciūt an
gullū corporale. Et id formale cōpositionē corpozū di
stribuēs Plato dicebat qđ corpora cōponuntur ex sup
ficiebus fm lineā cōtūctis. Contra hoc obijcit Aristō.
dicens: incōueniēs esse superficies cōponi siue cōiungi ad
instituentū corpus solum fm linearē cōtactum. Et hoc
manifestat per exēplū. linea. n. duobus modis pōt alte
ri lineē coniūgi. Vno modo fm longitudinē: quod ē fm
pūctualē contactū iniquātum. s. longitudinē vnū lineē
cōiungit in puncto longitudo alterius lineē: siue faciat
āgulum cū ea siue non. Alio modo fm latitudinē: quod
est fm appositionē totius lineē ad totā lineā in via lati
tudinū. Et sicut opz qđ superficies componat supficiē du
pliciter. s. fm p̄funditatē. puta si tota vna superficies sup
ponat alteri supficiē: 7 fm linearē cōtactū: siue consti
tuat āgulum corporale siue nō. Et ad exponēdū quod di
cerat subdit: qđ linea potest cōponi lineē fm hoc qđ sup
ponat alteri: 7 nō solū fm hoc qđ apponat ei fm tactūz
linearē cōposite faciūt oīa elemēta sequet qđ si ponatur
fm latitudinē: 7 supponēdo supficiē supficiē: id qđ cō
ponit̄ ex supficiebus sic compositus erit corpus qđ nec est
elemētū nec ex elemētis. Qđ aut nō sit elemētū pz. qđ
oīa elemēta cōstituent fm aliū modū cōiūctiōis super
ficiebus. Quod aut non sit ex elemētis pz: qđ ista cōposi
tio superficiebus que est fm suppositionē videt̄ cōstituire
īpsam p̄funditatē corpis que est eius sustātia. Alia vō
compositio superficiebus cōstituit corpus fm figurā que ē
forma adueniens substātie corporali. vnde cōpositio su
perioris erit prior: 7 id qđ est cōstitutū ex tali modo cō
positiōis videt̄ compari ad id quod est cōstitutū fm aliū
modū cōpositiōis sicut mā ad formā. Ex supficiebus at̄
fm opinione Platonis natū ē cōponi corpus: sequitur
igit̄ qđ id qđ precedit oīa elemēta sicut elemētūz mā
susceptiens omnes figuras seu formas corū sit corp; . Et
hoc reputabat Plato incōueniens. non. n. primā ma

terā dicebat esse corpus sicut quidā antiqui nales dire
runt. C Deinde cū dicit.

Ad huc siquidem multitudine grauiora corpora
superficiebus quēadmodū in thimēo determi
natum est palā qđ habebit 7 linea 7 punctū gra
uitatem. proportionaliter. n. adinuicē habent:
quēadmodū 7 prius diximus. Si aut non hoc
differunt modo: sed in terrā quidez esse graue:
ignē aut leue: erit 7 planorūz hoc quidem leue:
hoc aut graue. Et lineaz vtiq; 7 pūctorū simili
ter: superficies. n. terre erit grauior qđ que ignis.

Ponit tertiā rōnē que talis est. Cū ex superficiebus cō
stituantur corpora: quoz quedā sunt alijs grauiora: hoc
pōt ptingere dupli. Vno modo sic qđ corpus cōstituitur
grauius ex hoc qđ ex pluribus superficiebus cōponat sic
dicif in thimēo: 7 ex hoc sequet qđ superficies sint gra
ues: qđ excessus in grauitate non fit nisi fm aliquid gra
ue: vt supra dictū est. Et ex hoc sequet vterius: qđ li
nee 7 pūcta habeat grauitatē: hec. n. p̄portionabilr se
hñt sicut prius dictū est: qđ. s. sicut superficies se bz ad cor
pus: ita linea ad superficiē: 7 pūctū ad lineā: pūcta aut
habere grauitatē supra iprobatū est. ergo. Alius aut mo
dus est. qđ corpora grauiā a leuioribus non differat per
hunc modū. i. p̄ multitudinē superficiebus. sed p hoc qđ ter
ra cōponit̄ ex grauib;: 7 ignis ex leuib;: 7 ita sequit qđ
superficiebus quedā erūt leues. 7 quedā erūt graues. 7 simi
liter linearum: 7 punctorum. qđ superficies terre erit gra
uior qđ superficies ignis. 7 ita redibit idem incōueniens
vt prius. C Deinde cum dicit.

Totaliter aut accidit nullam quidez esse ma
gnitudinem: aut posse auferri: siquidem similiter
te bz punctū ad lineā. Linea aut ad planū: hoc
antez ad corpus. Dia. n. adinuicem resoluta in
prima resoluēt. Itaq; cōtinget vtiq; pūcta so
lum esse: corpus aut nullum.

Ponit quartā rōnem dicens: qđ accidit fm positionem
Platonis qđ nulla sit magnitudo. vel qđ oīs magnitu
do possit auferri. i. esse desinere. qđ sicut se bz punctū ad li
neā 7 linea ad superficiē: 7 superficies ad corpus. 7 ita si cor
pus cōponat̄ ex superficiebus: poterit in superficie resoluī.
7 eadē rōne oēs magnitudines resoluēt in prima. i. i pū
cta: 7 sic sequeret qđ nullū sit corp; sed solū puncta. Nec
est simile: si quis velit argumentari qđ pōt cōtingere nul
la corpora mixta eē: qđ pnt resoluī in elemēta ex qđ cō
ponunt̄: qđ hñōi supponunt̄ celestibus corpibus que
operatur in eis mixtionē. pūcta aut nō supponunt aliq
bus superioribus principijs que in eis inferat̄ necessita
tem compositionis. C Deinde cum dicit.

Ad huc aut 7 si tēpus similiter se habeat: auge
ret vtiq; qñq; aut cōtinget vtiq; ablatūz esse.

Qđ. n. nūc indiuisibile: velut pūctū lineē est.
Ponit quintā rōnem dicens qđ si tps hoc modo se ha
beat qđ cōponat̄ ex instātib;: sicut corpus ex superficie
bus: vel lineē ex punctis qđ totū est vnū rōnis. vt p̄ba
tur in. s. physicoz. sequit qđ tēpus cōtinget totaliter tol
li per resolutionem in sua indiuisibilia. qđ ipsum nūc est
indiuisibile tēporis: sicut punctum est indiuisibile lineē.
C Deinde cū dicit.

Idē aut accidit 7 ex numeris cōstituentib; celū
Quidā enī naturā ex numeris cōstituit: quēad
modū pythagoricorum quidam. C Physica
quidē enī corpora vident̄ grauitatē habētia 7 le
uitatem

26.
14.

26.
15.

26.
16.

uitate. Unitates aut neqz corpus facere e possi-
bile compositas neqz grauitatem habere. Qd
quid e igitur neqz omnium generatio e: neqz sim-
pliciter nullius palam ex dictis.

Assimilat pdictam positione positioni pythagoricoz
z dicit q eade icouenientia accidit illis qui ponit celu
constitui ex numeris. Quidaz. n. pythagoricoz posuerunt
totam naturam ex numeris ee pstitutam rone supra dicta
quos plato secutus est: Hoc aut iprobat pbis hic. qz
corpora nalia hnt grauitatez z leuitate: unitates autez
admate p iuncte no possunt facere corp' qd sit pzinuu.
h aliqd dixerunt: nec ena hnt grauitate. qz abstrahnt
a situ: z p pns a loco. Ultimo et epiloga do ccludit q
neqz oius est generatio neqz nullius. Q. n. no sit nulli
sensu apparet. Q at no sit oium: patet per hoc qz ipossi-
bile est ois corpis ee gnatione: qd qde eet si corp' ex su-
perficiebus generaretur zc.

Quod autem necessarium existere
motum simplicibus corporibus
natura aliquem omnibus: et his
manifestum.

Lectio

ostendit pbis iprobauit positionem: po-
nenti oia corpora gnari ex superficiebus
hic incipit inquirere vtruz corpa nalia
habeat mot' nales. secundo ondit qud
motus violenti corpa pncipiat diuer-
simode a motib' naturalib' ibi: (Q n
at nam zc). Circa primu duo facit. pri-
mo ondit qz corpora nalia hnt motus nales. scdo ondit
qz hnt grauitate z leuitate: qbus inclinant ad suos mo-
tus naturales ibi: (Quod aute qdam habere zc). Cir-
ca primu duo facit. primo pbat qz corpora nalia habet
motus nales. scdo improbat quozda philosophoz
opinionem circa hoc erratuu ibi: (Propter qd z leucip-
po zc). Circa primu duo facit. pzo pponit qd itedit. z
dicit qz supra dictu e qz opationes z passiones corpoz
sunt generationes z motus corz: z de generatione corpoz
inquit est: restat dicendu de motib' corz. z dicit qz ma-
nifestum est ex his que dicent qz necesse est omnib' cor-
poribus simplicibus inesse aliquem motum naturale: cor-
pora vo mixta sequuntur motum corporis simplicis p-
dominantis in eis: ergo omnibus corporibus naturali-
bus inest aliquis motus naturalis. C Secunda ibi.

Quoniam enim mota videntur moueri: necessarium
ut si non proprium habent motum: violentia at
z preter natura ide. Sz z si preter naturam e ali-
quis motus: necesse esse z fm naturam: preter q
hic: z si multi preter natura: eu qui sz naturam
vnu: fm natura quide enim simpliciter: preter
naturam aut habet multos vnuquodqz.

Probat ppositu duabus ronib'. Quaru pria sumi-
tur ex parte motus. Videm'. n. ad sensuz corpora simpli-
cia moueri. si ergo non habet motu pziuu sibi naturale
necesse est qz moueat per violentia. Id e at est moueri p
violenti: z moueri pter natura. qd. n. est fm natura non
est violentu: qz violentu est in quo nil cofert vim patiens.
vt dicit in tertio ethicoz. Ex eo aut qz est aliquis mot'
pter naturam: sequitur qz sit aliqs motus sz natura: rel-
pectu cuius dicit mot' violentus pter natura. Non. n.
egritudo eet pter natura dispositio. nisi eet sanitas dispo-
sicio fm natura. ois aut priuatio psupponit habituu. Et
sz sequitur ex hoc qz est motus pter naturam qz sit motus
aliqs fm nam: qzuis tame sint multi motus pter natu-

ra: motus tame fm nam est vnus: vnus. s. corporis. qz
na vnus rei est determinata ad vnu: a qua cotingit mul-
tipliciter deuiare: sicut est sanitas vna. egritudines vo
multe: z hoc ideo qz vnumquodqz fm suam natura est sim-
pliciter. i. vno modo: eo qz na vnus rei est vna: sz vnum
qdqz hz no solu multos mot': sz etia multas dispositio-
nes pter natura. C Sz ptra hoc videt ee qz in principio
libri dicit e qz motui fm naz ptrariat motus pter nam.
z qz vnu vni est ptrariu. Ad qd dicit pot qz pbs ibi loqf
de motibus simplicibus: Vnu. n. corpus no potest mo-
ueri pluribus motibus simplicibus pter nam. Uel pot
dici qz si vnu vni sit ptrariu: th ptrariu qd est vt priua-
tio. pot se habere multipl: sicut sanitas: simpli. egritu-
do aut multipl. Et silr mot' fm naz e vno mo: mot' at
pter natura multis modis. C Secunda rone ponit ibi.

Adhuc autem z ex quiete manifestum: z enim
quiescere necessarium: aut vi: aut fm naturam:
vi autem manet: vbi z fertur vi. z fm naturam.
vbi fm natura. Quoniam igitur videtur aliqd
manens in medio: siquidem fm naturam: pala
qz z latio que hic fm naz ipsoz. Si at vi aliqd
ferri phibes si qde qescens eude ccludem' ser-
monem. Necesse enim aut fm naturam esse pri-
mum quiescens: aut in infinitum ire: quod qde
impossibile. Si autem quod mouetur prohibet
ferri quemadmodum empedocles inquit terra
a gyratione quiescere alicubi utiqz fertur: quia
in infinitum impossibile. Nullum enim fit ipos-
sibile. Infinitu at pertransire impossibile: itaqz
necesse stare alicubi quod fertur z in non vi ma-
nere: sed fm naturam est: si autem est quies fm
naz: est z motus fm naz: qui in hunc locu latio.

Et sumit ex preter getis: z psupponit duo. Quoz priuu
e qz necesse e qd qescit: qescere aut violenter aut sz na-
tura. Scdm est qz ibi qescit aliqd per violentia quo mo-
uetur per violentia. z ibi qescit aliqd fm nam quo moue-
tur fm nam. Ex his aut argumetat sic. Videm' ad sen-
sum aliqd corpus qescere in medio: puta terra aut lapi-
de. ergo fm pmissa aut qescit per violentia aut fm nam.
Et si qde fm nam: seqf fm pmissa qz et motus talis cor-
poris ad huc locu sit nalis. si at qescit p violentia: oz qz
sit aliqd iseres violentia ei qd phibeat ipsum moueri. Id
ergo qd phibet ipz moueri: aut mouet. aut qescit si qe-
scit sic coluna qescens phibet lapide suppositu moueri: re-
dibit eadem questio de hoc phibente vtz quiescat nali-
vel violenter. z si natural: pcludit qz et natural moue-
tur. si aut violenter: itez idigebit alio phibet: z sic neces-
se est: vel qz denentat ad aliqd priuu qescens sz naz: qd
et ex officio pzineti natural mouebit: aut qz i finitu p-
cedat in corpibus qd est impossibile. vt in prio ostensuz e.
Si vo dicat qz qescens violenter in medio phibet moue-
ri ab aliquo: sicut empedocles dicit. s. qz terra qescit per
violenti phibita a gyratione celi: remota phibitione: co-
sequens e qz corpus phibitu prius moueri feretur ad ali-
que locu determinatu. qz impossibile e qz feratur i finitu.
qz impossibile est i finitu ptransire: nihil. n. e possibile fieri.
qd e impossibile factu ee. Si ergo ad aliqde locu determi-
natu mouet: quando illuc deuenit stabit. z qescet: non
violenter sz nali: z ita fm pmissa: si qescit nali i h loco: se-
quit qz nali ad hunc locum moueatur: z sic erit aliquis
motus naturalis. C Deinde cum dicit.

Propter quod z leucippo z democrito dicentib' qd
ip moueri pria corpora in vacuo z infinito: dom

Lec. 20.

Lec. 19.

Lec. 20.

Lec. 18.

Lec. 17.

quo motu et quod secundum naturam ipsorum motus.

Improbat quorundam philosophorum opiniones circa primum et secundum opinionem democriti, secundo opinionem platonis ibi (Idem autem hoc accidere etc.). Circa primum duo facit, primo ex premissis concludit insufficientiam democriti: predebatur, in corpora indivisibilia: quod dicebat esse principia seipsum moveri in spatio infinito et vacuo. Ostensum est autem quod corporum simplicium est aliquid naturalis motus, ergo debebant determinare quod specie motus huiusmodi corpora moveantur, et quod est motus naturalis eorum, cum autem hoc non determinaverint: insufficienter posuerunt. Secundo ibi.

Si enim aliud ab alio movetur violentia elementorum: sed et secundum naturam necesse quendam esse motum uniuscuiusque preter quem violentus est, et oportet primum mouentem non vi movere: sed secundum naturam. Infinitus, non est si non aliquid erit secundum naturam motus primum: sed seipsum prius motum vi manebit.

Non ponit quadam excusatione, quod ipsi dicebant quod unum istorum corporum indivisibilium quod ponebant elementa: moveatur ab alio per violentiam. Sed hoc excludit dupliciter, primo quod si ponatur motus violentus: necesse est quod ponatur motus secundum naturam quem est motus violentus: ut supra dictum est, secundo quod oportet primum mouens non moveatur per violentiam: sed secundum naturam. Quod non movetur per violentiam: habet principium sue motus extra, et ita non movetur nisi in motu, si ergo non ponatur aliquid primum mouens secundum naturam: sed seipsum moveatur per violentiam prius motum ab aliquo alio: predebet in infinito in mouentibus, quod est impossibile: ut probatum est in 8. physico. Et ita non excusatur quin oportuerit eos assignare motum naturalem.

Lec. 9.

L6. 21.

Nem autem hoc accidere necessarium utique, si quemadmodum in Thymeo scriptum est ante factum esse mundum movebantur elementa inordinate. Necesse enim aut violentum esse motum aut secundum naturam. Si autem secundum naturam movebantur: necesse mundum esse: si quis attendens velit considerare. Tunc enim primum movens necesse movere seipsum motum secundum naturam: et mota non violentia in propriis quiescentia locis facere: quem quidem habent nunc ordinem. Que quidem gravitate habentia ad medium: quod autem levitate habentia a medio: hanc autem mundus habet dispositionem. Lectio. vi.

Quod philosophus improbat opinionem democriti et leucippi circa motus corporum naturalium: hic improbat opinionem platonis circa idem, et primo per rationes, secundo per dicta aliorum philosophorum: quod circa hoc melius sensisse videtur ibi (videtur autem hoc ipsum etc.). Circa primum ponit quatuor rationes: Circa quarum primam dicit quod idem inconueniens quod accidit democrito et leucippo: necesse est accidere si quis ponat quod antequam mundus esset factus: elementa ex quibus mundus constituitur: movebantur motu inordinato: sicut in thymeo scribitur a platone narrate: quod antequam mundus a deo fieret inordinato fluctuabat. Quod autem idem accidat ex hac positione ostendit subdens quod necesse est dicere quod motus inordinatus quo movebantur elementa: aut esset violentus aut secundum naturam. Et si quidem esset violentus redit in primam positionem. Cuius accidit idem inconueniens. Si autem esset secundum naturam, habet contrarium positum: ponitur, non quod mundus mundus erat. Si vero elementa movebantur secundum naturam necesse est dicere quod tunc mundus erat: si quis attente velit considerare. Cum igitur omnis motus est secundum platonem: reductur sicut in eam: in primum mouens. Si ergo elementa quocumque modo movebantur: necesse est dicere quod primum mouens movebat

seipsum secundum naturam: primum autem mouens hic intelligitur: non secundum primum, quod hoc est omnino immobile: ut probatur in 8. physico. et in 11. metaphysico. Sed primum mouens in genere naturalium mouentium: quod mouet seipsum tanquam positum ex motore et motore: ut probatum est in 8. physico. Alia tamen ista habet primum mouens necesse mouere ipsum motum, id est primum habet naturam. Et et intelligitur de primo motore simpliciter mouente simpliciter: quod est omnino immobile: quod mouet primum mobile. Quocumque autem modo accipiat primum mouens necesse est quod moveatur secundum naturam. Non enim est possibile: ut id quod est preter naturam sit prius eo quod est secundum naturam: ut ex premissis patet. Si autem primum mouens naturaliter imouet necesse est quod corpora mota que sequuntur motionem primum mouentis non induantur per violentiam: neque quiescant per violentiam in propriis locis: sed seruet eundem ordinem quem nunc tenent ita, si quod corpora grauiora tendant ad medium, et ibi quiescant: corpora autem leuia ferantur a medio: et sursum moveantur. hec autem dispositio mundi existens est: sequitur ergo quod mundus esset antequam fieret. Non ergo est possibile ponere quod elementa priusquam mundus fieret mouerentur secundum naturam: vel secundum violentiam, et sic sequitur idem inconueniens quod democrito et leucippo. Secundam rationem ponit ibi.

Lec. 23. Lec. 7. Lec. 10.

Adbuc autem tamen queret utique aliquis utrum possibile aut impossibile erat mota inordinate et mixta et talibus mixturis, quedam ex quibusdam constant secundum naturam constituta corpora. Dico autem puta ossa et carnes quemadmodum empedocles inquit fieri in amicitia. Dicit enim quod multorum capita sine ceruice germinauerunt.

L6. 22.

Que quidem quantum ad aliquid idem dedit quod prima, scilicet quod mundus esset antequam fieret: sed prima habet ex parte corporum simplicium, hec autem ratio concludit ex parte corporum mixtorum, utroque dispositio attenditur et in existentia mundi, dicitur ergo si elementa antequam mundus fieret mouebantur inordinate potest aliquis querere utrum elementa que inordinate movebantur possent mixta talibus mixtionibus: ut ex eis constituerent corpora que secundum naturam constant, id est carnes et ossa, et alia huiusmodi, si quis, non dicat habet non fuisse possibile: sequitur quod elementa non omnino inordinate movebantur, cum non possent idem ferreter quibuslibet motibus moueri. Nam empedocles ponens elementa moueri ab amicitia: dicit quod huiusmodi corpora per motum quo amicitia ea movebat constituerentur: eo, scilicet quod ex solis motibus elementorum per amicitiam alicui generantur caro, alicui ossa, alicui caput: alicui manus. Cuius dicitur quod ex tali coniunctione elementorum per amicitiam sunt producta multa capita sine ceruice. Si ergo sic dicatur fuisse possibile hec produci: elementa non omnino inordinate movebantur. Si vero possibile erat hec produci: iam erat completa mundi dispositio non solum quantum ad corpora simplicia: sed et quantum ad mixta. Est autem attendendum quod germinatio capitum sine ceruice secundum empedoclem causatur ex amicitia: non secundum ultimum terminum sue motionis: in quo ex omnibus facit unum: sed secundum processum quo paulatim plura in unum redigit: ex elementis corpora mixta constituens. Tertiam rationem ponit ibi.

His autem qui infinita in infinito mota faciunt: si quidem unum mouens necesse vna ferri ratione, Quare non inordinate movebantur. Si autem infinita mouentia: et latitudo infinitas necessarium esse: si enim finite: ordo aliquis est. Non enim ex non ferri in idem inordinatio accidit: neque enim nunc in idem feruntur omnia: sed que eiusdem generis solum.

Inducit autem hec ratio non absolute contra platonem: sed coassumendo opinionem democriti et leucippi qui ponebant infinita corpora indivisibilia moueri in spatio infinito: si hanc positionem platonis susciperent: quod ante mundum elementa mouerentur motu inordinato: sequeretur inconueniens: aut, non, omnia illa in

mixta

nita mouerent ab vno mouente. s. fm spes: puta a gra-
uitate: vel leuitate: aut ab infinitis. Et si qd ab vno nel-
se eet ea ferri vna specie motus localis: puta motu qui
est sursum: vel motu qd e deorsum. et ita no moueret iordina-
te. Ja. n. i hoc attendit aliqua ordinatio motu? qd oia fe-
runt in ide. Si vo cent infinita principia motus spe diffe-
rentia: sequeret qd etia cent infinite spes motu? qd e ipossi-
bile fm pmilla: in qbus ostesum est no ee infinitas et ide
terminatas spes motu?. Ja e ar oim est de infinitis princi-
pijs motu: et infinitis motib?. qd si cent infinite spes mo-
tus causate a finitis principijs: ia attederet in eis aligs
ordo: no. n. iordnatio motu puenit ex h qd no oia cor-
pora ferunt i ide: qd est ee plures spes motus. qd et nnc
quando mudo ia facte e ordnatio motu? corporu: non oia
corpora ferunt i ide: s. solu ea que fut vnus gnis: sicut
oia graua deorsu. Adit ergo p hac itatione qd necesse
est ponere motus infinitos: si anqz mud? fieret corpora
mouebant inordinate. C Quartum rōnem ponit ibi.

26.
24.

Ad huc aut iordnate nihil e aliud qd pter nam:
ordo eni ppria sensibiliu natura e. Hic adhuc et
hoc icōueniēs et ipossibile infinitu iordnatum ha-
bere motu: est enim natura illa reru quale hnt
plura: et plurimo tēpore. Accidit igit ipis cōtra-
riū. Inordinatiōem quidem esse fm naturaz:
ordine aut et mundū preter naturam: quis ni-
hil vt cōtingit si eoz que fm naturam.

Circa quā ostēdit qd p dicta positio sibi ipsi tradit ni-
hil eni aliud e esse aliquid inordinate qd ee pter natura.
In reb? n. sensibilibus apparet qd ordo est ppria nā eo-
ru. q. s. p ppria nām vniūqz eoz inclinat ad aliqd cer-
tū. hoc aut inclinatio e ordo: qd attendit in sensibilibus re-
bus. Tūc. n. vniūqz dicit iordnate agere aut moueri
qñ hoc accidit nō fm inclinationē nāe pprie. Ex q adhuc
apparet hoc ee icōueniēs et ipossibile qd res immobilis ha-
beat motu iordnatiū infinitū. i. infinito tēpore durantiem.
q sicut dictū est motus iordnatus e q est cōtra nām. ap-
paret aut hoc ad rōne nāe cuiuscūqz rei pertinere qd iue-
niat in pluribus q sunt vni? gnis: et plurimo tēpore. nō
eni dē ee nāle hoi: qd aliquibus paucis quēt. puta cē am-
bideru: s. qd in pluribus et frequētius inuenit. sic igit
accidit ipis platonis ponere simul pparia. i. q inordi-
natio motu? sit fm natura: eo qd fuit tēpore infinito ate mū-
dū: et qd ordinatio motus et mudus pstitutus motu ia or-
dinato sit pter natura: eo qd pauciori tēpore fuit: quis-
nihil eoz qd sit fm nām sit vt ptingit. i. absqz certo ordi-
ne. Est aut attendēdū qd rōnes Arist. directe ptra positio-
nem platonis pcedūt si ex verbis ei? itelligat qd p pte-
pore erat iordnatio motu? elemētoz qd fieret mudus: se-
cutores at platonis dicūt eū hō itellerisse: s. qd ois or-
dinatio motu? sensibiliū e a pto p pte. ita qd alia i se pfi-
derata pter influētā p pte p pte: sunt iordnata. Et fm
hoc Ar. nō obijcit hic p sensū platonis: s. p platonicoz
verba: ne ab eis aligs i errore iudicat. C Deide cū dicit

26.
25.

Aidetur at hocipsū etiam anaragoras sume-
re bene. Ex immobilibus eni inchoat mudū face-
re. Temptant autem et alij congregantes aliqli-
ter iterum mouere et segregare: distantibus aut
et motis nō rationabilem facere generationem.
Propter quod et empedocles pretermittit eaz
que in amicitia. Neqz eni utiqz poterat cōstitue-
re celū ex segregatis quid cōstruens. congrega-
tionē aut faciens propter amicitia: ex disgrega-
tis eni est constitutus mundus elementis: itaqz
necessariū fieri ex vno et congregato. C Quod

26.
26.

quidem igitur est naturalis quidā motus vniūf
cuiusqz corporu: quo non vi mouetur: neqz pter
naturam manifestum ex his.

Conprobatur p dicta positionē ex dictis alioz pboz qui
sup h sensisse meli? vident ei. Circa qd p siderādū e: qd
tā democritus et leucippus qd et plato quo videbāt po-
suisse circa corpora erētia ante mudū. pto qdē qd pone-
bāt ea moueri. sedo qd ponebāt ea segregata qd tū ergo
ad p rīmū dicit qd hocipm qd p siderat circa cōstitutionē
mudi videtur anaragoras bene sumere. posuit. n. qd mū-
dus inceperit ex corpibus non prius motis. Qd qdem
rōnabilius est qd dicere mudū fieri ex corporibus prius
motis: nā mot? actus qdā est in potētia erētis: et ita me-
diū est iter p rīmā potētiā et p rīmū actū: in his at que
fūt: p rīmū sumit ab his que sunt oīno in potētia. Et
id rōnabilius e p rīmū mudi pstitueri ex his q oīno nō
mouēt qd ex reb? motis. Quātū at ad secūdū dicit: qd
et alij pbi ponētes p rīmū mudi pgregates aliquali. i.
dicētes qd anqz mudus fieret: erāt oia aliquali cōgrega-
ta in vni? tentauerūt assignare modū quō res itez mo-
uerent: et adiuice segregarent in ipsa mudi cōstitutionē
sicut posuit anarimāder et empedocles. Nō est. n. rōna-
bile qd aliquis faciat generationē mudi ex rebus prius
distantibus et motis: sicut. n. motus est actus qdā. ita et
discretio seu distātia rez est per pprias formas s. quas
res sunt in actu: fm eni qd sunt in potētia res nō discer-
nunt. Et qd gnatio pprie fit ex eo qd est in potētia: ideo
nō e rōnabile gnare mudū ex reb? discretis et motis. Et
ide est qd empedocles in p rīa generatiōe mudi p rīmū
amicitiā ad quā p rinet cōgregare disgregata: nō. n. po-
terat empedocles tradere p rītationē celi. i. mudi: ita qd
pstitueret ipm ex rebus segregatis faciēdo cōgregatio-
nē prius disgregatoz p amicitia: sic. n. sequeret qd mun-
dus esset pstitutus ex elemētis prius disgregatis qd est
p dicta. Cū qd i cōstitutione mundi vtebat solū lite ad
quā p rinet disgregare cōiuncta: cōsequēs est qd mudus
etiā fieret ex aliquo vno et cōgregato ex multis. Ultio at
epilogādo pcludit manifestū ee ex p dictis qd est qdā natu-
ralis mot? vniūscuiusqz corporis quo non mouet p vio-

lentiam neqz preter naturam.
Quod autem quedaz habere ne-
cessarium inclinationem graui-
tatis et leuitatis ex his palam.

Rectio vij.
Ostēdit p h ostēdit qd corpora nālia hnt
motus nāles. et iprobauit positōes pbo-
rū qd circa h errauerūt: hic ostēdit qd cor-
pora q mouentur nālri motu recto hnt
grauitatē et leuitatē: p rīpia. n. motus
nālis in dictis corpib? attendūt s. gra-
uitatē et leuitatē. Nō ergo pponit qd
itēdit dicēs manifestū esse ex his que sequuntur qd qdā
corpa q. s. mouēt nālri motu recto: necesse e habere gra-
uitatem et leuitatem quibus inclinānt ad p rīpia loca.
Dicit autem quedam ad differentiam eozum que circu-
lariter mouentur. C Secundo ibi

Conoueri quidē eni iniquimus necessariū esse: si
at nō habebit natura inclinationē quod mouet
ipossibile moueri aut ad mediū aut a medio.

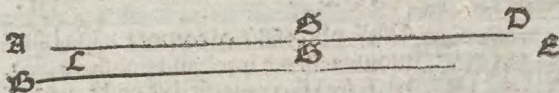
Conducit p bationē ad ppositū dicēs. hic dicimus cō-
ter qd necesse est corpora nālia moueri. Ex h. n. dicunt
naturalia qd habent in seipsis p rīpiū motus: vt ex. z.
phylicoz apparet: s. si illud qd mouet nō hz nālē inclina-
tionē qua tendit in aliquoz locū determinatū: ipossibile
est qd moueat vel ad mediū: qd fit per inclinationem gra-
uitatis: vel a medio: qd fit per inclinationem leuitatis:

Le. j.

ergo necesse est corpora que mouentur motu recto habere grauitatem et leuitatem. C Tertio ibi.

Sit enim qd qdē in quo. a. non graue. Quod at in quo. b. grauitatē hñs: ferat aut nō graue per eā que. g. d. Qd aut. b. in equali tēpore per eaz que. g. e. p maius eni fert grauitatē habens. Si itaqz diuidat corpus hñs grauitatē: vt que. g. e. ad eā que. g. d. possibile. n. sic se habere ad aliquid eaz que in ipso partiū: si totū fert p totā. g. e. partē: necesse i eodē tēpore eā que. g. d. ferri. Itaqz p equale fert nō graue et grauitatē hñs: qd quidē ipossibile: eadē aut rō et in leuitate.

Probatur qd supposuerat. s. q. si p̄dicta corpa si habeat grauitatē et leuitatē q. nō mouerēt. Et p̄tio ostendit q. nō mouerent nālī. scdo ostendit q. nō mouerent p violentiaz sibi (Adhuc aut si erit aliqd corpus et). Dicit ergo p̄tio q. si aliquod inferiorū corporū non habet grauitates vel leuitatē: sicut duo corpora: quoz vnū sit a. nō hñs grauitatē. aliud aut sit b. habēs grauitatē. moueat at a. qd ē corpus nō graue: aliquo determinato tēpore: puta per spaciū vnus hore p magnitudinē que ē g. d. motu. s. q. est ad mediū: corpus aut qd est b. grauitatē hñs: feret in eodē tēpore eadē sp̄e mot⁹ p maiore magnitudinē: q. sit g. e. necesse est. n. q. corpus hñs grauitatē ferat eqli tēpore p maius spaciū qz corp⁹ nō hñs grauitatē: sicut et corp⁹ graui⁹ feret citi⁹ deorsū: qz corpus minus graue. Diuidat aut corpus b. hñs grauitatē fm p̄portionē que ē g. d. vt. s. se habeat totū b. ad partē ei⁹: puta q. sit e. sicut se hz totū. g. e. ad g. d. nihil. n. phibz talē diuissio nē fieri corpis b. cū oē corp⁹ finitū possit diuidi s. z quācunqz p̄portionē datā. pcedat ergo sic: sic se hz g. e. ad g. d. ita se hz b. ad p̄tes eius. ergo pmutatim: sicut se hz totū. b. ad totū g. e. ita se hz pars diuisa ad g. e. Si ergo totū b. fertur tempore determinato p totū. g. e. necesse ē q. pars ipsius b. in eodē tempore ferat p magnitudinē g. d. In eodē aut tpe corpus a. nō habens grauitatem ferebat sup eadē magnitudinē. ergo sequet q. corp⁹ habens grauitatē. et corpus nō habens grauitatem i equali tpe ferant sup eadē magnitudinē. et eadē rō est si alterū corpus ponat hñc leuitatē. Sic ergo manifestū est q. seqt icōueniēs: si aliqd inferiorū corporū ponat nō hñc grauitatem neqz leuitatē. C Deinde cum dicit.

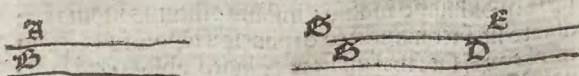

Co. 27.

Adhuc aut si erit aliquod corpus motuz neqz leuitatē neqz grauitatē habēs necesse hoc vi moueri. Qd at vi mouetur ifinitū facit motū. Qm enim virtus quedā mouēs min⁹ et leui⁹ ab eadē virtute plus mouebitur. Motū sit quod qdē in quo a. nō graue p eā que g. e. Quod aut in quo b. grauitatem habēs: in equali tempore per eaz que g. d. Diuiso at grauitatē habēte corpore vt que g. e. ad eā que. g. d. accidet ablatū a. grauitatē habēte corpore per. g. e. ferri in equali tēpore: qm totū ferebatur per eā que g. d. Velocitatem habebit que minoris ad hoc quidem maioris: aut maius corpus ad minus. Equale igitur nō graue fertur corpus et grauitatē hñs i eodez tempore. Hoc at ipossibile: Itaqz qm omni appposito maiorē mouebitur distēsiōnē nō graue: i

ifinitū vtqz mouebitur. Manifestum igitur q. necesse corpus omne grauitatē habere: aut leuitatem: quod determinatum.

Ondit q. si sit aliqd inferiorū corporū nō hñs grauitatem vel leuitatē q. nō possit p violentiam moueri. et dicit. Et quo ofsum ē per rōnez p̄dictā q. corpus sine grauitate vel leuitate nō pōt moueri nālī motu recto. necesse est si moueret q. moueat p violentiā. Itā ois motus hñmōi corporū aut est naturalis aut violentus: s. nec p violentiā moueri poterit. q. si moueat p violentiā: necesse ē q. sit motus ifinitus. i. ifinite velocitatis: qd est ipossibile. Et q. b. sequat pbat p̄missō b. p̄cipio q. si aliq. virtus. i. violentia sit mouēs aliqd corpus graui⁹ vel leui⁹ ab eadē virtute. i. ab eadem violentia plus. i. velocius mouebit in motu. s. deorsū: nā corpus mai⁹ et graui⁹ magis violenter resistit. Sit igit a. corpus nō hñs grauitatē quod violenter moueat sursum p magnitudinē q. est g. e. aliud aut corpus sit b. grauitatē hñs: qd ab eadem virtute in equali tpe moueat p magnitudinē q. est. g. d. minorem vtqz qz g. d. sicut grauius minus mouet ab eadē virtute. ita graue minus qz non graue. Diuidat ergo corpus b. hñs grauitatē fm p̄portionē q. est magnitudinis g. e. ad. g. d. sequet ergo sicut et prius: q. id qd auferet p diuissio nē a corpe b. grauitatē habēte: ferat p magnitudinē g. e. in equali tēpore in quo ferebat p ipsā corpus a. nō habēs grauitatē: qua totū corp⁹ b. in eodē tpe ferebat p magnitudinē g. d. q. est minor. Opz. n. eē p̄portioez velocitatis minoris magnitudinis ad maiorē: sicut se hz mai⁹ corp⁹ ad min⁹. Ita. s. q. in eodē tpe mai⁹ corp⁹ moueat p minorē magnitudinē. et min⁹ p maiorē. qz minus corpus ab eadē virtute veloci⁹ mouet. Sequet igit q. p egle spaciū ferat corp⁹ nō graue. et corp⁹ hñs grauitatē in eodē tpe: qd est ipossibile. Q. dūqz aut corp⁹ graue pponat: quācunqz veloci⁹ moueat adhuc corp⁹ nō graue mouebit eodē tpe per maius spaciū. Sic igit seqt q. corp⁹ nō graue moueat ifinita velocitate p violentiā: qd est ipossibile. et eadē rō ē de corpe leui. Sic ergo epilogado pcludit manifestū eē q. oē corp⁹ qd determinatū est. s. qd mouet motu recto necessario habeat grauitatem vel leuitatem. Et dicit notāter d̄ctm iatū. vel qz hic determinate de ipso loquit. vel qz huiusmōi corpora mouentur motu recto put sunt segregata et diuersa: non autē fm se tota. C Deinde cum dicit.

Quoniam autem natura est in ipso crētis motus principium: virtus autē in alio fm q. aliud. Motus autem hic quidem fm naturam. Hic autem violentes omnis: eum quidem qui s. z naturam puta lapidi eum qui deorsum: velociore faciet quod secundam virtutem. Eum autem qui p̄ter naturam totaliter ipsa.

Quia supius fecit mentionem de motu nālī et violēto hic ostendit qualē vterqz mot⁹ p̄ficiat. Et circa hoc duo facti p̄tio ostendit ofiam mot⁹ nālīs et violēti. scdo ostendit quō vterqz mot⁹ inuenit in aere ibi. Ad ambo at et. Circa p̄mū duo facit. p̄tio ostendit ofiaz mot⁹ nālīs et violēti. z ostendit quō violenta aduersetur i motu nālī ibi. (Et qui dē et). differunt aut motus naturalis et violētus s. z sua principia. et iō p̄tio diffinit principia vtriusqz motus. et dicit q. nā est principium motus crētis in eo qd mouet: vt manifestū est in. z. p̄physicoz. Virtus aut. i. potentia mouens per violentiā: est principium motus crētis in alio fm q. ē aliud. Q. d. qdē d̄: qz pōt p accidens principium motus violenti esse in eodem. non tñ fm q. est idem sed fm q.

Co. 28.

Sec. i.

fm qd est aliud. Sicut etiā medicus sanat seipm nō sicut e medicū. s; sicut s;rmū. Et ex h; p; qdā mot' e h; nāz. qdā at mot' est violentus. Est. n. mot' fm nām: cui' p;ncipiū est in ipso qd movet: nō solū at p;ncipiū actiū: s; et passiū. Qd qdē ē potētia p quā aliqd ē nālī suscepti un motionis alterius. et id cum corpora inferiora mouentur a corporib' superiorib' nō est motus violentus: s; nālis q; i corpib' inferioribus ē nālis aptitudo vt sequantē motiones superiorū corporū. Motus at violentus est: qn p;ncipiū motus ab extrinseco: sicut cū hō p;ncipit corp' graue sursum: in quo nulla ē nālis aptitudo ad talē motum. Ostendit at p;sequēter quōd violentia miscet motui nālī. Cū n. motū q ē alicui corp'i nālis: sicut lapidi est. mot' nālis deorsū potētia violentē mouēs facit aliqd velociorem. et sic talis mot' quodāmodō ē mixtus vtz secum h; a nā additionē velocitatis: quocunq; n. modo esset ibi aliqd a natura: nec eēt p;ter naturā. C Deinde cum dicit.

Ad ambo autem tanq; organo vtitur aere. natus est enim hic et leuis esse et gravis: eam quidē igitur que sursum faciet lationē fm q; leuis cuz feratur: et sumat p;ncipiū a virtute quod deorsum iterum fm q; gravis: velut enī imprimēs tradit utiq;: propter quod et nō assequente eo quod mouit. ferē vi motum: si. n. non tale aliqd corp' existeret: non vtiq; esset qui vi motus.

Ostendit quōd aer deseruit vtriq; motui. Et p;rio quōd deseruit motui violento. secūdo quōd deseruit motui nālī ibi (Et enī at q; fm naturā et). Dicit ergo p;rio q; virt' motoris violenti vtiē aere tanq; quodā instrumēto. ad ambo t. ad motū sursum. et ad motū deorsū: aer at nat' est esse leuis et gravis: sicut. n. supra dēctū ē: et infra l. 4. plen' dicitur: ignis est simplr leuis: terra at simplr gravis: aer at et aq; medio mō se h;nt iter vtriq;. Nā aer ad ignē qdē ē gravis: ad aquā at et terra est leuis: aq; aut ad terrā qdē est leuis: ad ignē at et aerē est gravis. Sic igit aer h; qd est leuis: p;ficiet motū violentū q est sursum: ita tñ prout mouet et fuerit p;ncipiū tal' motiōis potētia violenti motoris: motū aut q est deorsū p;ficiet h; q est gravis: virt' n. violenti motoris p modū cuiusdā ipressiōis tradit motū vtriq;. i. vel aeri sursum lapidi: et deorsum moto: vel et aeri et corpori graui: puta lapidi. q p violentiam motus violenti motoris imprimat lapidē. q p violentiam motus violenti motoris p quā moueat: sicut virtus gñantis imprimat genito formā quā p;legit mot' nālis. Nā sic motus violentus eēt a p;ncipiū intrinseco: qd est h; rōnē motus violenti: sequeret etiā q lapis ex h; ipso q mouetur localiter p violentiā alteraret: qd est h; sensū. Imprimūt ergo motor violentus lapidi solū motū: qd qdē fit dum tangit ipm: s; q; aer est susceptibilior: talis ipressiōis: tū q; est subtilior: tū q; est quodāmodō leuis: velocius mouetur p ipressiōnē violenti motoris q; lapis. et sic desinēte violento motore: aer ab eo motus vltorius p;pellit lapidē et etiā aerē pūctū q etiā mouet lapidē vltorius. et hoc fit quousq; durat ipressiō primi motoris violenti: vt in. 8. p;hycor. Et idē ē q; quousq; motor violentus nō sequatur ipm mobile: qd p violentiā fert: puta lapidem: vt p;ntialiter ipm moueat: tñ mouet p ipressiōnem aeris. si. n. nō esset tale corpus: quale ē aer: nō esset motus violentus. Et quo patet q; aer ē instrumētū mot' violenti necessarium et non solum pp bene eē. C Deinde cum dicit.

Et cum autem qui h; naturā vniuersiusq; motū promouet eodē mō. Quod quidem igitur oē aut leue aut graue: et qualiter p;ter naturā habentes motus: ex his manifestus.

Ostendit quomodo aer deseruiat motui nālī. et dicit q; aer eodem mō p; mouet motū naturalem vniuersiusq;

corporum: sicut et motū violentū: in quātm. s. p. sua leuitate coadiunat ad motū q ē sursum: p sua at gravitate ad motum qui est deorsū. P;dot at esse dubiū vtz aer deseruiat motui naturali corporum grauium et leuius ex necessitate: vel solum pp bene esse. Determinat autē auerroyes q; etiā motui naturali deseruiat ex necessitate. Et hoc dupli rōne. p;rio qdē q; sicut ipse dicit in cōmento suo in hoc loco motor grauiū et leuiū est gñalis. q dū dat formā ex p;sequenti dat motū nālē. sicut et oīa accētia naturalia q; consequit formā. Et sic generās cāt motū nālē mediāte forma. motus aut naturalis debz imēdiāte leg a suo motore: cū motus nālis nō imēdiāte sequat a generāte: s; a forma sit p;pri' motor i motui naturali. Cū v; q; corpora grauiā et leuiā quodāmodō moueant seipm: non at p se. q; mouēs seipm diuidit in mouēs et motū: vt pbatur in. 8. p;hycor. qd nō inuenit in corporibus grauiibus et leuib;: q; diuidunt in formā et materiā cuius nō est moueri: vt pbatur in. 5. p;hycor. Cūde reliquit q; corpus graue vel leue moueat seipm p accēs: sicut nauta q mouet nauem: ad cuius motū ipse mouet. Et sic pbatur in. 5. p;hycor. qd nō inuenit in corporibus grauiibus et leuib;: q; diuidunt in formā et materiā cuius nō est moueri: vt pbatur in. 5. p;hycor. Cūde reliquit q; corpus graue vel leue p suā formā mouet aerē: ad cuius motū ipm corpus graue et leue mouet. Et sic pbatur in. 4. p;hycor: opz esse aliqūā resistētia iter mouēs et mobile: nulla at est resistētia materic corporis grauis vel leuis ad eius formā q est p;ncipiū motus. Et idē necesse ē q; sit aliq; resistētia ex pte mediū qd ē aer vel aq; et sic aer ē de necessitate mot' naturalis. Cūq; at ex eadē radice erroris p;cedit. existimauit enī q; forma corporis grauis et leuis sit p;ncipiū actiū per modū mouētis. et sic oporteat eē aliqūā resistētia ad scilicet nationē forme: et q; motus nō p;cedat imēdiāte a generāte q; dat formā: s; hoc est oīno falsū. Nā forma grauis et leuis nō ē p;ncipiū mot': sicut agēs motū: s; sicut quo mouēs mouet: sicut color ē p;ncipiū visionis quo aliqd v; tñ et h; dicit in. 8. p;hycor post ea que dixerat de motui grauiū et leuiū: q; qdē nihil horū mouet seipm manifestū est: s; motus habeat p;ncipiū nō monēdi: neq; faciēdi: s; patiēdi. Si igit' mot' grauiū et leuiū nō p;cedit a generante imēdiāte: neq; ēt o; alterā resistētia que rere in hoc motu: q; illā que est iter generās et genitum. Et sic relinquit q; aer non reqrat ad motū naturālē ex necessitate: sicut i motu violento: q; id qd mouet naturaliter h; sibi inditā virtutē q est p;ncipiū motus. Cū nō o; q; ab alio ipellēte moueat: sicut id qd p violentiam mouet: q; nullā virtutē iditā h; ad quā sequat talis motus. Et hāc etiā dōiam designat verba Arist. Nā de motu violento loquēs dicit q; nisi eēt aliqd tale corpus: nō eēt q; vi mot'. De motu at nālī dicit q; aer primo mouet eū q; fm naturā vniuersiusq; motū. Vltimo at epilogā eū dōcludit: manifestū esse ex p;dictis q; oē corp' aut ē leue aut graue: et q; se habeat motus qui sunt p;ter nāz.

Quod autē neq; oīum ē generatio neq; simplr nulli: palā ex dictis: impossibile enī oīs corpis eē generationē si non et vacuum esse aliqd possibile separatus. In quo enim erit loco: quod nunc generatur si fuisset isto prius vacuum necessarium esse corpore nullo ente.

Rostq; p;ba igitur de gñatione et motu vtz ist corpibus nālībus vel nō: supposito ex p;missis q; sit in corpibus gñatio et mot': hic icipit igrere quōd hoc fit. Et circa h; duo facit. p;rio resumit quod dā iprobādū qd supra iprobauerat: scilicet ipfecte. scdo p;legit p;posuū ibi (Reli-

Rec. 7. Rec. 3. Rec. 7. Rec. 22.

Rec. 10. Rec. 3. Rec. 12. Rec. 7. Rec. 25. 29.

quā at dicere etc). Circa primū tria faciunt. p^o p^odit id qd sup^o p^obatū ē. scdo p^oficat p^obationē ibi (Impossibile. n. etc). Tertio excludit quādā obiectionē ibi (Alio qdē. n. etc). Dicit ergo p^orio māifestū ēē ex supra dictis q^o neqz g^oratio ē oīum: sicut ponēdū ē illi q^o dicebāt corpa p^oponi ex sup^oficieb^o: neqz. n. g^oratio est nullius: hoc. n. supra p^o bavit ostēdēdo q^o corpa nō p^oponūt ex sup^oficieb^o. p^o dō sēt at aliqz dicere oīuz corpoz ēē g^orationē multis alijs modis r^o id p^obs iducit hāc p^obationē vniuersaliorē. r^o dicit q^o ex h^o pōt p^ofirmari: q^o nō ē oīum g^oratio. q^o iposib^o le ē q^o sit g^oratio oīs corpis nisi ponat aliqd vacuū separātū a corpibus. Q^o d^o qdē dicit. q^o qdā p^obi ponebāt vacuū corpoz: s^o ibi dicit: sic democrit^o: r^o leucipp^o: vacuū sēt separātū d^o locus q^o nō ē replet^o aliquo corpe possib^o lis repleti: vt habet in. 4. p^ohysicor^o. It^o at seq^o vacuū ēē separātū. si oē corp^o g^orat. q^o i loco i quo ē corp^o qd mō g^orat si locus ille fuisset pri^o isto corpe: necessariū erat q^o ibi eēt vacuū: cū nullū corp^o eēt ibi. Nullū at corp^o eēt ibi pri^o: si oē corp^o g^orat: vñ ex h^o q^o ponit oē corp^o g^orat: seq^o vacuū separātū ēē. C^o Deinde cum dicit.

Lec. 10.

Aliud quidē enim ex alio corpus fieri possibile: puta ex aere ignem. Totaliter at ex nulla alia persistente magnitudine impossibile. Marime. n. vtiqz ex potentia quodaz ente corpore actu fiet vtiqz corpus. S^o si potētia ens corpus nullū ē aliud corpus prius actu vacuū erit separatum.

Excludit quādā obiectionem. posset. n. aliqz dicere q^o videmus vniqz corpoz g^orat nullo vacuo exite: sed ad hoc ipse respōdet q^o cū sit quōdā corp^o p^oticulare g^orat ex alio corpe: puta ignis ex aere. ita ante g^orationē ignis aer erat in eodē loco. r^o sic non ē vacuū. S^o si oē corpus generaret: nō pōt poni aliud corp^o qd prius repleverit locū. q^o p^oter oē corpus nō est aliud corp^o. Et ita oportebit q^o corpus fieret ex nō corpe. Impossibile ē at q^o corpus fiat totalit^o ex nulla p^ostistente magnitudine corporali: marime. n. fieret corpus in actu ex eo qd est in potentia corpus: r^o siquidē ita sit in potentia huiusmodi corp^o q^o sit in actu aliud corpus: nō seq^o icōueniēs. Sic. n. ponit quis fieri ignē ex materia q^o est p^o ignis: actu at aer. S^o si eēt ita in potentia corpus q^o non esset aliqd aliud corpus sicut oporteret ponere eos q^o ponunt oē corpus generari: sequerēt q^o ante generationem oīs corpōis esset vacuū separātū. Est autem attendendum q^o Ari. itendit h^o pbare nō esse g^orationem oīs corpōis. ita. s. q^o tota vniuersitas corpoz simul generaret: nō autem itendit pbare q^o aliquod particulare corpus nō generat. ex nō corpore: sic. n. p^otra p^obationē Arist. haberet locum obiectio: quā ponit simplicius in cōmento suo. s. q^o non esset necesse esse vacuum: vel p^o rarefactionem r^o condensationem: vel p^o hoc q^o hoc corpore g^orato aliud corrumptū. Unde etiā nō esset hec sufficiens probatio quā ipse estimat. s. q^o cōium non est generatio: sed particulariū. Non. n. est generatio hominis: q^o tota vniuersitas corpōis est sicut vnum corpus p^opletū in vna specie existēs sicut in p^orio habitum est. Nihil autem p^ohibet idividuū qd est vnum tū in vna specie generari r^o corrumpti: sicut de fenice dicunt: vnde r^o per hoc non excluderet generatio oīs corpōis: quam p^obus remouere itendit. Nec ē p^obatio p^obi est contra sententiam fidei nostre qua ponimus totam vniuersitatem corpōū de nouo incepisse. q^o non ponimus p^oexistere locum: quod hic philosophus supponit: neqz ponimus generationem corpōrum ex eo quod est in potentia: sed per creationē. C^o Deū cū dicit.

Lec. 30.

Reliquis autem dicere quorum est generatio corporum r^o propter quid est. Quoniam igitur in omnibus cognitio per prima. Prima autem existentium elementa considerandum que cor-

porum sunt elementa: r^o propter quid sunt. De ide post hec quot r^o q^oia qdā. **Hoc at erit manifestū supponētibus quid est elementi natura.** Lec. 31.

Ostendit quō sit generatio r^o motus corpōrum. Et circa hoc duo facit. primo dicit de quo est intentio. r^o quo ordine id sit agendum. secūdo requiritur p^opositū ibi (Sit itaqz elementum etc). Dicit ergo primo q^o cum nō sint oīa corpora generabilia neqz nulla. vt supra dicitur est. reliquū est manifestare quoz corpōrum est generatio: r^o propter qd est. i. que est causa generationis. Que quidem consideratio inchoatur in hoc libro: sed perficit in libro de generatione. Sed quia omnis cognitio est per aliqua prima: ex quibus diffinitiones r^o demonstrationes procedunt: r^o manifestum sit q^o elementa quarumlibet rerum sunt prima inter ea que insunt rebus: licz aliqua extrinseca principia possent esse priora: puta agens r^o finis: o^o q^o ad cognoscendum generationem corpōrum prius cognoscatur que sunt elementa corpōrum generabiliū r^o corruptibiliū. r^o qua ratione sunt elementa. r^o vltimus q^o sunt elementa. r^o qualia corpōra. Ad hoc autem manifestandum o^o accipere quasi suppositionem r^o principium que sit natura elementi. quod manifestatur per eius diffinitionem. C^o Deinde cum dicit.

Si itaqz elementum corpōrum ad quod alia corpōra diuiduntur intus existēs potētia aut actu. Hoc. n. vtroqz modo adhuc dubitabile: ipsum autem est indiuisibile in altera specie

Requitur p^opositum ordine p^odicto. p^orio. n. ostēdit que sit elementi naturam quam significat diffinitio. secūdo que r^o qualia sint corpōrum elementa ibi (Sit itaqz qd dictum est etc). Tertio inquit quomodo sit corpōrum generatio ibi (Quā autem neqz infinita etc). Circa primum duo facit. primo ponit partes diffinitionis elementi. secūdo probat hanc elementi diffinitionem ibi (Tale autē). Circa primum ponit tres partes diffinitionis elementi. Quānam prima est q^o elementum aliorū corpōrum est in quod alia corpōra diuiduntur: seu resoluitur. Non enim quelibet causa potest dici elementum: s^o solū q^o illa intrat rei compositionem. Unde vniuersalia elementa sunt materia r^o forma: vt patet in primo p^ohysicor^o: que tamen non sunt corpōra. hic autem itendit p^obs de elementis que sunt corpōra. secūda particula ē q^o elementum existit in eo cuius est elementum: potētia aut actu. Adhuc autem sub dubitatione existit quō sunt elementa in mixtis: vtrum. s. in actu: vel in potentia. Si enim generatio vel corruptio corpōrum sit per congregationem r^o segregationem: sicut empedocles r^o anaxagoras posuerunt: consequens est q^o elementa sint in actu mixto. Si autem generatio r^o corruptio corpōrum est p^o alterationem. necesse est dicere q^o elementa sunt potentia in mixto. Tertia particula est q^o elementum non videtur in alia scilicet diuersa s^om speciem. Oportet enī omne corpus diuisibile esse: cum quedam corpōra diuiduntur in diuersa s^om speciem: sicut manus in carnes r^o ossa: ex quibus quādā compositione compinguntur: vel sicut caro resoluitur in aerem ignem: aquam r^o terram per quādam alterationem: ignis autem r^o aer. aqua r^o terra neutro modo resoluntur in diuersa s^om speciem. Quod quidem complet rationē elementi. Sicut etiam elementa longitudinis d^onr linee que non diuiduntur in diuersa s^om spēm. C^o Deinde cum dicit.

Lec. 32.

Tale enim est elementum omne: r^o vnum oībus volunt dicere.

Probat predictam diffinitionem ex cōmuni vsu loquētium. nominibus. n. vtendum est vt plures: vt dicit in 2. thop^oicomm. Et hoc ē quod dicit q^o omnes volunt dicere esse elementum aliquid tale: quale descriptū est et in omnibus

in omnibus generibus: puta in corporalibus locutionibus et demonstrationibus in quibus principia sunt clara que non resoluntur in alia principia. Et deinde cum dicit.

32. **S**i itaque quod dictum est elementum necesse est quedam talia corpora: in carne quidem et ligno et vnoquoque talium est potentia ignis et terra. Manifesta autem hec ex illis segregata. In igne autem caro aut lignum non inest: neque secundum potentiam neque secundum actum: segregaretur enim utique similiter autem neque si vnum aliquid solum esset talium neque in illo. Non enim si erit caro aut os aut aliorum quodcumque: nondum dicendum inesse. Sed preconsiderandum quis modus generationis.

33. **O**ndit que et quot sint elementa. Et circa hoc tria facit. primo ostendit quod necesse est quedam elementa corporum. Secundo inquirat utrum sint finita vel infinita ibi. (Utrum autem finita vel infinita sunt). Tercio inquit utrum sit vnum tantum ibi. (Quid autem necesse finita sunt). Circa primum duo facit. primo concludit ex premissa diffinitione elementi quod necesse est ponere quedam elementa corporum. secundo ostendit quomodo hec diversimode ponebantur anaxagoras et empedocles ibi. (Anaxagoras autem et cetera). Dicit ergo primum quod si premissa est diffinitio elementi: necesse est dicere quod sint quedam elementa corporum. Inveniuntur enim quedam corpora quibus predictae potestates inveniunt. In carne enim et ligno et in quolibet talium corporum. scilicet mixtura ignis et terra sunt in potentia. quia. scilicet per quandam alterationem ex igne et terra et a his huiusmodi predicta corpora componuntur. Et hoc manifestum est ex ipsa segregatione qua corpora mixta in huiusmodi simplicia resoluntur. sicut patet in resolutione corporum animalis quod in puluerem et quandam humorescentiam: et quosdam vapores resoluitur: et ita etiam de aliis corporibus mixtis. Utitur autem hic large segregatione: que proprie fit in ea que insunt actu. Quod autem huiusmodi corpora in que alia resoluntur: ipsa vero non resoluantur in alia. quod etiam pertinet ad diffinitionem elementi: ascendit subdens quod in igne: neque caro: neque lignum inest. siue secundum potentiam: siue secundum actum. Cuius signum assumit ad hoc quod si caro et lignum essent in igne: ignis resolveretur in ista: quod nullo modo apparet: generatur enim ex igne caro aut lignum: non per resolutionem: sed per adiunctionem aliorum corporum simplicium simul admixtionem coalteratorum. Quia vero aliqui posuerunt vnum tantum elementum sicut Thales milesius aquam subiungit quod similis ratio est si ponatur vnum tantum elementum: aut plura quod in elemento vno non inveniunt alia corpora. Licet enim inveniatur alia corpora preter illud elementum: puta caro aut os aut aliquid aliud huiusmodi: non tamen est dicendum quod aliquid horum insit potentia vel actu in corpore quod ponitur elementum. Et cuius ita sit quod quedam sint elementa corporum: considerandum est quis modus generationis est: quo vel alia corpora generantur ex elementis scilicet per mixtionem. Vel elementa ex aliis corporibus per resolutionem. et hoc secundum veritatem determinabit in libro de generatione. Et deinde cum dicit.

34. **A**naxagoras autem empedocli contraria dicit de elementis. Dicit enim quidem ignem et terram et coelementa his: elementa inquit esse corporum et componi omnia ex his. anaxagoras autem contrarium: omniomera enim elementa. Dico autem puta carnem et os et vnumquodque talium: aere et ignem: et mixturas horum et aliorum seminum omnium. Esse enim vtrumque ipsorum et

inuisibilibus omniumque omnibus congregatis propter quod et facta esse omnia ex his. Ignem enim et etherem appellat idem.

Ostendit diversitatem anaxagoras et empedocles circa corporalia elementa. Et primo ponit opinionem vtrumque. secundo ostendit que carum sit preferenda ibi. (Quonia autem est omnis etc.). Dicit ergo primo quod de elementis corporalibus contrarie locuti sunt anaxagoras et empedocles. Empedocles enim posuit quod ignis et terra et alia media: que sunt simul elementa cum istis sunt corpora elementaria: corporum ex quibus omnia alia corpora componuntur. Sed anaxagoras dicit contrarium. scilicet quod alia corpora omniomera vel homogenea: id est similitum partium: puta caro et os: et alia huiusmodi sunt elementa corporum. Aer vero et ignis et terra et aqua dicebat esse commixta ex premissis: scilicet carne et osse: et ex omnibus aliis seminibus corporum naturalium. Ponebat enim anaxagoras quod partes corporum similitum infinite et indivisibiles erant semina omnium que apparent in natura. scilicet quod per extractionem eorum ab aliquo mixto: generantur omnia corpora naturalia sensibilia. Quia igitur ex igne et terra et aliis huiusmodi videntur omnia alia corpora generari: estimavit quod tam ignis quam terra: et alia intermedia essent constituta ex omnibus indivisibilibus partibus similibus simul congregatis: et secundum hoc partes con similes ponebat esse elementa horum quattuor corporum. Et quibus tamen dicebat omnia fieri propter semina existentia. Et quia de igne mentionem non faciebat: ne ex hoc aliquod dubium diceretur: subdit quod ipse appellabat ignem etherem. Et deinde cum dicit.

Quonia autem est omnis naturalis corporum motus proprius. Notuum autem hi quidem simplices: hi autem mixti: et mixti quidem mixtorum: simplices autem et simplicium sunt: manifestum quod erunt quidem corpora simplicia: sunt enim et motus simplices. Itaque patet quod sunt elementa: et propter quid sunt.

Ostendit quod opinio empedocles est preferenda: sicut enim patet ex his que in primo habita sunt: omnis corporum naturalis est aliquis proprius motus: et cum sint quidam motus simplices: quidam mixti: mixti motus sunt mixtorum corporum: et simplices simplicium. Et ex hoc manifestum est quod sunt quedam corpora simplicia cum sint quidam motus simplices. Et quia motus simplices qui sunt a medio et ad medium magis appropriantur elementis que ponit empedocles: manifestum est eius opinionem esse preferendam: quoniam possit dici hanc esse secundam rationem ad principalem conclusionem: quoniam epilogando infert dicens manifestum esse: quod sunt elementa: et propter quid sunt etc.

Et hic est finis expositionis almi doctoris divi Thome de Aquino a morte puerus ad finem usque persequi non potuit.

Hic incipit supplementum egregii doctoris Petri de Alvernia ordinis predicatorum.

Trum autem finita aut infinita: et si finita: quanta secundum numerum consequens utique erit considerare.

Primum quidem igitur quod non sunt infinita: quemadmodum putantur

quidem contemplandum. Et primus omnia omniomera elementa facientes quemadmodum et anaxagoras.

35.

36.

37.

Inquirat quot sunt fm numer. & qualia sūt fm naturam. Et qm alij aliter & aliter optinabant: narrat in isto tertio opiones aliorū. & reprobat pauca determinādo fm intētionē suā. quot aut sunt fm veritatē. & qualia magis determinate ostendit in libro de generandō. Primo ergo ingrit de numero ipsorū. Secundo cū dicit. **Q**m aut neqz infinita. Ostendit qualia sūt qm generabilia: & quō. Circa primū primo pmitit intētionē suam: & ordinē cōsiderādi. Secundo cū dicit. **(Paulus. n. sic. Prosequit.)** In prima parte dicit qd ostēdit sūt elementa: cōsequens est cōsiderare d numero quot sūt vtrū finita vel infinita: & si finita: quot fm numer. & primo cōsiderandū erit qd nō sūt infinita: sicut crediderunt quidā: puta anax. democritus & leucippus. Inter que primo cōsiderandū erit qd nō sūt infinita: sicut dixerunt ponētes elemēta eē omiōnera: quēadmodū anax. & sequens ipsum. **C** Deinde cum dicit.

Nullus. n. sic dignificantium recte sumit elementū. Videmus. u. multa eē mixtorū corporū in omiōnera diuisa. Dico aut puta carnē & os & lignū & lapidē. Itaqz qm cōpositū nō est elemētū nō oē erit qd omiōnerū elem: sed idiuisibile ad altera specie: quēadmodū dictum est prius.

Prosequitur & primo opiniones ponentū elemēta in finita. secundo cum dicit. **Q**m aut necesse ponit opiniones ponētū elemētū vni eē tm. Adhuc i prima pte facit qd dicitū est. secundo cū dicit. **(Adhuc si vnicūqz.)** Nonit rōnem ppriā ostēdentem elementa finita esse. Circa primū primo iprobat opinionē anax. ponētis elementa omiōnera esse. scdo cū dicit. **(Sed adhuc neqz vel alteri.)** Improbat opinionē democriti & leucippi ponētū corpora idiuisibilia. Circa primū ponit rōes. tres. secūdam cū dicit. **(Adhuc aut sic sumētes.)** tertū cū dicit. **(Adhuc si corpus.)** In prima pte dicit qd nullū supponētū sicut dignitatē corpora omiōnera elemēta eē: recte accipit nām elemēti. Ad sensum. n. apparet multa corpora cōposita omiōnera esse & diuisibilia eē in omiōnera: sicut carnē & os & lignū & lapidē. & hmoi. q oia cōposita eē pbant p seggregationē aliorū ab ipsis: puta ignis & terre & intermediorū. **Q**m igit nullū cōpositorū erit cōpositū elemētū: manifestū est qd omiōnera corpora nō sūt elementa: sed corpus ad qd alia resoluunt inerēs actu vel virtute idiuisibile in alia corpora priora altera spē: sicut dicitū est prius. **C** Deinde cū dicit.

Adhuc autem sic sumentes elementum nō necesse facere infinita: omnia enim hec reddēt eē finitis existentibus si quis sumat. Idem enim faciet: & si duo aut tria solum aut talia quēadmodum conat & empedocles. **Q**m enim & vt ipsi accidit non omnia facere ex omiōneris. Faciē enim nō ex faciebus faciunt: neqz aliud fm naturam figuratorū nihil: manifestū qd mltō meli⁹ si finita facere picipia: & hec vt minima oib⁹ esse futuris ostidi: quēadmodū dignificāt & q i disciplinis: semp. n. finita sumūt picipia aut specie aut quantitate.

Nonit secūda rōnem dicēs qd adhuc bñ sumētes elemētū ponēdo ipm omiōnerū: nō necesse hnt ipsa facere infinita. oēs. n. cāe pprie eaz & passionū pnt reddi sumēdo ea finita si qs velū sumere. Idē ē fiet si sumātur duo aut tria aut qtuor: quēadmodū emped. conat reddere cās oium ponēdo qtuor: qzuis nō possit. **Q**m eē

nec ponētes omiōnera pnt oia gnāre et ipsa. faciē eūz ex faciebus nō pnt gnāre: nec aliud figuratorū nullū quorū ps nō est eiusdē rōnis toti. **M**anifestū est at qd meli⁹ est facere finita picipia qz infinita: & finita pauca & minima si egliter pnt reddi causē oium apparcentiū sciendorū: sicut in disciplinis faciūt finita & qz paucissima supponentes. **I**nfinītū. n. incognoscibile est. finitū aut cognoscibile: & tāto magis qzto vnitati magis appropinquāt. **O**ēs. n. accipiūt finita: aut fm spēm. puta qm punctū & lineā & planū diffiniūt: quoz vniūqzqz finitū ē fm spēm: aut fm glitatē: qz finita nūero accipiūt. vel pnt exponi finita fm spēm de finito fm scimā: & finitū sū qzti tatē de finito fm nūerū aut extēsiōne. **M**is. n. duob⁹ modis dē aliqā finitū vel infinitū: vt pnt apparere ex. 5. metha. vbi distinguit finis. **C** Deinde cum dicit.

Adhuc si corpus a corpore alterū dicitur fm pprias differentias: corporū aut differentie finite: differunt. n. sensibilibus: hec aut finita sunt. **P**oportet aut hoc ostendi: manifestum qz & elementa finita necesse esse.

Nonit tertiam dicēs: qd si corpus determinat & diffinit ab alio corpore p pprias differentias corporū: corporū aut dicitur prime finite sunt: qz dicitur ipsoz sunt qualitates sensibiles prime: qz esse finitas pbabit lib. de gnatione. **Q**uare manifestū est qd corpora prima necesse est esse finita: ergo & elemēta corporea: nō sūt igit infinita sicut anax. posuit. **E**t est intelligendū: qd anax. vñ posuit se duplex esse rez: vniū qdem intellectuale: & vnicū in intellectu pūo in quo res oēs vni erant ppter intellectualem vniōne. **A**liud aut reale & sensibile extra ipm intellectum fm qd pcedūt in esse ab intellectu cōditio: & sic diuersitate hnt ad se inuicem. & si sic intellexit nō multū a veritate deuiat. **C** Deinde cum dicit.

Sed adhuc neqz vt alteri qdā dicit: puta leucippus & democritus ab dētes rōnabilia accidētia. **I**ngunt. n. esse primas magnitudines multitudie qdē infinitas: magnitudie aut idiuisibiles. **E**t neqz ex vno fieri multa: neqz ex multis vnūz sed hoz cōplicitōe & circūplexione oia generari. **M**odo aut quodāz isti oia entia faciunt numeros & ex numeris. **E**tenim si non plane ostēdunt: tm hoc volunt dicere. **E**t adhuc qm differunt corpora figuris: infinite aut figure infinita & simplicia corpora aiunt esse. **Q**ualis aut & que figura elementorū nihil determinauerūt: sed solum igni sperā assignauerūt: aerem aut & aquas & alia magnitudine & puitate diuiserūt: vt entēz ipsozū naturā velut pāsperrima oīz elemētoz.

Reprobat opinōē leucippi & democriti de infinitate elemētoz: quā pūo ponit. secūdo cū dicit. **P**rimū qdē igitur iprobat. **P**rimo igit dicit: qd adhuc elemēta prima corporū nō sūt infinita: sicut alteri qdam dicit. s. leucippus & democrit⁹ ab dētes. i. excludētes: multa accidētia rōnabilia. **D**icit. n. primas magnitudines: qz dicitur prima elemēta corporū esse infinitas fm multitudine: idiuisibiles aut fm magnitudine. **E**t id ex vno eē nō fieri multa: qz vere vniū ofno nō diuidit: nec ex multis fieri vere vniū: qz sūt irāsmutabilia: sed alia fieri ex ipsis tm sū seggregationē quādā & circūplexionē fm figuraz & ordinē & positionē. **I**sti aut aliquo mō: oia entia faciunt numeros: aut vnitates quasā ex qb⁹ est numer⁹. **O**ia. n. entia vel sūt magnitudines idiuisibiles q sūt elemēta q pportionatur vnitatib⁹ ppter idiuisibilitatem: aut congregata ex

Lec. 17.

Lec. 2. 2. libri.

et saluatis

aqua aut aq qdē sūtili: acere at spiffi: si ex hui⁹ spiffitudine z raritate alia generat: isti latēt ipsi si bupis aliud aliqd pri⁹ eia faciētes. Est. n. q qdē ex elemētis gnatio cōpositio: vt aiūt. Que autē ad elemēta resolutio. Itaqz necesse pri⁹ eē nā qd magis subtiliū ptiū. Qm̄ igit aiūt oīuz corpoz ignē subtilissimū eē. Prīmū vtiqz erit nā ignis differt aut nihil. Necesse. n. vnum aliqd aliorū esse primū: z non mediū.

¶ Reprobat opiones p̄dictas: z p̄rio diuisis. z at cū dicit. Lōe at: cōiter p vna cōez rōnez. Circa p̄mu p̄ ip̄o: bat opionē ponētū aerē vel aquā vel aliqd mediū primū elm. sc̄do cū dicit. Quicūqz qdē ignē. opionē ponētū ignē. Circa primū p̄ōit rōnez duas. sc̄cūda cū dicit. Adhuc aut spiffitudine. In p̄i p̄te dicit q qdēz elz primū z vniū dnt eē aerē vl aquā vel aliqd mediū subtili⁹ aq z grossi⁹ aere dicētes alia gnari ex hoc vno p̄ igrofationē vel rarefactionē: grossiora qdē p̄ spiffationē: sūtiliora aut p̄ rarefactionē: decipiūt ipsi seip̄os: de necessitate. n. ponūt aliqd eē p̄ elo p̄. Est. n. qdā gnatio aliorū ex elis quā dnt cōpositionē. Alia aut eloz ex cōpositis quā dnt resolutionē q̄ fit p̄ rarefactionē: rarefactio at est ad id qd est subtili⁹: z p̄i nā. qre māifestū est q̄ corpus qd est subtilioz ptiū est p̄i fm̄ nām his q̄ grossiorū. ignē aut dnt eē subtilissimū oīum corpoz: qre ignis erit primū nā oīuz. Sic igit aq vel aer vel aliqd mediūz elm̄ primū erit p̄i elo p̄io: qd est ip̄osibile: Itō differt aut si ignis nō sit primū nec subtili⁹ fm̄ ip̄os. Si. n. ip̄e nō sit erit aliud qdēqz sit vel ex quo aliqd mediū ponūt ex q̄ dicit alia quedam generari p̄ rarefactionē. C Deinde cum dicit.

Lō. 43.

¶ Adhuc aut spiffitudine z raritate alia gnare nihil differt q̄ subtilitate z grossitie: subtilitate qdē. n. ray: grossum aut voluit eē spiffum. Iteruz aut subtilitate z grossitie idē qd z magnitudie z paruitate. Subtile qdez. n. qd paruarum ptiū: grossum aut qd magnay ptiū. Qd. n. extēsus in multū subtile tale at qd ex paruis pti⁹ cōstās. Itaqz ip̄is accidit magnitudie z puitate diuide re alioz substātiā. Sic aut determinatis oīa accidēt dicere ad aliqd: z nō erit simplr hoc quidez ignis: hoc aut aqua: hoc at aer. Sed idē ad hoc qdē ignis: ad aliqd autem aliud aer.

¶ Ponit sc̄daz rōnez p̄io. Sc̄cūdo cū dicit. Q̄ accidit pla dicitib⁹: extēdit eā p̄ ponētes eia determinari magnitudine z puitate. Pr̄io igit dicit: q̄ eia gnari ex vno p̄ rarefactionē z p̄densationē idē est qd gnari ea p̄ subtiliationē z igrofationē. Subtile. n. fm̄ se est ray aliqd: grossum at oēs dnt eē spiffuz: subtilitas aut z grossities sunt idēz qd magnitudo z puitas. Subtile. n. dicim⁹ qd ē puay ptiū. qd. n. multū extēsus ē p̄ rarefactionēz subtilē ē. tale at ē qd cōponit ex corpib⁹ puīs. Grossum at est qd est magnay ptiū. Si igit dicētes alia gnari ex vno elo p̄ rarefactionēz z cōdensationē. determinat substā alioz magnitudie z puitate. Sic at determinata substā eoz oīa alia ad aliqd differēt: z nō simplr: z nō erit aliqz ignis vl aer vel aq simplr: sed ad hoc ignis: ad aliud aut aer vel aq: magnū. n. z puū ad aliqd dicunt: sicut d̄ in p̄dicamētis hoc at est ip̄osibile. ergo z primū. C Deinde cū dicit.

¶ Qd accidēt z plura qdē elemēta dicitib⁹: magnitudine aut z puitate differre dicitib⁹. Qm̄ enī quāto determinatū est vniūqzqz erit qdā rō

adinuicē magnitudinū. Quare bñtia hāc rōnē adinuicē necesse hoc qdem aerem esse: hoc aut ignē: hoc aut terrā: hoc aut aquā ppter inesse in maioribus minorū rationes.

¶ Extēdit rōnez istā ad ponētes eia pla determinari magnitudie z puitate dicēs: q̄ idē incōueniēs accidit ponētib⁹ eia determinari z differre iuicē magnitudie z puitate. Si. n. eia determinant magnitudie z puitate: magnitudies ip̄oz in aliq̄ rōnē erūt ita vt q̄ est p̄portio magnitudis ignis ad magnitudinē aeris: eadē sit magnitudis aeris ad eā q̄ aq: z h̄ ad eā q̄ terre. Si igit p̄ h̄mōi rōnez magnitudinū z excessuū solū determinant ignis z aer z aq z tra: erit aer ad vnuz. puta ad ignē: z ignis ad aquā z ignis z aer ad aquā: z aq ad aerē: aer ad terrā: qz illa eadē rōnē magnitudis z excessuū quo ignis excedit aerem determinatuz excedit aer aquā z aq terrā: qz si ignis respektu aq excedit aerē p̄ illa eadē erit ignis ad aquā z sic in alijs. Et itēz qz magnitudo ignis p̄tinet magnitudinem aeris z aq z terre p̄ q̄s determinat. erit ignis z aer z aq z terra. s̄l̄r in alijs. Et itēz qz terra tota eadē rōnē h̄z ad aliqz p̄ez sui fm̄ magnitudinē quā h̄z ignis ad aerē fm̄ illā z eadē ad aliā q̄s aer ad aquā z eandē ad aliā: qz aq ad terrā. seq̄ qz terra ad aliqz p̄te sui ignis z ad aliā aer z ad aliā aq: z s̄l̄r in alijs. s̄l̄r. n. magnitudies miores in maiorib⁹: qd est ip̄osibile: sic igit v̄ exponere alexāder regulā istā. Simplic⁹ aut dicit hāc expōnē extortā esse. Itō. n. oz si magnū z puuz ad aliqd dicant q̄ ea qd in s̄l̄r ad aliqd dicant. q̄suis. n. amicus sic ad aliqd: tñ hō cui iest amicu esse nō ē ad aliqd. s̄l̄r q̄uis dualitas tānū excedat vnitātē q̄tū excedit a ternario: nō tñ dualitas est vnitās ad ternariū: z s̄l̄r nō oz q̄ q̄uis aer tānū excedat aquam q̄tūm excedit ab igne: qz aer sit ignis ad aquā vel aq aer ad ignē: sed si magnitudo z puitas q̄ ad aliqd dnt eēt accidētia corpib⁹ primis: sicut amicu esse accidit hōi vel dualitati accidit excedi a ternario in determinata rōnē bñ argueret simplic⁹ alexāder: qz sicut nō oz qz si amicus ad aliqd d̄ qz hō cui iest ad aliqd d̄ca tur. Et sic nō oz qz si q̄tū dualitas excedit vnitātē tānū excedit a ternario qz p̄ h̄ sit vnitās ad ternariū: ita nō d̄ponēt qz si q̄tū aer excedit ab igne i magnitudie: tānū excedat aqz qz sit ignis ad aquā. Si vō eēt forme z nāc subales ip̄oz qd determinant: sic isti ponēbāt necitate seq̄ret oīū alexāder: sic si hō determinaret p̄ amicu eē diceret ad aliqd: sic z amicu. Et si dualitas determinaretur p̄ excedi i tānū a ternario q̄tū excedit vnitātē eēt vnitās ad ternariū. Et idē qz eia ponūt isti determinari p̄ magnitudinē z puitatē fm̄ se ad aliqd dicitas: seq̄ eia ad aliqd dicit: sicut posuit alexāder. C Deinde cum dicit.

¶ Quicūqz aut ignē supponūt elemētū: hoc qd ē diffugiūt: alia aut ip̄is necessarium irrōnabilia accidere. Qd qdem. n. ip̄oz figurā coaptat igni quēadmodū pyramidē faciētes: z hoz hi qdem simplicius dicentes: qm̄ figurarū acutissima pyramidis: corpoz aut ignis. Qd aut p̄suasibilis rōnez adducētes: qm̄ corpoz oīa cōponuntur ex eo q̄ subtilissimay partiū. Figure autēz q̄ solide ex pyramidib⁹. Itaqz qm̄ corpoz ignis subtilissimū. figuray aut pyramis subtilissima z p̄ma: prima aut figura primi corpoz pyramis vtiqz erit ignis. Qd aut de figura nihil enūciant: subtilissimū aut pti⁹ solū faciūt. Deinde ex hoc cōposito aiūt facta esse alia quēadmodū vtiqz si ex inflata parua decisione. ¶ Reprobat opionē illoz qui posuerūt ignē eē illud vniū elementum

Lō. 44.

Lō. 45.

Lō. 46.

12c.
3.

12. p' expōit opōne illoz: z diuersitate circa ipas tāgit
 kōo cū dīc. (Utrūq; at eadē). Iprobāt eā. i p' pte oñdit
 p' oēs ponētes ignē eē eīz p'mū z solū qdā p'dcoz icōueni
 etiā diffugiūt. Ad. n. necesse hōit pōnere aliqd simplici
 elo. Sed de necitate qdā alia icurrūt: qd apparet pōsi
 tis opōnib'. Ad. n. necesse hōit pōnere aliqd simplici
 z itoz qdā oñt simplici'. B est min' fm rōnez arguētēs
 sic. figura pyramidalis ē acutissima figuraz z simplicis
 sima. Inter corpa aut ignis acutissimū ē z simplicissimū
 qre ignis ē pyramidalis figure: arguētēs et affirmatis i
 kōa figura. Et si arguat q' codē mō arguēdiuēt p' b'
 in secūdo huius ad p' bādū celū eē circularis figure. qre
 si ibi ualet: z si ibi nō ualet nec b'. Dōm ad b' q' n' ē sile:
 q' coz' celeste h' se figuratū ē. z iō cū sit primū sibi de
 bet p' figura h' se. Et iō ibi p' uertit' termi maioris p' pō
 nis. si. n. cozpi p' debet p' figura: eē uerso uer' erit dicē
 q' figuratū p'ia figura ē coz' primū celeste. In talib' at
 q' māe tenet syllis ex affirmatis l' kōa figura: q' p' p' uer
 sione maioris sit in p' b' aut elis p'mis cozpoz sensibilib'
 nō debet figura fm se sic p'ns forma coz: oia. n. vnā fi
 gurā sequit'. s. p'ntētis: z iō nō oīz q' aliqd primū iter ca
 beat aliqz primā figurā. Et iō b' nō uertit' termi ma
 ioris p'pōnis: p' qd nō ualet rō. Alij aut rōnabilt' ar
 guūt supponētes tria p'mū. s. q' cozpora p'io cōponūt
 ex subtilissimo z simplicissimo. scdm q' figure solide oēs
 p'ponūt ex pyramidib': pyramis. n. ē p' oīz figuraz
 solidaz rectilineaz. tertū q' poster' p'ponūt q' p' figura
 debet p'io cozpi: ex q' b' syllogizat sic q' primū z subtilif
 simū cozpoz est ignis: qd ē supponūt vt manifestū: sub
 tilissimū autem cozpoz z primū figurat p' figura. ergo
 igni debet p' figura: ignis igit ē pyramidalis figure.
 Alij aut de figura ignis nihil dicūt: sed ponētes ipm ele
 menti primū ponūt ipm eē ex subtilissimis p'tib': z dei
 de p' cōmassationē qdā alia fieri queadmodū ex istata:
 i. extēta suba hūt p' massationē parua decisione. i. pua
 fm q'ritate: sic ex auri folio extēso p' cōmassationē fit au
 rū spissius. Sic ex igne subtili extēte coēcti z spissato fi
 unt grossiora corpa nō p' cōmixtionē. C Deinde cū dīc.
 C Utrūq; aut eadē accidūt difficilia. si qdē enīz
 idiuisibile primū coz' p'faciūt itez ueniūt prius
 dicte rōnes ad hāc supponēz. C Adhuc nō cō
 tingit hoc dicere nāliter uolētib' cōsiderare.
 Sēp. n. oē coz' cozpi cōpabile fm q' tū: habēt
 aut p'portionaliter magnitudies q' similia priūm
 adiuicē: z q' elemētōz: puta q' oēs aque ad oēm
 aerē: z elemētū ad elemētū: silt' aut z in alijs. Aer
 aut plus aqua: z subtilissimū grossissimo: māse
 stū qm z elemētū min' erit aqua q' aeris. Si igit
 tur minor magnitudo existit in maiori diuisibile
 utiqz erit aque elemētū: similiter autez z ignis
 z totaliter autem subtilissimozum.

12c.
37.

C Improbāt p'dictā opōne. Mōi aut ponētū ignē ele
 mētū primū qdā poster' ut ipm idiuisibile: fm q'ritates.
 Alij aut diuisibile. p'io igit pbat q' idiuisibile etns nō
 pōt eē elemētū primū. Scdo cū dīc. Si aut diuisibile.
 q' ē nec si sit diuisibile. Circa p'mū adducit rōnes duas
 scda pōt cū dīc. Adhuc n' atiqz. In p' pte dīc: q' uerit'
 q' ponētib' ignē elemētū p'mū. s. figuratū z nō figurā
 tib' eadē accidūt fere icōueniētia. Si. n. ponūt ipm indē
 uisibile icurrūt incōueniētia tacta p' d' democritū z leu
 cippū. s. q' q' tū: z p' tū in infinitū diuisibile nō ē: z q' i
 diuisibile diuisibili p'riuaūit: quoz h'ia supponūt i di
 sciplinis mathematicis. C Deū cū dicit. Adhuc nō p' tū
 git. ponit secūda rōne dīcēs: q' adhuc uolētib' p' sidera
 re nālī nō p' tūgit ignē idiuisibile extēte eē elemētū p'mū
 nec elemēta corpa eē idiuisibilia. elemēta. n. p' cozpoz

lūt corpa: z oē coz' ol cozpi fm magnitudine est cōpa
 bile: cū nullū sit infinitū. ergo oia omiōnera adiuicē p'pa
 billia erūt fm quātitates. puta tēta aq' ad totū aerē: z to
 tū elemētū terre ad totū elemētū aq': z silt' aer tot' respe
 ctu ignis. Manifestū est at q' ignis tot' maioris q' rita
 tis ē q' aer: z aer q' aq': z aq' q' terra. z cōtio aer minoris
 q' ignis: z aq' q' aer: z terra q' aq'. Si igit i eo qd ē ma
 ius alio: h' q'ritatē est magnitudo cōllis mīoz. oē. n. qd
 mai' est aliq' diuidit in id qd excedit: z i illud q' excedit.
 elemētū at aq' mai' ē elo terre vt dicitū est: qre clim aq' vi
 uisibile erit. Silt' at z ignis z vlt' oē qd subtilius est alio.
 nō pōt igit aliqd esse primū elemētū cozpoz z idiuisi
 bile. C Deinde cum dicit.

C Si aut diuisibile figuratib' qdē ignē: accidit si
 esse ignis p'te ignē ppter nō cōponi pyramidē ex
 pyramidib'. Adhuc aut nō oē coz' esse aut ele
 mētū aut ex elemētis. Pars enim ignis neqz
 ignis neqz alterū elementum nullum.

C Probat q' nec ignis p't eē eīz primū posito q' sit vi
 uisibil'. Et diuidit in ptes duas: q' p'io oñdit: q' si ignis
 sit diuisibilis z sit determinat' figura: nō pōt esse elm pri
 mū. Scdo cū dicit. (Magnitudie at). q' nec ē si nō de
 terminet figura. C Quātū ad primū adducit rōnes du
 as dicēs. p'io q' si ignis sit elemētū primū z diuisibilis:
 z determinatū figura pyramidalis: sequet q' ps ignis nō
 erit ignis: q' ps pyramidis vlt' nō est pyramis. Tūc at
 b' est incōueniēs: p'te. n. ignis ignē eē dicim': q' z primū
 ē icōueniēs. C Scda rōne pōt dicēs q' adhuc si ignis
 idiuisibilis etns z pyramide determinat' sit elm: sequet
 q' nō oē coz' erit elemētū aut ex elemētis. ps. n. ignis
 corpus qdā est: z nō est elemētū: qd est ignis: q' non
 h' figurā pyramidis: nec ē cōposita ex elemētis: elm
 n. simplicius est eo qd cōponit ex elo: nihil at simplici'
 est fm eos parte ignis. pars igitur ignis nec elemētūz
 erit: nec ex elemētis: hoc at incōueniēs est. ergo z pri
 mū. C Deinde cum dicit.

C Magnitudine aut determinatib' prius aliqd
 elemētū elemētū esse: z hoc in infinitū ire: siqdē oē
 corpus diuisibile etiā quod minimaz p'tū elemē
 tum. C Adhuc aut z his accidit dicere: q' idem
 ad hoc quidē ignis est: ad aliud aut aer z terra:

C Oñdit q' si ignis est diuisibilis: z nō determinet figu
 ra: nō est elm primū. z ad hoc adducit rōnes duas dicēs
 p'io q' dicentibus ignē determinari magnitudine: sed nō
 figura et cū hoc eēt elm primū accidit q' aliqd sit prius
 elo p'io: z hoc in infinitū ire. Si. n. oē corpus diuisibile
 est: ignis magnitudine h'is diuisibilis erit in infinitū: qre
 ante quālibet ptem ignis erit ponere in infinitū p'te priorē
 ignis: qre elo p'io erit aliqd p' et in infinitū: hoc autē
 ipossibile est. ergo z primū. Scdam rōnez pōt dicens.
 Adhuc aut. His q' dicit ignē esse elm primū z determi
 nari magnitudine nō figura idē accidit de necitate dice
 re cū magnitudo ad aliqd dicat fm q' h' mōi q' ignis ad
 aliqd dicat: sicut z alia corpa: z q' aliqd sit ignis ad b.
 aer aut ad aliud. silt' z aer z aq' z terra: hoc aut icōueni
 ens est. ergo z primū. C Deinde cum dicit.

C Oē aut oib' peccatū vnū elemētū supponenti
 bus vnū solū motū facere naturalē: z oīz eūdez
 Videmus. n. oē naturale corpus mot' h'is prin
 cipū. Si igit oia cozpora vnū aliqd simr: oīum
 utiqz erit vnus mot': z eodē necessariū. Quāto
 qdē utiqz plura fiāt moueri magis queadmodū
 z ignis q'to qdē utiqz maior fiat fert' veloci' surtū
 ea q' ipi' latōe. accidit at mltā dorū ferri veloci'

12c.
48.

12c.
49.

12c.
50.

12c.
51.

Itaqz propter hoc & ad huc quoniam determinatum est prius: quoniam plures naturales motus palam: quod impossibile unum esse elementum.

¶ Non ita rationes dicitur omnes ponentes elementum unum dicitur: quod esse peccatum dicitur omnes ponentes elementum unum est quod omnes necesse habet ponere unum solam motum naturalem & omnes corporum unum & eundem. Omnia enim illo motu mouentur naturaliter: quo mouetur elementum ex quo consistuntur habent. Si igitur cuiuslibet corporis naturalis est aliquis motus naturalis: & omnia corpora sunt aliqua corpora unum primum: ex quo consistuntur: sunt ipsos sequitur quod omnes erit motus unum: & illo modo mouebitur aliquid tanto velocius: alio: quanto est plures partibus oppositum erit: sic ignis quanto quod maior est tanto velocius fertur sursum: & motus naturalis est: quod si omnia essent ignis omnia mouerentur sursum: quod velocius: quod tardius. Itaque aut videtur multa deorsum ferri velociter. Manifestum est igitur quod non omnes est unum elementum primum. Et adhuc quod dicitur determinatum est prius: quod plures sunt motus naturales: & simplices ut ad sensum appetit. scilicet a medio: & ad medium & motus simplices sunt simplicium corporum: manifestum est quod si plura corpora simplicia.

¶ Quoniam autem neque infinita neque unum plura necesse est esse & finita. Et si considerandum autem primum: utrum sempiterna sunt aut generata. Hoc enim ostensum manifestum & quanta quedam & qualia sunt.

¶ Ostendit plures ostendit quod elementa non sunt infinita: nec est unum tantum. Intendit hic determinare quia sunt: quoniam non sempiterna: sed generabilia: & quomodo. Et circa hoc primum mittitur intentiones suas. Secundo cum dicit. Sempiterna quod dicitur. In prima parte dicit: quoniam erit his quod dicitur manifestum est quod elementa non

possibile est esse infinita nec unum tantum: sed necesse est esse plura & finita: considerandum restat primum: utrum sint sempiterna: aut generabilia. Hoc enim declarato manifestum erit quia sunt: quoniam calida frigida humida: & sicca: per hoc enim mouentur ad generationes: & et quot sunt sunt numero numero. n. ipsorum est sunt numero conuersionum possibilium quod dicitur dicitur. ¶ Deinde cum dicit. Sempiterna quod dicitur igitur esse impossibile: videmus enim. & ignem & aquam & unum quod dicitur simplicium corporum resolutionum. Necesse autem aut infinita esse aut stare resolutiones.

¶ Prosequitur & primo ostendit quod non sunt sempiterna: sed generabilia. Secundo cum dicit. Quoniam autem generabilia. Inquit quomodo sunt generabilia. Circa primum primo mittitur quadam divisiones ex qua appetit intentionem. secundo cum dicit. Si quod dicitur infinita. per sequitur in eadem. ¶ Secundo igitur dicit quod elementa prima corpora impossibile est esse sempiterna. Ad sensum enim. n. videmus ignem & aquam & unum quod dicitur de numero simplicium corporum: inter que sunt elementa prima resolui & corrumpti. Necesse igitur est habere resolutionem aut infinita esse & nunquam terminari: aut stare & terminari quod dicitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si quidem igitur infinita erit & tempus resolutionis infinitum & iteque compositionis. Unum quod dicitur enim in alio tempore dissoluitur & componitur partium quare accidet extra infinitum tempus aliud esse infinitum tempus: cum illud quod compositionis infinitum sit: & adhuc prius hoc quod dissolutionis. Quare extra infinitum fieri infinitum: quod quidem impossibile.

¶ Prosequitur & primo primum in eadem ostendit quod dissolutione impossibile non est infinita primo. secundo cum dicit. Si autem stabit secundum. Tertio cum dicit. Itaque necesse. claudit ipsa non esse eterna simpliciter. In prima parte dicit: quod si resolutione quod appetit in simplicibus corporibus est infinita: cum tempus resolutionis coartetur ipsi tempus resolutionis erit infinitum: & si tempus resolutionis infinitum est

manifestum est quod & tempus compositionis. si tempus corruptionis est esse tempus generationis: sicut dicitur secundo de generatione: aut tempus compositionis est maius: quod laboriosior est compositione: quare cum ex dissolutio sit compositione & primo sequitur quod est infinitum tempus dissolutionis erit alio tempus infinitum quod est compositionis: & adhuc prius illo si compositione prior est dissolutione: quare est infinitum erit aliud infinitum: hoc autem est impossibile cum unum totum comprehendat. ergo & primum est impossibile. Et est intelligendum: quod non est impossibile duo infinita esse: quorum utrumque sit infinitum in altera extremitate: finitum autem in altera. Sic enim. se habent tempus preteritum & futurum copulata ad instantia: nunc quorum preteritum est infinitum ad ante & finitum ad posterius: pura ad nunc futurum: aut e converso: sunt Aristoteli duo autem infinita esse: sunt utrumque extremitate est impossibile: & sic procedit ratio Aristoteli. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem stabit alicubi dissolutione: aut indivisibile erit corpus in quo stat: aut diuisibile quod dicitur: non tamen videtur unum quod: que ad modum videtur Empedocles velle dicere. Indivisibilia quidem igitur non erit per prius dictas rationes: sed tamen neque diuisibile quod dicitur: nunquam autem dissoluedum. Ad minus enim corpus maiori facilius corruptibile: si quidem quod & quod multum corrumptum sunt hanc corruptionem: ut corrumptum in minori. Ad huc enim magis hoc pati rationabile minus. Duobus autem modis videmus corruptum ignem. A contrario enim corrumptum extinguitur: & ipsum in seipso marcescens: hoc autem patitur minus a pluri & velocius: quanto utrumque sit minus.

¶ Prosequitur & dicitur dicitur: quod si dissolutione appens in corruptione primum non est infinita: sed cum stat necesse est stare ea: aut erit aliquid corruptum diuisibile omnino & incorruptibile: aut aliquid diuisibile & corruptibile: quod tamen nunquam diuisibile aut corrumptum: sicut enim ponit quod posuit elementa diuisibilia: non tamen corrumpti: quod nec habet materiam. Ad autem potest stare ad aliquid corpus indivisibile: quod non potest esse aliquid tale: sicut patent rationes adducte prius & democritum & platonem. Itaque potest stare ad diuisibile quod nunquam dissoluetur aut corrumptum. In omnibus enim quod sunt virtus nature videmus quod minus facilius corrumptum maiori: quod minoris virtutis est & magis passibile: si igitur quod multum est corruptibile est ut ita corrumptum in aliquo tempore magis rationale est minus diuisibile & corruptibile corrumptum in minori: & quibus non corrumptum a primo sunt forma tamen ab excellenti corrumptum: his enim duobus modis videmus ignem & alia corpora corrumptum quibus quod a primo maioris virtutis erit extinguitur. Alio marcescens in seipso: per defectum materiam alium. Et hoc modo minus corrumptum a maiori: ut minor flamma a magna: & tanto velocius quanto minus succurrit. Ad huc enim. n. minus & alimentum eius pauco tempore consumitur. Deum cum dicit.

¶ Itaque necesse corruptibilia & generabilia esse elementa corporum. Quoniam autem sunt generabilia: aut ex non corpore: aut ex corpore erit generatio: & si ex corpore: aut ex alio: aut ex inuicem.

¶ Concludit ipsa non esse eterna: sed generabilia dicitur: quod sic igitur lex quod dissoluitur: & si stat dissolutione ad aliquid diuisibile vel indivisibile eternum erit relinquitur ipsa esse generabilia & corruptibilia. ¶ Deinde cum dicit. Quoniam autem inquit quod generabilia sunt. Et circa hoc primo ostendit quod sunt generabilia ex inuicem. Secundo cum dicit. Itaque igitur considerandum. Inquit quod ex inuicem. Circa primum potest quod dicitur divisione: quoniam corpora simplicia sunt generabilia: necesse est ea generari aut ex non corpore omnino: aut ex corpore. Si ex corpore cum ex se non possint: esse enim prius seipsum: de necessitate generabuntur: vel ex alio corpore diuerso ab ipsis: vel ex inuicem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non corpore quidem igitur generans, sermo facit generatum vacuum. Omne enim quod

Le. 9.

Le. 53.

fit: in aliquo fit: aut sine corpore erit in quo fit generatio: aut habebit corpus. Et siquidem habebit corpus: duo simul erunt corpora in eodem: quod quidem factus et quod preexistens. Si autem sine corpore: necesse vacuum esse separatum: hoc autem quod impossibile: ostensum est et prius.

Consequitur membra: et primo excludit alterum membrum prime divisionis. Secundo cum dicit. Sed adhuc neque ex corpore alterum scilicet. Tertio cum dicit. (Quia autem) concludit alterum membrum secunde sicut verum. In prima parte dicit: quod sermo dicens: simplicia corpora generari: ex non corpore de necessitate facit vacuum separatum: cuius probatio est: quoniam omne quod fit de necessitate est in aliquo loco: deus. n. motus in loco sunt: sicut dicitur in quanto plurimorum: necesse est igitur: quod locus in quo est illud corpus: quod generatur nunc sit prius sine corpore: aut contineat aliquod corpus. Si autem contineat aliquod corpus: sequitur quod duo corpora erunt simul: sed quod generatur: et quod preexistebat: quod est impossibile. Non enim potest dici quod corpus persistens cedat. Si enim cederet: in illo eodem in quo istud generatur oporteret ipsum cedere: hoc autem generatur in instanti: ergo in instanti cederet: quod est impossibile quod cessio non fit nisi per motum localem: quod non est in instanti. Si autem sit sine corpore cum posterius recipiat corpus: necesse est esse vacuum separatum: vacuum enim dicimus quod est privatum corpore sensibili: et natum est recipere illud: hoc autem est impossibile: sicut dicitur in quarto plurimorum: ergo et primum. Et est intelligendum: quod littera illa que dicit: deus enim quod fit aut sine corpore erit: in quo fit generatio: aut habebit corpus: obscura est propter defectum alicuius: sicut videtur alexandro. Supplet autem sic: omne. n. quod fit in aliquo fit: aut in corpore non erit in quo generatio est: aut habebit corpus: et tunc est plana secundum expositionem dictam. Deinde cum dicit.

Sed adhuc neque ex corpore aliquo contingit fieri elementa. Accidet enim aliud corpus prius esse elementis. Hoc autem siquidem habebit gravitatem aut levitatem: elementorum erit aliquod. Nulla tunc inclinationem immobile erit et mathematica. Tale autem ens non erit in loco. In quo enim gessit: in hoc et moveri possibile: et siquidem vi preter naturam. si autem non vi secundum naturam. Siquidem igitur erit in loco: alicui erit aliquod elementorum. Si non in loco: nihil ex ipso erit. Quod enim fit: et ex quo fit: necesse simul esse.

Excludit secundum membrum scilicet divisionis dicens: quod adhuc si corpora simplicia generentur ex alio corpore: cum illud sit prius erit aliqd prius elementis: quod quidem inconueniens est in quo posset stare: sed deducit ad aliud manifestum dicens quod huiusmodi corpus ex quo generantur elementa aut habet gravitatem: aut levitatem: aut non: si habeat gravitatem: aut levitatem: erit ergo aliquod elementorum primorum: non ergo aliud quod est de hypothese. Si autem non habeat gravitatem: aut levitatem immobile erit: sicut probatur et prius: et quod abstractum a motum erit: sicut mathematicum: tale autem existens non erit in loco naturali. Si enim quiesceret in aliquo loco moveretur ad ipsum. Si quidem per violentiam: moveretur per violentiam ad ipsum. Si autem per naturam quiesceret: moveretur ad ipsum per naturam. Si autem dicatur perveniendo: quod in aliquo loco determinato est: tunc aliquod elementorum determinatorum: non ergo aliud. Si autem dicatur quod omnino in loco non est: nihil fiet ex ipso: quod quod generatur et illud ex quo generatur: necesse est fieri: quod est in actu: et effectus in actu sunt similia. Sic igitur non generantur elementa ex aliquo corpore priori. Deinde cum dicit.

Quoniam autem neque ex non corpore fieri possibile. neque ex alio corpore relinquatur ex invicem fieri.

Concludit alterum dicens: quod si corpora simplicia non generantur ex non corpore: nec etiam ex alio corpore priori: sicut probatum est: nec aliquod ex seipso generari potest: ut ex se manifestum est: relinquatur quod generantur ex se invicem mutuo.

Terum igitur considerandum quis modus eius que ex invicem generationis: ut ut Empedocles dicit et Democritus: aut quocumque in superficies resoluuntur: aut est alius alius modus ab his.

Ostendit philosophus declaravit: quod elementa generantur ex se invicem: hic igitur quomodo: et quomodo sit generationis ipsorum ex invicem. Et primo permittit intentionem suam: sed cum dicit. (Quia quidem igitur prosequitur) in prima igitur parte dicit quod corpora simplicia ex invicem generantur: iterum restat considerandum: quomodo sit modus generationis ipsorum ex invicem. Et quod diversimode sunt opinati diversi: inquirendum est utrum ex invicem generentur per segregationem partium inexistens: sicut Anaxar. et Empedocles. et Democritus dixerunt: aut per resolutionem in figuram prius: sicut plato et quidam alii dixerunt: aut est alius alius modus transmutationis in invicem eorum. Deinde cum dicit.

Qui quidem igitur circa Empedoclem et Democritum latent ipsi seipso: neque generationes ex invicem facientes: sed apparentes generationes. Intus existens enim unumquodque segregari inquit tamquam utique ex vase generatione existente: sed non ex quadam materia fieri transmutata.

Consequitur. Et primo ostendit quod non generantur ex invicem per segregationem sicut primi dixerunt. sed cum dicit. (Relinquatur igitur quod non per transmutationem). Quis autem sit verus modus generationis eorum ex invicem apparebit ex libro de generatione. Circa primum adducit rationes quatuor. secundam ponit cum dicit. (Deinde) tertiam ibi. (Adhuc autem mirrorum) quarta ibi. (Necesse est). Circa primum est intelligendum: quod Empedocles posuit quatuor corpora prima. ignem. aerem. aquam. et terram. et intransmutabilia secundum substantiam: divisibilia tamen secundum quantitatem: et divisa in partes suas per segregationem huiusmodi partium: secundum plus et minus constituitur illud quod dicimus ignem aerem aquam et terram. Nihil enim sincere posuit talia: et ex illis per segregationem posuit generari ea que dicimus mixta. Democritus autem posuit corpora prima indivisibilia: et ex ipsis per segregationem quadam primo generari quod dicimus ignem aerem aquam et terram: et ex istis per segregationem fieri ea que dicimus mixta. Anaxar. vero principia prima entium posuit partes homogeneas infinitas existentes in unoquoque: et deinde per segregationem alia generari. Iste autem opiniones hoc habet eodem: quod dicit corpora generari per segregationem entium. Et hoc Aristoteles sic dicit quod illi que circa Empedocles. Anaxar. et Democritum fuerunt: decipiunt seipso: dicentes enim corpora ex se invicem generari per segregationem non ponunt generationem fieri secundum veritatem sed secundum apparentiam tantum: generatio enim secundum veritatem est per acquisitionem esse simpliciter in actu existente in potentia per transmutationem. Ipsi autem hoc non ponunt ponentes generationes fieri per segregationem inexistens tantum prius: ac si aliqd existens in vase per segregationem ex illo generetur: et non per transmutationem ex ente in potentia: hec autem generatio non est secundum veritatem: sed secundum apparentiam. Est enim deductio inexistens de occulto in manifestum: generatio autem secundum veritatem est acquisitio esse simpliciter per transmutationem. Adale ergo posuerunt. Deinde cum dicit.

Deinde et sic nihil minus irrationabilia que accidunt: eadem enim magnitudo non videtur contractione fieri gravior. Necesse autem hoc dicere dicentibus segregari aquam ex aere existentes: cum enim aqua ex aere fiat gravior est.

Lec. 2.

Lec. li. 12. 13.

L5. 55.

L5. 56.

L5. 59.

¶ Nonit scđam rōnem dicens qđ post hec dato qđ gene-
ratio sit p segregationē: nihilominus accidunt quedā in-
conuenientia: qđ declarat primo accipiedo sicut manife-
stum ex se: qđ eadē magnitudo vel idem corp⁹ p pgrega-
tionem vel cōmassationē p se non fit grauius: sicut vesti-
mentum cōpressum nō est graui⁹ seipso expanso. Sz di-
centibus aquā gnāri ex aere p segregationē accidit qđm.
Uidem⁹ n. oēs aquā segregatā ex ipso grauiorē eē qđ eēt
tor⁹ aer ex quo gnātur: ergo gnātionē aque fieri p solam
segregationē inexistentiū est impossibile. Si vō dicat nō
esse incōueniēs qđ gnātur ex alio esse graui⁹ illo: aer. n.
ex igne gnātur grauior ē: sicut aqua ex aere r terra qđ aq.
Et iterū qñqz videm⁹ qđ gnāti ex alio p pmassationem
velocius mouet⁹ deorsum: sicut aqua segregata ex vase
lato velocius mouet⁹ fm se accepta qđ cū ipso vase. Di-
cendū ē qđ aliud gnāri ex alio p alterationē r aliud p se-
gregationē. Q. n. per alterationē gnātur peristit in po-
tentia tñ. Et id postqđ gnātum est in actu est graui⁹ vel
leuius simplr vt ptingit. Qđ aut per segregationem ge-
neratur solū: prius existerat i actu in co ex quo gnābat.
Inexistēs aut r sepatū nō est maioris virtutis fm qđ hu-
iulmodi. quare nec grauius nec leui⁹. Sic aut dicebant
antiq fieri gnātionē: r sic pcedit Arist. ptra eos. Vbo aut
prima pcedebat pto mō. nec oīqz si ex aliquo segrega-
retur aqua qđ mouet⁹ deorsum velocius qđ id ex quo se-
gregat⁹ qđ sit grauior ppter solā pstritionē: cōtingit enim
qñqz qđ corpus ex quo segregat⁹ aq ppter latitudines fi-
gure vel aliqd aliud supnatat: r qđ segregat⁹: qđ in miori
qđtate segregat⁹ veloci⁹ mouet⁹ nō hñs eandē latitudi-
nem. latitudo enim figure aliqñ supnatat facit: vt conse-
quenter dicitur in quarto: r inde secunda obiectio nō p-
cedit. ¶ Deinde cum dicit.

38. **¶** Adhuc aut mīxtorū corpoy non necesse sepa-
ratur alterū semper ampliozem locū oprinere.
Cum aut ex aqua aer fiat: maiorē occupat locū.
Quod enim subtilissimarū partū in ampliori
loco fit: manifestū aut hoc r in permutatiōe: va-
porante enī r intumescēte humido rūpif conti-
nentia moles vasa propter coartationē. Quare
liquidem totaliter non est vacuū: neqz extendū-
tur corpora: quemadmodū aiunt hoc dicentes:
manifestum qđ impossibile. Si aut est vacuus r
extensio irrationabile ex necessitate semper am-
pliozem locum occupare quod separatur.

¶ Nonit tertiā rōnē accipiēs. pto sic manifestū qđ corpus
amīxtū alij p pgregationē r inctis in actu cū sepat nō
obinet maiorē locū. Quoy. n. est eadē forma r eadem
virtus oīno coy ē idē locus. Nūc aut videm⁹ qđ cum ex
aqua fiet aer qđ maiorē occupat locū: qđ qđ est subtilius
ampliori indiget loco qđ qđ est grossius. Itē manifestū
est hoc in alteratione quorundā corpoy. Adusto enī ra-
refacto per caliditatē r humifacto qñqz rūpif vas conti-
nens: sic. n. subtiliatū qđt maiorē locū r nō inuenit. Sicut
se hz in humidis vaporantib⁹ r intumescētib⁹. Si autē
simplr nō est vacuū sicut Empe r Anar. posuerūt. r cor-
pora qđ fluit ex alijs nō extendunt sicut ipsi ponūt: mani-
festū qđ impossibile est humida vaporantia intumescere
r rūpere vasa. Si aut est vacuū sicut posuit Democrit⁹:
r extendunt⁹ corpora facta ex alijs sequit⁹ qđ corp⁹ inctis
alij actu p segregationē fiet ampl⁹ qđ ē h suppositionez
acceptā: r preter rationem: ergo corpora nō generant⁹ ex
inuem per solam segregationem. ¶ Deinde cum dicit.

39. **¶** Necesse autē r deficere eam que ex inuicem ge-
nerationem siquidem in magnitudine finita nō
insunt infinita finita. Cum enī ex terra aqua fiat

ablatum est aliquid terrę: siquidem segregatione
generatio. Et iterum cum ex derelicto simili.
Siquidem igitur semper hoc erit: accidet infini-
to infinita inesse. Quoniā aut hoc impossibile non
vtiqz semper fient ex inuicem. Quod quidē igit
nō erit segregationē que inuicē trāstio dictū ē.

¶ Nonit quartā rōnē dicens: qđ si corpora gnānt⁹ ex inuicē
per segregationē necesse erit tādē deficere gnātionē eozū
ex inuicē: qđ pbat p rōnē quā Anar. posuit i p pbicoz
vbi ingrebat⁹ principia pta trāsmutatiōis corpoy accipi-
ens principū: qđ r ibi accept⁹ qđ i magnitudine finita nō
sunt qđta infinita cōlia fm magnitudinē. Infinita enim
qđta cōlia magnitudinē infinitā pstituit: qđ nō pōt esse in
magnitudine finita: qđe infinita cōlia infinita magnitudi-
ne nō erūt: qđuis in infinitum vna magnitudo sit diuisi-
bilis in ptes ieqles r eiusdē pportionis. Si igit⁹ ex terra
generetur aqua necessario segregabunt⁹ aliq ptes finite
ex ea. Et iterū ex residua terra si aduc infint aliq partes
aq gnābitur aqua: per segregationē aliquaz ptiū. Si
igit⁹ hoc pcedat in infinituz sequet⁹ qđ in terra crēte fini-
ta erunt partes aque infinite fm multitudinē: hoc aut ē
impossibile: ergo aquā gnāri ex terra p segregationē so-
lā est impossibile. Sic igit⁹ ē manifestū: qđ elemēta ex se inui-
cē nō gnānt⁹ per solā segregationē. ¶ Deinde euz dicit.

¶ Relinquitur aut ad inuicem trāsmutātia fieri:
hoc aut dupli: aut enī trāstfiguratiōe: quemadmo-
dū ex eadē cera fiet vtqz spera r circulus: aut re-
solutōe ea qđ ad supfcies: quemadmodū qđā aiūt.

¶ Improbatur scđam opinione qđ posuit elementa gnāri ex
inuicē: fm trāsmutatiōne quādā. Et pto pmittit diuer-
sitate istius opinionis. Scđo cū dicit. Si qđē igit⁹ trāst-
figuratiōe: pseqt⁹ probādo: pto dicit: qđ oīno qđ elemē-
ta ex inuicē nō gnānt⁹ p solā segregationē: relinqt⁹ ingre-
dum: vtū generent⁹ p trāsmutatiōnez coy ad inuicē. p
trāsmutatiōnez aut ad inuicē pōt intelligi ad pns duo-
bus modis. vno mō p trāsmutatiōne: sic si ex eadē cera:
nunc generet⁹ spera r circulus: nūc pyramis. Alio modo
per resolutionē corpis corrupendi ad supfcies pimas
r gnātionē alteri⁹ ex illis: sic qđā dicit: vt plato. Si. n.
sit alius modus gnātiōis coy ex inuicem p trāsmutatio-
nem apparebit in lib. de gnātiōe. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sigdē igit⁹ trāstfiguratiōe fiūt: accidet ex necessi-
tate indiuisibilia dicere corpora. Diuisibilib⁹ enī
entib⁹ si erit ignis ps ignis: neqz terre terra pp
non esse pyramidis partem semper pyramides:
neqz cubi cubum.

¶ Improbatur opinioes istas. Et pto primā. Scđo cū di-
cit. Si aut supfciez. scđam. In pto dicit. si corpora pta
generent⁹ ex inuicē: per trāsmutatiōnez sequet⁹ necio qđ
erit ponere corpora indiuisibilia. Si enī sint diuisibilia r
determinent⁹ p figuras sic ponit⁹ qđā: seqt⁹ qđ ps ignis
nō erit ignis: neqz ps terre terra: qđ ps pyramis nō ē py-
ramis. Et sic ps figure se hz ad figurā: ita ps corpis ad
corp⁹: hāt ē impossibile. ergo r primuz. ¶ Et ē aduertē-
dū qđ hec rō pcedit h apparētiā vboz plarōis: nō for-
te h itētiōne ei⁹. Lū. n. diceret qđ elemēta ex inuicē gnānt⁹
p trāsmutatiōne mae coy ex vno in aliud: adducit exem-
plū de auro qđ trāsmutat⁹ de vna figura i aliā: si qđ intel-
ligeret qđ trāsmutatio elemētoy ad inuicē eēt sic trāsmuta-
tio auri a figura in figurā: qđ gra exēpli addurit. exem-
pla at ponim⁹ nōvt ita sic: s; vt sentiat qđ dicit. Sed ne
aliqs crederet: qđ plato intēderet. sic sonat verba. arguit
Arist. h vba magis qđ h itētiōne. ¶ Deinde euz dicit.

¶ Si aut supfcierū resolutiōe: primum quidem
incōueniēs

inconueniens nō oīa generare ex inuicē. Quod
necesse dicere ipsis et dicunt: neqz enim rationa-
bile vnū solū expers factus esse transmutatiōis:
neqz videtur s̄m sensum: sed similit̄ oīa trāsmu-
tare ad inuicem. Accidit aut̄ de apparentibus
dicentib⁹ nō p̄fessa dicere apparentib⁹. Hui⁹
aut̄ cā nō bñ sumere p̄ia principia: s̄z oīa velle
ad quāsdam op̄itiōes determinatas reducere.
Op̄z aut̄ forte sensibiliū qdē sensibilia: semp̄-
ternor̄ aut̄ sempiterna: corruptibiliū aut̄ corru-
ptibilia esse principia. Totalr̄ at̄ omogenea sup-
ponentibus. Hi aut̄ propter hor̄ amorem idēz
facere vident̄ his qui positiōes in sermonibus
seruant. Omne enim sustinent accidens tanq̄
vera habētes principia tāq̄ nullū opportunū
iudicare ex venientib⁹ et maxime ex fine. Finis
aut̄ factiue scientie opus: naturalis autem quod
videtur semper principaliter s̄m sensum.

Reprobat sedam opinionē q̄ posuit ex inuicē corpora
gnāri p̄ resolutionē ad figuras. Et p̄. fac̄ b. scdo cū dic̄.
Totalr̄ at̄ tēptare ofidit q̄ corpora n̄ determināt figuris.
Circa primū p̄io ip̄robat opinionē q̄tū ad ea q̄ dixit de
terra. scdo cū dic̄. S̄z adhuc q̄tū ad ea que posuit de
alijs trib⁹. Circa primū p̄oīr̄ rōnes duas. scdā cū dic̄.
Accidit aut̄ ipsis. Circa primū ē intelligendum q̄ plato
inquirēs in thymeo p̄icipia gnātiōes corporum: dixit q̄
principiū eor̄ q̄ gnānt̄ vt subiectus ē mā: vt rō aut̄ for-
me spēs. propagines at̄ hor̄. s. māe et forme p̄io sunt ter-
ra et aq̄: aer et ignis: gnātiōne at̄ ex mā sic posuit suppo-
nens q̄ corpora resoluunt̄ ad superficies et determinant̄ p̄
eas: nō distinguens inter corp⁹ simplr̄: et corp⁹ de gene-
re q̄tatis de q̄ veritate h̄z: oēs aut̄ superficies rectāgule
quib⁹ ponit determinari elemēta et q̄ ex eis sūt resoluunt̄
in triangulos. Inter triangulos at̄ primū sūt q̄ h̄nt vnū
angulū rectū: q̄ angul⁹ rectus est p̄ior q̄z acut⁹ vt ob-
tus. triangulor̄ at̄ h̄ntiū rectū angulū: vnū est schalenō
qui h̄z mai⁹ latū duplū ad min⁹. Ali⁹ aut̄ est q̄ dicit̄ yfo-
cheles q̄ angulū rectū h̄z: et ē q̄rta ps̄ q̄drati: et tales q̄tu-
or̄ p̄iūcti p̄stituit̄ tetragonū: et sex p̄iūcti h̄z angulor̄: h̄ntiā
at̄ anglos. s. p̄stituit̄ cubū q̄ est elemētū terre. Et schal-
enon at̄ cōponit̄ pyramis q̄ est elemētū ignis: et octo-
cedrō q̄ est elemētū aeris: et ycocedrō q̄ est elemētū
aque: pyramis. n. ex quatuor ysopturis cōponit̄: octo-
cedrō at̄ ex octo. ycocedrō vō ex viginti. Et id̄ tria ele-
menta. s. aerē ignē et aquā posuit ex vna figura p̄ia. s. ex
schalenō: terrā aut̄ solā ex quadā alia. s. yfochele. quarū
altera ad alterā n̄ reducit̄: et id̄ trāsmutatiōe q̄ ē p̄ resolu-
tiōne ad figuras nō dixit ex terra alia gnāri: nec ecōtra-
riō: q̄ nō cōicāt̄ in figuris p̄is. Sed est intelligēdū q̄
plato s̄m q̄ appet̄ ex dictis posuit oīuz elemētōz vnam
mām primā: sicut Aris. et p̄ resolutionē ad istā oīa ex inui-
cem fieri: mās aut̄ p̄p̄inquas: puta superficies alia posuit
terre: et alia alioz triū: sicut Aris. alia mām p̄p̄inqz di-
xit ec̄ flegmatis: et alia colere: et sic p̄ resolutionē ad istam
nō dixit terrā ex alijs gnāri: nec ecōuerso. primā trāsmu-
tationē ex inuicē omittit Aris. et arguit̄ scdaz: ne aliq̄s
intelligat platonez tñ̄ itellerisse de ista. dicit̄ igit̄ q̄ si ele-
menta generent̄ ex inuicē p̄ resolutionē ad figuras p̄ias
primū inconueniēs qd̄ seq̄t̄ ē q̄ nō oīa inuicē gnābuntur:
puta terra ex alijs trib⁹: nec ecōuerso qd̄ s̄m ypotefes eo-
rū necē h̄nt dicere. Et dicit̄ ponētes terrā resoluī i yfo-
cheles: et alia tria in gradatos q̄ ad se inuicē nō reducun-
tur nec ad alia figurā p̄iorē: s̄ at̄ irrōnabile ē q̄. s. vnuz
solū: puta terra nō trāsmutet̄ in alia: et s̄ sensus. Cūdem⁹

enim omnia inuicē transmutari: ex quo accidit eis aliud
inconueniēs q̄ loquētes de apparentib⁹ et sensibilib⁹ nō
dicunt inconueniētia oīsa illis: cui⁹ cā est: qz nō bñ sumū-
tur principia p̄ia: s̄z accipiētes quāsdā op̄itiōes determi-
natas et preter rōne: puta q̄ numeri sūt subiecta entium
et corpora determinant̄ superficies: vel aliqd̄ h̄mōi reduci
tur oīa in ista sicut in cas. Hūc at̄ oīz principia sensibiliūz
esse sensibilia: et sempiternor̄ sempiterna: et corruptibiliū
corruptibilia. dico at̄ p̄p̄inqua: qz remota oīz cē insensibi-
lia et incorruptibilia: vt vlt̄ opz p̄icipia p̄p̄inqua esse
omogenea principiat̄ recte supponētibus. Hi vō p̄pter
amorem h̄mōi principioz corruptor̄ tāqz nutriti i eis ass̄t
mulant̄ his q̄ in disputatiōib⁹ positiōes falsas seruant.
Isti. n. oīa p̄seq̄ntia positiōib⁹ illis sustinet̄ sicut p̄icipijs
positis. ac si vera cēt: et nō esse inconueniēs aliqua diui-
dere ex aliq̄b⁹ posteriorib⁹ accidentib⁹: et maxie ex fine:
ad quē oīz respicere sicut ad p̄icipiūz primū. est enī p̄ia
cāz: sicut aut̄ finis scie factiue ē opatio vel opatiz: et to-
talr̄ vestimētiz ex quo alia iudicant̄. Ita finis scie nā-
lis est vitas et certitudo: in apparentib⁹ s̄m sensum: sicut
finis speculatiue simplr̄ est veritas simplr̄. Et id̄ opz i nā-
lib⁹ iudicare ex his q̄ appet̄ ad sensū: q̄re cū p̄dicta sūt
s̄ sensū. s. nō oīa ex inuicē gnāri: s̄z qdā sic: et qdā nō: ma-
nifestum ē q̄ irrōnabilia erunt. C Deinde cum dicit.

Accidit aut̄ ipsis maxime terrā esse elementuz 65.
et solam incorruptibilem: siquidem indissolubi- 62.
le et incorruptibile est elementū. Terra enim so-
la indissolubilis in aliud corpus.

Donit sedam rōne dices q̄ si ex terra alia nō gnāntur
sequit̄ q̄ terra maxie erit elemētum: et magis incorrupti-
bilis. Si enī resoluat̄ ad superficies aliquas p̄ias: ex qb⁹
nō fiat alia corpora: manifestū ē q̄ incorruptibilis erit saltē
in alia corpora. q̄ at̄ incorruptibile magis ē h̄z nām elemē-
ti primū: quare terra maxie elemētuz erit et incorruptibilis.
h̄ aut̄ ē inconueniēs: ergo et primū. Et ē intelligēdū q̄ cur
terra sit vnū elemētuz primū s̄m platone: et aliud remo-
tum: et primuz sic mā p̄ia: et spēs in qua p̄tingit̄ ea resolu-
ui: et ex qb⁹ gnāri si loquamur de resolutiōe ei⁹ simplr̄ i
mām primā: sic ex ipa gnānt̄ alia. et ecōuerso: vt ad sen-
sum appet̄: et hanc resolutionē omittit Aris. in istis dua-
bus rōnib⁹. Si at̄ loquamur de resolutiōe que ē in figu-
ras p̄ias: qz p̄ia figura i quā terra resoluūt̄: et p̄ia i quā
resoluunt̄ alia tria sunt diuerse: nec reducunt̄ ad inuicē:
nec ad aliquā primā: sic posuit plato ex terra n̄ fieri alia:
nec ecōuerso: sic flegma nō fit ex colera nisi p̄ reductionē
ad materiam p̄iorē. Aris. autem in istis duabus ratio-
nibus arguit̄. ac si solam vltimam posuisset: ne aliqui in-
telligant hoc solum ipsum sensisse. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc nihil resoluentibus trianguloruz 65.
pretermissio rōnabilis: accidit aut̄ et hoc in ea q̄
ad inuicem transmutatione propter ex inequali-
bus multitudine constare triangulis.

Improbat opinionē predictā q̄tum ad ea que dixit de
alijs trib⁹: igne et aere et aqua. Et diuidit̄ in ptes tres h̄z
qz tres rōnes adducit. Scdaz cū dicit. (Adhuc at̄ necē).
Tertiā cū dic̄. (Adhuc at̄ necesse n̄ oē). In p̄ia pte dic̄
qz adhuc ponētib⁹ ignē aerē et aqz gnāri ex inuicē p̄ reso-
lutionē ad triangulos irrōnalis ē p̄termissio triangulorum
q̄rmdā: que accidit eis i trāsmutatiōe h̄mōi elemētōz ad
inuicē: qz h̄mōi corpora nō p̄ponunt̄ ex equalib⁹ s̄m nu-
meruz. Si. n. aqua ē ex viginti trigōis: aer at̄ ex octo: vt
ipsi ponunt̄: si ex aliqua aqua tāta p̄ dissolutionē genere-
tur aer equalis: ipa resoluta in viginti trianglos gnābunt̄
due ptes aeris equales: quaz quelibet erit ex octo trian-
gulis: et remanebunt. et trianguli superflui. Sili: si ex aere
aqua fiat resolutis trib⁹ p̄tib⁹ aeris in viginti quatuor
triangulos: gnābit̄ vna ps̄ aque ex viginti: et quatuor crūt
l ij

superflui. Ad. n. pot' dici q' simul generet' ex aere aqua
 et ignis: vel ex aqua ignis et aer: ita q' ex quatuor q' vide-
 tur residui generet' ignis de necessitate. Ad. n. semp' ex ae-
 re gnatur ignis: s' aliqui aqua vel terra pura: puta cum
 corrumpit' a frigido igrossante. Plato aut' dicit sim-
 pliciu aqua et igne no' simul gnari ex aere: sed ex vna pte
 aeris corrupta gnari duas ptes ignis: et aqua aut' vnas
 parte ignis: et duas aeris. et h' veritate pot' habere quicqz:
 qn' aer vel aqua dissoluunt' per virtutes calidi: sed nuqz
 cum corrumpitur a frigido. C Deinde cu' dicit.

Lo. 64. Adhuc autem necesse hoc dicentibus corpis
 et no' corpore facere generatione. Cum enim ex
 superficiebus fiat: non ex corpore erit factum.

¶ Nonit scdam rone que cois est ad oes ponetes corpa
 generari ex superficiebus dices q' adhuc dicentib' corpa ge-
 nerari p resolutione in figuras: et vlr corpa pponi ex su-
 perficiebus: accidit corp' simpli gnari ex no' corpore oino:
 cu' eni superficies ex qb' dicit ipsa gnari: et in que resol-
 ui: non sunt corpa: gnabunt simpli ex no' corpore: que erit
 ponere vacuu' sepati: sicut tactu' est prius. hoc ergo e' in-
 conueniens. ergo p'imu'. C Deinde cu' dicit.

Lo. 65. Adhuc autem necesse no' omne corpus dicere di-
 uisibile sed oppugnare certissimas sciencias. Et
 enim intellectuale quide' diuisibile accipiunt ma-
 thematicae. Ad autem neqz sensibile o' suscipiunt
 propter velle saluare suppositionem. Neqz eni
 quicqz figura' faciunt vniuscuiusqz elementoz: et
 hac determinat substantia ipsor' indiuisibilia fa-
 cere ipsa: pyramide aut sphaera diuisa aliquid
 non erit q' relinquitur sphaera aut pyramis.

Quare autem ignis pars no' ignis: sed erit aliquid
 prius elemento propter omne esse aut elemen-
 tum: aut ex elementis: aut no' o' corp' diuisibile.

¶ Nonit tertia que et cois est istis q' dicit corpa determi-
 nari p figuras. Dices q' adhuc si corpa determinantur
 per figuras et gnant' ex inuice per resolutionem necesse b'ne
 ponere no' o' corp' diuisibile oppugnando disciplinas
 mathematicas: negando p'incipia eaz. etenim hmoi' scie' v'
 discipline supponit' corp' sepati per intellectu a sensibili-
 bus diuisibile. Isti aut' no' o' sensibile ponit' esse diuisi-
 bile: q' voluit saluare ypothesim pposita. s. corpa deter-
 minari p figuras: necesse e' aut' ponentes simplicia cor-
 pora figurari et determinari subas eoz p figuras facere
 corpa indiuisibilia: pyramide. n. aut sphaera diuisa aliq'it'
 non erit ptes que relinquunt' post diuisiones: sphaera aut
 pyramis. q' si ptes ignis: aut celi que determinant' per
 istas sil' se hnt ad igne et celu': sicut ptes pyramidis: aut
 sphaere ad sphaera: et pyramide: sequit' q' ps ignis aut celi si
 erit ignis aut cel' : et erit aliqd corp'. puta ps ignis q' no'
 erit elin: neqz ex elis q' se seconuenientia. Aut erit ponere ali-
 qd corp' no' diuisibile: h' aut' e' seconueniens. ergo et p'imu'.
 Ad hac at rone obuiat pcul' platonic' dices q' sic argue-
 tes dicentes igne e' pyramide subalt' no' accipiunt ypothe-
 sim platonis. Plato. n. no' posuit igne subalt' e' pyrami-
 de: sed pyramide esse elementu' ipius: pponit. n. ex py-
 ramidib' insensibilib': et q' dicit ignis est in pyramides
 diuidit' in ignes: sicut in ptes. vna at pyramis ignis no'
 est sed elementu' ignis: et si diuidat' ps ei: neqz elementu':
 neqz ex elementis erit actus: sed potentia tm.

Lo. 66.

¶ Taliter aut' tetare simplicia corpa
 figurare irronabile e' p'imu' qd' e' qz
 accidit no' repleti totum. In planis
 quide' n. tres figure vident' implere
 locu' trigonu' et tetragonu' et eragonu'.

In solidis aut' duo solu' pyramis et cubus. Necesse
 aut' plura horum sumere pp plura elementa facere.

Postquam p' h' ostendit elementa no' gnari ex inuices
 s'z modu' antiquoz: quoz quida' posuerit cor-
 pora determinari p figuras: redit ad impro-
 bandu' h' p'io. Secdo cu' dicit. (¶ qd' igit')
 recapitulat. p'imu' aut' iprobat. p'io p rones
 sumptas ex na' loci et gnationis corporoz. Secdo cum dicit.
 (Sed adhuc neqz et passides et virtutes p rones sumptas et
 virtutib' et passidib' ipsor'). Circa p'imum ponit rones
 tres. Secdas cu' dicit. (Deinde videt'). Tertio cu' dicit. (Ad
 hoc at qualr'). In p'ia pte est intelligedu' q' qda' antiq'z
 ponetes corpa quoz p'ia: celu': igne: aere: aqua et terra:
 posuerit ea determinari p. s. figuras p'ias solidas: ce-
 lu' sphaera: igne pyramide: aere: octocedron. aquaz ycoce-
 dron: terra cubo: et ipsa sic figurata pponere mudu': et ipsa
 coponi ex hmoi' figuris incertib': sicut celum ex sphaeris:
 igne ex pyramidib': et sic de alijs: ita q' hmoi' figure eent
 elementa p'ioz corporoz. Dicit igit' q' irronabile et incoue-
 niens est tetare corpa simplicia figurare et pponi ex figu-
 ris. ¶ P'io qdem q' si figurant' predictis figuris: et ppo-
 nitur ex eis: accidit poni vacuu': qd' impossibile est: nec
 etiā ipsi ponit: p'iam aut' probat. qn' si p'dicta corpa figu-
 rantur p'dictis figuris: et coponunt' ex eis: accidit totum
 spaciū esse signu' vnu' no' repleti: vel in copositioe vnius-
 cuiusqz ipoz ex figuris p'p'is: vel totu' mundi ex ipis.
 Inter figuras. n. superficiales sunt tres tm q' applicate
 sim angulos eaz replent locu' superficiali. s. trigonu' tetra-
 gonu'. et eragon'. In corporalib' aut' sunt due tm. s. pyra-
 mis et cubus: vt declarabit'. De necessitate aut' sut plures
 figure: qz elementa plura: puta sphaera ycocedro et octoce-
 dron. Si igit' ignis pponat' ex pyramidib': et terra ex cu-
 bis: sicut ponit: inter' in ipis nihil relinquit' vacuum.
 Iste. n. figure locu' replēt. Si aut' aer coponat' ex octoce-
 dron: aqua ex ycocedron erit aliqd iterius vacuu' in ipis.
 Ista eni totu' locu' no' replēt applicata. Si aut' elementa
 his figuris figurant': et coponunt' mudu' sic figurata: seqt'
 q' erit in mudu' ponere vacuu' sepati: qd' erat pbandu': h'
 aut' est incoueniens. ergo et p'imu'. Ad hac aut' rone pcul'
 dicit q' elementa sic figurata secus inuice posita. q'z est
 de se no' repletia totu' locu': copellunt' subtiliora subintra-
 re in loca grossior: pulsa aut' et ingredietia iplet qd' defi-
 cit. Sed manifestu' est q' h' est irronabile: loca. n. nalia cor-
 poru' simpliciu' distincta sunt nalter: et loc' nalis vnus
 est pter nam alteri: quare si vnu' elementoz ingrediat lo-
 cum alteri: et coprimat' ipm: h' erit ei pter nam. Nullus
 aut' pter naz sempiternu' est: qre ptinget aliq' no' repleti
 totum. Et iteru' si corpa subtiliora p'pellunt' subintrare
 locu' alioz q' nam eoz: oportebit' e' aliquod impelles p
 violentia. Itac at nullu' tale videmus. Adon. n. videt' q'
 celu' moueat elementa q' nam: s'z nali' alterando: vel motu
 locali: quo qda' eoz circūferunt. ergo et. C Ad euidetia
 aut' ronis p'dicte: o'z p'io videre qd' est figura' repleti lo-
 cum. p'io in superficialib'. deinde aut' in solidis: postqz fi-
 gure superficiales replēt ipsum: et q'z ipossibile est repleti.
 Ultimo q' figure corporales pnt hoc facere: et q' non pnt.
 C Ad p'imu' igit' ddm q' locu' repleti superficiali a figu-
 ra est totu' spaciū: qd' e' circa punctu' vnu' occupare: ita q'
 no' pmitrat' aliqd vacuu' circa ipz no' repletu' aliq' figura:
 v' pte ipi'. locu' aut' repleti corporali e' totu' spaciū qd' est
 circa punctu' vnu' occupare corporali. Et qz corpus h'z tres
 dimensioes: l'gitudinē. s. latitudinē: et pfundū: manife-
 stum est q' repleti locum corporaliter est totum spaciū:
 quod est circa punctum vnum occupare sim longitudi-
 nem: latitudinē et pfunditatem: ex quo manifestu' est q' cor-
 pora que applicata circa punctum vnum occupant to-
 tum spaciū sim longum circa ipm et latum. non aut' sim
 profundum: aut econtrario: aut vlr: non s'z vnam dime-
 sionem no' replent locum corporaliter: et sic appct p'imu'.
 C Ad euidetia

Ad evidentiam scilicet est intelligendum quod totum spacium quod est circa punctum unum est quatuor anguli recti vel equale eis: quod appert ex istis primis euclidis que proponit: quod si linea recta super rectam stans angulos faciat: aut faciet duos rectos: aut equales duobus rectis. Si enim pertrahat lineam stans super rectam in continuo secundo rectam sicut ex alia parte faciet duos angulos equales duobus rectis: eadem enim ratio est quare totum spacium circa unum punctum est quatuor recti: vel valet quatuor rectos: quotiensque n. linee pertrahantur circa ipsum nihil addit nec etiam minuunt ad quatuor. Item omnis figura polygonia angulos tot rectis equales habet: quatuor est numerus angulorum suorum duplicatus subtractis quatuor: sicut appert ex correlario quodam educto ex primo secundo primi geometrie a quibusdam. Si igitur replere locum superficialiter est totum spacium circa punctum unum occupare: totum autem spacium circa punctum unum valet quatuor rectos: sicut dictum est: manifestum est quod figure: quarum anguli applicati valet quatuor rectos: replent locum superficialiter: talis autem est tetragonus: quatuor enim anguli tetragoni applicati circa punctum unum replent locum superficialiter. Item sex anguli trianguli eglateri valet quatuor rectos. tres enim anguli trianguli eglateri valet duos rectos. ergo unus valet duas tertias recti unius. Sex igitur valet duodecim tertias rectorum. Duodecim autem tertie rectorum valet quatuor rectos. Si igitur sex trigoni eglateri applicentur ad punctum unum replent totum spacium quod est circa ipsum: que replent locum superficialiter. Eadem autem est ratio de triangulis rectangulis quatuor applicatis secundum angulos rectos: ut ex se manifestum est: quatuor ad replendum loci. Anguli autem octo eragoni valet octo rectos: per se demum propositionem acceptam primo: que quilibet ipsorum valet unum rectum: et tertium unius recti: que tres anguli valet tres rectos et tertium unius recti que faciunt unum rectum: quare tres anguli eglateri simpliciter valet quatuor rectos. tres igitur eragoni applicati secundum angulos replent locum superficialiter. Nulla autem alia figura superficialis potest ipsum replere: quod anguli ipsorum quatuor sumantur simul aut minus: aut plus erunt quam quatuor recti: sic appert de pentagono eglatero: cuius anguli simul sumpti valet sex rectos: quare unus secundum se valet unum rectum: et quatuor unius recti. Si igitur accipiantur pauciores quam quatuor. puta tres. valebunt tres rectos: et tres unius recti: que sunt minus quatuor rectis. Si autem accipiantur quatuor valet quatuor rectos: multo autem magis si accipiantur plures quatuor: quare si in quocumque numero accipiantur anguli pentagoni non valebunt per se quatuor rectos: eadem enim ratio est de aliis figuris: puta septideca octidona et sequentibus. Appert igitur quod in figuris superficialibus sunt tres tantum replentes locum superficialiter. scilicet trigonum tetragonum eragonum. De solidis autem est intelligendum quod replere locum corporaliter est replere totum spacium circa punctum unum secundum longum latum et profundum. totum autem spacium circa punctum unum corporaliter est equale octo angulis cubicis rectis: omnis autem figura solida: cuius anguli aliquot valet octo angulos cubicos replent locum corporaliter. talis autem est cubus: et idem est de replentibus locum corporaliter: unum si accipiantur octo cubi: et applicentur ad punctum unum: replent totum locum circa ipsum corporaliter. Pyramides autem quatuor equales: et uniusquodque minor est recto. De pyramide igitur quod habet unum angulum solidum rectum manifestum est quod replent locum sic et cubus. Si enim applicentur octo pyramides rectangule secundum angulum rectum circa punctum unum replent totum spacium circa ipsum: sunt enim equales octo omnium anguli octo angulis cubicis: et si minor est dicere quod pyramis non est aliud quam cubus. Et sicut quatuor ratione habet triangulus rectangulus in superficialibus: eadem habet omnium pyramis. hoc autem quod dicitur est de pyramide de replente loci manifestum potest esse ad sensum. Si enim aliquisauerit octo rectangulos ad punctum unum apparebit quod replent spacium circa ipsum. De pyramide autem eangula dicit Auerrois quod replent locum. Si enim accipiantur duodecim tales bases

angulos equales et applicentur ad punctum unum replent totum spacium circa ipsum. quod ponit per duo. ponit enim quod angulus pyramidis solidus est ex duobus rectis: quod consistunt ex tribus superficialibus que valet duos rectos: et angulus cubici ex tribus. propter quod tres anguli pyramidis erunt equales duobus angulis cubicis: cum sint equales sex angulis superficialibus rectis. et per omnes sex anguli pyramidis erunt equales quatuor cubicis. et duodecim octo. Adhuc que est proportio anguli trianguli ad quatuor in planis: eadem est anguli pyramidis ad aliquot angulos rectos cubicos. Si igitur aliquot anguli trianguli valent quatuor angulos in planis: et per se implent locum: videbitur quod aliquot anguli pyramidis replent locum superficialiter: siquidem aliquot valeant quatuor angulos cubicos. Sed istud videtur dicere sensum et rationem. Sensum quidem quod si accipiantur scilicet pyramides eglatere: et applicentur secundum angulos circa punctum unum: ad sensum apparebit eas non replere locum corporalem: et ad sensum expressum sum. Ratio vero quod si figure nulle que non occupant totum spacium circa punctum: secundum longum latum et profundum: replent locum corporaliter: si enim dicebatur potest esse replere locum corporaliter: unum si aliqua replent spacium secundum longum et latum: non autem secundum profundum: non replent locum corporaliter. superficialiter autem e contrario. Sed si duodecim pyramides eglatere applicentur circa punctum unum qualitercumque non occupant totum spacium circa ipsum secundum longum latum et profundum: quoniam contingunt se in extremitate angulorum suorum tantum: et non secundum lineam rectam a puncto dato orthogonally: per quam quidem lineam signat aliqua dimensio: quare non replent totum spacium secundum unam dimensionem: non igitur replent locum corporaliter. Et quod Auerrois dicit quod angulus pyramidalis solidus est equalis duobus rectis superficialibus non est intelligibile: oportet enim magnitudines equales esse eiusdem rationis: unum linea non est equalis superficiali: nec aliquod istorum corporum: angulus vero pyramidalis: et angulus superficialis eiusdem rationis non sunt. quod iste corporalis est. ille vero superficialis: quare non sunt equales ad invicem: nec iste componitur ex illis siquidem corpus et superficialibus non opponatur. Sed si angulus pyramidalis esset duo recti superficiales: tunc opponeret ex eis: quare et pyramis et superficialibus tri angulis. eadem enim est ratio. hoc autem est falsum. et Aristoteles ex intentione qui vult corpora non componi ex superficialibus: et ipsum commentatorem. ergo et primum. Quod autem dicit plato quod sicut angulus trigoni equilateri se habet ad angulum rectum in planis. ita angulus pyramidis ad angulum cubi. odium quod non est verum in replendo locum: aut forte non simpliciter verum. Cuius ratio apparet ex dictis: et iteque si verum esset: eadem ratione posset concludi quod sicut aliqui anguli eragoni replent locum superficialiter: quod valet quatuor rectos superficiales: ita aliquot anguli octoedron replent locum corporaliter: quod nec Aristoteles vult: nec et ipse commentator. Alie autem figure corporales: puta octoedron duodecedron et ycoedron non replent locum corporaliter: cuius ratione aliqua commentator Auerrois videtur ponere: que vtrum valeat diligentem inspectorem relinquam. Consequenter cum dicitur.

Deinde videntur omnia quidem simplicia corpora figurata continente loco: maxime autem aqua et aer: propterea quidem igitur elementi corpus impossibile. Non enim vtrique assequeret vbius continentis totum. Sed adhuc si trasportionetur: non amplius erit aqua: si figura differabant. Itaque manifestum: quoniam non sunt determinate figure ipsorum. Sed videtur natura ipsum hoc significare nobis: quod secundum rationem est. Quod admodum enim. et in aliis sine specie et informe oportet subiectum esse. Maxime enim vnicuique sic poterit adaptari: quod admodum in Thimico scriptum est. omne recipies

Le.3 7.4.

Co. 67.

fic z elementa oportet putare que admodum man esse dispositis: pp qd z possunt trāsmutari ad inui cem separatis his que fm passiones differentijs.

C Donit secundam rationē dicens q post hoc oia corpa simplicia vident figurata fm figurā corporis cōtinētis. Inter ipa aut aer z aqua magis manifeste: q sunt humi da: z hūidū male terminabile est termino pprio: nō alie no: cōsimiliter aut est de terra z igne fm rem: ppter qd manifestū est q corp' elemēti impossibile est habere figu ram propriā. Si enī dicas q imo hz figurā propriā saluata in loco: manifestū est q nō assequit figurā cōtinētis. Si vō propter hoc dicat q existētia in loco trāstor manē a figuris foris: sequit q nō remanēbūt subalr: h quidem aer: hoc aut aqua si verus est q substantiāliter sūt per figuras. Sed hoc est irrōnabile: ppter qd manifestū est q nō sunt ipsoy figure determinate eēntialr. Sed na turalis dispositio ipoy videt signare nobis q irrōnabi le est p infigurationē in actu. Sicut. n. in alijs subm est qd hz rōnē mae. z ē sine spē z forma: q receptiuū oz esse denudatū a nā recepti: z ēt vt spēs imprimēdas i ipo nō male exprimat: sicut scriptū ē in thymeo. Sic elemēta oz putare: sicut mām in potentia ad formas subales mixto rum z figuras eoz: ita q nullaz ipsaz beant in actu: sed oēs in potētia. z ppter h possunt trāsmutari in mixta se paratis differentijs q sunt fm passiones. hoc est formis substantiālib' quas p se sequunt passiones. **C** Proculus aut dicit ad hāc rōnem q elementa fm totalitates suas accepta nō sunt figurata p se: q nō pferretinere nec abij cere sic pbat rō: hz ptes ipsoy ex qb' sūt vt pyramides: vl sperē: vel hūidū: hz figuratur figura corpis celestis: sicut multa alia hnt: vt motū circularē: z hūidū ex ppingtate ad ipm. Sed manifestū est q illud nō valet qm in his q sunt eiusdē nāe fm spēm eadē est p se dispositio pns z to tius. hūidū aut corpa nos dicim' eē eiusdē nāe: in toto z in pte: omiōmera. n. sunt: quare si ptes ipsoy sunt figura te p se z tota elta: z si nō tota nec ptes. **C** Deinde cū dicit.

L5.
68. **A**dhuc aut qualiter contingit fieri carne z os: aut quodcūqz corpus continuoꝝ. Neqz enī ex ipsis elemētis cōtingit propter nō fieri cōtinuū. ex cōpositione. Neqz ex superficieb' cōpositis: elementa enim generātur cōpositione: z nō que ex elementis. Quare si quis certe loqui voluerit z non ex trāsumptiōe rationes suscipere elemēti: ipsos auferentes videbit gnationē ex entib'.

C Donit tertiā rōnē dicens q adhuc si elemēta determi nant figuris nō ptinget p ipsoy zgregationē fieri carne aut qdēqz aliud corp' cōtinuū z omiōmerū. nō. n. pnt gnari ex ipsis elemētis: q hūidū corpa. scaro z os. z filia p tinitate hnt i ptrib' suis: z lō si gnant p aggregationē illoꝝ q nō pnt facere aliqz p tinitū. elta aut si sint figura ta diuersis figuris z remanēat saluata nō pnt facere ali quod p tinitū. ergo nō gnant ex elemētis: nec ēt ex supfi cie b'. elta. n. puta aer z aqua z hūidū gnant ex ipsis. z non cōposita: nullo igit modo gnabunt. Si igit alijs volue rit loq fm veritate: z suscipere sermōes eoz de elto: vi debet q auferit gnationē cōpositoz ab entib'. Sz pcul' dicit ad hoc q gnatio carnis z ossis fit ex ptrib' elemēto rum diuersis. s. ignis aeris: aq z terre: qz qdā sūt subti liozes alijs: z hūidū subtiliozes replēt locū subintrātes. Qd nō valet: qm si ptes elementoz subtiliozes subintrā tes: alias replent vacuitates interceptas: sequitur q nō re tinēt figuras pprias: quare nec nās: qd ē d' platonē. z d' ipsum qui posuit partes elementozum determinari figu ris. **C** Deinde cum dicit.

L0:
69. **S**ed adhuc z ad passiones z virtutes z motus incongrue figure corporib'. Ad que maxime re

spicientes sic distribuerūt: puta quoniā ignis fa cile mobilis ē z calefactiu' z incensiu'. **H**i qd fecerūt ipsum sperā. **H**i autē pyramides. **H**ec enim maxime facile mobilia quidē propter mini ma tangere: z nequaquā firmiter iacere: maxime aut calefactiua z incensiu: qz hoc quidem totū est angulus: hoc aut acutissimi anguli. **I**ncēdit aut z calefacit angulus: vt aiunt.

C Ostendit q non est necesse elementa esse figurata pro pter principia z causas que posuerunt. Et primo premit tit intētionem suam. Secundo cum dicit. **P**rimo qui dem igitur. prosequitur. In prima parte dicit q figure quibus dicunt determinari corpa prima non cōueni unt vtrutibus z passionibus z motibus ad que inspicien tes dixerunt ea figurari sic. z intendit per virtutes prin cipia motus localis: sicut grauitatem aut leuitatē: p pas siones aut qualitates sensibiles: puta calidum z frigidū: quibus patiunt' z agunt: per motus autez operatiōes cō sequentes: vel per passiones formas z qualitates intelli git fm se: per virtutes autem ipsas easdem vt sunt princi pium motus z operatiōis: per motus idē qd pns: vel per virtutes intendit qualitates z formas hz q sunt prin cipia. per motus: motus locales: per passiones alteratio nem. Et quia ignis bene mobilis est: z calefacit z incen dit. Alij dederunt sibi figuram spericam: sicut Democri tus. Alij autem naturam pyramidis: sicut plato. **H**e aut figure sunt maxime mobiles: spera quidem: quia tangit planū in puncto. z pyramis: qz ppter acutiē anguli mi nimū locū occupat: nec pnt firmiter qescere. z maxie ca lefaciunt z incēdūt. qz spera tota ē angul' qz tota ē circū flera. pyramis aut hz angulū acutissimū. Angulus aut virtutē calefaciendi z incēdēdi hz. **C** Deinde cū dicit.

Rimus quidē igit hz motū vtriqz peccauerūt. Si enim z sunt maxime facile mobilia hec figuraz: hz nō ignis motu bñ mobilia. **I**gnis quidez enim sur sū z fm rectum:

hec aut facile mobilia eo qui vocat volutatio. **C** Prosequitur. z primo ostendit q non est necesse elemē ta determinari figuris datis: propter motum localem. Secundo cum dicit. **A**dhuc autē. **Q** nec propter pas siones hoc est alterationes. Tertio cū dicit. **A**dhuc aut quoniā calidum. **Q** nec propter virtutem. Circa pri mum primo ostendit q non est necesse elementa sic figu rari propter motum. Secundo cum dicit. **D**einde si est terra. **Q** nec propter quietem. z procedunt plures ista rum rationum de igne: sed eadem ratio est de alijs. **D**icit igitur primo q dicentes ignem determinari pyrami de: vel spera propter motum: peccauerūt. **P**rimo: **H**uis enim huiusmodi figure bene sunt dispositē ad mo tum: z bene mobiles: non tamen sunt bene mobiles motu ignis. ignis enim mouetur motu naturali fm re ctum sursum. **H**uiusmodi autem figure bene mobiles sunt motu volutatiōis: vel circungiratiōis: quare hu iusmodi figure non sunt attribuēde ipsi igni propter mo tum proprium. **C** Consequenter cum dicit.

Deinde si est terra cub' propter firmiter iace re z manere: manet aut non vbiqz: hz in suūp' loco ex aliquo vt ferē non phibita: z ignis aut z alia sibi: palā qz ignis z vnūqzqz elemētoꝝ: i alie no qdē loco spera ē aut pyramis: i ppo at cub'. **C** Arguit idem de quiete dicens q si terra ē cubice figure qz figura ista aptior est ad quietē propter dilatatiōē: ter ra aut non quietit vbiqz. sed in loco suo nālī: ex alieno aut si non

L5.
70.

L5.
71.

aut si non prohibeatur mouet ad ipsum. Illi ignis et alia elementa quiescunt in suis locis naturalibus. et ex alienis mouentur ad ipsa. Manifestus est quod ignis et alia elementa in locis alienis erunt sperice vel pyramidalis figure. In principio autem cubice. hoc autem est inconueniens: ergo et primus. Ad quod respondet pectus quod quibus ignis et alia elementa secundum se tota quiescunt in locis suis naturalibus. tamen partes ipsorum ex quibus componuntur secundum quantitates mouentur et fluctuant sicut in toto igne quiescunt pyramides ex quibus componuntur mouentur. Sed hoc irrationabile est. quoniam omnium corporum quorum est una natura est unus locus naturalis. locus enim per se sequitur. Sed partes elementorum quantitatiue. et ipsa elementa secundum totalitates suas unius nature sunt. ergo ipsorum est unus locus naturalis. Si ergo omnia corpora naturaliter quiescunt in suis locis. sequitur quod elementa secundum se tota et partes quiescunt in suis locis naturalibus nisi per violentiam depellantur. quod nec est prohibiti in toto sic nec in partibus. quantum est ex natura sua. Deinde cum dicit.

72. Adhuc autem si calefacit et ardet ignis per angulos. omnia erunt elementa calefactiua. magis autem forte alterum altero. Quia. n. habet angulos. puta et quod octo basium et quod duodecim basium et pyramis. Democritus autem et spera et angulus quod ens ardet. Quare differet eo quod magis et minus. Hoc autem quod erit falsum manifestum.

72. Ostendit quod non est necessarium ea determinari figuris per alterationes seu operationes. et ad hoc adducit rationes. 4. Secunda eius dicit. simul autem tertia. Ad hoc si quod ardet. quod tam. (Adhuc autem risibile). In prima parte dicit. si ignis calefacit propter angulos. et angulus calefactus est: sequitur quod omnia elementa calefacient. omnia enim determinant figuris angularibus. puta pyramide cubo octoedron duodecagono et ycoedron. Democritus et dicit quod spera. quod tota est angulus calefacit. quare omnia calefacient dicta sunt magis et minus. hoc autem manifeste falsum est. ergo et primus. Sed nec videtur valere quod dicit pectus ingens quod ignis non calefacit propter angulos. sed propter acuitates ipsorum quod facilius penetrat: et celeriter mouet. quod si ignis per angulum acutum. secundum quod actus est calefacit. et acutus est minor recto. sequitur quod corpus cui attribuitur figura habens angulos obtusos maiores recto frigidaret naturaliter. hoc autem est aer cui attribuitur octoedron. cuius uniusquisque angulus maior est recto et obtusus. hoc autem est inconueniens. ergo et dictum pectus. Deinde cum dicit.

72. Simul autem accidet et mathematica corpora arde- re et calefacere. Nihil. n. et illa angulos. et insunt in ipsis indiuisibilia et spera et pyramides. Quis et si sunt indiuisibilia magnitudinis. si autem hec quod. hec autem non dicendum differetiam. sed non simpliciter sic dicendum ut dicunt.

72. Non tamen secundam rationem dices. si ignis per angulos calefacit. sequitur mathematica corpora calefacere. quod mathematica corpora angulos habent. et sunt in ipsis spera et pyramides indiuisibiles. hoc est non diuise in partes filas totum. quibus et sunt indiuisibiles secundum magnitudines secundum opinionem democriti. hoc autem falsum est. ergo et primus. Si autem corpora naturalia calefaciunt. mathematica vero non assignanda esset ratio istius differentie. et non esset dicendum ut dicunt simpliciter. Proculus autem rationem hanc assignat differentie dices quod corpora naturalia per angulos primo non calefaciunt. sed per acumen et subtilitates et malitates. mathematica autem non propter oppositas dispositiones. sed manifestus est quod acumen et subtilitas anguli equaliter est in corpore mathematico: quare si per acumen et subtilitatem per se calefacerent naturalia. manifestum est quod et mathematica. Cum igitur mathematica propter hoc non calefaciat. manifestus est quod nec naturalia. quare manifestum est quod naturalia calefacient quia

materialia. non igitur propter formas suas. quod propter ipsas non sunt materialia. quare dictum suum propter rationem videtur. Deinde cum dicit

73. Adhuc si quod ardet ignis. ignis autem est spera aut pyramis. necesse quod ardet fieri spera aut pyramide. incidere quod igitur et diuidere sic ut et secundum rationem accens figure. Ex necessitate autem pyramidem facere pyramides: aut spera speras penitus irrationabile et simile. quemadmodum si quis dignificet gladium in gladios diuidi: aut ferram in ferras.

73. Non tamen tertia rationem dices: omne quod ardet et incendit secundum quod homini ignis sit. Si igitur ignis est determinatus spera vel pyramide per diuisionem ignis ignis et ardet. necesse est quod ardet et incendit per diuisiones fieri spera vel pyramidem. hoc autem inconueniens est. Incidere enim et diuidere figuram conuenit rationabiliter ubi puenit ipsi figure. sic quod in figuras filas: nunc autem in diuisiones. de necessitate vero ipsas diuidi in filas. ut spera per diuisiones facere speras. et pyramidem pyramides omnino est irrationabile. et sile ac si aliquis acciperet sicut dignitatem gladium per diuisionem sui facere gladios. et ferram ferras. ergo et primum est inconueniens. Dicit autem pectus quod non est sile de igne et gladio. Ignis. n. diuidendo ignis ens transmutat adustum in subam suam. gladius autem diuidendo non transmutat subam diuisi secundum quod homini. sed diuidit quantitates. gladius enim secundum sabaz suam non habet hanc figuram. puta acutus sicut ignis. sed hoc non videtur secundum rationem dictam. Quia uis. n. gladius secundum quod est quod ens naturale non determinat per figuram angularem. tamen secundum quod gladius est determinat per eam. sicut ignis secundum platonem. quod si ignis agens per homini figuram facit ignem ut quod et gladius secundum quod gladius est agat. Deinde cum dicit.

74. Adhuc autem risibile ad diuidere solam reddere figuram igni. videtur enim magis segregare et ad conu- nuare quod disgregare. Segregat quod enim que non eiusdem tribus. Congregat autem que eiusdem tribus et congregatio quod per se est. Continuare enim et unire. Segregatio autem per accens. Congregatio. n. omofilon separat alienum. Itaque aut ambo oportebat reddere: aut magis ad congregare.

74. Non tamen quarta rationem dices quod ridiculum videtur assignare figuram igni per diuisionem et segregare. Quia. n. ignis segregat et segregat essentialiter est et segregare quod segregare. segregat quod etherogenea quod non sunt eiusdem tribus. i. eiusdem nature. Si enim fiat aliqua massa ex auro argento: et creta ponatur ad ignem virtute ignis liquefacietis congregabunt partes auri ad se inuicem. et argenti ad se inuicem. et sic de alijs. conuolare enim et unire inest ei per se. segregare autem per accens. quoniam ignis agens per formam suam transmutat illud in quod agit in naturam suam ex potentia ente conterminans et ueniens illud. quasi congregando omofilon. i. ea que sunt unius amoris: vel nature. et separans alienum. ergo irrationabile erat: aut dare figuram igni conuenientem ad ambo. puta congregare et disgregare: aut magis ad segregare. quod essentialiter inest ei. hoc autem non fecerunt. ergo male. Proculus autem dicit per contrarium huius. i. quod igni essentialiter inest diuidere et segregare quod conterminare et unire. Sed hoc non videtur. quoniam quicquid alicui enti per formam attribuunt duo. puta generatio et corruptio essentialiter attribuunt ei generatio quod corruptio quod generatio est de ratione entis ad quod est. corruptio autem de ratione non entis. forma autem et simpliciter aut magis principium est entis quod non entis. sicut. n. forma est qua aliquid est ens. ita forma est qua aliquid agit aliquid ens. sed determinatio et unio sunt generatio: quod segregatio et diuisio corruptio. quare si utriusque attribuatur igni per formam essentialiter attribuatur sibi conterminatio vel unio. Deinde cum dicit.

75.

Ad huc autem quoniam calidum et frigidum contraria virtute impossibile reddere frigidum figuram. Quod non contrarium esse quod assignat. Nihil autem contrarium est figure propter quod et omnes dereliquerunt hoc. et tamen conveniebat aut omnia coaptare figuris: aut nullum.

Ostendit quod non est necesse elementa terminari figura tali propter virtutem. puta ignem esse pyramidem. aut speram propter necessitatem calefaciendi. Et primo ponit rationem ad b. Secundo cum dicit. (Quidam autem de virtute ipsius). Reprobabat quoddam dictum platonis contra rationem predictam. In prima parte dicit quod adhuc si calidum et frigidum adinvicem sunt contraria. ut manifestum est et calidum sit determinatum aliquam figuram. puta sphaeram vel pyramidem. impossibile erit frigidum attribui aliquam figuram. quod non sibi attribui figuram. Quia figure calidi. nunc autem non est aliquid talis. quoniam figure nihil est contrarium. ergo non potest ei attribui aliquam figuram. Et propter hoc omnes dereliquerunt ei attribui ipsam. et tamen quoniam erat: aut omnibus attribui figuram: aut nulli. **D**einde cum dicit.

76.

Quidam autem de virtute ipsius etates dicere. contraria dicunt ipsi sibi ipsis. Autem. n. esse frigidum magnam partem propter costringere et non pertransire per poros. Manifestum igitur quoniam et calidum utique erit pertransiens. Tale autem semper subtilium partem. Itaque accidit parvitate et magnitudine differre calidum et frigidum. sed non figuris. Adhuc autem si inaequales pyramides magne utique erunt non ignis. Neque causa figura eius quod est ardere sed contrarij.

Remouet quoddam dictum platonis ad rationem predictam. dicit enim plato quod frigidum propter grossitatem partem comprimere habet. propter quod attribuit sibi figuram. cuius est comprimere. puta quod obtuli anguli. hoc remoues dicit. quod quidam volentes dicere de virtute frigidum contraria dicit subtilis. dicit. n. quod frigidum quod costringit. et non potest faciliter transire per poros habens figuram aptam ad hoc est magnam partem sicut quod humidum. quare palas quod calidum contrarij eius pertransibit per poros facilliter acuta habens figuram. quod contrarij sunt contrarij effectus. tale autem sicut quod humidum subtilium partem est. quare manifestum est quod calidum et frigidum determinabuntur et different ad invicem magnitudine. et non per figuram cuius contrarij dicitur. Itaque si dicat quod pyramides inaequales sunt. quod magne. quod parvae. sicut plato videt sentire. magne quoddem non erunt ignis determinatiue sicut dicitur. neque causa eius quod est coadurere. sicut contrarij puta eius quod est infrigidare. quare autem erunt determinatiue ignis. et causa combustionis. quare frigidum et ignis determinabuntur magnitudinibus quibusdam et non figuris. cuius contrarij dicuntur ut prius dictum est. **D**einde cum dicit.

77.

Quod quidem igitur non figuris differat elementa manifestum ex dictis. **Q**uoniam autem propriissime differentie corporum quod sunt passionum et opera et virtutes. vniuersiusque. n. esse dicimus et eorum quod natura et opera et passionum et virtutes. Primum utique erit de his dicendum. ut cum considerauimus hoc sumamus vniuersiusque ad vniuersum quod differentias.

Recolligit dicta danda intentiones sua respectu dicendum. dicens quod quidem igitur elementa non determinant neque differentur figuris manifestum est ex dictis. sicut quoniam proprie eorum dicitur sunt virtutes et passiones et operationes quod sunt illas. vniuersiusque enim entis sicut enim sunt passiones virtutes et operationes quod determinant. primum considerandum erit de humidum virtutibus passioibus et operibus. ut cum considerauerimus de istis appareat nobis natura et virtutes ipsorum. Quidam autem intelligit per humidum natura virtutes passiones et operationes expositum est prius.

Divi petri de aluernia commentaria super tertius libri quarti Aristotelis.

Um intentio philosophi esset in libro precedenti isto considerare de corporibus simplicibus mobilibus motu recto sicut quod humidum. in quibus solum est generatio et corruptio. Postquam dixerunt minuit quod sunt aliqua talia corpora. et quod non infinita. neque vniuersa. sicut plura et finita. Adhuc autem quod sunt generabilia. et ex se invicem non per segregationem. nec transfigurationem. nec resolutionem ad figuras. sicut antiqui posuerunt reddidit nunc ad considerationem de his sicut quod mobilia sunt motu recto. in libro de generatione determinatur quod et quot sunt determinate et aliter ex invicem generentur. mobilia autem sunt motu per gravitatem et levitatem quod sunt passionum et virtutes ipsorum per se. et ideo intendit nunc considerationem facere de graui et leui. et differentibus et accidentibus ipsorum. sicut quod humidum. Et primo circa hoc permittit intentionem suam et ordinem considerationis. Secundo cum dicit. (Dicat autem b. prosequitur). Circa primum permittit intentionem suam secundo cum dicit. (Videtes igitur). Ordinem considerationis. In prima parte facit quod dictum est. secundo cum dicit. (Est enim que de ipso ratione assignat). Circa primum dicit. quoniam intendimus considerare de corporibus simplicibus mobilibus motu recto sicut quod humidum. quod mobilia sunt humidum motu gravitate et levitate. considerandum est de graui et leui. sicut quod sit utriusque ipsorum quantum ad rationem que signat per nomen et quod natura ipsorum quam signat diffinitio indicans quid est esse sicut veritate. et propter quam eam elementa habent humidum virtutes et intendit eam finale que est ipsorum operatio vel motus. cuius cuiusque enim est aliquid opus. ipsum est gratia operis. sicut dicitur batur in secundo huius. **D**einde cum dicit.

Est enim quod de ipsis contemplatio his quod de motu sermonibus propria. **G**raue. n. et leue in posse moueri philosophice aliquid dicitur. Actibus autem natura ipsorum non ponuntur. nisi si quis putet inclinationem esse tale. propter autem philosophicum esse negotium de motu. **H**ec autem habere in seipsis velut suscitatio quod motus. **O**mnis quoddem virtutibus ipsorum. veritatem non determinauerunt preter pauca.

Assignat rationem intentionis dicens quod bene considerandum est de graui et leui hic. quoniam consideratio de ipsis pertinet proprie ad considerationem de motu. diffinitum. n. posse moueri naturaliter aliquo motu sicut quod dicimus. Dico autem impossibile moueri aliquo. quoniam propriis operationibus ipsorum non sunt propria natura ipsorum. sicut operatio calidi calefactio nominat et frigidum infrigidatio. nisi forte aliquis operationem eorum communem dicat esse inclinationem ad motum rectum. et determinate opus grauis inclinationem ad motum grauis deorsum; leuis autem ad motum rectum sursum. consideratio autem de principijs pertinet ad considerationem de principio sicut quod huiusmodi. consideratio vero de motu naturalis est et propter b. quod negotium de motu philosophicum est. philosophicus enim considerat naturam motus per se. graue autem et leue habent in se principia motus naturalis. omnes naturales videntur ipsis in reddendo causas apparentium

78.

78.

apparentium. pauca tamen determinant de ipsis rationabiliter. igitur in naturalibus considerandum est de his sicut propositum est. **C** Deinde cum dicit.

C Videtes igitur primam ab alijs dicta et discretes quecumque ad considerationem hanc diuidere necessarium. Sic et quod videt nobis dicam de ipsis.

C Dat ordinem considerandi dicens quod considerantes de ipsis primo considerabimus dicta ab alijs disquirentes ratiocinando de omnibus que necessarium est distiguere ad hanc considerationem. consequenter autem determinabimus de eis secundum quod rationabiliter videbitur nobis. **C** Deinde cum dicit.

C Dicit autem hoc quod simpliciter graue et leue. hoc autem ad alterum. **H**abituus. n. grauitatem dicimus hoc quod esse leuius. hoc autem grauius: puta ligno es. **D**e simpliciter quod igitur dictis nihil dictum est ab his qui prius. **D**e his autem que ad alterum non quod dicunt quod est graue et quod leue. sed quod grauius et quod leuius in habentibus grauitatem.

C Prosequitur. Et circa hoc primo premitit quid dicimus graue et leue. quod oportet presupponere in omni ratiocinatione. secundo cum dicit. **S**orum itaque determinat de ipsis. Circa primum primo distinguit graue et leue. secundo cum dicit. **M**agis autem. premitit quasdam suppositiones. tertio cum dicit. **S**impliciter quidem. **C**oncludit definitiones ipsorum. In prima parte dicit. **Q**uod graue et leue dicuntur dupliciter. Uno enim modo dicitur graue simpliciter nihil habens leuitatis. et leue simpliciter quod nihil habet grauitatis. alio autem modo in respectu ad alterum. secundum quod habentium grauitatem hoc dicitur graue simpliciter nihil habens leuitatis. et leue simpliciter quod nihil habet grauitatis. alio autem modo in respectu ad alterum. **S**ecundo cum dicit. **H**oc autem grauius et leuius alio. sicut lignum est. hoc autem grauius et leuius alio. sicut lignum est. **D**e graui igitur et leui simpliciter nihil determinatum est ab antiquis. sed tamen de his que dicuntur in respectu ad alterum. et de his non determinatur quid sit graue et leue. et a quibus comparative dicitur. sed quid grauius et leuius in habentibus grauitatem consequenter supponentes omnia corpora simplicia grauitates habere: tamen secundum magis et minus. **C** Deinde cum dicit.

C Magis autem erit manifestum quod dicimus sic. **H**ec quod dicitur. n. sp. nata sunt a medio ferri. **H**ec autem sp. ad medium. **H**oc autem quod dicitur a medio fertur sursum dico ferri. **D**eorsum autem quod ad medium.

C Proponit quasdam suppositiones. quod n. graue et leue definiuntur per moueri sursum et deorsum: proponit quod appellat ista primo. secundo cum dicit. **I**ncoueniens autem. **R**emouet errorem quorundam. In prima parte dicit quod distinctio grauis et leuis simpliciter in respectu. magis erit manifesta supponendo ea que dicentur: que sunt manifesta ad sensum. primo quod dicitur: quod eorum que mouentur quodam mouentur a medio. **A**lia autem semper ad medium. hoc enim sensus dicitur. sed quod ea que feruntur a medio. dicimus sursum ferri. **A**lia autem que ad medium deorsum. et hec sunt nobis visa. et a pluribus confessi. **C** Deinde cum dicit.

C Incoueniens autem non putare aliquid esse in celo. hoc quod dicitur sursum. hoc autem deorsum. que admodum quodam dicitur significat. **N**on enim est hoc quod dicitur sursum. hoc autem deorsum dicitur. si quidem ad omnem partem simile est et vndique antipos erit ambulans vnusquisque ipse ipsi.

C Remouet errorem circa hoc. **Q**uidam enim dixerunt quod nihil est sursum vel deorsum simpliciter. per quod remouent quedam dicta. **P**rimo igitur proponit errorem istum. secundo cum dicit. **N**os autem totius. **R**emouet ipsum. **D**icit ergo primo quod contra rationem est credere quod non sit in celo. id est in mundo aliquid sursum simpliciter. aliquid autem deorsum. sicut ali-

qui accipiunt ut dignitate quandam. primo quod anaximander et democritus qui vniuersum infinitum ponebant. **I**nfininito autem nihil est sursum aut deorsum. **I**n ipso. n. nihil est vltimum. sursum autem et deorsum determinantur per vltima.

Post hoc autem et plato in thymeo qui dicit. cum vniuersum sit sphericum locus quedam deorsum. hunc autem sursum dicere non sapientis est. **R**atio autem eius fuit. quoniam in eo quod simile est per totum. non est assignare sursum et deorsum. quod sursum et deorsum sunt contraria et contraria non sunt similia. **U**niuersum autem ad omnem partem simile est. cuius signum dicebat. quoniam quilibet ambulans per circuitum terre potest sibi fieri antipos. similiter se habens ad totum vniuersum nunc et prius. quare non est aliquid sursum et deorsum. **N**on est enim ratio propter quam magis illud quod est sub pedibus nostris totum vsque ad celum sit deorsum. et quod supra caput vsque ad ipsum sursum. **D**icitur autem antipos ab anti quod est contra et pes: quasi pedes habens contra pedes. **C** Deinde cum dicit.

C Nos autem totum extremum sursum dicimus quod et secundum ponitur est sursum et non primum.

C Quonia autem est aliquid celi extremum et medium: palamque erit et sursum et deorsum. **Q**uod quidem et multi autem: verumtamen non sufficienter. **Q**ui autem ea que putant non sile esse vndique celum sed vnum esse solum quod supra nos hemispherium. **Q**uonia quod existimantes et in circuitu tale et medium sicut habere ad omne. hoc quidem sursum dicent esse. **Q**uod autem medium deorsum.

C Remouet errorem istum dicens quod nos supponimus contrarium extremum celi ad nos sursum esse. quia sed positionem istud sursum est et secundum naturam et causalitatem primum. **A**b illo enim est principium esse et motus his que sunt post. sursum autem est prius natura respectu deorsum. sicut et dextrum respectu sinistri. **D**eorsum autem dicimus extremum a nobis quod vltimum est secundum positionem et natura postremum. **Q**uia igitur manifestum est quod est in natura aliquid extremum celi ad nos et aliquid medium ipsius. omne enim sphericum medium habet. manifestum est quod erit aliquid sursum et deorsum in mundo. sicut quidam dixerunt. **Q**uis non sufficienter. quoniam non putauerunt celum esse sphericum vndique. sed solum vnum hemispherium quod supra capita nostra est quod continue nobis apparet tanquam existimarent tale hemispherium circulare. et medium in quo sumus similiter se habere dicentes celum sursum esse. medium autem deorsum. **M**anifestum est autem quod non intelligunt perfecte quid est extremum. nec quid est medium. nihil enim prohibet aliquid esse sursum. aliquid deorsum secundum naturam et hoc quidem accepit aristoteles. ex consuetudine multorum quam voluit alienare plato aut neglerit. **R**atio autem que mouit platonem non concludit. verum enim est quod in his que sunt similia secundum quod vniuersi similitudinem habere: veritate non habet. **Q**uia enim extremum celi ad nos et medium mundi sunt contraria ostendit contrarietates motuum naturalium factorum ad ipsa et diuersitatem corporum naturaliter locorum in eis. **I**pse autem imaginabatur et male quod deorsum diceret quicquid est sub pedibus nostris vsque ad concuum celi. sursum autem quod supra capita nostra est. nos autem non sic dicimus. sed dicimus sursum vltimum celi vndique secundum concuum. medium autem mundi vndique deorsum. **D**einde cum dicit.

C Simpliciter quod igitur leue dicimus quod sursum fertur et ad extremum. **G**raue autem quod simpliciter deorsum et ad medium. **A**d aliud autem leue et leuius. aut duobus habentibus grauitatem et molem equalem deorsum fertur altera natura velocius.

Infer ex dictis diffinitionem grauis & leuis simplr. in respectu dicens q sic igit cum illud quod fert a medio sursum feratur. leue autem a deorsum videamus sursum ferri. si no prohibeatur: leue simpliciter dicitur quod sursum fertur & ad extremum fm naturam: graue autem simpliciter quod fertur ad medium & deorsum. leue autem & leuius quod de duobus habentibus leuitatez differentem fm plus & minus & eandem quantitatem velocius fertur sursum natura. Graue autem ad alterum seu grauius quod de duobus habentibus grauitatem: consimiliter differentem fm plus & minus & eandem molem natura velocius fert deorsum: C Deinde cum dicit.

70. **C**lorz itaqz qui prius venerunt ad ea que de his consideracione fere pluriu de sic grauibz & leuibz dixerunt solis qbuscuqz habentibus grauitate alterz e leuius: Sic aut perasentes putat determinatu esse. & simplr leui & graui. Ratio aut ipsi non congruit. C Palam autem erit

80. hoc magis pcedentibus.

8. **C** Prosequitur de graui & leui. Primo tagens opinio nes alioz & disquirs de cis. Secdo cuz dicit: Nos at dicimus fm opinioez sua sicut paiterat. Circa primu primo tagit cōem defectum antiquoz de graui & leui. Secundo cũ dicit: (Dicit eni grauius). ponēs coz opinio nes inquiri de cis. In pzia pte dicit q antiqui omnes qui primi venerunt ad consideranduz de graui & leui fere nihil dixerūt de graui & leui simplr. sed de grauibz & leuibz. sic. i. in respectu solum. quādoqz ita se habēt q pluribus habentibus grauitate alterz est grauius vel leuius altero. supposuerunt enim oia elementa grauitatez aliquā habere. & determinantes transeundo de grauibz & leuibz sic. crediderunt se determinasse de graui & leui simpliciter. sed sermo vel ratiocinatio de istis no congruit illis oino. Et hoc magis manifestum erit ponenti bus opinioez ipsoz. C Deinde cum dicit.

C Dicit eni leuius & grauius hoc quide quead modū in Thymeo existit scriptū. Grauius qdē qd ex pluribz eisdē cōstans. Leuius aut qd ex paucioribz queadmodū plūbū plūbo plus grauius & es ere. Siliter aut & alioz que eiusdē specie vnūquodqz. In superabūdātia eni equalium partiū grauius vnūquodqz est. eodē autē modo & ligno plūbū aiunt ex qbusdā eni eisdē esse omnia corpa & vni materie alteri videri.

C Inquiri de opinionibus magis determinate. Et prio de opinione platonis. Secdo cuz dicit. His at no sufficiens. de opinioe democriti & leucippi. tertio cuz dicit. Si militer at accidit de opinioe quorūda q determinauerunt eā magnitudie & puitate. Circa primuz prio ponit opinioe platonis in thymeo. scdo cuz dicit. Sic at defmā tis icrepat eā. In pzia pte dicit q qdā antiquoz defmā uerunt graui & leui sicut scriptū est a platone in thymeo tribz eni existit estis aq. f. & aere & igne ex inuicē generatis & determinatis p figuras. aquā qdē icocedron. i. figura viginti basiu. aere at octocedron. q est figura octo basium. ignē vō pyramide que soluit in figuras supficieles primas. puta in triāgulos quos dicitur scalenon. dixerunt q corpus qd cōstat ex pluribz eisdē triāgulis grauius est. quod at ex paucioribus leuius. determinantes ea multitudie & paucitate triāguloz. queadmodū nos dicimus q plumbū qd stat ex pluribus supficiebz grauius est qz quod ex paucioribus cōstat. & silr es ere. & cō similitē se bz in oibus que sunt vnus spēi. In supabundantia. n. ptium equaliū puta triāguloz vni est grauius alio. silr autē & in his que sunt alteri spēi. plūbū eni

est grauius ligno. qz ex pluribus trigonis cōponit. oia eni corpa hmoi aliqua eadē cōmunia habēt ex qbus sūt habēt eni aliquam vnā mām alterā & priozem ipis. Sic igitur grauius & leuius determinauerunt multitudie & paucitate triāguloz. C Deinde cum dicit.

90. **C** Sic aut determinatis no est dictū de simplici ter leui & graui. Nūc. n. ignis semp leuis. & sur sū fertur. terra aut & terrea oia deorsū & ad mediū. Itaqz no ppter paucitate triāguloz ex qb cōstare aiunt vnūquodqz ipoz ignis sur sū ferri natus est. Quod qdē eni vtiqz plus minus fertur: & grauius vtiqz esset ex pluribz ens trigonis. Nūc aut videt cōtrariū. Quāto eni vtiqz sit plus: leui est: & sur sū fert velocius. Et a sur sū at deorsū pauer fert citi ignis: mult at tardū.

C Increpat eā p duas rōnes. quaz scdam ponit cũ dicit. Adhuc at qm paucioza. Circa primū dicit q cũ sit determinatum de ipis. puta grauibz & leuibz in respectu no ē determinatū de graui & leui simplr: que sūt prioza fm rō nē illis. videm. n. q ignis maior & minor eris. leuis ē simplr & sursum mouet no phibitus. silr & terra & ea que sunt terrea a dominio graua sunt simplr & deorsum mouent & ad mediū. nisi fuerit phibēs. quare manifestū est q ignis no est natus moueri sur sū ppter paucitate triāguloz. ex qb dicit ipm cōponi. Si eni corpus aliquod sit graui & leui multitudie & paucitate supficiez. tūc il lud quod est mai cuz ex plibz cōponat graui erit. & minus feret sursum. deorsū at velocius. Adinus at cuz ex paucioribus sit leui erit & velocius feret sursum. nunc autē p trariū apparet nobis ad sensū. quāto. n. ignis & ignica corpa maiora fuerint tāto leuioza sūt & ferunt sur sū velocius. Et quāto ignis minor fuerit tāto citi fert de orsum. & quāto maior tardi. terra at & terrea corpa cōtrario. quāto. n. maiora fuerint tāto veloci deorsū mouentur. & quāto minora tāto facili pcllunt sur sū. ergo terra & ignis & alia hmoi no sūt graua & leua. pp multitudie & paucitatez supficiez solum. C Deinde cum dicit.

100. **C** Adhuc at qm paucioza qdez hīs omogenea leuius eē dicit. plura at graui. Aerē at & aquā & ignē ex eisdē esse triāgulis. sz differre paucitate & multitudie. ppter qd hoc qdē ipsoz esse leuius. hoc at grauius erit aliqua multitudo aeris q grauior aqua erit. Accidit at totū p trariū. Sēper. n. plus aer sur sū fert magis. & totaliter quelibet ps aeris sur sū fert ex aqua. Hi quidez igit hoc mō de leui & graui determinauerūt.

C Nonit scdaz dices q adhuc qm bz opinioe istoz coz pus qd pponit ex paucioribz supficiebz hōgeneis leuius est. qd at ex plibz graui. & aqua & aer & ignis sūt ex eisdē triāgulis primis hōgeneis in quos resoluunt bz plus & min. & id aliqd ipsoz est leui. aliqd at graui vt dicit. sequit q erit aliq multitudo aeris que erit grauior aliq aq. aliq. n. magnitudo aeris ex plibus triāgulis primis. cōponit qz aq in minori quātitate. nunc at prius appet nobis ad sensū. semp. n. aer maior veloci sursum fert & vlr quelibet ps aeris ex loco aque mouet sur sū. & aqua & quelibet ps aque ex loco aeris deorsum. ergo manifestum est q grauius & leuius no determinat multitudie & paucitate triāguloz. sic quide igit qdā determinauerūt de graui & leui. C Deinde cum dicit.

110. **C** His aut no sufficiēs visū est sic distinguere: sz equidē existētes antiquiores ea q nūc etate magis nouiter intellerūt de nūc dictis. Aident enim

ent qdā mole qdē minora corpoz: entia at gra uioza. palā igit q nō sufficiens dicere ex equalib? cōponi primis q eque grauia. equalia eniz vtiqz essent mole. ¶ **H**ia at z idiuuibilia supficies dicētibz ex qbus cōstāt grauitatē habētia corpoz incōueniēs dicere. qbus aut solida magis cōtingit dicere maius esse grauius ipsor.

15.
12.

¶ **T**ransit ad opinionē leucippi z democriti. quā primo ponit pparādo ad eā q plato ponit. scdo cū dicit. (Necessarium aut apponere). Improbāt eā. Circa primūz primo ponit opinionē ipsor de grauitate pando ad eā q platonis. scdo cū dicit. (Cōpositoz at). ¶ **P**onit opi nionē eoz de leuitate. Circa primū dicit q qbusdā alijs nō videt sufficiens esse sic determinasse de graui z leui. pu ta democrito z leucippo. q antiquoz crētes z pri? veniē tes ad pphēradū de eis magis nouiter. l. certū? z circūspe cti? dixerūt de ipis qz pcedētes. ¶ **N**onētes. n. pila pici pia corpa eē corpa qdā indiuuibilia z solida. hmoi soli da veniētia in ppositionē alicoz induerunt eē cāz graui tatis z leuitatis in eis z q certū? dixerunt qz pcedentes apparet ex b. videm? enim qdā corpa minoris qz tatis erētia grauiora esse qbusdā maioris molis sicut plum bum ligno z terra qz aqua. Et idē manifestū est q nō ē sufficiens dicere q eque grauia sunt q ex cōlibz primis cōponunt fm quātitatē. tūc enī eglia fm quātitatē eēt eque grauia. Dicentib? at supficies idiuuibiles primas eē principia ex qb? cōponunt hntia grauitatē fm q? bu uisimodi ptingit hoc incōueniēs dicere q est z sensum. Illi at q dicit q corpa idiuuibilia solida sunt eā ipius magis pfit cuitare pdictūz incōueniēs z magis assigna re cām ppter quā qd est minus in quātitate cōtingit esse grauius aliqn. Illi enī ponunt cām corpa idiuuibilia grauitatē hntia. Illi at supficies nullā pnt? hntes gra uitatē. Et magis pfit reddere cām qre minora fm quāti tatē aliqn grauiora sunt sicut iā apparebit cuz ponet cā quā assignauerunt de leuitate. ¶ **D**einde cum dicit.

¶ **C**ōpositoz aut quoniā nō videt nūc vniūqzqz habere modū. s; multa grauiora videm? mino ra mole entia. quēadmodā lana es.

15.
13.

¶ **A**lterā cāz putāt z dicūt qdā. vacuū enī inter ceptū allemare corpa aut: z facere est quando maiora leuia. plus enī habere vacuū. ppter hoc enī z molē eē maiora pposita multotiēs ex cōlib? solidis z minoribus. Totaliter at z ois cāz esse leuiozis plus inesse vacuum. Dicunt quidam igitur hoc modo.

¶ **P**onit opinionē de cā leuitatis dicēs. qm nos videm? in corpb? ppositis q maiora vlr nō sunt grauiora. nec equalia fm quātitatē. s; videm? multo minora fm quāti tatē grauiora. quēadmodum es qz lana: z plūbū qz li gnum. idē pter cāz pdictā crediderūt z dixerūt eē aliā cāz leuitatis puta vacuū interceptū. Lū. n. ponerēt duo pici pia corpoz cōpositoz. plenu. l. z vacuū. plenuz dixerūt esse cām grauitatis. vacuūz at leuitatis. Et ppter h? ptm get qbz q maiora fm quātitatē leuiora sunt: plus enīz habēt vacuūz interceptūz. ppter h? enī leuiora sunt. Et eē qz maiora multotiēs sunt ex cōlibz solidis. vel etiā mi noribus. Et vlr cām leuitatis maioris dicunt esse vacu um inherētes. Sic igit istī annūciauerunt de hoc quod est graui? z leuius. ¶ **D**einde cum dicit.

15.
14.

¶ **N**ecessē at apponere sic determinātib? nō solū vacuū hēre plus. si sit leui? s; z solidū min? Si enī excedit tali analogia nō erit leui? pp hoc z

ignē esse aut leuiozē. qz plurimū hz vacuū. Ac cidet igit modico igne multū aux plus hīs va cuū esse leuius. si non z solidum habebit multo plus: quare hoc dicendū.

¶ **I**mprobāt predictā opinionēz. z prio ostēdit q insuffici ens est z idiget appositione. scdo cuz dicit. Quidā qdez igit reprobāt eā: qz falsa. In pzia pte dicit q nō est suf ficiens dicere solidū in corpb? plus eē cāz grauitatis ma ioriz: z vacuū plus maioris leuitatis. s; necesse est appo nere z determinare dicēdo q nō soluz plus de solido hēre est cā grauiora. s; hēre plus de solido z min? de vacuo. Et et leui? nō est simplr qd plus hz de vacuo. sed cū h? q minus hz de solido. Si. n. excedat a tali analogia. ita. s. q nō habeat min? de solido. s; et plus hz de vacuo. non erit tale leui? ¶ **M**anifestū est enī q dicunt ignē esse leuiore. qz plus hz de vacuo intercepto. Si igit nō apponat plus. l. min? hēre de solido seqt q multū aux cum plus habeat de vacuo intercepto leui? erit igne modico. si nō dī camus q ignis modicus plus hēat de solido: quod rōn videt. hoc autē incōueniēs est. ergo apponēdum est qd dicituz est q cā leuiozis est nō solum plus hēre de va uo sed minus de solido. ¶ **D**einde cuz dicit.

¶ **Q**uidā qdē igit nō dicētū esse vacuū nihil de termiauerūt de leui z grani: puta Anaxagoras z Empedocles. Qui at de termiauerūt qdē nō dicētes at esse vacuū nihil dixerūt pp qd bec q dē simpliciter leuia. bec at grauia corpoz. z fe rūtuz bec qdē semp surfū. bec at deorsum. Ad huc aut de eo q quedam maiora mole entia le uioza corpb? sint minorib?. nihil recordati sūt neqz manifestū qualiter ex dictis cōfessa appa rentibus accidit dicere ipsos.

15.
15.

¶ **R**eprobāt eā qz falsa est. Et prio resumit qdā dicta cō tra platonē cū accusatione z distinctiōe maioz. secundo cum dicit. Necessariū at z de ignis leuitate ponit r. pro bationē. Circa primū dicit q qdā corz q nō posuerūt va cuū. sicut Empe. z Anaxa. nihil oliuo determinauerūt de graui z leui. Quidā at nō ponētes va: tuū sic plato z sequētes ipm determinauerunt de eis. nō quides ppter quā qdā sunt simplr grauia. qdā sunt simplr leuia. z p pter qd quedā simplr ferunt deorsum. z qdā simpliciter sursum. nec itē recordati sūt. ppter quā cām quedā ma iora fm quātitate: sint leuiora qbusdā minorib?. nec eti am manifestum est ex dictis corz. quō saluaretur appa rentia ad sensum. ¶ **D**einde cum dicit.

¶ **N**ecessariū at z de ignis leuitate cātib? mul tū vacuū habere fere in eisdē retineri difficulta tibus. Adinus quidē enī habebit solidum alijs corpbz z vacuū plus. sed tamē erit qdā ignis multitudo in quo solidū z plenu excedūt cōten ta solida in ouadā modica multitudine terre.

15.
16.

¶ **P**onit reprobationē. Et primo ostēdit q eadē incōue nientia accidit istis que z platonē. secundo cuz dicit. In cōueniēs at z si ppter vacuūz. declarat qdā ppria cōseq ipfis. Circa primūz prio tāgit incōuenientia que accidit istis si ponāt solidum solum esse cām grauis z leuis. se cundo cum dicit. Si at dicunt. q accidunt si apponat va cuū. tertio cū dicit. S; adhuc ea q accidunt si appona tur s; analogiā aliqnā. In pzia pte dicit q dicētib? cāz leuitatis ignis eē multuz vacuūz interceptum accidunt eadem difficultates fere q z platonē. si enim cā leuitatis ignis sit multum vacuum oportebit ipsum minus ha bere de solido z plus de vacuo qz alia corpora. sicut ta ctum fuit. continget esse quandā magnitudines ignis ex

qua plenum excedit solida cōtēta. nō enī potest dici q̄ so-
lidus solū sit cā hui⁹. aut etiā gravitatis. sed tamē q̄ cō-
tingit esse quādā magnitudinē ignis in qua pleni⁹ exce-
dit solida cōtēta in parua quātitate terre. quare si solum
solidū sit cā gravitatis ⁊ motus deorsū: magnus ignis
gravior esset ⁊ velocius mouebit deorsū q̄ modica ter-
ra. hoc at̄ est icōueniēs. ergo ⁊ primū. **C** Deinde cū dic-
tū **S**i autē dicat ⁊ vacuū quō determinabūt sim-
pliciter graue. Aut enim p plus solidū habere
aut p minus vacuū. Siquidē igit hoc dicūt: erit
quedā multitudo terre. sic pauca: in qua solidū
erit minus q̄ in magna multitudine ignis. Si-
militer autē ⁊ si vacuo determinauerūt: erit ali-
quid leuius simpliciter leui ⁊ lato semp sursum:
quod fert semp deorsū. hoc autē impossibile. sim-
pliciter enī leue semp leuius habētibus grauita-
tem ⁊ deorsū latis. Quod autē leuius. nō semp
leue propter dici ⁊ in habentibus grauitatē al-
terum altero leuius puta terra aquam.

C Tangit incōueniētia que accidunt si apponat vacuum
cum solido dicēs. q̄ si dicat q̄ nō solum pleni⁹ est cā le-
uis ⁊ gravis. s̄ etiā vacuum querēdū est ab ipsis ppter
quid determinabit simplr graue ⁊ leue. ut utz p solidum
plus aut p minus vacuū. graue. s̄ ⁊ leue aut p oppositū.
Si quidē igit leue determinaret p minus habere de so-
lido cōtinget esse multitudinē quādā terre adeo paucam
q̄ in ipsa erit minus de solido q̄ in magna quantitate
ignis. Similiter si determinetur p vacuū continget esse
aliquā quātitatē terre magnitudinē magnā in q̄ est plus
de vacuo q̄ in pua quātitate ignis. Quare sequerēt q̄
pua terra esset leuior magno igne. si quē leue determine-
tur p minus habere de solido. Et q̄ magna terra sit leui-
or magno igne si determinet leue p plus de vacuo. Quz
igit ignis maior ⁊ minor sit leuis simplr. ⁊ terra grauis.
erit aliqd graue simplr. ⁊ qd fertur deorsum semp. ⁊ erit
aliud leue simplr ⁊ quod semp mouet sursum. simplici-
ter enī leue leuius est oibus habētibus grauitatē ⁊ mo-
tum deorsū. quod autē est leuius aliquo nō est semp sim-
pliciter leue. q̄ leuius dicit aliqd altero in habentibus
grauitatē. sicut in terra ⁊ aqua. dicimus enī aqua leuior
rē terra. ergo impossibile est leue diffiniri p min⁹ hēre de
solido: aut plus de vacuo. Eodem modo pōt pbari q̄
graue nō determinet p plus de solido aut minus de va-
cuo. **C** Deinde cum dicit.

C Sed adhuc neqz vacuū analogum habere ad
pleni⁹ sufficiens soluere dictā nūc dubitationē.
Accidit enī ⁊ hoc modo dicētibus sicut impossibile
le. In pluri enī igne ⁊ minori candē habebit rō-
nem solidū ad vacuū. Fertur autē velocius ma-
ior sursum ignis minore. ⁊ deorsū aut itez sicut ma-
ius auz ⁊ plūbū. Sicut autē ⁊ aliorum vnūq̄qz
habētū grauitatē. Nō oportebat autē hoc acci-
dere. siquidē determinata sūt graue ⁊ leue.

C Tangit difficultatē q̄ accidit si dicat pleni⁹ ⁊ vacuum
s̄m aliquā pportione esse cām pdictaz passionū. dicēs
q̄ adhuc dicere q̄ pleni⁹ ⁊ vacuū inherētia s̄z aliquā
pportione sunt cā pdictaz passionū. grauitatis quidē
plus hēre de solido ⁊ minus de vacuo. leuitatis plus de
vacuo ⁊ minus de solido. nō sufficit ad remouēdā dictā
difficultatē inducētē dubitationē. si enī ista s̄m rōnē di-
ctam sunt cā pdictaz passionū sequit impossibile sicut si-
cut prius qd appet accipiēdo q̄ in maiori igne ⁊ minori
pleni⁹ ⁊ vacuū candē pportione hnt. in effectibus enī

vnus rōnis opz manere principia eiusdē rōnis ⁊ s̄m rō-
nem vnā. nunc at̄ videmus q̄ maior ignis velocius mo-
uetur sursum q̄ minor ⁊ sicut in maius auz velocius deorsū
q̄ min⁹. sicut apparet de plūbo ⁊ de vnūq̄qz alioz ha-
bētū grauitatē aut leuitatē. nunc autē nō esset necesse
accidere si pleni⁹ ⁊ vacuū s̄m determinatas rōnē esset
cā grauitatis ⁊ leuitatis. in maiori enī ⁊ minori igne sunt
s̄m determinatā rōnē. quare equaliter leuia ēt moueren-
tur sursum equaliter. Sicut in maiori ⁊ minori auro: qua-
re equalia essent i grauitate ⁊ mouerent sursum aqualiter.
hoc autem falsum est ⁊ contra sensum. ergo ⁊ primū.
C Deinde cum dicit.

C Incōueniēs autē graue ⁊ si ppter vacuū quidē
sursum ferunt. qd aut vacuū ipm nō. Sed ⁊ si va-
cuū qdē sursum natū est ferri. deorsū aut pleni⁹. ⁊
ppter hoc alijs cā lationis vtriusqz nihil de cō-
positis oportebat intēdere ppter quid hec qdēz
leuia. hec autē graua corporoz. Sed de his ipsis
dicere ppter qd hoc quidē leue. hoc autē hz gra-
uitatē. Adhuc at̄ q̄ cā nō distare pleni⁹ ⁊ vacuū.

C Irrationale autē ⁊ regionē vacuo facere tanq̄
nō ipm regio quedā erisēs. Necessariū autem
siquidē mouet vacuū esse ipsi⁹ quedā locū ex quo
transmutat ⁊ in quē. Adhuc autē que motus cā.
Nō enī vtiqz vacuum. nō enī ipsum mouetur
solum. sed ⁊ solidum.

C Tangit incōuenientia accidētia pprie Democrito que
nō accidunt platonī. cōcludēs ex dicto eius vnū incō-
ueniēs ex quo deducit ad quinqz alia. Dicit igit primo
q̄ pter rōnē etiā incōueniēs est si corpa moueant loca-
liter sursum ppter vacuum interceptum ⁊ ipm vacuum
s̄m se illuc nō moueat. q̄ ppter vnūquodqz tale ⁊ il-
lud magis. quare opz vt videt q̄ si ferat sursum. ppter
vacuum ipm sicut ferri. Si at̄ vacuū s̄z se sursum natū est
ferri ⁊ pleni⁹ deorsū. ⁊ ppter hoc sunt cā motus sursum
⁊ deorsum. in alijs nō opz multum intēdere circa cōposi-
ta quare quedā sunt graua quedā autē leuia. Aliud enī
cā est motus in ipsis sursum ⁊ deorsū ⁊ grauitatis ⁊ leui-
tatis. sed magis oportebat intēdere ppter quid hoc. i. va-
cuū leue sit. hoc at̄. s. solidū graue. Ita enī nō sunt ma-
nifesta ex se. Et hoc est primū incōueniēs qd sequit ex
primo. Secundū autē est. si vacuū ⁊ pleni⁹ actu existētia
sunt cā passionum hmoi. que cā est q̄ non separant ab
ipsis sed manēt: nō videt posse assignari. ex quo enī nō
est aliqua alia forma cōtinens ea respectu cuius sint in
potētia. sed manēt in actu. nihil pphibet eas separi ad re-
giones pprias. sic autē nō est s̄m Aristotile de indissolubi-
libus in mirto. nō enī insit actu. sed in potētia respectu
forme mixti cōtinētis ea ⁊ pphibentis ea separi. Tertium
autē incōueniēs tāgit dicēs q̄ ēt irrōnabile est vacuo
assignare locū in quo moueat. Si enī assignet ei locus
sicut necesse hnt ex dictis suis. 4. p̄hy. cū vacuū sit loc⁹ q̄
dē sine corpe. sequit loci esse locū. qd est incōueniēs.
Quartū tāgit dicēs. q̄ adhuc si vacuū moueat s̄m lo-
cum: oportebit esse locū aliquē in quē trāsmutet ⁊ a quo
⁊ ipsa esse cōtraria. qd est impossibile cū vacuum infinitus
sit ⁊ totū cōprehēdat. Quintū tāgit dicēs. q̄ adhuc que-
rēdū est que sit cā motus simpliciter. opz enī aliqua da-
re. sicut nos dicimus nām que sit cā motus p hoc q̄ mo-
uetur sicut ipsi ponūt. hoc autē nō pōt esse vacuū solum
quia ipsum solum non mouet. sed etiam pleni⁹. ⁊ ali-
am aliquam non ponunt. ergo incōueniēs ponunt.

C Deinde cum dicit.
C Similiter autē accidit ⁊ vtiqz si aliquis alius
decimat magnitudie ⁊ puitate faciēs grauiora
⁊ leuiora

z leuioza altera alteris: z alio quocunqz mō assi-
gnās. Solā autē eandē materiā oibus reddens.
aut plures quidem cōtrarias aut solum.

C Reprobat tertiā opinionē que p̄ alia quedā: dedit cām
grauis z leuis. puta magnitudine z paruitate z materiā
vnā aut p̄trarias. Et p̄io proponit: scdo cū dicit. (Vna
quidē enī). Prosequit̄ improbando. Dicit̄ igit̄ q̄ eo-
dem mō accidunt difficultates siqz aliter determinet gra-
uioza z leuioza altera alteris q̄z dictū sit. puta magnitu-
dine z puitate: absolute: vel alio quocūqz principio. pu-
ta raritate z densitate: dū tñ eandē mām: aut plures con-
trarias dicat̄ esse omnium grauiū z leuiū. vnā quidem sic
ponentes aerē aut aquā aut aliqd̄ inter b: plures aut sic
ponentes terrā z ignē aut rarū z densū. C Deinde cū dic̄.

C Vna quidē. n. eritē nō erit simplr̄ graue z le-
ue: quēadmodū ex trigōis p̄sitiuētibz. Cōtrari-
as autē quēadmodū qui vacuū z plenuū nō erunt
intermedia simplr̄ grauiū z leuiū: pp̄ quam cām
grauioza z leuioza inuicē z eoz que simplr̄ sunt.

C Prosequit̄ improbando. Et p̄io tangit̄ incōuenientia
accidentia ponentibz cām grauis z leuis mām vnaz vel
plures. scdo cū dicit. (Magnitudine autē). ea que acci-
dunt ponentibus magnitudine z paruitate. In p̄ia parte
dicit̄ q̄ si p̄icipiū māle vnū exis fuerit cā grauis z leuis
puta aer vel aqua vel intermediū: sicut̄ et dicit̄ cām assi-
gnantes ex trigonis vt̄ platonī videt̄: nō erit simplr̄ gra-
ue vl̄ leue. Si. n. vna nā ē: z ipa sit grauis tollet̄ leue sim-
pliciter. si autē leuis graue simplr̄: vnū enim nō est cā nisi
vniū p̄mo. Si autē plura principia mālia p̄ia sint va-
cuū z plenuū: aut rarū z densū que sunt grauis z leuis nō
erit assignare cām p̄pter quā corpora intermedia simplr̄
grauū z leuiū quedā sint leuioza qdā grauioza ad inui-
cem: qz nec p̄nt assignare cāz simplr̄ grauis z leuis. Ad
enim dant cām p̄pter quā vacuū aut rarū sint leuia sim-
pliciter: cōtraria autē grauia. nec p̄nt vt̄ rōne. itez nō erit
assignare cām p̄pter quā eoz q̄ sunt simplr̄ grauia vnū
est grauiū altero: puta maior pars terre q̄z minor: min⁹
enim graue opz habere aliquid de cā leuitatis: nec p̄pter
quam causam eoz que sunt simpliciter leuia vnū est le-
uius alio similiter. C Deinde cum dicit.

C Magnitudine autē z paruitate determinare fi-
cto assimilatur marie eoz que p̄ri⁹. Quod autē
cōuenit fm̄ vnūqzqz facere d̄rias q̄tuor elozuz:
certius hz ad eas que ante dubitatioes.

C Improbatur opinioes determinantū graue z leue ma-
gnitudine z puitate. Et p̄io ipas p̄ponit. scdo cū dicit.
(Vna autē): p̄sequit̄. In p̄ia pte dicit̄ q̄ dicere graue
z leue determinari magnitudine z puitate. puta grossa vl̄
subtili p̄ialitate vnā mām supponēdo fictio magis vide-
tur q̄z aliqd̄ predictoz. Ad. n. fm̄ vnāqzqz opinione cō-
tingit̄ facere q̄tuor d̄rias eloz. i. graue simplr̄ z leue sim-
pliciter: z graui in respectu: z leue in respectu: certū z cir-
cūspicius habet ad eas. i. in eis q̄ an dubitatioes: p̄nt
enī aliqd̄ assignare q̄tuor d̄rias eloz. C Deinde cū dic̄.

C Vnam autē facere naturā magnitudine differē-
tium necessariū hoc ipm̄ accidere vnā faciētibz
materiā. Et neqz simplr̄ esse nihil leue neqz la-
tum sursum: s̄z aut deficiens aut extrusum.

C Prosequit̄ improbando. Et ponit rōnes duas. scdas cū
dicit. (Et mltia pua). In p̄ia pte dicit̄ q̄ dicentibz vnā
magnitudine esse cām grauis z leuis differentū inuicē:
necesse est accidere eadem incōuenientia faciētibz mām
vnā q̄ tacta sunt p̄ri⁹. i. nihil esse leue simplr̄: nec motum
sursum: aut nihil graue simplr̄ z latū deorsum. Omnia
enī habebūt inclinationē ad motū vnū: siq̄dē hnt̄ p̄inci-

piū vnū: z sunt nā vna fm̄ eos: z si oia habent incli-
nationem ad motū deorsum nihil feret̄ sursum nā: sed oia
que vident̄ ferri sursum mouebūtur tardando z desinen-
do sicut̄ piecta. quedā autē sicut̄ extrusa a grauioribz. Si-
militer si oia habeāt inclinationē ad motū sursum nā nihil
feret̄ deorsū nisi deficiens aut extrusum z simplr̄ p̄ violen-
tiam. B̄ autē incōueniēs ē. ergo z p̄mū. C Deinde cū dic̄.

C Et multa pua paucis magis grauioza esse. Si
autē hoc erit accidet multū aerē z multū ignē aq̄
esse grauiozē: z terra pauca. hoc autē ē ipossibile.
Que qdē igit̄ ab alijs dicta: hec z hic dicit̄ mō.

C Ponit scdam rōne dicens: q̄ adhuc multa pauca: b̄ ē
p̄mariū partū paucis magnis. i. grossaz partium gra-
uioza erūt. Et quo enim ex eadē natura sunt multa pua-
rum partū cū his q̄ magnaz eandē inclinationē habe-
bunt ad motū multa pauca sicut̄ pauca magna. Si autē
hoc est verū: sequit̄ q̄ multus aer z mult⁹ ignis graui-
ra sunt terra in parua q̄sitate: hoc autē ē falsū z p̄ sensū.
ergo z p̄mū. Que igit̄ deā s̄ ab alijs d̄ graui z leui b̄ s̄.

Nos at̄ dicim⁹ p̄mū determinātes
de quo marie dubitāt quidā: p̄pter
quid hec qdē sursum ferunt. hec autē
deorsū eoz p̄z semper s̄z naturam.

L5.
zi.

Hec at̄ z sursum z deorsū. Post hec
autē de graui z leui z accidentibus circa hec pas-
sionibz p̄pter quam causam vnūquodqz.

Post q̄z p̄bs p̄secutus est opiniones aliorū de
grauī z leui disquirēdo de eis: intēdit̄ nūc de-
terminare de eis fm̄ intētionē suā. Et circa b̄
p̄io p̄mittit̄ intētionē suā z ordinē p̄siderādī.

Scdō cū dicit. (Deferri quidē igit̄). p̄se-
quit̄. In p̄ia parte dicit̄: qm̄ nos intēdim⁹ cōsiderare de
grauī z leui fm̄ intētionē p̄p̄riā: cū leue z graue deter-
minantur per motū sursum z deorsū. p̄mo qdē determi-
nabim⁹ de quodā de quo qdaz marie dubitant: p̄pter
quid. i. quedā eoz mouent̄ sursum semp: quedā autem
deorsū fm̄ nām: alia autē z sursum z deorsū nō simplr̄ s̄z in
respectu sicut̄ aq̄ z aer: drinde autē cōsiderabim⁹ de gra-
ui z leui simplr̄ z i respectu: quid sunt fm̄ nās suas: z de
accidentibz z passionibz circa hoc cōtingentibz. i. p̄pter
quā causam vnūquodqz eoz accidat: cū. n. determinatū
fuerit p̄pter quam cām quedā mouentur sursum z qdā
deorsum: apparebit̄ via z cā ad cognoscendum cās isto-
rum motuum: z qz manifestum est qz graue z leue sunt
causē ipsorum: manifestum erit qz cum determinatum
fuerit de causa istorum motuum apparebit̄ aliquāliter na-
tura grauitatis z leuitatis. C Deinde cum dicit.

C Deferri quidē igit̄ in eū q̄ ipsi⁹ locū vnūqzqz
similiter existimādū: quēadmodum z circa alias
gnationes z trāsmutatioes. Qm̄ enī sunt tres
motus: hic quidē fm̄ magnitudinē: hic autē fm̄
speciē: hic autē fm̄ locū. in vnoquoqz hoz trāns-
mutationē videmus factā ex d̄rijs ad d̄ria z in-
termedia: z nō incōtingens a p̄tingente: s̄z vt̄ al-
terabile z augmentabile alterz sic z augmentati-
uū z alteratiuū: eodē autē mō existimādū: z qz fm̄
locū mobile z motiuū nō p̄tingēs p̄tingentis.

L5.
zz.

C Prosequitur: z p̄mo inquir̄it p̄pter quam cāz que-
dam eoz moueant̄ sursum: z quedam deorsum sim-
pliciter. vel in respectu. scdo cū dicit. (Differētias autēz
z accidentia). et dicit̄ inquir̄it de natura grauis z leuis
z accidentibus circa ipsa. Circa p̄mū. p̄mo facit̄ quod
dicit̄ ē: scdo cū dicit. (Cū quidē igit̄ fiat ex aqua aer)
declarat̄ fm̄ quem modū mouēt̄ sursum vel deorsū. Circa

Liber quartus

primum primo manifestat eam propter quam mouentur predictis motibus. Secundo cum dicit. (Querere autem propter quid: parat huiusmodi motus ad alios motus. Intendit autem manifestare principaliter eam finalem propter quam mouentur huiusmodi corpora. quia finis est prima causa: et ex ipsa apparet aliquantulum alie cause. Et diuiditur in duas partes secundum quod duas principales rationes adducit: quarum secundam ponit cum dicit. (Quoniam autem locus). Circa primum primo ponit rationem: secundo cum dicit. (Et sic magis utique) corrigi ex dictis opinionem quorundam. Circa primum ostendit quod illud quod mouetur secundum locum non mouetur a contingenti in contingens: sed ab extrinseco in potentia secundum quod huiusmodi in extrinseco actu secundum se. et a motore determinato. Et cum dicit. (Si igitur ad sursum): ex hoc arguit intentum. In prima parte dicit quod de motu huiusmodi corporum in sua loca naturalia consimili existimandum est sicut circa alias generationes et transmutationes vltimorum. opus. n. diuina assignare eam proportionalem. quia omnes motus et transmutationes vni sunt huiusmodi proportionem: et eorum que vni sunt secundum quod vni opus querere eam vnam. Tribus enim motibus extrinsecis. scilicet eo qui secundum augmentum que dicitur magnitudine: et eo qui secundum qualitatem quem dicitur Aristoteles secundum spem. i. secundum formam: sub quo comprehendit generationem: quia terminus eius est forma. et illo: qui secundum locum: in omnibus videmus transmutationem fieri ex contrariis vel ex mediis in parte contraria: sicut ex albo in nigrum: vel a puo in magnum: vel a sursum in deorsum: et non a quocumque contingenti in quocumque contingens: puta ab albo in grammaticum: vel a sursum in leue: cuius ratio est. quia de quod transmutatur erit ab illo a quo transmutatur: moueri. n. est aliter se habere nunc quam prius: extrinsecus autem ab illo in quod transmutatur oportet ire in aliud: quia non potest ire in priuationem eius speciei: que per se non inuenit: nec etiam in aliud quod potest existere cum illo cum quo transmutatur quam non tunc de necessitate transmutatum esset ex illo. quare necessario transmutabitur in formam non potentem existere cum eo: tale autem est contrarium vel medium. ergo de quod transmutatur: transmutatur ex principio vel medio ad contrarium vel ad medium: non ex contingenti in contingens: sed sicut id in quod mouetur aliquid motu alterationis ut alterabile secundum quod huiusmodi diuersa est ab augmentabili huiusmodi quod augmentabile: ita terminus ad quem est alteratio per se: puta quod aliud est a termino augmentationis: puta a quod: et alterationis. scilicet factum alterationis: et augmentatum secundum quod huiusmodi aliud sunt. Cum enim potentia dicatur ad actum sicut ad finem: diuersitas eius potentie ostendit diuersitatem actus et finis. Et quia finis est per se effectus agentis: diuersitas finis per se ostendit diuersitatem illius. Consimiliter existimandum est de motu secundum locum quam non est ex quocumque contingenti in quocumque contingens: sed a principio vel medio in quo est propria potentia in medium vel contrarium per se: et non a quocumque mouente: sed a determinato: non enim quocumque natum est moueri a quocumque: sed a determinato respectu cuius huiusmodi est possibile. Et deinde cum dicit.

Si igitur ad sursum et deorsum motuum quidem quod grauis factuum: et quod leuis factuum. Mobile autem quod potentia graue et leue. In eum autem qui simpliciter locum ferri vniuersum ad simpliciter speciem est ferri.

Probat propositum suum dicens: quoniam si de quod mouetur secundum locum ex determinato existente in potentia et ad determinatum actus et a determinato motore mouetur: manifestum est quod si aliquid mouetur sursum aut deorsum per se mouebit ex determinato ad determinatum actum: et a determinato motore: mobile autem secundum hunc modum est graue vel leue secundum quod in potentia sunt sursum vel deorsum: motuum autem illud quod facit per se esse sursum vel deorsum. quare est terminus perfectio aliqua grauis vel leuis: propter quod manifestum est quod ferri sursum vel deorsum sicut in locum proprium est moueri ad suam perfectionem. Quod docetur. n. aliquid est in potentia ad aliquid perfectio eius est sibi in illo esse: sicut potentia grammatici vel musici perfectio est grammaticum vel musi-

cum esse. Sic igitur apparet quod graue et leue mouentur ad loca sua sicut in fine. Opposuit autem Themistius hic contra Aristoteli dicens quod non videtur esse causa motus grauis et leuis quod assignatum est: quia. scilicet. graue et leue sic nata sunt moueri ad loca sua: sicut ad perfectiones suas: si enim queratur propter quid sanabile sanat: et rideatur quia aptus natus est moueri ad sanitatem sicut ad perfectionem non videtur proprie et determinate reddi causa. Respondet commentator auerroyes quod id quod dicit Themistius veritate habet in corporibus compositis: in quibus motus est a pluribus motoribus. puta sicut sanatio a pluribus causis sanitatis: sed in simplicibus est solutio sufficiens: quia in illis non est nisi vni motorum terminus et vni finis qui potest reddi per aptitudinem per se mobilis. Et ideo cum queritur quare graue mouetur deorsum conuenienter respondetur: quia sic natus est moueri. Sed manifestum est quod dictum commentatoris de motu compositorum non consonat dictis Aristoteli. nec etiam rationi. Dictis quidem Aristoteli. quia ipse vult hoc esse verum in omnibus motibus: imo ex motu alterationis et augmentationis concludit hoc in motu locali. et ex hoc in motu graui et leui. Rationi autem non consonat: quoniam causa per se et effectus ad se invicem dicuntur. in rebus autem alteris refertur ad alterum: et determinatum ad determinatum: sicut dicitur in quinto metaphisico. Quare si in compositis effectus ad quem est motus per se est aliquod vni et determinatum opus causam proximam in vnoquoque genere cause esse vnam et determinatam. vni si sanitas est aliquid vnum et determinatum: causa sanitatis in vnoquoque genere erit vna et determinata: sicut in simplicibus. Et idem si in simplicibus valet solutio Aristoteli. valebit in compositis. propter quod vbi est quod in omnibus motibus veritate habet et sufficienter redditur causa cum dicitur. propter quid aliquid mouetur quia natus est sic moueri. si aliquid. n. consideret: mobile ad motum dicitur: et passiuum ad actum: sicut dicitur in quinto metaphisico. et idem vni ad vni et determinatum ad determinatum. Et iterum mobile determinatur per actum: sicut potentia passiva per actum. Ex quo manifestum est quod mobile secundum quod mobile manifestat motum secundum quod motum: tunc quod ad ipsum dicitur determinate: tunc quod per ipsum determinatur sicut dictum est. Iterum motuum se habet ad finem motus sicut agens ad finem: agens. n. finis sunt sibi inuicem causa. sicut dicitur in quinto metaphisico. et idem vni ostendit alterum sicut effectus causam: et contrarium: quare manifestum est quod mobile ostendit motum et motuum terminum motus. Adhuc etiam mobile secundum quod huiusmodi terminum motus ostendit quia dicitur ad ipsum: sicut potentia ad actum proprium. propter quod manifestum est quod ex natura mobilis secundum quod nata est moueri potest apparere et finis motus: et etiam motuum: et per consequens cause vniuersaliter motus. Et secundum hoc procedit causa Aristoteli. qui vult quod graue et leue moueantur ad loca sua. quia sic nata sunt. Et namque apta nata secundum quam potest moueri apparet et finis et actionis motuum. Et deinde cum dicit.

Et sic magis utique quis existimabit: quod dicerent antiqui: quod simile fertur ad simile. Hoc. n. non accidit semper. Non enim si quis transportat terram: vbi nunc luna: feretur partium vna queque ad ipsam: sed vbi quidem et nunc. Totaliter quidem igitur similibus et differentibus ab eodem motu necesse hoc accidere. Itaque vbi nata est vna aliqua particula et totum.

Corrigit quoddam dictum antiquorum dicentium simile moueri ad suum sibi secundum quod huiusmodi. Et dicit quod cum moueri ad locum proprium sit moueri ad suam perfectionem: et id quod est in potentia secundum quod huiusmodi sit simile ei quod est actu illud: et id quod est in fieri ei quod est in actu tale: manifestum est quod sic magis verificabitur illud quod dixerunt antiqui quod simile fertur ad suum simile. scilicet illud quod est in potentia ad illud quod est in actu que similia sunt imperfecte: et non si intelligatur simile moueri ad suum

L. 15

L. 15

L. 2

ij. pby. 2.4
23.
25.
24.
26.
21.
2.11

ad suum simile perfecte: quod enim mouet ad aliqd im-
perfectu est actus in potentia: et vnu similitum perfecte
non est imperfectu respectu alteri: nec in potentia. Et id
vnu similitu perfecte no mouet ad alteruz sim qd hmoi. Et
adhuc si aliquis trāspōnat terrā a loco vbi nūc est ad cō
cauū orbis lune vnaquaqz partū ei? oīno non ad ipsam
sursū: sed vbi nūc moueret: puta ad mediū mūdi: nūc
enim nō mouentur partes terre deorsū. S3 qz vlr mo
bilib? similib? in nā: et differentib? fm mām ab vno mo
tuo: nece est vno motu moueri ad vnu locū. Itaqz quia
vnaqueqz ps terre et tota terra files sunt in nā: dntes hz
mām tū: et ab eodē motuo moueret vbi vna pticula na
ta nā est ferri: et totū fm nām qpropter manifestū ē qd si
mīle pfecte non mouet ad suum sile. C Deinde cū dicit.

Quoniam aut locus est continentis terminus:
continet aut omnia que mouent sursū et deor
sum extremum et medium. Hoc autem modo
quedam sit species contenti in eū qui ipsius lo
cum ferri: ad simile est ferri. Que eni deinceps
similia sunt inuicē: puta aqua aeri: et aer igni: ecō
trario aut dicere medijs: extremis aut nō: puta
aerē quidē aque: aquā autē terre. Semper. n. qd
superius ad id quod sub ipso: vt species ad ma
teriam sic sese habent ad inuicem.

Quodam rōne dicitur qm locus est vltimus terminus
corpis continentis. terminus aut hz rōne actus et pfectionis
quodamō: et loc? medius: et loc? extremus est dntes qdā
mō oīa q mouent sursū et deorsū: manifestū est qd locus
medius et loc? extrem? quodamō rōnez spēi et pfectionis
hnt. ergo moueri sursū et deorsū p se ē moueri ad spēs et
perfectionē: et id ferri ad locū ppiū ē moueri ad sibi sile
in nā: corpa. n. q sequunt se fm ordine nāle silia sūt iui
cem: sicut aq aeri: et aer igni. aqua eni in b q locat i vlti
mo aeris silitudine hz cū illo: et ecōtrario i medijs. Ignis
ignis hz similitudine cū illo: et ecōtrario i medijs. Ignis
enī fm vltimū silitudine habet cū aere: et aer cū aq: et aq
cū terra: semp. n. in vltio corpis dntētis ē virtus gnati
ua et pseruatiua p tēti nāliter: et ita assimilatur sibi inuicē
fm nām. In extremis at non ē b vez dicere: qz pcauum
ignis nō assimilaf aq vel terre: nec pcauū aeris terre fm
hūc modū: qz in pcauo ignis nō est vrus gnatiua et cōser
uatiua terre vel aq pzo: hz se hnt ea q distat p aliqd cor
pus intermediū: sic mā ad formā ad iuicē: semp. n. supi
se hz ad inferi? sic spēs ad mām. et inferi? ad supi?: sicut
mā ad formā. Sic igit corpa simplicia mouent ad loca
sua nālia sic ad pfectōes et fines ipoz. C Dubitabit aut
aliquis vtz moueri ad locū sit moueri ad spēm et perfectio
nē suā: sic pbs videt dicere. v. n. rōnabilr q nō. qz pfe
ctio et act? rei est aliqd intrinsecū informās. eiusdē. n. est
actus: cui? ē potētia ad actū illū: p psm li. de somno et vi
silia. loc? at ē aliqd extrinsecū: puta vltim? termin? cor
poris dntētis: ergo loc? nō ē spēs vel pfectio rei. p dō
pterea illud ad qd aliqd p se mouet posteri? est eo qd mo
uet p se hz nās. Illud at qd mouet in motu locali est ens
pfectū: sicut pbs pnter dicit q latio ē absolutoz. i. perfe
ctoz: hz ens pfectū pfectione pzia pfectū ē. qre pfectio
eoz q ferūt pzo ē fm nās eo in qd ferunt p se. si igit ali
quid nō ē pzi? et posteri? seipo: manifestū ē qd id in qd fe
runt hmoi corpa nō ē spēs et pfectio eoz: nec moueri ad
locum est moueri ad spēm: cui? hūc pbs dicit. C Adhuc
est intelligēdus qd pfectio dī de forma q est actus prim?
et de sine q est act? scds: sic appet ex z. de aia: vbi dicit
q endelechia. i. actus dī hic qdē sic scia: hic qdē sic pfi
derare. finis at duplr dī. vno mō pfectio rei informans
ipm rē q posterior: ē ipa fm gnationē: sic finē hoīs dicit
mus aliqz opationē ei? pfectissimā intellectuāle. alio? dī

finis aliqd pētis in bitudine ad qd existit finis pzo mō
dicit? sic pfectissimū obm hoīs fm intellectuz dī finis
ipius: et id pfecteo scda dicitur et de opatiōe itriseca: et de
obo p. et p se illius opatiōis aliquo mō. Scdm hūc qdē
igit triplicē modū possum? pferare pfectionē corpoz
simpliciu mobiliū motu recto fm q hmoi: pfectio. n. pzi
ma ipoz est forma: puta grauitas aut leuitas: pfectio at
scdo mō q ē finis. pzo mō dicitur ē opatio ipoz pzia. i. sur
sum aut deorsū: graui. n. aut leui eē est sursū aut deorsū
esse: hz pby. i. 8. pbyoz. pfectio at tertio mō: q ē finis
vltio mō dicitur ē locus eoz nālis. Si igit loqmur d p
fectioe h mō dca: ferri ad locū nāle ē ferri ad pfectionē
formali. locus. n. q pntet: et hz vi gnatiua et pseruatiua
quodamō rōne pfectiois hz: vt dicitur. et sic moueri ad lo
cū est moueri ad sile fm nām: et fm hūc modū pcedit rō
scdi pbi. Si at loqmur de pfectioe scdo mō dca q ē opa
tio: sic ferri ad locū nō est ferri ad pfectionē formali et
simplr: hz ad aliqd a quo sumit rō pfectiois fm hūc mo
dū dca. pfectio. n. hmoi corpoz hz hūc modū ē deorsū
vel sursū eē: quoz rō sumit ex ipis sursū et deorsū. Et de
pfectioe h mō dca pcedit pzia rō pbi: vt vī. si at loqmur
de pfectioe pzo mō dca sic moueri ad locū nō est forma
liter moueri ad pfectionē: sic pbant rōnes adducere pzi
us ad h: q de hac pfectioe bñ pcludūt. Tū moueri ad lo
cū aliqtr ē moueri ad pfectionē hāc hz pmutationē quā
dā: saltē cū mouet a gnante. sil. n. cū a gnante mouet ad
locū mouet ad formā: sic dicit pntator. C Deinde cū dicit.

Querere aut propter quid ferri ignis sursū:
et terra deorsū: idem est et ppter quid sanabile
si moueat et trāsmutetur fm quod sanabile in sa
nitate venit: sed non in albedinē. Similiter aut
et alia omnia alterabilia. Sed adhuc et augmen
tabile cum mutet fm q augmentabile nō in sa
nitate venit: sed in magnitudinis excessum. Si
militer aut et hoz vnuqzqz hoc qdē i quali: hoc
aut in quāto trāsmutatur: et in loco: que qdē le
tia sursū: que aut grauia deorsū.

Comparat motus locales simpliciu corpoz ad oēs alios
motus simplr qz ad hmoi cām. Et pzo hz puenientiā.
z cū dicit (nā qz bec qdez): fm dīam. In pzia parte
dicit q qre p qd ignis sursū fert: terra aut deorsū:
nihil dī querere: ppter qd sanabile si moueat fm q sana
bile trāsmutat in sanitate: sanabile. n. si mutet fm q sa
nabile est mutat in sanitate: et nō in albedine. sic i pfe
ctionem suā hz q hmoi. Sanabile. n. dicimus qd hz hu
iusmodi est in potentia ad sanitate. Et silt se hz de oibus
aliis alterabilibus. Eodez mō si augmentabile trāsmu
tetur fm q augmentabile nō trāsmutat in sanitate: hz
in magnitudinem pfectā: sic i pfectione suā. Silt aut se
hz de vnoquoqz alio mobili: quoz alterū trāsmutat in
qilitatem: alteruz aut in qzitatē p se. ergo silt et in his
que mobilia sunt fm locū: que qdez leuia si mouent fm
q leuia sursū mouent sic ad suā pfectiones. que aut gra
uia: deorsū sicut ad suam. C Deinde cum dicit.

Nisi qz bec quidē in seipsis videntur habere
principiū trāsmutationis. Dico aut graue et le
ue: bec aut non: sed ab extra: puta sanabile et au
gmētabile: quis quādoqz et hoc ex ipsis trāsmu
tare et paruo facto in his que extra motuz. Hoc
quidem in sanitate venit. Hoc aut in augmen
tum: et quoniā idē quod sanabile et quod lāguo
ris susceptiuū: siquidē moueatur fm q sanabile
in sanitate fertur. Si aut fm q infirmitatis su
ceptiuū ad infirmitatē. Adagis aut graue et le
m ij

ne horum in seipsis videntur habere principium propter
pinguissimas substantias horum esse magis. Signum autem quod
latio absolutorum est: et generatio ultimum motum. Qua
re primum utique erit et secundum substantiam hic motus.

Conparat scilicet duas dicitur: quod eadem ratio est de motu sim
plicium corporum et de aliis motibus: nisi quod hec: puta graua
et leuia sunt quod hinc dividit in seipsis hinc principium motus. Quod
enim sunt actu graua et leuia detenta ex loca sua natura moue
tur a remouente prohibes: et totum principium moues per se non videtur
aliud quam forma grauis et leuis: quod autem sunt in potestatem ad locum sic
ad formam mouet a gnante dante formam. quod quantum largit
de forma tantum largit de vbi. Et sic adhuc primum moues
est forma grauis et leuis. Illa autem quod mouet aliis motibus. pu
ta sunt quantitate et quantitate mouet ab extrinseco. puta ab alte
rantibus et augmentantibus. Quod uauis. n. quedam in se videatur
tur hinc principium motus: sicut quod sanantur ex se sine medicina
et quod augmentantur a nutritiua: tamen in talibus primum mouens
aliud est a primo moto. membris sanantur: puta cor aliud est a
membro sanato: et membris augmentantur ab aliquo augmentan
te. Et sic permittantur lumentia ab extrinseco principium mo
tus. hoc quod dicitur in sanitate: hinc quod dicitur in quantum. Cuius ratio est: quod
idem est quod sanabile est: et quod est susceptiuus infirmitatis.
Sicut idem est quod natum est moueri ad maiorem quantitatem: et ad
minorem: si si sanabile moueat hinc quod sanabile venit in actu
sanitatis. si autem secundum quod in potentia ad sanitatem venit in in
firmitate. forma autem intrinseca cui vna sit: non potest esse principium
istorum duorum motuum. quod vnum per se non mouet nisi ad vnum: et
id est opus quod ab extrinseco moueat: nunc quod ad sanitatem: nunc
quid ad infirmitatem: graua autem et leuia in seipsis videntur
hinc magis principium sui motus. quod magis. i. id quo primum moue
ri motu isto primo pinguisima est subiectum eorum per quod determi
nantur. forma. n. grauis et leuis per quod inclinantur ad hinc motum
motus immediate sequuntur formas subales. et id est sic vnum est
forma vna: ita vnum inclinatio ad vnum: et per hinc vnum corpus
simpliciter secundum se non est in potentia: nisi ad vnum motum tamen vel
sursum vel deorsum: et id potest ab extrinseco moueri. Cuius potest
expedit quod magis eorum. i. id quo primum moueri primo hinc motibus
propinguisima est subiectum. quod per formam subalem vnum quod dicitur perfectum
est: et determinat ad spiritum. Sicut motus localis istorum mo
tus perfectus est: cuius signum est: quod est absolutorum: quod est integro
rum: et perfectorum: est enim generatione ultimum: et quod est ultimum
secundum generationem perfectum est secundum substantiam: quod motus ille prior
erit secundum substantiam: et perfectior: et sic quod perfectus est et perfectior. p
pinguisima est subiectum per quod aliquid perfectum est. Sic autem non est in aliis
motibus: magis. n. si inspectorum. et illud quod transmutatur hinc ipso
est magis hinc aliquid intrinsecum transmutatum quam in motu locali per
quod motus localis immediate potest sequi subiectum perfectum. Deinde cum dicitur

Ld.
23.

Cum quod dicitur igitur fiat ex aqua aer: et ex graui leue venit
in sensum. Sicut autem et leue et non amplius sit: hinc ibi est:
manifestum itaque quod potentia ens in actu iens venit
illuc: et ad tantum et tale: et vbi endelechia et quantum
et qualis et vbi. Eadem autem causa et eius quod iam existit et
entia terram et ignem moueri in ea que ipsorum loca
nullo impediente. Et enim nutrimentum cum prohibens
et sanabile cum retinens non sit: fertur perfectum.

Con declarat modum secundum quem fiat hinc motus primo. et cum dicitur.
(Mouet autem). Agitur principium motuum. In prima parte dicitur. quod
cum ex aqua generatur aer: aut vbi leue ex graui per alterationem
mouet sursum. et hinc tunc cum sit leue: sit et sursum: et cum factus est
simpliciter leue non amplius mouet sursum: hinc est ibi: ita quod quan
tum acquirat de forma leuis tantum acquirat de forma sursum: et sicut
se hinc ad ipsam. ita et ad locum sursum. Si. n. in potentia est ad le
uitatem simpliciter: et ad locum sursum. Et si in fieri est graue: est in
moueri sursum. Et si in actu est graue simpliciter: et simpliciter est sur
sum. Et id magnum est quod in potentia existens de se ad sursum in
actu per motum vadit illuc. sicut in potentia existens secundum quod hinc motus

ad quantum vel quale per motum vadit vbi est endelechia. i. actus
quantum et qualis. vnum quod dicitur. n. mobile per se a mouente pro
mouet ad perfectionem propriam: ad quam est in potentia. eadem
enim causa est quod terra et ignis iam habent formam grauis vel le
uis in actu detenta extra loca sua natura per violentiam moue
tur ad ipsa. remoto. n. prohibente ab aliquo non dante ei im
pedimentum aliquod ad motum: per se ipsa mouet ad loca sua: sic hinc
bitus scilicet non consideras autem: remoto prohibente per se considerat.
Nutrimentum est in motu augmentum: et sanabile in motu al
terationis impedita a motu naturali soluto impedimento perfectum
mouent vbi nata sunt moueri: hoc quidem ad membrum
augendum. hoc quidem ad sanitatem. **C**on Deinde cum dicitur
Mouet autem et quod a principio fecit et impedi
mentum remouens aut vbi resiliuit: quemadmodum
dicitur et in pris sermonibus: in quibus determinatum
quod nihil horum seipsum mouet. propter quam igitur
causam fertur latiorum vnum quod dicitur et ferri in
suis ipsius locum quid est: dicitur est.

Con agit principium motuum dicitur quod graue et leue mouet eius
se in potestatem ad locum et formam ab eo quod fecit ipsa a principio. i.
a gnante: cum sit in potestatem accidentalium cum. s. hinc formam in actu. et sic
in potestatem ad locum. per detinentur ipsa esse mouet: aut a remouente. p
hibes aut ab illo a quo repellitur resiliuit: sic pila a pietate in mo
tu pietatis: sic dicitur est in pris sermonibus. i. s. p. b. i. quod dicitur est quod
nihil istorum seipsum mouet: hinc idigit ab extrinseco motore ali
quo: sic igitur appetit per quod causam vnum quod dicitur simpliciter corporum
mouet in locum suum naturale: et quod est moueri in ipsa. **C**on Dubitabit
autem aliquis vtrum graua et leuia ab intrinseco moueat per se: sicut
phibes vtrum dicitur hinc: aut ab extrinseco: sic motus dicitur. si. n. dicitur quod
ab extrinseco per se mouet. puta a se cum ipsa sunt quod hinc se moue
tur isto motu: sequitur quod idem erit motus: motus: cum sit in eis
distinguitur per mouente et motum: motus: cum sit in eis
cum sit in eis in potestatem tamen. nec for. rationem mouentis. quod non est ens actu.
hinc in potestatem. nec eterna per quantitate rationem mouentis hinc respectu al
teri: cum sit vnum rationis obiectum. Idem autem esse mouens et motum respectu
eiusdem est ipse: vt declaratum est. s. p. b. ergo non potest er seipsum
moueri. Adhuc si ex seipsis moueretur distinguere in duo:
quod vnum est per se mouens: alterum autem per se motum. hinc autem est ipse vt
apparet ex dicitur. **C**on Ad quod est intelligendum quod omne quod mouet hinc quod
mouet est in potestatem. quod motus est actus entis in potestatem. Aliquid autem existit in
potestatem dupliciter. vno modo: in potestatem ad formam. s. ad operationem for
me: sic graue est in potestatem leue. et ad locum sursum. Alio modo: in potestatem acci
dentali: puta cum hinc formam in actu. in potestatem ad operationem: sic cum
grane in actu in potestatem ad locum deorsum. Grane igitur et leue in potestatem
primo modo dante a gnante et dante formam mouet. gnans. n. for
ma sicut gnans oia accidentia formam potentia per se: sic gnans hinc
gnans susceptibile discipline. et gnans signum gnans calidum et humidum:
est autem sursum et deorsum per se potentia graue et leue: grant. n. et
leui esse deorsum vel sursum esse: sic dicitur. s. p. b. i. id est gnans graue
et leue sicut cum gnans alterando dat motum sursum vel deorsum: ita quod
primo et per se vnum gnans est forma gnans. Et quod ad formam per se
tur esse sursum vel deorsum: facit esse sursum vel deorsum: et per hinc cum ali
quod est in potestatem ad formam grauis simpliciter est in potestatem simpliciter ad locum
deorsum per se: cum autem est in fieri graue est in moueri deorsum: cum autem sim
pliciter graue est in actu est simpliciter deorsum: sic se hinc in aliis per se acci
dentalibus formam. Et sic illud quod mouet ad formam potentiam in toto
motu vltimum istas aliquid motus est sub forma: abijcienda.
Ita quod mouet motu grauis et leuis: in toto motu est sub for
ma potentia: graue autem et leue in potestatem accidentalium. puta cum hinc formam
grauis et leuis actu: et tamen se esse loca sua natura per detinentur: per
se quod se deorsum vel sursum: per accidens tamen in potestatem: et illud quod remouet
detinentur esse loca sua: quod remouet illud quod erat in potestatem ad ea
mouet ipsa: statim. n. solto prohibente per quod in potestatem erat mouet: et
in hinc sicut quod dicitur. **C**on Sicut hinc vnum sufficiens. quod remouens prohibens
est mouens per accidens. mouens autem per accidens si mouet nisi in quibus
tamen simul est cum aliquo mouente per se. quia omne per
accidens ad per se reducitur. ergo preter remouens prohibens
bens oportet dare aliquid mouens per se cum mouentur hinc
formas

L. 8

L. 9

ij
pby
L.

L. 8

2cc. 5.

formas in actu. Adhuc etiā motū in actu: 7 mouens p
 siml in actu sūt simul in actu: qz cā 7 effect⁹ in actu sunt
 siml: 7 nō sūt: sic dī. 5. metha. s. remoto phibēte ē mor⁹
 grauiū 7 leuiū in actu. g^o oz simul eē primū mouens in
 actu: B aut nō est remouēs phibēs. Jā. n. genit: 7 remo
 tū est. ergo pter remouēs phibēs oz dare aliud mouens
 in actu. Et id vī dicere pmetator sup terriū hui⁹ qz remo
 to phibēte grauiā 7 leuiā mouēt a medio: ita qz mediū
 motū mouet p reclinatiōne ptiū ipaz: sed b est ipossi
 bile: qz mediū nō mouet: nisi qz mouēt: ita qz moueri sūt
 pcedit mouere ipi⁹: moueri aut sūt causat p mouē gra
 uis 7 leuis: nō. n. ab alio vī moueri mediū: graue at 7 le
 ue nō mouēt mediū: nisi qz mouent. si ergo remoto phi
 bēte graue 7 leue mouent a medio: seqt qz pri⁹ mouebū
 tur qz moucant. B aut est ipossibile. g^o 7 primū. C Sivo
 dicat qz remouēs phibēs in remouēdo ipm mouet ipm
 mediū ipellēdo: 7 tūc mediū motū mouet graue: vī leue.
 Hoc nō sufficit. pzo qz remouēs phibēs fm intētiōnez
 pbi tū mouet ea s3 accūs. Si at moueret mediū ipellen
 do ipz 7 mediū motū moueret graue 7 leue: seqret qz eēt
 mouēs p se: qzuis nō imēdiate. B aut vī eē incōueniens
 7 intētiōez pbi. g^o 7 primū. C P. ptiqit phibēs remo
 ueri nullū faciēdo ipulsuz: vel p tactū subtile: vel saltē p
 corruptiōez. ergo nō est vey dicere qz grauiā soluto phi
 bēte moueant a medio moto. P. ppter qd dixerūt alij
 qz mouent soluto phibēte ab ipso generāte. S3 qz staz
 vī eē h^o ipso qz motū in actu: 7 remouēs primū i actu
 oz eē sit in actu. Dicūt qz mouent ab ipso nō imēdiate:
 sed mediāte aliq vīute: quā in gnātiōe eis contulit ita qz
 graue 7 leue mouent a gnāte soluto: phibēte mediāte
 aliq vīute ieristēte eis a gnāte pri⁹. S3 h^o rōnē vī. p^o
 qdē qz oē motū in actu oz hīe mouēs in actu: sicut cā 7
 effect⁹ sūt sit in actu: mouēs aut in actu est existēs i actu.
 qz nihil agit nisi fm qz existit in actu. vñ 7 formā libren
 tē. puta caliditatē nō dicim⁹ agere qzuis sit pncipiū agē
 di. qz nō est existēs in actu. ergo grauiā 7 leuiā soluto p
 hibēte cū mouēt in actu oz hīe mouēs in actu existēs 7 si
 mul: B aut nō est generās: qz nō de necessitate coeristit
 ei: nec ē vīus ieristēs eis ab ipso: qz nō est ieristēs i actu:
 sed liberēs. ergo nō pōt dici qz moueant a gnāte mediā
 te hīōi vīute. C P. hīōi vīus collata eis a gnāte: aut
 ē illud idē qd grauiās 7 leuitas fm rē: dīns fm rōnez:
 aut aliud. Si dicat qz est idē qd grauiās 7 leuitas: tūc
 seqt qz grauiās 7 leuitas sūt p^o p se actia hīōi mot⁹:
 qd ipi nō vidēt pcedē. Si at dicat qz sit aliō. B nō vī p^o
 duo. p^o qdē qz gnāns graue 7 leue s3 h^o qz gnāt graue
 7 leue dīc pbs mouēt grauiā 7 leuiā cū sit i potētia eētia:
 li: 7 eādē cāz dicit eē cū sūt in potētia accidētali: sed gene
 rās graue 7 leue fm qz hīōi nō gnāt: nisi graue 7 leue p
 se. ergo illud p qd mouet graue vel leue p se nō est aliud
 qz grauiās 7 leuitas. Secundo qz supflūū ē facē p plu
 ra qd pōt fieri p pauciora in his q sūt fm nām: 7 in his
 q sūt fm artē: si eadē 7 eodē mō pnt saluari: s3 ponēdo qz
 illd p qd gnāns graue 7 leue mouet ipa: vt grauiās 7 le
 uitas eadē. eodē mō saluari pnt: sic si ponat aliō: 7 eedē
 difficultates accidūt ponēdo id sic ponēdo ista. g^o supflūū
 est ponē qz illd p qd mouent ea sit aliud a grauitate 7 le
 uitate. C Et pp h^o vī eē dōz alit qz cū gnāns moueat gra
 ue 7 leue nō p^o s3 iqtū dat formā cui ppetit p se eē sursū
 vel deorsū: māifestū ē qz imēdiatū pncipiū actiū mot⁹
 ipoz ē grauiās 7 leuitas. ita qz gnāns ē illud qd mouet
 ea. Illd at qz imēdiate mouet est grauiās 7 leuitas. Ip^o
 at graue 7 leue nō sūt q mouēt: qz nō sūt exntia in actu:
 sed in potētia cū sic mouent: vt dicit ē. Cū aut iā hnt for
 mā grauis vī leuis in actu: 7 sūt ex loca sua: remoto phi
 bēte illud oz existimare pncipiū actiū mot⁹ imēdiatum
 quo 7 pri⁹: si effect⁹ vniuoci sit vna cā prima 7 vniuoca
 7 id grauiās 7 leuitas in actu sūt pncipiū hui⁹ mot⁹ nūc
 sicut 7 pri⁹: qz mouēs mouet ea. mouēs at primū non est
 ipz generans de necessitate qz ptingit ipsum aut non eē

pzo pbi. 2cc. ii.

simplr: aut nō eē pbs cū sic mouēt. mouēs aut primū 7
 motū in actu oz eē simul. 7 cū oporteat esse aliqd mouēs
 ea in actu exis nō vī eē aliō qz ipm graue vel leue: 7 id
 graue 7 leue sūt mouētia p formā grauitatis 7 leuitatis:
 mouent at nō s3 qz grauiā 7 leuiā i actu: qz oē qd moue
 tur fm qz hīōi ē in potētia ad illud qd mouēt. mot⁹. n.
 est act⁹ entis in potētia fm qz hīōi: sed graue 7 leue fm
 qz hīōi nō sūt in potētia ad sursū 7 deorsū: sed sūt cen
 trali sursū 7 deorsū: B. n. est eis esse: sic dī. 8. pbi. er.
 go nō mouent pzo: fm qz grauiā 7 leuiā in actu sūt 7 p
 se: sūt aut in potētia ad loca sua p detinēs ea vel phibēs
 qz accidit eis fm qz hīōi. Si igit qd mouēt ad aliquid
 mouēt fm qz in potētia est ad illud: māifestū est qz gra
 uia 7 leuia p accūs mouent remoto phibēte. Sic igitur
 appz qz pncipiū mot⁹ actiū grauiū 7 leuiū in actu solu
 to phibēte qd est mouēs p se. est ipm graue 7 leue exis
 in actu: pncipiū aut quo agūt hīōi motū sūt grauiās 7
 leuitas: qz i iphs sūt a gnāte p. Ita qz graue 7 leue mo
 uent fm qz grauiā sūt 7 leuiā p formā grauitatis 7 leui
 tatis: mouent at nō in qz tū hnt istas formas p s3 iqtū
 sūt i potētia ad loca sua pzo: qd ptingit eis p accūs. 7 id
 p se mouēt se: p accūs at mouent. non mouēt at similiter
 se habētia nisi soluto phibēte pri⁹ a quo ē pncipiū mot⁹
 nisi p formas qz habēt a generāte mouēte pri⁹. Et id vī
 cit pbs i. 8. pby. qz nullū istoz h3 pncipiū mouēdi vel fa
 ciēdi s3 patiēdi tū. Quāuis at sit incōueniens 7 ipossibile
 idē a seipso moueri pzo 7 p se: tū idē moueri a se p acci
 dēs nō ē incōueniens. Sic at dcm ē grauiā 7 leuiā a seiphs
 moueri. Et id nō cōcludit rō pri⁹ dīcta. Qz at accipit i
 se dā: qz omne motuz a se diuidit i duo: quoz vni est p se
 mouēs: alteri at p se motū vey ē de eo qd mouēt a se p
 se: qd h3 i se vtrūqz pncipiū mot⁹ per se: sic sunt aiata.
 De eo autem quod mouetur a se per accidens quod habet
 principium actiuum per se: 7 passiuum per accidens

2cc. 8.

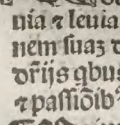
2cc. 8.

non habet veritatem. sic autem positum est
 grauiā 7 leuiā p se moueri.

2cc. 8.

Differētiās autem 7 accidentia circa
 ipsa nunc dicamus.

ostēz pbs ostendit ppter quid corpora simpli
 cia mouentur ad loca sua: 7 quid est ferri in locū
 nālem: psequit nunc de dīns pnoz corporū: 7
 de accidentibus 7 passionib⁹ ipsoz fm qz gra
 uia 7 leuia sunt. Et circa hoc primo premitens intentio
 nem suaz dicit qz post ea que dicta sunt cōsiderādū est de
 dīns qbus mouēt corpa pma motu recto. 7 de accūsib⁹
 7 passiōib⁹ p se q sūt eis s3 qz hīōi. C Deide cū dic.

Primū qdē igit determinatū sit quēadmodū
 videt oibus graue quidē simplr: qd oibus sub
 stat: leue aut qd oib⁹ supeminet. Simpliciter at
 dico in gen⁹ respiciens 7 qbuscūqz nō ambo eri
 stūt: qle videt ignis qdē qctūqz magnitudo sur
 sum lata si nō existat phibēs alter: terre aut de
 orsum: eodem aut mō 7 velocius qd plus.

Proseqt: pmo pōit diffōnes grauis 7 leuis simplr. 7
 i respē. 2. cū dic. Qm at. Proseqt de dīns grauiū
 7 leuiū 7 accūsib⁹. pmittit at diffōnes illoz. qz ipē sūt pnci
 piū inotescēdi oia alia. p at pmittit diffinitōes grauis 7
 leuis simpliciter. Secundo cum dicit. Aliter autem gra
 ue 7 leue. Pōnit diffinitōes grauis 7 leuis fm qd. In p
 ma parte ipse dicit qz p^o quidē dterminatū sit de dif
 finitōe dicēte qd qd erat eē graue 7 leue. sic pcedūt oēs
 vī ples accipiēdo eas ex cōi opinione homiuz. Graue
 simplr eē qd substat oib⁹ corporib⁹ q mouent dorū mo
 tu recto: leue aut simplr qd supeminet oib⁹ q ferunt sursū
 s3 rectitudiez. Expōit aut qd dicit simplr graue 7 leue dī
 cēs: qz graue 7 leue dico i gen⁹ respiciēs. i. i māz ipoz s3
 qz simplr sūt talia nihil hntia d dīns: 7 qb⁹ nō sūt abo. f.

gravitas et levitas: sic ignis vult esse quocumque magnitudo sui
sua lata quod si non prohibeat per aliquod detinens ipsa: movetur sursum
simpliciter. Sicut autem terra cuiuslibet pars non prohibita movetur
deorsum. Et secundum eundem modum maior pars terre movetur deorsum
velociter. Proportione magnitudinis ad magnitudinem: sic
maior pars ignis sursum se cadet. Et est intelligendum quod cum
grave et leve differant per moveri ad loca: et per esse in eis. Sic
B. diffinit Arist. vius diffiniunt per esse in locis suis: quod per
moveri ad ea: quod essentialiter comparant ad esse in eis quod per move-
ri ad ea: gravi. n. et leve esse est sursum vel deorsum esse: sic Arist.
dicit. moveri autem ad loca sua quodammodo accidit eis. quod gra-
via et levia in actu non movent nisi se quod sunt in potentia ad lo-
cum sursum vel deorsum: quod accidit eis per prohibens. Et iteque gra-
via et levia comparant ad esse sursum vel deorsum: sic ad fines per
se. Istis. n. habitus non amovuntur: moventur autem per ista
ita ut motus querat: sic via in fine. Si. n. essentialiter comparatur
vnicuique ad finem proprium: quod ad viam ad ipsum: essentialiter
comparantur gravia et levia ad esse sursum vel deorsum: quod ad mo-
veri: hinc autem operationis vel motus per quod diffiniunt accipiuntur
in loco differentiarum plenitudinem essentialiter ipsorum quod non sunt no-
bis manifeste nisi ex ipsis. Et deinde cum dicit.

26:
27.

Aliter autem grave et leve quod ab eo existunt. Et enim
superius quibusdam: et subsistat quemadmodum aer et aqua
Simpliter quidem. n. neutrum horum leve aut grave. Ter-
ra quidem. n. ambo leviora. Superminet. n. ipsi que-
cumque ipsorum pericula: igne autem graviora. Substat
. n. ipsorum quatuordecimque utique sit pericula: a seipsa autem
simpliciter: hoc quidem grave: hoc autem leve. Aer quidem
. n. quatuordecimque sit: superminet aque. Aqua autem qua-
tuordecimque sit aeri substat.

Non sunt diffinitiones gravitatis et levis secundum quod dicitur quod alio modo
grave et leve quod utriusque existit. s. et superminere et substa-
re aliquid. si superminet quibusdam: et subsistat enim. sicut vi-
demus de aere et aqua. nullum. n. ipsorum est simpliciter grave non
habet aliquem actum levitatis: nec simpliciter leve non habet aliquem
gravitatis: utriusque. n. istorum videmus leve esse terra. quod ipsa
et quocumque ipsorum partes superminet ipsi. Adhuc et graviora igne
quod quatuordecimque pericula ipsorum magna vel parva substat igni na-
liter. Et autem operantur ipsa ad invicem aer simpliciter leve est re-
spectu aqua. quod quilibet pars eius superminet ipsi na: et aqua sim-
pliciter gravitatis respectu ipsi aeris quod ipsa et quilibet pars eius subsistat
ipsi se na. Et est autem advertendum quod gravitas et levitas el-
rum mediorum non consistunt in solo respectu ad aliud: quod cum el-
media determinentur per eas dicerentur ad aliud se se: quod nullus
precedit. Itaque corpora media moventur ad loca sua naturalia per
gravitatem et levitatem eorum. Aliter autem est in solo respectu
sunt secundum quod hinc non potest esse principium motus: sic nec terminus
ut dicitur. s. phisicis. Itaque nec sunt aliquid qualitas una composita ex
gravitate et levitate simpliciter. tunc. n. operaretur quod ipsa essent
corporum opposita ex duobus extremis. et non essent de nume-
ro eorum primorum: quod non dicimus. Sed est intelligendum quod sic ignis
est aliquid qualitas simpliciter: per quam movetur ad locum suum simpliciter
sicut in terra. ita et aeris et aqua quod sunt media. ita quod sic aer habet
vnam formam simpliciter subalem: et vnum locum simpliciter ad quem
movetur. ita habet vnam qualitatē simpliciter per se quod est forma per quam
descendit in loco suo simpliciter et naturali: et movetur ad ipsum esse etiam
vbi quocumque non prohibet. sicut in terra. ita quod per illam qualitatē sim-
pliciter aer etiam sursum in loco ignis movetur deorsum ad locum suum
um. sicut etiam deorsum in loco terre vel aqua movetur sursum ad eun-
dem locum. sicut aqua per vnam qualitatē simpliciter movetur ex loco
ignis vel aeris ad locum proprium: similiter autem ex loco terre sur-
sum ascendit: sic diceremur igne si esset aliquid pars eius in concreto
orbis lute ad superius. et promitteret naturaliter illi corporis motum al-
teri corporis per ipsum per eandem qualitatē simpliciter moveret ad
deorsum eius quod est locum ipsi naturalis per quem ascendit ad eundem ad
deorsum. Et quod sic per vnam qualitatē elta media moventur quocumque
sursum: quocumque deorsum per vnum tamen principaliter. s. per esse in lo-

2cc.
3.

co. pro dicitur qualitates eorum: qualitates medietate. Et deinde cum dicit.
Quam autem et aliorum hec quod dicitur habent gravitatem: hec autem
levitatem: manifestum: quod horum quod dicitur ea omnia quod in co-
positis dicitur. Secundum. n. illa sortitur: hoc quod dicitur plerumque:
hoc autem minus: erunt hec quod dicitur levia: hec autem gravia
corpora: quare de illis dicitur. Alia. n. sequuntur
per se: quod quod dicitur dicebamur oportere facere. Et propter
plenum grave dicentes: et propter vacuum leve.

26.
28.

De dicitur per dicitur. Et primo in corporibus opposi-
tis. et cum dicitur. Quod autem est simpliciter leve. In simplicibus. Cir-
ca primum primo ostendit quod ea gravitatis et levitatis et oppositis
sunt simplicia. et cum dicitur. Accidit utique. Ad evidentiam dicitur
assignat eam cuiusdam accitatis in oppositis per naturam simpli-
cium. In prima parte dicitur: quod corporum quod dicitur sunt simplicia: quod dicitur
autem opposita et illis: oppositorum autem quod dicitur habent gravitatem: quedam
autem levitatem: manifestum est quod ea gravitatis et levitatis in
istis sunt simplicia composita. primum. n. in vnicuique genere
est ea omnia aliorum. et idem quod diversimode precipit illa sim-
plicia se hoc plus vel minus habet de gravitate: vel levit-
tate: et idem de gravitate et levitate in istis non multum operum pra-
ctare. quod palam quod ea in istis est dicitur aliorum. Et propter hoc dicitur illis
dicitur esse per quod dicitur gravia et levia sunt. alia. n. sequuntur ipsa. Et B.
dicebamus per debere facere illos quod ponebant plenum et va-
cuum casus ipsorum. s. non multum laborare in ignorando dicitur gravi et le-
vi in aliis se magis per quod vacuum quod dicitur leve est: plenus autem
grave que posuerunt prima. Et deinde cum dicit.

26.
29.

Accidit utique non vbi quod hec gravia videri esse et
levia propter primorum differentiam. Dico autem
puta in aere quod dicitur gravius erit talenti lignum plu-
rimo ninareo: aqua autem levius.

Ad evidentiam dicitur redditur casus cuiusdam accidit in compositis
per dicitur. et primo potest accitatis illud. et cum dicitur. (La autem).
Assignat casus ipsi. primo igitur dicitur quod quod gravitas et levitas
tantum ex simplicibus: primum quod dicitur ipsorum non videri esse gra-
via vel levia esse in quocumque loco per diversitatem simplicium
et quod sunt: sic nos videmus quod lignum habet potius talenti
vni gravi est in aere: et velocius descendit plumbum nino. i.
potius vni oboli. nina. n. est obolus. Et idem nino: nino
habet potius vel valoris oboli. In aqua autem est dicitur quod. s. li-
gnum est leve: et plumbum est gravius. Et deinde cum dicit.

La autem quod omnia gravia et levia habent propter ignem et habe-
re necessarium. aqua autem vbi quod propter quod in terra: ac-
rem autem vbi quod propter quod in aqua et terra. In ea
. n. quod ipsi regione omnia gravitate habent propter ignem et
aer. Signum autem: quod trahit plus inflat uter vacuum.
Itaque si aliquid aeris habet plus plerumque terre et aqua: in aqua
quod dicitur contingit leve esse quod est: in aere autem gravi. Ae-
ri quod dicitur. n. non superferat: aque autem superferatur.

26.
30.

Assignat eam hinc dicitur quod ea dicitur accidentis est quod
omnia corpora simplicia gravitate habent: et necessarius est quod
habeant propter ipsum ignem: sicut declarat motus aqua autem vbi quod
gravis est propter quod in terra in loco. s. ignis et aeris. et suo pro-
prio: aer autem in omnibus propter quod in terra et aqua. s. in loco ignis
et suo: omnia. n. corpora in loco suo naturali gravitate aliqua
habent propter quod ignis quod simpliciter leve est: et ipse aer de quo
magna dubitatio est et magis videbitur consequenter vbi
Aristo. spalius nino hoc ostendere. Ad presens tamen potest intel-
ligi de aere propter quod aqua et terra quod propter frigiditatem ipso-
rum ingrossatus gravitate quod dicitur trahit propter nam suam.
Signum autem adducit Arist. ad declarationem huius: quod si ac-
cipiat uter de corio subtili. et inflat aere: maioris potius
erit inflatus: quod si inflat et velocius movebitur iseri. De quo quod
dicitur simpliciter quod ipse cum diligentia quod potuit exprimitur inue-
nit idem pondus inflati et non inflati. Quod dicitur et ante ipsum scri-

possit dicitur: et se non invenisse non istam aliquam maiorem
 poteris esse istam: quod consonat themistio libro suo de
 ponderibus qd et pbat acere loco suo nulla hinc gravitate
 quod est itatione 22. Sed ne tati viri in scriptis videat sibi
 dicere: est intelligendum quod aer secundum naturam suam propria calidus est
 et humidus: ratione quorum nulla est hinc gravitate: ut vide-
 bit post: quod si bene divisibilis est facile alterabilis est ad quod
 cuius: puta a caliditate subtilitate propter naturam eius. et a frigiditate
 tate grossante sicut propter naturam suam: et idem propter quod est in igni
 super multum alterat est ad qualitates ignis. propter quod est terre
 et aqua frigiditate illorum multum ad qualitates illorum. Et ex hoc
 bit quada gravitate aliquam secundum naturam terrae vel aquae: cui pro-
 pinquum est. Et secundum naturam aeris in terra inclusus inferioribus graui-
 or est: et similiter propter aquam elevatus est levior: et magis di-
 visibilis: tamen in aliquo prope terram pro dispositione subtilem continet
 git aerem esse dispositum secundum naturam suam plus et minus secundum vol-
 uentiam loci. Et secundum naturam potuit frigare quod in isto experimento
 diversis diversis invenit. Aliquod n. replens aere grosso in
 uenerit istam graui. Aliquod autem replens subtiliori et magis
 secundum naturam suam disposito invenit ipsum leui. Aliquod autem equa-
 lis ponderis pro media dispositione. Non est autem iudican-
 dum de dispositione aeris secundum se simpliciter pro dispositione eius quod cir-
 ca terram vel aquam vlt: sed tamen quantum ad partem illam. Et hoc 32. ex
 eo quod invenit potuit concludere aerem propter quod terre et aquae gra-
 vitate hinc. Et secundum naturam vitate hinc quod omnia propter ignem gravitate
 hinc in locis suis: et aer quantum ad partem inferiorem eius. Dicitur
 hoc 33. suppositio quod si sit aliquid corpus propositum quod plus habeat
 in prope sua de virtute aeris quam terre et aquae: sicut lignum ali-
 quod in aqua leuius erit: et accedet velocius: eo quod plus habet de
 aqua et terra: minus autem de aere: quod aer in loco tere et aquae le-
 uis est: et ascendit. In aere autem grauius erit: quod in loco aeris aer
 erit in prope eius gravitate hinc: aut quod aer simpliciter hinc in
 loco suo aliqua gravitate: sicut exponit argumentator: aut quod
 aer non simpliciter: sed in parte propter quod terre vel aquae grauis est quasi
 ingrossat ab ipsis. Et talis vlt est aer quod venit in prope cor-
 porum mixtorum. Et quod gravitate hinc lignum in loco aeris mo-
 uet et ipso deorsum velocius quam plumbum minoris ponderis
 propter hoc n. non superferat aeri: aqua autem superferat: aer n. in coposi-
 tione ipsius erit: non tamen ingrossat est quod faciat ipsum gra-
 ue esse in loco terre vel aquae. C Deinde cum dicit.

30.
31.
32.

Quod autem est simpliciter leue et simpliciter graue est man-
 festum. Dico autem simpliciter leue: quod semper sursum: gra-
 ue autem quod semper deorsum natum est ferri non prohibetur
 talia n. sunt et non quemadmodum putant qui-
 dam omnia habere gravitate. Graue quidem
 n. videtur quibusdam esse etiam alteris: et semper
 ferri ad medium: est autem similiter et leue.
 Probat de duobus grauis vel leuis in simpliciter: pro quibus
 mouentur sursum vel deorsum simpliciter: vel in respectu. Et circa hoc
 pro facit quod dicitur: sed cum dicitur. figure autem non est. On-
 dit quod figure non est motus deorsum vel sursum ipsorum simpliciter
 sed coadiuuantes. Circa primum pro ondit quod est aliquid simpliciter
 graue et leue: et aliqua grauis et leuis secundum quod. sed cum dicitur.
 Inquitur autem. Ondit quod habitudine: seu ratione hinc adiuicem.
 tertio cum dicitur. Quod autem est vnum solum. Concludit numerum
 iporum: et maiorem suam. Circa primum pro ondit quod est aliquid
 simpliciter graue et leue. sed cum dicitur. Est autem aliquid interme-
 dium quod est aliquid graue et leue secundum quod primum probat pro rationes
 duas. quarum secundam ponit cum dicitur. Propter quod et rationabi-
 liter quasi inferes et quibusdam dicitur. Adhuc circa primum po-
 nit rationem. sed probat quodammodo suppositum cum dicitur. Sed adhuc
 in prima parte pro hinc dicitur. Conclutione sua resumendo dicitur
 grauis et leuis. sed cum dicitur. Videtur n. Subiungit rationem
 in prima parte dicitur quod ex his quod dicitur manifestum erit quod est aliquid
 simpliciter leue. et aliquid simpliciter graue. Et exponit quod vo-
 cat utriusque resumendo dicitur iporum dicitur quod leue simpli-
 citer dico quod mouet sursum se non prohibetur: et quod simpliciter
 leue est nihil habens gravitatis omnino in aliquo loco. graue autem

simpliciter dico pro oppositum quod si non prohibeat se natum est
 moueri deorsum simpliciter: et nihil omnino leuitatis habet: talia
 n. omnia ea esse secundum vitate: et non quia dicitur quodammodo. sicut omnia hinc gra-
 uitate secundum tamen plus et minus: sicut dicitur et pro. vlt est autem quod graue
 est quibusdam aliis aliis leuitate hinc: puta medius ele-
 mens quod est se fert ad medium vel simpliciter: vel in respectu.
 simpliciter quod graue ad medium simpliciter: sed quod aut gra-
 ue ad medium: vel in respectu. C Deinde cum dicit.

Videmus n. quemadmodum dictum est prius: quod
 terrea omnibus substantiis: et ferunt ad medium: sed et de
 terminatum est medium. Si igitur est aliquid quod omnibus
 superferat: quemadmodum videtur ignis est in ipso aere
 sursum latens: aer autem quiescit: palas quod hoc fert ad ex-
 tremum. Quare gravitate nullam possibile est hinc
 ipsum. Substat n. utique alij. Si autem hoc erit
 utique aliquid aliud quod fert ad extremum: quod omnibus la-
 tis superferat: nunc autem nullam vlt: ignis igitur nullam hinc
 gravitate: neque terra leuitate: neque vna: siquidem
 substat omnibus: et quod substat: fert ad medium.

Subiungit rationem dicens quod bene dicitur est quod est aliquid simpliter
 graue. et aliquid simpliciter leue: quod videtur ad sensum: si
 cut dicitur et pro quod terra et omnia terrea substat omnibus cor-
 poribus: et ferunt simpliciter ad medium: medium est determi-
 natum est: ut iam ostendit. Si igitur est aliquid corpus aliud: quod super-
 minet: et superferat omnibus: sicut videmus ignem superminere et
 superferat omnibus: etiam ipsi aeri: posuit n. in aere sursum fer-
 tur ipso quiescente manifestum est quod hoc mouebit ad extre-
 mum locum simpliciter ergo manifestum est quod nullam habet omnino gravita-
 te. Si n. haberet aliquam tunc substat alicui. B. n. dicitur
 graue: quod simpliciter vel alicui substat. Et si hoc esset vlt
 esset aliquid aliud corpus quod moueret ad extremum: quod om-
 nibus supermineret: nunc autem non videtur aliquid tale: ignis igitur
 simpliciter leuis est nullam habens gravitate omnino: similiter
 terra nullam habet leuitate: terra n. omnibus aliis substat: et quod
 omnibus substat mouet simpliciter ad medium: et quod moue-
 tur simpliciter ad medium graue est simpliciter: terra igitur
 simpliciter grauis est nihil habens omnino leuitatis. Deist cum dicit

Sed adhuc quod est medium ad quod latio habentibus
 gravitates: et a quo leuib' manifestum est multum.
 Post quidem si infinitum non contingit ferri nihil.
 Quemadmodum n. non est nullum impossibile: sic neque
 sit latio autem generatio vnde quo.

Probat quoddam suppositum in precedenti ratione. sup-
 posuit n. quod medium determinatum est. Probat igitur hoc probat.
 Secundo cum dicitur. Quod autem omnia substantias. Infert correlariu
 Ad primum adducit rationes duas. quarum secundam ponit cum dicitur.
 (Deinde ad similes) In prima parte dicitur quod ex multis poterit
 esse manifestum quod est medium aliquid ad quod mouet grauis sim-
 pliciter. et a quo ferit leuis sursum. Probat quod non contingit aliquid
 eorum que mouentur in infinitum ferri non reiterando motum sur-
 sum. Sicut n. nullum impossibile simpliciter est in natura: impossibile
 n. simpliciter est quod ex se prohibetur esse: sicut est nullum impossi-
 bile simpliciter sit: quod n. sit potest esse. impossibile autem non potest
 esse: motus autem localis factio quodammodo seu generatio est terminata ad quem
 erit. vlt et quo id est erit in termino a quo in termi-
 nus ad quem: quod moueri motu locali in infinitum non est impossi-
 bile: nisi per reiterationem: quod dico pro motu celi: quem contin-
 git in infinitum esse per reiterationem sed iterum per se. Deist cum dicitur.

Deinde ad fines videtur angulos ignis qui
 dem sursum latus: terra autem deorsum et omnia gra-
 uitate habet. Quare necesse ferri ad medium
 hoc autem vtrum accidit ad terre medium: aut
 ad totius: quoniam idem est alius sermo.

30.
33

C Probat scdaz rōne dices q' deim ad sēū videm' q' ign' s' mor' ad deorsū i sursum mouet ad āgulos files spales: motus. n. sursum i p'cauo spe fac' files āgulos. s'lt' at vnaqz ps terre: r' oē hns grauitate fert' deorsū ad files āgulos spales: cū moueat s'm rectū: r' terrā ponam' circelare. si igit' pōam' duas ptes terre: q'ru' altera moueat et puncto zēitb. alia at ex p'ucto orizontis s'z licas rectas deorsū q'z s'ittuet duos āgulos spales rectos i superficie terre: manifestū ē at q' h'mōi licet magis distāt a se uicē: q'zto re-motiores s't a fra: si et pirabat vna linea recta it' r'ecās illas s'ittuet duos āgulos it' r'ecōs a pte supiori maiores duob' rectis. r' duos it' r'iores a pte inferiori minores duob' rectis vt et se māifestū ē q' r'ecē ē licas illas occur-re: vt app'et ex p'io geometrie: q' r'ecesse ē partes terre motas s'm lineas illas nāl'i ferri ad vnu p'uctum me-diū. Et eadēz rō est q'dcūqz r' ex quacūqz parte superficie ponat' moueri. Māifestū ē igit' q' ē aliqd' mediū r' deter-minatū ad q'd ferūt' graua: q'd ē mediū mūdi: q'd est idēz subo cū mediō terre: vtz at ferāt ad ipm. q' mediū mūdi: vel q' mediū terre: alia rō ē q' nō p'tinet ad p'posituz: nec de q' dcm' ē i. z. h'. ca. de qete terre: q' mouent' ad ipz. q' mediū mūdi: q' i his r' corpa leuia mouēt ab ex-tremo celi ad nos. q' fra r' graua ad mediū ei' q'd ē me-diū mūdi s'z q' h'mōi. r' adhuc medi' loc' ē q' h'atū' grauit' r' p'uatū' q' mediū mūdi: si q' mediū t're. Deim cū dic'

Lec. 26.

L6. 34.

Quā at oē substās fert' ad mediū: necē oib' q'd sup'ert' ferri ad extremū regiōis i q' faciunt motū. Dicit. n. mediū extrēo. Substās at supere minēt: ipsi at subsistere sp ipsū supernatare.

Probat scdaz dices. q' oē graue r' substās simplr' fert' mediū determinatū extrē: necē ē ignē r' oē q'd sup'ert' oib' simplr' ferri ad extremū regiōis: q'd ē vltimū celi ad nos ad q'd mouēt oīa leuia simplr' nō p'hibita: q' si dicit' r' r'io. r' p'positū i p'posito: mediū at mūdi r' extrēumz celi Dicit' s't: substās at oib'z: r' supeminēs oib' motis mou-recto s'lt' dicit' s't: si igit' substās oib' fert' ad mediū de-terminatū extrē: māifestū ē q' supeminēs fert' ad extre-mum s'lt' determinatū extrē. C Deinde cū dicit.

Propter q'd r' rōnabil' graue r' leue duo sunt r. n. loca duo q'd mediū: r' q'd extremum.

Immut scdaz rōne q' seq' ex dicit' dices q' pp h' q' ē ali q'd mediū. r' aliqd' extremū determinata aduicē plm di-stātia locali: rōnabil' s't duo corpa extrema graue r' le-ue locis. n. nāl'ibus extrēb' necē est eē corpa mobilia ad illa q' loc' nāl'is nō ē sine corpe. cū igit' sint duo loca: ex-tremū. r' mediū i mūdo: necē est eē corpa mobilia ad il-la: h'mōi at sūt graue r' leue simplr'. C Deinde cū dicit.

Est at aliquid iter mediū horz: q'd r' ad vtrūqz ipsoz dicit' alterz. Est. n. vt extremum r' mediū: quod amboz ē iter mediū: pp hoc est aliquid et aliud graue r' leue: puta aqua r' aer.

Probat q' ē aliqd' graue r' leue i respectu dices: q' q' ē aliqd' extremū r' mediū i mūdo q' sūt dicit' r' dicit' sim-plr' ē aliqd' mediū: ad q'd vtrūqz extremoz p'patū rōnez vtrūqz h'z: māifestū ē q' erit loc' aliqz intermedius. v'z in mūdo iter mediū r' extremū simplr' q'd p'paratū ad ex-tremū mediū erit: p'paratū vō ad mediū extremū. Et ita sicut ē extremū r' mediū i mūdo: ita necē est eē aliqd' lo-cū iter mediū ipsoz. Et q' loc' nāl'is non est sine corpe nato moueri ad ipm: aut inerte cui p'portioat: manife-stū est q' necē ē iter graue r' leue simplr' eē aliqd' q'd sit graue r' leue ad aliud: r' ad aliud p'paratū: ad leue g'dez graue ad graue at leue. Sic igit' app'et ex dictis q' ē aliqd' simpliciter graue: r' aliqd' simpliciter leue: r' aliqd' simpli-citer mediū iter ipa: sicut aer r' aq'. C Deinde cū dicit.

L6. 35.

Inquimus aut cōtinēs spēi esse: cōtentū autē

materie. Est aut in oib' generib' eadē differētia: r. n. in quali r' in quāto est. hoc g'dez vt spēs magis: hoc aut vt materia. Et in his que s'm lo-cū similiter. Quod quidem sursum determina-ti: quod autem deorsum materie.

Declarat quā rōnem r' bitudinē h'at aduicē. Et circa h' p'io ostendit q' p'tinēs iter ipsa h'z rōnem forme respectu cōtenti. Secundo cū dicit. Quare r' i ipsa materia. De-clarat eādē habitudinē h'atē materiā s'm q' subicitur vni itoz ad seipsā: vt est materia alterius. tertio cū dic. H'is q'dē igit'. Cōcludit ex dictis quādā differētiā ipso-rū. Circa primā partē dicit q' nos dicimus: r' p'sonū est rōni q' p'tinēs s'm q' p'tinēs est rōne h'z spēi r' forme: q'd at p'tinet s'm q' h'mōi r' cōne māe. spēm. n. r' formā dicim' q' p'tinet r' terminat s'm se. materiā at q' p'tinet r' determi-nat per formā. Et hoc q'dē differētiā iuenit i oib'z ge-nerib'. s. q' aliqd' h'z rōne spēi magis: aliqd' aut rōnem māe. s. in q'itate in qua albū r' calidū ipēi p'portioant. nigrum at r' frigidū māe: r' in quāitate multū r' magnū spēi. Et vtr' in oppositis digniora r' p'fectiora proportio-nant forme: viliora at māe r' p'iuatūdi. Et idē i opposi-tis s'm locū: vnu accipit vt spēs: puta sursum. q' digni'. aliud at vt mā: sicut deorsum. q' vilius r' ip'fectius ē s'm nām. Et q' corpa naturalia eandē rōne h'at aduicē quā r' loca eoz nāl'ia necesse est similiter se habere in cor-poribus p'rimis. s. q' illud quod sursum continēt natu-raliter habet rationē determinatū per formam. quod at deorsum rationem materie r' imperfecti vel simpliciter: vel in respectu. C Deinde cum dicit.

Quare r' ipsa mā ea q' grauis r' leuis inquan-tū g'dē tale potētia r' grauis mā. Inquātū at tale leuis. Et ē q'dē eadē: eē at nō idē: quē admodūz corp' r' lāguoris susceptibile r' sanabile: eē at nō idē p'pter q'd q'dē neoz i'firmabile eē aut sanabile

Declarat eādē dicit' eē i mā s'z q' subicit' ipis. Et ē itel ligēdū q' p'io s'm ordinē nāe ē ponere mān primā i elis q' h'z se vna ē oīuz ipsoz r' de se i pō solū: deide at formas subales distinguētēs r' determinātes ipam circa q'itatef p'rias p se r' immediate p'tes formas eloz: cuiusmōdi sunt calin r' s'm hūidū r' sicci: sic app'et ex scdo de g'narice q' r'ū elā s't s'ba p'ria s'm se: deim ē ponere formas p' oīs me-diate iclināt ad sua loca nāl'ia q' s't grauitas vel leuitas simplr' vt i respectu: q'z s'lt' r' cā s't ipa elā i actu p' q'ita-tes p'rias. s. p' calitatē r' s'fritatē r' h'mōi: r' q'z s'lt' rōne en-tis in pō h'z: q'd p'p'et māe p'rie iō Ari. ipsa elā vel s'z se accepta vel vt determinata s't q'itatef p'ris q' sūt calitas r' s'fritas r' h'mōi vocat māz grauitatis r' leuitatis simplr' v' i respectu q'qz i scq'ntib' putat vt s'z h' dicit' duplicē māz eē ipsoz: vna primā q' vna ē oīuz: aliā at primā q' alia ē i alio r' alio. Dicit igit' Aris. q' q' elā p'tinētia respectu p'te-toz h'at rōne spēi: p'tēta at rōne māe cū mā p' aliq' alio rōne h'eat ordīs eloz i formis subalib' ad q's p'io ē i pō necē ē ipaz h'at h'ac bitudinē velsm q' subicit' vni ad se ipaz vel s'z q' subicit' alij quā h'at graua r' leuia ad se uicē. Inquātū. n. ipa ē i pō ad elz graue simplr': puta ad terrā: q'd h'z rōne māe ē quodāmodū mā māe: iquātū at ē i pō ad illud q'd sursum ē: puta ad ignē ē mā simplr' ei' q'd rōne spēi h'z r' leuis. S'lt' p'portioabil' se h'z s'z q' ē i potē-tia ad formas eloz medioz: puta aq' r' aeris r' h'mōi mā p'ria. s'z se accepta ē q'dē eadē s'm s'lt' r' nāz p' p'iuationē oīs forme distinguētis eā: s'z rōne at alia r' alia ē. rō. n. r' eē ei' accipit ex formis ad q's ē i potētia q's māifestū est eē mltas: r' diuersas h'z rōne. Et idē ipa eadē s'z s'lt' r' s'fritas alia ē: s'z rōne r' esse: quē admodū s'm i sanitate r' i'fir-mitatis vnu q'd ē s'm s'lt' r' d'ns at s'm eē r' rōne. Et pp h' i'firmabile s'm q' i'firmabile: r' sanabile s'm hoc q' est sanabile q'uis sint idēz subo differēt' tū s'm esse r' rōne q' rō

Lec. 3.

quia ratio eoz sumitur ex sanitate 7 infirmitate q̄ diffe-
runt fm rationem. C Deinde cum dicit.

23.
36.

Cons qd̄ igit̄ talē māz leue 7 sp̄ sur̄sū. Cōtra-
riā at̄ graue 7 sp̄ deorsū. Qd̄ at̄ alteras qd̄e ho-
rū. hñtes at̄ sic adinuicē vt be simplr 7 deorsū 7
sur̄sū latas. pp̄ qd̄ aer 7 aqua hñt 7 leuitatē 7 gra-
uitatē vtrūqz. 7 aqua qd̄e p̄ter q̄ terre oib⁹ sub-
stat Aer at̄ p̄ter q̄ igni omnibus sup̄fertur.

CAssignat diuersitatē quādam corpoz primoz dicēs. q̄
cum mā prima subijciat̄ corpi continētū fm̄ rōnē vnaz 7
esse. 7 corpi cōtēto fm̄ aliā. manifestū est q̄ corpus hñs
mām idonee se habētē ad leuitatē. puta vt̄ determinata
ē caliditate. ē leue simplr 7 sur̄sū fert̄ quādiu hz māz talē
qd̄ at̄ hz māz hñe se hñtē. puta bñ dispositā p̄ frigiditatē
ad grauitatē est graue simplr 7 sp̄ mouet̄ deorsū. qd̄ aut̄
hz materias alteras qd̄e ab istis puta determinatas nō
caliditate 7 frigiditate excellētib⁹ 7 maximis sed remissis
magis. que qd̄e adinuicē sit se hñt sicut mā grauis 7 le-
uis simplr sunt graua 7 leuia in respectu. nō simplr. r̄se-
runtur sur̄sū 7 deorsū. nō simplr sed in respectu. sicut ha-
bētia materias latas. i. natas ferri sur̄sū 7 deorsum. 7 p̄-
pter hoc aer 7 aqua hñtia materias tales hñt vtrūqz. s.
grauitatē 7 leuitatē. 7 aqua subidet oib⁹ p̄ter q̄ terre
7 aer p̄ motū suū sup̄fertur oibus p̄ter q̄ igni. qui sim-
pliciter sup̄fertur oibus. C Deinde cū dicit.

23.
37.

Cum at̄ ē vnū solū qd̄ oib⁹ sup̄fert̄: 7 vnū qd̄ oī-
bus substat necesse duo alia eē. q̄ 7 substat̄ cuidā
7 sup̄ferunt̄ cuidā. quare necesse 7 materias esse
7 tātas quāta qd̄e hec quatuor. Sic at̄ quatuor vt̄
vnā qd̄e oīz cōēs. Aliter qz 7 si fñt̄ exiucē. s. ēē
alter. C Nihil. n. phibet̄ hñoz esse itermediū
7 vnū 7 plura quēadmodū in coloribus.

23.
39.

Concludit̄ ex dictis numer̄ elementoz 7 numer̄ mate-
rierum. Et primo facit̄ hoc. scdo cū dicit. (Q̄ aut̄ necel-
sarium). pbat̄ equalē esse numer̄ differētiar̄ fm̄ quas
mouet̄ sur̄sum vel deorsū. primo vel simplr vel in respe-
ctu. Circa primū primo facit̄ qd̄ dictū est. scdo cū dicit.
(In ea qd̄e). reddit̄ ad declarādū q̄ elā itermedia hñt
grauitatē 7 leuitatē in regionib⁹. Circa primū concludit̄
numer̄ elementoz. 7 ex hoc numer̄ materiez dicēs. qm̄ si
cut̄ dictū est p̄ vnū solū est elementū qd̄ oibus alijs sup̄-
fert̄. puta ignis. 7 vnū aliud qd̄ solū oibus substat. puta
terra. necesse ē esse alia duo itermedia q̄ sup̄ferunt̄ q̄bus
dam vel alicui. 7 substat̄ aliquibus vel alicui. quoz vnū
substat̄ qd̄e igni: sup̄fert̄ autem duobus alijs sicut aer
aliud aut̄ sup̄fert̄ vni tm̄ puta terre. substat̄ autem aeri 7
igni: sicut aqua. C Ad euidentiaz aut̄ istius consequētie. si
sūt duo extrema in corpiibus primis necesse est esse alia
duo media. est intelligēdū q̄ opz hic supponere qd̄a de-
clarāda in li. ii. de generatione. puta q̄ qd̄libet̄ elz hz du-
as qlitates prias tātibiles sicut ignis caliditate 7 siccita-
tem. aer caliditate 7 humiditate. 7 sic de alijs. itez q̄ elā
cōsequēter se hñtia cōueniūt in vna qlitate 7 differunt in
alia. distātia aut̄ p̄ elim itermediū opponunt̄ fm̄ vtrūqz:
terra aut̄ 7 ignis cōueniūt in vna. puta in siccite. diffe-
rūt aut̄ in alia puta caliditate 7 frigiditate. Itez opz sup-
ponere qd̄a aliud qd̄ supponebat̄ i primo hui⁹. 7 mani-
festum est ex se. q̄ si vnū cōtrarior̄ est in nā 7 reliquū. Et
ex istis apparet̄ ratio consequētie ratiocinando sicut rō-
cinabatur p̄b̄ in scdo. vbi p̄bavit q̄ sūt mulei mor⁹ in
supiorib⁹ si sūt duo extrema elā. manifestū ē q̄ sūt ignis. 7
terra: si ignis 7 terra. sūt. necesse ē duo alia itermedia eē.
qm̄ si vnū hñoz ē in nā. necesse ē 7 alter̄ inesse. sicut mani-
festū est. ignis aut̄ ē in nā q̄ ē calidus 7 siccus. ergo necel-
se est esse cōtrariū corpus ei fm̄ vtrūqz qualitatem. hoc
aut̄ est frigidū 7 humidū qd̄ dicimus aquam. Itez terra

23.
3.

23.
12.

23.
7.

est que est frigida 7 sicca. ergo necessarium est esse aliqd̄
quod sit calidū 7 humidū. hoc aut̄ dicimus aerē. ergo si
sunt duo extrema solū necesse est esse alia duo media. Si
aut̄ sunt elā prima quatuor. manifestum est q̄ necesse est
materias esse tot quot sunt ista quatuor. Vocat̄ autem
materias hic ipam primā mān vt̄ determinata est for-
mis elementoz 7 primis qualitibus tangibilibus. Ista
enim sunt in potētia fm̄ q̄ hñdi ad grauitatē 7 leuitatē
7 sicut mā ipoz aliquo mō vt̄ dicebat̄ prius. sic aut̄ ne-
cesse est materias esse quatuor. vt̄ mā prima cōmunis oi-
um sit vna fm̄ se. quod p̄t̄ declarari etiam p̄ alia mul-
ta. Et qz oīa elementa ex se inuicē generant̄. que aut̄ ex se
inuicē generant̄ materiā vnā hñt 7 e contrario sicut dicit̄
tur primo de generatione. Et id̄ quatuor elā prima hñt
vnām 7 eandē materiā fm̄ subiectū sed differentē fm̄ rō-
nem 7 esse. Et adiungit̄ ad declarationē primū q̄ duoz
cōtrarior̄ nihil phibet̄ esse vnū aut plura media. oīa enī
cōtraria primo 7 principalr dicta mediū hñt sicut p̄bat̄
io. metaphisice. quedā quidē vnū. qd̄a aut̄ plura. q̄zuis
quedā cōtraria simplr dicta sunt imediata. Est aut̄ intel-
ligēdū q̄ plato supponēs duo elā extrema. puta terrā 7
ignē declarauit̄ duo eē media ex b̄ q̄ si accipiāt̄ duo so-
lida nō p̄t̄ vniri p̄ vnū mediū medio loco p̄portionabi-
le. s. de necessitate sunt duo. qd̄ p̄z in nūeris. Si. n. acci-
piātur primū duo solidi nūeri. puta octo q̄ cōponunt̄ ex
ductu binarij in seipm̄ bis. 7 viginti septē q̄ p̄ponunt̄ ex
ductu ternarij in seipm̄ bis. iter istos duos nō inuenitur
vnus medio loco p̄portionabilis. s. duo de necessitate:
quoz minor p̄stituit̄ ex ductu radicit̄ maioris. s. triū i li-
nearē minoris. s. quoz q̄ faciūt. iz. Alter̄ at̄ ex ductu ra-
dicis minoris puta duoz. in sup̄ficialē maioris. puta no-
uē q̄ faciūt octodecim. 7 tūc p̄portio viginti septē ad octo
decim ē sic istī ad duodecim 7 illī ad octo. vbiqz. n. ē serq̄
altera. Et qz accipiebāt̄ 7 rōnabilr q̄ elā oīz esse cōtinue
p̄portionabilia vt̄ q̄ ē p̄portio primū ad secundū eadē isti-
us ad tertium. 7 sic vltimus. id̄ claudit̄ q̄ iter duo extrema
corpora opz esse duo media. C Deinde cū dicit.

23.
7.

CIn ea qd̄e igit̄ q̄ ipsi⁹ regiōe hñtiū grauitatē 7
leuitatē vnū qd̄qz hz grauitatē. Terra at̄ in oib⁹
leuitatē nō habet nisi in qbus sup̄fert̄.

23.
39.

CProbat̄ q̄ elementa in regionibus pprijs sunt grauior̄
ra. Et p̄io mō p̄ponit̄. scdo cū dicit. (Propter quod
manifestat̄ p̄ signū). Primo igitur dicit̄ q̄ vnū quodqz
elementoz grauitatem hñtia 7 leuitatē simul hñt graui-
tatez in regionē ppria. leuitatē aut̄ non hñt nisi in illis q̄
bus sup̄ferunt̄. sicut aqua in terra. 7 aer in terra: 7 aqua
oīno. terra aut̄ in loco oīum grauitatē hz. qz simpliciter
grauis est. C Deinde cum dicit.

CPropter qd̄ 7 sub distractis qd̄e ferunt̄ i ea q̄
deiceps deorsū. Aer qd̄e in eā q̄ aq̄ regionē. aq̄
at̄ in eā q̄ terre. sur̄sū aut̄ in eā que ignis. diuiso
igne nō fert̄ aer nisi vi quēadmodū 7 aq̄ trahit̄.
cū fiat sup̄ficies vna 7 veloci⁹ trahat̄ qs sur̄sū la-
tiōe q̄ fert̄ aqua deorsū. Neqz aq̄ in eā q̄ aeris
nisi vt̄ nūc dcm̄ ē. Terra at̄ hoc nō patit̄. quoni-
am nō vna sup̄ficies. p̄pter quod aqua qd̄em in
vas ignitū distrahitur. terra at̄ non.

CManifestat̄ qd̄ dictū est p̄ signū p̄io. secundo cū dicit.
(Quemadmodū at̄). ex quodā dicto ifert̄ correlariū.
In prima pte dicit̄ q̄ signum huius q̄ intermedia ele-
menta in locis pprijs fm̄ aliqd̄ grauitatē hñt. est q̄ sub-
tractis elementis substat̄ibus eis mouent̄ deorsū ad ea
q̄ cōsequunt̄. sicut aer remota aqua fert̄ ad regionē aq̄.
7 aqua subinota terra in regionē terre. Si at̄ ignis sup-
eminēs aeri moueat̄ aer nō mouet̄ in regionē ei⁹ nisi p̄
violētia quēadmodū p̄tingit̄ q̄ aq̄ trahat̄ in locū sur̄sum

quasi aliqđ corp^o plane sup^oficie applicat^o sup^oficie aq^o. ita qđ fiat sup^oficie vna p^otingit qđ qđ tūc aliqđ trahit veloci^o corp^o illud sursum qđ aq^o nata sit moueri deorsū tūc aq^o violētā passa seq^o motū illi^o corp^o sursum. Si vō aliqđ traheret corp^o illud qđ aq^o nata sit deorsū moueri nō se qđret aq^o motū ei^o. Sicut et aq^o nō mouet in regione aeris nisi p^o violētā vt dcm ē. terra vō p^o talē violētā nō mouet sursum in locū aq^o vel aeris. qđ nō hz cū ipis sup^oficie vnā: eo qđ ipa pp^o siccitate p^otinuitate nō hz i p^orib^o suis. nec et hūiditate p^o quā bñ fiat p^otigua sup^oficie aq^o. Et pp^o h acci dū qđ si accipiat^o vas p^ocauū cui^o officiu sit strictū qđ fundus. r ponat^o in ipō cādela accēsa v^o ipm igniat^o circa fū dū. deū officiu ei^o imergat^o aq^o subuertēdo ipz aq^o distra hit a loco suo nālī sup^o. Si at idē vas applicet^o terre fm eūde modū nō mouebit^o terra sursum. Cā at primi pōt eē: qđ caliditate cādela vel et vasis accēsi aer inersis mouet^o r ignit^o. ignit^o at r mot^o ad fūdū vasis hbit^o in minore lo cū pp^o duo. p^o qđ. qđ cū sit rar^o r bñ passibil^o. r p^o p^ons frigiditate aq^o s^obtātis v^o accētali v^o eēntiali ifrigidat^o igros satur. r igrossat^o hbit^o i minore locū. Sedo qđ ptes aeris ignite mouet^o sursum p^otinue: sic ignium qđretes maiorē lo cū. venietes at ad fūdū vasis reputiūt. reppulle at i uol uūt se r igrossant^o. sic vapor eleuat^o ab aqua buliēte i va se reppulsi ab opculo igrossat^o r fit aqua. Signū at hu ius igrossatōis aeris pōt eē qđ si frāgat^o vas dispositū si cut dcm ē p^o iueniet^o aq^o in fūdo. sic dicit Auerrois se in uenisse qđqz. p^opresso at aere i minore locū sil tpe mouet aqua sursum sequēs sup^oficie aeris. qđ cū aqua silitudine hz nālē ne itercidat^o vacuū fm tāta quātitate hz quātā aer cō primū. Si at ab exteriori calehat fūd^o vasis descēdit aq^o iferi^o ad fūdū nālē qđ pp^o caliditate aer igrossat^o i fūdo rare fit r redit ad priores dispōnē. Cā at qđre terra nō silr moue tur sursum vase silr disposito ad ipaz ē qđ p^otinuitate nō hns in p^orib^o suis nō bñ p^otigua sup^oficie aeris. nec bñ pōt p^ohibē igressū aeris exterioris pp^o porositate p^otiū. Si at p^otin geret qđ terra cui copulat^o vas bñ cōtinua in suis p^oribus esset nec permitteret ingressū aeris exterioris necessariū esset vel ignem nō agere in aere rarefaciēdo. puta qđ ex tingueret. aut vas disrupti: aut ponere vacuum: aut ter rā sursum moueri. r rōnabile esset accidere illud qđ min^o haberet de inclinatione ad cōtrariū. C Deinde cuz dicit.

Quēadmodū at: neqz terra sursum: neqz ignis deorsū ferē sublato aere: nullā enī hz grauitatē. Neqz in ea qđ ipsius regione. quēadmodū neqz terra leuitatē. Ferunt at deorsū duo sub distra ctis. Quā hoc qđē simplr graue est. qđ oib^o sub stat. hoc at ad aliqđ graue ens i eā qđ ipi^o regione aut qbus supfertur ppter silitudine materie.

Infert correlariū ex dictis dices qđ sic terra nō mouet sursum sequēdo sup^oficie corp^ois suplati. ita nec ignis mouet deorsū a moto aere nisi p^o violētā. Sic. n. terra nō hz ali quā leuitatē p^o quā de loco suo possit sursum moueri. ita nec ignis aliqūā grauitatē hz p^o quā ferat^o deorsū. duo at media mouent^o deorsū remotis s^obtātib^o corp^oib^o. s. aer r aqua. qm h. i. terra simplr grauis ē r oib^o s^obtat. r iō sur sum nō mouet. B ar. i. elz itermediū ē graue i respē i regio ne sua hz aliqđ aut saltē i loco illoz qđ supfert pp^o silitu dinē māe ad simplr graue. nō qđē simplr p^orie hz ei^o qđ p^oria ē. s. māe p^orie vt dcm iata ē frigiditate qđ ē p^o se dispō subū v^o cā grauitatis. Et iō aer hz h qđ frigid^o ē fm aliqđ. r aq^o grauitatē quādā hz hz qđ. sic terra simplr. r iō distractis iferiorib^o mouent^o deorsū. C Dubitabit at aliqđ r rōna bil^o vtrū aer i regione p^opria grauitatē heat p^o quā ferat^o de orsu. Et qđ sic v^o Ari. pbare p^o expimēto. Si. n. accipia tur vter de corio subtili r ifet^o aere i loco aeris eris velo ci^o descēdet iferi^o qđ nō iflat^o. B at nō eēt nisi aer grauitatē hret i loco suo p^o quā descēderet. Itūc ar pbant illd idē ex alio signo. qm aer r aqua s^obtōtis corp^oib^o s^obtātib^o

eis mouent^o deorsū a regionib^o suis. Ignis at si remoue ret aer nō feret^o hz deorsū nisi p^o violētā vt dic^o. B at nō eēt nisi aer r aq^o grauitatē hrent in locis suis p^o quā mouent^o deorsū. C D p^o dicit i tertio qđ aer r aq^o sunt necessaria Lec. 7. in motu p^oictoz. qđ hnt nāz grauis r leuis. p^o quā pnt de orsu r sursum facilt^o mouēi. cū g^o mot^o p^oictoz fiat i ipō ae re ad deorsū oz ipz hie grauitates. p^o quā deorsum ferat^o. C In oppositū at ē p^o dolo. li. de pōde. vbi conat^o onidē qđ in sui regione nec aer nec aq^o grauitatē hnt. r qđ qđē aq^o nō heat onidit ex eo qđ imergētes se in aq^o qđuis ad magna p^ofunditate submergant^o nō sentiūt grauitatē ipi^o. v^o at qđ deberēt sentire si grauis esset. nō hz igit^o grauitates vt v^o i loco suo. de aere at h pbat afferens h Ari. qvter replet^o aere leuior est seipō nō repleto. qđ nō esset si aer grauita tes hret in loco suo. C In hū silr est themi. expositioz Ari. sic dicit Auerrois. si. n. hret leuitates in loco suo mo ueret^o ex seipō nālī. C Et est itelligendū ad huc qđ de ae re possumus loq^o duob^o modis. vno mō fm se r hz nālez dispōnes ipius. Alio at mō fm accēs r fm dispōnes p^oter nālem eius hz qđ hmōi. Si p^osideremus aeres fm se r fm istez dispōnes eius nō hz aliqūā grauitates p^o quā ex loco suo moueat^o deorsum qm aer fm nālez dispōnem ei^o hz qđleatē vnā simplicē qđ ē p^oicipiū sui mot^o nālī. qđ onidit simplicitas forme subal^o ipi^o qđ est p^o se cā illi^o. Et et vni tas loci r simplicitas ad quā p^o ipaz mouet^o p^o se. p^o istam at qualitatē simplicē qescit in loco suo nālī cū est in eo: r mouet^o ad ipz. vbi cūqz fuerit. siue deorsū in loco terre v^o aq^o. siue sursum in loco ignis. Si at p^o ipam mouet^o ad lo cū suū r qescit in eo. ergo p^o ipam nō mouebit^o ex ipō. im possibile. n. est qđ aliqđ corp^o simplr moueat^o p^o vnā for mā simplicē ad aliqūē locū. r ex illo itez moueat^o. cū per istā qescat in loco suo p^o ipam nō mouebit^o ex eo. qđ nul lū corp^o p^o eandē formā qescit in aliquo loco r mouet^o ex illo. Si igit^o nō hz nisi vnā formā simplicē p^o quā mouet^o nālī. manifestū est qđ aer fm nālē suā dispōnē p^ostites nō hz p^o qđ moueat^o a regione sua. r sic locut^o fuit themist^o vt appet^o ex virtute rōnis sue qđ iā tacta ē. C Sic et v^o dicit p^otholome^o qđ aer i loco suo grauitatē nō hz. Et si aere cri stēte i dispōne tali ipleat^o vter. leuior erit seipō nō ipleto. r sic rōnabile ē ipz exptū fuisse. sic dicebat p^ori. C Si at loquamur de aere fm accēs r dispōnes eius p^oternālē sic nihil p^ohibet ipm in regione sua aliqūā hie grauitatē. cō tingit. n. aere p^opinquū terre vel aq^o frigiditate ipoz in grossari r ifrigidari p^oter nāz ei^o: sic aq^o calefit ab igne. Et qđ frigiditas est cā grauedinis p^otingit ipm fieri graue p^oter nāz suā. r p^ons ipz moueri deorsū ad locū aq^o. Sic igit^o aer p^o accēs fm qđ hmōi grauis est in aliqua p^ote re gūdis sue. r p^o accēs mouet^o deorsū. Ipe at sic igrossat^o r grauis fact^o hz qđ hmōi hz p^oicipiū p^o qđ moueat^o deorsū sic et nihil p^ohibet aere i p^ote supiori subtriliatū caliditate ignis p^oter nālē dispōnē ei^o moueri fm aliqđ ad regiones ignis. r ignē in iferiori p^ote ei^o igrossari hūiditate aeris vel aliqua alia cā moueri deorsū ad regionē aeris hz ali qđ. r hz hūc modū loq^o hz Aristo. de aere. qm dicit ipz hie grauitatē in regione sua. r moueri deorsū distractis iferio ribus. Et fm hoc pōt eēvez qđ si vter repleat^o aere sic dis posito grauior sit seipō nō repleto. C Q at dicit qđ mo tus p^oictōis nō possit fieri in aere nisi grauitatē hret in loco suo. Dleedū est qđ nō est de necessitate mot^o p^oictoz rū mediū esse graue vel leue. Sz ista hz coadiūntia ipm fm qđ hmōi. fm qđ expositū fuit p^ori vbi Aristo. de h fe cit mētione. Eodē mō est itelligendū de aqua qđ qualitatē vnā hz hz se fm quā qescit in loco suo simplici r mouet^o ad ipz vbi cūqz fuerit. aut in loco aeris sursum v^o terre de orsu. r p^o istā ipossibile ē qđ moueat^o a loco suo nālī ad lo cū terre. hz qđ Auer. dicit sup^o primū hui^o. qđ aq^o nō pōt mo ueri nālī ad locum terre si moueret^o terra. r iō si heat mō vnā qđleatē qđ est i ea p^oicipiū mot^o. nō hz vntē p^o quā mo ueat^o ad locū terre hz nālē dispōnes ei^o accepta v^o ad locū aeris sursum. fm accēs tū nihil p^ohibet p^ote ei^o p^oicipiū ter re igrossari

re igrossari. 7 grauesieri pp frigiditate terre. 7 fm aliqd moueri ad locu terre. Sicut pte ei' supiore calitate aeris subtilitari 7 leuificari. 7 fz aliqd moueri ad regionē aeris sicut appet in vapore. si qdē vapor subalr sit aq. Sic igit aq fm nālē dīspōnē ei' accepta qlitate hz aliqūā p quas mouet ad locuz suū. 7 gescit in eo nālī quā dicim' graui rate quādā p quā tū nō mouet ex loco suo ad locū terre fm q' hmoi. Et fm h' vez dicit quocquō pthole. q' aq n' hz grauitatē in loco suo p quā i ipso vel ex seipso moueat nihil tū phibet eā h're qualitatē nālē p quā moueat ad ips' 7 in ipso gescat: 7 pter nālēm p quā ex ipso moueat sicut Aristo. loqtur hic. C Deinde cum dicit.

23. 40. Quod autē necessarium facere equales differentias ipsis manifestum.

Probat q' dīe qb' elā mouent' ad loca sua nālīa sunt eāles ipsis elīs. 7 dīntes aduicē sic forme eloz. Et p'io p'mittit p'clonē suā dīcēs. q' manifestū est ex dicendis q' dīe eloz qb' determinant' in ordine ad motū sūt eāles mīcro formis differentīb' ipsoz. C Deinde cum dicit.

Si quidē. n. vna mā oīum. puta aut vacuū. aut plenu: aut magnitudo: aut triāguli. aut oīa sur- sū: aut oīa deorsū ferent'. altera at latio nō erit. Itaqz aut leue nihil erit simplr. si oīa declināt: 7 magis eo q' ex maiorib' sunt corpib': aut ex plī bus: aut qz plena. Hoc at videm' 7 oīū ē. qz si militer deorsūqz sp 7 vbiqz fert' 7 sur sū. Si at va cuū aut aliqd tale qd sp sur sū. n' ē qd sp deorsū.

Probat eā 7 v' iuenire rōnē istā si eēt vna dīa p quas declināt' oīa: seqrent' impossibilia. si ē eēt due sequerē tur et impossibilia. Sicut si eēt tres. ergo eēt vna vel duas vel tres dīas ē impossibile. ergo relinqt' q' necesse ē eē q- tuoz vna ignis. alīa aeris. 7 sic in alijs. Circa rōnē istāz pcedit sic. qm' p'io pbat q' posita vna vel duab' seqnt' impossibilia. 7 cū dīc. (Necesse qdē igit' quēadmodū) ponit p'clonē. Circa p'īmū p'io ponit duo incōueniētia q' sequit' posita vna trī. 7 cū dīc. (Si at duo). ea q' se- quunt' posita duab'. Circa p'īmū p'io ponit duo incōue niētia in q'cū dīc. (Et intermedīoz). In p' pte dīc q' si ē vna mā. i. vna dīa mālis p quā inclinat' ad motū oīa elā dīns in illis hz plus 7 mīn'. sic ponit dīcētes vacuū aut plenu. aut magnitudinē. aut triāgulos sic dēn' ē p'ri us. seqt' aut q' oīa mouebūt sur sū: aut oīa deorsū. ita q' alter mor' n' erit alio solo existēte. Et si oīa mouent' deor sū qz vna qdā veloci' alijs: aut qz sūt ex maiorib' magni tudīb' cūstāe sic qdā posuerūt. aut ex plīb' triāgul' sic alij aut qz plus de pleno sic democrit'. seqt' q' nihil erit leue simplr qd simplr sur sū natū ē moueri. Si at illavna dīa sit vacuū: aut aliqd aliud tale qd moueat sur sū sp. qz vna magis 7 mīn' nō erit simplr graue. qz sp natū ē moueri deorsū. Itāc at videm' 7 oīū ē p' q' qdā sp fert' de- orsū vbiqz fuerit. 7 qdā sp sur sū vbiqz. ergo ma- nifestū ē q' nō est tū vna dīa oīuz. C Deinde cū dicit.

25. 41. Et intermedīoz vtiqz qdā erūt deorsūz veloci' terra. In mīto. n. aere triāguli plures aut solida aut parua erūt. Nō videt' aut neqz vna particu la aeris deorsum lata. Sicut autem 7 in leui.

Si illud faciat aliquis sup abūdaret materia. Nonit' sectādū incōueniēs. dīcēs si sit vna dīa oīuz se- que' q' aliqūe ptes intermedīoz corpōz erūt grauiōres terra. manifestū est. n. q' in multa aq' v' magno aere erit plus de illa vna dīa. puta de triāgul' aut solidis: aut et de corpib' p'is qz in pua qzitate terre. seqt' igit' q' ma gna p' aeris v' veloci' mouebūt qz pua p' terre. Itāc aut nō videmus aliqūā p'iculā aeris veloci' deorsū la- tam qz aliqūas pte terre. ergo nō erit vna dīa oīuz. Si

militer at pōt argui 7 de leui si aliqs dicat q' vacuū vel aliqd hmoi sup abūdās sit cā leuitatis. ptingit. n. iuenire aerē magnū vel aquā magnā in q' plus erit de vacuo vel de mā illa qz in pua igne. qz magn' aer vel aqua veloci us mouebūt sur sū qz pua ignis. qd est impossibile. ergo impossibile est oīum esse dīam vna. C Deinde cum dicit.

Si autē duo intermedia quō erūt faciētia q' fa- ciūt aer 7 aqua. puta sigs dicat eē vacuū 7 plenu Ignē qdē igit' vacuū. pp qd sur sū. terrā at ple- nū. pp qd deorsū. aerē at plus igne hēre. aquaz at terra. erit. n. qdā aqua q' plus hēbit ignē pau co aere. 7 aer multus pauca aqua terrā plurem. Quare oportebit aeris quādā multitudine velocius ferrī deorsum aqua pauca. Hoc autēz nō videtur nequaqu' nunq'.

Agit' incōueniētia q' sequunt' ponētib' duo elā p'ia vel duas dīas oīuz eloz. sic dixerūt ponētes vacuū 7 plenu v' rāz 7 dēstī. dīcētes vacuū vel rāz cāz leuis. plenu v' dēstī cāz vacui dīcēs q' si aliqs ponat duas dīas esse p'ia elā oīuz corpōz. puta si aliqs dicat eē vacuū. 7 ple nū vacuū qdē dīcēs eē cāz leuis simplr 7 ignis. plenu at cāz grauis simplr 7 terre. aer at plus hz de nā vacui vel ignis 7 mīn' de nā solidi 7 terre. aqua at ecōtrario. tūc q' rendū ē quō elā intermedia faciūt ea q' apparēt nobis i ae re 7 aq. Appet. n. nobis q' aer 7 q'libz p'icula ei' superna tat aqne. aqua autem 7 quelibet particula eius subsidet ipsi aeri. qd n' poterit cōtingere si sint due dīe oīuz eloz p'ime. cōtinget enī esse aliqūā pte aq' tāta q' hēbit plus de igne 7 vacuo qz modicus aer qre velocius mouebūt sur sū hmoi aqua qz modicus aer 7 supnabit ei. Itēz cōtinget eē aliqūā quātitatē aeris tāta in qua erit plus de terra 7 pleno qz in modico aere. quare velocius ferēt magn' aer deorsū qz modica aqua. h' aut nunqz videm' cōtingere imo magis oppositū. ergo manifestus est q' n' erūt duo elā p'ia oīum. C Deinde cū dicit.

Necesse igit' quēadmodū 7 ignē sur sū. qz tale hz. puta vacuū. alīa at nō 7 terrā deorsū: qz ple nū hz 7 aerē in eū q' ipsi' 7 sup' aquā. qm' tale ali qd hz 7 aq' deorsū. qz tale aliqd. Si at erat vnu ad amboz: aut duo. ambo at duo existūt. vtrūqz erit aliqūa multitudo vtriusqz. q' excedet 7 aqua qdē aere pauco ad sur sū 7 aer aqua ad deorsūz quēadmodū dictū est multotiens.

Inducit' p'clonē p'cipalē dīcēs. q' cū nō sit vna dīa q' sit p'īmū elz oīuz. nec ēt due. 7 eadē rō est de trib' neces- se est eē eāles dīas simpliciu corpōz. ita vt vniqz qz ipso rō subsistat p' p'p'ia dīaz. ita q' sic ignis subsistit p' p'p'ia dīaz. puta p' vacuū 7 sur sū mouet' pp ipz 7 alīa n. 7 sicut terra subsistit p' p'p'ia. puta p' plenu 7 deorsū fert' pp ipz. ita q' h' necesse ē subsistē p' p'p'ia dīaz 7 moueri sur sū 7 sup' aq' pp p'p'ia. 7 aquā pp p'p'ia dēfīnari 7 ferrī de or sū 7 sub aere pp ipaz. qm' si eēt vna dīa amboz interme dīoz p'ia. aut etiā due. ita q' ēt abe due lexisterēt vtriqz intermedīoz seqrent' p'dicta incōueniētia. esset. n. ponē ali- quā magnā multitudinē vtriusqz i q' plus esset de alteru tra dīa qz de altera. ita q' eēt aliqūa magnitudo aq' h' q' plus esset de dīa leuis qz i modico aere. qre velocius descēderet deorsū tāta aq' qz modic' aer. Itēz ptingeret eē aliqūā quātitatē aeris i q' eēt plus de dīa grauis qz i modica aq' qre. veloci' descēderet qz aq' illa. h' at nūqz vi demus cōtingere sic dictū est. ergo nec cōtingit esse vna aut plures dīas oīum. C Deinde cum dicit.

Figure autē non cā eius qd est ferrī simplr: aut deorsū: aut sur sū. hz eius qd velocius: aut tardī' 26. 42.

propter quas autem causas non difficile videre. Ostendit quod figure ipsorum elementorum non sunt cause per se motus ad loca sua. sed concaue tamen vel coadiuantes. fuerunt enim aliqui qui posuerunt hoc. Et circa hoc primo premitit conclusionem suam. secundo cuius dicit. (Dubitat enim) manifestat eam. In prima parte dicit quod figure ipsorum elementorum non sunt cause principali propter quas ferantur sursum vel deorsum. sic quodam posuerunt ignem quod pyramidalis figure est aut sperice sursum moueri. sed magis sunt causa eius quod est velocius aut tardius moueri. nec est difficile videre causas propter quas hoc contingunt. Deinde cum dicit.

Dubitat. n. nunc propter quod lata ferrea et plumbuz amplius in aqua. alia autem minora et minoris grauitatis: si sunt rotunda aut longa. puta acus deorsum ferunt. Et quare quodam propter puitatem amplius et alia terrea et pulucrea utique in aere.

Manifestat eam ex dissolutione quarundam dubitationum quas primo premitit. scdo cum dicit. (De his autem omnibus). dissoluit eas. In prima parte dicit quod dubitabit aliquis propter quam causas ferrea et plumbuz quous sunt grauiora sunt nam cum sunt late figure supnatat aque. cum autem sunt rotunda aut longa: quous minora sunt ferunt deorsum sicut acus. scdo propter quod partes quorundam corporum grauitate habitum et terrea existia natant in aere sicut auri folia. Deinde cum dicit.

De his autem omnibus putare quod eam esse que admodum democritus non recte habet. Ille. n. inquit eleuata calida ex aqua sursum pellere lata habitum grauitate. stricta autem decidere. pauca. n. esse strapulstantia ipsis.

45. **Q**uod portebat. n. in aere adhuc hoc magis facere. que admodum ista et ille ipse. Sed istas soluit debilitate. ait. n. non in unum impetu facere semidiuisiones semimotum eorum quod sursum ferunt corporum.

Dissoluit dubitationes. Et primo tangit solone democriti ad ipsas et istas ipsas. scdo cum dicit. (Quia autem sunt b). ponit dissolutionem veritatem ex qua appetit quod figure non sunt cause per se motus corporum. sed coadiuantes magis. Dicit igitur primo quod non est rectius credere eam istorum esse quam democritus assignauit. ille. n. dixit quod exalationes seu vapores calidi eleuati ex aqua sursum obuiantia corpori graui habitum latitudinem impellunt ipsas esse sursum. et ideo faciunt ipsum sistere. corpora autem grauias stricte figure statim decidunt quod exalationes pauce obuiant eis contrapellentes propter similitudinem ipsorum. obuiabat autem ipsimet sibi quod si hec erat causa quare corpora late figure supferunt in aqua oportebat magis ista pertingere in aere. quam plura calida sunt in aere quam in aqua. quod magis expellerentur. Sed ipse ponens istam hanc debilitate remouet eam. dicit. n. quod exalationes calide eleuata in aere diffunduntur et dissipantur. ipsis autem dissipatis seyn non facit impetu in unum ut sursum possit tenere et repellere suprapositum corpus. quous sit late figure. appellat autem seyn motum corporum quod ferunt sursum facit et ad hanc mobilitate aeris in qua aere desiori et grossiori erante ipsissant exalationes eleuata. et ideo motus ipsorum fortiorum impetu facit in corpus suprapositum. Deinde cum dicit.

44. **Q**uia autem sunt hec quod facile diuisibilia continuo. Hec autem minus diuisiua aut eodem modo. hec quod magis. hec autem minus has esse putandum causas. Facile diuisibile quod est igitur quod bene terminabile et magis quod magis. Aer autem magis aqua talis. aqua autem terra. et minus utique in unoquoque genere magis de facili diuisibile: et distrabitur facilius.

45. **N**onit solone vera dubitationum predictarum ex qua appetit proposita celo. quod primo facit. scdo cum dicit. (De graui igitur). recapitulat. Circa primum primo premitit quodam ex quibus dissoluit dubitationes. scdo cum dicit. (Habitia quod explicat solone)

In prima igitur parte volens assignare causas propter quas figure faciunt ad facilitate motus. et non sunt causa principalis ipsius et dissoluere dubitationes. premitit duo. primo quod corporum continuo quodam sunt bene diuisibilia sicut aer. quodam minus talia sicut terra vel aqua. scdo quod corporum quodam sunt bene diuisibilia quodam autem male diuisibilia. quedam sunt de facili quod sunt habida et bene terminabilia termino alieno. et illa magis que magis talia sic aer diuisibilior est quam aqua. quod habidior et magis terminabilis quam ipsa. et in eodem et genere minus est magis diuisibile. quod magis passibilis quam maius. bene autem diuisibilia sunt que sunt acute vel angularis figure. et ista oportet putare esse causa dubitatorum magis. Deinde cum dicit.

Habitia quod est igitur latitudinem propter multum prebendere se semper supmanet propter non distrabi quod plus de facili. Eccontrario autem habitia a figuris propter pauca prebendere ferunt deorsum propter diuidere facile. Et in aere multo magis quanto magis de facili diuisibilis aqua est. Quia autem grauitas habet quandam virtutem secundum quam fert deorsum et continua ad non distrabi. Hec itaque adinuenit comparant. Si enim excedat virtus grauitatis causa que in continuo ad distractionem et diuisionem. transibit deorsum velocius. si autem debilior sit supernabit.

Explicat solone dicens quod habitia latitudinem figure propter latitudinem multum prebendunt de corpore supposito eis. et quod non possunt diuidere eum de facili. quod non sunt bene diuisiua supnatat eis. eccontrario autem habitia figura stricta vel est acuta. parum prebendunt de corpore supposito eis. et ideo de facili diuidunt ipsum. tamen quod ipsa bene diuisiua sunt. tum quod paucum bene diuisiuum est propter quod mouet deorsum propter ipsas. et hoc magis contingit in aere quam in aqua. quod facilius diuisibilis est sicut dictum est. Sed est intelligendum quod corpora grauitate habitum quodam virtutem secundum quam nata sunt deorsum moueri determinata. Et sicut corpora continua sunt quodam virtutem ad non diuidi. Istas igitur virtutes in motu comparare oportet que ipsarum excedat. Si. n. virtus corporis grauis ad motum deorsum fortior sit quam virtus continui ad diuidi. diuidet ipsum et transibit deorsum velocius. si autem fuerit debilioris virtutis non diuidet: sed supferet eum. Et quo appetit quod figura corporum non est causa essentialis motus ipsorum. sed tamen maioris velocitatis aut tarditatis ipsius. Deinde cum dicit.

De graui quid est igitur et leui et circa ipsa accidentibus determinatum sit nobis hoc modo.

Recapitulat determinata in hoc quarto: dicens quod sic quod determinatum sit a nobis de graui et leui simpliciter et in respectu. et de accidentibus circa ipsa primo reperunt in corporibus primis. quorum conditor primus est deus benedictus in secula seculorum Amen.

Hic finit comenti diuini Thomae de aquino ordinis predictatorum super duos libros De celo et mundo cum aliqua parte tertii. qui morte preuentus residuum complere non potuit. Quod autem sequitur usque ad finem quarti libri est egressus doctoris et philosophi prestantissimi petri de aluernia eiusdem ordinis discipuli prefati doctoris Sancti Thomae. non me diocri labore correctum per religiosum patrem fratrem Hieronymum de virsen sacre theologie baccalarium formatum ordinis prefati obseruantie.

Impressum venetijs ac studiosissime elaboratum per Gregorium et Joannem de Gregorijs fratres Anno incarnationis domini. i. 4. 9. 5. Die vero ultimo Octobris.

Registrum totius operis. a b c d e f g h i k l m Omnes sunt termini f J I A J S

Rh 6765

Il * 1532

Anima mea
pantegni. spina per
cu sic gno i hora ostilio
dona e q maabul tu
laudabili sanus th
bc corruptal z uita
mouet sic ipa mb tu
ne. tuc sanguis cor
uere mb corrupta z m
h utz e mouet z huc
sic danda. dico q t
sanguis laudabile
mollia tena n sic fr
z p die z eduloy su
non beubar i digo
loy aut mollia n li
laudabilz sanguis q
sic me. huuda dico q
dicaone dispoms q
p mittent stare i g
fz ut q i ley nlla f
farmacia n p flou
ne facienda euacu
flomane uenenos
tale est sic hcc ipu
ml ca multa lepre
da h ul illa euacu
solo. no e sile. q i c
expelle oio ad eye
p euacuacoe. tu si
atcti fuit i uenit p
si fime uene plene
p m q mbzo a p em
uenal postiores ma
mbz i tmi. secus e i
no suffic n expelle i
nos. fz tplex e o po
coaglac z acilac. z
z si uital i m m m a
festior. z uital i m m
ex sp mate. t. ostibul
ex sanguis sic carne.
z plimul distat ab o
tuc assilacoms i huc
fcom hac. g lep e m
ex sp mate z dz tu q
adhoc q n e. Vm q
e manifestior. q r sangi
cone ut dic. 6. i tib
caro ut cito mittet i
cito manifestat e no at
te. Saendū em q no e
carne i qm tūteat sa
tres hūttates q distm
gul i aba mb. Vū z
tuc sic ossa ut dic. 6
z silac. z scdm durtm
mittent z mior fit def
no cause antecedntal to
m m i corpe. oz q illd
sanū. g z i lep p e can
pota p e m m. s. ipa c
z no pot absendi n
corp est obirendū.
t m m n e abscondeda
paulatim z p m m m m
iquitate pua. qm ti
hūttat. z plectulcaro

de elephante non sunt
habent coral bestia
tudine turpitudinis
est et fortior et
et elephas animal
hanc et hanc in
superveniunt et recedunt
edit in malicia et
trahit. Et in intentione
gione. Et aut si er
na. bona venusta et
uit corrupto et allu
et cojra post leplum
et pta eoz et cohtate
erupto de et gide et
a ita ut pora le
elephanta sunt color
et oculi eoz. in gione
u frigore: tunc color
rubor. ex quolibet
e horridus. et alulic
ulca ul' b'ing. et hac
enlibitac et stipoze
bulaz et dunt et an
discoloro. et fore se
sepe stipati. pce
sup alioy arcuato
o palpebre. et tca
labia. nates. et tca
lital e in ling. uoc
e et dote et pedes. p
te. pam. et p'urane
ueruaz. et mude
cyna fallit. i pot
al' ad opa manul se
crebre q omnia est
ie lica malicia. et
ai tteum. et p'ur
fetoz oze. sanguis
ul' iund' ul' aemul
plac p' et tca auct
qua: tanto pl' et
ent qda q' uenile
tan' itdent h' egu
i' et qm: fac' f'itura
dibus et alul p'abul
et ex co. itiaente lang
tut' itectio et dunt i to
etabz ut abulca. uita
alliatul et p'ipant. foz
et sib' similibz p' dca
et allopia. De pilant
aet uergent ubi uibe
elat et uiber et e nre
adest rotunditas et
cat. et tca et p'itio na
mra ospital q' antule
catal et ulit tca ad uic
ul' h' p'cedit uana ma
ite ad mod' leonine
etolio. et l'itibundi sunt
uenioli et magdiore
etozul et thozal et et
tiram et p'urane tenu
et tca et coloraam et em
ul' sanguis et p'ipant
igam tu. l'etozam et
etna. Sanguis et
et

de medelant ap. ... guta dicitur ...
in aliquo ...

11

ACTA

1) Jb 22 18

4°

2) Rk 6765

3) Rk 6763

4) Rf 6800

4°

4°

4°

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 176 4°
INKUNABUY

BIBLIOT. UNIW. W POZNANIU
Tb 2218
INKUNABUY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 177 4°
INKUNABUY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 178 4°
INKUNABUY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 179 4°
INKUNABUY